20

Digitized by Google

Tomo Unico

F. XIX. Scaf: 2. P: 1

B-3. D. 16

XIIIa 87 f 2

Digitized by Google

Digitized by Google

COMPENDIVM
OMNIVM OPERVM
SANCTORI DE MELFI
CVM PRAXI CRIMINALI
EIVSDEM.

Conventus S. Mariæ de Victoria
Carmelitarum Discalceatorum
Romæ

Digitized by Google

Digitized by Google

COMPENDIVM
IN LIBROS POENALIVM
Atque
COMMENTARIORVM
Super Statuta Generalia totius Ordinis Seraphici.

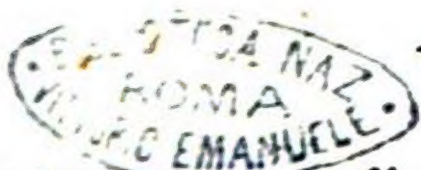
A R. P.

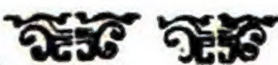
SANCTORIO DE MELPHI

EDITOS.

Olim elaboratum per R. P. Thomam à S. Seuerino Prouinciæ Reform. Marchiæ Alumnum, & in Curia Romana per R. P. Procuratoris Gener. à Secretis:

Et in hac Secunda impressione denuò reuisum, atque approbatum à R. P. Michaele Tonero Secretario Generali Curiæ:

ROMÆ, Sumptibus Fælicis Cæsaretti. 1686.

Superiorum permissu.

REVERENDISSIMO PATRI

PETRO MARINO SORMANO

A' MEDIOLANO

SAC. THEOLOGIÆ LECTORI IVBILATO Sanctæ Inquisitionis Consultori, ex Guardiano Hierosolymitano, ac totius Ord. Minor. S. FRANCISCI Ministro Generali.

Fælix Cesarettus felicitatem.

INsignire libros, è tenebris prælorum edendos in lucem, splendoribus illustrium virorum mos fuit communibus votis, & publica firmitate laudatus, vel ne, quasi alta tutela di-

ſtincti tangantur: vel vt ſub clariſſimis auſpicijs feliciorem ſortiantur applauſum, ſeu vt tributaria monimenta æternentur in obſequium. Hæc Seraphici Ordinis compendiata legum commentaria, cui alteri debebantur quam Tibi Reuerendiſſime Pater, qui ad clauum Ordinis nauarchus aſcendiſti, non iniectu proprio, ſed omnium votis, omnium felicitate vocatus? Hæc *Sors manu* arrepta per tuum gentilitium nomen indicatur. Et ſanè viderunt Te in re litteraria Theologum emeritum, in Prouinciæ gradibus dexteritate, & exemplaritate fulgentem, in

Pale-

Palestinæ arduo sacrorum locorum gubernio nulli Antecessori secundum. Erga quæ ardentissimus amor, & zelus in periculosa itinera, in immensos coniecit labores, vt Potentatos sacro fœdere contra Turcam vnitos, ita vt Barbaros victricibus compellerent armis, ad restituendum Catholico cultui Sanctum D. N. Iesu Christi Sepulchrum, inflammares. Ideòque non mirum Te à Principibus lætanter, & gratiosè acceptatum, ab Aulicis deuotè exceptum, à populo gloriosè acclamatum; hæc enim, & maiora tuæ debebantur humilitati, cum fugientem sequatur

§ 4 ho-

honos. Tantus in te vitæ probitas, in rebus agendis ſolertia, In actionibus candor, in alloquio comitas, in moribus ſuauitas, vt omnes ad tui amorem, & venerationem allicias. Forti æquitate, prudenti clementia ordinem, à mari vſque ad mare, & vſque ad vltimum terræ numerosa ſanctitatis, & Operariorum propagine extenſum, moderaris, vt nemo Te Iudicem, quin Patrem, & Patrem quin Iudicem experiatur. Tantus in Te erga ſubditos amor, & beneuolentia, vt annos tuos de ſuis augeri, teq; diutiſſimè incolumem optent præeſſe. Tibi ergo animato Le-

giſla-

giſlatori, hæc muta legum col-
lectio, interpretatio, & diſpo-
ſitio debebantur, vnde ſi beni-
gnitate ſuſcipias, vt ſupplex oro,
non niſi quod tuum eſt à mei de-
uoti animi obſequio, & erga Se-
raphicam Religionem amore
dicatum, excipere poteris; igitur
propenſiori oculo reſpicere, &
confouere, ne dedigneris. Vale.

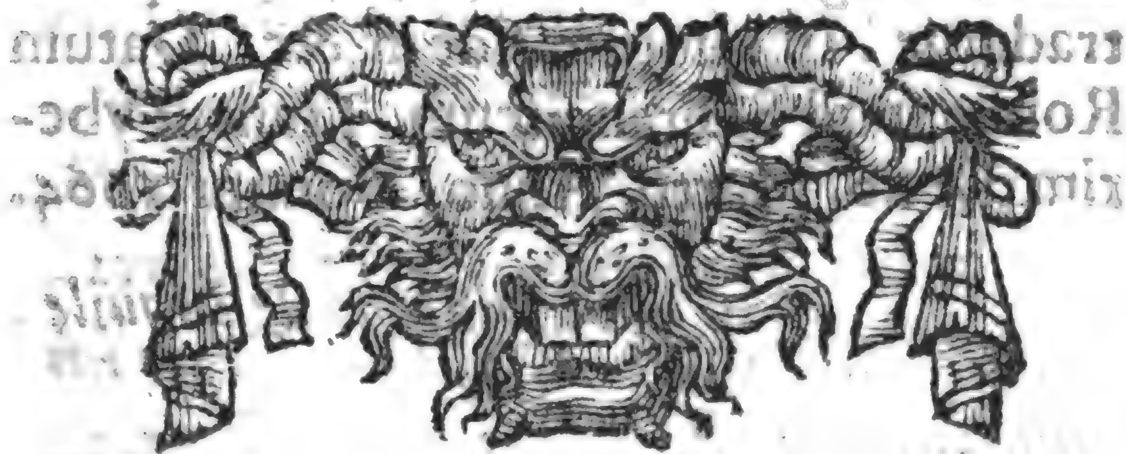
Digitized by Google

Ad Lectorem.

ACtum agis, inquies mihi forsan beneuole Lector, non inquies si beneuolus. A Doctiss. P. Sanctorio de Melphis subtilissimè disputata, sed diffusissimè habes, quæ paucis hic perstricta reperies. Si nihil egerim; agendi tamen animus, teque iuuandi non abfuit, immo & vt iuuarem labor non mediocris; age ergo, Dei ad instar, desiderium meum vtilitati tuæ addictum, & laborem, qualiscunque sit, & conatum eidem consecratum, maximè inter continuos in hac Romana Curia labores, contemplare, & accepta. Dixerim confidenter nonnihil egi, nec de carta transtuli in papirum; vt fertur adagio; Intricatissimas enim Patris Sanctorij difficultates ex vtroque eius

ope-

opere ſuper Conſtitutiones Ordinis Seraphici, & ſuper Pœnalitates, hic habes dilucidatas, & quas ibi fuſius protenſas, hìc in Epitomen redactas, & quæ tandem ab Auctoris obitu, ſiue per Ordinis, ſiue per Sac. Congreg. aut Sedis Apoſtolicæ Decreta, iuxta temporum vicißitudines neceſſariò ſunt immutata, ſuis in locis habebis adnotata. Vale.

At-

ATtentè, ac diligenter vidi, & perlegi ex mandato Reuerendiſsimi P. Hyacinti Libelli S. P. A. Promagiſtri Opuſculum à P. Thoma de Sancto Seuerino, Ord. Noſtri Alumno, ac Procuratoris Generalis apud Reformatos Secretario in Compendium ex Commentarijs operum P. Sanctorij redactum. Quod cum nihil aduerſum, vel fidei Chriſtianæ; boniſque moribus, vel Iuri Pontificio, Apoſtoliciſque Sanctionibus, vel denique Scriptis, aut menti Auctoris eorundem Commentariorum contineat, congruum fore exiſtimo, vt prælo tradatur. In quorum fidem &c. Datum Romæ apud S. Franciſcum Trans Tyberim die 20. Martij Anno Domini 1664.

Fr. Didacus de Lequile.

FR. MICHAEL ANGELVS. à Sambuca totius Ord. Minorum S. P. Francisci Minister Generalis, & Seruus. Dilecto Nobis plurimum in Christo Patri Fratri Thomæ à Sancto Seuerino Prouinciæ Nostræ Marchiæ Reformatæ, Theologo, ac P. Procuratoris Generalis Reformatorum Secretario. Salutem.

C*Vm iuxta Apostolicas, nostriq; Ord. Constitutiones reuisum, & approbatum fuerit quoddam Opus à Te collectum, cuius titulus est*, Compendium Commentariorum in Statuta, & Constitutiones Ordinis &c. *tenore præsentium ad salutaris obedientiæ meritum facultatem tibi impartimur, quatenus seruatis seruandis illud Typis mandare queas. Vale nostri memor in orationibus. Dat. Romæ ex Aracœli die 17. Augusti 1663.*

Fr. Michael Angelus de Sambuca
Minister Generalis.

Loco † Sigilli.

Opu-

OPuſculum, quod intitulatur *Compendium Sanctori, ac Practica Criminalis Eiuſdem nouis Addictionibus aucta* Infraſcriptus ſedulò denuo percurri, & non modo depræhendi nihil continere, quod à recta fide, aut bonis moribus diſſentiat, verum etiam ſanam, & exquiſitam doctrinam neruosè aſſerere, & copiosè, licet compendiosè docere, vnde prælo digna iudicaui. Datum Romæ ex Conuentu S. Mariæ de Aracœli 30. Martij 1686.

Fr. Michael Tonerus
Secret. Generalis Curiæ.

Im-

Imprimatur iterum.

Si Videbitur Reuerendiſſ. Patr. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

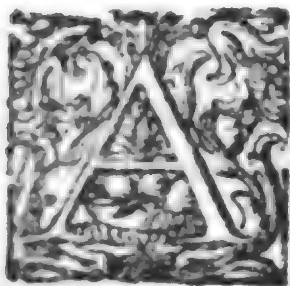
I. De Angelis Archiep. Vrb. Viceſg.

Imprimatur iterum.

Fr. Ioſeph Clarionus Sac. Theolog. Mag. ac Reuerendiſs. P. F. Dominici Mariæ Puteobonelli Sac. Ap. Pal. Mag. Socius Ordinis Prædicatorum.

AB-

ABATISSA.

BBATISSAE officium ex nostris Constitutionibus, sicut omnium Monasteriorum Præfectarum durat per annum, aut biennium secundum Monasterij consuetudinem. Vltra triennium autem nullo modo prorogari potest, sub pœna priuationis officij Superioribus, si secus fieri permiserint, quo triennio finito, ad illud, & quodlibet aliud superioritatis officium, nisi post integrum alterum triennium, eligi non potest *Comment.Const.c.11-statut.7.conclus.9.quæst.7.resp.8.*

2 Hoc triennium debet esse Capitulare, non annuale. *Ibid.* vers. *Si quæras an triennium*. Si de consuetudine hoc officium esset annuale, vel biennale, probabile est posse reelegi, interposita vacatione vnius anni, verum ex paritate rationis, sicuti transacto triennio vacat per triennium, ita per tantumdem temporis cessare debet. *Ibid.* vers. *Si quæras 2.*

3 Completo triennio supradicto, si ex aliquo accidenti retardetur electio, poterit regere Monasterium sub titulo Præsidentis, vel alterius, sicuti nostri Ministri regunt Prouincias sub nomine Commissariorum, imò

Imprimatur iterum.

Si Videbitur Reuerendiss. Patr. Mag. Sac. Pal. Apost.

I. De Angelis Archiep. Vrb. Vicesg.

Imprimatur iterum.

Fr. Ioseph Clarionus Sac. Theolog. Mag. ac Reuerendiss. P. F. Dominici Mariæ Puteobonelli Sac. Ap. Pal. Mag. Socius Ordinis Prædicatorum.

AB-

ABATISSA.

BBATISSAE officium ex noſtris Conſtitutionibus, ſicut omnium Monaſteriorum Præfectarum durat per annum, aut biennium ſecundum Monaſterij conſuetudinem. Vltra triennium autem nullo modo prorogari poteſt, ſub pœna priuationis officij Superioribus, ſi ſecus fieri permiſerint, quo triennio finito, ad illud, & quodlibet aliud ſuperioritatis officium, niſi poſt integrum alterum triennium, eligi non poteſt *Comment.Conſt.c.*11*.ſtatut.*7*.concluſ.*9*.quæſt.*7*.reſp.*8.

2 Hoc triennium debet eſſe Capitulare, non annuale. *Ibid.* verſ. *Si quæras an triennium.* Si de conſuetudine hoc officium eſſet annuale, vel biennale, probabile eſt poſſe reelegi, interpoſita vacatione vnius anni, verum ex paritate rationis, ſicuti tranſacto triennio vacat per triennium, ita per tantumdem temporis ceſſare debet. *Ibid.* verſ. *Si quæras* 2.

3 Completo triennio ſupradicto, ſi ex aliquo accidenti retardetur electio, poterit regere Monaſterium ſub titulo Præſidentis, vel alterius, ſicuti noſtri Miniſtri regunt Prouincias ſub nomine Commiſſariorum, imò

potest etiam ad casum presentem extendi declaratio *Clem.* 8. de nostris Capitulis ad sex alios menses, quia nostris priuilegijs gaudent etiam Moniales. *Ibid.*vers. *Si quaras* 4.

4 Abbatissę Soror germana nec Vicaria nec Discreta, nec Ianitrix, nec Celleraria esse potest, neque Scriba. Non autem impeditur, quin possit suæ Sorori succedere in Prælatura. *Ibid. respons.* 9.

5 Illegitima, vel corrupta, vel maculato semine descendens potest eligi in Abbatissam, sicuti etiam bigama. *Ibid. resp.* 10. Vide *Bigamia num.* 2. & *Vidua*.

6 Tenetur seruare vitam communem in omnibus, & Sorores omnes in omni vitæ actione ædificare, Choro, & mensę quantum per occupationes licuerit, semper interesse, communes officinas visitare, negligentes monere, errata corrigere, & emendare: Parlatoria inuisere, clausa semper esse curare, nec aperiri; nisi quando oportuerit, & cum sua licentia, visus prius facultatibus, & seruatis superiorum ordinationibus, quod in festis diebus; nisi ex graui causa, permittere non debet. Clausuræ ostia nunquam aperiri faciat, nec (sub pœna excommunicationis) ad ea colloqui permittat; & mane, & sero, si ea sint clausa, diligenter inspicere debet, altera claui apud se nocte tota custodi-

ta, altera probatiſſimæ Moniali conſignata. Debet ſingularum neceſſitates diligenter intelligere, & illis ex bonis communibus prouidere; Cellas ſemper viſitare, vana, ſuperflua paupertati, & honeſtati contraria auferre, culpabiles punire: Viſitare, & conſolari infirmas, quibus nihil deeſſe ſecundum vires Monaſterij ſinat; grauiter infirmas ad confeſſionem hortari, ne ſua culpa aliqua pereat: Alias Sorores; ſi infirmas ſæpè non viſitauerint, illiſque ſecundum charitatem non inſeruierint, pro modo negligentiæ puniat. *Ibid. ſtatut.* 7. verſ. *Dico decimo.*

7 Abbatiſſæ tenentur omnes Moniales obedire, ac Matri Vicariæ, ſecundum Regulas, & Conſtitutiones Ordinis; inobedientes, eis arbitrio puniantur, quæ Superiorem etiam admoneat, ſi expedire iudicauerit. *Ibid.* verſ. *Dico decimo primo.* Et licet non poſſit aliquid ſub excommunicatione præcipere, cum ſit incapax iuriſdictionis ſpiritualis. *Ibid.* verſ. *Sed quæritur an Præfecta*; Tamen poteſt excommunicationem latam à Prælato publicare. *Ibid.* Sicuti etiam poteſt in virtute ſanctæ obedientiæ præcipere & ad mortale obligare. *Ibid.* verſ. *Reſpondeo ſecundo.*

8 Eligi debet non minor quadraginta annis; & poſtquam octo annos poſt profeſ-

ſionem laudabiliter vixerit; quod ſi ibi talis non reperiatur, ex alio eiuſdem Ordinis Monaſterio eligi poterit. Si autem hoc præſidi electionis incommodum videbitur, in eodem Monaſterio poterit eligi, quæ trigeſimum ætatis, & quintum Religionis ſaltem exceſſerit. *Ibid.* verſ. *Dico nono*. Sufficit autem 40. annos eſſe inceptos. *Ibid.* verſ. *Quæritur primo*. Sine legitima ætate, & vitæ probitate electio eſt nulla, ſuper qua ætate nec Epiſcopus, nec Nuncius diſpenſare poteſt. *Ibid.* verſ. *Quæritur ſecundo*. Nec eſt liberum Monialibus, vel Superiori eligere trigenariam, relicta quadragenaria; nam ſi adeſt quadragenaria poſt octo annos profeſſionis, omninò eſt alijs præferenda, dummodò alias ad gubernium ſit apta: Quod ſi talibus conditionibus prædita in Monaſterio non exiſtat, liberum eſt ex alio eligere, & non antea. Si autem hoc videbitur incommodum, ad trigenariam accendi poteſt *Ibid.* verſ. *Quæritur quarto*.

9 Exiſtente quadragenaria, quæ quinque annos à profeſſione non tranſegerit, & trigenaria, quæ octo, vel ſaltem quinque annos profeſſionis habeat, ad arbitrium Prælati relinquitur, qui maxime attendere debet cæteras qualitates ad gubernium requiſitas. *Ibid.* verſ. *Quæritur quinto*. Sicut etiam ſpe-

ctat

ctat ad Superiorem iudicare de incommodo, ob quod non exiſtente quadragenaria poſſit non eligi ex alio Monaſterio. *Ibid.* verſ. *Quæritur ſexto.*

10 Forma electionis Abbatiſſæ in Ordine noſtro conſiſtit: Primò, quod Præſes extra ſepta Monaſterij ad crates, non verò intra, vota ſingularium Monialium audiat, vel recipiat duobus probatis viris ſibi aſſiſtentibus; Quod ſi ingrederetur, eſſet excommunicatus, niſi conſpiratio aliqua, vel præciſa neceſſitas dirigendæ electionis ſuaderet ingreſſum. *ibid.* verſ. *Quæritur ſeptimo.* Secundò, quòd vota ſint ſecreta; ità, vt eligentium nomina nunquam publicentur, aliter electio eſt nulla. *ibid.* verſ. *Reſpondeo ſecundo.* Tertiò, quod non per ſchedulas, ſed verbatenus fiat, non tamen irritatur electio, ſi fiat per ſchedulas. *ibid.* verſ. *Reſpondeo tertio.* Quarto, quod accedat maior pars Monialium, niſi illa, ad quam accedat fuerit inhabilis, quod remittitur arbitrio Superioris; arbitrium autem hoc debet regulari, & fundari ſuper iuridicis iudicijs, quia non eſt in poteſtate Superioris declarare inhabiles, niſi quas iura, & Conſtitutiones inhabilitant. *Conſt. Cap.* 11. *ſtat.* 7. *concl.* 9. *q.* 7. *verſ. Reſpondeo quarto.* Quinto quod votantes excedant quatuor annos à

professione emissa, In alijs autem electionibus omnes professæ, quæ tamen conuersæ non sint votum habent. *ibid.* vers. *Respondeo quinto*. Sextus quod significetur Episcopo dies electionis Abbatissæ, vt possit si velit, interesse; qui potest animaduertere Regulares, si ante tempus significatum, aut die electionis non significata ad Abbatissæ electionem procedant. Non tamen est necesse significari ipsi horam electionis, sed sufficit dicere. Post Vesperas, vel celebrata Missa, &c. & expectare parum, puta alteram horam, vel quid simile. *ibid.* vers. *Dubitatur tertio*. Episcopo autem non est attributum ius confirmandi Abbatissam. *ibid.* vers. *Dubitatum fuit*; & licet per se, vel per alium præsidere possit in electione Abbatissæ Monasterij Monialium Regularibus subiectarum tamen non potest exquirere, & recipere vota Monialium, sed hoc facere debet Superior Regularis, sciente tamen, & audiente eodem Episcopo. Præsidentia enim hæc non inducit superioritatem, & iurisdictionem in Moniales, & in electionem, sed tantum importat ordinationem, & directionem, vt electio quietè, & pacatę procedat neuè aliqua violentia, vel defectus in ipsa committatur. *ibid.vers.Dubitatur quarto*.

11 Si Monialium maior pars non concordat

cordat in electione vnius, poteſt ſuperior vnam, quæ habeat qualitates requiſitas ſiue intra, ſiue extra Monaſterium inſtituere. Qui quidem Superior in ipſa electione habeat votum ſicut prædictæ Moniales. *ibid.* verſ: *Reſpondeo ſeptimo*. Aduertendum tamen hìc, adeſſe decretum Sacræ Congregationis Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum latum die 23. Maij 1621. per quod determinatum fuit, non licere Monialium Superioribus, aut ſcrutatoribus dare votum in electione Abbatiſſæ, atque electionem, in vim huiuſmodi voti celebratum, vires aliquas non obtinere. *Paſqualig. in Addit. ad Laurent. de Franc. quæſtione 2. numero 668.*

ABIVRATIO.

1 Abiuratio eſt receſſio, ſeu renunciatio alicuius rei cum iuramento. *Pæn. tom. 2. c. 22. verſ. Dico primo*. Triplex eſt, de leui, de vehementi, de & violenta *ibid. & Conſt. ſtat. 1. §. 2.* iuxta triplicem ſuſpicionem, quam aſſignant ſcribentes de hæreſi, ſcilicet modicam, magnam, & maximam, vel leuem, vehementem, & violentam, & ſecundum gradum ſuſpicionis poteſt ſuſpectus condemnari, vel ad abiurationem de leui, vel de vehementi, vel de violenta tamquam hæreticus puniri. *ibid. in Conſt.* Abiurationis au-

tem qualificatio de leui, vel de vehementi accipi debet ex actis, & sententia abiuratoria quod iudicium non spectat ad Religionem, sed ad Sanctum Officium.

2 Cæterum solent Inquisitores hæreticæ prauitatis imponere abiurationem de leui, quando suspicio oritur ex leuibus coniecturis putà ex verbis, & ex actibus malè quidem sonantibus, sed casu, & non sæpè, aut frequenter factis, aut prolatis, ex blasfemijs, ex sollicitatione in actu confessionis. Et his mouetur animus Iudicis ad suspicandum, talem esse hęreticum; attamen suspiciones sunt leues, non quod sint peccata venialia, sed leues respectu vehementium; Hæ sunt vrgentiores, & magis concludentes, aliquem esse hæreticum vt si quis esset hæreticorum fautor, defensor, auxiliator, &c. si illos non reuelaret, si imagines Sanctorum, dies festos flocci penderet, & ieiunia; si citatus à Sancto Officio comparere contemneret; his, & similibus inducitur mens Iudicis ad tenendum talem pro hæretico, quia facit ea, quæ hæretici faciunt: & quoniam probatio non est euidens, imponitur illi abiuriato vehemens vt sic vel purificetur, vel si in abiuratos errores reincidat, pro relapso condamnetur ad mortem. *ibid. vers. Dico secunda*.

Su-

3 Suspecti quocumque ex his modis, siue abiurauerint, siue puniti fuerint, ad Ordinem nostrum recipiendi non sunt, etiamsi post punitionem, & competentem temporis dilationem, bonā famam recuperauerint; sunt enim infames infamia iuris. Si autem congrua purgatione propriam innocentiā monstrauerint, recipi poterunt. *Const. ibid. cap.* 1. *stat.* 1. §. 2. Vide *Nouitius*.

4 Abiurans de leui ad actus legitimos, qui verò de graui abiurauerint ad omnia Ordinis officia remanet inhabilis. *P. c. 22. in princip.*

5 Sub abiurationis vocabulo non veniunt pœnitentiæ salutares, scilicet quæ extra iudicialiter imponuntur, & in secreto perficiuntur, & hæc dicuntur leues, & non infamant, sicut illæ, quæ iudicialiter imponuntur, quæcumque illæ sint: ob quas fiunt inhabiles perpetuò ad quæcumque Ordinis officia, & gradus Religionis illi, quibus genus aliquod pœnitentiæ impositum fuerit pro delictis ad Sanctum Inquisitionis Officium (salutaribus pœnitentijs exceptis) etiam si pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint, nisi prius obtenta à Papa, vel à Sacra Congregatione hæreticæ prauitatis coram Sanctissimo habenda, specialis, & expressa rehabilitationis gratia, sub pœna nullitatis in promotos, & priuationis suffragiorum in promotores,

reſeruata à Sanctiſſimo, vel Sacræ Conngregationis reſtitutione. *ibid. de pœnis concl.* 3. *&* *verſ. Difficultas eſt.*

6 Licèt abiuratio ſimpliciter ſumpta ſine impoſitione pœnitentiæ non inducat irregularalitatem, aut pœnas de iure communi, tamen non obſtante iure communi, abiurantes de leui, vel de vehementi in Ordine noſtro priuari debent actibus legitimis, & ordinis officijs inhabilitari. *ibid. verſ. Dico quarto, &* *quinto.*

ABORTVS.

1 Dans venenum ad faciendum abortum animatum punitur pœna triremium, qua punitur dans venenum ad necem; *Et per Conſt. Sixti V. effrœnatam* priuantur, inhabilitantur, & brachio ſæculari tradendi ſunt Clerici, abortus ſiue animatos, ſiue inanimatos, & ſterilitatem per venena, & quocumque alio modo procurantes, ſeruata Papæ abſolutione. Quam Conſtitutionem licèt ad terminos iuris communis,& ſacrorum Canonum,& Concilij Tridentini, Gregorius XIII. *in Conſtitutione Sedes Apoſtolica* reduxerit, tamen in iure ciuili pœna mortis punitur procurans abortum animatum. *Pœnal. cap.* 14. *in fine.*

1 *ABSENS* quando citari debeat. Vide *Citatio. Reus,*

2 Abſens

2 Abſens Prouincialis. Vide *Prouincialis.*
Abſens Guardianus. Vide *Guardianus.*

ABSOLVERE, & ABSOLVTIO.

1 Abſolui poteſt Nouitius noſtræ Religionis ab omnibus cenſuris, & irregularitatibus, iuxta priuilegium Clementis IV. cuius verba ſunt. *Volentibus veſtro aggregari conſortio, qui ſuſpenſionis, aut interdicti, vel excommunicationis ſententijs à iure, vel ab homine generaliter ſunt ligati, abſolutionis beneficium, ſeruata forma Canonica impartiri ipſoſq; fratres recipere, ac eos, qui poſt aſſumptum habitum, vel profeſſionem emiſſam recoluerint, ſe talibus in ſęculo fuiſſe ſententijs innodatos, ſecundum formam ipſam, Vos Generales, vel Prouinciales Miniſtri, ac Cuſtodes, vel vires veſtras gerentes, abſoluere valeatis, & cum eis in irregularitatibus diſpenſare, ſi talibus fuerint forſan innodati ſententijs, vel in locis interdicti ſuppoſitis diuina præſumpſiſſent officia celebrare. Ita tamen, quod ſi aliqui ex eiſdem huiuſmodi ſententijs propter debita ſint adſtricti, eiſdem ſatisfaciunt, prout tenentur. Volumus nihilominus, quod volentes huiuſmodi veſtro aggregari conſortio, niſi mox poſtquam fuerint abſoluti, Ordinem veſtrum intrauerint, etiamſi ad hoc induciæ à Prælatis concederentur, eo ipſo in priſtinas ſententias, à quibus eos abſolui contige-*

tigerit, relabantur. Quod priuilegium respicit sæculares, nouitios, & professos, & sic possunt absolui ante susceptionem habitus in Nouitiatu, & post professionem in casu obliuionis. *Const. cap-2. stat.* 14. §. 1. Suspensio, Interdictum, & Excommunicatio tantùm in hoc Priuilegio nominantur, quia hæc solum sunt censuræ. *ibid.* vers. *Dico secundò*.

2 Immò possunt absolui post Professionē, etiam ob verecundiam, timorem, vel malitiam occultauerint, sicuti qui in Iubileo, vel in Cruciata adimpleuit conditiones inibi mandatas, & fecit confessionem inualidam, relinquendo aliquod peccatum reseruatum ex culpa, potest, transacto Iubileo, absolui ab illis reseruatis à quocumque confessario, etiamsi talem authoritatem non habeat. *ibidem* §. 3. Si autem professus in censuras Papæ reseruatas post professionem inciderit, non potest absolui vigore allati Priuilegij, in vim tamen aliorum Priuilegiorum potest *ibid.* §. 3. Possunt etiam absolui nominatim excommunicati, satisfacta parte. *ibid.* §. 1. vers. *Dico tertiò* quod multis Auctor probat, & vers. *Dico quartò*, adducit multos grauissimos Doctores asserentes posse etiam nunc Regulares absoluere virtute Priuilegiorum suos subditos à casibus Bullæ Cœnæ Domini, non obstante renocatione Priuilegiorum; quæ quot annis fit in

publi-

publicatione ipſius ex tuta conſcientia, & ſine errore poſſe in praxim deduci, præcipuè contrà *Marchinum*, quem multis efficaciſſimis rationibus impugnat elidens omnia eius argumenta. *ibid*. §. 1. *verſ. Probabile eſt*. Ab hæreſi verò etiamſi non ſit in relapſu abſoluere non poſſumus ſententialiter de ea damnatos, vel delatos. *ibid*. §. 1. *propè finem* verſ. *Dico ſextò*.

3 Forma canonica abſoluendi à cenſuris, de qua meminit Clemens IV. in allato Priuilegio eſt, vt fiat cum pœnitentiali Pſalmo, & Oratione Dominica, ſed non eſt de eſſentia abſolutionis, ex priuilegio enim Leonis X. non tenemur nos ad iſtas formas, & ſolemnitates huiuſmodi. *ibid. c. 2. ſtat.* 14. §. 2.

4 Abſoluendi facultas, quam Clemen. IV. priuilegium confert Cuſtodibus, durat etiam nunc, licèt modò non habeat iuriſdictionem in ſua Cuſtodia, pròut habebant eo tempore. & erant verè Prælati. *ibid*. §. 4. *verſ. Quæritur primo*. Vide *Cuſtos*.

5 Hanc abſoluendi facultatem habent Generales, & Prouinciales Miniſtri, & Cuſtodes, vel eorum vices gerentes, prout ſunt Vicarius, & Commiſſarius Generalis, & omnes illi Commiſſarij Generales, qui conſtituuntur in India, & conſtituentur in Germania, Belgia, Gallia, &c. Commiſſarij, & Vicarij *Prouinciales*, qui non indigent ſpeciali commiſſio-

missione ad absoluendum, &c. Alijs autem debet delegari in indiuiduo, & non sufficit generalis concessio, quia in hac non veniunt specialia. Absolutio enim à casibus Papæ, & Bullæ Cœnæ reseruatis speciali deputatione indiget. *ibid. stat.* 14. §. 4. *vers. Quæritur secundò*.

6 Absoluendi facultas semel concessa generaliter, durat etiam amoto, vel mortuo concedente, sicut & dispensandi, donandi, eligendi Confessarium, &c. Nec opus est à successore confirmationem habere, nisi successor specialiter reuocaret gratias ab antecessore factas, quod vix accidere potest, cum eas nesciat, & si sciret sine iniuria facere non posset, nisi causa reuocandi adesset. *ibid. vers. Respondeo tertiò. & cap.* 5. *stat.* 5. De communi Iuristarum sententia, vbi additur, quod ad reuocationem necessaria esse scientia reuocantis, ita vt si superior nesciens quas gratias suus concesserit prædecessor, dicat: Reuoco omnes facultates indultas à meis antecessoribus circa absolutiones, &c. Is concessa priuilegia non tollit, quia nemo potest reuocare quod nescit, & in tantum Papa hoc potest, quia censetur habere scientiam legum in pectore, cum concessiones omnes in Archiuijs Apostolicis conseruentur, quod si per impossibile secreta esset concessio, eadem ratio currit de Papa, ac de alijs superioribus, qui fa-

ctas

ctas à prædeceſſoribus gratias ignorarent. *ibid. ſtat. 7. cap. 5.*

7 Facultas à Prouinciali, vel Generali de abſoluendis nouitijs, &c. delegata alicui fratri talis Prouinciæ, vel Guardiano Nouitiatus ſine reſtrictione ad talem locum, poteſt exerceri in alio Nouitiatu, in alia Prouincia, &c. Itaque conceſſa à Generali, poteſt per totam Religionem exerceri, à Prouinciali per totam Prouinciam, niſi aliunde conſtet limitatio ad certam Prouinciam, vel locum &c. *ibid. cap. 2. ſtat. 14. §. 4. verſ. Quæritur tertiò.*

8 Vt poſſit impendi hæc abſolutio volenti Minorum habitum aſſumere, non debet expectari quouſque habitum induat, vel informationes faciat, ſed ſufficit quod petat habitum, & ſit acceptatus ab illis, ad quos ſpectat, dummodò ſit in ſtatu, vt habitum suſcipere ſtatim poſſit *ibid. verſ. Quæres quartò, &* §. 7. ait, quod remittitur in arbitrium prudentis viri ſpatium temporis, intra quod ingredi debet Religionem poſt acceptam abſolutionem; itaut ſi futurus Nouitius paratis omnibus, & accepta abſolutione, mutaret propoſitum, & perſeueraret aliquod tempus in ea retractatione, putà per vnum, aut duos dies, non indiget noua abſolutione cum intrare voluerit, quia parum pro nihilo reputatur. Quod ſi perduraret in retractatione, vel nollet penitus

nus inflixerit, mortem intulerit, &c. & quid simile) nisi satisfaciat parti, tamen casu quo pœnitens non sit soluendo, vel quia non habet in bonis, vel quia commodè non potest ob distantiam, bonorum magnam iacturam famæ periculum, tunc potest absolui, præmissa pignoratitia, vel fide iussoria, vel iuratoria cautione, vel si omninò sit impotens, & per ingressum Religionis nulla ei remanet nouæ acquisitionis spes, absolui poterit sine aliqua ex præmissis. Quod etiam intelligitur de eo, qui est excommunicatus, vel suspensus ob iniurias allatas alicui; nam licèt iste non veniat nomine debitoris, tamen ex qualitate materiæ incapax est absolutionis, si permaneat in actuali contumacia, & peccato, ob quod fuit excommunicatus, nec talis est ad habitum admittendus. *ibid. statut.* 14. §. 6.

11 Absolutio hæc à censuris volenti ingredi nostram Religionem præstari debet regulariter in foro interiori, quod non solum complectitur forum sacramentale, sed totum illud, quod opponitur contentioso, & exteriori. At in aliquo casu posset dari hæc absolutio etiam in foro externo, & reclamante Ordinario loci, quando scilicet fuisset quis excommunicatus nominatim in Iuris subsidium, quia non fit iniuria Episcopo; in absolutione enim nulla recipit iura, & si reciperet, potest illum

pontifex ipsis priuare propter maius bonum, transferente se excommunicato ad purius Dei obsequium, *ibid.cap.2.stat.14.§.1.vers.Dico septimo.* Vide *Casus reseruati. Excommunicatio.* Absoluere, ab irregularitate. Vide *Dispensare.* Absoluere à pœna. Vide *Pœna.* Absoluere Apostatas. Vide *Apostata.*

ACCEPTILATIO.

Est verborum conceptio, qua creditur debitori acceptum fert, siue est imaginaria solutio; quod enim ex verborum obligatione Titio debetur, si id velit Titius remittere, poterit sic fieri, vt patiatur hæc verba debitorem dicere, quod ego tibi promisi, habes nè acceptum? & Titius respondeat, habeo, vel tot denarios acceptos habeo. *Pœn. cap. 3. quæst.1. in fine.*

ACCVSATIO, ACCVSATOR.

1 Accusatio, vbi inquisitio esse non potest locum non habet, vbi enim præcisa est via ad agendum, sublata intelligitur Iudici ad inquirendum ex officio, cum officium Iudicis succedat loco actoris. *Pœn.cap.15.q.10.vers.Dices per statutum præscribi potest.*

2 Iudex potest statuere parti terminum ad accusandum, quo transacto accusare non possit, non potest tamen præcipere, vt accuset,

licet

licet in multis casibus teneantur Religiosi denunciare, vt in crimine hæresis, & in actu visitationis Conuentus, in casu, quo vergeret proditio, mors, vel scandalum maximum in Conuentu, in ordine &c. *Pœnal.quæst.5. difficult.1. & cap.24.quæst.4.resp.3.& 4.* nihilominus non tenentur, nec cogi possunt ad accusandum, maximè in Ordine nostro, sed sufficit in supradictis casibus denunciare delicta Iudici, relicto ipsi onere probandi, & inquirendi, *ibid. respons.vltima.*

3 Accusatio in multis differt à denunciatione, & præcipuè quia accusans tenetur probare, denuncians verò non, *ibid.resp.vltima.*

4 Accusationem receptam, & probari inceptam Iudex annullare non potest, quando voluerit, sine consensu actoris, vel superioris auctoritate, & tunc minimè; si delatio, aut punitio criminis ad euidens Religionis emolumentum vergere dignoscatur: Intelligitur autem hoc de Iudice delegato, vel nimis inferiori, non autem de Generali, vel Prouinciali, qui sunt Iudices Ordinarij, mouerique debent ob bonum publicum, ac mediante iustitia pacem inter subditos procurare. *Pœn. c.10. quæst. 5. resp.1.* Sic est qui alium accusauit, & eius accusatio recepta fuit à prosequenda accusatione sine superioris consensu recedere non potest, nisi propriam prosequatur iniu-

triam, ſcilicet quando ceſſatio non inferret damnum Communitati. *ibid.*

5 Accuſator non probans præſumitur calumniari, vnde in noſtra Religione, ſi proceſſus defenſiuus euacuauerit proceſſum offenſiuũ aſſignare debet Iudex accuſatori terminum in eodem proceſſu, ad allegandum, quare non debeat de calumnia condemnari; quod ſi non probauerit, pœna talionis erit puniendus. Et licet de iure communi in aliquibus caſibus eximi poſſint ab hac pœna accuſatores non probantes, tamen in noſtra Religione non excuſantur, cum ibi nullius accuſatio recipienda ſit, niſi prius iuret ſe malo zelo ad accuſandum non moueri, & ad probandum ſe obliget ſub pœna talionis, quod ſi ex inaduertentia, vel ignorantia Iudicis non fiat, debet declarari quemlibet accuſatorem ad pœnam talionis obligari; Et nullus ſub hac pœna talionis accuſare poteſt de crimine, quod per teſtes idoneos probare non poteſt, *ibid. quæſt.* 4. *difficult.* 1. Nec valent clauſulæ aliquę ſalutares in libello accuſationis appoſitæ, non ſe adſtringendo &c. & ſuper quibus &c. ad effugiendam talionis pœnam; accuſatio enim, inquiſitio, & denunciatio miſceri non debent, *ibid. verſ. ex quo miror.*

6 Immò neque excuſaretur accuſans à pœna talionis, etiam ſi ex malitia teſtium deli-

ctum

ctum non probauerit,& bona fide accuſauerit; licèt in foro conſcientiæ excuſaretur, non autem in foro fori; niſi teſtes examinandi aufugiſſent, vel ſe abſcondiſſent, ne examinarentur; idque Iudici conſtaret, *ibid.difficul.*2.

7 Excuſaretur autem accuſator à pœna talionis, ſi accuſans de pluribus criminibus, vnum, aut alterum probauerit, niſi expreſsè obligauerit ſe ad probandum omnia: Item ſi ſemiplenè probauerit,quod expoſuit per vnum teſtem omni exceptione maiorem, vel niſi reus plenè ſuam innocentiam probaret, tunc enim minori aliqua, & arbitratoria pœna accuſator eſſet plectendus. Verum tamen eſt, quod talis accuſatio fieri debet ſcienter,appenſatè,& data opera, non præcipitanter &c. Vnde ſi quis non animo calumniandi,ſed putans ſe zelo moueri, deceptus ex fama, vel quopiam alio, accuſat,ſi hoc ſaltem probauerit,à calumniatorum pœna liber euadit, *ibid.diff.*4.

8 Accuſans ſcienter aliàs accuſatum, & correctum non debet audiri, immò puniendus eſt pœna talionis; correctio autem non debet menſurari ex zelo accuſantis, ſed ex arbitrio iudicantis, etiamſi in ſtatuto pœna aliter ordinata reperiatur, quia in hac parte corripiendus eſſet Iudex, non reus iam iudicatus. Excuſatur autẽ accuſator ab hac pœna per quamcumque ignorantiam, etiam craſſam, & ſupi-

nam, quæ ignorantia probatur ex absentia à Prouincia, ex mora extra Conuentus principales; hoc autem remittitur arbitrio Iudicis, *ibid. q. 6. vers. si quis accusaret.*

9 Sic etiam pœna talionis punitur accusans aliàs accusatum de his, quæ tamquam falsa reiecta fuerunt, nisi ad nouas probationes se obligauerit in quibus deficiens pœna talionis punitur, vt supra, *ibid. vers. si quæras.*

10 Accusans aliquem de delicto, quod scit, se non posse probare nisi per vnum testem tantum, licet excusetur à pœna talionis, illud sic probando, tamen peccat, quia finis accusationis est punitio, & emendatio delinquentis, quas obtinere non potest, producendo vnū tantum testem, & sic tenetur restituere famam. *Pœnal. cap. 24. q. 3. vers. Dices disponente statuto.* Vide *Calumniator*.

11 Accusare an, & quando possit Regularis alium Regularem apud Episcopum. Vide *Episcopus.*

12 Vocalis, instante Capitulo, cuius fama nimis grauaretur per accusationem, & per semiplenam saltem probationem cum diffamatione coniunctam, potest excludi à Capitulo; & licet possit Præses Capituli accusationem non acceptare, vel differre post electionem, quando autem procedere voluerit, poterit illum à Capitulo pellere. *Pœn. cap. 15. q. 10. vers.*

Tan-

Tandem dico pro complemento. Vide *Electio, Simonia num.* 14. *Vocalis.*

13 Legitimo Accusatore comparente, non potest Iudex accusationem respuere, *ibid.*

14 Accusatione minor est inquisitio, & inquisitione exceptio; vndè damnatus per inquisitionem de aliquo crimine de quo damnatus per accusationem, efficeretur infamis, euitat infamiam, *Pœnal.cap.*10. *quæst.* 2. *diff.*3. *vers.Si dicas.*

15 Quamuis de iure communi etiam canonico quoad forum externum quælibet delicta præscribantur spatio 20. annorum; tamen apud nos minori tempore regulariter præscribuntur, nimirum spatio trium annorum; vnde non solum non debet audiri accusator, vel denunciator post triennium, verùm etiam tamquam publicæ tranquillitatis, quietis, & pacis perturbator, infamis existit, & pœnas priuationis officiorum ipso facto incurrit. Dixi *Regulariter*: quia si id malitiosè, & callidè non fiat, sed sceleris cognitio post triennium accesserit, poterit quis accusari, & puniri, etiam elapso triennio. Sic etiam cum Generalis visitationem concerant, qui sexennium in officio durat, poterit deportari in visitatione, quam faceret Generalis, vel etiam Commissarius; si tamen in transacto sexennio delictum ignorarit. Item in aliquo enormi delicto

poterit Generalis dispensare, vt quis ad accusandum, & denunciandum admittatur, etiam elapso sexennio. Prouincialis autem post Capitulum celebratum, non potest procedere pro delictis antea à quocumque commissis, nisi de consilio Deffinitorij, quod consilium à rationabilibus motiuis prodire debebit; aliàs Deffinitorium peccabit, & puniri poterit. Item audiri poterit post Capitulum, & visitationem, si visitationis tempore apud eundem Commissarium protestatur, quod ad alium vult recurrere Superiorem, ad aliquorum denuncianda delicta; quam protestationem efficere tenetur infra terminum ab eodem Commissario, vel Superiore ordinario sibi datum cum specificatione particulari illius Superioris, ad quem intendit recurrere. *Pæn. cap.* 1. *propè fin. vers. Quantũ autem temporis sustinere debeat Iudex*. Vide *Calumniator, Reus, Processus*.

Accusare aliquem falsò, & scienter, & accusantem reuelare, quando sint casus reseruati, Vide *Casus reseruatus, casu* 5.

ACTVS LEGITIMVS. Vide *Priuatio.*

ADMINISTRATIO.

Apud Canonistas respicit ecclesiastica beneficia, quia administrare idem est ac gubernare, & curæ officium substinere. *Constit. c.* 8. *stat.* 67. *vers. Administratio.*

ADV-

ADVLATIO.

Quæ, & quando inducat simoniam. Vide *Simonia*.

ADVLTERIVM, *Adulter, Adultera.*

1 Adulterium, sicut & cæteræ delicti venerei species, est difficilis probationis, & licet in foro, vbi pœna sanguinis imponenda veniret, secundum communiorem sententiam non possit puniri quis pœna ordinaria tamquam adulter, nisi tales deponant, vidisse pudenda ad inuicem innexa, & inserta, non autem ob violentas probationes; Tamen in foro Regulari, vbi pœna sanguinis exulauit, ad pœnam ordinariam damnandus est Regularis, si ad actus proximos deuenisset, putà si nudus cum nuda in eodem lecto reperiatur, si osculans, tangens, accinctus ad proximam actus consummationem in clauso cubiculo &c. *Pœn. c. 2. quæst. 6. vers. Dixi maiori, vel minori, & cap. 8. quæst. 10. in fine.*

2 Adultera non tenetur declarare filium illegitimum; ad conseruandam legitimis hæreditatem, si suæ famæ, aut vitæ timeat. *Pœn. cap. 10. quæst. 10.*

Adulterium qua pœna puniatur. Vide *Fornicarius*.

Ob adulterium vxoris an, & quando possit vir fieri religiosus. Vide *Nouitius num. 3.*

AEDI-

AEDIFICARE.

Aliquid noui, & destruere in Conuentibus nostris. Vide *Guardianus.*

AETAS.

Senilis in vxore, vt cognoscatur quænam sit, standum est iudicio peritorum, consideratis complexione, constitutione, valetudinis conditione, licèt de ipsa variè sentiant Doctores, *Const. cap. 2. §. 2. vers. Verè enim, & §. 9.*

Aetas recipiendorum ad Ordinem. Vide *Nouitius.*

AFFINIS.

Affinitas contrahitur inter Maritum, & Cognatos, siue agnatos vxoris, & è contra, non autem inter cognatos, seu agnatos vxoris, & agnatos, seu cognatos mariti &c. Quamuis nomine cognationis strictè sumptę veniant illi qui per fœminas coniunguntur, quia qui per patrem veniunt, agnati vocantur; Communi tamen appellatione cognatorum veniunt omnes, qui iure sanguinis coniunctionem habent, & sic etiam agnati. Vnde statutum prohibens ne duo ex eadem cognatione reperiantur in Deffinitorio, locum habet, non solum in cognatis, verum etiam in agnatis, non autem

in

in affinibus, nec in cognatione ciuili, prout est adoptio. *Const.cap.8.stat.36.q.8.resp.2.*

ALCHIMIA.

Alchimiam, aliasque artes, & doctrinas suspectas, & ab Ecclesia damnatas exercentes, docentes, vel ad eas spectantes, libros, scriptaque retinentes in nostra Religione, sunt ipso facto excommunicati, & legitimè conuicti, voce actiua, & passiua perpetuò priuantur, carceribusque mancipandi sunt Prouincialis arbitrio, iuxta criminum qualitatem, arbitrium autem Prouincialis progredi potest ad pœnas proprietariorum, *Const. cap.5. stat.* 13. Bene tamen verum est, quod aliquando posset exerceri sine culpa mortali, cum nimirum ex curiositate in domo alterius sine scandalo operationem aliquam breui faceret librum, vel scriptum legeret &c. *ibid. & Pœn. cap.4. quæsit.1. vers. circa octauum*, vbi habetur, quod si vnam actionem, vel vnicum experimentum faceret, vt lutandi vasa, sublimandi, vel fixandi Mercurium &c. idque breui tempore, vel paucarum horarum, vel vnius diei &c. & in libris vetitas artes continentibus, si paucas lineas legeret, si non vltra vnum folium excurreret; (cuius modi multi Doctores hæreticorum librorum legentes excusant à censuris) si breui tempore, verbi gratia, vno die eos retineret,

& si

& si vlterius, dummodò opportunitatem eos Inquisitoribus restituendi non haberet, suæ famæ periculum subiret. Omnia enim ista à mortali culpa excusant, & consequenter à pœna. Vide *Artes damnati, Libri prohibiti*.

ALEAE. Vide *Ludus*.

ALIENARE, ALIENATIO.

Fratribus, vel sæcularibus vendere, aut quouis modo alienare, est casus reseruatus. Vide *Proprietas, Casus reseruati*.

Alienatio rerum ecclesiasticarum sub censuris, & pœnis vetita est, nisi in certis casibus, & cum quibusdam solemnitatibus, nimirum, vt præcedat saltem vnus tractatus inter Prælatum, & eos, quorum interest, & consensus expressus maioris partis Capituli, & sufficit, si Canonici post tractatum singulariter præstent consensum in alienationem, etiamsi non sint coacti in Capitulo, & si malè alienauerint, incurrunt pœnas. *Pœnal. cap. 7. diff. 5. vers. Respondeo secundo*.

AMBITVS, AMBITIO.

Ambitio ex suo genere non est nec veniale, nec mortale, sed vtrumque euadit ex obiecto, ex modo, ex medijs (ob quæ diffinitur à Diu. Thoma, *vt sit inordinatus appetitus honoris*.

Const.

Const. cap. 8. stat. 67. concl. 3. vers. sciendum 3. & Pæn. cap. 15. q. 4. vers. Verum ex hoc: & cum sine meritis currit, est mortale, vel cum meritis, sed per media inordinata, vt sunt bona, pecunia, obsequia, preces, affectata vehementia &c. & cum in nostris affectibus æqui Iudices esse non possimus, vt plurimum maximo periculo exponimur, cum ambitioni committimur, & sic periculum amando peccamus; & licet in aliquo peculiari casu possemus excusari à peccato mortali ratione boni finis per media non prohibita intenti, tamen, cum per accidens sit, quod vnus de millibus non sit indignè ambitiosus, sequitur, vt plurimùm, peccatum mortale non deesse. Ambitio siquidem in malam partem vniuersaliter accipitur, & venit ab *ambitu*, idest circuitu, quem candidati officiorum adhibebant, rogando, & supplicando Patres, vt sibi officium, vel fauorabilem sententiam conferrent, & captabant populi suffragia; & ideò non solum per canonicas sanctiones, sed etiam per leges ciuiles apud ipsos Ethnicos, qui solo iuris naturalis lumine ducebantur, ambitio damnatur.

APOSTASIA, APOSTATA.

Apostasia multiplex. A fide, ab ordine minori, vel maiori, & à Religione, de qua loquimur hic, & contingit cum habitu, vel

sine,

ſine, vel cum animo redeundi, vel non, licet enim ſola dimiſſio habitus cum voluntate ad illum non redeundi ſit vera Apoſtaſia; tamen intentio dimittendi Religionem cum obfirmato animo ad illã amplius non redeundi, etiamſi retineat habitum, facit veram apoſtaſiam; tamen non ita completam, vt ſi habitum etiam dimitteret; Vnde qui fugeret, vel habitum dimitteret, animo tamen non rebelli à Religione, ſed propter timorem, vel ſuas voluptates, eſſet fugitiuus, non Apoſtata, licet puniendus veniret pœnis canonicis in Apoſtatas fulminatis; tamen per ſtatuta noſtri Ordinis contra tales fugitiuos, & nomen, & pœna Apoſtatarum extenduntur. Apoſtaſia enim diſceſſionem, vel retroceſſionem ſignificat à ſua profeſſione. *Conſt. cap. 2. de Apoſtatis ſtat. 61.*

2 Apoſtatæ omnes excommunicantur auctoritate Apoſtolica: qua poſſunt noſtri Superiores eos excommunicare, ligare, capere, mancipare, præcipiendo Ordinarijs, vt euitent tales excommunicatos, & ſi fuerint requiſiti à noſtris Superioribus, denuncient. Immò Clem. IV. idem repetit: *addens, & participare*, ait, *in crimine criminoſo, qui apoſtatas noſtros iam excommunicatos retinuerint, & non eiecerint.*

3 Excommunicatio ſtatutaria contra Apoſtatas noſtri Ordinis latius ſe extendit,

nimi-

nimirum in eos, qui cum habitu, & ſine illo cum animo contra profeſſionem obfirmato, & ſola voluntate ad tempus fugiendi Conuentus ſepta ſine licentia egreſſi fuerint; eſtque latæ ſententiæ, & à nullo alio abſoluibilis, niſi ab ijs, quibus per noſtras leges commiſſum eſt, & eſt caſus reſeruatus. *Conſt. cap. 2. ſtat. 61. verſ. Verum.*

4 Quando dimiſſio habitus arguat apoſtaſiã, & inducat excommunicationẽ. Vide *habitus.*

5 Superiores locales tenentur tales Apoſtatas in refectione immediatè ſequenti, & ſingulis ſextis ferijs primi menſis excommunicatos denunciare, licet ſint ipſo facto excommunicati, ſicuti v. g. percutientes Clericũ ſunt ipſo facto excommunicati, denunciantur tamen poſtea per Cedulones. Quæ excommunicatio non requirit declarationem, ſicuti requirunt aliæ excommunicationes ſtatutariæ, quæ nõ incurruntur ante talem declarationẽ. Bene tamen verum eſt, quod ante denunciationem non ſunt vitandi, & ſæculares, ſeu quicumque eorum receptores non tenentur illos vitare, niſi ſciant eſſe denunciatos, vel ſuperior eos moneat. Quinimò etiamſi ſcirent, tamen reciperent Apoſtatas, amicitiæ, conſanguinitatis, & pietatis cauſa, non inciderent in excommunicationem, prout etiam dicunt Doctores de receptoribus hæreticorũ ex eiſdem cauſis, *ibid. ſtat. 62.*

Supe-

6 Superior localis, si diu differat denunciare Apostatas ex contemptu, vel sine causa legitima, peccat mortaliter; si tamen id in aliam refectionem differat, non peccat grauiter, neque peccat non denunciando illos singulis sextis ferijs primi mensis, cum hoc non sit in vsu, *ibid.stat.62.diff.4.*

Nomine leuis, vel leuissimæ Apostasiæ, de quibus mentionem faciunt Constitutiones nostri Ordinis, non intelliguntur peccata venialia, quasi diminuitio materiæ grauitatem culpæ excludat; nam omnes istæ sunt peccata mortalia, quæ maiorem excommunicationem inducunt, quæ nonnisi ob mortalem culpam incurritur; sed dicuntur leues, vel leuissimæ respectiuè ad alias graues, & grauiores. Dari tamen benè potest Apostasia ita leuis, vt mortalis culpa, & excommunicatio excludatur; putà si quis exiret sine licentia tacita, vel expressa è Conuentu per aliquot passus ex breuissimo tempore, & postea statim reuertatur &c.

7 Excusaretur etiam fugitiuus à mortali, si valdè grauatus à suo Prælato, ad Superiorem confugeret, quia hoc non est fugere, sed se defendere. *ibid.statut.62.* Licèt enim in multis statutis declaretur Apostata, qui sine obedientia extra Conuentum ierit, *etiam prætextu ad Superiores accedendi, etiam si recta via coram*

Supe-

Superiore se sistit. Tamen statuta recursum, & confugium ad Superiorem non condemnant absolutè, sed friuolum,& sub prætextu ob causas scilicet leues, & friuolas.

8 Causæ autem, ob quas posset Religiosus ad suum Superiorem confugere absque nota Apostasiæ sunt, si v. g. iniustè detineretur carceratus, vel iniustè carcerari timeret, si aliquod notabile grauamen sibi intentari cerneret, putà excommunicari, sententiari, vel pœnis in auditum opprimi. Item si animaduerteret, Ordinarium, vel delegatum suum esse inimicum, & contra ipsum formare processum, non seruato iuris ordine, ex quo posset irreparabili sententia condemnari. Item si appellaret à sententia lata in re graui, & Prælatus suam appellationem non admitteret, vel ei non daret commoditatem defendendi se, negando ei Procuratorem, vel Aduocatum, non examinando testes, quos proferret ad sui defensam. Item si Superior in subditum tormenta intentaret cōtra formam iuris, & alia his similia; *Non enim est Apostata, qui supramodum grauatus ad Superiorem sine licentia confugit. Pænal. cap. 9. quæst. 2. & Const. cap. 3. stat. 22.* Si autem iustè detineretur, torqueretur, puniretur, fugere non posset sine nota Apostasiæ, & peccati mortalis. *De Pæn. ibid.*

9 Nullus hospes recipi potest, nisi obe-

dienciales litteras ostendat, exceptis Patribus grauibus, & notis; ita disponitur per nostras Constitutiones, & per Sixtum V. in *Const. Cum de omnibus ecclesiasticis ordinibus*. §.7. vbi nullum recipi mandat in Conuentibus nisi licentiam exhibeat, vel notus sit, sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, officiorum inhabilitatis &c. & in alia Const. *Ad Romanum spectat*, vult intelligi tàm de hospitibus proprij Ordinis, & Prouinciæ, quam alterius. Verum cum non sit in vsu, non obligat sub mortali. *Const. cap. 2. stat. 65.*

Superiores omnes tàm Prouinciales, quàm locales ordinariam potestatem habent excommunicandi, carcerandi, capiendi Apostatas, etiam aliarum Prouinciarum, & in necessitate etiam subditi capere possunt Apostatas, & est Indultum Innocentij IV. qui hoc fieri posse concedit, etiam inuocato auxilio brachij sæcularis, si opus fuerit: Itaque omnes Fratres sunt ordinarij super Apostatas. Subditi autem hanc facultatem habent tantum in necessitate, quæ est in subsidium Superiorum, non valentium capere Apostatas; nam si possunt Superiores, id subditis non est licitum. Quæ facultas tàm à Superioribus, quàm à subditis potest delegari alijs, cum sit ordinaria. *De Pœn. Apost. cap. 9. q. 11.*

10 Et licèt subditi habeant hanc facul-

tatem,

tatem, non tamen coguntur sub præcepto, quidquid sit de Constitut. Pij IV. *Postquam*; quia reuocata fuit à Paulo IV. *Sedis Apostolicæ*, & reducta ad terminos Iuris communis; nisi tamen graue damnum pateretur Religio ex talium vagatione, quo casu tam superiores, quàm subditi tenentur sub mortali eos coercere, *Const. c. 2. stat. 63. & stat. 66.* vbi etiam si tale graue damnum non pateretur Religio, præcipitur Superioribus, vt quanto citius poterunt eos capiant, & curent, ne per suos Conuentus vagentur; Ad quod tenentur Superiores sub mortali, dummodò adsit spes emendationis, nisi perniciosus futurus sit Ordini, nisi sit incorrigibilis, nisi ex ipsorum perquisitione, carceratione, &c. maius scandalum in sæcularibus oriatur, & Religio bonum nomen amittat.

11 Cęterum remotis his conditionibus, vltra peccatum mortale, Superiores ipso facto incurrunt priuationem omnium officiorum, quę tunc obtinebunt, vocisque actiuæ, & passiuæ, atque perpetuam inhabilitatem ad illa in posterum obtinenda Sedi Apostolicæ reseruatam, *per decretum de eiect. & apost. edit. anno* 1624. 21. *Septemb. vers. Si quis verò*, requiritur tamen declaratio Iudicis: Neque obligantur Superiores qualibet hæbdomada, quolibet mense, &c. Apostatas perquirere,

neque tenentur ſuos fratres mittere per domos, Palatia, Villas, quaſi venationi Apoſtatarum vacandum ſit, ſed ſufficit ſi poſtquam fugerit Religioſus, attendant, ſi de ipſo dicantur in tali, vel tali loco moram trahere, vt eo mittant fratres, qui prudenter, & ſine ſcandalo cognoſcant, ſi ibi reperiatur, & eum reducere procurent, vel bonis verbis, ſi ſpes emendationis adſit, ſin minus vi, & auxilio brachij ſæcularis dummodò ij antea ſcandalizati fuerint de illius vagatione. Quod ſi sęculares bona fide maneant, & timeatur ſcandalum, ſatius eſt eum dimittere, vt maius malum euitetur, non enim rationi conſonum eſt, velle Summum Pontificem obligare Religionem cum tanto damno: An autem tale decretum praxi non approbatum obliget tenendum eſt cum communi negatiuè, vt alibi dicetur. *ibidem cap. 2. ſtat, 66.*

12 Procedi autem poteſt, immò debet contra tales Apoſtatas de facto, abſque eo, quod audiantur, ad carcerationem, abſolutionem, &c. dummodò non dubitetur de Apoſtaſia; ſi autem dubia ſit apoſtaſiæ imputatio, quia fortaſsè prætendat, obedientiales literas bonas eſſe, non expiraſſe, amiſiſſe ipſas, vel iuſtè recurrere ad Superiorem Generalem pro grauamine ſibi facto in ſua Prouincia, &c. tunc audiendus eſt, & iniri debet

iudi-

iudicium pro defensionibus ipsius. Quod potest etiam facere Guardianus, quia in hac parte est Iudex ordinarius, sicut & Prouincialis, tamen non debet se ingerere in his causis, præsente Prouinciali, cui ex officio incumbit carceratio, absolutio, processus, &c. *Pœnal. c. 9. quæst.* 11.

13 In leuem Apostasiam incidit per nostra Statuta generalia *cap.* 2. §. 10. *n.* 4. qui sine sui Superioris licentia tacita, vel expressa è Conuentu egressus per diem naturalem tantùm moratus fuerit: Tacita autem licentia est, si rogatus à subdito Superior, vt sibi licentiam concedat, tacet, vel non neget. Item si Fratres petita licentia, & Superiore illam non negante, egrederentur è Conuentu, Prælato vidente, & non contradicente; Non sufficit enim pro tacita licentia exeundi è Conuentu credere, quòd Prę̨latus illam concederet, nisi accderet casus, in quo putandum esset epicheia, puta si infirmus moreretur sine confessione, si incendium vicinæ domus vrgeret, &c. Si Princeps, vel Cardinalis veniens in Conuentum vellet, vt aliquis Frater illum comitaretur, &c. & Guardianus non adesset, tunc tenendum est, quod si adesset, sine dubio licentiam exeundi concederet: *Pœnal. cap. 9. quæst.* 1.

14 His casibus exceptis, non iuuaret sub-

ditum exire è Conuentu putans Guardianum consensurum, quia dum adest statutum etiam Apostolicum Clement. VIII. quod singulis vicibus hæc licentia petatur, & consuetudo est, quod Prælati non indulgent, nec indulgere possunt generales facultates egrediendi, non possumus, nec debemus præsumere tacitam licentiam. Quod si alicubi esset contraria consuetudo, secundum illam iudicandum foret, quo casu etiam sufficeret licentia tacita, seu præsumpta, siue interpretatiua, idest quæ non habetur quidem expressa, præsumitur tamen, quod si peteretur, concederetur: Nec impedit, si subditus intelligat, quòd Prælatus ægrè ferat, sibi talem licentiam postulari, sciat tamen, illam concessurum, quæ doctrina non valet casu, quo certum est, Superiorem velle, vt omnes licentiam egrediendi expresse petant, nam esset temeraria præsumptio, etiam si subditi sciant, Superiorem concessurum licentiam, si petatur, & maximè in nostra Religione, vbi consuetudo, statuta Ordinis, & Clementis Octaui repugnant. *ibid. Pœnal. cap. 9. quæst. 1.*

15 Qui sine licentia egrediens eadem die artificiali, ad Conuentum reuertitur, leuissimum Apostasiæ genus committit, si autem rediret in meridie, vel ante Complementum 24. horarum, verbi gratia post 20: horas, si

post

post vigesimam sextam immediatè, licèt leges non respiciant istis minutias, attamen iuridicè dies naturalis, & artificialis, nisi aliter declaretur, completè sumi debent: Itaque dicente Statuto *per diem naturalem, vel eadem die reuersus non fuerit*, dies tenendi sunt vsque ad vltimum instans, iuncta significatione dictionis, *Per*, quæ denotat continuationem, & consummationem, seu perfectionem totius temporis, cui adijcitur: Attamen si 20. hora, verbi gratia quis rediret, censeretur reuersus in die naturali, & si rediret propè triduum, posset puniri pœna simili grauis Apostasiæ, vt autem potius ad pietatem, quam ad rigorem inclinetur, debet accipi triduum pro tribus diebus naturalibus completis, reliqui autem excessus, vel aggrauandi sunt arbitrariè à Prælato, vel remittendi: *Pœnal. ibid. cap. 9. quæst. 1. resp. 2.*

16 Qui cum licentia exiens extra Conuentum in aliquo loco, etiam si Ordinis nostri fuerit, sine licentia, aut necessitate pernoctauerit (idest per totam noctem perstiterit) leuiorem contrahit apostasiam. Et qui sine necessitate aliò, vel alia via vadit, quam sibi per facultatem liceat, quiue tempus in facultate *præscriptum* excedit, quiue sine socio de loco ad locum proficiscitur, in apostasiam, vel grauem, vel leuem, iuxta excessum, Præ-

latorum iudicio, declaratus incurrere: Quæ omnes apostasiæ veniales esse non possunt, cum inter apostasias plectibiles, & absoluibiles connumerentur, supponunt ergo mortalem culpam. *ibid. cap. 9. quæst. 3.* Hæc tamen licentia poterit esse tacita, vel præsumpta, ac interpretatiua, nec requiritur, vt sit extrema, vt quia lassus, claudus erat, pluebat, &c. sed sufficit moralis, vt Fratrem aliquem in confessionem audiret, Prælato roganti, vt remaneret, assentit, ne inhumanus videretur, vt alicui charitatis officio adesset, infirmitatis, festiuitatis, &c. omnisque similis necessitas rationabilis sufficit, sicut etiam omne iustum impedimentum. Quæ omnia Iudicis arbitrio remittuntur, qui debet iudicare necessitatem, non voluntatem, & leuem remansionem: *Pœn. ibid. cap. 9. quæst. 3.*

17 *Diuertere aliò, vel alia via*, intelligitur de vagatione notabili, quæ malitiam, leuitatem, vel contemptum arguat, non quæ commoditati consulat, vnde si quis verbi gratia, ex Lucensi agro ad Insulam Corsicæ nauigaturus esset, posset adire Romam, & non adire Liburnum, quia licet propinquior sit transitus à Liburno ad Corsicam, tamen commodior paratur nauigatio ab Vrbe, vbi amicos, & consanguineos reperiet, qui sibi naulum soluant, & cibos parent, cum mora-

liter

liter censeatur, Superiorem velle commoditatem subditi, nisi aliud declaret. Quantum autem itineris faciat diuersionem notabilem inducentem apostasiam, prudentum iudicio relinquitur, qui considerare debent non diuersionem absolutè, sed relatam itineri. Hinc respectu 20. milliariorum, duo, vel tria parum reputantur, respectu 100. milliariorum, si discurrat 10. vel 15. parum etiam reputabitur. At si in 20. diuertat 10. vel 8. & in 10: diuertat tria, vel quatuor, reputabitur digressio notabilis, & nisi causa subsit, prçsumitur facta ad malum finem, & in spretum statuti: *ibidem*.

18 Socius assignatur de consuetudine, & de honestate, & nisi adsit rationabilis causa, putà vrgentia negocia, charitatis fraternæ, iactura proximi, magna vtilitas, &c. sine difficultate in nostra Religione apostata iudicabitur, qui socium in itinere sine legitima causa relinqueret, putà si infirmetur, si inuoluntariè impeditus reperiatur, vt si transacto flumine, socius alter transmeare non possit, & longiorem ineat viam. *Ibid. quæst.* 9. vbi adducitur statutum *cap.* 3. 4. 6. 14. in quo disponitur, *vt nulli sine socio iter facere liceat, sub apostasiæ pœna ipso facto incurrenda, nisi Generalis ob causam necessariam scripto aliud concesserit, quod rarissimè concedi, & cum ma-*

xima

xima necessitate rogamus. Pro Reformatis etiã. *E se non mostrerà fede autentica, doue, e come l' habbian lasciato, siano dalli Guardiani, oue arriuano assoluti per apostati*. Non est tamen peccatum mortale mittere fratrem sine socio, & sine facultate scripta, quando ratio necessitatis excusat: valet enim epicheia, eò vel maximè, cum Generalis in quolibet Conuentu, vel Prouincia, non semper præsto sit. Item si socius discedat à socio in silua, campo, deserto, excusaretur si non ostenderet fidem illam authenticam, idest multorum auctoritate comprobatam. *Pæn. ibid. quæst. 9. & Const. c. 3. stat. 20. in fine*, vbi habetur, quod in necessitatis articulo excusatur à mortali tam Superior, quam subditus exiens è Conuentu sine socio, maximè vbi singulos in certis casibus emittendi inualuisset abusus. Vt taceam de magnis Ciuitatibus, in quibus singuli, ac solitarij Fratres ad quæstuationem destinantur vt Romæ, Neapoli, Genuæ, &c. fieri compertum est. Cessante verò necessitate, & abusu nec in excommunicationem Apostatarum ipso facto egrediens sine socio incidit, nisi prius declaretur, & declarari posset, cum hęc sit supra leuissimam apostasiam similitudinariam, cum supponatur prius exeundi licentiam à Superiore obtinuisse. *Constit. cap. 3. stat. 20. in fine*.

Quod

19 Quod si inter socios oriatur iurgium, vel sententiæ disparitas de itinere, aut discessu volente vno vnam viam inire, altero alteram; aut volente vno, altero nolente tunc temporis discedere, propter quod separentur, & solitarij per tempus notabile, ambularent, vel ad Conuentum perueniant: in his casibus minor socius semper erit in culpa, quia sequi debet maiorem tamquam suum superiorem, & ita de facto practicatur. In dubio autem nisi adessent probationes pro veritate, ambo essent tamquam Apostatæ puniendi: Satisfaceret autem authoritas personæ, famæ commendatio &c. vel è conuersò; Si socius alter esset ceruicosus, parum deuotus, solitus delinquere, aut vagari, vel suæ opinioni valdè adhærere &c. *Pœn.ibid.cap.9.q.3.*

20 Excedere tempus in obedientialibus litteris præscriptum, si fiat ex causa, nulla erit culpa; sicuti si fiat per spatium paruum, quod remittitur arbitrio prudentis viri, qui considerare debet tempus concessum, & ex illo venari modicum excessum: si enim concedatur vnus dies, excessus erit horarum: si triduuum, posset esse medius dies: si mensis, trium, vel quinque dierum: si bimestre, decem dierum: si semestre, triginta dierum: si annus, duorum mensium &c. quæ tamen exempla non debent esse Canones, sed apposita

fita

sita sunt, vt habeat Iudex quomodo se gerere possit. *ibid.Pœn.cap.9.q.3.*

21 Sancitur etiam in Const.general. n.15. *Qui vltra hæc etiam habitum dimiserit, & intra duorum mensium spatium reuersus non fuerit, vel etiam non dimisso habitu vltra duos menses, in apostasia perseuerauerit, grauissimæ apostasiæ reum iudicamus*. Vbi ly *vltra hæc* importat superiora statuta, nimirum *numeri decimi*, vbi habetur. *Qui quartò sine licentia egressus extra Conuentum. moram triduo traxerit, grauissimæ apostasię pœnam luat, & num.*11. *Si extra Conuentum per octo dies moram traxerit, grauioris apostasiæ reus iudicatur; quarta autem vice apostasiam hanc iterans, ad triremes arbitrio Superioris condemnetur*. Declarari igitur debet *ly vltra*, quod supponat apostasiarum genera grauia, & grauiora, quibus iure succedit grauissima; non quod in hoc recapitulentur pœnæ, sed gradus illarum, aliàs confusio esset, & inutilis repetitio; eo vel maximè, cum pœnæ apostasiæ grauissimæ, & eius multiplicationes, omnes aliarum pœnas excedant, *ibid. quæst.4.*

22 Particula *intra duorum mensium spatiũ* includit integros duos menses, etiam diem termini, & *ly vltra duos menses* modicum tempus importat, quod remittitur arbitrio Iudicis, tamen etiamsi vnus dies transisset, essemus in rigore statuti, *ibid.*

Apo-

23 Apoſtaſia hæc grauiſſima non poteſt iudicari, niſi ſimul concurrant gradus apoſtaſiæ grauis, & grauioris, ſcilicet quod habitum dimittat,& non reuertatur niſi intra duos menſes; itaque vno ex his deficiente, nimirum ſi egreſsus ſit ſine licentia, ſed cum habitu: Secundò ſi dimiſerit habitum, non tamen duos menſes vagatus fuerit, reus grauiſſimæ apoſtaſiæ non erit. *Ibid.quæſt.*4.

24 Cum decernat ſtatutum de Apoſtatis num. 15. *Tertiò in hanc apoſtaſiam incidens (ſcilicet grauiſſimam) vel extra Ordinem, vt incorrigibilis expellatur, vel ad triremes per decennium condemnetur, quæ (ſi ſuperuixerit, & in ſacris fuerit) ſuſpenſum perpetuò declaramus.* Non intendit ſtatutum talem Apoſtatam expellendum eſſe ſine alia animaduerſione ſed obſeruando quæ per Decretum de eiectis, & apoſt. ordinata ſunt. *Ibid. quæſt.*5. & fuſiùs *verb.Incorrigibilis.*

25 Qui quarto grauem apoſtaſiam commiſerit, puniri debet pœnis grauiſſimæ, ſcilicet qua punitur grauiſſimam apoſtaſiam committens, & alijs, provt in ſtatutis. *Ibid.*

26 Licet pœna triremium imponatur ijs, qui in ſæculo delinquentes merentur mortem, poteſt tamen imponi apoſtaſis, in caſibus expreſſis per noſtras Conſtitutiones, ſicuti etiam & in multis alijs delictis; quæ in ſæculo pœ-

nam

nam mortis secum non ferunt. *Ibidem resp. 3.* Vide *Triremes num. 2.*

27 Habens facultatem discedendi è Conuentu, vel Prouincia, tenetur ostendere illam Prouinciali, si facultas est à Generali obtenta, si verò à Prouinciali, Guardiano, alias posset ab immediato Prælato declarari Apostata, nec illi credendum esset, dicenti se facultatem habere, nisi ipsam ostendat. *Ibidem cap. 9. q. 6. resp. 1.*

28 Generalis potest absoluere subditum à tali ostensione, dum si nollet vt negocium aliquod, ad quod tractandum subditus mittitur, sciatur; attamen (si datam facultatem non publicat) non potest impedire, quin discedens denuncietur Apostata, ob leges generales Ordinis. *Ibid. q. 6. resp. 2.*

29 Quod si Prouincialis in remotis agere contingat, ita vt eius præsentia facilè haberi non possit, & negocium vrgeat, ac Superioris localis iudicio dilationem non patiatur, tunc Superiori locali obedientia, vel facultas discedendi; habita à Generali, ostendi debet coram Testibus, & Prouincialem de discessu moneri. Quæ quidem absentia Prouincialis metienda est moraliter ex distantia, ex tempore, ex regionis constitutione, ex qualitate discedentis, si senex, si debilis &c. Quod totum hoc remittitur iudicio Prouincialis, non Superioris localis:

calis:

calis; cui Superiori locali remittitur tantum videre, an negocium non patiatur dilationem, neque ipsa vrgentia negocij ei remittitur, vt patet in Textu. Quæ vrgentia conijcienda est ex natura negocij, putà si destinetur ad inuisendos parentes in infirmitate, aut graui necessitate constitutos, ad conciliandam inimicitiam, ad inueniendum Principem, vel aliam personam, quæ dubitatur an sit discessura. *Ibid.resp.3.*

30 Nolente Superiore locali iudicare necessitatem pro vt disponitur in statuto, vel quia ignorat, vel, quia est malitiosus, potest ille, qui obedientiales litteras obtinuit protestari coram Fratribus, & discedere, quia dolus, & fraus non debent patrocinari, & offendere Ius tertij. *Ibid.resp.4.* & sufficit ostendere facultatem Guardiano sine Testibus. *Ibid. resp.5.* Nec est necessè, vt litteræ monentes Prouincialem de discessu, perueniant ad ipsum; sed sufficit, vt subditus faciat efficaciter & prudenter, quantum est in se; vt litteræ mittantur, sicuti solent aliæ mitti, consignando illas Guardiano, vel tradendo publicis Tabellionibus coram aliquibus, qui diligentiam testentur, si opus fuerit. *Ibid.q.6.resp.6.*

31 Quamuis in statuto *de Apost. num.* 18. non explicatur, quod facultas discedendi Generali obtenta, ostendenda est superiori locali,

ta-

tamen implicitè continetur; aliàs Guardianus poterit discedentem declarare Apostatam, nisi ibi adesset etiam Prouincialis, quo casu non tenetur discedens ostendere talem facultatem superiori locali, sicuti teneretur, si facultas esset à Prouinciali, tanto magis, quod in praedicto statuto subiungitur, vt literæ obedientiales signentur à Guardiano cum annotatione diei, qua discesserit, si enim ipsi non ostendantur, certum est, quod signari non possunt. *Ibid. resp. 7. q. 7.*

32 Peccat mortaliter tàm Guardianus, quàm subditus discedens, nisi literæ obedientiales signentur à Guardiano, cum adnotatione diei, qua discesserit, & pœnis statutarijs plectendi sunt, nisi excusarentur ex inaduertentia, vel ex non vsu. *Ibid. cap. 9. q. 7.*

33 Esto quod Superiori locali suos subditos, etiam extra Conuentus limites mittere non liceat, nisi specialiter illi indultum sit, sub pœna mittenti priuationis officij, & leuis apostasiæ misso; Et nullus Prouincialis nisi ad viciniorem Prouinciam, & ad triginta milliariorum Italicorum distantiâ suos fratres mittere possit, idque publicè, & grauis necessitatis intuitu. Contraueniens Prouincialis, suspendi debet officio, Generalis arbitro, & missus, tamquam grauis apostata plecti; Tamen vrgente necessitate potest Guardianus, & Prouincialis

cialis, extra limites Conuentus, & vltra triginta milliaria destinare fratres absque alia Superiorum facultate; quod vt consultius agatur, posset peti consilium Discretorum, quoad necessitatem; licet hoc non sit à lege requisitum. *ibid. q.* 8. *resp.* 1.

34 Illa autem dicitur causa publica, & grauis, quæ concernit Prouinciam, vel Conuentum, vel aliquem fratrem particularem, cuius bonum, ac malum, honor, ac dedecus mediatè in Religionem redundat. In materia iurium, priuilegiorum, bonorum, famæ, infamiæ, persecutionum. In materia item charitatis vrgentissimæ proximi, benefactorum insignium, Principum, vitæ, & necis, &c. Quod totum remittitur iudicio prudentis Prælati: *ibid. resp.* 3.

35 In statutis autem Reformatorum non adest restrictio triginta milliariorum, vnde Reformati non tenentur ad illius obseruantiam. Nec Reformati arctantur ex necessitate graui, & publica, sed sufficit, quod adsint aliqua negotia, vt obedientiales litteras concedant, nisi in casu mittendi ad Vrbem, quia tunc requiritur, vt adsint causæ publicæ, & spectantes ad Prouinciam. *ibid.q.*8. *resp.* 4.

36 Prouincialis negligens monere Generalem, & officiales Curiæ de Apostatis, eorumque qualitatibus, priuatur officio, non sufficit

tamen qualiſcumque negligentia, ſed illa, quæ æquiparatur dolo; quod iuxta conſuetudinem eſt practicandum. *ibid. q.* 10. *reſp.* 1.

37 Qua pœna etiam punitur tam Prouincialis, quam Guardianus ſi Apoſtatas in ſuis Prouincijs, & Conuentibus retinuerint, & ſecundum ſtatuta noſtri Ordinis punitos ſtatim ad proprias Prouincias non dimiſerint, teſtimonialibus literis communitos. Particula verò *ſtatim* non debet accipi *pro nulla dilatione*: poſſent namque Apoſtatæ abſolui per aliquot dies iuxtà neceſſitates, & contingentiam laſſitudinis, infirmitatis, &c. retineri, illo ſemper ſaluo, vt non retineantur ad ſeruitium Conuentus, vel ipſius Apoſtatæ, præciſa obligatione charitatis, hoſpitalitatis, & neceſſitatis. *ibid. reſp.* 2.

38 Poſtquam aduenerit Apoſtata conijci debet in carcerem, ibique per tres dies deſtinari, poſtea eductus in Communitate fratrem genuflexus ſolemniter abſolui, iuxta formam ſtatutorum, reliquas pœnas luere debet in propria Prouincia, vel apud Officiales Curiæ Romanæ, & hæc eſt praxis Ordinis. *ibid. reſp.*3.

39 Apoſtatæ omnes, poſtquam redierint ad nullum officium, niſi poſt decennium ab apoſtaſia, & vitam laudabiliter duxerit, promoueri poſſunt. *Conſt. c.* 2. *ſtat.* 67. quæ pœna non infligitur pro quacumque apoſtaſia, ſed

tan-

tantum pro grauiori, & grauissima. *ibid.dub*:1.

40 Decennium tamen hoc non incipit post completam pœnitentiam, sed à die regressus ad Religionem. *ibid. dub.* 2. *laudabiliter, & religiosè viuere*: nihil aliud importat, quam seruare regulam, & sui Ordinis instituta. *ibid. dub.* 3.

41 Vbi personæ qualitas, & emendationis signa suadeant, potest Capitulum Prouinciale per maiorem partem secretorum suffragiorum dispensare, in generibus pœnarum apostasiæ medietate pœnitentiæ iam peracta. Qualitas autem hæc personæ, est status, & conditio illius, vt si Pater graduatus, si Concionator, aut Lector, si nobilis, si debilis, si notus, & alius conspicuus apud deuotos, vel Principes. Emendationis verò signa erunt; si spontè, & ex animo facit pœnales actus impositos, si non murmurat, non ostendit impatientiæ signa, si non petit, aut instat liberari, si peccasse eum pœniteat. Notandum etiam est hic, quod iunctim adesse debent qualitates personæ, & emendationis signa; quorum alterum si deficit, non poterit liberationis indulgentiam obtinere. *Pœn. c. 9. q. 13. resp.* 1.

42 Capitulum Prouinciale hoc loco sumitur pro collectione Guardianorum, & aliorum Vocalium; & vota secreta esse possunt per ballotationes, imò etiam si non fiat per vota se-

creta, non per hoc esset nulla dispensatio, cum non adsit clausula irritans, licet deberet puniri Præsidens permittens. *ibid. in fin.*

Appostatarum Absolutio.

APPELLATIO.

1 Appellatio est à minori ad maiorem prouocatio ; Et omnis modus, per quem ad Iudicis auxilium prouocatur ; dicitur appellatio ; defensio, & præsidium innocentiæ, vt releuet à grauamine, non vt defendat à malitia ; nec debet esse præsidium iniquitatis. Duplex est Iudicialis, quæ à lata sententia, & hæc est propria appellatio. Alia est extraiudicialis, & dicitur propriè prouocatio, quæ à futuro, vel etiam à præsenti grauamine. Est inducta à iure naturæ, diuino, positiuo, canonico, & ciuili *Pœn. c. 26.*

2 Regulares appellare possunt non quidem à regulari disciplina, & præceptis Superiorum, vel à pœna legis. *ibidem, & Const. c. 8. stat. 27. vers. ad Generalem.* Nec in causis visitationis, & correctionis, seu habilitatis, aut inhabilitatis, sed à sententijs, & declarationibus statutorum, & etiam in causa visitationis, si fieret ordine iudiciario, & formato processu ; sicut etiam in correctionibus, vbi modus notabiliter excederetur, & vniuersaliter appellari possunt in criminalibus à sententia diffinitiua, vel ab inter-

interlocutoria, quæ per diffinitiuam reparari non posset, scilicet ab indebita carceratione, à decreto torturæ, excommunicatione etiam comminata, suspensione, interdicto, à sententia super minori ætate, ab admissione, & negatione articulorum; Quando Iudex se competentem, vel incompetentem pronunciat. Ab admissione, vel reiectione testium, aut probationum: Ab absolutione instantiæ; A delatione iuramenti facta parti per Iudicem: A breuitate temporis indulti, ad probandum, vel defendendum. Ab exclusione ab aliquo officio: A legitimatione personarum, putà Procuratoris, filij, &c. A negatione copiæ actorum, vel instrumentorum communium. *Pæn. vbi sup. cap. 26. q. 1. resp. 4.*

3 Censetur quis appellare, etiam si verbis conceptis id non faciat, sed per actus tacitè appellationem declarantes, vt esset inter ad superiorem arripere, vel Nuncium ad Superiorem mittere. *ibid. vers. constat igitur*. Et appellatio à diffinitiua sine scripto fieri potest, cum incontinenti fit, ab interlocutoria voce etiam admittitur. Dicitur autem incontinenti fieri, si Iudex pro Tribunali sedens, nondum se ad actus extraneos diuertit, etiam si totum diem in foro pro Tribunali sederit. Et quando præsentia Iudicis timeatur potest etiam interponi appellatio coram testibus, vel Notario,

rio, &c. Et in Ordine nostro posset etiam fieri coram nostris laicis. *Pœn. c. 26. q. 5. vers. si incidenter quæras.*

4 Duplex est appellationis legitimæ effectus. Suspensiuus alter, alter deuolutiuus, ita, vt suspendat pronunciatum, vt nullum effectum pariat, & deuoluit causæ cognitionem, ad Iudicem, ad quem; non tamen in quocumque casu. Item duplex generatur effectus, quia aliquando solum deuoluit causam, sed non suspendit effectum, prout est in excommunicatione iam lata, nisi sententia esset comminatoria, vel ad tempus determinatum prolata, vt si intra mensem non solueris, excommunico te: quod currit, quod Iudici, à quo facta fuerit inhibitio per Iudicem ad quem, secus non tenetur de iure desistere à prosecutione sententiæ interlocutoriæ, & sic declarandum est axioma illud, *Appellatione pendente, nihil est innouandum.* Sic etiam à mandato de residendo in visitatione edito, non datur appellatio quoad effectum suspensiuum, licet detur quoad effectum deuolutiuum, & in multis alijs casibus adductis. *ibid. q. 2.* vbi etiam habetur, quod cum dicitur: in causis visitationis, correctionis, habilitatis, & inhabilitatis non detur appellatio; intelligitur de suspensiua, non de deuolutiua, nisi tamen procedatur (vt diximus supra) iudicialiter, & formato processu,

quia

quia tunc daretur etiam appellatio suspensiua. Item appellari non potest ab examine, seu relatione examinatorum quoad Ecclesias prouidendas. Quæ doctrina extendi posset ad nos, vbi de iubilatione, vel approbatione Lectorum, & Concionatorum ageretur, quo casu daretur appellatio quoad effectum deuolutiuum.

5 Quoad sensum autem, & stilum nostræ Religionis, interposita appellatione, & adhuc lite pendente, Iudex sub pœna nullitatis actuum, & priuationis officij non debet procedere in causa, & sic omnis appellatio, dummodo friuola non sit, producit effectum suspensiuum, & si semel fuerit admissa, etiam deuolutiuum, etiam si illam admiserit cum clausula, *Si & in quantum*, quamuis causa appellationis sit dubia. *ibid. vers. Cæterum*: quia quamuis talis causa dubia debeat examinari per duos arbitros electos de communi consensu Iudicis, & appellantis (quibus non concordantibus, addendus est tertius; pariter de communi consensu) quæ omnia seruari debent in recusatione Iudicis delegati (*ibid. q. 5. vers. Si dubia.*) tamen semper in tali dubio Iudex rei fauorem inclinare debet, tantò magis, quod cognitio appellationis admittendæ spectat ad Iudicem ad quem, non à quo. *ibid. q. 2. vers. Cæterum*. Et licet ordinariè Iudex à quo possit procedere etiam interposita appellatione ab interlocu-

toria, nisi fuerit sibi inhibitum; hoc tamen non habet locum in interlocutorijs, quæ per diffinitiuam reparari non possunt, vt torturæ, carcerationis, & excommunicationis. *ibid. vers. Cæterum quoad sensum.*

6 Hinc est, quod si Iudex à quo appellationi legitimæ interpositæ non deferat, sed ea spreta ad vlteriora procedat, dicitur attentare, & ante omnia reuocanda sunt, quæ post appellationem fecit, & declarari nulla per Iudicem ad quem. Quod ampliatur ad innouata post sententiam, & ante appellationem intra tempus concessam ad appellandum. *ibid. quæst. 2. vers. Ideo stante.*

7 Praxis igitur in nostra Religione seruanda quoad appellationem (quæ interponi debet intra decem dies à latæ sententiæ cognitione habita, quod si intra hoc tempus non appellat, amplius appellare non potest) est, Iudex à quo ab vlteriori processu desistat, actorum primæ instantiæ coram ipso factorum copiam ad Iudicem ad quem, sigillo munitam per appellantem ipsum intra spatium triginta dierum, concessis Apostolis, mittat, & mandata ipsius expectet, *vt in praxi criminali nostræ Religionis*, §. 6. decernitur. Quod spatium triginta dierum currit non à die latæ sententiæ, sed à die appellationis interpositæ, nisi reus notitiam habuerit latæ sententiæ, & non

appel-

appellauerit, quia tunc à ſententia, & non ab appellatione numerandum eſt. Ignorantia autem præſumitur, quando ad ſententiam citatus non fuerit, & tandem habet ſex menſes, quibus appellans ſua iuris deducere poteſt ijs autem expletis cenſetur appellationis iuri ceſſiſſe, niſi infirmitate, vel aliquo alio impedimento, ſe detentum fuiſſe demonſtret, quominus appellationem proſequi valuerit, quicquid ſit de Iure communi, per quod conceditur biennium ad proſequendam appellationem. *ibid. verſ. eſt igitur.*

8 Non tenetur Iudex vltra dare, ſeu offerre copiam actorum, & Apoſtolos, (ſcilicet obedientiales literas teſtificantes appellationem iam factam) appellanti, ſed expectare debet petitionem appellantis; imò ſi intra triginta dies Apoſtolos non petit, nec copiam actorum, cenſetur renunciaſſe appellationi, & ſuo iuri ceſſiſſe: quod etiam præſumitur, cum aliquid admittit, vt in recuſatum Iudicem conſentiat, cum de appellationis proſecutione non curet, &c. *ibid. verſ. An autem Iudex.*

9 Ordo appellationis eſt apud nos; vt fiat à Superiori locali ad Prouincialem, à Prouinciali ad Generalem, à Generali ad Protectorem, ad Sacram Congregationem, ad Sedem Apoſtolicam. *Conſt. cap. 3. ſtat. 22. Pæn. cap. 18. quæſt. 4. verſ. Sed ſi à Prælatis.* Qui quidem

ordo

ordo peruerti non debet sub pœna priuationis suffragiorum per triennium,& bimestris carceris; quod si malè, idest friuolè, & sine causa legitima appellatio fuerit interposita, vltra pœnas priuationis, & carceris, alias pœnas in malè appellantes latas incurrit, de quibus paulò infra. *Pœn. cap. 26. quæst. 5. in fine:*

10 Et licet de iure ex communi sententia ad Summum Pontificem recurri possit, omisso medio, regulariter tamen talis appellatiò permissa non est, quinimò nobis ab ipsa Sancta Sede inhibita. *Pœn. c. 26. q. 3.*

11 Sed quicquid sit de hoc, eo ipso quod quis ad talem vocem prorumperet, *Appello ad Sedem Apostolicam*, concedendi essent Apostoli reuerentiales, *eadem quæst.3. & cap. 18. q. 4. vers. Sed si Prælatis*; vbi determinatur, posse ad eam recurri immediatè; quod non ita facilè conceditur appellanti ad Sacram Congregationem, sicuti nec ad Generalem, omisso Prouinciali, in casu, quo grauatus à Guardiano immediatè appellaret; esset enim reijcienda talis appellatio,quia est contra Apostolicas, & Seraphicas Constitutiones, quibus ipsemet Generalis subest, *ead. quæst. 3.* Quoad Protectorem est dubium in iure, & in facto, quia non est Superior in Religione, sed habet limitatam auctoritatem, in quantum scilicet totus Ordo peccaret, & ideò (nisi specialem auctoritatem

habeat

habeat à Papa) cum non ſit Iudex, non poteſt ad ipſum appellatio interponi: Itaque non videtur relinquendus Iudex ordinarius appellationis, qui eſt Miniſter Generalis, & recurrendum ad eum, de cuius iuriſdictione non conſtat, vel controuertitur. Illud tamen pro firmo tenendum eſt; conſtante in facto, quod Protector recipiat recurſus, & cauſas cognoſcat, tutò poſſunt Religioſi ad ipſum recurrere, non tamen ſine medio, ſed gradatim. *ibid. Pæn. c. 18. quæſt. 4. verſ. Quæritur an recurſus.*

12 Si autem à Delegato appelletur ad Delegantem interponi debet, ſi à Subdelegato, diſtinguendum eſt. Vel eſt Subdelegatus ad totam cauſam, & tunc de iure Canonico, & Ciuili appellatur ad primum delegantem. Vel eſt ſubdelegatus ad partem cauſæ, & tunc appellatur ad ſubdelegantem proximum. Et ſic ſi Commiſſarius deſtinatus ad vniuerſitatem cauſarum, legat omnes cauſas (vt facere poteſt ſi ſit delegatus à Generali) tunc ad Generalem deferri debet appellatio, ſi ſubdelegat vnam cauſam, tunc appellatio fieri debet ad ipſum Commiſſarium. *ibid. c. 26. in fin.*

13 Appellationes autem friuolæ ſunt prima à delicto notorio, & pro tali declarato, niſi appelletur à declaratione. Secunda à propria confeſſione, niſi allegat iuſtam cauſam, putà, quia ex errore, vel tormentis confeſſus

eſt,

est, vel quia suam confessionem declarare intendit, vel aliquid aliud rationabile. Sine autem expressione causæ, non est audiendus. Tertia à contumacia, vel in non respondendo Iudici, vel non comparendo, cum fuerit citatus; tunc enim condemnatur, vt contumax, & audiri non debet, nisi prius purgauerit contumaciam, quod procedit, siue fuerit contumax ad comparendum, & agitandum processum, siue ad sententiam audiendam. Quarta à sententia iam acceptata, & ab eo subscripta, vel à Procuratore eius nomine. Quinta ab eadem sententia, si ter prius appellauerat, quia concessum est ter appellare, non vltra, quod intelligitur ab vno eodemque Iudice; nam si plures essent subordinati Iudices, posset ad singulos prouocare. Sexta, si nulla causa appellationis adducatur, quod intelligitur ab interlocutoria, non à diffinitiua; in hac enim non requiritur causæ expressio. Septima à sententia Arbitri, licet aliqui Doctores dicant, id intelligi de arbitris liberè, & non ex necessitate electis, imò iure Canonico à quibuscumque arbitris datur appellatio, dum ingens læsio appareat. De his igitur appellationibus non est curandum, sed illis reiectis, debet Iudex ad vlteriora procedere, apposito Decreto, quod appellationi non defertur tamquam friuolæ; quinimò debet esse coactus appellans, vt à tali reie-

ctione

ctione appellet, alioquin reiectio, & sententia transirent in rem iudicatam, quia in Iudicem consensisse videretur. *Pœn.c.26.q.4.*

14 Si Iudex admitteret appellationem cum clausula, *Si & in quantum*, prout passim fit, non censetur eam admittere, nisi in casu, quo admitti debeat, & non aliter. Verum tamen est, quod Iudex appellationem admittens cum hac clausula, vlterius procedere non potest, quia iurisdictionem à se abdicare censetur, adeò, vt processus coram ipso factus, sit nullus. *ibid.q.4. in fine.*

15 In Ordine nostro Iudex non admittens legitimam appellationem, priuatur officio, & acta sunt nulla. De iure canonico, si causa est criminalis, Iudex deponitur; si ciuilis, arbitrariè punitur. Iure autem Cæsareo, si ciuilis in triginta libris auri; si criminalis, arbitrariè. *ibid. c.26. q.5.* Super reuocatione autem suæ sententiæ potest procedi eo inaudito, secùs si agatur ad imponendam pœnam, quia tunc citari debet, & audiri, quinimmo ad tuendum suum honorem, & ostendendum, se benè processisse, citandus esset à Iudice ad quem, qui quando appellatum est ab interlocutoria, potest ante diffinitiuam pronunciare: Malè interlocutum, & benè appellatum, & de causa principali cognoscere, sicut potest ipse Ordinarius etiam si Iudex sit delegatus ad causam

ap-

appellationis: & non ſolum iudicandum eſt de articulo appellationis, & cauſa principali, ſed attentata ſunt reuocanda per Iudicem ad quem, idque poteſt facere Iudex ex officio ſuo ſiue petitione partis. Itaque ſi actor appellet à ſententia abſolutoria, Iudex appellationis non ſolum poteſt pronunciare malè iudicatum, & benè appellatum, ſi ita de iure ſibi videbitur; ſed etiam condemnabit actorem, ſi de iure veniat condemnandus, & condemnari in expenſis factis poſt, & ante ſententiam, ac appellationem in cauſa principali. Et licet appellationis Iudex ſiue infirmet, ſiue confirmet, vti non debeat verbo abſoluendi, vel condemnandi, tamen vti debet verbis æquiualentibus, declarando ſententiam nullam, & reum benè, vel malè appellaſſe; ex quo liquidò infertur, Iudicem, vel reum deliquiſſe, quod etiam declarare poterit, expreſsè adnotando, incidiſſe in pœnas ſtatutarias in ordine noſtro. *ibid. c. 26. q. 5. diff. 1. & 2.*

16 Malè appellans ab interlocutoria, ſubeſt iudicio primi Iudicis, & in Ordine noſtro, ipſi pœna, quæ in diffinitiua inflicta fuerat duplicatur, & licet in iure canonico temerè appellans non puniatur, de iure tamen ciuili punitur, quia oſtendit Iudicem, & eſt in lata culpa; & niſi doceat de motiuo probabili ad appellandum; tunc enim à duplicatione pœnæ

ap-

appellantem eximere, & si non in toto, saltem in parte excusandus esset, maximè si Iudex à quo inter opiniones probabiles eam eliget, quæ magis reum offenderet, cum dubia sint in meliorem partem interpretanda, & reo potius quam actori fauendum. Dixi ab interlocutoria, quia à diffinitiua non est cur ad primum Iudicem causa reuertatur, nisi ad executionem sententiæ, quam si appellationis Iudex non confirmat, certum est illius exequutionem ad ordinarium Iudicem pertinere. *Pæn. c. 26. q. 5. diff. 2. resp. 2. vers. Dixi ab interlocutoria.*

Appellationis formulæ sunt, *Appello*, vel, *Appello à sententia*, vel *Appello ad Iudicem competentem*, qui intelligitur esse immediatior, vel *Appello ad quemlibet Iudicem*, vel *Submitto me protectioni talis Iudicis*, vel *Peto reuocari grauamen; aliàs appello*, vel *Reclamo*, aut *Proclamo*, vel *Appello, quia me grauasti*; etiam si non dicat *in quo*. In appellatione à diffinitiua, in qua non est opus assignare causas, vel *Dico sententiam nullam, & si quæ est appello*. Potest enim appellatio interponi per quæcumque verba, dummodo apta sint, & non solum appellatur ob illud grauamen, sed etiam vt non probatum probetur, etiamsi attentis actitatis sententia non sit iniusta. *Pænal. cap. 26. quæst. 6.*

AR-

ARBITRIVM, ARBITRARIVS.

1 Arbitrarius dicitur, quod alicuius arbitrio relictum est; cuius duo sunt genera. Vnum, vt siue æquum sit, siue iniquum parere debemus, includitque liberam, plenam, & absolutam potestatem, & voluntatem, quæ tamen licet liberæ sint à stricti Iuris Ciuilis, vel etiam Canonici, & statutorum obligatione, non tamen à Iuris Gentium regulis, & naturalis æquitatis. Alterum cum remittitur arbitrio Iudicis, & tunc neque à legibus liberum est, sed idem est, ac arbitrio boni viri, vt nimirum faciat sicuti vellet de iure fieri de rebus suis. Vnde hoc arbitrium saltem in re pœnali regulatur à iure, vt scilicet non puniat Prælatus quoquo modo voluerit ad libitum, sed ex iure, ex cuius regulis plus minuisse elicere debet modum puniendi, non quod casus debeat esse expressus in iure, sed quod procedere debet à similibus ad similia, interpretando, & supplendo per iurisdictionem, quæ desiderantur. *Pœn.c.2.q.5.resp.6.Constit.c.1.stat.6.vers.4. Superiorum arbitrio.*

2 Arbitrium Iudicis in maleficij debet reduci, & restringi ad ius commune, nisi quoad modum procedendi, & aliqua leuia. *Const. & Pœn. ibid.* Vnum tamen est notandum circa arbitrium Iudicis Regularis nostri, scilicet,

non

non esse liberum illi mutare ordinem iuris, & modum procedendi, cuiusmodi Iudici arbitrario conceditur; sed tantum in infligenda poena maiori, vel minori, nam circa modum procedendi seruare debet praxim criminalem, sententiam autem mitigare, & augere debet pro qualitate delicti. Ordinariè enim mitiorem pœnam debet imponere, nisi qualitas delicti, & circumstantiarum sit talis, quod de iure, & consuetudine sit ordinaria pœna imponenda. Regulariter autem prohibetur nostris Iudicibus arbitrari in pœnis statutarijs, sed conceditur mutatis circumstantijs. *Pœn. ibid. vers. Vnum adnotauerim*:

3 Quod si lex, seu statutum alternatiuè loquetur, scilicet imponetur talis, vel talis pœna, arbitrio Iudicis, & non rei eligenda est, nisi verba dirigantur ad reum; Iudex enim debet considerare circumstantias loci, temporis, personæ &c. tantò magis in Regularibus, in quibus rei se habent merè passiuè, & totum negotium punitionis Iudici reseruatur, qui licet in mitiorem partem inclinare teneatur, tamen ad ipsum spectat considerare circumstantiam criminis. *Pœn. ibid.*

4 Ex quibus omnibus concluditur, quod quando in statutis dicitur: *Qui fregerit ieiunium suffragiorum iure priuandus est, Prouincialis arbitratu*, non potest Prouincialis reum

non priuare, quia ipsi non cnmmittitur libera
dispositio priuandi, vel non priuandi, sed
tempus, quo talis priuatio durare debet, vt
nimirum, si grauiter frequenter, scandalosè
fregerit ieiunium longiori priuatione præma-
tur. *Quem sensum habet: Qui Missam notabi-
liter celebrare destiterit, in pane, & aqua ieiunare
debet, Prouincialis arbitrio*; sic etiam de vulne-
rante Superiorem localem, qui ad Triremes
mitti debet Superiorum arbitrio, & vniuersa-
liter vbi statutum determinat pœnam, eamque
Prælati arbitrio remittit, declarandum est de
sola duratione pœnę, non de ipsa pœna. Dum
autem sancitur in obscenè loquentes punien-
dos esse *etiam cum pœna carceris, & grauiori,
Superiorum arbitrio*: arbitrium solum est circa
grauiorem pœnam non autem circa carcerem.
Pœn. ibid. vers. Ex quibus omnibus, vbi multa
adducuntur exempla scitu digna.

5 Arbitrium autem Superioris circa du-
rationem pœnæ regulariter non debet extendi
in perpetuum, nisi qualitas delicti, & circum-
stantiarum sit talis, quod de iure communi,
& consuetudine, perpetua pœna esset impo-
nenda; & in hoc casu esset consulendus Pater
Generalis, si commodè fieri posset, *Pœn. c. 14.
q. 6. diff. 3. vers. Quæres an arbitrium.*

6 Arbitrium Superioris non est illius tan-
tum, sed etiam totius Definitorij, *Pœn. c. 2. q. 5.*
in

Digitized by Google

in fin.& cap.14. quæſt.6. diff.3. verſ. Quæres ſecundo.

A ſententia arbitri an poſſit appellari, & quando. Vide *Appellatio num.13.*

Et quando ſint eligendi arbitri in appellatione. Vide *Appellatio num.5.*

ARCHIVIVM.

1 Archiuium eſt locus, in quo inſtrumenta publicè reponuntur, & geſtorum memoriæ. Et libris Prouinciæ in ipſo aſſeruatis credendũ eſt; ſi enim creditur libris Mercatorum, & aliorum Officialium, etiam in criminalibus, tam prò, quam contra, multò magis credendum eſt libris, qui in Archiuio Prouinciæ aſſeruantur, ex quibus eliciuntur euidentes probationes electionum, profeſſionum, fundationum, Conuentuum &c. *Pan.cap.19. q.4.diff.4. verſ. Reſpondeo affirmatiuè.*

2 Prouincialis Regeſtum fieri curet, in quo omnia Prouinciæ decreta deſcribantur, & in Archiuio aſſeruentur; debent autem ſinguli Conuentus (vltrà Archiuium Prouinciæ) ſua habere Archiuia, quæ duabus clauibus obſerentur, quarum vnam Guardianus, alteram antiquior Conuentus diſcretus aſſeruet, & in ijs liber receptionum, & profeſſionum Nouitiorum, inuentaria librorum omnium ſui Conuentus, & ſcripturæ omnes, quæ ad talem

Conuentum pertinent. *Constit. cap.* 8. *statut.* 53.

3 Archiuium Prouinciale duas etiam claues habere debet, quarum altera à Prouinciali, altera ab antiquiore Prouinciæ Patre asseruetur; in isto quæcumque ad Prouinciam attinent, debent adnotari, & asseruari liber pro Nouitijs, literæ testimoniales de eorum qualitatibus serijs ad ordines promotorum, cum eorum examine, & approbatione, ad confessionem, & prædicationem admissiones Apostatarum notæ, & delinquentium crimina, cum definitiuis sententijs contra eos datis per extensum, Definitorum manu subscriptis (processus enim solum per sex menses seruari debeat, à definitione causæ, & inde comburi, nè in odiorum, & litium fomenta remaneant) & in libro ad hoc parato adnotatis, vt delinquentium memoria remaneat; in vnoquoque etiam Conuentu numerus Fratrum descriptus censeatur; inuentarium bonorum Monialium, ac ipsarum receptio, & professio: denique scripturæ, & instrumenta ad Prouinciam, & Conuentus pertinentia, statuta, & decreta Prouincialia, & generalia debent in Archiuio Prouinciali registrari, & conseruari. Quæ omnia sub pœna suspensionis quoad Prouinciales, & priuationis quoad Guardianos præcipiuntur; vnde eos si delinquant in re tam graui, pec-

peccare mortaliter non eſt dubitandum, *ibidem*.

4 Regeſtum etiam generale debet habere vtraque Familia, Ciſmontana ſcilicet, & Vltramontana duplicatum, in quo omnes actus capitulares, decreta, bullæ, declarationes Sacrarum Congregationum, Deciſiones Rotæ latæ in cauſis quæcumque denique ad Religionem ſpectant, aſſeruentur, non ſolum ad futuram rei memoriam, ſed vt Religionis ſtatus per ea cognoſcatur, & ad regiminis directionẽ inſeruiant; & ſic quæ in Ciſmontana Familia ſunt, duplicari debeat, & ad Vltramontanam tranſmitti, & ſic debet Vltramontana correſpondere. *ibid.*

ARCHIEPISCOPVS.

Non debet ſe ingerere in prima inſtantia cauſarum, quæ agitantur coram Suffraganeo, cui inhibere non poteſt, nec Suffraganeum inhibitioni deferre ante ſententiam diffinitiuã, vel vim diffinitiuæ habentem, *Pœnal.c.29.q.3. verſ.Dico primo.*

ARCTATIO.

1 Eſt recluſio alicuius in carcere cum corda, & Caputio, quo tempore ter in hebdomada diſciplinetur, cum Pſalmo *Miſerere mei Deus* recitato, & in pane, & aqua tantummo-

do reficiatur. *Conſt.cap.11. ſtat.4. verſ.Vbi autem dicitur. Pœnal.cap.4. reſp.2. & cap. 5. q. 1. reſp.2.* Nulluſque arctari poteſt, niſi ex cauſa legitima ſemiplenè probata. Poteſt tamen arctatio hæc ſecundum exceſſus delictorum augeri, vel multiplicando dies diſciplinæ,& ieiunij, vel extendendo tempus carcerationis: *Conſt.ibid.*

2 Differt in multis à carceratione: Eſt enim idem ac Domus Diſciplinæ, & ita qui non meretur arctari, neque poterit in Domo Diſciplinæ coerceri. Et ſolus Prouincialis ſine Diſſinitorij conſenſu, nec arctari poteſt, nec in Domo Diſciplinæ coercere, licet pro quotidianis culpis pro coercenda vagatione alicuius per Conuentum pro compeſcenda garrulitate, contemptione, rixa &c. poſſit Guardianus præcipere ſubdito, vt ad ſuam cellam pergat, ex eaque non egrediatur ſe inconſulto. Hoc tamen non eſset manere in domo diſciplinæ &c. *Pœn.c.4. vbi ſupra &c.*

Arctare Electionem. Vide *Electio.*

ARMA:

1 Adeſt ſtatutum in noſtra Religione, vt qui arma offenſiua portauerit, vel in Cella, vel alibi tenuerit, ſemeſtri carceri mancipari debeat. *Pœn.c.14 q.4.*

2 Dicuntur ab arcendis hoſtibus, vel *ab armis*

armis, siue humeris. Sunt omnia tela, fustes, lapides, gladij, hastæ, frameæ, rompheæ, scuta, galeę, pugiones, enses, sicæ, *ibid*.

3 Armorum genera duo, offensiua, & defensiua. Offensiua sunt quorum vsus est in offendendo, licet etiam ex accidenti defendant cuiusmodi sunt hastæ, gladij, sclopeti, bombardæ, balistæ, tela. Defensiua autem, quorum principalis vsus est in defendendo, vt loricæ, galeæ, scuta &c. cultellus autem ad scindendum panem, & ad calamos aptandos, artiumque instrumenta nomine armorum non veniunt; etiam si cum aliquo ipsorum facillimè fieri posset, quod per arma offensiua fieret. Excipe tamen, nisi gladius fuerit longior, nimirum ordinarijs, & licet instrumenta artium arma non sint, id tamen intelligendum est apud eosdem artifices remanentia, quia si reperirentur apud alium, eius artis inexpertem, putà securis lignarij in cella Clerici, acus prælonga acuminata, & manicata, sartorum in cubiculo Sacerdotis, & alia huiusmodi, nec docerent, ad quem vsum illas retinerent, essent suspecti de retentione armorum in cella, quia quoad ipsorum delationem non dubito, quin pœnis plecti possint, cum non deferantur, nisi ad offendendum, etsi quis aliquod dictorum instrumentorum educeret, vt asciam, dolabram, malleum &c. in rixa contra fratrem sine

difficultate puniendus esset, cum sint instrumenta apta ad nocendum, vulnerandum, & occidendum, *ibid. resp.* 1.

4 Licet statutum de offensiuis armis loquatur, & in rigorosa acceptione, in puncto iuris puniri non possit, qui cum defensiuis armis reperiretur, vel in cella asseruaret, etiamsi non exprimeret statutum de offensiuis; Vnde qui arma ligata portaret non esset sub pœna; tamen hoc non obstante, puniendus esset Religiosus noster, qui arma defensiua portaret, aut retineret, saltem extraordinariè. *Pœnal. cap.* 14. *q.* 4. *resp.* 2.

5 Arma in genere Clericis prohibentur, etiam ad Ecclesiæ, & Patriæ defensionem, licet in minoribus tantum ordinibus constituti sint. Et contra Monachos tenentes arma in Monasterijs est excommunicatio latæ sententiæ *in Clem. nec in agro, vers. quia verò, de statu Monachorum*. Quæ tamen non ligat alios regulares, sed tantum Monachos, & secundum aliquos tantum nigros; communiter tamen debet ligare etiam albos, quæ censura non habet locum in casu, quo Abbas persequeretur Monachos odio capitali, vel cogeret ad peccandum, vel iniungeret intolerabilia, & licet ij casus metaphysici videantur, possibiles tamen sunt, in quibus casibus posset quilibet Religiosus tenere arma offensiua. Et in Ducatu Mediola-

nensi

nensi vetitum est omnibus Regularibus sub pœna excommunicationis, & priuationis, & inhabilitatis ipso facto, ne in eorum Ecclesijs, & Monasterijs retineant arma prohibita, sed ligat tantum in illo statu; nescio tamen si nunc in viridi obseruantia sit. *Ibid.*

6 Paucitas materiæ in retentione armorũ excusat, vt si per horas, & cum animo retinendi quis arma teneret, & Monachus, qui cum armis de foris veniret ad claustrum, non habens animum illa retinendi, non incurrit excommunicationem allatæ Clementinæ, sicuti si aliquem sequerentur Satellites, & ille arma daret Religioso, vel Monacho, qui in Monasterium custodienda, & abscondenda deferret; non est culpa; Si autem ad multum temporis conseruarentur hæc arma in cella relicta ab amico, illa retinens esset sub rigore statuti, nisi adsit licentia Superioris, pro vt de Monachis in Clem. decernitur; hoc autem modicum tempus, non debet excedere horas. *Pœn.c.*14. *q.*4.*resp.*4.

7 Arma ad vanitatem portans, nisi ioco faceret, vel in cella retineret, facit contra statutum, & pœna extraordinaria puniendus. Veruntamen est, quod rei erit probare modicum tempus, solatium, vanitatem, amici mandatum, quia aliàs præsumptio erit contra eum, & puniri poterit pœna ordinaria, tam-

quam

quam ſtatuti tranſgreſſor. *Pœnal. cap.* 14. *q.* 4. *reſp.*5.

8 Procedi poterit per accuſationem, ſiue per inquiſitionem contra noſtrum Religioſum, qui detulerit arma, & tenuerit in cella, etiamſi apud ipſum inuenta non fuerint, eò vel maximè, quia noſtrum ſtatutum non dicit, qui fuerit inuentus arma portare, vel cui arma in cella reperta fuerint, ſed abſolutè diſponit: *Qui portauerit*, *Qui tenuerit &c.* Imò etiam ſi diceret; *Qui fuerit repertus*, cum eadem ſit ratio reperti, & conuicti per teſtes. Secus autem eſſet, ſi ſtatutum vteretur verbo, *Deprehendere* quod eſt capere in facto. *Ibid.*

9 Si quis ex noſtris in domo ſæcularis, vel alibi arma, tamquam ſua repoſuerit, ne à Superiore inuenirentur, erit reus ſtatuti, & pœnarum in proprietarios ſancitarum. Dixi tamquam ſua, quia ſi ab amico accommodata fuiſſent, licet eſſet armorum detentor, non tamen proprietarius. Si autem ſupponamus, arma depoſita fuiſſe in domo amici cum intentione illis nunquam amplius vtendi, ſed debito modo, opportuno tempore diſtrahendi, vel diſtrahere faciendi, adhuc puniendus, vt proprietarius, quia de ſuo diſponit, & vt retinens arma, licet non intendat illis vti, cum hoc parum referat, *ibid. reſp.*5.

10 Religioſus ex noſtris habens conſan-

gui-

guineum, vel amicum, qui ei offerat arma, quoties ille voluerit, & designat illa, quibus vti velit, non tamen dono accipiat, vel saltem eorumdem vsum adsciscat, sed merè ciuiliter, vt dici solet: *hæc sunt ad tuum seruitium*, non potest puniri secundum hoc statutum, secus autem, si illa teneret, etiamsi sua non fuerint. *ibid. resp. 7.*

ARTES DAMNATAE.

1 Artes, & doctrinas suspectas, & ab Ecclesia damnatas exercentes, docentes, vel ad eas spectantes libros, scriptaque retinentes, sunt excommunicati, & legitimè conuicti, voce actiua, & passiua perpetuò priuandi, carceribusque mancipandi Prouincialis arbitrio, iuxta criminum qualitatem. *Const. c. 5. stat. 13.*

2 Nomine autem artium damnatarum ab Ecclesia non comprehenduntur hic illæ, quæ ad officium Sanctæ Inquisitionis quomodolibet spectant, vt sunt Incantationes, Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Necromantiæ, Inuocationes Dœmonum ad amorem, thesauros, sanationes &c. libri, vel scripta ad hæc pertinentia, quia illa immediatè inquiri, iudicari, definiri debent ab eodem Sanctissimæ Inquisitionis Officio. Nec possunt Regulares quicumque in his se immiscere, sub priuatione suorum officiorum, inhabi-

habilitate perpetua in posterum, & excommunicatione latæ sententiæ, Papæ reseruata. *ibidem*.

An autem excuset paruitas materiæ. Vide *Alchimia*.

ASSENSVS.

Differt à consilio, quia consilium si excitat ad deliberandum, non tamen cogit ad sequendum. Secus in assensu, qui quando requiritur à lege, sequendus est, aliàs actus non esset validus. Vnde Guardianus in casibus, quibus carcerare aliquem potest cum assensu Discretorum sine ipsorum maioris partis assensu, carcerans reus erit indebitè carcerationis, & puniendus tamquam excommunicatus, nisi cognosceret collusionem Discretorum ob peruersum affectum inclinare in defensionem delinquentis. *Const.c.*1.*stat.*6.§.17.

ASSESSORES.

Licet à pluribus Capitulis Generalibus nostræ Religionis informatione processuum duos assessores adhibendos esse decretum sit, tamen hoc intelligendum est in defectum Notarij. Vndè in Practica Criminali nostræ Religionis (in qua de Notario fit expressa mentio) abijcitur hoc ligamen assumendi duos Assessores tanquam nec Religioni honorificum, nec causis

sis, vt plurimum vtile. In casibus autem grauibus Superioribus beneuisis possunt hi duo Assessores adhiberi. *Pgnal.cap.1.quæst.2. vers. Tandem circa hunc.*

AVCTORITAS.

Ordinaria limitari non potest sine causa à Superioribus. *Const.c.8.stat.35.in fine.*

Auctoritas Generalis, Prouincialis, Guardiani, Protectoris, Conseruatoris, Procuratoris &c. Vide *Generalis, Prouincialis, Guardianus, Protector, Conseruator, Procurator &c.*

Audire reum. Vide *Reus.*

Audire Missam. Vide *Missa.*

BAPTIZARE.

1 Non est contra Regulam Fratrum Minorum; verba enim illa, *Non fiunt compatres virorum &c.* intelliguntur tantum de suscipiente. *Const.stat.5.quæst.1. Non inquam, vrget in fine.*

2 Baptismus, & Pœnitentia sunt necessaria ad salutem necessitate medij, ita vt, nisi suscipiantur, prima gratia acquiri, & peccata mortalia remitti non possint. *Pgnal.cap.4.q.9. vers. Quare autem.*

BARBA.

Nec Sanctus Pater Franciscus, nec eius primi

mi filij Barbam gestarunt, vt probant Cronicha Marci Olisipponensis *quæst. 1. lib. 4. cap. 4. Const. cap. 2. stat. 77. propè fin.* Vide *Vuadingum apud Hierarchiam Franciscanam hic Romæ præsenti anno impressam à Patre Lequile tom. 1. fol. 160.*

BENEFICIVM, BENEFICIATVS.

1 Beneficium Ecclesiasticum, est Ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiæ ratione spiritualis seruitij auctoritate Apostolica constitutum. Hinc est, quod Prelati Regularium, qui eliguntur ad tempus determinatum, putà ad annum; ad triennium, ad sexennium, non sunt beneficiati: Generales verò perpetui, vt sunt in Ordine Prædicatorum, & Societatis Iesu sunt beneficiati, sicut etiam Generalis Minister Fratrum Minorum, si esset perpetuus, prout erat antea. *Const. c. 8. statut. 1. vers. Sed an ista.*

2 Beneficiati tàm Regulares, quàm sæculares non habent dominium, nec vsumfructum, sed solum vsum, seu facultatem exigendi fructus ad suam sustentationem. *ibid.*

3 Possunt beneficia fundari, prout fundabantur antiquitus super eleemosynis, & distributionibus quotidianis. *Ibid.*

Beneficia an permutari possint sine licentia Papæ, & quid in ipsis possit Papa, an tantùm fru-

fructus eorum possit reseruare conferens beneficium. Vide *Simonia*.

BIGAMIA, BIGAMVS.

1 Bigamia triplex est, vera, interpretatiua, & similitudinaria; Prima contrahitur, cum quis cum duabus vxoribus matrimonium verum, & validum consumat, & dicitur *Bigamus*, quasi *bis coniugatus*. Interpretatiua, cum quis viduam, vel corruptam ducit: Similitudinaria, cum in sacris constitutus, vel Religionem professus ducit vxorem, & consumat matrimonium, & in qualibet ex his possunt Generales, & Prouinciales Religionum cum suis subditis dispensare. *Const. cap.* 2. *statut.* 14. *quæst.*6.

2 Monialis Bigama potest eligi in Abbatissam sine dispensatione, quia Bigamia est irregularitas virorum in ordine ad potestatem spiritualem, & Altaris ministerium, qua cum sint incapaces fœminæ, sunt etiam incapaces impedimenti Bigamiæ. *Const.c.*11.*statut.*7.*concl.*9.*q.*7.*vers.Respondeo decimo.*

BLASPHEMARE.

Est Deum conuicijs incessere, obtrectare, impiè loqui de Deo, & remouere ab illo, vel creaturæ adscribere, quod Deo conuenit, *Const. c.*1.*stat.*1.§.3.*&* *c.*7.*stat.*5.

Bla-

Blaſphemare Deum, & Beatam Virginem, eſt caſus reſeruatus. Vide *Caſus num.*1.

BONA.

1 Bona, & vita parificantur, & metus amiſſionis bonorum æquiparatur metui morti; vnde ſicut iſte excuſat à tranſgreſſione præcepti poſitiui, ſic illa. *Pęnal.c.*15.*q.*5. *verſ.Hoc dixerim.*

2 Bonorum naufragantium quantitas debet excedere valorem duorum aureorum, ad hoc vt quis incidat in excommunicationem Bullæ Cœnæ. *Pęn. cap.*4. *verſ.tertio quanta debeat eſſe.*

3 Bona fides excuſat ſicut ignorantia eligentes indignum, quem credebant dignum, adhibitis diligentijs. *Conſt.cap.*8. *ſtat.*10.*verſ. Scienter.*

S. BONAVENTVRA.

1 Ob inſignem eius ſanctitatem, & ſingularem doctrinam electus fuit Generalis totius Ordinis ſui, dum 30. ætatis, & 12. Religionis annum ageret. *Conſt.c.*8.*ſtat.*26.§.1.

2 Eius doctrina in noſtris ſcholis inſeri poteſt Scoticis ſpeculationibus tamquam condimentum Lepidum, ſicuti etiam Diui Thomæ, qui vbi Scoto non fuerit contrarius, eſt omninò ſequendus, nec relinquendus eſt Alexander

xander Alensis, qui ob veritatem, & puritatem doctrinæ, Doctor irrefragabilis Parisijs meruit appellari; fuit enim Sancti Thomæ, & Sancti Bonauent. Præceptor. *Const. c.5. stat. 10. in fine.*

BONVS VIR.

Est, qui ita se gerit, ita viuit, vt eius probetur fides, integritas, liberalitas, vnde idem est arbitrio Iudicis, ac boni viri. *Pæn. cap. 2. concl.3. resp.6.*

BRACHIVM.

Brachij sæcularis impressio electionem vitiat, quæ impressio violentiam significat. *Pæn. c.15. q.8. resp.7.* Vide *Simonia.*

BVLLA.

Propriè tumorem illum in aqua enascentem, & euanescentem significat; vnde prouerbium, *Homo, Bulla.* Communiter autem accipitur pro plumbeo illo signaculo, quod filo grossiori inseritur. *Pæn.c.11.q.4.*

Quibus modis Bullæ Apostolicæ, & aliæ litteræ falsificentur. Vide *Falsificatio.*

Bulla Cœnæ, an reuocet priuilegia Regularium circa absolutiones. Vide *Absolutio.*

Bullæ relaxatiuæ paupertatis in Ordine nostro subreptitiæ, falsæ, & nullæ sunt. *Pænal.*

nal. cap. 7. casu 16. difficul. 6. Vide *Reformare*:

CALCEAMENTA.

1 Calceamenta extra necessitatem prohibita in Regula Minorum sunt illa, quæ ex chorio totum pedem operiunt; aliud autem operimentum pedem panneum, vel alterius materiæ non prohibentur, dummodò non sint calceamenta, & qui illis sine necessitate vtuntur, non committunt culpam grauem, remoto tamen scandalo, quia si alij ab exemplo mouerentur ad talia operimenta portanda, & sæculares admirarentur, & fieret magna disciplinæ Regularis transgressio, si per consuetudinem illis vterentur, & non ad aliquod tempus, grauem culpam committerent; calceati autem etiam ob necessitatem, & cum licentia, extra Conuentum exire non possunt. *Const. c. 2. stat. 72 dub. 9.*

2 Ministrorum, Custodum, Guardianorum iudicio relinquitur, pro qua necessitate possint fratres calceamenta portare. *ibidem dub. 6.*

3 In absentia autem prædictorum sufficit licentia interpretata, & præsumpta, quod si adsunt Prælati prædicti, debet talis licentia exprefsè peti. *ibid. dub. 10.*

4 In calceamentis dispensati, & in vestimen-

mentis, nullo prorsus officio, nec Vicarij fungi possunt. *ibid. statut.* 73.

5 Christus calceamenta non detulit. *Const. cap.* 2. *stat.* 68. *vers. Sed cum Sanctus Bonauentura*.

CALVMNIA, CALVMNIATOR.

1 Calumnia est malitiosa, & mendax infamatio, qua quis ex certa scientia, & dolo iniustè agit, aut excipit. Hinc calumniari est actione experiri vel exceptione vti temerè, scientèr, & dolosè aduersus innocentem, vt eum vexes, vel aliquid extorqueas, idque siue ciuiliter, siue criminaliter, estque callida, & malitiosa interpretatio, & hac ratione etiam qui alicuius verba malitiosè, interpretatur, calumniari dicitur. Vel quia alium litibus fraudolenter vexat, qui etiam dicitur cauillari, & qui pretio corrupti malitiosè causas agunt, vel deserunt. Vnde tam reo, quam actori datur iuramentum calumniæ. Est igitur calumniator, qui falsa crimina intendit, qui vexandi hominis gratia actionem, petitionemque infert, qui solutionem debiti admittit animo decipiendi, qui ius callidè peruersè interpretatur, qui solutum bis exigit, qui vt moram iniiciat latebras, & fugia quærit, latitat, fugit, remoratur, *Const. cap.* 7. *statut.* 5. *casu* 5. *Pœni c.* 10. *quæst.* 1. *vers. Respondeo tertio*.

2 Calumniam in iudicio cuiquam imponere, est causis in Ordine nostro reseruatus, & in hunc casum incidit, qui criminaliter aliquem falsè accusat, vel contra aliquem excipit, ne sit superior, lector, &c. Et qui ad hoc alium inducit, minis, promissis, suasionibus, consilio, ope, &c. non autem incidit in reseruationem, si effectus non sequatur, neque qui non dolo, vel malignandi animo accusaret, probabiliter putans ita esse, etiam si nihil probasset, quia calumnia in animo consistit, licet in exteriori foro tamquam calumniator puniatur, qui saltem per vnum testem, vel per infamiam, vel per auditum à fide dignis accusationem non probauerit. *Const. ibid.* Vide *Casus reseruatus cas.* 5.

Vltra casum reseruatum pœnam talionis incurrunt, & infamiam. Vide *Accusatio, infamia, &c.*

CAMISIA LINEA.

1 Ex Regula Fratrum Minorum prohibita sub peccato mortali, sine necessitate, & licentia Superioris scilicet Prouincialis, vel Custodis, seu Guardiani, quæ quidem licentia (cum adsunt Superiores) debet esse expressa; si verò non adsint, sufficit tacita, & præsumpta, *Const. c. 2. stat. 72. dub. 1. 2. & 3.* Vbi etiam habetur docta expositio Const. Vrbani VIII. *Militantis*,

tis, an scilicet sit in robore quoad particulas ex panno lineo.

2 Ea Christus non est vsus. *Constit: cap. 2. stat. 68. vers. quod autem Christus.*

CANES, ET CATELLI.

A Monasterijs Monialium abijciendi. *Const. cap. 11. stat. 7. q. 9. vers. Ad quem finem.*

CANONES:

1 Alij sunt Decreta Pontificum, alij sunt Conciliorum statuta, siue Generalium, siue Prouincialium auctoritate Papæ celebratorum, vel confirmatorum. *Const. cap. 1. stat. 1. §. 6.*

2 Eos adiuuare in aliquo, quod non disponunt, non est facere contra Ius. *Const. cap. 7. stat. 3. dub. 2.*

3 Canones Pœnitentiales, licet in foro conscientiæ non seruentur, quia pœnitentiæ impositio in foro interiori remittitur Confessarijs, in foro tamen exteriori obseruari conuenit. *Pœn. c. 8. quæst. 13. vers. Porrò tempus.*

CANTVS.

Cantus, & sonus in Ecclesijs licitus, & antiquissimus, debet tamen esse graues, pij, atque distincti, & domui Dei, ac diuinis laudibus accommodati, vt simul & verba intelligantur, &

ad pietatem auditores excitentur. Musicæ verò illæ, vbi lasciuum, aut impurum aliquid admiscetur, arceri debent ab Ecclesijs; vnde excessus in musicis instrumentis, in cantu fracto, si notabilis esset, & scandalum generaret, mortalem culpam inuolueret contra superiores, & operantes. Et in nostris Ecclesijs cantus fractus est omninò prohibitus. *Const. cap. 3. stat. 9.*

CAPITVLVM.

1 Generale representat vniuersam Religionem, & pænes ipsum residet tota, & suprema iurisdictio in Ordine; quinimmò tota Generalis potestas ab ipso pendent; quare potest leges condere pro tota Religione, sicut & Capitulum Prouinciale pro tota Prouincia. *Const. cap. 1. stat. 6. & cap. 8. §. 1. & stat. 36. quæst. vlt.* In ipso antiquitus eligebantur etiam Prouinciales, quod modò fieri non potest sine expressa licentia Papæ. *Const. c. 8. stat. 40.*

2 Capitulum citatum differri non potest, quod adeò verum est, vt si maior pars deficeret, & perparui adessent, vel duo adhuc celebrari deberet, etiam si Generalis deesset; & statuitur tempus scilicet sexennium, & Vigilia Pentecostes. *ibid. c. 8. stat. 19.*

3 Eo imminente, in Prouincijs ante regressum Ministrorum, & Custodum, nihil in-

nouan-

nouandum, contrarium ſi fiat, irritum, & auctores ſuffragijs, officijſque priuantur. In caſibus tamen repentinis, quando aliter fieri non poteſt prouiſionem fieri conceditur, vt eſſet punire Guardianum peccantem, vel amouere Confeſſarium Monialium ob ſcandalum, &c. & alios vſque ad Prouincialium aduentum ſuſtituere. Poſſunt etiam Vicarij, ſeu Commiſſarij Prouinciales tunc obedientiales litteras ad itinerandum, & dimiſſoriales ad Ordines concedere; & omne id, quod Prouincialis poteſt ſine Diffinitorio facere, non autem ea quæ requirunt Diffinitorium, ſic non poſſunt celebrari Congregationes, approbari Confeſſarij, & Concionatores, deſtitui Guardiani; nec ſine cauſa ſuſpendi, alienari, vel concedi Cappellæ, vel alia bona, & iura Religionis; recipi noui Conuentus, vel veteres relinqui, lites intentari, bonum totius Prouinciæ concernentes; reſpondere tamen poſſunt, & pro tempore ſe defendere. Et ſi ob conſenſum præſtitum à Commiſſario Ius aliquod Religionis deperiret, poteſt repeti. *Conſtit.c.8.ſtat.*20.

4 Illud indicere ad Generalem ſpectat, qui vniuerſo Ordini tempus, & locum Capituli Generalis, & illis præcipuè, qui intereſſe debent per litteras citatorias opportunè ſignificare tenetur; etiam ſi certò aduenturi aliqui Vocales non ſint, ob vrgentia bella, vel peſtem:

aliàs Capitulum esset nullum, etiam si vnus Vocalis contemneretur, & contemptus dicitur, qui legitimè vocatus non fuit. Hinc per annum ante tempus expediri debeant citatoriæ, seu conuocatoriæ litteræ, vt ad distinctas per totum Orbem Prouincias opportunè perueniant. Quod si casu, vel Tabellionum incuria, vel malitia prædictæ litteræ non peruenerint, non propterea agere possent, tamquam contempti; itaut annullare possent electionem. *ibid. stat.* 21.

5 Citato Capitulo Generali, sacrificia, & orationes fieri debent publicè, & priuatim pro impetrando bono Pastore. *ibid. stat.* 22.

6 Ad illud Custodes deferre debent scripturas publicas (si quæ aderunt) contra Generales, vel Prouinciales. *ibid.*

7 Sumptus pro intinere Ministrorum, & Custodum proficiscentium ad illud, non sunt contra nostram Regulam, & debent à Prouincijs subministrari; & licet iuuenes, & robusti debeant pedester ire, anticipato plurium mensium tempore paulatim, ac mendicando ad illud peruenire, attamen regula vna generalis assignari non potest, Immò si potest Custos plures menses anticipare, non poterit Minister, nec expedit relinquere tot menses suam Prouinciam; vnde minus incommodum est discedere congruo tempore, & aliquando equitare,

quam

quam Prouinciam ſine proprio capite deſtituere. Nec Prouincialis ſenex tenetur mittere alium, qui pedeſter, & ſine ſumptibus eat, niſi in caſu infirmitatis. *ibid. ſtat.* 23.

8 Euntes autem, ita parcè, & modeſtè ſe gerere debent, vt promiſſæ paupertatis ſemper memores ſint, aliàs præter ſcandalum peccant mortaliter contra votum altiſſimæ paupertatis. *ibid. ſtat.* 24.

9 Preces Capituli ante electionem Vocales genuflexos, recitato *Confiteor* abſoluere debet, &c. Vide *Electio n.* 25.

10 Capitulum Prouinciale non veniunt tantum Patres Diffinitorij, verum etiam collectio omnium Guardianorum, aliorumque Vocalium ipſius Capituli. *Pœn. c.* 9. *in fine, verſ. Reſpondeo ſecundò*.

11 In Capitulis tam Prouincialibus, quam Generalibus, proponere ea, quæ agenda ſunt, ſpectat ad Præſidem. *Conſt. cap.* 8. *ſtat.* 42. *verſ. Agenda proponere*. Et cum duo ſint præcipui Capitulorum fines; electio Prælatorum, & regularis conſeruatio, ſeu reformatio, horum alter ſi deficiat, contra canonicas normas Capitula celebrantur. *ibid. ſtat.* 41.

12 Capitulum Prouinciale à Paſcha Reſurrectionis Domini vſque ad Pentecoſtes celebrari debet, ad exemplum Apoſtolorum, qui primum Concilium in Eccleſia tempore Paſchali

ſchali celebrarunt; ex cauſa autem rationabili, alio opportuniori tempore celebrari poterit. *Conſt.c.8.ſtat.*38.

13 Locum deſtinare ſpectat ad Præſidem, qui nequit (ſi Generalis non ſit, cui hæc reſtrictio fieri non debet, nec poteſt) dictum Capituli locum deſignare ſine aliquorum Diſcretorum conſilio, & licet non teneatur omnium Diſcretorum exquirere conſilium, ſed ſufficiat duorum tantum; tamen de conſuetudine inductum eſt, vt congregatorum omnium Patrum Diſcretorum exquiratur conſilium; debent etiam communi Prouinciarum, ac Fratrum commodo, atque vtilitati proſpicere, aliter facientes contra charitatem, & iuſtitiam peccant. *ibid.ſtat.*39.

14 Sine expreſſa, & explicita licentia Generalis celebrare non poteſt: *ſtatut.66.prope fin*. In eo omnia officia Prouinciæ renuncientur, & terminentur, etiamſi renunciationes expreſsè non appareant. *ibid.c.8.ſtat.*40.

CAPPELLAE, CAPPELLANIAE.

1 Nequeunt Fratres Minores alienare Cappellas, & Sepulturas, transferendo dominium illarum in alios, contrafacientes, vltra peccatum proprietatis, contrahunt pœnas in alienantes bona eccleſiaſtica, ſancitas per ſacros Canones, nec id eſt permiſſum Sindico Apoſtoli-

stolico; possunt tamen tradere alicui vsum facti, nulla pactione præmissa, tanquam concessiones pretio, sed si quid sæcularis dare voluerit, id totum erit per modum eleęmosynæ accipiendum. *Pœn.c.7.casu 6. Proprietatis, difficul. 6.*

2 Habere Cappellanias in titulum, & vt Beneficium sæculare, est nobis proprietas, secus habere Cappellanias, quæ eleęmosynam tribuant Fratribus iure quodam ciuili. Cæterum celebrare ad aliquod tempus in alienis Ecclesijs, etiam intuitu eleęmosynæ eleęmosynaliter recipiendæ, non est conrra regulam, quia est laboritium licitum. *ibid.difficult.7.*

CAPSAE, TRVNCI, CIPPI.

Ad colligendas, & reponendas eleęmosynas pecuniarias. Vnde *Proprietas num. 9.*

CAPVTIVM.

1 Caputium ab habitu dissutum portare, non est contra regulam Minorum, sicuti est habere duo Caputia. *Const.cap.2.stat.71.quæst.2.* Statuta autem illud prohibent sub pœna ieiunandi in communitate in pane, & aqua sine caputio. *ibid. in textu.*

2 In Caputio præcipuè consistit forma Habitus, hinc cum prohibetur deferri Habitum alicuius Religionis, non intelligitur de inte-

in terris suprema, vel de Apostolicis Constitutionibus, vel decretis, aut Sanctionibus obloqui temerè auserit, & de eo legitimè constiterit, trimestris carceris pœna, vel alia grauiori Superiorum arbitrio, omninò puniatur. Et statut. 2. *Qui in Sancta Romana Ecclesia Cardinales, in Eminentissimum Dominum Protectorem Ordinis temerè ora laxauerit, carceribus mancipetur, & pro qualitate delicti grauius puniatur Superiorum arbitrio.* Vbi os blasphemum est illud, quod Summum Pontificem contemnit, de eo malè loquitur, & ab illo aufert, quod illius est proprium. *Impudenter* idest sine pudore, inuerecundè; qui voluntariè, scienterque loquuntur. Constitutionum nomine hoc loco veniunt Bullæ, Breuia, Ordinationes, Decisiones, Mandata; Præcepta à Summo Pontifice expedita, & ordinata, ac Decreta Sacrarum Congregationum Concilij, Regularium, Rituum, Sancti Officij, & aliarum, quæ Decreta formant, & publicant nomine Pontificio: Licèt autem controuersum sit, an hæc non publicata, vel interesse habentibus non intimata obligent, vimque legis habent, certum tamen est, quod constito legitimè talia Decreta emanasse de Domini Papæ voluntate, illa venerari, & obseruare debemus. *Obloquiū* idem est ac aduersari, ac refragari. Vnde in hanc Constitutionem peccat qui loquitur, vel aduersatur contra

Ordi-

Ordinationes supradictas. *Temerè* importat Scientiam, Aduertentiam, & Deliberationem, ex Superbiæ radice prodeuntem, & hic est sensus prædicto Statuto appropriatus, quem nisi videant Superiores, obloquentem in hac materia, punire non possunt; ideoque adiungitur *Auserit*, idest nullo pudoris, aut periculi metu perterritus, nullo conscientiæ stimulo subductus, sciens se contra Pontificios ordines loqui ora laxat. Quare ad incurrendam pœnam statuti primò requiritur peccatum mortale irreuerentiæ, & temeritatis mente conceptum. Secundò Actus exterior, qui pro tali iudicetur; his namque deficientibus, non erit hac pœna plectibilis. Quod si quis laceret, vel deturpet Constitutiones Apostolicas, in eandem, & maiorem pœnam incideret. *Legitimè constiterit*, scilicet ordine iuris seruato per accusationem, vel inquisitionem, vel denunciationem, & importat veram, & plenam probationem. Potest autem, si contra illum adsunt Indicia grauia (cuiusmodi est semiplena probatio) reus constitui; & si fateatur, puniri pœna ordinaria, *vel alia grauiori arbitrio Superiorum*, quod arbitrium extendi poterit pro grauitate criminis, vel ad vlteriorem carcerationem, vel ad ieiunia, fustigationes, exilia, vel ad priuationem non solum officiorum, quibus priuati sunt eo ipso, quod per sententiam car-

ceran-

cerantur, ſed ad priuationem vtriuſque ſuffragij; ſuſpenſionem à diuinis, & ſi enormis fuerit exceſſus, etiam ad triremes. Hæc pro declaratione Statuti primi. Quoad ſecundum verò de Cardinalibus, & Protectore, reſtat concludere, quod pœna in ipſo obloquentes impoſita, eſt arbitrarij carceris, & vlterioris punitionis, Superiore pœna quidem inferior, maior autem alijs, quæ in hoc petulans genus hominum fulminatur. *Conſtit. cap. primo ſtatut. 2. in fine.*

2 Secundus caſus carcerationis ponitur *in ſtat. gen. cap. 1. ſtat. 3.* cuius verba ſunt. *Qui Miniſtro, aut Commiſſario Generalibus non obedierit, trimeſtris carceris pœna, aut grauius eorum arbitrio puniatur. Qui eiſdem rebellauerit, aut iniurioſis, vel irreuerentibus verbis illos publicè affecerit, ſuffragiorum iure ſexſennio careat, & ſemeſtris carceris pœna, vel grauius pro delicti qualitate mulctetur. Qui in Prouincialem Miniſtrum, vel Commiſſarium huiuſmodi crimina admiſerit, carceretur, ac ſuffragiorum iure priuetur arbitrio Generalis. Qui in Guardianum, vel Vicarium, vel quempiam grauiorem Patrem, vt ſupra delinquerit; Prouincialis arbitrio, & ſecundum qualitatem delicti punitioni ſubiaceat. Qui pœnitentiam per Superiorum localem ſibi impoſitam ſubire renuerit, de Diſcretorum conſilio, & aſſenſu, trina monitione, etiam*

non præmissa carceri mancipetur. *Const. cap.* 4. *in text*. Reus igitur huius Statuti est, qui non obedit Ministro, aut Commissario Generalibus, dummodo contra animam, vel regulam, vel supra eandem non præcipiant. *ibid. cap.* 1. *stat*.4. §. 1. *in fine*, & qui rebellauerit, idest fuerit inobediens, contemptu. *ibid.* §. 3. Vide *Rebellis*. Aut *verbis iniuriosis, vel irreuerentibus*, *Iniuriosum* hic sumitur per eo, quod contra honorem alicuius committitur solis verbis, vt conuicia, & contumelias dicendo. Vnde licèt compositio libelli famosi, & alia huiusmodi sint iniuriæ, non tamen comprehenduntur in hoc statuto, sicut nec aliæ iniuriæ, quæ fieri possunt, manu pulsando, famam auferendo, & omnes illæ, quæ non iure fiunt, & quidem hic sermo est de atroci iniuria, quia de persona summa Generalis, & de publicate sancitur, si locus, & tempus adderentur, puta in Ecclesia, in Capitulo, in refectorio, tempore iuris dicendi, Missarum solemnia, &c. esset sumenda inter atrocissimas, & consequenter grauissimè punienda; & sicut verba sunt alia alijs grauiora, ita secundum illa applicanda est maior, vel minor pœna. Constitutio autem locum habet, maximè coram fratribus, penes quos si maior pars Conuentus adfuerit, iniurijs Generalem impetentem, secundum hanc Constitutionem puniri debet, & maiori seue-

seueritate, si id coram sæcularibus commiserit, *ibid.* §. 4. & 5. Suffragiorum ius, quò reus Statuti huius priuatur, intelligitur tam de actiua, quam de passiua voce in electionibus. *ibid.* §. 6. Particula illa *huiusmodi crimina* ad omnia superiùs recensita refertur, cum omnibus suis qualitatibus. *ibid.* §. 7. Licèt autem Superiores Generales ex statuto possint procedere contra huiusmodi delinquentes, de honestate tamen debent causam alicui delegare, vt partialitatis, & proprij interesse notam effugiant. *ibid.* §. 8. *in fine*. Vicarius hic sumitur, qui sub Guardiano familiam regit, idest præsente Guardiano, quia de Vicario, *absente Guardiano* iam præscriptum est in persona Guardianorum, quorum appellatione veniunt omnes Superiores locales. Quinam autem sit Pater grauior, Vide verbo *Patres graues n.* 1. Prouinciales personarum discrimina, iniuriarumque genera considerare debent, vt pœnarum remedia prudenter, & charitatiuè accommodent. *ibid.* §. 12. Pœnitentiæ nomine hic veniunt omnes illæ, quæ salutares appellantur, prout sunt ieiunium, disciplinæ, mortificationesque in Religione consuetæ, quas non acceptari in loco publico, idest in Capitulo, vel Refectorio, nefas ducitur: Sunt enim propria localis iurisdictionis Tribunalia; Vnde eas vel recusare, vel contemnere inobedientiæ, & re-

bellionis in Superiores locales (ideſt Guardianum, ſiue Vicarium, ſiue Præſidentem, & multo magis Prouinciales, vel Generales, qui poſſunt potiori aliquando pœnitentias ſalutares iniungere, non ſolum in viſitatione, ſed etiam extra illam. *ibidem* §. 14. Vnde eas vel recuſare, vel contemnere, inobedientiæ, & rebellionis in Superiores locales, peccatum eſt, meritò ſub titulo inobedientium, & rebellium reponenda. *ibidem* §. 13. Imponi autem debent tales pœnitentiæ in loco publico coram maiori parte Communitatis, & in actione ſolemni ipſius, putà in Refectorio, vel Capitulo, tempore refectionis, vel culparum. Secus talem pœnam non mereretur inobediens; debet etiam adeſſe renitentia pertinax, obſtinata, & rebellis. *ibidem* §. 15. Debet etiam adeſſe non ſolum conſilium, ſed etiam aſſenſus Diſcretorum, ad hoc vt poſſit carcerari renuens ſubire pœnitentiam à ſuperiore locali impoſitam. Hic autem non eſt ſermo de Diſcretis Prouinciæ, vel Ordinis, qui ſunt Patres eiuſdem reſpectiuè, ſed de localibus, qui debent eſſe duo ſaltem, præter Vicarium. Diffinitores autem Ordinis, vel Prouinciæ, ſunt Diſcreti ex ſuo munere, maiores diſcretis localibus, & de ijs habenda eſt ratio in Conuentu, de quibus habetur in tota Prouincia, vel Ordine, quia tamen ij non in omnibus morentur Conuentibus,

bus, ſatis eſt, ſi Vicarius, & duo Seniores qui ex officio, & antiquitate diſcretionis, prudentiæque ſuffragium merentur, Diſcretorum localium aſſumunt officium. *ibidem* §. 16. *&* 17. Tenetur igitur Guardianus exquirere vota Diſcretorum, & ſequi maiorem partem illorum; Quod ſi negligat, & inobedientem carceret, reus erit indebitæ carcerationis, & puniendus tamquam excommunicatus. Quod ſi Diſcreti reſpectu aliquo moti nolint ſuffragium ferre in carcerationem, verbis æquiuocis vtendo, vel tergiuerſando, vel ignorantiam allegando, putà quod non ſciant conijcere, an talis ſit dignus carceratione; tunc dubia exiſtente cauſa inobedientiæ, Guardianus à carceratione abſtinere debet, & trinam admonitionem præmittere: Si autem Diſcreti non adeſſent, poterit Guardianus duos alios ipſorum loco adhibere: Quod ſi notoria eſſet rebellio, itaut nulla valeat tranſgiuerſatione celari, & cognita colluſione Diſcretorum conſpirantium in bonum publicum Religionis, poteſt Guardianus carcerare rebellem, non exquiſito tali conſilio, vel conſenſu Diſcretorum, eo vel maximè, cum adſit ſtatutum generale Salmant. *cap.* 7. *& Valliſol. cap.* 7. in hæc verba. *Quod ſi tale delictum admiſerint, per quod pœnam carceris meretur, declaramus, & decernimus per locorum Superiores, de conſilio Diſcreto-*

rum posse tuto loco, ne effugiat sub custodia detineri, donec per Prouincialem quid agendum sit, determinetur. Inter delicta tamen carceratione digna, & enormia ponitur inobedientia contumax; ergo cum Statutum Guardiano carcerare permittat inobedientem de consilio, non autem de consensu Discretorum, saltem illud primum declaratur, quod aliquando liceat sine tali consensu, & cum consilium non obliget etiam sine consilio: Quo casu licet Statutum proximè citatum non loquatur de carceratione formali, in quo, nimirum Religiosus concluditur, sine corda & caputio, & eo ipso actibus legitimis dicitur priuatus; sed de loco Custodiæ; attamen satis est pro declaratione conclusionis nostræ, quod illud Statutum respicit alia delicta à rebellione in Guardianum, & ideò non est iuris Guardiani illa puniri. Rebellio autem in ipsum est propria sui iuris, & ab illo punibilis carcere formali; & in alio Statuto *de pœna inobedientium*, vbi de formali carcere agitur *de Discretorum consilio* ponitur; Vnde etiam illud hunc sensum habere debet. Nec Discreti hoc loco sunt Collegæ Guardiani, quasi ijs omnibus hoc delictum delegetur, quia Guardiani in hoc non sunt Iudices Delegati, sed ordinarij. Nec ante carcerationem est audiendus ipse rebellis, vt se defendat, dummodò delictum sit rei euiden-

tia

tia manifestum, rebellio siquidem ista supponitur commissa coram Guardiano, qui est Iudex, & coram fratribus in Communitate existentibus, quæ est diffinitio notorij, ac proinde oretenùs informationes sumi debent. Nec est opus id fieri statim, sed sufficit fieri intra triduum, nec est necesse procedere ordinariè, nec reum examinare, quia etiam si pertinaciter neget, puniri debet. Debet tamen Guardianus ante carcerationem in scriptis redigere notorietatem rebellionis, describendo scilicet factum cum subscriptione fratrum, & consilium Discretorum, vel eorum renitentiam, aut auersionem à ratione, & factum ipsum carcerationis in forma, vt rei testimonium remaneat, & suæ processionis modus, Prouinciali in omnem euentum ostendi possit, quem de omnibus certiorem facere debet. Si autem reus post rebellionem iam patratam in se reuersus confiteatur culpam,& paratum se ostendat ad faciendam pœnitentiam licet hoc non obstante, possit Guardianus illum incarcerare; tamen debet ex charitate, & æquitate delinquentis retractationem, ac pœnitentiam acceptare, illumque seuera reprehensione coram fratribus corrigere. *Const. ibid.* §. 17. Vide *Rebellis. Rebellio. Contumax*.

3 Tertius casus quo infertur carcer in nostra Religione est Apostasia qualibet magis,

vel minus pro Apostasiæ gradibus. Vide *Apostasia*.

4 Quartus casus, equitatio sine licentia, & necessitate, pro qua triduanus carcer imponitur; & si cum licentia quis equitauerit per Ciuitates, & Terras, carceri arbitrario destinatur; excusaretur autem tum à culpa, tum à pœna, si sine scandalo actiuo equitaret per vicos, & Ciuitates inferioris notæ, vel hospitia, non autem per Ciuitates insignores, in quibus Minores equitare non solent, vt Roma, Neapoli, &c. *Pœnal. c. 4. q. 2. vers. Circa quartum* Vide *Equitare*.

5 Quintus casus est fornicatio, pro qua quis carceratur ad sex menses, sacrilegi, & nefandi in perpetuum, & qui mulieres intra claustra, vel in ædiculas pro Confessarijs mulierum destinatas conduxerit, arbitrio carceri sunt addicti. *Pœn. c. 4. q. 2.* Vide *Fornicatio*.

6 Sextus casus est Inobedientia contumax. *Vide supra casu 2. & verbo Rebellis. Contumax*.

7 Septimus casus est proprietas, pro qua vnius mensis carcer imponitur. Vide *Proprietas*.

8 Octauus casus est Alchimiæ, & artium vetitarum vacatio, pro qua carcer est ad arbitrium Prouincialis. Vide *Alchimia*.

9 Nonus casus carcerationis est, quando supe-

ſuperior fraudat eleẹmoſinas: ait enim Statutum *cap. 6. tit. de comput. num. vltim. Quod ſi eleẹmoſynas fraudaſſe, vel in Prælatorum, vel in aliarum perſonarum dona, quouis modo erogaſſe legitimè conſtiterit, ſint ipſo facto excommunicati, ſuffragiorum iure, &c. perpetuo priuentur, & carceribus mancipentur Superioris arbitrio, pro fraudis, & dilapidationis qualitate.* Quæ pœnæ irrogantur etiam ſi fraus reperiatur, & denuncietur extra computum ſingulis menſibus reddendum à Guardianis coram fratribus. Quod ſi conuictus fuerit ex calculo fraudaſſe, &c. debet etiam fieri proceſſus de fraude, examinando fratres, qui computo adfuerunt, & debet audiri in ſuis defenſionibus; quia licèt notorium ſit ex calculo, poteſt tamen ſe defendere per alias innocentiæ vias, & oſtendere errorem calculi. Vt autem poſſit ad prædictas pœnas damnari, non ſufficit præciſa materia peccati mortalis, vel furti, vel proprietatis, ſed requiritur dilapidatio, & fraus notabilis, & vrgens damnum duorum ſaltem aureorum non infra: Carcer verò minus vno, vel duobus menſibus decerni non debet, ſed poteſt extendi ad annos, iuxta qualitatem dilapidationis. *Pœnal. cap. 5. quæſt. 2. verſ. circa nonum.*

10 Decimus caſus, procurans legari eleẹmoſynam ſibi, vel alteri, carceratur arbitrio

Superioris.*ibid.*Vide *Legatum. Proprietas n.*26.

11 Vndecimus casus carcerationis est consentiri fieri Procurator ad exigenda legata. Vide *Procurator num.* 1. *& Sindicus Apostolicus*.

12 Duodecimus casus; *Guardianus, qui ab antecessore inceptam fabricam sine scripta Prouincialis licentia destruere, vel mutare ausus fuerit, per mensem carceri mancipetur. Ita Statutum generale cap. 6. tit. de locis, & fabricis num. vlt.* Quod Statutum est diuersum ab illo, in quo disponitur, vt *Post hac nihil noui, quod scutorum decem expensas superet sine scripta Prouincialis facultate in Conuentibus nostris fabricari, aut destrui liceat. Qui secus fecerit ab eo loco confusibiliter pellatur, priuetur officio, & suffragiorum iure triennio careat.* Nam vnum respicit immutationem circa ædificium factum à Guardianis quidem, sed non immediatè ab antecessoribus, sed antiquis; alterum verò respicit fabricam inceptam ab immediato antecessore; vnde prohibetur, ne in fabrica ab immediato antecessore incepta Guardianus successor aliquid innouet, siue in illam decem scuta impendat, siue pauciora. Expensæ autem decem scutorũ se tenent ex parte fabricæ factæ ab antecessoribus, & antiquæ, in qua immutatio notabilis fieri prohibetur, non modica, cuiusmodi iudicatur esse, quæ decem scuta non supe-

ſuperet; hæc autem decem ſcuta accipienda ſunt incluſiuè, & ſic attingere poteſt decem ſcuta, dummodò non excedant; licentia tamen ſufficit, vt ſit oretenus indulta, quia ſcriptura non requiritur ad formam, ſed ad ſolemnitatem actus, vt cautius procedatur. *ibid. verſ. circa duodecimum*.

13 Decimus tertius caſus carcerationis ponitur *in ſtat. cap. 7. tit. de ſacra peccatarum confeſſione num. 6.* cuius tenor eſt. *Si quis Confeſſarius legitimè indicatus fuerit pecunias per ſe, vel per alium quouis modo recipere, vel recepiſſe, ad veritatem dicendam arctetur, & conuictus, ab audiendis confeſſionibus ipſo facto, & perpetuo ſit ſuſpenſus, & Proprietariorum pœnis omninò ſubiaceat, ac in excommunicationis ſententiam incidat, &c. ab eo loco expellatur, &c. & carceretur per menſem, vel per annum, ſi de eo aliàs fuiſſet conuictus*; cuius Statuti pœnas incurrit Confeſſarius, etiam ſi pecunias non recipiat in actu confeſſionis, & in Confeſſionario, ſed ſufficit, vt pecunias recipiat intuitu confeſſionis, putà ſi confeſſarius promitti ſibi feciſſet denarios & illos recepiſſet poſtea ad menſem, & annum, puniendus eſſet tamquam huius Statuti reus; & ſi pœnitens poſt confeſſionem ad aliquod tempus ſpontè offerat Confeſſario pecuniam, dicens: quia tu es meus pater ſpiritualis, & meas con-

confeſſio-

fessiones auscultas, do tibi has pecunias, & Confessarius illas recipiat, debet puniri secundum hoc Statutum, quia Confessarius, vt Confessarius recipit pecunias, sicut etiam puniri debet dans suo nomine pecunias alteri; suadere autem eleẹmosynam non est vetitum, dummodo nomine Confessarij eleẹmosyna non erogetur. Pecunia autem hoc loco accipitur pro quacumque re pretio æstimabili; vnde non minus puniendus est confessarius, si recipiat annulum, horologium, gladium, vel quid simile, quam nummos, exceptis rebus parui momenti, vt comestibilia, deuotionis, &c. nisi essent pretiosa, dummodo non fieret cumulatio rerum paruarum, vt accidere solet in fraudantibus, in ponderibus, & mensuris: Nota hic, quod licet in Statuto dicatur. *Alias conuictus fuerit*, non esset tamen carcerandus per annum. Si vna alia vice peccatum hoc comisisset, sed requiruntur saltem duæ vices, &c. *ibid. vers. circa decimum tertium*.

14 Decimus quartus casus ponitur in *stat. generali cap.* 7. §. 5. *num.* 47. in quo disponitur: *Qui Prælato suo in culpa, vel in mensa, in Communitate* (*non habita ab eo prius licentia*) *responderit, voce actiua, & passiua per triennium priuetur, & Prouincialis arbitrio carceribus mancipetur*: ad quas pœnas incurrendas non sufficit quælibet responsio, putà vnius

verbi,

verbi, nisi constet, illud verbum continere responsionem formalem, vel conuiciatoriam, vel irreuerenter v. g. dicentes Prælato; Tu comisisti hoc, vel illud, & ille respondeat; *Non. Minimè. Mentiris. Non est verum. Est calumnia*, vel quid simile. At dicente Prælato vt supra, subditus ex impatientia, vel leuitate, aut iracundia dicat: *Audi Pater, Volo respondere. Oh Deus, &c.* In hoc casu non posset in vim Statuti puniri, sed alia leuiori pœnitentia. Cæterum iudicio prudentis superioris determinatio stabit, consideratis circumstantijs personarum, & occasionum. Quod si superior infamet, vel grauem calumniam subdito in culpa imponat, subditus modestè respondere poterit illud negando: at extra hos casus infamiæ scilicet, & grauis calumniæ, non licet, sicuti non liceret, si iniuriæ apud Communitatem impressionem non facerent, quia tunc non debet respondere, sed actione iniuriarum agere contra infamantem apud Prouincialem. Vel insigni patientiæ titulo iniurias suas Deo remittere, prout decet sanctos Religiosos. Formalitas autem illa, *in culpa*, vel *in mensa*, intelligitur tam de prima, quam de secunda mensa, vnde respondens in secunda mensa, adhuc esset reus statuti, dummodo in secunda mensa adsit medietas, vel saltem notabilis pars Communitatis, & appareat

maie-

maiestas Prælaturæ. Communitas autem esset, si quacumque diei hora subditos superior conuocare in loco Capituli, vel in Refectorio, & coram illis subditum redargueret, qui si respondeat, puniendus est iuxta statutum. Nec sufficit petere licentiam, sed requiritur obtinere. *Pœnal.ibid.c.4.q.2. vers. Circa decimum quartum.*

15 Minans alteri in personam, carceratur: leuans manum, vel aliquid ad percutiendum accipiens, per tres menses; leuiter percutiens, ad libitum; grauiter, per sex menses; percutiens gladio, vel baculo, per annum. Vide *Percussio*.

16 Falsificans sigilla, vel litteras Prælatorum, vel personæ notabilis, carceratur ad arbitrium Prouincialis. *ibidem* Vide *Falsitas num.* 7.

17 Deponens falsum in iudicio, vel reuocans, & deponi, aut reuocari procurans, semestri carceri deputatur. *ibid.num.*2.3. & 4.

18 Ludens aleis, aut taxillis, arbitrariè. Vide *Ludus*.

19 Committens delictum, quod in sæculo dignum est morte, perpetuò carceri mancipandus est, *statut.cap.*7. §.5.*num.*68.dicens. *Qui crimen commiserit, propter quod in sæculo mereretur mortem, ad perpetuos carceres, aut ad triremes perpetuò damnetur. Ibidem.* Crimina autem

autem morte digna sunt *Abortus*; sed si fœtus non est animatus punitur pœna extraordinaria. Vide *Abortus*. *Adulterium* lege veteri lapidatione puniebatur; Iure canonico excommunicatione, detrusione fœminæ in Monasterium, si Maritus eam nollet recipere. Clericus autem deponitur, & in Monasterium detruditur in perpetuum, Iure autem ciuili pœna mortis, fœmina verò fustigatur, & detruditur: Quæ pœnæ variantur secundum consuetudinem diuersarum gentium. *Blasphemia in Deum*, morte punitur *in Leuit. cap.* 25. de Iure autem Canonico mansione ante fores Ecclesiæ cum pœnitentia publica, De Iure verò Ciuili; morte; consuetudine aliter punitur. *Castratio sui ipsius*. *Fornicatio cum carcerata*, si à custode carcerum committatur, maximè si cum violentia, etiam si cum meretrice, & multò magis cum puero, licet non vbique seruetur in fornicatione cum meretrice. *Diuisio prædæ cum aggressoribus*. *Liberans condemnatum ad mortem*, seu confessum, siue conuictum de crimine morte digno. *Falsa depositio*, per quam aliquis condemnatur ad mortem: *Grassatores*, & famosi latrones, qui de consuetudine laqueo suspenduntur. Vide *Latro*. *Hæreticus pertinax* igne comburitur, & si pœniteat, perpetuo carceratur. Homicida de Iure ciuili punitur pœna mortis, de Iure autem

cano-

canonico laicus excommunicatur, Clericus deponitur, & priuatur beneficijs. *Delatio, & venditio* fœni, & frumenti ad hostes, & excommunicantur in Bulla Cœnæ. *Imaginum Christi, aut Sanctorum fractio, percussio. Incendiarij* ob inimicitias, & prædam, pœna mortis plectuntur. *Iudex, qui dedit operam, vt accusatus falsum deponeret, vnde condemnatus fuit ad mortem*. Sicuti si per pecuniam, vel iracundiam innocentem damnauit ad mortem, sicuti etiam si aliquem indebitè posuit ad torturam; vel si modum excessit in torquendo, itaut mortuus sit. *Crimen læsæ Maiestatis*. Quod committitur, cum subditus tractat contra personam Domini, vel statum Principis, vel ipsius dominium tyrannicè occupat, vel Patriam oppugnat, vel armatus venit in bello contra suum Principem, vel facit pacem cum hostibus Domini, vel vendit, aut tradit arces hostibus. Committitur autem contra Papam, Imperatorem, Reges, Principes, & Ciuitates, quæ Superiores non cognoscunt, & Cardinales *Fabricatio libelli famosi*; dicit tamen *Clarus*. se nunquam vidisse tales pœna capitali plecti, sed extraordinaria. *Raptores mulierum. Sacrilegi. Volens se ipsum occidere. Sodomitæ*, tàm agentes, quàm patientes, *Sortilegi, & Sacrilegi*, de consuetudine tamen non seruatur. *Venenum faciens*, aut dans ad aliquem occiden-

dendum. Aduertendum tamen est, quod si in aliquod crimen ex recensitis Religiosus noster incurrat; & in Statutis Ordinis pœnæ taxatæ fuerint, standum est statutarijs, non verò legalibus. *Ibid.c.4.q.2.vers.circa* 19.

20 *Condemnatus*, & appellans si sit suspectus de fuga, carceribus mancipandus loco detentionis. Quæ suspicio ex duobus capitibus oriri potest. Primò ex conditione personæ; secundò ex qualitate delicti, non enim requiritur experimentum aliàs factum, quasi suspectus de fuga sit, qui aliàs fugit, Dixi *ex conditione personæ*, quia non est præsumenda fuga in Sene, Sacerdote, Patre &c. quæ præsumi posset in Iuuene, in Laico, & in eo, qui suæ famæ æstimationem non satis curaret. Quibus addi debent morum adminicula, scilicet si non adeò deuotus, spiritualis, honestus, compositus fuerit &c. sed leuis, loquax, dissolutus, parum deuotus &c. In pari siquidem causa potiùs iste, quam ille in fugæ suspicionem caderet. Delicti etiam qualitas maximam vim habet, quia si est leue, non generat hanc suspicionem, sicuti nec omnia grauia. At si fuerit enorme, grauissimum, vt homicidij, hæresis, veneficij, nefandi criminis, fornicationis &c. tunc nulli dubium est, quod possit in fugæ suspicionem incidere: Vndè carceratus de grauissimis, & atrocibus delictis,

non

non est è carceribus liberandus. Secus si delictum esset tale, quod Apostasiæ grauissimæ non præponderaret; esset enim tunc liberandus: Benè tamen verum est, quod post appellationem, suspectus de fuga detineri non debet, tamquam formaliter carceratus sine corda, & sine caputio, nisi delicto esset imponenda pœna carceris: nec liberari posset sub fideiussione maximè in Religione Minorica, in qua frater pro fratre fideiubere non potest, *ibid. vers. circa* 20.

21 Dogmatizantes, vel prædicantes contra veritatem Catholicam, vel libros prohibitos legentes, carcerandi sunt. Vide *Libri Diuinatorij*.

22 Asserentes non debere reuelari peccatum superiori cognitum alia via, quam per confessionem sacramentalem, & in contumacia perseuerantes, arbitrariè sicut, qui dogmatizauerit, non debere reuelari crimen per fraternam admonitionem secretò correctum. *Stat. cap.* 10. *tit. fratrum admonitio num.* 3. & 4. vbi habetur. *Si excessus huiusmodi alio, vel etiam modo sciuerint, quàm per confessionem sacramentalem, non propterea minus tenentur illos manifestare, maximè cum per obedientiam requisiti fuerint, & si tacuerint, inobedientiæ notam incurrant, & si contrariam asserere, ac moniti reuocare noluerint, actibus legitimis careant, superiorum*

riorum arbitrio, & perseuerantes in contumacia, carceribus etiam mancipentur. Et dogmatizantes, quod frater, qui fratrem occultè corripuerit non teneatur de huiusmodi excessu superiorem admonere &c. Vel quod socij criminum reuelare non teneantur superiori, tanquam doctrinam pestiferam disseminantes, carceribus mancipandos esse decernimus. Quod statutum non tangit peccata omninò occulta, non correcta, nec ea, quæ Reipublicæ nocere non possunt, quæ superior per absolutam ignorantiam non potest inquirere: Non quæ reuelanti nocumentum graue inferant, non socios criminis, quando seipsum proderet, nisi in casu; quo ipse iam malè audisset apud superiorem, & iam crimen confessus esset, & tunc de sociis interrogaretur, quia tenetur reuelare socios, quando iuridicè exquireretur; secus autem si non iuridicè, & quando ipse solus sciret de socio; quia tunc cum illi fides non adhibeatur, non tenetur nec se prodere, nec se, nec alium infamare. Non secreto, vel iuramento commissa, sed ea, quæ Religioni disciplinæ regulari, sæcularium ædificationi incommodant, quorum extirpationi; & impedimento superior inuigilare tenetur. Non semper quidem, vt Iudex, sed vt plurimum tamquam pater, qui extraiudicialiter, & paternè prodesse potest, occasiones remouendo, Religiosos suspectos in Monasterio

continendo, ſocios voluntarios, eoſdemque ſæpiùs denegando &c. *Ibidem verſ. circa* 21. & *Conſt. cap.* 10. *ſtat.* 4. Vbi concluditur, quod per hoc ſtatutum non præcipitur reuelari quoslibet, ſed exceſſus notabiles, & infamiam, aut ruinam Ordini prætendentes; non ſpontè, ſed ad requiſitionem ſuperioris, nec omninò ſecreta, quæ ſoli diuino iudicio reſeruantur, nec improbabilia. Quæ autem in perniciem Ordinis vergunt, & ſunt ſatis notabilia, etiam non facta correctione reuelari poſſunt; immò debent, niſi per correctionem ſecretam, ſpes emendationis effulgeat, tunc enim etiam præmittenda eſt correctio. Igitur ſubditus in ijs, quæ non tenetur ex iure naturæ, & diuino denunciare non requiſitus, expectare debet ſuperioris requiſitionem, & non vltrò ſe ingerere, & tunc requiſitus, & per obedientiæ imperium adactus, debet ſuo Prælato ad paterna interrogata reſpondere. Ex quo colligitur, debere aliquam præcedere ſcientiam, ſeu ſuſpicionem, vt moueri poſſit ad interrogandum; ſecus irrationabiliter procederet. Quo caſu, ſi exceſſus non ſit omninò occultus, ſubditus tenetur iuxta mentem interrogantis reſpondere, aliàs non; exceptis caſibus pernicioſis, & grauiſſimis, qui nec correctioni emendari, nec ſilentio reparari poſſunt, & ideò reuelari debent.

Car-

23 Carceratus à Guardiano ad punitionem, pœnas carceratorum incurrit, non autem si fiat per modum custodiæ. *Pœn. c. 4. q. 4. Principali.*

24 Indebitè carceratus non remanet priuatus actibus legitimis, quibus priuaretur si debitè fuisset carceratus; immò puniendus est Iudex indebitè carcerans. *Pœn. cap. 4. quæst. 3. Principali.*

25 Guardianus in duobus casibus tantum carcerare potest. Primò dum committeretur delictum graue, ac notorium, & periculum esset in mora, nec Prouincialis in proximo reperiretur; tunc enim possunt, & debent Guardiani, tamquam Prouinciales Delegati, de Discretorum consilio, delinquentem quemcumque carceribus; vel custodiæ mancipare, & statim Prouincialem de delicto certiorem facere, quo casu non dicitur quis formalitèr carceratus, nec conceditur tunc Guardiano, vt iuridicè procedat super euidentia notorietatis, examinando testes &c. sed de plano sine figura Iudicis, sola facti veritate inspecta cum consilio Discretorum tantum, & sufficit, vt Guardianus in folio aliquo adnotet, describendo corpus delicti, & Discretos subscribere faciat pro consilio præstito. *Ibid. vide supra casu 2.*

26 Quod si Guardianus malè iudicauerit

de notorietate delicti, decernens notorium, quod iuxta Regulas Canonicas tale non esset, si in aliquo minimo deficeret, putà iudicando notorium, quod esset commissum coram quinque, vel sex fratribus in Conuentu, vbi quindecim morarentur cum adesse debuissent octo, vel nouem, non incidit in pœnas indebitè carcerantium. *Ibid.*

27 Ad hoc vt Guardianus carcerare possit aliquem in Custodiam, debent concurrere copulatiuè fugæ periculum, & delicti notorietas, in quibus si Guardianus, & Discreti excederent, pœna extraordinaria puniendi venirent, tum de vsurpata iurisdictione, tum de illata iniuria. *Ibid.*

28 Secundò committitur Guardianis carceratio, pro pertinaci inobedientia, necnon pro renitentia, etiam trina monitione non præmissa, & in hoc casu carceratio esset formalis, & ad pœnam. *Ibid.*

29 Guardianus ad pœnam carcerare non potest contumacem, & recusantem pertinaciter pœnitentiam, nisi de delicto notoriè constet, & sit rei euidentia manifestum, non per processum iuridicum, quia à Guardianis confici non potest, sed per adnotationem facti cum assensu Discretorum, qui si desit, carceratio est nulla, & pœnas non infert. *Ibid. vers. Ad cuius apt orem. Vide sup. casu 2.*

Et

30 Et licèt possit Guardianus in casibus prædictis carcerare non potest tamen carceratos liberare, cum hoc ad Prouincialis arbitrium deferatur. Posset tamen Guardianus iniustè à se carceratum liberare, puniendus tamen est pœna indebitè carcerantium, de quo infra. *Ibid.*

31 Sic etiam si Guardianus solus non explorato consilio, & consensu Discretorum, pertinaciter inobedientem carceraret, ille non esset reputandus carceratus, & per consequens non incurreret pœnas carceris. *Ibidem.*

32 *Carcerari nullus potest, nisi pro manifesto, & enormi delicto, vel excessu. Enorme autem delictum est, vel ratione generis peccati, vt est inobedientia contumax, lapsus carnis, perfidia, hæresis, & similia. Vel ratione circumstantiæ, vt frequens iteratio furti: etiam non notabilis, & de alijs casibus reseruatis idem iudicium habeatur. Ita stat.cap.7.num.7: Pœnal. cap.4. quæst.5.* Duo igitur ad carcerationem concurrere debent copulatiuè, scilicet Manifestum, & Enorme; Manifestum autem hic non conuertitur cum Notorio, sed contraponitur ad occultum, quod etiam dicitur notorium Iuris, nimirùm quod per testes congruos probari possit. Notorietas autem hæc solum requiritur in carceratione à superiore locali

facienda, qui non est Iudex Ordinarius delictorum; non verò à Prouinciali, qui cum sit Ordinarius potest procedere per Inquisitionem, denunciationem, & accusationem. *Pœn. cap. 4. quæst. 12. in fine responsionis.* Et licèt qualitas delicti Iudicis arbitrio remittatur, attamen ne res tanti momenti soli Iudicis arbitrio remittatur; ideo per supradictum statutum enormitas constituitur in delicti genere, vel in eiusdem replicatione, aut circumstantia, quia quod modicum in se esset replicatione malignatur. Hinc furta modica, si sæpiùs committantur, aggrauant pœnam, itavt faciunt latronem famosum,& in sæculo furca dignum; nec refert, quod furta non omnia in vno loco commissa sint, vel quod sint modici valoris, putà si gallinam, vel anserem, imò si ouum surripuisset, quia etiam minima furta puniri debent, licèt mitigari pœna in his modicis furtis debeat. *Pœn. cap. 4. quæst. 5. vers. Dices secundò. Perfidia* in hoc statuto intelligitur defectio à Religione, & sic perfidus est, qui Religionem violauit, qui casus ad Sanctam Inquisitionem spectat, sicuti hæresis. *Ibidem vers. Dices tertiò.*

33 Pœnæ indebitè carcerantium in Ordine nostro sunt priuatio actuum legitimorum, & excommunicatio. Excommunicatio autem ista ipso facto incurritur, etiam ante senten-

tiam,

tiam, quia non est merè statutaria, sed canonica, ex quo Prælatus, qui aliquem indebitè carcerauit, si celebrat, declarari debet irregularis: Excusatur autem ab his pœnis, si quis Religiosum carceraret cum opinione probabili iustitiæ, quia tunc non adest dolus, qui requiritur ad incurrendas censuras, sicut etiam ob ignorantiam. *Ibid.q.6.*

34 Supposita legitima causa carcerationis si carceratus appellet, & Superior non deferens appellationi carceret ad pœnam, incurrit pœnas indebitè carcerantium, non autem si carceraret ad custodiam. *Ibid.q,7.*

35 Priuatio actuum legitimorum, quæ carcerationem consequitur, est perpetua. Vndè liberatus à carcere non intelligitur ad actus legitimos restitutus, nec restitui potest, nisi per Capitulum Prouinciale, aut per Generalis auctoritatem: Nomine autem Capituli Prouincialis non venit Deffinitorium tantùm, sed etiam Vocales Capituli. *Ibidem quæst.* 8.

36 Carceratis ad pœnam detrahitur forma habitus, scilicet Chorda, & Caputium; in Caputio namque principaliter forma habitus consistit. *Ibidem quæst.9. resp.*1. *vers.Forma autem habitus.* Quod si ad perpetuos carceres, non autem ad tempus quis damnatus esset; ipsi tonsura, & rasura regularis prohi-

 betur,

betur, excepto die Paſchatis; & ſi talis condemnatus aufugiat, non tenetur habitum reaſſumere in vim, *cap. vt periculoſa de relig. domib.* neque Regularem ſibi tonſuram facere. *Ibidem reſp.* 2. Item ad perpetuos carceres damnati, Sacramentum Euchariſtiæ die Reſurrectionis Domini tantummodò, in Infirmaria, aut alio ſecreto, & decenti loco ſuſcipiant. Si verò Sacramentum pœnitentiæ poſtulauerint, illi concedatur, niſi aliud rationabiliter Prouincialis, aut loci Superior iudicauerit. *Ibidem verſ. Reſpondeo tertiò*. Verum tamen eſt, quod carceratus in perpetuum, ſicuti non poteſt ſuſcipere Sacramentum; ita ad annuam, vel frequentiorem communionem, non obligatur, & ſufficit ei deſiderium. Non tenentur Superiores carceratis huiuſmodi offerre Sanctiſſimam Euchariſtiam, & eo minus illos cogere, niſi ipſi petant. Poſſunt tamen ſuadere; pro vt charitas ſuaſerit, & ipſimet carcerati peccant mortaliter, niſi illo tempore non communicent, dum habent commoditatem. *Ibidem cap.* 4. *quæſt.* 9. *verſ. Verum tamen eſt*. Et licet poſſit Iudex aliquando confeſſionem negare carcerato, & præcipuè ei, qui adhuc ad Curiæ Informationem detinetur, tamen remota iuſta cauſa, grauiter peccaret Superior, & meritò puniendus

dus esset tamquam saluti carcerati inimicus; si confessarios ei negaret, tam enim ex charitate, quam ex iustitia tenetur Superior in carcerem detrusi curam gerere circa confessiones. *ibidem vers. Tandem causa negandi*. Item carcerati ad pœnam, non ad custodiam, sexta feria coram fratribus capitulariter congregatis in nostra Religione sine Caputio, flagella disciplinæ sibi adhibere, per totum psalmum *Miserere mei Deus*; & in pane, & aqua genuflexi ieiuniare debent. *ibidem vers. Respondeo quarto*. Licet possint aliquando Prælati ex graui causa, Diffinitorio cognita, has circumstantias carcerationis remittere, & si non adimpleantur, aliquando non esset peccatum, possunt tamen à Superiore tamquam statuti transgressores puniri, si in istis notabilis excessus existeret. *ibid. vers. Respondeo quinto*.

37 Per nostras Constitutiones in omnibus principalioribus saltem locis, carceres fabricari iubentur, debent tamen esse fortes, sed humani, & lucidi, itaut in illis humanitas non desideretur. Quod si reus vel moriatur propter inediam; vel ita ob rigorem carceris debilitaretur, vt inutilis postea euadat, malitia, vel negligentia Iudicis, is non tantum peccat mortaliter, sed reus est homicidij, & irregularitatis: Sicuti etiam peccant mortaliter Superiores, qui nimis rigidi sunt in delinquentium

tium punitionibus, & præcipuè in carceratorum custodia, si vltra sancitas regulas victus, abstinentia macerent, lumine priuent, commoditatem recitandi Horas Canonicas denegent, libros spirituales, & legendi occasiones præripiant, humidis, squallidis, & inumanis carceribus reos mancipent. *ibid. quæst.* 10. *in fine*.

38 Liberans aliquem à carcere, per nostras Constitutiones *cap.* 7. §. 5. *de Pæn. num.* 10. *&* 11. *vel ad illius fugam consilium, aut auxilium præbens, vel si illius custos in id consenserit, postquam de malitia legitimè constiterit, carceribus arbitrio Prouincialis mancipentur. Quorum si particeps esset dolo, aut negligentia, Guardianus conuictus fuerit, officio priuetur, & grauius etiam puniatur Superiorum arbitrio. Pæn. cap.* 4. *q.* 9. 11.

39 Iniustè carceratus potest absque vlla peccati labe è carceribus fugere, etiam si iurasset redire; Quinimò secundum aliquos, etiam iustè carceratus, vt mortem, aut mutilationem, aut triremes sibi imminentes, effugiat, data fugiendi opportunitate: Verum de iustè carceratis contrarium tenendum est, maximè cum fuga è carcere faciat plenam delicti probationem contra fugientem, habetur enim pro confesso, & potest in pœnam ordinariam condemnari, etiam si delictum non

com-

commisisset, etiam si relaxatus è carcere postea fugisset, etiam si non exijsset, sed inuentus esset actu exiens, etiam si fugisset ex aliqua camera, vel Palatio Potestatis, in quo sub Custodibus detineretur. Quæ omnia per multos Doctores, ac Iura probat *Duegnus reg.* 362. nisi carcerem apertum reperijsset, quia tunc non habebitur pro confesso, vel si spontè postea reuerteretur, aut non esset carceratus pro speciali inquisitione, sed generali: siue fugeret ad vitandum aliquod graue periculum, vt ruinæ carceris, incendij inundationis, violandæ pudicitiæ, hostilitatis aut inuasionis, sæuitiæ Iudicis, &c. iustus enim timor excusat. *ibidem*. Et licet non possit puniri is ex vi Statuti, qui apertum carcerem reperiret, cum Statutum disponat de auxiliante, consulente, permittente fugam: vbi apparet operatio ad aperiendum, quæ omni iure prohibetur, non verò de ipso reo fugiente, quando naturalem opportunitatem inueniret; tamen cui negatur operatio ad terminum, negatur etiam consecutio illius, & hac ratione si non potest admittere consilium, auxilium, & fauorem, neque potest ipse ex se fugere, dum nimirum iustè detineretur, esset enim totam iustitiam punitiuam euertere, si cuilibet liceret legitimum euitare iudicium. *ibidem. Pœnal. cap. 4. quæst.* 11. *diffic.* 1.

Sup-

40 Suppositio autem quod sit iniustè quis carceratus, & sibi pœna capitalis immineat, potest euadere, etiam occidendo custodem, sicuti potest occidere qui impediret suam iustam defensionem: Quæ conclusio limitatur, si Iudex per captas legitimas probationes in foro exteriori, in se tamen falsas, quod Iudex nesciat, captum condemnaret ad mortem. *ibid. vers. Dices supposito.*

41 Carcerum effractores de iure ciuili pœna capitis puniuntur, & de hac effractione intelliguntur quæ diximus supra de fuga è carcere probante delictum: Fractio autem, seu effractura non est quælibet aperitio carceris, sed violentia disruptio; vnde si quis carcerem aperiret claui adulterina, vel quocumque alio artificio, quæ seras, vel portas non rumpat, non dicetur *Carcerum effractor*. In qua acceptione intrat quæcumque leuis fractura, quia quæcumque illa sit, fractura est; putà si serarum aliquam partem, vel repagulum ruperit. *ibidem diffic.* 2. In vim tamen Statuti pœnas non tantum incurrit qui fregerit, vel ad frangendum consuluerit, auxiliatus fuerit, &c. sed etiam qui claui ordinaria, vel falsa aperuerit, vel vt aperiretur adiuuit; benè tamen verum est, quod magis puniendus est qui carceres effringere. Et Commentariensis, seu carcerum Custos, si fugæ consulit, de Iure Ciuili punien-

niendus venit eadem pœna, qua carceratus puniendus esset. In nostra autem Religione non est recedendum à prædicto Statuto, per quod Custos pœna arbitraria punitur iuxta qualitatem doli, vel culpæ. Ad hoc autem, vt puniatur ipse Custos in vim Statuti, non requiritur eius consensus expressus, sed sufficit tacitus. Hinc est, quod si sciens, vel dubitans, carceratum velle fugere, & non vigilet, ac impediat, omnem debitam diligentiam adhibendo, est reus fugæ, & pœna statutaria plectendus. Quod etiam disponitur de Guardiano, qui: *Si particeps fuerit dolo, aut negligentia*, officio priuetur. Dolo autem peccat, quando sciens, vel dubitans, carceratum fugam meditari, ipse Custodem carceris in alijs negotijs distractiuis occupet, vel extra Conuentum mittat (relinquo cooperationem, auxilium, vel consilium, si præstarentur à Guardiano, quia plus quam cæteri puniendus esset Guardianus cum ope, & exemplo peccet) Negligentia autem peccare potest, si videns Custodem non vigilare circa carceratos, illum non arguit; si sciens, carceres debiliter munitos esse, & monitus de hoc non curet necessaria adhibere remedia. Vel intelligens, carceratum tractare cum suspectis, non remouet conspirationes. Vel monitus à Custode, vt sibi præsidio sit, detque socios, vel disponat vigi-
les,

les, &c. ipse tamen dare non curet. In his, & similibus casibus negligentia sibi imputabitur ad pœnas. Dolus autem, & negligentia non praesumitur, nisi probetur, & ideò iure in statuto apponitur. *Iuridicè conuictus*. Quod axioma fallit in omittente facere id, quod scit, se debere facere, & in faciente actum prohibitum, quia tunc præsumitur, dolus, vt in Custodibus carceris, &c. Verum enim verò, si paruus esset dolus, vel leuis negligentia, non deberet Guardianus puniri pœna ordinaria. *Ibidem diffic.* 3.

52 Carcerari etiam possunt in Ordine nostro hospites delinquentes, & puniri in aliena Prouincia: Quinimò de iure communi, non solùm delinquentes in alieno territorio puniri possunt à Superioribus illius, sed etiam mandantes, licet non reperiantur in territorio delicti. Quam conclusionem sequi non possumus in nostra Religione, nisi mandans reperiatur in territorio vbi delictum fuit commissum. Quod si hospes incepto iudicio fugam arripuerit, & ad Prouinciam suæ professionis reuersus fuerit, non potest repeti à Superiore illius Prouinciæ, vbi delictum commisit, quod si intra limites suæ iurisdictionis incideret, posset suo iure vti, & delinquentem de delicto, & de fuga punire. *ibidem cap.* 4. *q.* 12. Et supposito, quod in loco delicti sit statutum diuersum

ſum à ſtatuto ſuæ Prouinciæ, vel Generali, puniri debet delinquens iuxta ſtatutum Prouinciale illius Prouinciæ, vbi deliquit. *ibid.* Hinc etiam priuante delinquentem officio, ſuffragiorum iure, vel exilio mulctante Iudice commiſſi delicti, debet Iudex domicilij pœnas impoſitas exequi, non enim poteſt ſuam ſententiam Iudex criminis in aliena Prouincia exequi. Quod ſi Religioſus delinquet in confinio duarum Prouinciarum, tunc Superior vtriuſq; Prouinciæ poteſt procedere, & datur locus præuentioni. *Pœn.c.4.q.12. in fine.*

CARDINALES.

1 Sunt Apoſtolorum ſucceſſores, Eccleſiæ Columnæ, Papæ membra, ſuique corporis partes. Primi poſt Papam in ſeſſione, inceſſu, ſubſcriptione, ſuffragio, ſoli Papæ electores, Coadiutores, Aſſeſſores, Conſiliarij, quibus vniuerſalis Eccleſiæ adminiſtratio nititur, adſciti in partem ſolicitudinis, etiamſi non in plenitudinem poteſtatis. Sicut enim Moyſes adſciuit ſibi 72. Seniores, Chriſtus 72. Diſcipulos; Apoſtoli, Diaconos; ita Chriſti Vicarius adſciſcit ſibi Cardinales, quos hinc eſſe de iure Diuino colligunt multi, licet probabilius ſit, eſſe de iure Pontificio & humano, ſed adumbratos in veteri Teſtamento, & ideò *Cardinales* appellantur, ideſt primarij, principales mini-

Ministri, & Senatores, super quos, tanquam super Cardines Cœlum Ecclesiæ versatur. Eorum auctoritas maxima in tota Ecclesia Catholica, supra Episcopos, Archiepiscopos, & Primates, ac etiam supra Reges. *Reuerendissimi* à Constantino dicti, consulari honore donati. *Const.c.*1.*stat.*2.§.1.

2 Eos offendentes opera, consilio, fauore, &c. læsæ Maiestatis rei infames, diffidati, banniti, intestabiles actiuè, & passiuè priuati beneficijs, & feudis censentur, & excommunicantur in Bulla Cœnæ. Et in nostra Religione qui in eos, & Protectorem temerè ora laxauerit, carceribus mancipatur, & pro delicti qualitate grauius punitur Superiorum arbitrio. *Constit. cap.* 1. *statut.* 2. §. 1. Vide *Carcer num.* 1.

Cardinalis Protector: Vide *Protector*.

CARNES.

1 Licet esus carnium Fratribus Minoribus sit licitus, ita vt etiam tempore Sancti Patris Francisci illas sani aliquando comederint, & ab ipsomet Sancto Patre statutum, quod Frater Helias secundus Generalis condiderat de non vescendis carnibus, annullauerit, tamen esus carnium debet esse moderatus, vt vilitas, & paupertas seruetur in cibis. *Const.c.*3.*stat.*13. *quæst.* 4.

Illis

2 Illis vesci duobus diebus ante feriam quartam Quadragesimæ, non est peccatum, licet consuetudo abstinendi à carnibus, & lacticinijs prædictis diebus omninò seruetur, id tamen ex deuotione, non ex intentione se obligandi ad mortale. *ibidem quæst.* 3. Sicut etiam in die Natiuitatis Domini, si incidat in feriam sextam. *ibid. quæst.* 5. *vers. Attamen*.

3 Ipsas comedentes in diebus vetitis, est casus reseruatus. *Const. c.* 7. *stat.* 5. *in fine*. Vide *Casus reseruati num.* 19. Carnalis actus, & tactus. Vide *Casus reseruati num.* 10. *Fornicatio*.

CASTITAS:

Sub præcepto Regulæ obligantur ad peccatum mortale, tenentur Fratres Minores non solum peccata, & occasiones fugere, vnde Castitas maculari possit, sed etiam suspiciones, & consilia, quibus alius de nobis afficeretur, etiam si nulla esset mala intentio, nullum periculum; propterea etiam sub præcepto ex Regula, Monialium Monasteria ingredi vetitum est. *Const. c.* 11. *stat.* 1. *prope fin.*

Castitatis violatores. Vide *Fornicatio*.

CASVS.

1 Reseruati Ministris Generalibus, & Prouincialibus ex Statutis nostri Ordinis sunt. 1.

Nomen Dei, ac Domini nostri Iesu Christi, & Virginis Mariæ blasphemantes. Blasphemare est attribuere alicui, quod ei repugnat, vel auferre quod conuenit. Et licet rigorosè loquendo, qui blasphemias in Dei attributa, essentiam, perfectiones, idiomata, ac Christi, & Beatæ Virginis priuilegia effunderet, non incideret in hunc casum; tamen cum moralia præcepta, iuxta communem vsum accipienda sint, dicendum est in hunc casum incidere, qui non solum nomen, sed essentiam & perfectiones blasphemaret, adiunctas tamen Deo, Christo, & Beatæ Virgini. Vnde si quis malediceret Omnipotentiam, vel Scientiam, aut Prouidentiam, vel diceret Dei, vel Sanctitatem, puritatem, & non diceret Christi, aut Beatæ Virginis, in hunc Casum reseruatum non incideret: Incideret tamen si Sanctissimam Trinitatem, vel Verbum Incarnatum, vel Filiam Annæ, & vxorem Ioseph, &c. blasphemijs incesseret. Ad incidendum in hunc casum non requiritur consuetudo, neque visum, neque notorium, vt solet reseruari in aliquibus Ecclesijs cum nulla ex his limitationibus hic apponatur. *Constit. cap. 7. stat. 5. §. seu Casu* 1.

2 Casus, Rebus sacris abutentes, qui Casus non est idem cum illo Clem. VIII. scilicet, *Veneficia, Incantationes, Sortilegia, &c.* quia abu-

abusus hic potest fieri sine Veneficio, Incantatione, Sortilegio; vt in Chrismate, Oleo Sancto ad sedandum stomachi dolorem. Vel Eucharistia ad gustum excipiendum abuteretur, peccaret quidem casu reseruato; & tamen nec veneficium, nec incantatio &c. adesset. Casus autem prædictus Clementis non est nobis reseruatus, sicut non omnes casus prædicti Pontificis sunt apud nos reseruati. Nec casus iste sacrilegium in tota sua latitudine amplectitur, quia cum illud ad personas, loca, & res feratur, casus ad res solas se arctat. Nomine autem rerum sacrarum intelliguntur Sacramenta, sacramentalia, vasa sacra, imagines, reliquiæ, sacræ vestes, Ecclesiæ ornamenta &c. Aduerte tandem hic, quod licet sortilegia, & abusus sacrorum ad Sanctum Inquisitionis Officium spectent; hoc tamen intelligitur quoad exteriorem punitionem, non sacramentalem absolutionem. Et in foro etiam exteriori, etiam distinguendum est, an abusus sacrorum, sortilegia &c. manifestè sapiant hæresim, & tunc ad inquisitores spectant priuatiuè quoad alios Iudices; si verò dubiè, & tunc est mixti fori, & datur locus præuentioni; si nullam hæresim redoleant, ab Ordinarijs puniri possunt, & ad Inquisitorem non pertinent. *ibid. Casu* 2.

3 Casus. *Quicquid in Religionis detrimentum, extra Religionem patefacientes, ibid. casu* 3.

3 Casus. *Discordias Patrum, vel depositiones Prælatorum manifestantes*. Nomine Religionis hic non intelliguntur diuersæ familiæ eiusdem Religionis, vt Cismontana, Vltramontana, Obseruantes, Discalceati, & Reformati; vnde licet peccet mortaliter reuelans aliquid vni familiæ, vel Prouinciæ, quod in alterius detrimentum vergit, vel particularis fratris ex generalibus regulis famæ vel violandæ, vel reddendæ, attamen casus non esset reseruatus, qualis esset, si alijs etiam Religiosis extra hunc Ordinem reuelantur, putà Capuccinis, Conuentualibus, & multò magis Prædicatoribus &c. Item ligatur hoc casu, non solum qui falsum, sed etiam qui verum manifestaret. Detrimentum Religioni afferentia sunt, si quis reuelaret, non obseruari Regulam, Nouitios non benè instrui, Castitatem, Paupertatem, Obedientiam non custodiri, Homicidia, vel delicta committi, carceratos esse, inquisitos, ebrietates, ludos exerceri, genio vacari, orationes, diuina officia, disciplinas, ieiunia dimitti, vulnera, verbera infligi, litigari, Apostatas esse inquietudines vigere, Superiores aliquos persequi, inimicitias & simultates, seu particularitates reperiri. Superiorum depositiones, Patrum dissensiones in Religione, in Prouincia, in Conuentu existere: & tandem omne peccatum mortale à

quo-

quolibet particulari commissum, dummodo peccatum sit graue, & de sua natura Religionis deturpatiuum, & obscuratiuum. Quod si publicantur personæ, vel personis, apud quas Religio detrimentum non pateretur, cuiusmodi essent, qui negotia Religionis scirent, vel non scandalizarentur, casus reseruatus non esset; neque si manifestarentur Medico, vt morbus gallicus: Aduocato pro defensionibus, vel consilio. Personæ graui ad consulendum, casu & necessitate vrgentibus. Neque accusantes, denunciantes &c. Religiosos ad Tribunalia, dummodo ordinatè id fiat, putà si relicto Prouinciali, Generali, Protectore, immediatè ad Sacram Congregationem recurreret, incideret in hunc casum, sicuti etiam qui extra hos casus referret Cardinalibus, & Prælatis Religionis defectus, non solum autem verbis, sed etiam scriptis, signis, & factis potest induti detrimentum Religionis, dummodo positiua adsit manifestatio, & publicatio, non autem si facilè consentiat detrahenti, si non respondeat obmurmuranti de Religione. Denique in hunc casum non incidit qui scandalum coram multis committeret, putà fornicationis, furti &c. licet hic diceretur facta publicare in Religione esse malos Religiosos. *ibid. casu* 4. Et præter casum reseruatum incurrunturr aliæ pœnæ. Vide *Reuelare num.* 10.

5 Casus. *Calumniam in iudicio cuiquam imponentes, vel ad id faciendum inducentes. ibidem casu quinto.* Vide *Calumnia num. 2.*

6 Casus. *Falsò, ac scienter quempiam accusantes, & accusatum reuelantes.* Casus iste quoad primam partem coincidit, cum casu præcedenti; nec incurritur, nisi sequatur effectus. Secunda verò pars, si accusantem reuelaret, casus reseruatus est tantum, cum peccati mortalis rationem inducit, cum scilicet sine causa charitas læditur, & simultates in Religione excitantur, & comprehendit actuarios reuelantes parti nomina, & Iudices idem facientes, non seruato ordine iuris, sed ex peculiari quadam libidine, & non tantùm accusato, sed etiam alijs, qui deinde publicare possent, & inimicitias serere. *ibidem casu 6.*

7 Casus. *Falsum testimonium deponentes, deponendum procurantes, alios quomodolibet infamantes: ibid. casu 6.*

8 Casus. *Iurati falsum affirmantes, & verum negantes.* Et quamuis ad falsitatis punitionem in externo iudicio requirantur collectiuè mutatio veritatis, dolus, & quod alteri sit nociuum; tamen non omnia hæc requiruntur ad casum reseruatum incurrendum; vnde etiam si non sequatur nocumentum alteri, adhuc casus reseruatus est. Benè tamen verum

est

est, quod deponens falsum in iudicio non incidit in casum reseruatum, impositum contra falsum deponentes in iudicio, si iudicium non sit legitimum, putà quia Iudex est incompetens, vel non iuridicè interrogetur. Et licet ex Clemente VIII. videatur non incidere in reseruatum, qui falsum deponit in iudicio sæculari, sed tantum Regulari; tamen ex statutis incidit, quia non reperitur hæc restrictio. Quoad infamationem dicendum est, esse casum reseruatum, si non infamat publicè, vel occultè sęcularem, vel regularem de falso, vel de vero (secreto tamen) verbo, scripto, nutu &c. quod publicare non poterat, nisi excusset paruitas materiæ, lapsus linguæ, inaduertentia, iocus &c. *ibid. casu* 8.

9 Casus. *Ter debitè moniti, obedire renuentes*. Et licet ad carcerandum inobedientem non requiratur dilatio vnius diei, tamen ad deducendum casum reseruatum requiritur talis dilatio vnius diei, & præmissio trinæ monitionis. *ibidem casu 9*. Vide *Carcer num.3*.

10 Casus. *Consummatum carnis peccatum quodcumque committentes*. Qui casus non includit peccatum mentale, nec conamen ad peccandum, nec tactus etiam enormis, scilicet prægrandis, sed tantùm opere consummatum cuiuscumque speciei sit, siue à solo committatur, siue cum secunda persona. *Statuta Pari-*

stensia casu 10. addunt. Tactum impudicum enormem, & solicitationem, incitationem ad actum carnis, quæ signis, tactibus, verbis, nutibus, litteris, nuntijs frequenti consuetudine, donis, promissis, laudibus, adulationibus, obsequijs committi possunt. In hac tamen familia, nec tactus, nec solicitatio sunt reseruata. *ibid. casu* 10.

11 Casus. *Denarios contra præscriptum recipientes, tenentes, vel asseruantes.* In quo nota, reseruari tantum proprietatem denariorum, non aliarum, rerum; debet autem denariorum materia esse peccati mortalis. *ibid. casu* 11.

12 Casus. *Rei sacræ, vel notabilis furtum perpetrantes.* In rebus sacris datur magis, & minus, si accipiatur ratione materiæ, & plus erit surripere Calicem, quàm coclear Thuribuli; plus albam, quàm amictum; & in hoc si surripiatur pannus, vel sudariolum, aut nasitergium, non pertingens ad grauem summam, non esset casus reseruatus: si autem sit furtum rei, quæ accipiatur ratione formæ, vt Oleum sanctum, Reliquiæ &c. tunc esset casus reseruatus, etiam si materia sit leuis: Res autem notabilis est Calix, Crux, argentea, vel aliud notabilis valoris, & furtum paruarum rerum sæpius replicatum; Si quis hodie surriperet librum, altera die atramentum, alio panes, &c.

pec-

peccaret mortaliter iteratione pertingente ad materiam notabilem, & esset casus reseruatus. Et non tantùm si furtum esset de bonis Monasterij in communi, sed etiam de destinatis ad vsus particulares, vt libri, vestes, scripta &c. & non tantum Monasterij, sed etiam sæcularium, licet Clemens VIII. de rebus Monasterij loquatur. *ibid. casu* 12.

13 Casus. *Religionis bona extra Ordinem dono dantes*. Donare proprietatis est, & reseruatur, cum extra Ordinem donatur, non intra; includuntur Moniales, quibus donare non possumus, & incurritur casus in omnibus illis modis, qui fuerunt à Clemente VIII. præscripti, & ab Vrbano VIII. in Constit. *Nuper*. edita 16. *Octobris* 1640. qui casus sunt sequentes. *Munera à Religiosis vtriusque sexus tribui posse ex causis gratitudinis conciliationis, beneuolentiæ, eiusque conseruationis erga ipsam Religionem, vel Conuentum; alijs causis ex sui natura actum virtutis, & meriti concernentibus; Modestè tamen, ac discretè, & dummodo id non fiat, nisi de Superiorum licentia, ac etiam cum consensu maioris partis Conuentus, si de iure, vel consuetudine, aut Constitutionibus requiratur*. Licentia Superioris requiritur, & sufficit tacita, vel prudente præsumpta. Consensus autem Conuentus in Religione Seraphica, præter Conuentuales non est in vsu. Gratitu-

do

do igitur est causa rationabilis, imò obligatio. Quare non est paupertatis dispensatio, sed obligationis admonitio, donare posse ob gratitudinem; *Modestè tamen*, & secundum statum nostrum, quia excessus esset vitium; Cum ergo simus & professione, & affectu pauperes, donare more diuitum non debemus. Hinc in excipiendis præsertim benefactoribus, Protectoribus, vel Ordinarijs possumus, imò debemus excedere in apparatu, in ferculis, & in alijs, quibus possumus illos honorare, quod etiam facimus aliquando in receptione Prouincialium, Generalium, & aliorum Patrum insignium, quibus lautius excipiendis, saltem prima vice incumbimus, ac etiam in aliquibus festiuitatibus, quæ laxare animum Religiosi permittunt. Modus igitur excipiendi mensurandus est, & à persona hospitis, & à statu nostro, vt nec ambiamus iuxta qualitatem adaquatam personæ, illam recipere, nec ad ordinarij status modum deprimere; sed hinc intendendo, & inde aliquid minuendo, oriatur hilare, & modestum hospitium, quod prudentis Prælati iudicio relinquitur. Plus enim, vel minus circa medium versari moralitas ipsa suadet. *Const. cap. 7. statut. 5. num. 13.*

Franciscana Religio, & si à iure habeat determinare quantitatem doni, nunquam ad hoc descendit, nec aliquis commentator Regulæ eam

eam determinauit. Solus enim *Sorbus* ait, quem aliqui sequuntur. Leuiora poculenta, & esculenta, & ad deuotionem pertinentia munuscula non debere excedere summam vnius, aut duorum Iuliorum. Rerum autem minimarum summam, quæ inter fratres dari posset, non debere superare duos, aut tres iulios. *Diana* tamen ex multis, quos citat, & ex oraculo Clementis VIII. putat duos nummos aureos esse summam modicam. *Fagundez* loquens de alijs Religiosis à Minoribus, resoluit, posse Superiores donare de bonis Monasterij decem scuta, & citat sex alios Doctores, sed hoc stat iudicio Prælatorum. Quoad nos, positis his declarationibus, putat Auctor, Prælatos Regulares (etiam Guardianos ex Capitulo Generali Rapistani apud Cordubam *in cap.6.quæst.6. §.Et concordat Serena*) posse donare ob dictas causas munera ad hunc valorem, aliquo modo accedentia, & etiam denarios, si qui tamen apud Syndicum reperirentur (nam petere illos ad hunc effectum non licet) quo casu tale donum non daretur nomine fratrum, sed Papæ, & benefactorum, sicuti dandum esset, & sic Prælatus, vel Conuentus declararent tantùm hic, & nunc applicandam talem eleemosynam. Secundò ob maiorem ædificationem sæcularium. Tertiò ne de nobis tamquam de auersis, & tyramnis malè loque-

queretur. Quartò si fuerint pauperes. Ex quo etiam probatur allata conclusio. Causæ actus virtutis, & meriti concernentes sunt illæ, quæ spectant ad statum talis Religionis, non ad alios, quia Constitutio fertur in ordine ad Religiosos, quos à sua obseruantia abstrahere Pontificem voluisse non est putandum. Hinc licèt Prædicatoribus, & alijs Religiosis, qui proprium in communi habent, concessum sit consanguineis succurrere vsque ad quartum gradum, nobis non licebit tàm amplè eleęmosynas extendere, maximè pecuniarias. De Parentibus verò, quibus de iure naturæ tenemur, posset Superior eleęmosynam in extrema necessitate erogare, sicut potest concedere filio subdito, vt pro Parentibus, ad amicos spirituales recurrat. Nec debemus voluntarium meritum quærere, donando bona Conuentus, sed illud, quod sine offensione charitatis, vel iustitiæ vitare non possumus: vt esset succurrere ègeno grauiter indigenti, nec ab alio potenti recipere; Infirmum in Conuentu curandum conducere, vel pro illo medicamenta quærere, quando non benè curari posset; incidentem in latronum manus, & in mortis periculo manentem, nisi succurreretur; adiuuare, vel redimere Christianum in infidelium potestate redactum, & negare fidem paratum, nisi redimatur. Virginsm castitatis iacturam

subi-

ſubituram, ob neceſſitatem cibi, vel veſtis, niſi prouideatur &c. In his, & ſimilibus, cum aliundè remedia adhiberi non poſſint, & ſint actus virtutis, cenſet Auctor valere diſpoſitionem Vrbanam. *Conſt. c. 7. ſtat. 5. caſu 13. &c.*

14 Caſus. *Fratribus, vel ſæcularibus vendentes, aut quouis modo alienantes.* Ibidem.

15 Caſus. *Generalis, vel Prouincialis, aut eorum Secretarij litteras tum miſſas, tum accipiendas, impedientes, frangentes, falſificantes, vel quomodolibet intercipientes.* Ibidem.

16 Caſus. Sigillum Ordinis, vel cuiuſuis alterius Prælati, aut perſonæ notabilis falſificantes. In primum caſum incurrunt. Primò, qui litteras Generalis, vel Prouincialis, vel Secretarij eorumdem, tum ab eis miſſas, tum ad eos deſtinatas ad quoſcumque, vel à quibuſcumque, ſiuè intra, ſiuè extra Ordinem impediunt. Secundò: *Qui eas impediunt, retinent, adulterant, aperiunt, vitiant, frangunt, non legunt ſtatim, nc obediant, vel earum tenor executioni mandetur; vnde naſcatur iactura, aut dedecus Ordinis, aut ipſius Generalis propter iuſtitiæ normam, retinendo, vel oſtendendo.* Quare ſi hoc fiat ſine iactura Ordinis, & Generalis, non erit caſus reſeruatus. vtpotè ſi fiat ob curioſitatem, vel animi leuitatem, per confidentiam.

tiam, vel cum Generali, aut Prouinciali, vel cum eis, ad quos datæ fuissent litteræ. Et nullum præiudicium indè secutum fuisset. Hinc si quis confingeret litteras Generalis, aut Prouincialis ioco ad annunciandum amico, quod fuerit creatus Superior, vt sæpè accidit, non esset casus reseruatus. Hinc etiam si quis per curiositatem aperiret litteras Prælati, & postea clauderet, nulla immutatione facta in substantia litterarum, non esset casus reseruatus. Hinc denique si quis impediret supradictas litteras per parum temporis, non esset casus reseruatus. Tertiò esset casus reseruatus, si apertis litteris, falsificaretur vnum verbum, quod sensum mutaret in damnum proximi, vel in derisum Prælati, ita etiam si illas atramento illiniret, ne legi possent. Quartò sigillum Ordinis idest Generalis, & cuiusuis alterius Prælati tum in Ordine, tum extra falsificare, est casus reseruatus. Et inter Prælatos Ordinis numerantur Generales, Prouinciales, eorum Vicarij, Commissarij, etiam ad causas, Visitatores, Guardiani, & Vicarij locales, Guardiani vicem habentes. Secretarij, licèt non sint Prælati, quia tamen possunt nomine suorum Prælatorum aliquid nunciare sub hac lege comprehenduntur. Personarum autem notabilium nomine hic veniunt; non solum Cardinales, Reges, Duces, sed etiam omnes Principes,

&

& Domini oppidorum. Insignes iuris Periti, ac Medici, Patricij, qui in tali loco, & Ciuitate notam aliquam notabilitatis diuitiarum, bonitatis obtinent. Iudices, qui non solum notabiles, sed etiam spectabiles nominantur Notarij si habeatur relatio ad regionem, & oppidum, non autem vniuersaliter. Inter hos numerandi sunt etiam Mercatores insignes, Curati, Archidiaconi, & reliquæ dignitatès in Capitulis, & Ecclesijs. Vicarij generales, & Foranei Episcoporum. Generales, & Prælati aliarum Religionum; sunt enim quilibet domi suæ notabiles personæ. Aduerte tamen hic, non venire sub casu reseruato harum notabilium personarum subscriptiones. Quod si quis falsificato sigillo, vel Epistola Generalis, eis, non vtatur, non incurrit pœnam, nec casum reseruatum; incurrit tamen, si falsificatio fuit facta, & executioni mandata, licèt effectus indè non sit secutus, putà quia litteræ falsæ cognitæ fuerunt, vel is, contra quem dirigebantur se defendit, & nihil propter eas passus est; si tamen litteras, & sigillum sic falsificatum mitteret, quæ per viam perderentur, nec tunc in casum incideret. *Const.cap.7.stat.5. Casu 16.*

17 Casus. *Libellum famosum facientes; fieri procurantes, inducentes, consulentes. Ibid. n.17.* Vide *Libellus famosus.num.2.*

Casus.

18 Casus. *Grauiter quempiam percutientes, aut contra Prælatum machinantes.* Percussio intelligitur tàm de fratribus, quàm sæcularibus, Laicis, & Clericis, & de percussione graui, quæ includit occisionem, mutilationem, debilitationem. vel laxationem alicuius membri, vel ex qua magna sanguinis effusio facta est, dummodò ex ore, vel naribus non effuderit. Item facta in personam Prælati, vel in loco publico, Ecclesia, Dormitorio, vel cum scandalo, vel in facie, aut oculo, vel coram Iudice. Igitur grauitas percussionis elicitur, vel ex qualitate personæ percussæ, vel qualitate percussionis, vel ex loco, vel adstantibus; additur & aggressio ferro facta, vel secuta percussione, vel vulnere, vel morte, in dubio autem Prælati, vel Confessoris iudicium valere debet. Machinari contra Prælatos, & dolo, vel technis contra ipsos insurgere. Quare casus reseruatus est, cum quis malo dolo quærit Superiorem perturbare inquietare, deijcere, cùm eum falsò accusat, cum turbas in Conuentu, & conuenticula contra ipsum ciet, cùm aduersus illum litteras scribit, alijs consulit, vt aduersentur &c. Si autem hoc faciat cum causa vera, licèt odio moueatur, non censetur machinator. *Ibid. casu* 18.

19 Casus. *Carnes, cum vel Ecclesiæ præcepto, vel Regulæ vetitum fuerit comedentes sine*

sine scripta Superiorum facultate propter necessitatem antea impetrata. Scripta facultas non est necessaria, nec est in vsu, sed sufficit non solum verbalis, imò tacita, & præsumpta, quando Superioris copia non haberetur. *ibidem*.

20 *A Casibus reseruatis, vel ex Constitutionibus Apostolicis, & Statutis Ordinis reseruandis si quis sine facultate à Generali, vel Prouinciali absoluerit, eo ipso est excommunicatus, & si in hoc vitiosus fuerit, & legitimè constiterit, carceretur Superioris arbitrio, sicut etiam qui temerè affirmauerit, quemlibet à dictis casibus posse absoluere; Aut Superiorem non posse tales casus sibi reseruare; vel per censuras subditos ligare, is tamquam errans seuerissimè puniri debet Superiorum arbitrio. Const. cap. 7. stat. 2.*

21 Quam casuum reseruationem tenemur nos Minores ex communi, & speciali iure asserere: *ibidem*.

22 A reseruatis possumus absolui, etiam à non habentibus auctoritatem in casibus necessitatis, extra autem hos casus temere à reseruatis absoluentes, sunt excommunicati excommunicatione Sedi Apostolicæ reseruata, licet non extendatur ad omnes nostros casus, & Clemens VIII. in decreto super absolutione à censuris pœnas auxit *anno* 1601. *Excommu-*

nicationis, suspensionis, & inhabilitatis, &c. sed loquitur de reseruatis Papæ, & Ordinarijs locorum; Itaque remanet excommunicatio Statuti *eo ipso* quoad illos, quos Clementina non comprehendit, quia tamen ex alibi dictis non incurruntur statutariæ excommunicationes, nisi post declarationem, remanet solum reatus confessionis, & absolutionis nullæ. Negantes Prælatis auctoritatem absoluendi, vel censuras imponendi, Sancto Inquisitionis Officio sunt tradendi, tamquam qui contradictoriam propositionem fidei, & ad mores pertinentibus decretis pronunciant &c. *Const. c. 7. statut. 2.*

23 *In quolibet Conuentu vnum, aut duos saltem qui à reseruatis occultis absoluant, deputet Prouincialis*; Et licet de iure possint deputari Pœnitentiarij, Guardiani, & Vicarij, attamen de facto instituendi sunt alij præter ipsos, ne confidentia subditis adimatur. Qui quidem Guardianus, nisi Pœnitentiarius instituatur, absoluere à reseruatis non potest. *ibidem* Vide *Guardianus*, vbi oppositum innuenies; vel si omnes ex determinatis Pœnitentiarijs deficiant, antiquiores subrogentur, quousque à Prouinciali prouidebitur; verum tamen est, quod non quælibet absentia inducit talem subrogationem, sed totalis, cum nimirum ex albo illius familiæ Conuentu dispungitur; vnde

si Pœ-

si Pœnitentiarius abesset è Conuentu occasione negotij ad vrbem, vel quæstuationes &c. non posset antiquior Confessarius à reseruatis absoluere. Quod si Pœnitentiarij morarentur per plures dies extra Conuentum, tunc censentur subrogari antiquiores. *ibidem statut. 3.*

Absoluendi delegata facultas, nisi reuocetur, durat etiam mortuo, vel amoto concedente. Vide *Absoluere num. 6.*

Casus Clementis Octaui non omnes apud nos reseruati. *Constit. cap. 7. statut. 5. casu 2.* Vide *Absoluere.*

CAVSA.

Mandati cessante, cessat mandatum. *Const. cap. 8. statut. 49. quæst. 1. vers. Verum si Generalis.*

Causam damni dans, damnum dedisse videtur. *Pœnal. c. 2. quæst. 7. resp. 2.*

Causa finalis falsa vitiat gratiam, non autem impulsiua. *Pœnal. cap. 29: quæst. 1. vers. at vt immediatius.*

Causa ciuilis differt à criminali, quia hæc respicit vtilitatem, & vindictam publicam; illa verò vtilitatem, & commodum priuatum. Dantur etiam causæ mixtæ, quæ vtramque complectuntur, scilicet publicam vindictam, & priuatum commodum. *Pœn. cap. 2. quæst. 5. resp. 2.* Vide *Delictum.*

Causæ publicæ. Vide *Delictum*.

Causæ terminari debent per mensem ante Capitulum, in causis autem, quæ de nouo emergerent, posset procedi etiam post mensem. *Pœn. cap. 15. quæst. 10. vers. Si autem opponas*. Vide *electio*.

Causa expulsionis. Vide *Expulsio*.

Causa incognita non potest Generalis absoluere inquisitum, eumque innocentem declarare, licet de plenitudine potestatis (vbi tamen per Statuta illi prohibitum non fuerit) possit suos subditos aggratiare. *Pœnal. cap. 29. q. 3. concl. 2. & quæst. 4.* Vide *Generalis*.

Celebrans: Vide *Missa*.

Cellæ Fratrum. Vide *Clausura*.

Censura. Vide *Excommunicatio Irregularitas. Interdictum. Suspensio*.

CEREMONIALE.

Nostri Ordinis obseruandum. *Constit. cap. 3. stat. 6. in fine*.

CHORVS.

1 Est Dei, & Sanctorum Angelorum locus sacratus, vbi diuinum agitur officium, præsentibus Ecclesiæ Ministris, cum reuerentia, & deuotione psallentibus. Sicut Angeli in Cælo, sic Religiosi ordinati sunt in Choro, Angelorum enim est Deum laudare, opus Religio-

ligioſorum intenta mente pſallere, & orare. *Conſt. cap. 3. ſtat. 7.*

2 Ab ipſo nullus, neque ipſe Generalis immunis exiſtit, niſi actu ſui officij functione fuerit impeditus. Non obligantur tamen ſub peccato mortali Fratres Minores ad recitationem Diuini Officij in Choro. Peccaret mortaliter tamen Superior permittens, aliquos ſine cauſa Choro deeſſe, vel quod aliquando in Eccleſia Diuinum non recitetur Officium, dummodo adſit ſcandalum, vel diſciplinæ regularis diſſolutio. *Conſt. cap. 3. ſtat. 2. dub. 2.*

3 A Choro exempti ſunt Lectores, Prædicatores per totum tempus, quo in talibus officijs occupantur, niſi per longum tempus exercitio vacarent, vt fieri ſolent à Lectoribus tempore æſtatis &c. Guardianus etiam eximitur à Choro, ſi tempore Quadrageſimæ ſiue in ſuo, ſiue alieno loco prædicet. At non, ſi legat, niſi adſit diſpenſatio Generalis, qui hoc facere non debet, nec in conſcientia poteſt. Excipitur caſus neceſſitatis, putà ſi infirmaretur Lector, vel moreretur, & alius non eſſet in promptu, qui ſupplere poſſet, vel ſi talis eſſet neceſſarius in adminiſtrando Guardianatu, & Lectoratu, quod Auctor iudicio Diffinitorij remittit. Eximuntur etiam infirmi, ſenes, & ſtudiorum cauſa occupati. *ibid. ſtat. 3. cap. 3.*

4 Pœna ad Chorum non conuenientium est pro prima vice quinquies Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam recitare. Pro ſecunda, Diſciplina: pro tertia Ieiunium in pane & aqua. *ibid. ſtat.* 2. *dub.* 2. *verſ. Quod autem.*

5 Chori Vicarius in Capitulis Prouincialibus inſtitui debet, qui curam habere debet, vt cæremoniæ & ritus obſeruentur. *ibid. ſtat.* 8. *cap.* 3. iuxta Cæremoniale Ordinis, quod eſt obſeruandum. *ibidem ſtat.* 6. *in fine.*

CINGVLVS.

In vim noſtræ Regulæ geſtari poteſt ex canabe, lana, ex pilis, ex iuncis &c. præcipuè ſi accedat loci qualitas, & Prouinciæ conſuetudo, attamen communis vſus obtinuit, vt ex canebe fiat, & ſimplici, & rudi, ex qua vt plurimùm funes eſſe ſolent, nihil ipſi appenſum deferri debet. *Conſtit. cap.* 2. *ſtat.* 73. *dub.* 3.

CITATIO.

1 Ex de iure diuino, & naturali, antequam quis condemnetur, & omnia acta, parte non citata, ſunt nulla; ab ipſa enim incipit iudicium, nec poteſt condi Statutum, vt procedatur abſque citatione partis: Aduertendum tamen eſt, non eſſe neceſſarium, vt citetur pars, dum proceditur per Inquiſitionem in proceſſu offenſi-

offensiuo sed citatio interponi debet, completo processu offensiuo. Et quando pars non citatur, dicitur inaudita, & indefensa. *Pænal. cap. 1. quæst. 4. vers. Dubitatur autem pro declaratione.*

2 Apud Religiosos citatio non necesse est, vt fiat modo curiali, sed sufficit, vt vocetur à Superiore, vel per Nuncium, litteras deferentem, vel illius præceptum expedientem, nec est opus Nuncio determinato ex officio, sed sufficit quilibet Religiosus iussus à Prælato, etiamsi mittereretur ipsa pars opposita. Et licet aliquando in forensibus iudicijs, quando pars est præsens non opus est citari, tamen in causis Regularium hoc non habet locum, quia Regulares rei esse non possunt, nisi expresse citentur. In repetitione verò testium, & ferenda sententia, Regularis præsens citari non est necesse, quod tamen in processu describendum esset, ne contra inauditam partem processum esse constaret. *ibidem.*

3 Probabilis doctrina est, non esse citandum absentem, quod constat expresse nullam defensionem ipsi competere. Sic notorius homicida vel per assassinos grassatus, priuatur beneficijs, etiamsi non citetur, & alijs liberè conferuntur. *cap. 1. de homicidio in sexto.* Sic Iudex potest sententiare super nullitate processus, etiam parte non citata, quando notoriè

est nullitas ex defectu iurisdictionis, vel incompetentiæ iudicij. Et in nostra Religione non est citandus Apostata ad audiendum, se excommunicatum declarari, cum constet in Conuentu non reperiri. Et quando notorium est, aliquem incidisse in excommunicationem, non est citandus in declaratoria. Sic etiam non est citandus qui aliquem Fratrem, vel vulnerasset, vel occidisset, & in fugam se coniecisset, si delictum esset notorium, & inexcusabile, & ideò posset in pœnam ordinariam condemnari; licet etiam comprehensus in fraganti delicto de facie ad faciem, vbi nulla potest esse palliatio, & excusatio: Attamen licet hæc doctrina satis probabilis sit, cautius tamen est citare absentem in alijs delictis ab apostasia, in qua vsus obtinuit, vt constito quod aufugeret, in prima refectione pronunciatur excommunicatus. *ibidem*. Vide *Apostata*.

4 In iudicijs Regularium non requiritur trina citatio, sed sufficit vna, maximè si fiat vna pro tribus, & sit peremptoria; & de iure communi, quando citatus personaliter non comparuit, quia citatus dixit, se nolle comparere, quando citatus statim se absentauit naui vel equo, quando delictum est notorium, quando Iudex ore proprio citauit, quando citandus se occultat, nec patitur, citationem ad ipsum peruenire, vel impedit per

se,

ſe, vel per alios, tunc poteſt condemnari etiam non citatus. *ibidem verſ. Aduertendum quarto*.

5. Subditus in aliena Prouincia exiſtens citari non poteſt, neque realiter ſcilicet per capturam, nec verbaliter, & ſolum Epiſcopis è Sedibus pulſis, in alieno territorio citare conceditur, non perſonaliter, ſed per edictum, vel per requiſitionem, aut per ſententiam, vel monitorium. Sic fugitiuum citamus edicto affixo ad valuas Refectorij, ſic contumacem diffinitiuè ſententiamus, ſic Diffinitorem per epiſtolam ad Capitulum conuocamus, & quando prima vice fuiſſet aliquis citatus in proprio territorio, poſſet de iure canonico ſecunda, & tertia in alieno citari. Et licet Prouincialis poſſet per litteras obedientiales vocare ad ſe ſuum ſubditum in aliena Prouincia exiſtentem, vt eſt in praxi, non propterea poteſt illum citare iudicialiter. *ibid. verſ. Aduertendum quinto*.

6 Citatio perpetuat iuriſdictionem, itaut ſi delegans moriatur antequam delegatus citauerit partem, delegatio ceſſat; ſi poſt citationem, non ceſsat. *Pœnal. ibid. verſ. Aduertendum 6.* Vide *Contumax*.

CLAVIS.

Qui cellæ, vel arculæ clauem exiens, Superiori,

riori, vel alteri non consignat, puniri debet vt proprietarius in Ordine nostro, Prouincialis arbitrio, per Statuta *cap.6. §. 7. num.* 5. Quando autem excusaretur. Vide *Proprietas n.* 14.

CLAVSVRA FRATRVM.

1 Clausura limitum designationes, & custodias significat; declarari positiuè debet, vel à Superiore, vel à consuetudine illam interpretante, nec enim vnio multorum, nec domus clausa constituit Regularem domum, ac canonicam clausuram; vnde septa Monasterij intelliguntur fines Monasterij, & ideò statur consuetudini Religionis, quibus finibus terminatur clausura. Decernere autem, quod hic, vel illa pars, hortus, vel silua sit clausura, certè ad Prouincialem spectat, non ad Guardianum; & sufficit ad clausuram, quod morentur quatuor, vel quinque Fratres cum suo Oratorio, seu parua Ecclesia, & quod Prælatus designauerit, tum ad effectum excludendi fæminas, tum ad immunitatem Ecclesiasticam. Quod si Prouincialis non declararet ob ignorantiam, vel inaduertentiam, clausuram, tunc completo Conuentu, & obseruantibus omnibus talem clausuram, ac credentibus obligare ad illam, transacto sufficienti tempore, induceretur clausura; tamen si positiuè nec Superior decerneret, nec Fratres ab introductione mulierum absti-

abstinerent, nunquam; euaderent clausura regularis. *Constit. cap. 11. statut. quinto in fine*.

2 Clausura iam introducta, potest à Superiore auferri ex causa, putà si post declaratam clausuram Conuentus rueret, vel in horto aliquid agendum esset, quod per mulieres præstari deberet, posset Prælatus aperiendo ianuam, vel rumpendo parietem, aut sepem, declarare, quod talis pars Conuentus non est amplius clausura: nec tunc cellæ essent clausura, nisi è Superiore pro clausura declarentur. *ibidem*.

3 Pœnæ introducentium mulieres intra septa Monasterij ex quacumque causa sunt excommunicati excommunicatione latæ sententiæ, Sedi Apostolicæ reseruata, tam quoad introducentes, quam quoad introductas, & priuationem officiorum, ac perpetuam inhabilitatem, & suspensionem à diuinis sine alia declaratione, tam Superiores, quam subditi, eas introducere, vel admittere præsumentes incurrunt. Ita Pius V. in Bulla incipien. *Regularium personarum*, & Gregor. XV. incipien. *Vbi gratiæ*. Etiam si sint Comitissæ, Ducissæ, aut Marchionissæ, etiam super prætextu priuilegiorum quomodocumque impetratorum. Et licet probabiliter defendi possit, prædictas pœnas non incurri, nisi in casu introductionis sub prætextu facultatum, seu priuilegiorum, non

au-

autem ſine tali prætextu; tamen probabilius eſt etiam ſine tali prætextu, introducentes, & introductas incurri, & ita in praxi ſeruatur in Sacra Pœnitentiaria, quod pro lege haberi debet, quinnimò rigorosè non tantum Sacra Pœnitentiaria reſeruat ingreſſum ad inhoneſtos vſus, ſed etiam officijs priuat, & in poſterum inhabilitat Regulares introducentes tales fœminas, & abſoluendi poteſtatem Pœnitentiarijs minoribus admiſerit. *ibidem in principio cap. 5. & Pœnal. cap. 8. quæſt. 7. verſ. Sed demus caſum*, vbi ait, quod licet in Commentarijs, vbi ſupra ſecutus fuerit opinionem probabiliorem, quod ſcilicet incurrantur pœnæ ob introductionem, etiam ſine prætextu facultatum; tamen addit, quod quando ageretur de puniendo aliquo ex iſtis, poſſet Iudex alteram partem probabilitatis amplecti, & potius in miſericordiam, quam in rigorem inclinare. *Vide infra Clauſura Monialium prope fin.*

4 Reginæ, Imperatrices earum filiæ, Archiduciſſæ, Magnæ Duciſſæ, quæ regali fulgent dignitate, & quæ abſolutæ Dominæ ſunt non comprehenduntur in prædictis Bullis, ſeu Conſtitutionibus, quæ omnes cum honeſtis Damigellis, & Matronis ingredi poſſunt, cum ſolæ ingredi non ſoleant, nec deceat. Nec prædictæ Conſtitutiones præcludunt aditum mulieribus ad clauſuram, quando in clauſtro, Miſſæ

& alia

& alia diuina officia celebrantur; ac dum processiones fiunt, & quando Christi fidelium cadauera ibi sepelliuntur, ac etiam quando pro eis suffragia fiunt, & similiter quando diuinum verbum proponitur in Claustris; vel per aliam quamcumque causam tantus concursus populi fuerit, quod commodè egredi non possint, & ingredi per portam Ecclesiæ, tunc enim possunt ingredi per Claustrum, dummodo recto tramite accedant ad portam, quæ exit è Monasterio. *Const. cap.* 11. *stat.* 5. *vers. In qua etiam*. Et non solum occasione Processionum ordinariarũ possunt fœminæ Monasterium licitè intrare, sed etiam si fiant data opera processionis extraordinariæ. *Quoad rectum tramitem* intelligitur, ne diuertatur ad interiores officinas, non autem quod in eodem Claustro publicè, & coram omnibus non possit aliquos passus diuertere, cum rectitudo solum ordinetur, ne à patenti Claustro aliò diuertat. Huc intrat processio, quæ fit à solis Fratribus deferentibus Eucharistiam ad infirmum iacentem in *Claustro*, vel Infirmaria; & ingressus in Sacristias, ad quas aditus ex parte Ecclesiæ patet. Et quando in Claustro esset Sacellum, in quo ad alicuius deuotionem celebraretur Missa: Et quando emitteretur professio in Capitulo, vel Sacello, & dum datur habitus: Et quando necessaria esset mulier medica ad curan-

randum infirmum : Et quando mulier insequentes fugeret, ne occidatur. *Ibid. vers. Reginas, & Imperatrices.*

5 Nomine Monasterij non intelliguntur Hospitia in Ciuitate, Infirmariæ, extra Conuentus, Monasteria nondum completa, nec à Fratribus Conuentualiter inhabitata. *Ibidem vers. Monasterij autem.*

6 Hospitia tamen Confessariorum Monialium; licet appellatione Monasterij non veniant, tamen quia Religio illa declarat clausuram, inducunt Excommunicationem, & pœnas, quando ingressu mulierum temerantur. *Ibid. in fine.*

7 Præsumentes infringere, aut damnabilem violentiam exercentes in Ecclesijs Fratrum Minorum, incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam. Sicuti etiam hoc perpetrantes in Ecclesijs, & Monasterijs Monialium. *Const. cap. 11. statut. 7. conclus. 5. quæsit. 1. vers. Respondeo affirmatiuè.* Vide *infra Clausura Monialium.*

CLAVSVRA MONIALIVM.

1 *Sub excommunicationis latæ sententiæ pœna: & officiorum; ac suffragiorum priuatione, nullus cuiuscumque dignitatis, gradus, conditionis, sexus, vel ætatis, sine licentia superioris*

in

in scriptis obtenta, ingredi potest clausuram Monialium. Ita Statutum Ordinis, & *Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 5. Pius V. Circa pastoralis anno 1566. Regularum personarum*, eodem anno, *Decori, & honestati anno 1596. Gregor. XIII. Vbi gratiæ anno 1557.* Qui post alios vetat, ne quis *Monasteria huiusmodi quouis modo ingredi audeat, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, super qua à nemine, nisi à Romano Pontifice, prӕterquam in articulo mortis absolutionis beneficium possit impertiri. Abbatissis verò, necnon Abbatibus, Conuentibus, ac alijs Monasteriorum vtriusque sexus superioribus, & personis quocumque nomine vocentur, districtè præcipimus sub eadem excommunicationis pœna, necnon priuationis dignitatum, beneficiorum, & officiorum suorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, ne in Monasteria, domos, & loca sua quemquam, pratextu huiusmodi licentiarum ingredi faciant, aut permittant. Quin etiam sub ijsdem pœnis, ipso facto incurrendis probibemus omnibus personis ecclesiasticis, & sæcularibus, ac etiam Ordinum quorumcumque Regularibus, ne pratextu licentiarum, ab Episcopis, & alijs Superioribus, quibus illa concedendi in casibus necessarijs tantum ex Decreto Concilij Tridentini tribuitur, Monasteria ipsa Monialium pro libito, sed pro necessitatibus vrgentibus dumtaxat, ingredi, neue Moniales sub ijsdem pœ-*

nis

nis illos aliter admittere præsumant. Const.c.11. stat.7.concl.2.

2 Dare licentiam, & examinare causas necessarias ad ingressum intra clausuram Monialium spectat ad Superiorem Regularem, scilicet ad Generalem, & Prouincialem non localem (nisi aliquando ex commissione) nec ad Abbatissam; si exemptæ sunt Moniales, si verò exemptæ non sint ad Episcopum. *Ibidem vers. Quæritur primo.*

3 Nomine Monasterij hic intelliguntur *Clausura, Domus, Officinæ interiores, in alia verò loca, vbi sæculares conueniunt, possunt illuc Fratres causa prædicationis, & eleęmosynæ accedere, quibus fuerit à Superiore concessum, exceptis semper prædictarum Monasterijs inclusarum, ad quæ nulli datur accedendi facultas, sine Sedis Apostolicæ licentia speciali. Ita Nicolaus III. præscribit nobis in cap. exijt de verb. signif. in sexto.* Itaque totum illud spatium, quod est muris septum, & ostijs clausum, in quo collegialiter viuunt Moniales, à quo ipsæ exire non possunt sine censura, intelligitur Monasterium. Hinc collocutoria, Ecclesiæ, Confessionalia, non veniunt nomine Monasterij, nec Domus aliæ, in quibus collegialiter viuunt mulieres, non tamen ex institutione Apostolica, pro vt est Romę Monasterium Turris Speculorum &c. Aduerte tamen hic, quod de Monasterijs Monialium

nialium primæ Regulæ Sanctæ Claræ Fratres Minores habent speciale præceptum in Regula de non ingrediendo illa sine speciali facultate Apostolica, cui non derogatur per generales concessiones, nisi de nobis fiat specialis mentio. *Ibid. Quæritur secundò.*

4 Causæ sufficientes ad concedendum ingressum, sunt casus necessarij, qui Superioris iudicio relinquuntur, quique sint rationabiles, & manifesti, nec possint à Monialibus absque externorum auxilio præstari, quia si posent, eo ipso desinerent esse casus necessitatis, saltem moraliter intellectæ; cui nimirum commodè à Monialibus obuiari non valeret; pro vt sunt Confessarij pro infirmis, qui Confessiones excipiant, & alia Sacramenta ministrent, Opifices, Medici, Chirurgi, fossores hortorum, vinearum cultores, mortuarum polinctores, Baiuli, Iudices cum satellitibus ad expellendum malefactores; qui ad mortem quærerentur siuè fœminæ, siuè mares, nec alius esset effugiendi locus, & omnes alij casus, quos recta ratio pro seruitio Monialium, aut Monasterij dictaret: Sic etiam Superiores, & Visitatores, qui inuigilare debent bono Monialium, & clausuræ. *Ibidem vers. Quæritur tertiò.*

5 Sine licentia, & causa talis ingressus prohibetur omnibus, etiamsi sint fœminæ puel-

læ, vel habitum suscipere volentes, dummodò vsum rationis habeant; scilicet excedant septennium, iuxtà quem sensum declarandum est statutum; *Si quæ Monialis masculum, aut fœminam cuiusuis ætatis sine licentia introduxerit, etiamsi inter virgines sacras adscribenda sit, excommunicetur, priuetur velo, & carceribus mancipetur, vel grauius etiam puniatur superioris arbitrio: quibus pœnis subiaceant Monasterij Prefecta, Ianitrix, & Rotis Præpositæ, si ad hoc earum consensus accesserit*; debet enim declarari de masculis, & fœminis vsum rationis habentibus; ad quem finem latum est etiam aliud statutum; *Vt exactius clausura seruetur, decernimus, & statuimus, vt neque triticum, neque vinum, neque fruges, neque quicquam aliud, præterquam ad earum vsum, & necessitatem asseruentur, nec præterea canes, equi, & aliud generis eiusdem animalia, etiam ad breue tempus admittantur, neque depositum quidquam quouis prætextu asseruetur, sub pœnis Superiori arbitrarijs. Ibid. vers. Quæritur quartò.*

6 Quamuis ingredientes sub aliquo prætextu, & tamen aliud faciunt easdem pœnas, quas supra incurrant, verbi gratia, si Confessarius sub prætextu auscultandi confessiones in cubiculo, animo tamen alloquendi Monialem, excommunicationem, & pœnas incurrat; attamen quando ingrediens habet intentionem

tionem præstandi, quod in licentia explicatur, & concomitantèr etiam aliud, pœnas non incurrit, licet ex prauo fine peccet mortaliter; quinimmò si principalius intendat aliud, non excusaretur à pœnis, sic etiam si tempore ingressus cessasset causa, necnon si licentia impetrata esset cum causa simulata; tempore autem ingressus in veritate subsisteret, non posset ingredi, quia licentia à principio nulla, per nouum accidens non fit legitima. *Ibid. Const. c. 11. stat. 7. concl. 3.*

7 Quod si causa non fuerit legitima, scilicet licentia fuerit concessa sine causa legitima, licet ingredientes cum tali licentia peccent mortaliter, tamen pœnas iam dictas non incurrunt, quia hic casus non est compræhensus in iuribus citatis; Immò excommunicatio Papę reseruata à Gregorio XIII. contra facientes ingredi, & permittentes &c. non compræhendit, nisi Superiores tantum, non autem subditos; sicuti etiam in verbo *Conuentibus*, non compræhenduntur, nisi Superiores, & Consultores, seu Maiores, quando coacto locali Capitulo, talem licentiam indulgerent; quod si non esset coactus Conuentus, sed aliqui consulti maiores, tunc nec illi incurrerent, quia tunc non veniunt nomine conuentus. Immò etiam si ingredi facerent, vel permitterent supradicti Superiores, & Officiales, vel iuben-

do, vel consulendo, vel intromittendo, vel non vetando ex bona fide, & ignorantia legis, non incurrerent, quia ignorantia excusat ab incursu censurarum excepta ignorantia crassa. *Ibid.concl.5.quęsit.3.resp.3.*

8 Huc reducitur Statutum. *Confessario, cum intra septa Monasterij ob necessitatem ad eius officium spectantem, erit ingrediendum, superpelliceo cum stola semper indutus sit, nec cum alijs, quam cum socio sibi deputato ingredi liceat sub pœna priuationis officij, & etiam grauiori.* Item *Superioribus tum Generalibus, tum Prouincialibus cum inuisendæ clausuræ, aut alia vrgenti de causa ingrediendum erit, secum socios probatissimos ducant, hi quidem duos, illi verò quatuor ad summum.* Item, *Non liceat quouis prætextu, vel quæsito colore intra septa Monasterij comedere, aut dormire cuiquam cuiuscumque sit conditionis, quibus etiam ante Solis ortum ingredi (exceptis Medicis) aut post eius occasum intus permanere, perpetuò interdictum sit.* Item, *Ingredientes ad ea loca, recta via properent, & ea negotia, propter quæ ingressi fuerint, quam citiùs expedienda diligenter curent, & vt id exactè seruetur, eos curet Præfecta, antiquiores Moniales specialiter deputatas comitari. Ibid.concl.3.*

9 Dormire igitur in Monasterium Monialium, est peccatum mortale, & fulminatis pœ-

pœnis plectendum, nisi adsit euidentissima, & ineuitabilis causa, putà commendationis animæ, quod in morientes exerceri solet. *Quicquid dicat Barbosa*: quo per acto, sicut ingressi fuerint (nimirum induti alba; & stola cum duobus socijs, vel vno saltem indutus superpelliceo) ita egrediantur, nec moram ibi faciant longiorem. Quæ quidam mora per parum temporis facta ex vrbanitate, vel aliqua leui curiositate videndi clausuram, non induceret culpam mortalem; extra tamen hos casus in longa mora, non solum induceret peccatum mortale, sed etiam omnes supradictas censuras. *Ibid. vers. Quæritur secundò*.

10 Prelatus sciens clausuram sartam tectam existere, quia illam vidit diebus aliquod antecedentibus, dum ob alia negotia ingressus fuit Monasterium, potest in actu visitationis intrare eandem, occasione visitationis. *Ibidem vers. Quæritur tertiò*.

11 Confessarij ingredientes sine superpelliceo vbi est in vsu intrare cum ipso, peccant, aliàs minimè. Prælati verò ingressuri ad visitandam clausuram, aliaque negotia peragenda indui vestibus non tenentur, immò nec debent. *Ibid. Quæritur quarto, & quinto*.

12 Multis de causis Confessarij ingredi possunt clausuram. Primò, non solum cum Moniales infirmantur in periculo mortis,

 sed

ſed etiam quando diutina infirmitate detinentur menſium, annorum, & tunc non tantum quando bis in menſe in communitate communicare debent, ſed etiam ſæpiùs pro ipſarum conſolatione ſpirituali, dum ſcilicet ſcrupulis grauibus, vel internis turbantur inſidijs, quæ Sacramentali confeſſione, & prudentibus conſilijs Patris ſpiritualis expiari debent. Secundò ob celebrationem, ſi in clauſura ſit Cappella in Infirmaria, & neceſsè ſit communicare infirmas. *Quicquid dicat Barboſa de quadam declaratione Sacræ Congregationis*; quæ non conſtat, nec manauit, niſi pro particulari Monaſterio, ac proindè non debet extendi. Tertiò, pro Officio Defunctorum, & ſepultura, & obſequijs. Quarto, pro benedictione Monaſterij in Sabbatho Sancto, vel aliqua alia occaſione, qua Moniales timerent Dœmonum incurſus *contra Barboſam*. Quintò, ob electionem Abbatiſſæ, quando ſine ingreſſu fieri nequeat canonica, ſeù ſine ſubornationis ſuſpicione. Vide *Abbatiſſa*. Vltimo, ob Capitulum culparum, quando eſſet Monialium numerus, & talis exceſſus, vt pro bono diſciplinæ regularis, prudens Prælatus aliter iudicaret, maximè ſi adeſſet conſuetudo. *Ibidem verſ. Quæritur ſexto*.

E clau-

13 E clausura exire non possunt Moniales professæ, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidimiæ, quæ tamen infirmitas præter alios ordinum Superiores, quibus cura Monasteriorum exemptorum incumberet, etiam per loci Ordinarium, cognita, & expresse in scriptis approbata sit, & hoc ad tempus necessarium tantum. Aliter autem egredientes, seu licentiam egrediendi quomodocumque concedentes, nec non comitantes, ac illarum receptatrices personæ, etiam consanguineæ, laicæ, seu Ecclesiasticæ, & sæculares, excommunicationem latæ sententiæ Papæ reseruatam, ac pœnam priuationis officiorum, ac inhabilitatis ad alia in posterum incurrunt. *Ita Pius V. Decori Virginum.* Immò neque Monialibus, neque Tertiarijs licet egredi è ianua Monasterij, quæ est clausura, ad claudendum aliam vlteriorem ianuam, qua patere solet aditus sæcularibus venientibus, vel ad Rotam, vel ad Crates, vt vulgò dicit *Parlatoria. ibid. cap.* 11. *stat.* 7. *concl.* 4. *quæsit.* 1.

14 Neque Nouitijs exire licet, nisi in casu, quo Moniales illas esse pœnitent, & tunc iterum recipi non possunt nec ad Monasterium, nec ad habitum sine noua facultate in scriptis obtenta; sub pœna nullitatis, & graui arbitrio Superioris, si Abbatissa, & Moniales consen-

senserint; pœna autem hæc est excommunicatio lata in introducentes intra clausuram personam aliquam sine licentia. Notandum tamen hic, quod vltra casus expressos à Pio V. vbi supra, possunt etiam exire Moniales ex clausura ob alios maiores, & similes, prout esset inundatio, inuasio, bellum, ac alius genus infirmitatis pestiferæ, & contagiosæ, malum, vel toti Monasterio, vel maiori illius parti minantis, debet autem infirmitatis qualitas à peritis antea iudicari pestifera, & infectiua, neque Superiores ad iudicium, & licentiam antea deuenire possunt, nec pro infirmitate quantumuis periculosa particularis Monialis concedi debet egressus, quia requiritur causa communis, vt doctè tuetur *Sanchez* contra *Nauarrum*, cuius doctrina non est improbabilis in aliquo casu. Notandum etiam, quod in casu incendij inundationis, & belli, si tempus permittit, expectanda est licentia, & iudicium Superioris, sin autem minimè, in quocumque casu tamen semper esset necessaria licentia Abbatissæ, quia in quocumque casu tamen semper esset necessaria licentia Abbatissæ, quia in promptu liberè potest, nisi illa ex timore negaret. Incendium autem debet esse magnum, itavt reclusis Monialibus obuiare non possit. Quod si incendium vrgeret tempore noctis, & Moniales non valerent iudicare magni-

gnitudinem periculi, vel illud populo intimare, possent aliquæ ad vicinos excitandos pro auxilio exire, quod fieri posset, non tantum in incendio, inundatione, ac bello, sed etiam in inuasione latronum. *ibidem cap.* 11. *statut.* 7. *conclus.* 4. *vers. Quæritur primo* 2. 3. 4. & 5.

15 Dantur etiam aliæ causæ legitimantes egressum, scilicet fundatio aliorum Monasteriorum, eorumque reformatio, aut correctio; tunc enim possunt Abbatissa, & Magistra Nouitiarum egredi ab vno in aliud Monasterium. Secunda, quando aliqua Monialis in suo Monasterio corrigi commodè non posset, de quo est Statutum generale Vallisoletani *anni* 1593. *Quæ autem in contumacia perseuerauerit, & Superiori obedire noluerit, carceribus mancipetur, aut etiam in aliud Monasterium transferatur, quem recipere teneatur sub pœna excommunicationis cuicumque suum Monasterium expensas, quoad victum & vestitum faciat quoad vixerit; vnde huius Statuti virtute conceditur, Prouincialibus insolentes, & criminosas Moniales de Monasterio ad Monasterium transferre;* & in hoc non est necessaria licentia Ordinarij loci. Tertia, si Monasterium habeat feudum, & teneatur Abbatissa iuramentum fidelitatis præstare, potest exire, & ad Dominum feudi iuratura procedere, nisi id per Procuratorem fieri impetraret. Quarta, quando totum Mona-

nasterium locum mutat, licet omnibus alio commigrare. Quinta, si indigerent victu quotidiano, & per alios mendicando non inuenirent, possent mittere conuersas, vbi & necessitas, & vsus adesset, secundum concessiones, & conditiones Pij V. *Circa Pastoribus, & Gregorij XIII. Deo sacris virginibus*. Sexta, quando infirmarentur Moniales, & quæ illis inseruiant non haberent, possent intromittere aliquam, vel aliquas mulieres sæculares ad illis subueniendum. Septima, quando vellet transire ad arctiorem Religionem, in quo casu Sacra Congregatio concedit licentias, dummodo adsint conditiones, scilicet quod fuerit, acceptata prius ab alio Monasterio, quod soluat dotem solitam præstari ab alijs, quod non possit amplius ad primum redire, & quod rectè incedat comitata matronis consanguineis; & secundum opinionem Sanctori, & Rodriquez, posset concedere hanc licentiam solus Episcopus, & Superior. *Ibid. vers. Quæritur sexto*.

16 Cura clausuræ spectat ad Superiores regulares in Monasterijs exemptis, qui debent seriò super illam inuigilare: quapropter eam, quotannis diligenter visitare debent, & quæ instauratione, reformatione, & emendatione indigere cognouerint, statim instaurari &c. faciant & procurent, inobedientes, & contradictores per censuras, & alias pœnas, appel-

latio-

latione postposita, puniantur &c. Episcopi verò in exemptarum clausura non possunt se intromittere, licet in sibi subiectis, tamquam Ordinarij; & in subiectis immediatè Sedi Apostolicæ, tamquam ab ipsa delegati, non solum possint, sed debeant curam clausuræ gerere. *ibidem concl.* 5.

15 In hac Visitatione Superior ostium, fenestram, & vllum foramen, per quod intra, vel extra clausuram prospectus esse posset, fieri, aut facta permanere, nullatenus permittere debet; quinimmò quamprimum obstrui districtè præcipere. Item neque quicquam intus ædificari nostri Superiores concedant, nisi per eos diligenter prius recognitum, necessarium esse iudicetur. Arbores quascumque ad clausuræ parietes intus, & foris adhærentes, aut nimis propinquas euellendas procurent, implorato etiam Episcopi, & Magistratus sæcularis, si opus fuerit, auxilio. Portæ clausuræ, ita ex omni parte compactæ sint, & cohæreant; vt per eas nec aspectus, nec aliquid vel minimum intromitti possit. Omnes enim illæ cautelæ ad integritatem clausuræ spectant secundum magis, & minus. Vnum inter illa graue esse posset, si foramen aliquod, per quod ingressus pateret, relinqueretur, vel fieret, quia immediatè repugnat clausuræ: Et Superiores, ac Moniales in hoc delinquentes, grauissimè

puni-

puniri debent. Si quis autem faceret; vel in pariete, vel in porta, foramen ad prospectum, vel ingressum, etiamsi non intraret, excommunicationem ipso facto incurreret Papæ reseruatam. *Constit.cap.* 11.*statut*.7.*concl*.5.*quæsit*.1:

18 Circa collocutoria, crates, turnos, fenestrellas pro excipiendi confessionibus, & sacra Eucharistia ministranda, portas, loci ostia Monasterij Monialium nobis subiectarum, adsunt in Ordine *Statuta*, ad quæ relatio habeatur. Qualitas autem transgressionum circa illa, metienda est à materia ipsa, quæ sæpissimè mortalem culpam potest admittere, & experientia docuit quantum mali, vel negligentia circa parlatoria, vel indulgentia circa fenestrellas, ac fores, minus quam par sit septas, & custodias, inducere possit. *Ibidem quæsit*. 2.

19 Sicut consensus omnis, & permissio eorum, quorum interest, & auxilium præstitum ad colloquendas Moniales, est peccatum mortale, quando collocutio est mortalis; sic etiam in sententia comprehendentium in Bullis Pij V. & Gregor. XIII. ingredientes Monasteria Monialium, & Virorum, non solùm sub prætextu licentiarum à Sede Apostolica concessarum, sed etiam quomodocumque sine causa, & licentia, sunt excommunicati, & pœnas incurruntur ingredi facientes, & permitten-

tentes, & in alia ſententia conſulentes, auxiliantes, cooperantes, vel permittentes ingreſſum in Monaſteria Monialium, non ſunt excommunicati. *ibid. quęſit. 3. reſp. 4.*

20 Non ſolum Moniales egredientes ſine licentia legitima, ſed etiam concedentes, comitantes, & receptantes, excommunicationem Papæ reſeruatam, vltra alias pœnas incurrunt latas à Pio V. *Decori &c.* non tamen conſulentes, vel permittentes, quia de illis non fit mentio, nec ſub illa particula *quomodocumque concedentes* includuntur permittentes, licet aliquando in fauorabilibus idem ſint, tamen in odioſis, vbi agitur de grauiſſimis pœnis, nomine conceſſionis non venit permiſſio; ac proinde in caſu noſtro, illud *quomodocumque concedentes*, ſe tenere debet ad conceſſionem, ſiue ſcriptam, ſiue vocalem, ſiue tacitam, ſiue expreſſam, & compręhendit quemcumque conſenſum ad hoc voluntarium, non tamen permiſſionem, quæ non eſt conſenſus in rem, ſed negatio prohibitionis, ac impedimenti, &c. *ibid. quæſit. 3. reſp. 4.*

CLERICVS.

1 Eximitur à poteſtate ſæculari de Iure Diuino quoad ſpiritualia; de Iure autem humano tam Imperatorio, quam Pontificio, quoad ea, quæ non ſunt ſpiritualia, nec ad ſpiri-

tua-

tualia pertinent, vt crimina, exactiones, tributa &c. & nullus Princeps sæcularis potest hanc exemptionem tollere, quinimò neque Summus Pontifex posset illam in vniuersum abrogare, vel saltem peccaret, sicut si abrogaret Canonem, *Si quis suadente Diabolo*. *Pœn. cap.* 18. *quæst.* 1.

2 Licet in odiosis appellatione Clericorum non veniant Monachi. *Constit. c.* 2. *stat.* 57. *conclus.* 5. & *Pœnal. cap.* 8. *quæst.* 11. *vers. Dices Pius V*. In fauorabilibus tamen veniunt. *Pœnal. c.* 18. *quæst.* 1. *vers. In his omnibus*.

3 Clericus parans delictum, & commisso delicto fugam meditans, capi potest, etiam à laico sine mandato Ordinarij, quod idem dicitur, si in fragranti crimine reperiatur, & non solum à Iudice laico, verum etiam à quocunque priuato, sed statim duci debet ad suum Iudicem competentem intra spatium 24. horarum. Notanter dictum est de accincto ad committendum delictum, vel de delinquente iam, & fugam meditante, quia extra hos casus capi non posset à laico. *ibidem Pœnal. cap.* 8. *quæst.* 8.

4 Clerici nec per se, nec per alios quoquo modo dictare possunt pœnam sanguinis, nec ad alicuius mortem concurrere, docere, vel operari. *Pœn. cap.* 21. *quæst.* 2.

Clerici quoad Ordines suscipiendos. Vide *Ordo*.

Cogna-

Cognatio: Vide *Affinis*.

Collatio ſerotina. Vide *Ieiunium*.

COMMISSARIVS.

1 Generalis (quando Miniſter Generalis de Ciſmontanis electus fuerit) inſtitui debet in partibus Vltramontanis ab eiſdem Vltramontanis Fratribus eligendus, cui Commiſſario Generali, Miniſter Generalis ſuper vltramontanos fratres vices ſuas committat, prout Generali Capitulo expedire videbitur; ita tamen quod Commiſſarios præfato Miniſtro Generali omnimodè ſubijciatur, vt cæteri dicti Ordinis Prælati ſubijciuntur, ac illi per omnia ſecundum regulam obedire teneatur: qui quidem Commiſſarius Generalis per triennium ſolum generalis commiſſionis fungatur officio. Ita *Leo X. in Bulla Ite & vos. Conſtit. cap. 8. ſtat. 35.*

2 Eius auctoritas eſt ordinaria, & quanta eſt ipſius Generalis, niſi fuerit limitata; vnde debet viſitare iſto triennio ſuam familiam, ſiue per ſe, ſiue per alios; nullus ab eius obedientia eximitur, & licet ſubijciatur Generali, tamen poteſt ſuum exercere officium, etiam Generali præſente, niſi ipſe aliquas caſus, & Prouincias ſibi viſitandas referuauerit. Poteſt Superiores, & ſubditos ſuæ familiæ, etiam à Generali inſtitutos corrigere, eadem auctoritate, qua

qua vteretur Generalis, nisi aliud caueatur: Potest etiam exacto officio duos sibi socios eligere, & remanet Pater perpetuus suæ familiæ. *ibid. quæst.* 2

3 Restringitur eius auctoritas in omni eo, in quo per Constitutiones Apostolicas, & statuta Ordinis est restricta auctoritas Generalis, ac etiam, quæ speciali iure Ministro Generali committuntur, Commissario Generali non sunt concessa, prout est licentiare laicum professum ad Clericatum, incorporare in alienam Prouinciam, distribuere Missas, mittere Fratres ad partes Hierosolymitanas, destinare Fratres ad Romanam Curiam, dare votum in electionibus Prouinciarum, dispensationes speciali iure ad Generalem remissæ, celebratio Congregationis Generalis, attamen primo, & vltimo exceptis possunt Commissarij Generales in omnibus alijs se intromittere. *ibidem quæst.* 3. Non autem potest Statutum Religionis mutare, seu intentare nouitatem in Ordine, vnde non potest dare licentiam Procuratoribus, & Commissarijs Curiæ tractandi negotia, quæ ad totum Ordinem spectant, sicut potest Generalis, qui est caput totius Religionis, quod non est Commissarius Generalis, immò nec absolutum suæ familiæ. *Const. cap.* 8. *stat.* 35. *quæst.* 3. *vers. Tertio non possunt pag.* 655.

4 Commissarius Generalis Ordinis auctori-

ctoritatem habebat in Procuratorem, & Commissarium Curiæ Romanæ, & postea in Cap. Toletano anno 1633. reuocata fuit hæc auctoritas. Verum quia ex hac reuocatione multa inconuenientia emergebant, Vrbanus VIII. 18. Nouemb. 1641. motu proprio reuocationem abstulit, & auctoritatem Commissarij Generalis supra Officiales Curiæ in pristinum restituit; vbi notandum est, per supradictum Vrbanum, reuocatum fuisse Statutum Toletanum tantùm; ita quod si ex alio Statuto, vel speciali ordinatione aliquis esset à iurisdictione Commissarij Generalis exemptus, non esset subdendus ex vi Vrbanæ Constitutionis. Per hanc verò auctoritatem sibi restitutam non potest Commissarius Generalis se immiscere, vel impedire officium Prælatorum Curiæ. Sic etiam Commissarius Generalis est Suprior Prouincialium, & Guardianorum; eorum tamen officia impedire non potest sine causa. *ibid. vers. Noto quarto.*

5 Auctoritas Commissarij Generalis restringi potest à solo Ministro Generali etiam extra Capitulum; & licet non debeat Generalis credere facile quærelis contra Commissarium Generalem delatis, tamen potest in altera familia existens probè nosse auersionem Commissarij Generalis ab aliquibus Prouincijs, & Fratribus, vel eorumdem ab ipso, &

2 Poteſt etiam negari Confeſſio Sacramentalis, donec compleatur proceſſus offenſiuus, ne conſilium ſub prætextu confeſſionis requirat, cæteris ſine graui peccato negari non poteſt, quia eſt Sacramentum neceſſitatis, & ſine periculo fugæ concedi poteſt. *ibidem*.

Commutare: Vide *Proprietas*.

COMPVTVS.

1 Exigere à Commiſſarijs, & Prouincialibus Terræ Sanctæ, neceſſarium eſt, ad experiendam ipſorum fidelitatem. *Conſt. cap.* 12. *ſtat.* 5. *q.* 2. *reſponſ.* 6.

2 Guardiani quolibet menſe reddere debent computum eleęmoſynarum Communitati, quas ſi fraudaſſe, vel donaſſe legitimè conſtiterit, ſint ipſo facto excommunicati, priuati ſuffragijs, & officijs in perpetuum, & carcerari Superiorum arbitrio pro fraudis, & dilapidationis qualitate debent. Dicitur autem computus à computare, & computatione, & accipitur pro rationum redditione, ſeu traditione, quod non dirigitur ad oſtendendum aliquod dominium, & ideo non eſt contra noſtram Regulam talis computus redditio, dummodo proprio non fiat, ſed ad experiendam tantum fidelitatem Guardiani, & Sindici; præcipitur igitur Guardiano, vt ſingulis menſibus, vocato Sindico coram Communitate Fra-

trum recepti, & expensi rationes exponat. Quod si Sindicus nollet ad reddendum computum accedere, ciuiliter compelli non posset, sed per exhortationem, & preces poterit rogari, vt veniat computum ostensurus; quod si tandem facere noluerit, debet Guardianus insinuare Prouinciali Sindici duritiem, vt eum ab officio amoueat, & alium magis accommodatum instituat. Interim si ob Sindici renitentiam Guardianus Statuto parere non potuit, nulla erit ratione plectendus. *Pœnal. cap. 7. casu 15. diffic. 1.*

3 Quod si Communitas vitiosam agnoscat administrationem, accusare apud Prælatum poterit, non quidem condemnare Guardianum, quia subditorum non est in Superiorem insurgere. Potest etiam Communitas dicere coram Guardiano, quod talis partita non est vera, talis expensio non est legitimè facta &c. vt sciat se coram testibus,& arbitris rationes reddere. Subditi autem peccarent mortaliter non tantum contra charitatem, sed etiam contra iustitiam, si computo non attenderent; excusarentur tamen aliqui, & maximè simplices, si pro certo haberent alios maiores, & diligentiores attendere rationi calculi &c. *ibidem difficult. 2.*

4 Causa legitima existente, ob quam computus quolibet mense non redderetur, non

esset

esset peccatum per statutum punibile, extantibus maximè adnotationibus accepti, & expensi, quæ etiam in fine anni videri possent. Sine causa autem non posset se tueri Guardianus contra pœnas Statuti, quod clarum est. Quando autem dissuetudini traditum esset statutum, puniri non posset, & de facto inter Reformatos ita practicatur, qui omnia ista eleæmosynarum negotia Sindico peragenda committunt; qui etiam debent ex natura suorum officiorum scire, si apud Sindicos sint debita, & quid eleæmosynaliter aduenerit, vt rectè de illis disponant, & Deum pro benefactoribus rogent. *ibid. Pœnal. cap. 7. casu* 15. *diffic.* 3. Vide *Fraus. Proprietas. Carcer.*

Computus administrationis bonorum Monialium. Vide *Moniales. Monasterium.*

CONATVS.

Non potest puniri, nisi lege cautum sit, aut deuentum sit ad actum proximum, & tunc non pœna ordinaria, sed extraordinaria, pro maiori, vel minori approximatione ad actum. *Pœnal. cap.* 2. *quæst.* 6. *resp.* 2.

CONCILIVM.

Generale legitimum est, regula infallibilis fidei, & non potest errare in ijs, quæ in doctrina fidei definit; vel quæ approbat in ma-

fessus, præcedentibus legitimis indicijs, potest condemnari, etiam si processus inordinatus sit. *Constit. cap. 1. stat. 1. §. 11. & Pœnal. cap. 10. quæst. 2. diffic. 2. in fine*; vbi etiam habetur, quod vnica rei confessio spontè, & non vi tormentorum extorta, & etiam si per tormenta extorqueatur, dummodo post tormenta ratificetur, sufficit ad condemnandum; requiritur tamen officium Iudicis. Verum tamen est; quod confessio de crimine infamante, etiam facta in iudicio, non infligit infamiam iuris, quæ solum consurgit ex sententia condemnatoria. Confessus enim in criminalibus non habetur pro condemnato, sed requiritur sententia. *ibidem* Vide *Infamia num. 3.*

3 *Si Frater Minor peccati pœnitens suum Prælatum coram testibus confessione præuenit, potest Prælatus pro prima vice tantum de consilio testium, imposita salutari pœnitentia, confitentem ab externo iudicio liberare, protestatione tamen præmissa, si relabatur etiam de condonatis in iudicio rationem exacturus. Ita Stat. cap. 7. stat. 6.* Salutaris autem pœnitentia quæ imponitur de testium consilio, non consensu, Prælato arbitraria esse debet, non grauis. Praxis etiam *ista* est in viridi obseruantia in Sanctissimæ Inquisitionis Officio, vt refert *Americus 2. p. direct. pag.* 170. Debent tamen rei præuenire iudicium, quia si accusati fuissent,

vel captæ informationes, vel quoquo modo cæptum iudicium talis confeſſio illis ſuffragari non debet in foro exteriori, quia præſumitur facta per metum, ſi tamen conſtaret Prælato, quod reus neſciret, ſe præuentum eſse à delatore &c. poſset etiam ex abundantia pietatis ad hoc benignum tribunal admitti. Difficile tamen erit id probare, cum non ſit illi credendum. Praxis autem abſoluendi ſpontaneè præuenientes, eſt, quod Prælati ſcribant talem confeſſionem cum ſubſcriptione confitentis, & teſtium, & proteſtatione de futura inquiſitione, & punitione confeſſi delicti in caſu reincidentiæ. Ac ſubiungant ſententiam abſolutiuam cum ſpecificatione pœnitentiæ, vt in omnem euentum pro, & contra conſtare poſſit: Teſtes autem eligi debent ab ipſo confitente, & poterit Prælatus illis ſub grauiſſimo præcepto ſilentium imponere, illoſque monere de naturali obligatione, quam habent conſeruandi famam proximi; aliàs enim ad famæ reſtitutionem tenerentur, ſicut & ipſe Prælatus; cum nulli fas ſit ſecretum fratris peccatum reuelare. *Conſt. cap. 7. ſtat. 6. in fine*.

4 Confeſſio Sacramentalis debet ab omnibus noſtri Ordinis Fratribus ex vi Statuti fieri, ſaltem bis in hebdomada. *Conſtit. c. 5. ſtatut. 3.* debetque præire Communionem. *ibidem*: immò magis neceſſaria eſt ad perfectionem acqui-

ren-

rendam, Confessio, quam Communio. Non tenentur autem sub peccato mortali ex vi talis statuti ad frequentiam confessionis, & communionis, nisi in casu contemptus, & scandali, & eo magis si peccata mortalia non habeant: Immò communis sententia est, fideles non teneri ad annuam confessionem in vim *cap. Omnes vtriusque sexus de pœnit. & remiss.* Si peccata mortalia non habent, & ad vitandum scandalum sufficere, quod se Confessario præsentent, fateanturque se mortalia non habere; & tamen præceptum illud annuæ confessionis obligat sub mortali, quod non facit statutum. Itaque Religiosus, etsi optimè faciat, si bis in hebdomada, & sæpius venialia confiteatur, tamen posset ad vitandum scandalum dicere Confessario, se non habere materiam necessariam, quam confiteatur. Quoad mortalia verò, licet ex vi statuti ad hanc confessionem non obligetur sub mortali, ex vi tamen status Regularis, qui tendentiam ad perfectionem includit, tenetur, cum quilibet teneatur sub mortali tendere ad perfectionem; tenetur etiam quocumque tempore peccata remouere mortalia. Posset nihilominus id ipsum præstari per contritionem, includentem votum Sacramenti; at quia cognosci non potest, an vera sit contritio, totius erit ad confessionis remedium recurrere. *Constit. ibid. c. 5. stat. 3. in fine.*

An

Archipresbyteri. *Ibidem quæst.* 2.

7 Custodes nostri, modò cum non habeant subditos, sicut habebant antiquitus, non sunt proprij Sacerdotes. Et licet in Statutis Ordinis *tit.de Absolutione ab excomm. ob violentam manuum intectionem* dicatur: *Possit Custos, vel Guardianus absoluere, si Ministri, aut Custodis præsentia infra triduum haberi non possit*. Vndè videtur esse Ordinarius quoad principaliorem casum Sedi Apostolicæ reseruatum, & per consequens proprius Sacerdos. Attamen respondetur, vel quod hic est casus vnicus, & singularis, quem non licèt extendere; vel loquitur de Custode Reformatorum; qui antiquitus erat Prælatus, vel retenta est forma loquendi antiquorum Statutorum, & cum verè nunc iurisdictionem non habeat, standum est modernis iuribus: Vel loquitur de illis Prouincijs, in quibus tempore, quo emanatum fuit præfatum Statutum, adhuc Custodes remanserunt. Ex quo resoluitur, Custodes non esse proprios Sacerdotes. *Ibid.quæst.*3.

8 Commissarij, aut Visitatores ad particulares Prouincias destinati, non possunt Confessarios instituere; sunt tamen proprij Sacerdotes; vndè in fine visitationis absoluunt Fratres à censuris, & cum eis dispensant: De Commissarijs autem Generalibus nulli dubium est; sicut & de Commissarijs Curiæ in suos subditos.

tos. *Ibidem quæst.* 4. Vide *Procurator Generalis num.* 7.

9 Clem. VIII. *in Const. de Casibus reseruatis* prohibet Prælatis, ne subditorum confessiones excipiant, nisi spontè ad illos occurrere volentium. Quare de iure institui debent Confessarij alij à superioribus, non solum qui sint Pœnitentiarii, sed etiam qui ordinarias confessiones audiant. Quod intelligi debet de peccatis mortalibus, immò etiam extra Ordinem, & Religiosis, & sæcularibus confiteri possumus in casibus necessitatis, præcipuè si sit mortis articulus, iuxta *Trident. sess.* 14. *cap.* 7. *Nulla est reseruatio in articulo mortis, atque adeò omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Hinc Statutum nostrum. *Confiteri extra Ordinem, præterquam in necessitatis articulo, & tunc de Superioris licentia, Apostolicis Constitutionibus probibetur*: Quinimmò si de reseruatis agatur ab aliis, quàm à Fratribus Ordinis absolutio impendi non potest; ait enim Regula: *Si qui Fratrum instigante inimico &c.* iniungi faciant *per alios Sacerdotes Ordinis*; licèt Corduba non putat, vetitum esse Ministris per Regulam nostram posse delegare absolutionem extra Ordinem, cum in Regula solum prohibeatur delegatio reseruatorum publicorum, & pro foro exteriori, atque adeo si non obstarent Constitutio-

tutiones Apostolicæ, adhuc possent; & de censuris affirmatiuè tenet. *Ibid. q. 5.*

10 Casus autem necessitatis sunt. Primus, si reperiatur in terris infidelium, vbi nostri Ordinis Sacerdotes non sunt: secundus, si necessitetur celebrare, aliàs scandalum sequeretur: tertius non solum in mortis articulo, sed etiam in probabili periculo, putà si timeretur hostis, prædo, crudelitas potentis, tempestas, minus prospera nauigatio, transitus per itinera periculosa; & insidijs obnoxia; Hæc enim ad articulum mortis reducuntur, & boni viri iudicio determinari debent: quartus esse potest, si vrgeatur periculosis tentationibus, & muniri se existimet peccatorum confessione, ne cadat in peius. In his siquidem, & similibus casibus, non tantùm concessionibus Apostolicis, & Ordinis, verum etiam diuino, & naturali iure vti possumus, & antiquitus liberum erat cuilibet fideli cuilibet Sacerdoti confiteri. *Ibidem quæst. 6.*

11 Licentia Superioris requisita ad confitendum extra Ordinem sufficit, si fuerit generalis, & etiam præsumpta, & licèt subditus malitiosè noluisset; discedens à Prælati præsentia, talem licentiam petere, constitutus tamen in vera necessitate; adhuc legis concessione vti poterit. Quinimmò in licentia itinerandi implicitè continetur licentia confitendi extra-

Or-

respectus, & eo minus facilitas extorquendi confessionem, quæ recidiuæ solet, vt plurimum fomenta præbere. *Ibid.q.*10.

13 Deligere Confessarium &c. independenter ab alijs possunt Episcopi, & alij Superiores, necnon minores Prælati exempti præter sui Superioris licentiam; Inter Prælatos autem exemptos numerantur Generales, Prouinciales, Commissarij, Visitatores, Superiores locales, Commissarij, & Procuratores Curiæ Romanæ, & non solum in Conuentu, vel iurisdictione, verùm etiam extra, sicut etiam possunt, & subditorum confessiones audire etiam extra, quia priuilegium est personale, non locale; Nec requiritur, quod talis Confessarius electus sit ex approbatis, approbatur enim per ipsam electionem: Vicarii autem Conuentus, dummodò absolutè Conuentum regant in absentia, vel morte Guardianorum habent etiam hanc facultatem eligendi sibi Confessarium, immò Portella *verb. Confess. Regular.art.*22. ait, Guardianos posse absolui à Confessario à se electo, etiam à reseruatis. Auctor tamen hoc Portellæ dictum reprobat, eò magis, quia concedens licentiam eligendi Confessarium, & nihil aliud addendo, non censetur concedere facultatem, qua possit à reseruatis absolui. *Ibidem Const. cap.7. stat.1. quæst.7.*

Ap-

14 Approbari autem debet Confessarius, non solum quoad sæculares, sed etiam quoad Regulares à proprijs Superioribus. Modus verò approbandi Confessarius Regulares est, *vt eligantur in Capitulo Generali, vel Prouinciali aliquot graues, & periti ex fratribus cuiuslibet Prouinciæ saltem tres, qui admittendos ad prædicationem Verbi Dei, vel ad audiendas confessiones, etiam ipsorum fratrum, ac Lectores publicos, diligenter simul examinent priusquam probentur, & ad huiusmodi ministeria admittantur.* Decreuit Clemens Octauus. *Ibidem quæst.8.*

15 Non possunt autem nostri Superiores ad Confessiones admittere sine examinatoribus Capitularibus, exceptis Generalibus, qui licet teneantur Confessarios à se admittendos examinare, vel examinari facere, non tamen tenentur adhibere examinatores Prouinciæ: Nec obest, quod eligi debeant in Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus, quasi vtrosque comprehendat; nam ibi sermo non est de nostris Capitulis generalibus, in quibus nunquam nec electi sunt, nec eliguntur examinatores, sed de illis Religionibus, quæ sola generalia Capitula celebrant, in quibus per triennium superiores, & officiales suos instituunt, vt sunt Vallis Vmbrosæ, Sanctorum Barnabæ, & Ambrosij, Cistercienses, & alij &c. Item

exa-

examen hoc debet fieri per modum congregationis, non ſigillatim, explorato ſeparatorum examinatorum ſuffragio. Itaque peccabitur grauiter, ſi aliter fiat, etiam ſi ſit valida approbatio. Hinc eſt, quod Prouincialis, ſiue ſuperior, ſi fratrem ad confeſſiones excipiendas admittat ſine examinatoribus, puniri debet; attamen approbatio erit valida. Notoriè autem litteratus non indiget examinari, vtpotè claſſicus Theologicus, vel inſignis Concionator, aut Magiſter. Obligatio ſiquidem approbandi dignum eſt ſub culpa mortali. *Ibidem quæſt.* 8.

16 Immò in ſtatut. generalibus *c.* 8. *ſtat.* 52. imponitur Prouinciali, *vt in omnibus viſitationibus Confeſſarios ſæcularium, per ſe, vel per alios examinet, vt diligentius ſtudio vacent*; qua ratione Epiſcopi poſſunt iterum examinare Parochos à ſuo prædeceſſore approbatos, ſi ignorantiæ ſuſpicio incidat; licèt enim ſemel approbatus examinari ampliùs non debeat, id intelligitur de ijs, qui abſolutè approbantur, at Confeſſores Ordinis approbantur cum hac conditione, vt quotannis à Prouincialibus in viſitatione examinentur; præterquamquod contradicente Prælato Regulares noſtri, confeſſiones audire non poſſunt: non tenentur autem Prouinciales tales examinare, ſi pro certo ſciant, eos eſſe habiles, & ſtudioſos, quando

N verò

verò constaret oppositum, tenerentur, ne tantum munus obeant inhabiles, etiamsi Episcopi consentiant: quia Religiosus magis spectat ad Prouincialẽ, quã ad Episcopũ. *Const.c.8.stat.52.*

17 Confessarij approbati à Prouinciali sine restrictione ad locum, & personas, possunt audire confessiones etiam extra Conuentum, per totam Prouinciam, & Hospitium, & etiam extra Prouinciam per totam Religionem, si fuerint approbati à Generali. Et hoc seruandum est in omnibus illis, qui in Capitulo, aut Congregatione Prouinciali (vt moris est) approbantur, & declarantur Confessarij; si verò superior declarauit, vel in tabula capitulari, vel in visitatione, in tali Conuentu, hos tantum Confessarios, & non omnes aliàs approbatos, tunc illi nec Conuentualium, nec exterorum confessiones auscultare poterunt. Verùm enim verò si tales approbati fuerint à Capitulo, super quo Prouincialis non potest, licèt per obedientiam possit prohibere, ne confessiones audiant, tamen essent validæ accedente pœnitentis ignorantia. Si verò pœnitens sciret impedimentum, faceret confessionem nullam, non ex defectu iurisdictionis, sed quia peccare facit mortaliter Confessarium, & licèt ille paratus esset ad peccandum, pœnitens ad illam, tanquam fontem siccũ non debet accedere. *Const.c.7.stat.1.q.9.*

Posi-

18 Posita distinctione Prouinciarum inter Reformatos, & Obseruantes, valent confessiones vtrinque factæ, quia formant vnum corpus Religionis sub vno capite, & se habent vt diuersæ Prouinciæ eiusdem Religionis, dummodò tamen Confessarij à Generali approbati sint, aliàs inualida esset confessio, si hospes non sit, & itinerantium priuilegio non gaudeat: excipio casum fortuitum cuiusmodi esset, si quis ex familia Sancti Francisci de Vrbe, vel Sancti Petri in Monte Aureo ob negotia ad Aracœlitanum Conuentum accederet, & ibi celebrare vellet, vel quid simile, tunc validè, & licitè confiteri, quis posset, provt in praxi fieri compertum est; immò *Candidus* 2. *par. disquis*.24.*art*.57. *dub*.3. docet, posse ex priuilegio hospites etiam alterius Prouinciæ confiteri, & absolui à reseruatis. *Ibid.q*.10.

19 Confessiones Fratrum, præsertim Iuuenum in cellis, per nostra statuta audiri non permittuntur, sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuæ, tàm confitenti, quam Confessario, non sunt tamen nullæ confessiones contra has Constitutiones auditæ. *Ibidem quæst*.11.

20 Confessarij Monialiũ, quatenus spectat ad nostram Religionem, tam ordinarij, quam extraordinarij communi Patrum consilio, & consensu, in Prouincialibus Capitulis semper

instituuntur, qui sint ætatis annorum 50. vel saltem 40. & in Religione 25. omninò excedant, vitæ innocentia, & moribus castissimis probati. Ex Constitutione autem Greg. XV. *Inscrutabili; Confessores Monialium, siue ordinarij, siue extraordinarij quomodocumque exempti, nullatenus deputari valent, nisi prius ab Episcopo Diœcesano idonei iudicentur, & approbationem obtineant*, ad quorum verborum intelligentiam emanarunt sequentes declarationes à Sacra Congregatione Concilij Tridentini, quod non solum Confessarij, verum etiam ipsimet Generales, si vellent Monialium confessiones audire, debent examinari, & approbari ab Episcopo, aliter confessiones auditæ à superioribus essent nullæ. Nec approbati pro sæcularibus ab Episcopo, censentur etiam pro Monialibus. Item approbatus pro vno Monasterio, non potest audire confessiones alterius sine noua approbatione Episcopi, tandem approbatus pro vna vice ad Monialium confessiones audiendas, non potest pluries ipsarum confessiones audire, nisi denuò ab Episcopo approbetur. Quæ quidem restrictiones non comprehendunt Confessarios sæculares, excepto quod non possunt audire confessiones sine approbatione Episcopi, quia declarationes prædictæ emanatæ fuerunt pro Regularibus. Vndè Confessarius sæcularis semel approbatus

vel

vel pro vna vice, vel pro vno Monasterio, si alias de iure habet facultatem audiendi confessiones, non indiget alia approbatione. Declarationes autem prædictæ inducunt illam obligationem, quam cęteræ declarationes Concilij. Vnum tamen est notandum, quod in *Tom.4. Bullarij Cherub.* Constitut. prædictam Gregorij solemniter publicatam fuisse apparet, non autem has declarationes, quæ ibidem apponuntur. Confessarij autem Monasteriorum exemptorum in loco nullius Diœcesis non indigent approbatione Abbatis, vel alterius superioris secundum prædictam Gregorianam *Const. cap. 11. stat. 7. concl. 13. q. 3. pag.* 850.

21 *Nullus Fratrum nostri, aut alterius Ordinis Monialium confessiones audire poterit, sine Generalis, aut Prouincialis scripta facultate. Superiores verò pro audiendis alterius Ordinis Monialibus facultatem non concedant; nisi vrgenti de causa, Patrum iudicio probata*. Ita Congreg. *Regul. 3. Septembris* 1638. vt refertur *in Regesto Ordinis in Conuentu Aracœlitano, lib. 1. num. 69.* decreuit, *Nullum Regularem sine licentia Superioris, Monialium, & speciali approbatione Episcopi, posse accedere ad Monasteria earumdem ad audiendas Monialium confessiones*. Confessarij enim Regulares quicumque approbati pro alijs, non censentur pro Monialibus, quod autem in nostro Statuto dicitur de scripta

facultate interpretandum est secundum regulas alibi dictas; & de iudicio Patrum attendenda est consuetudo, quæ declarauit aliquando non posse commodè tale iudicium expeti, vt v.g. si multi Confessores in aliquo reperirentur Conuentu, & Episcopus aliquem peteret pro Confessionibus extraordinariè excipiendis suarum Monialium, sufficeret consensus Guardiani, cui Prouincialis in genere talem licentiam concessisset, formaliter tamen loquitur statutum de Confessarijs ordinarijs, tàm nostrarum Monialium, quàm exterarum. *Ibid.q.9.pag.855.*

22 Hisce Monialium Confessarijs non licèt Moniales alloqui extra confessionem, nisi in casibus ad confessionem spectantibus, vt pro scrupulis dubijs, & difficultatibus conscientiæ, & eò minus eorum socijs, nisi in casibus spectantibus ad eorum officium. *Ibid.q.4.*

23 *In quolibet Prouinciali Capitulo Ordinis nostri, vel Congregatione, Confessarij Monialium: vel personaliter, vel per litteras renunciare tenentur, quam renunciationem Patribus liberum sit admittere, vel eos per triennium, & non vltra in eodem officio, & loco continuare, pro vt magis expedire videbitur.* Ita Statutum, & per quoddam Decretum Sacræ Congregationis singulis quibusque triennijs mutari debent; potest tamen biennium illud extendi cum li-

centia

çentia Generalis, ex rationabili causa ad hoc triennium. *Ibid.q.5.*

24 Ipsorum socij debent esse ætate graues moribus probati, & quantum fieri potest pares ipsis omninò assignentur à Superioribus, sine quibus socijs per nostras Constitutiones Confessarij in casibus permissis clausuram intrare non possunt. Quidquid dicant alij, *Ibid.quæst.6.*

25 Subesse debent hi Monialium Confessarij per nostras Constitutiones; Guardiano eius Conuentus, cui adscripti sunt, præter ea, quæ ad eorum spectant officium, in cæteris omnibus, neque ipsis ire licèt per Ciuitates, & loca sine speciali licentia Guardiani, quam licentiam exeundi è Conuentu petere debent quoties ad Monialium confessiones audiendi causa accederent, quam si Guardianus negaret, sine illa egredi possunt; nisi esset Monasterium aliquod satis à Conuentu longinquum cuius Confessarij per se regerent socios aliquos tunc enim non tenerentur obedire Guardiano, cum ipsi essent veluti Superiores locales. *Ibid. quæst.7.*

26 Per nostras Constitutiones nullus institui potest Confessarius Monialium, qui sit actualis Diffinitor alicuius Prouinciæ, nec Secretarius pro tempore Prouincialis, sub pœna suspensionis ab officio eligentibus imponen-

da, & per Decretum Sacræ Congregationis; nullus item superior; & licet de iure Vicarius possit, de conuenientia, tamen non potest: extraordinarius autem Confessarius potest tum Diffinitor, tum Secretarius, tum Vicarius esse. *Ibid.quæst.8.*

27 Extraordinarij Monialium Confessarij per easdem nostras Constitutiones, bis, aut ter in singulis annis concedendi sunt, iuxta Decretum Concilij Tridentini, quem numerum excedere possunt Superiores, quoties legitima extat causa, vt celebritas solemnis, infirmitas, confessio Generalis &c. & vt omnes Moniales extraordinario confiteantur, consulitur per idem statutum, & præcipitur, vt si omnes confiteri noluerint, tamen omnes coram eo humiliter se præsentent, ad pedes eius genuflexæ paulisper permaneant, atque ab eo benedictione recepta, discedant; & qui id omiserit, si monita non paruerit, pœnam violatæ obedientiæ incurrat, monito etiam Prouinciali, si Præfecta oportere censuerit. Qui tempore, Extraordinarij Monialium confessiones earum Ordinarij ad Monasterium non accedant, sub pœna priuationis officij, vel suspensionis, Superioris arbitrio. *Constit. cap.11.statut.7. quæst.10.*

28 Confessarij autem siue ordinarij, siue extraordinarij nostrarum Monialium habent om-

omnem auctoritatem circa absolutionem; vndè possunt absoluere ab iniectione manuum, *cap. de Monial. de sentent. excomm.* etiam si percussio sit notoria, & enormis. Possunt etiam à casibus Bullæ Cœnæ, & etiam ab hæresi, quando sine magna difficultate non posset impetrari licentia, quod si sine tali difficultate huiusmodi facultas impetrari posset, Confessarius abstinere deberet, saltem in casu hæresis. *ibid. Const. c.11. stat.7. concl.13. q.12.* vbi multa scitu digna inuenies.

29 Victum, & vestitum tàm Confessario, quàm socio, Monasterium erogare tenetur. *ibidem*.

Confessarij Monialium, quando ingredi possunt Monasterium. Vide *Clausura*.

Confidentia Beneficialis, Pactionalis. Vide *Simonia*.

CONFIRMATIO.

Confirmationis Sacramentum non est necessarium simpliciter ad salutem, sed secundum quid, & ad bene esse, tamen qui illud non reciperet quando posset (quod esset contemnere, sicut quando esset periculum subuersionis fidei) peccaret, exclusis his casibus, licet per nostras Constitutiones non posset quis recipi ad Ordinem nostrum, nisi antea ipsum susceperit, tamen si recipiatur, tam clericus, quam lai-

laicus non committitur culpa lætalis, etiam si scienter id fiat, quinimmò neque determinatio Tridentini, ne prima Tonsura initientur, qui hoc Sacramentum non susceperint, obligat ad mortale. *Const. cap. 2. stat. 2. & stat.* 55. vbi etiam habentur, quod qui hoc Sacramento muniti non sunt, ad superiores Ordines promoueri non possunt, & tamen non est necessarium ad validitatem ordinationis, sicut est necessarius Baptismus. Sic enim qui scienter Confirmationem relinqueret, & ordinari se faceret, non incurrit irregularitatem, quam nec incurreret qui bis, vel amplius confirmari permitteret.

Confirmare electionem. Vide *Electio*.

CONGREGATIO.

1 *Capitularis singulo triennio bis, aut semel celebranda est per nostras Constitutiones, prout magis pro locorum, & temporum diuersitate, ac Prouinciarum bono, iudicio Patrum expediri videbitur*; vnde regulariter non potest cogi Prouincia à Generalibus ad celebrandam Congregationem, benè tamen possunt Patres, reluctante Prouinciali, petere Congregationem à Generali, dumodo maior illorum pars instet; Sic etiam cogi debet Minister, & Patres ad aliquam mediam Congregationem celebrandam. Præterea si magna pars subditorum

recla-

reclamet ad Generalem pro Congregatione; & constet, Diffinitorium non commune, sed priuatum bonum intendere potest, & debet Generalis præcipere, vt Congregatio celebretur, & Prouincia obedire tenetur. *Const. c.* 8. *stat.* 48.

2 Sine licentia Generalis, congregatio celebrari non potest, aliàs esset nulla. *ibidem stat.* 49.

3 Regulariter non possunt Generales, dum præsentes esse non possunt, Præsidentes pro congregationibus destinare, cum talis celebratio ad Prouincialem ex officio spectet, nisi tantùm in duobus casibus. Altero, vbi notoria, & vrgens causa offeratur; altero, si maior pars diffinitorij petat. (Quæ autem sit causa notoria, *Vide Notorium*.) Itaque requiritur publica, & iam probata causa, quæ negari non possit, cuiusmodi esset si diffinitorium totum, vel maior illius pars vni tantum functioni esset addictum. Vel si diffinitorium esset inter se diuisum, vnde bono publico, & paci periculum immineret: Vel si in diffinitorio iudicandæ essent causæ Guardianorum, quibus Diffinitores essent infensi. Vel timeatur aliquod malum Prouinciæ ex tali diffinitorio in congregatione cogendo: Vel aliquod graue negotium in Prouincia pertractandum pro concordia, aut satisfactione Prælatorum, Princi-

pum.

pum, Communitatum, quod concludi non possit, nisi in Congregatione, & essent hæc omnia, vel illorum aliquod notorium, tunc adesset causa legitima destinandi Præsidentem. Item vrgens causa est, quæ superiorem ad remedium adhibendum impellit; Iudex autem talium causarum debet esse ipse Generalis: Verum si Generalis malè informatus de notorietate causæ, mitteret Præsidentem, non subsistente causa, si de facto agendum esset, obediendum est Generali; si autem de iure (vt procedi debet) suspendenda est Congregatio, & recurrendum est ad Generalem informandum, qui tenetur audire Prouinciam, & probato, quod causa non subsistat, debet Præsidentem reuocare. *ibid. stat. 49. q. 1.*

4 Instantia Diffinitorij non se extendit ad alios Patres Prouinciæ, qui non habent votum in Diffinitorio, quod constat ex Prouinciali, ex Ministris, vel Commissarijs Generalibus emeritis, Custode, & quatuor Diffinitoribus; adde etiam & illis, qui ex aliquo indulto Apostolico votum habent. *ibidem.*

5 Quod si constante Diffinitorio ex æqualibus votis vna pars sola Præsidentem petat, non potest Generalis illum concedere, nisi illa pars esset sanior altera, scilicet si constaret ex dignioribus Patribus, v.g. si ex Prouinciali, vel Generali emerito *ibidem.*

Gene-

6 Generalis, vel eius Præſes, licet ſuſpendere poſſit congregationes iam citatas, non tamen poſſunt inchoatas, inchoatæ autem cenſentur, vniti ſunt Patres in loco capitulari, puta in refectorio, vel Cubiculo ad ipſum deſtinato. *Ita Concil. Trid. ſeſſ.* 1. Sic etiam tunc dicitur inchoatum Capitulum; Immò non eſt neceſſe, vt in vnum Capitulum Congregentur, ſed ſufficit conueniſſe in deſtinato Conuentu, quia cum fuerint in vno Conuentu, Patres iam ſunt congregati ad celebrandam congregationem; vnde nec Generalis, nec Præſes tunc poſſunt impedire functiones ſpectantes ad Congregationem legitimè congregatam; functiones autem iſtæ ſunt, celebrare Miſſam de Spiritu Sancto, Patres ad ſonum tintinabuli in vnum locum vocare, inuocationes Spiritus Sancti præmittere, quemlibet in ſuo loco ſedere, officiales proponere, eos eligere; Prouinciæ nogotia diſponere &c. Itaque Generalibus auctoritas adimitur, poſtquam ad deſtinatum Conuentum Patres aduenerint aliquid contra congregationem moliri; adeout ſi ordinent, etiam ſub pœnis, & cenſuris illis obediendum non ſit. *ibidem conſtit. cap.8. ſtat.49. quæſt.2.*

7 Generalis, Præſidenti in hoc negotio aliam iuriſdictionem concedere non poteſt, niſi in ordine ad citationem congregationis,

& di

& dispositionem negotiorum inibi tractandorum, nec ad ipsum Præsidentem spectat confirmare electiones, nec quærelas accipere, processus formare, sententias ferre, per obedientiam præcipere, nisi in casu, quo Prouincia legitimum Præsidentem recipere nollet, tunc enim per iuris, & facti remedia, suam delegationem teneri potest. *ibid. quæst. 3.*

8 Huiusmodi autem Præses non solum in procinctu, & actu celebrationis, sed etiam post celebratam congregationem (non quidem 20. dierum prout Visitatores, & Commissarij ad vniuersitatem causarum destinati, sed aliquo breuiori tempore) omnes de Diffinitorio præcedere debet. *ibid. quæst. 3.*

9 Super congregationes autem Reformatorum possunt etiam destinari Præsidentes in supradictis casibus, dummodò à patribus petantur, non autem contra ipsorum voluntatem. *ibidem in fine q. 3.*

Consensus. Vide *Assensus. Consilium.*

CONSERVATOR.

1 Est Iudex à Papa delegatus, sed ab eo, cuius interest nominatus, qui habet ex munere tueri patientes à manifestis iniurijs, & violentias tollere, ac conseruare priuilegia, & ipsis Regulares, tum actiuè, tum passiuè vti possunt. *Constit. cap. 12. stat. 11. quæst. 1. & 2.*

Mani-

2 Manifestæ autem iniuriæ, & violentiæ sunt quæcumque inferuntur personis, bonis, & rebus ad Regulares personas attinentibus, quæ iudicialem examinationem non requirunt; itaque ante omnia debent huiusmodi Iudices recipere probationes, quod factum sit notorium, & summariè, ac de plano probare notorietatem, & fundare suam iurisdictionem, & declarare se Iudicis competentes, nam constito, quod non sit notorium, in causa se ingerere non debent, & si procedunt, per annum ab officio Conseruatoris suspensionem incurrunt, & pars, quæ hoc fieri procurauit, sententiam excommunicationis; quæ tamen suspensio non est ab officio clericali, seu à diuinis, & beneficio; Et excommunicatio, licet sit latæ sententiæ, & ab ipsa absolui non possit, nisi ei, quem sic indebitè fatigauit primò satisfaciat integraliter de expensis; non tamen est Papæ reseruata. Quod si pars procuret processum Conseruatoris in causa illi non competente, putans ad illum spectare, vt fit in casibus dubijs, sicut etiam si Conseruator ad fundandum suam iurisdictionem iudicaret notorietatem probabili persuasione; tunc neque Conseruator, neque pars pœnas prædictas incurrunt. At in his sententijs eligendi sunt arbitri. *ibidem quæst. 3.*

3 Non possunt Regulares apud Conserua-

tores

tores citare aliquos pro causis ciuilibus redditaum, debitorum &c. quæ requirunt iudicialem indagationem: Si autem Regulares in prædictis causis sint rei, & potest causa ciuilis summariè expediri; si debitum v. g. sit liquidum, possunt Regulares ad ipsos trahi; sic etiam potest ad Conseruatores recurri, vbi violentia Conuentus, vel priuilegijs, vel iuribus, vel fratribus, vel Tertiarijs nobiscum conuiuentibus, & famulis nostris inferatur. *ibidem quæst.* 3.

4 Conseruatores autem esse possunt omnes Episcopi, Superiores, eorum Vicarij Generales, Archidiaconi, Archipresbyteri, Primicerij, Præpositi, Decani, Canonici Cathedralium, non autem inferiorem Ecclesiarum. Item Priores, Abbates, Guardiani de iure communi, licet nobis vetitum sit per *Clement. Exiui*, quia omnes isti sunt constituti in dignitate Ecclesiastica; aliqui cum administratione, & iurisdictione, in quo præcisè consistit dignitas, alij cum sola præeminentia, ac præcedentia sine administratione, in quo consistit personatus, debent tamen tales deputari in concilijs prouincialibus, vel Diœcesanis. *ibidem quæst.* 4.

5 Possunt Conseruatores delegare suas causas alijs eiusdem diœcesis, dumodo habeant conditiones, seu qualitates supradictas, & sue-

fuerint etiam, vt supra electi; & ideo monentur Episcopi, vt quamplures personas nominent, in quorum decedentium locum, alios subrogent cum consilio Capituli vsque ad futuram Synodum. *ibidem*.

6 Regulares possunt prædictos Conseruatores sibi nominare, quando voluerint, & quamdiu non elegerint, coram Ordinarijs locorum conueniri debent, in illis scilicet casibus, in quibus conueniri deberent coram Conseruatoribus. *Ibid. const. cap.* 12. *stat.* 11. *quæst.* 5.

7 Conseruatores huiusmodi semel legitimè deputati, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum Ordinarijs, prout eisdem Regularibus, & alijs prædictis libuerit approbanda, durante quinquennio à die deputationis, amoueri, aut mutari nullatenus possunt: causæ autem possunt esse, inimicitia suborta, impotentia, negligentia, & omnes illæ, ob quas possit recusari Iudex. Continuari autem possunt vltra quinquennium, quousque deputatio ipsorum in Synodis pro Iudicibus Conseruatoribus, & qualitates requisitæ in eisdem perseuerauerint, quia si v. g. renunciet dignitatem, non poterit amplius eligi in Conseruatorem. *ibidem quæst.* 6.

8 Huiusmodi Conseruatores possunt esse Iudices sæculares in casibus à Iure permissis,

O dum-

dumodo tamen tria copulatiuè concurrant, videlicet, vt Regulares, & alij supradicti sint actores, non autem rei, vtque agant contra laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel aliàs à iurisdictione sæculari exemptum. Atque vt causa, in qua Iudex deputatur, fuerit prophana, non autem Ecclesiastica. *ibidem quæst.* 7.

9 Exercere autem suam iurisdictionem non possunt Conseruatores extra ciuitates, seu diœceses, in quibus fuerint deputati, nisi intra limites vnius dietæ vltra finem diœcesum eorum. *ibidem quæst.* 8. Dieta autem dicitur illa, quæ ex 20. milliaribus, vel ex septem leucis constat. *Constit. cap.* 8. *stat.* 36. *q.* 6.

10 Conseruatoris munus sine causa, nemo recusare potest, & peccat mortaliter, & incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. *ibidem quæst.* 9.

11 Ex his causis quoad temporalia nihil emolumenti consequentur Conseruatores, nisi poculentum, vel esculentum aliquod ex mera liberalitate oblatum, quod paucis diebus consumi possit, vel nisi, cum propter causam sibi commissam contigerit extra suum domicilium proficisci, moderatas impensas à patribus æqualiter, & vbi fuerint pauperes notabiliter litigantes, nihil prorsus. Prohibentur etiam assumere assessores, nisi opus sit, quos de compe-

peten-

petenti salario prouidere debet, per partes contribuendo, sicut etiam de Notarijs, & si quid pro se accipiant, ad restitutionem tenentur. Quoad spiritualia verò communicant cum fratribus in pijs omnibus operibus in vita, & in morte, in qua plenariam indulgentiam lucrantur, & ex quodam priuilegio concesso Ordini Minimorum, possunt Generales singulo quoque triennio concedere ipsis Conseruatoribus indulgentiam plenariam. Et si quinquies recitauerint Orationem Dominicam, & Saluationem Angelicam, indulgentias omnes Vrbis intus, & extra mœnia. *ibid.quæst.* 10.

12 Possunt per iuris, & facti remedia procedere, etiam per censuras vsque ad brachij sæcularis inuocationem, contra quoscumque impedientes, dumodò simpliciter, & de plano procedant, idest seclusis solemnitatibus, sed retentis essentialibus iuris; Etiam contra Episcopos, ipsos ab officio, & ab ingressu Ecclesiæ suspendendo, & excommunicando. Tenentur tamen Conseruatores Episcopis suarum litterarum fidem facere, vt de auctoritate informatos, possint, si restiterint, tamquam rebelles punire. Immò cum sint delegati à Papa sunt omnibus alijs superiores, vnde possunt procedere etiam contra Legatos Apostolicos, nisi Legati aliud habeant in commissis. *ibidem quæst.* 11.

13 Si qua verò inter Iudices Conseruato-
res huiusmodi, & locorum Ordinarios con-
trouersia super competentia iurisdictionis or-
ta fuerit, nequaquam in causa procedatur, do-
nec per arbitros in forma iuris electos super iu-
risdictionis competentia fuerit iudicatum. *ibi-
dem quæst.* 12.

14 Tenentur sub mortali Prouinciales, &
priuatione officij, infra sex menses pro vno-
quoque loco Conseruatores nominare, & eli-
gere. Forma autem litterarum, quibus insti-
tui debent tales Conseruatores apponitur in
Statutis Generalibus *cap.* 12. *stat.* 11. *ibidem*
Vide *Bull.* Gregorij XV. ad quam reducitur
tota auctoritas Conseruatoris. Quæ Bulla po-
nitur hic inferius.

Bulla Papæ Gregorij XV. de
Conseruatoribus.

*Sanctissimus in Christo Pater, & Dominus
noster D. Gregorius Diuina prouidentia Pa-
pa XV. ex certis rationabilibus causis, animum
suum mouen. & de voto Venerabilium Fratrum
suorum S. R. E. Cardinalium Concilij Triden-
tini Interpretum, partim fel. rec. Clementis Pa-
pæ VIII. Prædecessoris sui vestigijs inhærendo.
Primo reuocauit, ac nullas, & inualidas decre-
uit omnes, & quascumque Iudicum Conseruato-
rum electiones, nominationes, seu deputationes,*
tam

tam in vim litterarum conseruatoriarum, iuxta formam in quinterno Cancellariæ descriptam, quam in vim quorumcumque priuilegiorum, perpetuò, vel ad tempus, nondum elapsum, Apostolica auctoritate concessorum, seu aliàs quocumque iure, vel titulo hactenus factas pro quibuscumque Conuentibus, Capitulis Militijs etiam Sancti Ioannis Hierosolymitani Congregationibus, Collegijs, Ordinibus, Monasterijs, Hospitalibus, aut alijs quibusuis pijs, tam sæcularibus, quam cuiusuis Ordinis, etiam Mendicantium, seu Instituti, vel Societatis Regularibus, locis quantumuis exemptis, etiam de necessitate exprimendis, seu illorum personis cuiusuis qualitatis, seu conditionis existant. Secundo. In futurum verò Sanctitas sua hac generali, ac perpetuò valitura Constitutione, statuit, & decreuit, vt Iudices Conseruatores, huiusmodi, siue principales, siue subrogati, eligi, nominari, aut deputari non possint, nisi non solum habeant qualitates requisitas, & descriptas in Constitutione similis rec. Bonifacij PP. VIII. etiam Prædecessoris sui, quæ incipit, Statutum, itaut vel dignitate Ecclesiastica præditi, vel personatum obtinentes, vel Ecclesiarum Cathedralium Canonici existant, sed etiam in Concilijs Prouincialibus, aut Diœcesanis, iuxta Decretum Concilij prædicti, Iudices electi, seu designati sint. Tertiò. Quodque deinceps litteræ conseruatoriæ per Sedem

Apostolicam concedendæ suprascriptis tantùm dirigantur, & si quæ litteræ aliter expedientur, illæ, ac deputationes huiusmodi, omniaque exinde sequenda, nullius sint roboris, vel momenti. Quarto. Et nihilominus qui secus, quam iuxta formam superius præscriptam, Conseruatores huiusmodi cum effectu eligere, nominare, seu deputare, aut electis, nominatis, seu deputatis, vti ausi fuerint, Regulares quidem voce actiua, & passiua sint ipso iure priuati, adeò vt habilitationem à nemine, præterquam à Romano Pontifice consequi valeant; Reliqui verò alijs pœnis arbitrio Sanctitati suæ coerceantur, & prædictorum omnium Conuentus, Monasteria, ac loca huiusmodi, eorumque personæ, ac bona careant Conseruatore ad annum, itaut illorum causæ interea coram locorum Ordinarijs dumtaxat cognosci, ac diffiniri debeant. Quinto. Cæterum, vt latius pateat Conseruatorum huiusmodi deligendorum facultat, Sanctitas sua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, vt in Synodis Prouincialibus, aut Diœcesanis quamplures personas, ex habentibus qualitates in prædicta Constitutione eiusdem Bonifacij prædecessoris contentas, & alioquin ad id aptàs designari procurent: & si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci cum consilio Capituli, alium in eius locum vsque ad futurum Prouincialem, aut Diœcesanam Synodum. Sexto. Insuper

super Sanctitas sua, inhærendo hac in parte, Decreto similis rec. Gregor. Papæ XIII. etiam prædecessoris sui, statuit, & ordinauit, vt Regulares, ac personæ huiusmodi in Italia infra duos; extra Italiam verò infra sex menses à die publicationis in Vrbe præsentis Constitutionis inchoandos, debeant sibi eligere, seu assumere Conseruatores iuxta formam superius propositam. Septimo. Eiusque electionis, seu assumptionis documentum infra tempus huiusmodi pænes acta Curiæ Ordinariorum, exhibere, & demittere, teneantur, alioquin eo termino elapso, quamdiu Conseruatores secundum formam præsentis Constitutionis non elegerint, coram eisdem Ordinarijs conueniantur. Octauo. Quodque Conseruatores huiusmodi semel legitimè deputati, nisi ex legitima causa à Sede Apostolica, aut locorum Ordinarijs, prout ijsdem Regularibus, & alijs supradictis libuerit, approbanda, durante quinquennio à die deputationis, amoueri, aut mutari nullatenus possint, aut valeant. Nono. Ad hæc statuit Sanctitas sua, vt coram ipsis Conseruatoribus Regulares, ac personæ suprascriptæ conueniri quidem, aut trahi debeant, sed alios conuenire, aut trahere non possint, ita vt memorati Conseruatores in causis, in quibus Regulares, & alij actores fuerint, nullam prorsus iurisdictionem habeant, sed in ijs tantum, in quibus rei extiterint, neque extra Ciuitates, seu Diœceses, in

quibus fuerint deputati, contra quoscumque procedere præsumant. Decimo. Si qua verò inter Iudices Conseruatores huiusmodi, & locorum Ordinarios controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit, nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super iurisdictionis competentia fuerit iudicatum. Vndecimum: Quod si quis Conseruatores, siue in hac parte, siue alias, quomodolibet suos limites excesserint, per annum ab officio Conseruatoris huiusmodi suspensi sint, & pars, quæ hoc fieri procurauerit, sententiam excommunicationis incurrat, iuxta formam alterius constitutionis eiusdem Bonifacij, quæ incipit Hac Constitutione, *quam sanctitas sua in omnibus, quæ præsenti constitutioni non aduersantur, innouauit, & innouat. Duodecimum. Per hoc tamen non intendit Sanctitas sua prohibere, quominus Regulares, & alij supradicti in casibus à iure permissis, petant Iudicem non suspectum à Principibus, seu Magistratibus Sæcularibus, dum tamen hæc tria copulatiue concurrant, videlicet, vt Regulares, & alij prædicti sint actores, non autem rei, vtque agant contra laicum, non autem contra Ecclesiasticum, vel aliàs à iurisdictione sæculari exemptum; atque vt causa, in qua Iudex deputatur, fuerit prophana, non autem Ecclesiastica, & in ea iuxta Sacrorum Canonum dispositionem laicus, vt præfertur, eligendus,*

Iudex

Iudex competens existat. Decimumtertium. Quæ omnia, & singula in præsenti constitutione contenta Sanctitas Sua voluit inuiolabiliter obseruari: de cernentes sic in ijs cæterisque omnibus præmissis per quoscumque &c. etiam Sacri Palatij Apostolici Auditores nec non S. R. E. Cardinales sublata &c. iudicari &c. nec non irritum, & inane &c. Decimumquartum. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac litteris Conseruatorijs, quas omnes ad formam præsentis constitutionis reduxit in fauorèm quorumcumque Ordinum, tàm Mendicantium, quàm non Mendicantium; Militiarum, etiam Sancti Ioannis Hierosolymitani, Congregationum, Societatum, aut cuiusuis alterius Instituti, etiam necessariò exprimendi; Collegiorum, Capitulorum, Ecclesiarum, Monasteriorum, ac piorum quorumcumque, tàm Sæcularium, quam Regularium locorum, nec non illorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegijs quoque etiam ex causa, & titulo oneroso, indultis, & litteris Apostolicis, etiam Marimagno, seu Bulla aurea, aut aliàs nuncupatis, sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, etiam motu proprio, & ex certa scientia, ac de

Apo-

Apostolicæ potestatis plenitudine; aut alias quomodolibet, etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, iteratis vicibus approbatis, & innouatis, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque tenoribus, & formis specialis, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & forma in illis tradita obseruata, inserti forent, præsentibus pro expressis habens, quibus quo ad ea, quæ præsentibus aduersantur, illis aliàs in suo robore permansuris, ac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogauit, cæterisque contrarijs quibuscumque. Decimumquintum. Cæterum vt præsens constitutio facilius omnibus innotescat. Sanctitas Sua voluit, & mandauit, vt non solum in Cancellaria Apostolica, sed etiam ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ publicetur, illiusque exempla in ijsdẽ locis affixa dimittantur, ac in quinterno Cancellariæ inter constitutiones perpetuas describantur, & adnotentur &c. Lecta, & publicata fuit die 20. Septembris 1621. Pontificatus sui anno primo.

DV-

DVBIVM EXORTVM FVIT, Super ista Constitutione, & eius declaratio facta vt infra.

Videlicet.

In Constitutione de Conseruatoribus, edita a San. mem. Gregorio XV. ex sententia Sac. Congr. Concilij inter cætera statutum est vt Coram Conseruatoribus Regulares conueniri quidem, aut trahi debeant, sed alios conuenire, aut trahere non possint; ita vt memorati Conseruatores in causis, in quibus Regulares, & alij actores fuerint, nullam prorsus iurisdictionem habeant, sed in ijs tantum, in quibus rei extiterint. Dubitatur nunc. An per hæc verba sublata sit facultas, quam habent Conseruatores defendendi Regulares, & alios a manifestis iniurijs, & violentijs, quæ illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus deijciuntur, & proprijs bonis vti, ac frui impediuntur.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum, censuit, eius modi verbis minimè sublatam fuisse facultatem, quam habent Conseruatores defendendi Regulares à manifestis iniurijs, ac violentiis, dummodò obseruent formam præscriptam in constitutionibus Innocentij IV. & Bonifacij VIII. relatis in *cap. 1. & fin. de offic. deleg. in 6.*

C. Card. de Torres.

Prosper Fagnanus Sac. Congr. Secr.

CON-

CONSILIVM.

1 Prælatis necessarium excitat, non cogit, post factum nihil valet. *Const. cap. 1. statut. 4. §. 17.*

2 In grauibus causis sumitur pro consensu sicuti etiam vbi præcipitur Consilium capiendum à Collegis intelligi debet pro consensu. Et factum sine consilio, vbi ex lege requiritur, est nullum. *Const. cap. 8. stat. 39.*

3 Consilia Euangelica non obligant Regulares, nisi aliàs ex Regula obligentur ad illa. *Pœn. c. 13. q. 5. versic. Quod fortiùs.*

4 Recurrere ad Sæculares pro consilio, & auxilio petendo, an sit nobis prohibitum. Vide *Recurrere num. 2.*

5 Consulentes delictum eadem pœna corripiendi sunt, qua delinquentes, dummodò sint causa efficax delicti, ita vt alias non committeretur, licet reuocet consilium (quod non est de mandato, nam si mandans reuocet mandatum, non incurrit pœnas) nisi consilium à sola consulentis auctoritate penderet, quod reuocatum censeri debet consilio cum propriæ culpæ, vel erroris professione. Verum si delinquens ante tale consilium fuisset determinatus, vel non ità determinatus ad committendum delictum, & propter consilium, & exhortationem maiori resolutione, & pondere motus

tùs fuiſſet, vel completè, motus, tunc puniendus eſſet ſecundum menſuram additarum virium, & cauſarum exceſſum. Quod ſi conſilium nihil addidiſſet, quippè delinquens confirmatus erat ad delinquendum, Conſulens non tenetur ad pœnam. *Pœn.c.2.q.7.reſp.3.*

6 Conſulens alicui reſpondere Prælato in culpa acriùs punitur, quam qui reſpondet, dummodò ſecutus ſit effectus. *Pœnal.c.13.q.11,*

Conſulere in electionibus quando licitum. Vide *Simonia num.10.*

CONSPIRATIO, CONSPIRATOR.

1 Contra Conſpiratores adeſt ſequens ſtatutum in ordine noſtro. *cap.7.§.5.num.54. Qui per malitioſam concordiam, ſeu conſpirationem; aduerſus alium, maximè Superiorem inſurrexerit, omnibus Ordinis officijs priuetur, quouſque per condignam ſatisfactionem à Generali, vel Prouinciali releuètur. Pœn. cap.16.*

2 *Conſpiratio autem non eſt dicenda, quandu ſubditi aliquid intimare, aut ſignificarè Superioribus voluerint*, Conſpiratio enim duplex eſt, bona, & mala. Mala eſt fraudolenta confœderatio, facta in præiudicium alterius Perſonæ, vel dignitatis; vndè vt plurimum doloſa cenſetur; dicitur autem conſpiratio, quaſi ſimul ſpiratio, & tendunt contra aliquem, cui ſi addatur iuramentum inter Conſpirantes, dici-

dicitur *Coniuratio*. Quod ſi abſit malitia, & fraudolentia ſtatuto prædicto locus non erit; Vndè ſi aliqui, putantes, ſe bene agere, & ex zelo moueri, coſpirauerint in aliquem, non veniunt iuxta hoc ſtatutum puniendi, cum ad punitionem debeat conſtare de malitia, dolo, aut fraudolentia, quæ quoties non probaretur, eſſemus in conſpiratione bona debent enim verificari omnes qualitates ſtatuti, eo vel maximè, cum illa qualitas augeret pœnam, immò malitia in ſtatuto non ſolum auget pœnam, ſed illa ſola pœnam inducit, quia niſi ſit malitioſa concordia, non erit conſpiratio punibilis. *ibid.queſt*.1.

3 Si agitaret aliquis per malitiam multos fratres bonæ mentis, eoſque ad conſpirationem moueret contra Prælatum, puniendus eſſet ille, qui machinam agitaret, non autem ignorantes, dummodò qui bono zelo moueantur, aliquod verum Prælato denuncient, nam ſi deportarent falſum, quod tamen Conſpirator primus ſuggeſſiſset ſocijs, vt verum, & iſti credidiſsent, nec vlterius veritatem indagare curauiſsent, puniendi eſsent etiam iſti, vt Conſpiratores, quia ignorantia craſsa, & ſupina in ijs, quæ ſcire tenemur, æquiparatur dolo, & ſcientiæ. Deportans autem ſuum Superiorem ad Prælatum, tenetur ſcire, quid faciat, niſi quis tam rudis eſset, vt tanquam fera irratio-
nalis

nalis excusari deberet, & etiam puniendus esset pœna arbitraria, ne assuescat tam iniquè, & bestialiter in suos Superiores insurgere, iuxta quem sensum interpretanda sunt extrema verba statuti *Conspiratio non est dicenda, quando subditi aliquod significare Superioribus voluerint*, nimirum, quæ vera sint, & Conuentui, aut Religioni præiudicialia, nam si falsa essent, daretur locus statuto punienti Conspiratores, & Calumniatores. *Pœn.cap.*16.*q.*1.

4 Statutum prædictum in Conspiratores latum non solum habet locum in illis, quę contra Superiorem insurgunt, sed etiam in quemlibet alium fratrem, immò Nouitium, & Tertiarium, & licet non compræhendantur ibi Conspiratores in Sæcularem, tamen grauiori pœna esset puniendus, quia culpæ addit scandalum. Omnis enim Conspiratio præcipuè contra Clericos, & quoslibet Religiosos, damnabilis est; & ideò de iure canonico Clerici, & Monachi Conspirantes deponi debent, & adeò grauis est hæc culpa, vt Conspiratores audiendi non sint, vtpotè infames, nec ad ordines licentiari possunt, & eis consentientes excommunicari debent; ideò aggrauanda est pœna pro qualitate personæ, contra quam itur, & pro qualitate conspirationis: Hinc coniurantes contra Episcopum deponendi sunt, & brachio sæculari tradendi, si Clerici sint, & *Glosa in*

cap.

cap.Venerabilis de Testibus cogendis, *quod mitigat Panormit.ibi num.* 4. Si fuerint incorrigibiles: si verò Laici excommunicandi sunt, & de iure ciuili. Si quis tumultum contra aliquem fecerit, aut seditiosas voces emiserit capite plectitur. *Addo Canonem vndecimum Bullæ Cænæ*, in quo excommunicantur hostiliter insequentes Cardinales, Prælatos, & alios, pro vt ibi, cum nulla hostiliter persecutio fieri possit in hasce Personas Ecclesiasticas. *Ibidem quæst.*2.

5 Licet in foro exteriori conspiratio mala non sit, nec punibilis, cum quis defectus Prælati Socijs proponit, & apud illos exagerat, eosque ad conspirationem adornat, ille tamen, vel illi mouentur ex odio, & vindicta, non bono zelo; cum Ecclesia non iudicet de internis: Attamen si tale odium probari posset sine dubio, vt conspirator puniri deberet, eò vel maximè, quia statutum absolutè prohibet conspirationes, nec de veris, aut falsis distinguit, dummodò malitia in concordia reperiatur, quę quidem malitia potest esse etiam super rebus veris. Posset tamen malus iste animus, ac liuor probari, si Coniurator dixisset. *Nunciemus hæc Prælato, quia illum officio destituemus. De hoc nostro inimico vindicabimur nunc certè vltionis tempus aduenit*, & similia. *Pænal. ibid. cap.* 16. *quæst.2.vers.Primus est.*

Item

6 Item si quis scriptam querelam ad hunc, vel illum Religiosum deferret, eisque persuaderet se subscribere, veris falsa admiscens, rem supra merita apud illos exagerans eo tantum fine, vt Superior localis malè audiat, & corripiatur; vt conspirator puniri debet. *Ibidem art.2.*

7 Sicut etiam si quis volens Superiorem subditis odibilem reddere, illius mores, verba &c. apud consocios deportat vim, & energiam illorum exagerando, & in malam partem interpretando, ita vt ex vi talis officij subditi à Superiore se subtrahunt, vel duri, & intractabiles euadant, qui est germanus statuti sensus. *In Superiorem insurrexerint. Ibidem art.3.*

8 Item si existens aliquis Theologus, Concionator, Confessarius, vel operarius, ab aliquo quæratur, è tali Conuentu expelli, atque adeò contra illum conueniant suscitantes machinationem iniquam, & inuentiones fraudolentas, v.g. quod non suo muneri assistet, quod cum Sęcularibus multum conueniat, quod munuscula captet, quod insanas amicitias affectet &c. *Ibid.art.4.*

9 Cum conspiratio sit contra iustitiam, quia ius alterius violatur, vel per falsitatis expressionem, vel per iuris Ordinis peruersionem; ideò per iustitiam emendari debet. Condigna

autem erit satisfactio, si fuerit iniuriæ commensurata, vel in exhibitione exterioris officij erga personam offensam, vel in remissione partis. Remissio enim offensæ liberat ab vlteriori exhibitione satisfactionis: Verùm tamen est, quod hæc remissio fieri debet in vtroque foro, scilicet interiori deponendo rancorem, & exteriori remittendo debitum; ista enim non se mutuo inferunt, quia cum persecutio iniuriæ ad punitionem, si ex odio non fiat, sed ex zelo publicæ vtilitatis, sit actus iustitiæ; potest quis amare fratrem suum, & de illo vindictam expetere. Si tamen offensus completè dimittat offensam, censetur etiam dimisisse damna, & iniurarum actionem. Quia tamen Religiosi non vsque adeò tales remissiones affectant, vt per sæcularium praxim incedere teneantur, eò vel maximè, cum tota ferè ratio punitiuæ iustitiæ apud Prælatos resideat, in quorum manibus subditi suas voluntates deposuerunt, vndè ipsis curæ est iustitiæ violationem emendare; etiam non petentibus offensis, quibus non est ablatum quidem ius reclamandi, & suum ius apud Iudices promouendi, sed ex seueriori professione remittunt superioribus suarum iniuriarum vltionem, qui possunt pœnas remittere, etiam non remissis offensis, vt Princeps. Igitur (etiam tacente Fratre, in quem conspiratum est) spectat ad Prælatum

iudi-

iudicare de condigna satisfactione; Ideò non videtur condigna satisfactio, si Conspirator priuetur officijs Ordinis, & statim per sententiam releuetur, quia esset illusio iustitiæ, & potestatis abusus, & nisi adiuuetur tempore, non potest à Prælato illo tolli, & sicut Princeps peccat mortaliter faciendo gratiam sine remissione partis, quando remissio partis tendit in graue damnum Reipublicæ, ità Prælatus Religionis permittens, vt Conspiratores, & peruersores pacis impuniti remaneant, & quod peius est, auctore Prætore: Quamobrem condigna satisfactio non solum consistit respectu partis offensæ, sed etiam respectu pœnæ, & durationis illius, ita vt condignè satisfecisse censeatur, qui per multum temporis arbitrio superiorum manserit sub priuatione. *Ibid.q.3. resp.1.& 2.*

10 Conspiratio in Prouincialem, sicut iudicari debet à Generali, ita puniri; & aggratiari ab illo: facta autem contra Generalem, ab ipso solo, seu à delegatis ab ipso; sed facta contra Superiorem localem insignem, seu de mensa Generalis, supra quem Generalis specialem respectum haberet, etiam ab ipso Generali cognosci debet ratione congruentiæ; non tamen esset attentatum, si Prouincialis super eo procederet, dummodò causa à Generali non esset affectata, satisfaceret opportuni-

tas, absentia, vel præsentia, vt scilicet Generalis non consulatur etiam in vrgentissima causa, si nimirum absens fuerit, & Prouincialis suo iure vtatur. *Ibid.resp.3.*

11 Releuari poterit Conspirator post punitionem à tota pœna, si id bene visum fuerit Prælato, quia datur facultas, non coactio, vndè poterit vel totam, vel partem pœnæ dimittere, iuxtà satisfactionis, & emendationis modum, & *ly quousque releuetur* importat absolutam libertatem in releuante, qui ad releuandum cogi non poterit; quinimò supponit satisfactionem condignam, tunc enim poterit Conspiratorem habilitare ad Guardianatum, non ad Diffinitoratum, Generalatum, & sic in partem, non in totum. *Ibid.resp.4.*

12 Hæc releuatio non est merè arbitraria; & nullis legibus alligata, sed debet habere iuris ordinem, & conditionum in statuto positarum obseruantiam, vndè adimitur facultas releuandi Generalibus, & multo magis Prouincialibus Conspiratorem, nisi de condigna satisfactione constet. Qua non apparente fas erit cuique Fratrum reclamandi, quia agitur de delicto publico, & grauissimo, contra quod quilibet de populo reclamare potest, *Ibid.resp.5.*

13 De satisfactione autem condigna constabit ex actis, examinando Testes, quod parti

satis.

ſatisfecerit, quod per bonam conuerſationem infamiam abſterſerit, & præcipuè, quod in Conuentibus pacificè vixerit, quòd Conuenticula, & turbas non concitauerit, quod ſecretas practicas vitauerit, & præcipuè circumſtantiam temporis, intra quod emendationem præſtiterit, quo non conſtito, gratia erit nulla. Hæc Prælato aſſerenti in litteris releuatorijs conſpiratorem ſatisfeciſſe credendum eſt, niſi Iudex eſſet Notarius, ſed apud nos eſſe non poteſt; Immò nec ſufficeret adnotatio Notarij, niſi per duos ſaltem teſtes conſtiterit Conſpiratorem condignam ſatisfactionem exhibuiſſe ad verificandum formam Statuti; nam ſi reuocatur in dubium, poteſt cauſa à ſucceſſore reuideri, & ſententia nulla declarari; Quinimmò poſſet etiam Prælatus inferior de hac nullitate cognoſcere, dummodò ſit Ordinarius, ſcilicet Prouincialis, ſi fuiſſet releuatus à Generali inſiſtente parte de nullitate gratiæ, non verò delegatus. *Ibidem verſ. Sed quomodo conſtabit.*

14 Aduerte tamen hic, quod licèt in ſtatuto dicatur *à Prouinciali, vel Generali releuetur*: tamen non poteſt Prouincialis abſque Diffinitorio ad hanc releuationem deuenire. Quidquid ſit de Generali, qui in his, & ſimilibus cauſis non indiget Diffinitorio. *Ibidem verſ. dices 2.*

15 Licèt in supra allato statuto dicatur: *Conspiratio tamen non est dicenda, quando subditi aliquid insinuare, aut significare Superioribus voluerint*. Attamen nullo modo permittendum est, vt Fratres, etiamsi ex zeli specie conspirent; nunciando defectus ante correctionem fraternam, vel post correctionem iam emendatos, aut occultos, & minimè perniciosos communitati, tunc enim Prælatus deberet punire delatores, & Conspiratores, quando Regulas Euangelicæ correctionis non seruasse cognouerit. Attendendum est etiam tempus, & materia, vt scilicet agatur de excessu notabili, & tempus visitationis non sit in limine, sed ad plures menses differatur, ex quibus intempestiuæ, & difficilis curationis timor effulgeat, *exempli gratia*. Imminet ex commercio Sæcularium, vel Monialium scandalum aliquod periclitatur intra domestica odia charitas, timentur in Cœnobio rixæ contentiones, lapsus contra vota essentialia, & ruinæ de vicino parantur; Superior abest, temporis tractus incommodat, ratio dictat de vicino remedium adhiberi; & quia si vnus, aut alter scribat fortasse beneuolas Prælati aures minimè nancisceretur, expedit, vt multi in bonum pacis, & obseruantiæ conspirent, ideò vnanimi conspiratione ad Superiorem scribunt, sicut ista conspiratio laudatur, ita intempestiua, & temeraria

raria abijcitur. Nam si defectus non sint ita vrgentes, & præsentaneam medelam non expetant, ità vt pari profectu expectari possit visitatio, Conspiratores reprahendendi, & corripiendi essent. *Ibid. quæst. vltima*. Vide *Calumniator. Infamator.*

CONSTITVTIO.

1 Constitutio Ordinis nostri ad mortalem non obligat, nisi tales essent excessus, qui à diuina lege, vel præcepto Ecclesiæ inducerent ad mortale. *Const. cap. 2. stat. 71. quæst. 1. & cap. 12. quæst. 1.* vbi habetur, quod vbi adsit contemptus, transgressio statutorum nostri Ordinis, est peccatum mortale, aliàs minimè. Immò vbi constitutiones nostri Ordinis per obedientiam, vel excommunicationem præcipiunt, non obligant in quantum præcepta sunt statutaria ad mortale, ex vi scilicet solius præcepti à materia præcisi, sed quia materiam grauem continent, quæ etiam secluso statuto, vel Constitutione, peccatum mortale induceret. *Ibidem, & Pœnal. cap. 2. quæst. 3. resp. 3.* Vide *Contemptus.*

2 Constitutio posterior reuocat priorem, etiam si de priori mentionem non faciat, dummodò priori repugnet. *Const. cap. 2. statut. 72. dub. 8.*

Constitutiones Ordinis, & Nicolai III.

& Clementis V. quæ noſtram Regulam declarant, legi debent ter in anno. *Conſt. cap. 4. ſtat. 1.*

3 Martinianæ tanquam Regulæ Minorum relaxatiuæ, ſicut & quælibet aliæ Pontificiæ Conſtitutiones ſimiliter relaxatiuæ, ſunt ſubreptitiæ, & ideò non ſubſiſtunt, & nullæ ſunt, nec eis vti poſsumus poſt renunciationem, declarationem, & diſpenſationem relaxatiuarum Regulæ factam in multis Capitulis Generalibus noſtri Ordinis. *Conſt. cap. 4. verſ. Reſpondeo negatiuè.*

4 Quid veniant nomine Conſtitutionum Apoſtolicorum, & quomodo puniatur contra eas obloquentes. Vide *Carcer num.* 1. Vide *Statutum.*

CONSVETVDO.

1 Non inducitur per non vſum, ſed per replicatos actus. *Conſt. c. 2. ſtat. 14. obiect. 3. reſp. 1.*

2 Conſuetudo Minorum dormiendi cum habitu non obligat ad mortale, quia conſuetudo non facit materiam grauem; vel leuem, ſed firmat rem, ſuper quam cadit, nec facit de veniali mortale, nec mutat materiam actus prohibiti. *ibidem ſtat. 71. quæſt. 1. verſ. Præmittit tamen.*

Non

3 Non dicitur consuetudo legitimè introducta, nisi post præscriptionem, quæ contra ius canonicum debet esse spatio 40. annorum. Et contra Priuilegia Regularium sexaginta annorum *Const. c. 2. stat. 14. conclus. 5. obiect. 4. & Pænal. c. 7. cas. 14. diffic. 1.*

4 Contra nostram Regulam, eiusque præcepta nunquam fuit introducta legitima consuetudo. *Pænal. ibidem*; immò nec induci potest, sicut nec contra ius diuinum, aut naturale. *ibidem probat. 5. & constit. cap. 12. statut. 13. dub. 2.* Valet enim consuetudo, licet difficillimè inducatur contra Ordinis nostri constitutiones. *Const. ibidem, & Pænal. ibidem difficult. 3. & cap. 6. quæst. 9.* vbi etiam habetur, quod Generalis potest abrogare consuetudinem hanc contra Ordinis constitutiones introductam.

CONTEMPTVS.

1 Legis, seu Præcepti est triplex. Primo cum quis aliquid vel facit, vel omittit ea intentione, vt faciat contra intentionem Superioris, nolens illi obedire, illumque contemnens, & sic est peccatum mortale. Secundo cum non vult obedire, tenens, Superiorem præcipere non posse, nisi quod Deus præcipit, & sic non solum est peccatum mortale, sed error in Fide, nisi euidenter illi constaret Superio-

rio-

riorem præcipere, quæ non poteſt, vt eſſet in noſtro Ordine, quæ ſunt contra Animam, Regulam, & conſtitutiones. Tertio cum quis paratus eſt quidem obedire, ſed accedente occaſione, labitur in rem vetitam; tunc peccat quidem mortaliter, ſi res grauis ſit, & ſi haberet animum peccandi, prout ſeſe occaſio obtulerit, ſiue leuis ſit materia, ſiue grauis, tunc enim ex præparatione voluntatis, & ex habituali, vel virtuali intentione peccat, etiam, ſi actualiter non tranſgrediatur præceptum. Quare contemptus (ideſt formalis, vt dicemus numero ſequenti) non fundatur formaliter in ſola inobedientia. Cui doctrinæ adhærens noſtra Religio, ſtatuit, fratres non peccare mortaliter in tranſgreſſione Statutorum, niſi ex grauitate materiæ, & ratione contemptus. *Pœn. c. 2. quæſt. 3. in fine.*

2 Contemptus, alius materialis, alius formalis, & licet omnia peccata contemptum, contineat materialem, ſicut etiam dicitur contemnere Sedem Apoſtolicam, qui illi non obedit, tamen non omnia peccata contemptum, continent formalem. *Pœnal. cap. 10. quæſt. 2. diff. 7. verſ. An quia.*

3 Contemptus Clauium eſt, cum quis non vult ſe ſubmittere poteſtati Eccleſiæ putans illam eſſe intolerabilem. *Conſt. cap. 2. ſtat. 14. quæſt. 9. in fine.*

CON-

CONTRADICERE.

In materia inobedientiæ, & rebellionis (ideſt apud nos) *reſiſtere ſe opponere, aut rebellem ſe exhibere* contra Superiores, vt Superiores; licet enim in iure *contradicere* in bonam partem aliquando ſumatur, vt pro allegare iuſtam læſionem, hinc verbum illud, quod ſolet apponi in apoſtolicis commiſſionibus, non comprehendit eos, qui contradicunt de iure, ſed tantum de facto, quia licitum eſt ſuas rationes exponere, & ſuam læſionem oſtendere de iure tantùm, & non de facto. Quæ tamen doctrina non eſt vniuerſaliter extendenda ad omnes caſus, quia hac ratione obedientiæ votum conſtitueretur in materia diſputationis, quod non eſt dicendum, cum in obedientiæ voto ſubditus non habeat nec nolle, nec velle, ſed tenere debet Abbatem pro Deo;& ſic quando Generalis mitteret v.g. delegatum ad viſitandam Prouinciam, vel ad cauſas particulares, vel aliquid præciperet ex ijs, quæ non ſunt animæ, & Regulæ contraria, nullo modo, nec de iure, nec de facto poſſet ſubditus contradicere; ſi verò delegaretur inimicus, vel notoriè ſuſpectus, poſſet in hoc caſu contradicere, ideſt ſuas læſiones exponere, & expectare delegati, vel delegantis reſolutionem, ſecundum Regulas Eccleſiaſticas de Appella-

tio-

tionibus. Sic enim si commissarij attentarent aliquid contra Ordinis Statuta, vel ius naturale, & Diuinum, aut Apostolicas Constitutiones, non dicerentur rebelles, nec contradictores, qui resisterent. *Pœnal. cap. 6. quæst.* 1. *vers. Tandem rebellio*. Vide *Rebellis*.

CONTRITIO.

Quando quis priuatur sepultura Ecclesiastica ob delictum, regulariter intelligitur, nisi ante mortem signa contritionis dederit, ad quod probandum sufficit vnus testis: *Pœnal. cap. 7. quæst.* 1. *vers. Tertia pœna*.

CONTVMACIA, CONTVMAX.

1 Contumacia est multiplex, videlicet cum quis vocatus comparere peremptoriè contemnit: vel comparens sine licentia consugit: vel sententiæ parere detrectat. Distinguitur etiam in veram, siue expressam, quando citatus dicit: Nolo comparere; & fictam, seu tacitam, quando citatur, & non venit, seu latitat, vel impedit ne citetur. *Pœnal. cap. 6. quæst.* 1. *constit. cap.* 1. *stat.* 4. §. 3. & 4. Vbi dicitur, quod rebellis est, non solum qui Domino suo naturali resistit, sed etiam cum Iudici non vult parere, vel suam iurisdictionem impedit. Contumax verò is dicitur, qui non vult comparere ad citationem Iudicis, & qui non

non vult obedire officiali Principis propter ipsum Principem, potest dici rebellis, secus si non vult obedire officiali propter ipsum officialem. Vide *Rebellio num.* 1.

2 Contumax autem licet sit, qui tribus edictis positis, aut vno pro tribus comparere, vel parere contemnit, vel qui Superioris, siue Prætoris decreto non obtemperat, vel aliquid facere iussus non paret; vnde diffinitur. *Contumacia est inobedientia voluntaria, qua quis monitionem Iudicis contemnit*. Tamen contemptus ob firmatam in non parendo voluntatem ostendat, non indiget trina monitione, vt contumax declarari possit: quare his monitionibus relictis, ad pœnam contumacium, & inobedientium deueniri potest. *Constit. cap.* 1. *stat.* 4. §.18. Vide *Citatio. Inobedientia. Carcer*.

3 Inobediens si debitè monitus, in contumacia perseueret, carceris pœnam incurrit, & consequenter actibus legitimis priuatur; vnde non quilibet inobediens has penas incurrit, sed contumax, scilicet qui trina monitione præmissa, per diem naturalem, congruis in-interuallis, inobediens perseueret, aut vna habente vim trium monitionum, vel etiam vna tantum monitione præmissa, si discretorum consilio tam conspicua inobedientia appareret. *Const. ibid. cap.* 1. §. 18. *&* *Pœnal. cap.* 6. *quæst.* 2. *resp.* 2. *diffic.* 2.

Con-

4 Contumax habetur pro confeſſo, ficto tamen non vero, & tunc non prius quam declaretur, & pronuncietur; vnde poteſt condemnari abſens, & indefenſus; nam contumacia declarat, eum nolle ſe defendere. Contra ipſum enim omnia iura clamant, & regulariter abſens in criminalibus citatus, non poteſt comparere per procuratorem. *Dixi abſens*, quia carceratus poteſt: Dixi etiam *regulariter*, quia licet non admittatur procurator ad diſputandum ſuper crimine, admittitur tamen ad proponendas exceptiones legitimas pro reo, putà ſi aliquis Religioſus (quod Deus auertat) furtum, vel homicidium commiſiſſet, & poſtea in fugam ſe dediſſet, & citatus venire non potuiſſet ob infirmitatem ſibi ſui peruenientem in alia Prouincia, vel quia dum in naui veheretur, in manibus Turcharum incidiſſet: quas exceptiones acceptare tenetur Iudex, & ſuſpendere iudicium contumaciæ, etiam ſi exceptor nullum mandatum haberet: Debet etiam procurator admitti ad excuſandum innocentiam, quando in abſentia procedi poteſt. *Pœnal.cap.1. quæſt. 4. aduertentia 6. verſ. Excipiunt tamen.*

5 Sententia lata contra contumacem, vt talem habitum à Iudice, pleno iure valet, qui ſi doceat, legitimo ſe impedimento detentum, reſtitutione reſcinditur; vnde ſi redierit poſt an-

annum, etiam audiri potest, in quo est notandum, in causa criminali peti posse contra sententiam, & processum, non contra crimen directè, & principaliter; indirectè autem tollitur crimen, cum annullatur sententia, vel processus. *ibidem dubit. 3. vers. Respondeo in cap. rursus*:

CONVENTVS.

1 Nomine Conuentus non veniunt Superiores, & Officiales, nisi esset coactus conuentus, seu coactum capitulum; vnde delinquente conuentu in simoniaca receptione puniuntur Superiores, & Officiales, quorum consilio res gesta fuit, quod si non esset coactus conuentus, seu capitulum, nec isti incurrerent pœnas. *constit. cap. 11. stat. 7. concl. 5. quæst. 3.*

2 De nouo erigi non possunt, aut relinqui sine licentia Papæ, & habita licentia Ordinarij: qui quidem Ordinarius debet vocare partes interesse habentes (*hoc intellige quando erigi debent*) & auditis habitatoribus illius loci, vbi conuentus est ædificandus. Vel sufficit, ibi posse habitare duodecim Fratres, & ali ab sque detrimento aliorum Religiosorum, hoc autem debet constare Ordinario. Item quod distet quatuor milliaria ab alijs Religiosis interesse habentibus loci vicinioris. Seruandæ sunt etiã constitutiones Clem. VIII. incipien. *Quoniam*

ad

ad institutum. Gregor. XV. *Romanus Pontifex*, & Vrban. VIII. *Romanus Pontifex anni* 1624. & Innocentij X. His conditionibus non indigent transmutationes conuentus vnius ad alium situm. *constit. cap.* 5. *stat.* 2.

3 Conuentus, in quibus non manent duodecim Fratres, subiacent Ordinario loci in omnibus, & per omnia, sufficit tamen, quod duodecim Fratres fuerint collocati de familia, licet actu non semper maneant: & quod tales conuentus fundati sint cum duodecim Fratribus, quibus deficientibus propter calamitates, vel pestem, parum refert, quia iam fundati fuere cum requisitis necessarijs, & non respiciuntur casus fortuiti. *Constit. cap.*5. *stat.* 3.

4 Qui quidem conuentus non possunt decorari titulo Guardiani, nisi adsit communitas octo Fratrum cum Dormitorio, Ecclesia, & Refectorio, donec duodenarius numerus compleatur. *ibidem*. Et pro educandis Nouitijs fundari debent in solitudine, eo quia in ipsis Deus ad eos loquitur, & sanctæ orationis lacte nutrit alumnos. *constit cap.* 2. *stat.* 27.

5 *Nullus ex nostris (exceptis qui Ministri, vel Commissarij generales fuerunt) absque socio, & licentia per singulas vices impetranda, è conuentu egredi potest*. Procuratores, & Commissarij Curiæ etiam exire possunt sine licentia, non obstante Decreto Clementis VIII. *de reform.*

form. Regul. num. 19. *constit. cap.* 3. *statut.* 19. Sic etiam sub apostasiæ pœna exire è conuentu, nisi bini Fratres non possunt, immò etiam vbi conuentus non sunt, debent bini incedere, excepto casu necessitatis, maximè vbi singulos in certis casibus emittendi inoluisset abusio, vt Romæ, Neapolis, Genuæ, &c. in quibus singuli, & solitarij Fratres ad quæstuationes destinantur · cessante verò necessitate, & abusu, nec in excommunicationem Apostatarum ipso facto egressus incurrit, nisi prius declaretur, vt declarari posset. *Ibidem statut.* 20. Vide *Apostata num.* 18.

CONVICIVM.

Dicitur cum plures voces in vnum concurrunt; & quia in bonum, & in malum concurrere possunt, non semper in malam partem *Conuicium* sumitur; plerumque tamen in malam partem sumitur; & *est maledictio petulantis iactata*, & solis verbis consistit; nec omne maledictum conuicium est, sed id solum, quod cum vociferatione dictum est. Hinc quod cum in *statut. cap.* 7. §. 5. *num.* 45. dicatur. *Si quia fratri non Prælato verbum improperij, vel conuicij dixerit, &c.* Verbum *conuicij* accipi debet non pro qualibet iniuria, irrisione, improperio &c. sed pro his, vel eorum aliquo, si dicatur cum vocis contractione, concursu, alte-

ratione, vt si frater dicat, ille respondeat, & vnà simul contendant, aliàs conuicium non erit, sed aliud genus iniuriæ. Verumtamen est, quod Statutum non respicit hanc legum subtilitatem, sed pro eodem punitur cum improperio, iniuria &c. *Pœnal cap.* 13. *quæst.* 1. Vide *Iniuria num.* 2.

CONVICTVS.

1 Non dicitur quis, nisi delictum probatum fuerit, saltem per duos testes contestes, & integros. *Pœnal. cap.* 1. *quæst.* 4. *aduert.* 6. *dub.* 2.

2 Non solum autem per testes, sed etiam per instrumenta, per indubitatas probationes, & per argumenta potest conuinci reus, maximè cum instrumenta directè continent crimen, vt si producatur instrumentum simoniacum, vel conspirationem continens, vel scriptura libellum famosum &c. vel furtum aut alienationem rerum Ecclesiæ. Aduertendum tamen est, non omnibus scripturis, adhiberi fidem conuincentem, sed ijs tantum, quæ publicæ sunt, & sine alio testimonio, vt veræ recipiuntur, vt sunt instrumenta manu Notarij confecta, & apud nos tabula capituli, & electionis, Regesta Ordinis, & Prouinciæ, libri publici; itavt si opus esset aliquem vt incorrigibilem verbi gratia expellere ad probandũ aliàs fuisse

cor-

correctum, non est opus testibus, sed sufficit; quod notata reperiatur punitio, vel iuridica sententia in libro Prouinciæ, ad hoc parato; & sic de similibus. *Pœnal. ibidem*. Vide *Testis num. 1*.

CORRECTIO.

Delictum emendatum per correctionem, siue fraternam, siue iudicialem, an sit denunciandum. Vide *Carcer n. 22.*

CREDITOR.

Creditoris nomine veniunt non tantum hi, qui pecuniam crediderunt, sed omnes, quibus ex aliqua causa debentur, siue ex quacumque actione, vel persequutione, vel iure ciuili, vel honorario, vel extraordinario. *Constit cap. 2. stat. 14. §. 6.*

CRIMEN. CRIMINOSVS.

1 Criminosi licet non possint recipi ad Religionem sub pœna priuationis officij, & inhabilitatis in posterum in recipientes, tamen si recepti profiteantur, valida est professio. Criminosi autem huiusmodi sunt homicidæ, non casuales, nec ex defectu lenitatis, cuiusmodi sunt Iudices. Milites in bello iusto, & qui casu, vel ad se defendendum alium occiderint, sed voluntarij, & iniusti. Item la-

trones, fures, adulteri, nefandarij, falsarij, hæretici, rei læsæ Maiestatis, proditores patriæ, assassini, quibus imponenda venit pœna mortis, vel triremium, vel exilij perpetui. Minora autem delicta committentes, non sunt inhabiles. *Const. cap. 2. stat. 3. conclus. 2.*

2 Huiusmodi criminosi non arcentur à susceptione habitus, nisi postquam constiterit, Iudices, vel Curiam sæcularem de ipso crimine accusationem suscepisse, vel Inquisitionem instituisse, nec si accusati absoluti fuissent, vel satisfactionem dedissent, nisi ex parte infamiæ excluderentur, nec si publici, & notorij, sed secreti essent; nec si deductum esset crimen coram Iudice Ecclesiastico, sed sæculari. *ibidem.*

3 Crimen morte dignum in sæculo qua ratione puniendum, & quæ sint huiusmodi crimina. Vide *Carcer num. 19.* Crimina quæ denuncianda. Vide *Carcer. num. 22.*

CVLPA.

1 Alia theologica, alia ciuilis, alia physica, seu materialis. Prima tantum, siue venialiter, siue mortaliter, animam afficit, reliquæ verò non, *Pœnal. cap. 2. quæst. 3. resp. 2.*

2 Apud Canonistas, & Legistas distinguitur culpa in latam, leuem, & leuissimam, quæ

quæ omnes distant à culpa theologica, quam nos diuidimus in mortalem, & venialem: Supradicti namque nomine culpæ intelligunt defectum diligentiæ, quam adhibere solent diligentes, diligentiores, & diligentissimi. Et *latam* vocant defectum illius diligentiæ, quæ adhiberi solet, & debet à personis ordinario modo diligentibus, vt esset, si quis librum relinqueret in foro; hoc enim nullus diligens faceret. *Leuem* appellant defectum diligentiæ, quam adhibere solent diligentes, vt si amittas librum, quem in non clauso cubiculo reliquisti. Diligentiores enim solent claudere cubiculum. *Leuissimam* tandem nominant defectum diligentiæ, qua vti solent diligentissimi, vt si non posueris libros in foro, non in cubiculo non obserrato, sed in cubiculo, quem putabas esse clausum, cuius experimentum non fecisti, ostium impellendo &c. & tunc commisisti culpam leuissimam, quæ culpæ multoties peccata theologica esse non solent, sed potius defectus memoriæ, & artis. *Pœnal. cap. 2. quæst. 8. resp. 2.*

3 Cum dicitur, in contractione pœnarum non sufficere culpam latam (in criminalibus enim lata culpa non æquiparatur dolo) intelligitur pro culpa defectus naturalis sine dolo. Nomine enim doli mali intelligitur fallacia, calliditas, machinatio ordinata ad decipien-

dum, & fallendum aliquem cum formali proposito nocendi, & peccandi. *Pœnal. cap. 2. quæst. 8. & cap. 14. quæst. 6. diffic. 2. vers. Causale homicidium.*

Culpa Regularis. Vide *Capitulum culparum.*

CVRA.

Animarum maximum christianæ pietatis, & perfectionis est opus; vnde Regulares ad illam ritè transeunt, & Missionarij ad hoc specialiter deputantur, quando sæcularium copia non adest: multò perfectius est animas saluare prædicando, Sacramenta ministrando, quam in solitudine recitare officium, & orare. *Const. cap. 12. statut. 5. quæst. 1. vers. Non inquam vrget.* Vide *Baptizzare.*

CVSTODES.

Nostri ante Bullam Leoninam, *Ite & vos*, præter votum electiuum in Capitulo Generali, habebant iurisdictionem in sua Custodia, & erant verè Prælati; nunc autem non sunt verè Prælati, sed tantum in actu signato, non autem exercito, tamen possunt à censuris absoluere volentes nostro aggregari consortio, ex vi Bullæ Clementis IV. *Constit. cap. 2. stat. 14. §. 4.* Vide *Absoluere num. 4.*

An Custodes in nostra Seraphica Religione sint proprij Sacerdotes, itaut habeant auctori-

tatem ordinariam in audiendis confeſſionibus. Vide *Confeſſio num.* 7.

Cuſtos carcerum. Vide *Carcer. num.* 28. & 41.

DEBILIS.

Nimis debilis eſt inhabilis ad profitendam Religionem. *Conſt. cap.* 2. *ſtat.* 1. §. 3. Vide *Nouitius num.* 4.

DEBITVM. DEBITOR. DEBERE.

Debere neceſſitatem importat, etiamſi aliquando denotet honeſtatem; vnde debitor appellatur, à quo inuito pecunia peti poteſt. *Pœnal. c.* 13. *q.* 10. *reſp.* 3.

Fratrem Minorem debita contrahere: Vide *Proprietas*.

Debitorem recipi ad habitum, Vide *Nouitius num.* 6.

Decreta: Declarationes Sac. Congregationis.

1 Decreta Sancti Officij, quæ debent publicari 6. Feria poſt feſtum Aſſumptionis B. V. poſſunt publicari per totum reſiduum Auguſti. Sic etiam ad Decreta Sacri Concilij de celebrat. Miſſarum publicanda conceſſus fuit vnus menſis immediatè ſequens. *Pœnal. cap.* 3: *q.* 3. *in fine*.

2 Decreta Clementis Octaui pro Nouitijs in multis obligant ſub mortali. *Conſt. cap.* 7. *ſtat.* 1. *quæſt.* 10.

Declarationes Sacræ Congregationis an publicata vim habeant. Vide *Conſtitutio*.

3 Sacra Congregatio Concilij ſeuerè prohibuit ſuas declarationes imprimi publicari &c. eaſque niſi ſignatas, & ſigillo munitas in iudicio, vel extra nullum robur obtinere declarauit, eo quod alterari, diminui, immutari, & aliquando infingi occurrat, quæ ratio militat, etiam in Decretis Sac. Congregationis Regularium. Quam ob cauſam prohibita eſt collectio Bullarum Barboſæ. *Conſt. cap.* 2. *ſtat.* 14. *concluſ.* 4. *obiect.* 1. *verſ. Sed Eminentiſſimo*.

DEFENSIONES.

1 Sunt de iure diuino, & naturali; Vnde neque per reſcriptum Papæ tolli poſſunt, immò nec Hæreticis denegari debere, & tanquam iniquus recuſari poteſt Iudex negans defenſiones, & quando Princeps reſcriberet, quod in cauſa procedatur, nulla exceptione obſtante, intelligendus eſt de exceptione friuola non legitima, quinimò Iudex debet reo offerre defenſiones, maximè vbi videret aliquo modo, poſſe innocentiam detegi; & in Supremo Tribunali Inquiſitionis carcerato, & inquiſito,

etiam

etiam non petenti processus copiæ offeruntur: Nec excommunicatis negantur; neque Diabolo, quod seruari magis debet, si rei essent personæ simplices, & Idiotæ. Immò in caussa graui defensionibus renunciare nequit Inquisitus, quia hac ratione boni nominis curam non habere, conuinceretur, licet nonnulli oppositam opinionem probabiliorem teneant, quia non tenetur quis ita conseruare famam illæsam, sicuti vitam, & præcipuè Regulares, qui minus curare debent famam, quàm Sæculares, nisi eius iactura Ordini incommodet, cuiusmodi essent, si puniendus esset Generalis, Prouincialis, vel aliquis Pater grauis nimis notus, &c. *Pœnal. cap.* 1. *q.* 4. *aduertentia* 6.

2 Benè tamen verum est, quod *cap.* 4. *q.* 11. resoluit, quod sine culpa mortali potest quis renuntiare defensionibus, etiam si quis certus sit ad mortis euasionem defensiones proficere. Extra Religionem considerandæ igitur sunt conditiones status, qualitatis, & grauitatis delicti; neque quælibet defensio sufficit, quia qui malè defenditur; vt indefensus condemnatur, vtpotè si Reo incarcerato petenti defensiones, assignaretur Frater imperitus, eo prætextu, quia alius non adesset, vel nollet tale munus accipere, vel Sæcularis Patroni copia non concederetur; tunc enim sine dubio indefen-

fen-

fensus dici debet, quia defendere aliquem, est facere, quod Dominus faceret in sua lite, idest nihil omittere, quod ad tuitionem pertinere potest. *Ibidem Pœnal.cap.1.q.4.aduertent.6.* Et Iudices peccant mortaliter, si deficiant negando defensiones legitimas Reis. Vide *Processus num.6.* Vide *Iudex.*

DEFLORANS.

Virginem cum promissione illam ducendi in matrimonium, non potest ingredi Religionem, nisi ipsam dotet. *Const.cap.1.stat.4.§.3.quæst.2.* Vide *Fornicatio.*

DEFORMITAS.

Notabilis corporis, puta claudicatio, gibbositas nasi, vel oculorum toruitas, & alia huiusmodi, quæ notabiliter deformant aspectum, reddunt inhabilem ad suscipiendum habitum Religionis, nisi corporis deformitatem, generis excellentia, vel litterarum eminentia superarent, *Const.c.2.stat.1.§.3.*

DEGRADATIO.

Actualis, siue solemnis fiat, vt exhautoritatio militis; qui militaria detrahuntur insignia, & eius forma est. *Tibi auferimus habitum Clericalem, & deponimus, degradamus, exuimus te omni ordine, beneficio, & priuilegio clericali. Pœn.cap.4.quæst.9.*

Degra-

Degradatus actualiter amittit priuilegium Canonis. *Pœn.cap.21.q.4.*

Delator. Vide *Processus num.*1:

Delegatus. Vide *Iudex num.*1-

DELICTVM. DELINQVENS.

1 Delictum aliud publicum, aliud priuatum. Publicum est, cuius accusatio, vel persecutio permissa est cuilibet de populo, qualia sunt læsæ maiestatis. Adulterij, homicidij, patricidij; falsi testimonij, vis publicæ, vel priuatæ, ambitus repetundarum annonæ. Item omne delictum, quod fit principaliter in offensam Dei, vt blasphemia, deturpatio Ecclesiarum, Imaginum, hæresis. Item omne delictum in offensam Principis. Priuata verò delicta sunt, quorum accusatio, seu persecutio spectat ad partem læsam, vt furtum, iniuria, arbores cædere, hæc autem de iure ciuili, nam de iure canonico omnia sunt publica. Vnde nunc titulus de priuatis delictis non est in vsu, & secundum hoc Iudex potest procedere per inquisitionem, denunciationem, & accusationem, & hic modus procedendi apud Regulares seruandus est, Omnia igitur delicta apud nos sunt publica, & à quolibet possunt ad superiorem adduci. *Pœn.c.8.q.12.*

Delicta inquirere. Vide *Iudex num.*3.

2 Delinquens Religiosus, vt puniri possit

ab

ab Ordinario loci, debet moram trahere extra Conuentum formalem, idest qui habeat suũ Superiorem, & in eo regularis obseruantia vigeat, si enim in domo ad erectionem noui Monasterij destinata degat, in qua conuentualiter non viuatur, sed ibi tanquam in domo sæculari moretur, potest puniri, visitari, & corrigi ab Ordinario, etiamsi degat cum superiorum licentia; non potest tamen Ordinarius loci se in Regularem extra claustra degentem ingerere, nisi delinquat, nec potest contra ipsum procedere, nisi in visitatione. Apostatas autem, etiam extra visitationem possunt Episcopi carcerare, & superioribus puniendos consignare, *Const. cap. 2. stat. 66.*

3 Delicta minora ordinata ad vnum finẽ, & coniuncta confunduntur cum maiori, ita quod solum maius delictum puniatur; vnde si adsit statutum puniens delationem armorum in centum, & aliud puniens insultum in centum, & tertium puniens vulnerationem in centum, si quis armis insultaret, & vulneraret, non esset puniendus triplici, sed vnica pœna, quia pœna insultus, & armorum confunditur cum pœna vulnerationis. *Pœn. cap. 8. q. 7. in fine.* Vide *Fornicatio num. 9.*

An vnicum delictum possit puniri à pluribus Iudicibus, & quando. Vide *Episcopus.*

4 In delictis notorijs non requiritur sen-

tentia

tentia declaratoria delicti, sed benè declaratoria notorij. *Pæn.cap.6.q.3.*

Delictum emendatum per correctionem: Vide *Carcer num.22.& Accusatio num.8.*

Delicta incorrigibilia. Vide *Incorrigibilis.*

Delicta carcere digna. Vide *Carcer.*

Delinquens Religiosus in aliena Prouincia, à quo puniri debeat. Vide *Carcer in fine.*

Delictorum præscriptio. Vide *Accusatio num.2.& 15.*

Delicta carnalia. Vide *Fornicatio.*

In quibus delictis possunt Regulares accusari apud Episcopos. Vide *Episcopus.*

Quando Frater Minor teneatur denunciare delicta superiori. Vide *Carcer num.22.*

Delicta morte digna. Vide *Carcer num.19.*

Denarij. Vide *Pecunia. Proprietas.*

DENVNCIATOR.

Quando talionis pœnam incurrit. Vide *Reuelare num.8. & Superior num.4.*

Quæ delicta denunciare tenemur: Vide *Carcer num.22, Accusare num.8.*

DEPRAEHENDERE. DEPRAEHENSVS.

Licet depræhendere sit capere in facto, vt in adulterio, in ipso latrocinio, in demolien-

dis

dis Sepulchris &c. tamen repertum significat etiam probatum, & compertum per testes, vt repertum crimen, adulterium, falsum &c. idem est ac in palàm deductum, & compertum. *Pœn. cap. 14. q. 4. resp. 5. obiect. vnica*. Quidquid autem sit de confusione hac terminorum, quando ageretur de sepeliendo proprietario in sterquilinio reperitur, vt actu depræhensus sit, & mortuus in proprietate, non autem si conuictus fuerit. *Pœn. c. 7. q. 1. vers. Dixi hoc dictum non esse*. Vide *Proprietas num. 2*.

DESCENDENTES.

A Iudæis, Hæreticis, & Saracenis, quorum corpora, ossa, vel statuæ combustæ sunt, vel vt tales condemnati fuerunt vsque ad quartam generationem inclusiuè per lineam maternam, seu paternam sine dispensatione Apostolica assumi non possunt in nostra Religione ad Ministeriatum, Vicariatum, seu Commissariatum Generales, Prouincialatum, Commissariatum, seu Visitatoratum Prouincialem, Guardianatum; & ad grauia, & quæcumque officia, & dignitates Ecclesiasticas, & Religionis, & si de facto electi fuerint, vel assumpti, electio est ipso facto nulla, & eligentes sunt statim excommunicati, & priuati officijs, & dignitatibus, quas obtinent cum perpetua inhabilitate in posterum, & non solum prædicti descendentes, sed

mul-

multo magis ipsimet Iudæi, & Mahumetani, si ad fidem conuertantur. Gentiles autem (exceptis Mahometanis) vt sunt Indi; Peruani, Iaponici &c. siue ipsi conuersi ad fidem, siue eorum descendentes, his legibus non comprehenduntur; tamen Schismatici, & eorum descendentes si condemnati fuerint, non tamen vltra quartum gradum inclusiuè, & in linea tantum directa non collaterali. His legibus non comprænhenduntur descendentes ab hæreticis, seu schismaticis, pro talibus non declaratis, aut condemnatis, cuiusmodi sunt Græci, Schismatici, Lutherani, & Caluinistæ, hæretici, quia quamuis isti notoriè sint hæretici,& schismatici, non tamen sunt nominatim pro talibus condemnati: Comprænhenduntur tamen descendentes ab hæreticis pro talibus declarati etiamsi ipsi conuersi fuerint, & catholici obierint, vel eorum ossa, vel statuæ crematæ non fuerint; possunt esse tamen omnes supradicti Discreti Capitulares, & Conuentuum Magistri Nouitiorum, Vicarij Conuentuum, Confessores Monialium, non tamen Custodes, nec Diffinitores, immò neque Concionatores, & licet de consuetudine non constet inhabilitas ad concionandum, tamen de iure constat, & posset in praxim deduci: hæ autem pœnæ non incurruntur nisi post sententiam, nec in dubio, aut condemnãdus est aliquis,vt descendens &c.

aut

aut credendus. Quare si electus fuerit in tali dubio, nec ipse tenetur deponere Prælaturam; nec subditi tenentur illi non obedire, nec Electores pœnas incurrunt, quia debet esse declaratus; vel denunciatus, & hoc Iudici constare debet. Tandem probabile est, non includi his legibus natum ab hæretico, antequam in hæresim inciderit; hæc tamen sententia sequenda non est ob honorem Religionis, quippè qui communiter existimatur filius hæretici, & talem distinctionem populus non intelligit. In hac inhabilitate solus Papa potest dispensare, non autem Religio. Quæ tamen ab excommunicatione contracta ob electionem talium descendentium potest absoluere. *Const. c. 8. stat. 17. & cap. 2. stat. 4. vers. Quintus Geniti.*

DETRACTIO. DETRAHERE.

Detractio est iniusta denigratio, vel læsio famæ alterius, quæ si fiat publicè; dicitur contumelia; si occultè, dicitur detractio, & octo modis fama proximi detrahi potest, scilicet imponendo alteri crimen falsum, reuelando crimen verum, sed occultum, crimen verum augendo, interpretando sinistrè factum alterius; qui quatuor modi propriè, & directè appellantur detractio, reliqui verò quatuor indirectè provt sunt, negare rectè facta proximi, illa diminuere, reticere, quando pro tacita vitupe-

tuperatione acciperetur, vel frigidè laudare. *Pœn.cap.*10. *quæst.*1. Vide *Infamia num.*1.*Casu num.*3.*&* 4.*&* *infra.*

DEVOTIO.

1 Est voluntas quædam promptè tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum, ex D.Thom. ex Augustino autem est pius, & humilis affectus in Deum, humilis ex conscientia infirmitatis propriæ, pius ex consideratione diuinæ Clementiæ. Est necessaria in volente Religionem ingredi, & peccant mortaliter, imò mortaliter induens indeuotum, & indispositum ad assumendam Religionem. *Constit. cap.*2.*stat.*1.§.4.

2 Duplex est deuotio, altera interior, exterior altera, prima consistit in mente, & dicitur spiritualis, secunda, in corporis humilitate, quæ est interioris indicium, & affectus. *Const.cap.*3.*stat.*7.

3 Deuotio, & attentio, saltem virtualis requiritur in recitatione Officij Diuini sub mortali. *Ibidem.*

DIETA.

Quælibet viginti milliaria, vel septem leucas continet. *Const.c.*8.*stat.*36.*q.*7.

Dies termini non computatur in termino. *Pœn.cap.*9.*q.*1.*resp.*2.

DIFFINITOR.

1 In Capitulo Generali duodecim Diffinitores ex vtraque familia: In Generali autem Congregatione intermedia, ſex in ſua familia eligi debent, qui ætatis 35. annorum, & Religionis 20. annum ſaltem exceſſerint. *Conſt.c.8. ſtat.36.in textu.*

2 Electio ipſorum eſt nulla, dum Præſes Capituli, ſiue per ſe, ſiue per alios nominat vocalibus, quos eligi vult, ſi talis nominatio eſt cauſa, vt electio cadat in nominatos; tamen permiſſa eſt conſultatio Vocalium inter ſe, quia moraliter impoſſibile eſt, vt Itali ſciant, quis Polonus, Boſnenſis, Germanus &c. ſit aptus, vt concurrat ad electionem, & è contra. *Ibid. quæſt.1.*

3 Defectus ætatis, & qualificationis, etiam electionem annullat, ſicut eſt nulla electio, ſi alius præter taxatum numerum duodenarium eligeretur. *Ibid.q.2.& 3.*

4 Sunt ſupremi Religionis Iudices, Aſſeſſores, & Collegæ Generalis Miniſtri: Sunt Patres, & Vocales pro tempore, quo in officio durant tàm Capitulorum Generalium, quam Prouincialium, & Congregationum intermediarum incidentium quarumcumque, in quibus habent votum actiuum, & etiam aliquando paſſiuum, vt in Capitulis Generalibus, & Prouincia-

uincialibus, in quibus possunt eligi Generales, Commissarij, & Prouinciales. Sunt Syndicatores Ministrorum, & Vicariorum, & Commissariorum Generalium in Capitulis, atque adeò, vt dictum est, supremi absolutè Iudices, quibus ius est supremos Prælatos deponere, & punire, iuris ordine seruato, à quibus in Religione non est appellatio, sed extra ad D. Protectorem, & Sedem Apostolicam. Eligunt Disquisitores electionum in Comitijs Generalibus; & quæ statuta sunt in Ordine, etiam si à Vocalibus omnibus conclusa fuerint, vim non habent, nisi à Diffinitorio Generali examinentur, & approbentur. Verum tamen est, quod non consulto, aut non approbante Generali, nihil determinari, aut statui potest, attamen nec Generalis potest statuta condere, non consentiente Diffinitorio, vndè vocare possunt Legislatores Religionis. *Ibidem quæst.* 4. Vide *infra num.* 20.

5 Ad eos pertinet Auditores causarum nominare, Procuratorem generalem, & Commissarium Curiæ instituere, Guardianum Hierosolymitanum, & Ministrum Candiæ destinare, studia generalia, ac Lectores ibidem docturos nominare; futuro generali Capitulo locum præfigere. *Ibid.*

6 Officio functi, Patrum Prouinciæ prærogatiua potiuntur, primi post Prouinciales

Ministros, etiam officio functi incedunt, & quando opus sit pro negotijs Prouinciæ eius Patres conuocare, ipsis etiam adesse necessè est. Quæ sola prærogatiua præcedentiæ sine alio Paternitatis titulo, vel qualificatione, exacto officio, ipsis remanet modo. *Ibid.*

Dum actu sunt Diffinitores, Guardiani esse non possunt, nisi cum eis vrgenti de causa fuerit dispensatum à Diffinitorijs pro principalioribus Prouinciarum locis, sed possunt esse Vicarij, & Confessarij Monialium. Non est autem legitima dispensatio, nisi vrgens causa intercedat, quæ sola esse potest, vt principaliori Conuentui prouideatur, cui aliæ personæ opportunæ non reperiantur, quia si aliæ reperiantur, nulla esset causa dispensationis, & dispensantes peccarent, & puniri possent, ac electus Guardianus; quare instituere vnum ex his, vel Prouincialibus Diffinitoribus Guardianum, vel vt partialitatibus satisfiat, vel vt personæ commodo prospiciatur, vel vt ambitioni pabulum ministretur, graue peccatum est. *Ibid. quæst.* 4.

8 Tempore Guardianatus Diffinitor non est de corpore Diffinitorij, non quidem Generalis, sed Prouincialis, nisi institueretur Guardianus Terrę Sanctæ, qui ad Diffinitorium generale spectat; Immò non est de corpore Diffinitorij quoad suam electionem tantùm,

tùm, itavt postquam electus fuerit, redeat iterum in Diffinitorium, sed omninò tanquam Diffinitor haberi non debet; itavt ad Congregationes intermedias vocari non possit,& consequenter alius loco suo est subrogandus, aliàs electiones factæ nullæ erunt. Hinc dubitatur etiam, an Diffinitor Generalis possit esse Minister Prouincialis,& licet probabilis sit opinio negatiua, tamen est etiam probabilis affirmatiua; Sicut etiam potest Prouincialis eligi in Diffinitorem Generalem. *Ibidem vers. dum actu*.

9 Pro Hispanijs nullus Guardianus, defuncto Diffinitori subrogari potest, quod si secus factum fuerit, Guardianatu se abdicit; in nostra autem familia, licèt non adsit hæc restrictio; immò cum dispensatione nostris temporibus absque renunciatione Guardianatus fuerunt nonnulli subrogati ex iure antiquitatis, infausto tamen euentu. *Ibidem vers. An autem*.

10 Diffinitores Prouinciales sunt Iudices causarum Prouinciæ; Vocales pro tempore, & Patres, Sindicatores Prouincialium; Electores Disquisitorum in Capitulo Prouinciali; Legislatores Statutorum Prouincialium, Electores Guardianorum, & aliorum Officialium Prouinciæ, Prædicatorum, & Lectorum institutores, Assessores, & Collegæ Prouincialium

in omnibus causis ad Prouinciam, Capitulum, Congregationem, & particulares Fratres spectantibus, sine quorum consilio, & assensu nil moliri possunt Prouinciales. Quatuor tantum eligi debent, & non plures ætatis saltem 30. & Religionis 15. annorum (pro Reformatis autem non sufficiunt 30. anni, sed requiruntur 35.) quique prædicationis, aut lecturæ munus per 4. saltem annos laudabiliter transegerint. Vel triennio Magistri Nouitiorum, aut Secretarij Prouinciæ, aut Guardiani laudabiliter extiterint. In sequenti triennio confirmari non possunt, vltra numerum latiorum, aut strictiorum Prouinciarum non debent augeri. *Ibid.q.4.resp.2.*

11 Diffinitores Generales in Capitulo, vel Congregatione generali sunt digniores Prouincialibus, ipsosque præcedunt; extra tamen Capitulum generale, vel Congregationem, minimè, sed ipsos præcedunt Ministri Prouinciales; benè tamen verum est, quod in nostra Familia Diffinitores generales præteriti præcedunt Ministros Prouinciales præteritos. *Ibidem quæst.5.*

12 Non celebrata Congregatione generali intermedia ob aliquam causam, Diffinitores generales in Capitulo generali electi durant per sexennium, vel vsque ad nouam electionem. *Ibid.q.6.*

Capi-

13 Capitulum, vel Congregatio ſine Diffinitoribus celebrari non poteſt, vndè moriente aliquo Diffinitore, vel abſente, ita vt infra tres dies eius præſentia haberi non poſſit, ſubrogari debet alter Pater dignior illius Prouinciæ; aliter electio eſt nulla. Subrogatio autem iſta debet fieri à Diffinitorio; quod ſi Diffinitorium nollet ad hanc deuenire, non poteſt ille Pater dignior ad Congregationem, vel Capitulum accedere: immò ſi accederet nolente Prouincia, eſſet puniendus vt Apoſtata, nec poſſet ab alijs Diffinitoribus admitti ſub pœna vſurpatæ iuriſdictionis, & Congregatio, vel Capitulum eſſet nullum, tanquam celebratum à non habente poſſeſſionem, & exercitium iuriſdictionis. *Ibid.q.7.* Hinc eſt, quod Diffinitor non poteſt intereſſe Diffinitorio per Procuratorem. In Diffinitorio enim generali, abſente aliquo ex Diffinitoribus, debet ſubrogari alius ex eadem natione, ex ijs, qui fuerunt vel Procuratores, vel Commiſſarij Curiæ Romanæ, vel Diffinitores generales; ſi verò nullus talis fuerit Miniſter, Vicarius, ſeu Commiſſarius Prouincialis, ex qua erat Diffinitor defunctus, vel abſens. Diſtantia autem trium dierum poteſt dupliciter contingere, vel quia propè Capitulum eſt paucis milliaribus, tamen vocatus legitimè poſt tres dies non comparuit. Vel quia diſtat à Capitulo itinere trium die-

rum, vel per tres dietas, quarum quælibet viginti milliaria, vel ſeptem leucas continet: Et in his duabus conſiderationibus poteſt ſubrogari Diffinitor, primo modo poſt legitimam citationem: ſecundo autem ſine illa,quia non tenetur Prouincia abſentem nimis conuocare, niſi reperiatur in Prouincia, & tunc vocari debet à Prælato, & expectari non ſolum tres dies, ſed quot erunt neceſſarij ad itinerandum, niſi eſſet in doloſa mora: Si autem reperiatur extra Prouinciam, non adeſt obligatio ipſum expectandi vltra tres dies, licèt adſit congruentia, & æquitas illum vocandi, & expectandi, maximè ſi abſens reperiatur ob Religionis vtilitatem, vtpotè ad prædicationem, commiſſionem &c. non enim videtur rationi conſonum, vt quis detrimentum deferat de obedientia, & Religionis obſequio. *Ibid. conſt. c.8.ſtat.36.q.7.* Vide *infra num.*17.

14 Diffinitores generales non poſsunt eligi, niſi ex nationibus nominatis, ideſt ex Vltramontanis Prouincijs vnus, & Regnis Neapolitano, & Siculo duo, ex reliquis Italiæ tres, quorum tamen ſex, duo ex Reformatis eſse debent; ex Gallia duo, ex Belgis vnus: ex ſuperiori Alemania vnus, ex Hiſpania reliqui duo. Hique omnes ſi in Prouincia, ex qua vnus eligitur, alius in viuis non reperiatur, hoc tamen libertati, & meritis Pa-

trum

trum relinquitur; itavt ſit directio non præceptio: Quare ſi duo ex eadem natione eligerentur, electio valida eſset; & licèt regulariter non debeat eligi ex eadem Prouincia vnus, dum alter viuit, tamen excipitur Prouincia Romana, de qua in quolibet ferè Capitulo generali institutus fuit aliquis vel Diffinitor generalis, vel Officialis Curiæ. Cœterùm hac excepta, perpetuò ſeruatum eſt, vt nunquam ex vna Prouincia duo eligerentur Diffinitores generales actuales, quia hoc eſt vetitum per ſtatutum generale, quod tantùm diſpenſat, vt viuente vno iam emerito, alter eligi poſſit poſcentibus meritis &c. *Ibid. q. 8. reſp. 1.*

15 Diffinitores autem Prouinciales ex eadem cognatione duo eſſe non poſsunt, niſi ob excellentiam probitatis, & doctrinæ generalis diſpenſet, & eò minus poterit ex eadem cognatione eligi Prouincialis, & Diffinitor, vel Cuſtos, & Diffinitor: hæc autem prohibitio poſt quartum gradum durare non debet, poſſet tamen arctiùs limitari; Nomine autem cognationis hic non veniunt tantum illi, qui per fœminas coniunguntur, ſed etiam qui per maſculos; ſic etiam includuntur aſcendentes, & deſcendentes in recta, & tranſuerſali linea, vt pater, filius, nepos &c. frater, auunculus, conſobrinus &c. non autem affines. *Ibidem reſp. 2.*

Quam-

16 Quamuis in alia familia, nec prouincialis Diffinitor, nec Generalis nisi & præsentis sint, & de corpore Capituli existant, eligi possunt, tamen in nostra possunt eligi, etiam si non sint de corpore Capituli, dummodò præsentes sint; præsentes autem censentur si in eodem Conuentu, in eadem Ciuitate, vel Suburbio, vel in alio Conuentu, seu Oppido, à quo per nuncium vocatus, vno die conuenire possit; in hoc tamen dispensare potest Generalis, non autem Capitulum prouinciale: *ibidem quæst. 9.*

17 Diffinitores generales, qui ex Generalis familia eliguntur, sexennium durant, alij ex altera familia, & Prouinciales triennales sunt, nec continuari, aut reeligi possunt, nisi vrgens causa differendi capituli, vel congregationis inciderit, quia tunc durant vsque ad sequens capitulum; & nisi sexennio transacto, cum decreto irritante per Bullam Gregorij XV. *Militantis Ecclesia*, & sub pœna priuationis, & excommunicationis ipso facto Generalibus, & Patribus; super quo aduertendum est primo, quod dicente Gregor. XV. *Insuper quod Fratres prædicti, qui officio Ministri Prouincialis, Custodis, & Diffinitoris functi sunt, nullo modo possunt reeligi, nisi sexennio transacto*: intelligi debet reduplicatiuè, idest Diffinitor ad Diffinitoriatum, Custos

ſtos ad Cuſtodiatum &c. non autem prohibetur, Miniſtrum eligi in Cuſtodem &c. Secundo, quod ſexennium intelligi debet à die primæ electionis, non autem expleti officij. *Ita Author ibidem*. Tamen per Sacram Congregationem Regularium die 2. Iunij 1651. poſt ſuorum operum impreſſionem, fuit aliter declaratum, vacationem ſcilicet ſexennij prædictam, intelligendam eſſe à die expleti officij: Tertio hoc ſexennium debet eſſe capitulare, non naturale. Quarto, hoc ſexennium non debet expectari in ſubrogatione, quia poteſt ſubrogari Pater dignior ob mortem, vel ob priuationem, etiam ſi non elapſum fuerit ſexennium. Quod ſi ſubrogatio durauerit per biennium integrum, ſubrogatus vacare debet ſicuti electus. Sed quod attinet ad Diffinitores prouinciales ſub appellatione Patrũ prouinciæ veniunt illi, qui fuere Cuſtodes, & Diffinitores reſpectiuè, ſi nulli ſint digniores Patres, ſi autem nullus fuerit Pater in Prouincia, ſubrogandus eſt Guardianus principalioris Conuentus. *ibidem quæſt*. 10.

18 Suffragaturi ſedent ſecundum antiquitatem habitus, non electionis, vel votorum frequentia, ſententias ferre debent maiores primùm in vltramontana familia, in noſtra autem ſtandum eſt conſuetudini, tamen pro maiori libertate debent primum Minores incipere. *ibid. q.* 11.

Plu-

19 Plurium ſententijs ſtari; & quæ plures determinarint valent, & teneri debent; Et nouiſſimè in ſtatuto Toletano ſub Reuerendiſs. P. Michaele Angelo de Sambuca ſtatutum fuit, quod minor pars tenetur ſubſcribere ſententias, & quaſlibet deciſiones diffinitoriales latas à maiori parte. *ibid.*

20 Diffinitores ex ſe ſine generali, vel prouinciali Capitulo nihil ad Ordinem, vel Prouinciam ſpectans determinare poſſunt; vnde neque Generalis; neque Diffinitorium generale, neque ambo ſimul habent in Ordine Minorico condendi ſtatuta, ſed tota vis legiſlatiua in Diſcretorio; ſeu Capitulo generali conſtituta eſt, quod complectitur Patres Vocales, Diffinitores, & Generalem, qui non poſſunt, niſi coniunctim facere ſtatuta. Quare deducitur, quod licet in Tabula Capituli generalis dicatur: *Generalis cum Diffinitorio ſtatuerit, Diffinitorium generale decernit, vnanimi conſenſu Diffinitorij generalis fuit decretum, generale Diffinitorium determinat, &c.* ijs tamen Religio obedire non tenetur. Immò (quod conſiderabilius eſt) poteſt Generalis præcepta toti Religioni imponere, ſuo tempore duratura, Diffinitorium verum generale non poteſt. Sed cum Tabula Capituli cum ſtatutis confici debent à Diffinitorio, ſi poneretur aliquod ſtatutum, quod in Diſcretorio concluſum non eſ-

ſet, idque ſciret Præſes Diſcretorij, vel aliqui Prouinciales, qui aderant, tunc ſi hoc probari poſſet per congruos teſtes, pœna falſi puniendum eſt Diffinitorium, ſi de eius cõſenſu additum fuiſſet tale ſtatutum, & in conſcientia non eſſet obſeruandum; attamen niſi probetur, Obſeruandum eſt, quia præſumptio eſt pro Diffinitorio, de quo tamquam de grauiſſimo Tribunali tale ſcelus non eſt præſumendum, & ſic aliter dicentes, & tamquã tranſgreſſores, & tamquam calumniatores puniendi eſſent. *ibid.q.*12. *& Pœn.c.*28.*in fine*. Vocales autem, qui deponerent, talia ſtatuta non fuiſſe propoſita, & concluſa in Capitulo generali interrogandi eſſent, an ſingulis diebus, cum cogebatur diſcretorium ipſi aderant, quia potuit concludi ipſis abſentibus; neque ad duos, vel tres examen remittendum eſt, ſed ad quindecim, ſeu ſaltem decem probos, & Religionis zelo plenos. Maxima autem, & omni exceptione maior probatio pro, & contra eſt, monumentorum Capituli productio, quia ſi in actis capituli ſubſcriptis à Vocalibus omnibus, vel à Præſide Diſcretorij cum ſuis actuarijs, & aſſiſtentibus non reperiretur adnotatum, quod tali die coacto Diſcretorio, fuit propoſitum tale, aut tale ſtatutum, & per maiorem partem concluſum, vel excluſum, ſine vlla hæſitatione deduceretur validitas, & inualiditas illius. *Pœnal. ibidem*.

Pro-

21 Prouincialis sine Diffinitorio licet possit formare processus, & reum constituere, ac carceri mancipare ad custodiam, & etiam superiorem localem ab officio suspendere, punire tamen non potest aliqua graui pœna carceris, exilij, priuationis suffragiorum, nullamque pœnam statutariam subditum incurrisse declarare sine consilio, & assensu Diffinitorum. Hinc est, quod Diffinitores tenentur sub peccato mortali, ac restitutione, damni illati, non minus ac Prouincialis probè nosse merita causæ, quam iudicant, & si taliter periti non sint, tenentur peritos consulere, & si ex ignorantia procedant, pœna arbitraria puniendi sunt, & priuationis officij, & dignitatis, si procedant ex dolo, idest transgrediendo clarè formam statutorum, sacrorum Canonum, iuris ciuilis, sicuti si ex culpa lata, seu ex affecta, ex supina ignorantia iudicant, eadem pœna plectendi sunt: Si autem ex culpa leui, vel leuissima, puniendi sunt pœna minori. Nec excusantur, quod iam electi fuerint Diffinitores, & non decet tale officium renunciare, nam iuri naturali repugnant, quod profiteantur munus, quod nesciunt. Et quamuis non peccaret mortaliter Diffinitor imperitus, dum causa discutitur, si peritiores audiat, & illorum sententiæ adhæreat, tamen à mortali culpa non eximuntur illi, qui talem elegerunt,

quia

quia Republicam offendunt,& tales labendi euidenti periculo exponunt; & ideò per statuta Ordinis cautum est, vt Diffinitores cum ætatis maturitate, Prædicatoris, vel Lectoris scientiam habere debeant. Quinimmò non solum tenetur, prout omnes Iudices, iudicare secundum allegata, & probata, sed perpendere allegantias aduocatorum, & videre quid dicant, quomodo comprobent suas defensiones, vel impugnationes, & supplere defectus aduocati, conferendo illorum allegationes cum iure, & certum est, hoc præstari non posse, sine scientia. Debent itaque Diffinitores call ere Statuta Ordinis, licet non sit opus scire leges, & canones, quia sufficit habere perfecta media ad iudicium ordinata, quæ sunt ipsa statuta Ordinis, iuxta quæ procedendum est. Debent etiam scire ordinem iuris necessarium in formandis processibus; nam quamuis formare processus spectet ad Prouincialem vsque ad sententiam exclusiuè: vbi tamen opus esset arctatione (quæ sine consensu Diffinitorij infligi non potest) necesse est scire; an processus sit benè, vel malè formatus, saltem quoad essentialia, & sic dum de inferendis tormentis non minus, quam de sententiando, cogitur Diffinitorium, Prouincialis docere tenetur de canonica formatione processus, vel lustrando, & legendo illum coram

toto Diffinitorio, vel anticipatè illum tradendo singulis Diffinitoribus ad effectum, vt videant merita causæ, an scilicet contra reum legitima sint, vt tormentis examinari mereatur. Sufficit itaque scire praxim Religionis, & secundum illam intelligere, an reus arctari, vel torqueri possit. *Pœnal.cap.1.quæst.2.resp.3. & 4.* Nec credere debent Iudici, seu Prouinciali etiam si perito, cum ipsi diffinitores sint coniudices, & collegæ, & non satisfaciant suo muneri, credendo, sed inspiciendo, & multoties casus docuit, errasse Diffinitores, ac propterea punitos fuisse, eo quod ad vnius relationem, etiam si docti, & probi ad causæ decisionem deuenerunt. *ibid.*

22 Non est arbitrarium Visitatoribus in decidendis causis, Diffinitores prouinciæ adhibere, vel ijs relictis, alios ipsorum loco assumere: sed quotiescumque non agitantur causæ contra ipsum Diffinitorium, vel Diffinitores suspecti non sunt, tenetur omninò Visitator in decidendis causis vti consilio, & assensu Diffinitorij, quando autem agitandæ essent causæ contra Diffinitorium, vel Diffinitores essent suspecti, tunc visitator tenetur loco ipsorum vti alijs, seu alio Patre graui. Causæ autem vrgentes, vel recusandi Diffinitorium, vel alios assumendi sunt eædem, quæ sufficiunt ad recusationem Iudicis suspecti, si nimirum

sunt

ſunt inimici, ſi iuris ordinem non ſeruent, ſi parti nimium fauerint, qui inimico ſupra quam decet, familiares ſe oſtenderint, qui modum commiſſionis, vel exequutionis exceſſerint, qui fuerint reo vel actori coniuncti, qui reos extraiudicialiter grauauerint, qui votum ſuum ad fauorem partis manifeſtauerint, qui recuſantes minanti fuerint; quare non tantum Viſitatores, ſed etiam Prouinciales ob aliquam ex dictis, vel ſimilibus, aut grauioribus cauſis Diffinitores à iudico remouere debent, & loco remotorum, licet Prouinciales teneantur ſubrogare digniorem, vel dignores, iuxta numerum prædictorum remotorum, tamen Viſitatores, ſeu delegati, tam in cauſa ſpeciali, quam ad vniuerſalitatem cauſarum, non habent hanc reſtrictionem, ſed ſubrogare poterunt, quem, vel quos maluerint, dummodò ſint docti, & probi; aliàs delegati peccant mortaliter aliter faciendo. *Pœnal. ibid.*

An priuatus actibus legitimis poſſit eſſe Diffinitor. Vide *Priuatio num.* 3.

DISCRETI.

1 Locales, ſeu Conuentuales ſunt illi, quorum conſilio Superiores locales grauiora negotia decernunt, ex ſenioribus, & prudentioribus eſſe debent, & non minus quam duo; Diffinitores autem Ordinis, & Prouinciæ ſunt

Discreti ex suo munere, maiores Discretis localibus, & de ijs habenda est ratio in Conuentu, de quibus habetur in tota Prouincia, vel Ordine, quia tamen ij non in omnibus morantur Conuentibus, satis est, si Vicarius, & duo seniores, qui ex officio, & antiquitate discretionis, prudentiæque suffragium merentur, Discretorum localium assumant officium: & sunt Guardianorum Consiliarij, & Assessores. *Const.c.1.statut.4.§.16.* Vide *Carcer n.2.*

2 Discretus localis huiusmodi, qui ex antiquioribus in Conuentibus iure ipso adscitus censetur, non dicitur habere officium Ordinis; vnde priuatus officijs, vel voce actiua, & passiua potest esse huiusmodi Discretus, non autem potest, si discretatus ipsi competeret ratione alicuius officij habiti, putà si fuisset Pater Prouinciæ &c. sicut etiam non posset esse discretus localis, ad ferendum suffragium in Capitulo; prout antiquitus eligebantur in quolibet Conuentu Discreti ad ferendum suffragium in Capitulo prouinciali. *Pœn. cap. 3. quæst. 2. diffic. 3. resp. 1.*

3 Discretus localis, qui antiquitus eligebatur ad ferendum suffragium in Capitulo prouinciali, erat dignior Magistro Nouitiorum, hac præcisa ratione, quia vocalis erat. *ibidem diffic. 6.*

4 Ministri Generales, sicuti Vicarij Generales,

rales, qui biennio integro officium super vtraque familia exercuerunt, sunt Discreti perpetui totius Ordinis, & Commissarij Generales emeriti familiæ sibi commissæ. *Const. cap. 8. stat. 32. & 34.*

DISCIPLINA.

Est proprij corporis spontanea flagellatio, quæ nunquam interruptè à principio Ordinis, vsque ad præsentem diem in viridi obseruantia perseuerat, Consuetudo autem est, vt ter in hebdomada fiat ad memoriam passionis Christi, dicendo psalmos *Miserere mei Deus*, & *De profundis*, vna cum Antiph. *Christus factus est pro nobis obediens*, cum Orationibus *Respice, &c. Const. cap. 5. stat. 5.*

DISPENSARE. DISPENSATIO.

1 Generales, vel Prouinciales Ministri, & Custodes, qui à censuris possunt absoluere volentes nostro aggregari consortio, tam ante susceptionem habitus, quam in Nouitiatu, sicut etiam post professionem emissam (prout diximus *verbo absoluere*) possunt etiam cum eisdem dispensare in irregularitatibus. *Const. cap. 2. stat. 14. §. 1.* cum causa tamen, quia dispensatio est relaxatio iuris communis cum cognitione causæ ab eo, qui potestatem dispensandi habet; vnde Prelati inferiores Papa di-

ſpenſare non poſſunt ſine cauſa, Papa autem poteſt relaxare ius poſitiuum ſine tali cauſa, non autem ius diuinum, & diſpenſantes ſine cauſa (excepto Summo Pontifice) in materia graui iuris communis, & præceptorum Regulæ, peccant mortaliter; Et impetrantes diſpenſatione vti non poſsunt, quia nulla, & inualida eſt. *Conſt. cap.* 2.*ſtat.*14. §.5. *quæſt.* 1.*&* *cap.*12.*ſtat.*12.*quæſt.*4.*reſp.*3. vbi habetur, quod licet in legibus proprijs poſſit Princeps diſpenſare ſine cauſa, quia etiam ſine cauſa poteſt illas tollere (quidquid ſit de diſpenſantis peccato, inæqualitatem in Rempublicam committentis) attamen in lege Superioris diſpenſatio facta ſine cauſa, inualida eſt, & nulla, & ſi res grauis ſit, qui vtitur diſpenſatione, toties peccat mortaliter.

2 Cauſæ legitimæ ad diſpenſandum, ſunt Charitas Chriſtiana, vrgens neceſſitas, debita obedientia, & Reipublicæ vtilitas, quæ omnes ad commune bonum reducuntur, & in particularibus caſibus remittuntur arbitrio boni viri. In caſu autem diſpenſandi in irregularitatibus cum ijs, qui volunt noſtro aggregari conſortio, vnica eſt cauſa, nimirum Religionis bonum, quia ſi reciperetur irregularis ad habitum, non diſpenſatus, eſset inutilis: huic adnecti poteſt vtilitas, & qualitas perſonæ, quia melius eſt, & honorabilius recipere in

Cle-

Clericum aliàs idoneum, & cum illo dispensare, quàm inter laicos irregularem reijcere. *Pœnal. c. 2. stat. 14. q. 2.*

3 Potest impendi dispensatio sine absolutione à censura; vnde extra Sacramentum confessionis potest volens Religionem ingredi dispensari, etiam si non sit absolutus ab excommunicatione, vel suspensione, saltem in foro conscientiæ. *ibidem quæst.* 3.

4 Potest etiam nostram volens ingredi Religionem dispensari ab irregularitate proueniente ex homicidio casuali vel patrato ad defensam, vel voluntario occulto tamen; & quod dicitur de homicidio, dicitur etiam de mutilatione. *ibid. quæst.* 4.

5 In sententia illorum, qui concedunt posse nos absoluere ab hæresi occulta, possumus etiam dispensare in irregularitate ob hæresim contracta. *ibidem quæst.* 5. Qui enim potest dispensare in crimine, potest in pœna, & qui potest à lege, potest à pœna legis dispensare, nisi aliud caueatur. *ibidem, & Pœnal. cap. 6. quæst.* 12. Ab hæresis tamen publicæ irregularitate dispensare non possumus. *ibidem quæst.* 5.

6 In Bigamia similitudinaria, quæ est quando quis in sacris constitutus, vel professus ducit vxorem, & consumat Matrimonium, dispensare possumus. Immò posse Genera-

neralem, vel Prouincialem in bigamia vera, & interpretatiua cum suis subditis dispensare, docent Auila *de censuris par. 7. disp. 8. dub. 1. concl.* 8. Henriq. *lib. 12. cap. 6. numer. 11. litt. Z.* Vbi citat priuilegium Sixti IV. Concessum Carthusiensibus anno 1481. & Pauli III. Præmonstratensibus, in quibus indulgetur facultas dispensandi in foro conscientiæ in omnibus casibus nullo excepto, etiam cum homicida voluntario. Idem Sixtus IV. concessit Monachis Sancti Hieronymi in Hispania dispensare in quacumque irregularitate, quomodocumque contracta, & citat titulum 12. Priuilegiorum Hieronymorum. Idemque habere Augustinienses in *suis Priuilegijs fol. 90.* refert Compendium Priuilegiorum Mendicantium, *verb. dispensatio* 4. Compendium *Bernardin.* §. *6.* Compendium *Societatis Iesu* §. 4. *& 6.* Addi potest priuilegium Cisterciensium eiusdem Sixti IV. anno 1476. apud Bullar. Rodr. *fol.* 222. *col.* 1. Quo omnes Monachos, Nouitios, Donatos, Conuersos, seruitores, continuos Commensales, Procuratores, Nuncios, & alias Ordinis personas, quæ Generali Capitulo interfuerint, & viginti dies post, Confessores à dictis eligendi, dummodo per Abbatem secundum Ordinis statuta approbati sint, ab omnibus censuris, & pœnis absoluere, & dispensare in irregularitatibus, quouis modo,

do, & qualitercumque contractis; & aliud Pauli III. Benedictinis Vallisoletanis, quo possunt dispensari semel in anno primo diæ Lunæ Quadragesimæ super quibuscumque irregularitatibus, quauis occasione, vel causa contractis, apud *Rod. fol. 366.* de quo *Portell. verb. dispensare in addit. num. 5.* ait includi homicidium voluntarium, bigamiam &c. *Cumque concessio sit tam ampla, & Generalis, & Papa id possit concedere, nec ab aliquo Successore reuocatum inueniamus in speciali, videtur, posse Religiosos illa vti, sicut iacet sine limitatione, quia cum lex non distinguit, neque &c.* Quod confirmat Hieronymus *Roder. resol. 16. in fine* dicens: *Quæ sententia tamquam pia, & probabilis potest in praxi sequi, licet opposita sit tutior*, & clarissimè per priuilegium eiusdem Pauli III. Societatis *pag. 365. num. 9.* quo conceditur *Generali, & eius delegatis dispensare cum suis in omni irregularitate ante, vel post ingressum Religionis contracta, & absoluere, &c. nisi excessus absoluendorum adeò graues fuerint, & enormes, quod sint ad Sedem Apostolicam meritò destinandi, & ne sæpè in dubium reuocetur, qui sint ad Sedem prædictam destinandi, declarationem in ea parte per fel. rec. Sixtum Papam IV. in Bulla, quam Mare magnum vocant, factam, confirmamus.* Isti autem casus sunt, *Hæretici relapsi, Schismatici, falsarij litterarum Apostolica-*

licarum, & deferentes probibita ad infideles. Ita declarauit Sixtus IV. in Mari Magno. Apud *Bullar. pag.* 152. *num.* 40. Cum ergo exceptio firmet regulam in contrarium, omnes aliæ irregularitates conceduntut. Itaque ex istorum sententia, cum bigamis quoquo modo acceptis, possunt Prælati dispensare ad Ordines sacros, etiam in foro exteriori, cum bigamia sit publica, & notoria, neque Pontifex aliter distinguit, & arctat. Nam præfatum priuilegium non dirigitur Generali, vt Confessario, sed vt Prælato; licet enim addat, posse absoluere à peccatis, id propterea non tollit, quin extra confessionem dispensare, & à censuris absoluere valeat. Nec potest opponi, concedi facultatem dispensandi super irregularitatibus prouenientibus ex censuris, quia clarè aduertit, *alijsque Ecclesiasticis, & sæcularibus sententijs, censuris, & pœnis, &c.* & loquitur etiam *de volentibus societatis consortio aggregari*. Cum igitur sæculares sententiæ, & pœnæ censuræ non sint, elicitur, posse dispensari, etiam super irregularitatibus, quæ sine censuris contractæ fuerint, vt est bigamia, etiam cum Nouitijs. Et licet *Peyrinus tom.* 2. *de Prælat. q.* 2. *cap.* 5. §. 8. *num.* 100. dicat, hanc sententiam non esse tutam in praxi saltem quoad forum externum, & confirmet opinionem negatiuam, quam tenuit *tom.* 1. *priuil. in const.* 2.

Iulij II.

Iulij II. num. 120. Tamen dubius hæret, & in hanc noſtram ſententiam, vel lubens inclinat, citans Auilam, & Henriq. S. Thom. Armil. Suarez, Tabien, Sairum, Paludan. Turrecremat. Nauarr. qui apud ipſum videri poſſunt *à num. 99. ad finem.* Scio *Roder.tom.1.quæſt.24. artic. 2.* Tenere, Prælatos Religionum non poſſe diſpenſare in bigamia vera, & interpretatiua quoad Ordines ſacros; benè quidem quoad Minores cum S. Thoma, & Silueſt. & in ſimilitudinaria, etiam quoad maiores, & refert, ſe tenuiſſe contra Henriquez *in Summ. tom. autem 2. quæſt.*105. *art.* 1. refutat Nauarr. *lib. 1. conſ. 15. de homicidio voluntario*, dicentem, inferri ex priuilegio Pauli III. Præmonſtratenſibus conceſſo, quo poſſunt diſpenſare in homicidio voluntario, quod poſſunt etiam in bigamia, idque ſibi non probari, quia hæc ſolent excipi,& adducit ſtylum Curiæ, & Sacræ Pœnitentiariæ difficultatem impetrandi &c. Confutat (inquam) quia in claris non eſt opus coniecturis; & alia ratio eſt habenda de Regularibus ,alia de Clericis; ijs enim conceditur, quod negatur Epiſcopos. Tamen concludit articulum, quod illa verba, *quacmque occaſione contracta*, non includant homicidium voluntarium, & bigamiam. Articulo autem ſequenti, poſtquam contra Nauarr. tenuit, poſſe non diſpenſare in homicidio facto in bello iu-

iusto, & ex defectu lenitatis, concludit: *Vnde infert, quod Prouinciales non possunt dispensare in hac irregularitate (scilicet) bigamiæ, loquendo iuxta ius commune, & stylum Curiæ, & hoc mihi videtur securius. Possunt tamen dispensare in ea, si verum est quod Paulus Quartus (corrige Paulus Tertius) hoc concessit, iuxta ea, quam in articulo superiori dicta sunt.* Ex quibus verbis, nisi sibi contrarius, colligitur retractasse sententiam, & primi, & secundi tomi, & summæ. De Miranda *tom. 2. quæst. 8. art. 2.* nihil addendum, quia omnia ad litteram ex Rod. transcribit, sicut facit Barbosa *allegat. 49. de offic. Episcopi à num.* 27. ex Tamburino, quem citat. Qui accipiens à Rod. & Nauar. responsione, elidere putat priuilegium concessum à Sixto Quarto Minoribus absoluendi, & dispensandi in omnibus irregularitatibus, excepto homicidio voluntario, & mutilatione, dicendo. *Non suffragantur, quia in priuilegijs super intelligitur; excepta bigamia, nisi specialiter explicetur.* Si quis autem huic maximæ aliam opponat, *omne qui dicit nihil excludit,* quam fusè authoritatibus firmat Barbosa *axiom.* 168. videtur clauum clauo trudisse. Hæc enim intelligentia priuilegiorum non est in iure fundata, quia cum sint amplianda, & Summi Pontifices omnes omnino casus includant, quomodolibet ad Sedem Apostolicam

per-

pertinentes, nullos exclusisse, censendi sunt. Hanc sententiam, vt probabilem, & tutò sequendam exscribere ex auctoribus volui, vt sciant Prælati, quid agere tutò possint &c. *Const. cap. 2. stat. 14. §. 5. quæst. 6.*

7 Possunt etiam Nouitij, & fratres nostri absolui ab excommunicatione, quæ contrahitur per simoniam, & dispensari super irregularitate contracta ex hoc vitio, siue post celebrationem cum hac censura, siue antea, siue in beneficio, siue in Ordine. *ibidem q. 7.*

8 Non solum possumus dispensare cum irregularibus, qui celebrauerunt in locis, interdicto suppositis, sed etiam cum ijs, qui fuerunt causa interdicti, sicut cum ijs, qui personaliter interdicti fuerunt, & suspensi, *ibidem quæst.* 8. etiam si quis peccauerit in confidentiam priuilegij, & in contemptum clauium, *ibidem quæst. 9.*

9 Licet autem dispensare possumus in irregularitate, & absoluere à suspensione contractis ob susceptionem Ordinum ante legitimam ætatem, non possumus tamen concedere, vt ordinatus ante ætatem, quæ adhuc completa non sit, exercere possit suum Ordinem: Suspensio verò, quam ipso iure contrahit ordinatus sine patrimonio per ingressum Religionis, cessat; vnde potest Nouitius sic ordinatus ad celebrationem, vel actus aliorum Ordinum admit-

admitti relapſurus, ſi habitum dimittat. Cum ordinis verò per ſaltum, non poſſumus diſpenſare, nec vt Ordinem non ſuſceptum exerceant, nec etiam ſuſceptum, putà ſi recepiſſent Diaconatum, ſiue Subdiaconatum; poſſumus tamen diſpenſare, vt ad Ordines non ſuſceptos promoueri poſſint, non autem defectum ordinis ſupplere. Etiam ſuper interſtitijs intermiſſis, & ſuper ordinato cum dimiſſorijs fictis diſpenſare poſſumus. Quod etiam dicendum eſt de eo, qui duos Ordines ſacros, vel Minorem, & Sacrum vno die ſuſcepiſſet, ex quo ſuſpenſio ipſo facto contrahitur. *ibidem quæſt.* 10.

10 Infamia iuris conſequens ex infami delicto, vt hæreſis, criminis nefandi, tolli non poteſt à Prælatis Regularibus, neque ab Epiſcopis, ſed hoc ad ſolum Papam pertinet; benè tamen infamia facti, ſcilicet procedens ex graui aliquo peccato notorio, quo emendato, tolli poteſt infamia, ſicuti tolleretur per ipſam vitæ emendationem per multos annos; neque Prælati Regulares poſſunt diſpenſare in defectibus corporis, vel animæ, vt ſi eſſet claudus, mencus, cœcus, amens, furioſus, lunaticus, dæmoniacus, quia in pleriſque ipſorum neque Summus Pontifex poteſt, cum repugnet Ordinum exercitio, & cum lunaticis, præcipuè ſi ſpumam emittant, & frendeant dentibus.

ibi-

ibidem quæst. 11. In pœnalibus *cap.* 10. *quæst.* 7. *verſ. reſpondeo ſecundo* ait Auctor. Infamia iuris tolli &c. vt dixit etiam *dicto cap. quæſt.* 2. *diff.* 4. *verſ. Sed dices*. Attamen quia in Commentarijs ad ſtatuta *cap.* 2. *ſtat.* 14. §. 5. *quæſt.* 11. dixit, non poſſe noſtros Prælatos tollere infamiam, vt hæreſis, ſodomiæ &c. ſed reſeruari ad Papam, doctrinam vniuerſaliter traditam declarandum cenſuit, valere nimirum tantum ex iure communi, non autem ex priuilegijs Ordinis, concedentibus Prælatis Regularibus poſſe diſpenſare in omni irregularitate, & abſtergere omnem maculam, tam in foro exteriori, quàm interiori, vt fusè probauit in prædictis Commentarijs loco citato §. 5. *quæſt.* 4. vbi tenuit, poſſe diſpenſari irregularitas ex homicidio voluntario, *&* *quæſt.* 5. ex cauſa hæreſis, *&* *q.* 6. à bigamia, vbi ampliſſima diſpenſandi priuilegia recenſuit, & ſatis probat *Lezana in ſumma verb. Infamia n.* 17. referens priuilegia aliquarū Religionum, putanſq; eos Pręlatos poſſe diſpenſare ſuper infamia, qui poſsūt ſuper irregularitate, ſed non ſequitur ex neceſſitate materiæ, quia infamia non eſt irregularitas, licet à conſecutione ordinū, & beneficiorū impediat; attamen eſt pœna in iure ſatis diuerſa, aliàs dicendum eſſet, eſse vnum, & idem, & hoc ex ipſis dictis colligi videtur, quia cenſet cum *Theſauro*, quæ citat, vnico

con-

contextu tolli infamiam, & irregularitatem, quasi verò idem sint, cum tamen sint pęnę diuersæ sibi succedendæ, prius est culpa, deinde infamia, & infamibus dignitatum portæ clauduntur, & licet verum sit, tolli irregularitatem ortam ex infamia, si ipsa tollatur, e contrario tamen verum non est, quia si Pontifex tolleret irregularitatem ortam ex infamia, & nihil de infamia loqueretur, certè illa remaneret, quia cum sint duæ (aliàs tolleretur istarum pœnarum distinctio) ablata vna, quæ est effectus, non tolleretur alia, quæ est causa, & sic non est reciproca consequentia, melius probatur ex verbis priuilegiorum, quæ eo loco adduxit, nimirum Sixti IV. in in Confirmatoria, *Maris magni*, quæ incipit *Regimini vniuersalis Ecclesiæ*, declarans casus, ob quos debeat adiri Sedem Apostolicam, nimirum hæreticos, relapsos, schismaticos; & litterarum Apostolicarum falsificatores, & deferentes prohibita ad infideles, subiungit. *Reliquis verò omnibus, etiam simonię prauitate quomodocumque irretitis posse per illos, quibus inhibi conceditur, absolutionis, & dispensationis beneficium, & gratià iuxta casuum exigentiam impartiri*. Conceditur autem Prouincialibus, custodibus, Generalibus, & eorum Vicarijs, & infra concedit Generalibus, & Prouincialibus Ministris, ne fratres vagandi occasionem habeant, posse dispen-

dispensare cum patientibus defectum naturalium ex quocumque coitu illicito, *necnon cum his, qui ex quacumque causa, præterquam homicidij voluntarij, bigamiæ, & mutilationis membrorum irregulares forent, postquam Ordinem ipsum professi fuerint, vt defectu huiusmodi, & irregularitate non obstantibus, irregulares ipsi, ad quoscumque etiam sacros Ordines promoueri, &c. & ad quascumque administrationes, & officia dicti Ordinis eligi, recipi, & assumi, illaque gerere, & exercere liberè, & licitè valeant, motu proprio, & scientia prædictis concedimus per præsentes*, & in Bulla, quæ appellatur *Aurea*, incipitque *Sacri Prædicatorum, & Minorum Ordines*. Confirmans supradictas facultates absoluendi, & dispensandi ait; *Super dispensatione, & absolutione cum eisdem in quibuscumque casibus, præterquam in illis, pro quibus essent, ad Sedem Apostolicam mittendi &c.* Ex quibus patet amplissima facultas dispensandi in omnibus casibus (notatis tamen exceptis) inter quos, sine dubio est infamia, quia si conceditur de hæresi non relapsa, de simonia, & de homicidio casuali, multo magis conceditur de infamia, quæ eundem periodum cum irregularitate habet, mitto aliarum Religionum priuilegia, & noto vniuersalem illam, *ex quacuque causa*, in qua includitur infamia, quæ reddit etiam irregularem. *Pœn. c. 10. q. 2. resp. 2.*

Quæ-

11 Quælibet dispensatio nostræ Regulæ relaxatiua est subreptitia, & proinde nulla; vnde dispensationes Iulij II. circa vestes sunt sublatæ. *Const. cap.* 2. *stat.* 72. *dub.* 2. Immò Minores Obseruantes nullam Regulæ dispensationem acceptarunt. *Pœnal.cap.*17.*quæst.*3.

12 Dispensati etiam ob necessitatem in vestimentis, sunt inhabiles ad nostri Ordinis officia, etiam ad Vicariatum. *ibid. stat.* 74.

In quibus casibus Generales possunt dispensare. Vide *Generalis*.

Dispensare cum Illegitimis. Vide *Illegitimi*.

Disquisitores: Vide *Electio num.* 4.

Diuisio. Vide *Reformare*.

DOLVS.

1 Alius bonus, alius malus. Primus est solertia, cum verbi gratia, ægros fallimus, vt curemus, latrones, hostes decipimus, & stratagemmate eludimus. Sic Salomon, veram Matrem dolo bono discooperuit. Dolus malus est fallacia, calliditas, machinatio ordinata ad decipiendum, & fallendum aliquem cum formali proposito nocendi. Doli mali species est *Calumnia*, idest quæ falsa crimina intendit, *Præuaricatio*, quæ vera abscondit. *Tergiuersatio*, quæ ab accusatione desistit. *Cauillatio*, quę falsis disputationibus imponit, & veris falsa colligit, soletque dolus ad aliquod maleficium deter-

determinatum influere; v. g. furtum, homicidium, periurium falsum; Aliquando producit factum criminosum: quod tamen speciali nomine non est significatum, & communiter appellatur Stellionarus. *Pœnal.cap.2.q.8.* & licèt in omni delicto præsumatur, *ibid. q. 7. resp.3.* tamen in delictis, quæ ex fragilitate, & ignorantia consistunt non præsumitur; ex quo sequitur, quod non in omnibus delictis requiritur dolus, vt puniri possint, provt est fornicatio, & similia, quæ committuntur absque intentione alteri nocendi; sed tantum ad sui delectationem &c. quando autem dicitur, quod in delictis puniendis requiritur dolus, intelligitur de illis delictis, in quibus regulariter dolus esse potest. *ibid.q.8.*

2 Quamuis negligentia crassa, & dissoluta comparetur dolo (negligentia autem, & dolus non presumitur, nisi probetur, quod fallit in omittente facere id, quod scit, se debere facere, & etiam in faciente actum prohibitum) Verumtamen est, quod in dolo datur paruitas materiæ; sicut & in qualibet materia morali. *Pœnal. cap.4.quæst.11. diffic. 3. in fine*; attamen quando ageretur de imponenda pœna mortis, vel mutilationis membri, lata culpa non æquiparatur dolo.

3 In homicidio autem probatur dolus scilicet cum aliquod commodum occidens re-

cepturus est, si adsit causa delinquendi, si probata fuerit violentia; nam ea probata, dicitur probatus dolus. *Pœn.cap.14.quæst.6. diff.2. in fine*; probatur etiam per coniecturas, quas purgare tenetur infamatus. *Pœnal. cap. 18. q. 4. diff.1.in fine*.

DOMINIVM.

Est facultas, seu ius re quapiam vtendi, & fruendi tanquam sua, & independenter ab alio. Diuiditur in directum, & vtile. Directum est Domino proximum. Vtile consistit in vsu, & differt à possessione, quia dominium est iuris, possessio autem facti; illo rem nostram facimus, hac ipsam detinemus. *Const.cap.6.stat.1.*

An possit esse in Fratre Minori. Vide *Proprietas*.

DOMVS:

Si quis ex nostris (quod Deus auertat) legitimè conuictus fuerit domos suspectus ingressum fuisse, ab eo loco omninò est remouendus, & licet Author noster *in Const. c. 11. stat.4.in fine* determinet, suspectas esse quascunque domos mulierum; vbi castitas periclitari poterit, dummodò adminicula alia adsint, nimirum frequentiæ, sequestrationis &c. *Pœn. cap.8.quæst.2.* Subtilius materiam istam rimans ait, quod suspectæ domus appellatione non-

tan-

tantum veniunt domus meretricum (quæ Lupanaria, & Postribula nuncupantur, tunc enim nulli dubium est, puniendum esse Religiosum, qui infames hasce domos ingrederetur, nisi causam talem assignaret, quæ merito illum à temerario ingressu liberaret, putà si causa confessionis, si petendæ eleemosynæ, si ob casum repentinum cum alijs &c.) sed etiam aliæ suspectæ, dici possunt, quæ nimirum inhabitantur à mulieribus vanis, indeuotis, iuuenibus non benè apud vicinum audientibus in vestitu, incessu, in moribus, quæ frequentarentur à sæcularibus non coniunctis, &c. quæque à probis, & honestis, vt suspectæ haberentur, ita vt ingressus Religiosi in illas videntes, aut viciniam in admirationem induceret, ac murmurationem. Vide *Fornicatio*.

DONA. DONARE.

An Religiosi possint donare. Vide *Casus num.* 13.

DORMIRE.

Sine habitu. Vide *Consuetudo num.* 2.

ECCLESIA.

Ecclesiæ Regularium non sunt Collegiatæ in odiosis; vndè in ipsis Missam Conuentualem

aliquando non celebrare, non est peccatum mortale. *Const. cap. 3. stat. 6.*

Egredi à Conuentu. Vide *Conuentus num. 5.*

ELECTIO. ELECTVS. ELECTORES.

1 Electio est alicuius personæ idoneæ ad dignitatem canonica vocatio. *Pœnal. cap. 3. quæst. 2. diff. 8. & cap. 15. quæst. 10. vers. Dixi independenter.*

2 Electiones omnes in nostra Religione fieri debent per vota secreta; quæ canonicæ dicuntur, cum à maiori parte Capituli concluditur, vt si vota nouem sint, quinque maiorem partem efficiunt. *Const. cap. 8. stat. 2. in textu*: debent autem fieri per schedulas; tamen si fierent per compromissum, vel per inspirationem, non essent nullæ. *Ibid. q. 1.*

3 Si Superior sit vnus ex eligentibus, & vota sint æqualia, electio non fit valida in ea parte, ex qua Prælatus reperitur, quia cum per Trident. vota nunquam publicari debeant, sciri non poterit cui parti accesserit; si verò ad Generalem deuoluatur electio, & Generalis fuerit vnus ex suffragantibus, potest noua sui suffragij accessione in suam eandem partem inclinare, immò etiam in aliam partem, si ex discussione, quam facere debet, repererit electum primò à se non esse digniorem. *Ibidem quæst. 2.* Per Constitutionem verò Apostolicam Vrba-

Vrbani VIII. incipientem *Religiosos viros, editam* 10. *Nouembris* 1642. In paritate votorum Præses in electionibus Guardianorum votum decisiuum habet; & in nouissimis statutis generalibus compilatis à P. Reuerendiss. Michaele Angelo à Sambuca *cap.*8.§.36. *num.*7. etiam additur *num.*11. quod in electione Guardianorum, si vota per tres vices erunt æqualia, Præsidens voto decisiuo vtatur: iuxta quod Sac. Congreg. Regul. die 13. Martij 1653. ad euitandam paritatem suffragiorum, quæ ex numero pari sex vocalium, quibus Diffinitoria Prouincialia constant tàm in electionibus faciendis, quàm in negocijs decidendis oriri potest, Ministris Prouincialibus deficiente Præside, in huiusmodi casibus votum decisiuum concessit.

4 Disquisitores neque plures, quam sex, neque minores quam duo esse debent, qui sint de corpore Capituli, nisi communi consensu duo ex exteris deputentur. In Capitulo Generali proponantur à Generali, vel antiquiore Ordinis Patre, & communi Discretorum Ordinis, & Diffinitorum præcedentis Capituli consilio, & consensu; In Prouinciali proportionaliter procedatur. *Ibid. statut.*3. *in textu*, Regulariter autem tres tantum, nec plures, nec minores Disquisitores eligendi sunt. Dixi *regulariter*, quia in casu necessitatis possunt esse duo, immò vnus; nam si Electores essent

tantùm tres, duo ex illis tertium ſcrutarentur; ſi verò duo tantum, vnus ſcrutabitur alterum; ſi vnus, ipſe ſuum votum publicabit. Excipitur etiam electio Capituli Generalis, in quo ob maximam amplitudinem, & cum alternatiuè Generalis eligi debeat ex vna, aut altera familia, in quas Minorica Religio eſt diuiſa, vt quieti, & fidelitati proſpiceretur, nec diſſidium eſſet, ex qua familia tertius ille Diſquiſitor eligendus eſſet, conſultum eſt, vt tres ex vna, tres alij ex altera eligerentur à Patribus propriæ familiæ. Accedit, quod cum in quolibet noſtro Capitulo Generali eligi debeant, & Generalis Miniſter, & Commiſſarius generalis: & ſex Diffinitores itidem generales, vtrinque prouiſum fuit, vt initio totius Capituli, ſex Diſquiſitores eligerentur; qui ſuis poſtmodum electionibus aſſiſterent, & omnes vnius Capituli ſuffragia ſcrutarentur, quæ cum ad numerum 250. pertingat, non eſt mirum, quod ſex Diſquiſitores habeat. Nulla enim in toto Orbe Chriſtiano amplior electio reperitur, in qua etiam aliquando Summi Pontifices præfuerunt, vt accidit in Capitulo Generali Reatino, in quo fuit electus Fr. Raymundus Gaufredi Generalis, Præſidente Domino Nicolao Papa IV. & Gregorius IX. præfuit electionis Fratris Haymonis ſexti Ordinis Generalis, & Bonifacius VIII. præfuit electioni Fr. Io-

Fr. Ioannis de Muo decimusquintus Generalis. *Const.c.8.stat.3.dub.1.*

5 Extra Capitulum in casu necessitatis etiam eligi possunt Disquisitores, sed toto consentiente Capitulo: casus autem necessitatis sunt primò, paucitas vocalium; secundus si diuisi inter se Vocales, de fidelitate scrutatorum non fiderent, & tunc ad remedium communis quietis exteros eligerent, quo casu duos eligi mandatur. *Ibid.dub.2.*

6 Electio facta sine Disquisitoribus est nulla, nisi in casu; quo duo; vel tres essent vocales, aut vnus; vt supra diximus. *ibidem dub.3.* Electio autem canonica in vno voto consistere potest. *Pœn.c.3.q.2.diff.8.*

7 Non est de essentia electionis, vt scrutatores eligantur à Diffinitorio, denominentur à Generali, & assumantur in generali Capitulo ex hac, & illa familia; Immò si de Capitulo aliqui (verbi gratia) spontè se ingererent ad scrutanda vota, & Capitulum videns, & tacens non prohiberet, valida esset electio. Sic si à solo Prælato nominarentur, & Capitulum taceret; Ita etiam si omnes ex vna familia nominarentur. Attamen si Capitulum instaret pro forma statuti, & protestaretur, electio cassari posset. *ibid.dub.4.*

8 Disquisitoribus genuflexis à Præside, imponi debet secretum sub pœna excommunica-

nicationis latæ ſententiæ; itavt nullo vnquam tempore, vel modo eligentium nomina publicent. *ibid. Conſt. cap. 8. ſtat. 4. in textu.* Si tamen hoc præceptum non fieret, licet peccaret Præſes, non tamen vitiaretur electio; Immò ſi Diſquiſitores eſsent perſonæ adeò graues, vt de ipſis reuelatio timeri non poſset, neque peccaret Præſes, omittens tale præceptum ſecreti. *ibid. q. 1.*

9 Quod ſi Diſquiſitores publicarent vnum votum verbo, vel ſcripto, vitiaretur electio, & hoc tàm ante electionem, quàm poſt illam immediatè, etiamſi totum Capitulum conſentiret, vnum votum publicari, non autem ſi multum temporis poſt factam electionem, licèt peccarent mortaliter ſcrutatores ob violatum ſecretum, & præceptum impoſitum; At ſi vnus eligentium priuatim alteri publicaret ſuum votum, non vitiaret electionem; ſi autem publicè hoc faceret, & Capitulum admitteret, irrita eſset electio. Quod ſi quis perturbare vellet electionem, & publicè oſtenderet ſuum votum, debet excludi à Capitulo, & in electorum numerum non computari. *ibid. quæſt. 2.*

10 Excommunicatio iſta lata à Præſide ligat etiam ante ſententiam declaratoriam, & eſt reſeruata ipſi Iudici quouſque in officio manet, vel Generali. *ibid. q. 3.*

Diſ-

11 Disquisitores in Refectorio, tempore electionis sedere debent ad mensam, quæ ab omnibus videri possit, in qua sint vasa ad recipienda suffragia, & instrumenta, ac schedulæ ad scribendum. *Const.cap.8.stat.5.in textu.* Non est autem de essentia electionis sedere, nec quod votum scriptis detur, de essentia tamen est, quod vota singulorum in scriptis redigantur, & licèt in aliquo casu superior poterit confirmare electionem ad relationem vocalem scrutatorum, putà quando essent tria, vel quatuor vota; attamen in Capitulis generalibus, & prouincialibus casus est moraliter impossibilis; quia multitudo vocalium disquisitorum mentes, & memoriam confunderet; vndè nullam iudicat Auctor electionem, quæ temeritati disquisitoris innititur, & malitiam præferre videtur. Minor difficultas esset, si schedulæ non in vase, sed super mensam ponerentur, aut in amplo disco, puniendus tamen esset Præses, vel redarguendus, vt grauissimi statuti violator. *ibidem.*

12 Illatas schedulas Præses coram disquitoribus supra mensam extrahat, & numeret. Omnes disquisitores illas legant, & in folio notent. *ibid.stat.6.in textu.* Vndè ad extrahendas, & numerandas schedulas non potest adhiberi alius à disquisitoribus, vel à Capitulo, & quidem si in hoc admitteretur extraneus, vitiaretur

retur electio, non autem si præsumptuosè alius de Capitulo in hoc se immisceret, non tamen legeret schedulas. *ibidem dub.* 1. Nec esset nulla electio, si non numerarentur schedulæ, sed inciperentur legi coniectura facta in fine de numero earum, qui non correspondere numero vocalium, non vitiaretur ex lectura schedularum non numeratarum electio, sed ob defectum; vel excessum suffragiorum. *Ibidem dub.* 2. Quod si omnes Disquisitores schedulas legerent, & vnus ex ipsis, vel contemneretur, vel ipse sua spontè nolit legere schedulas, & in foro exteriori constaret, nulla omninò esset electio. *Ibid. dub.* 3.

13 Si electio facta est, à Scriba intelligibili voce publicari debet. *Ibid. stat.* 7. *in textu* ab vno ex Disquisitoribus scilicet Scriba; Attamen si illam Præses, vel alius Disquisitor publicaret, nullitatem non incurreret; quæ quidem publicatio facienda est statim, scilicet nullo actu extraneo interposito, & ita de facto practicatur vt lectis, ac notatis suffragijs, nulla alia actione ad hoc extranea interposita, electio publicetur. Quo non obseruato, nulla redditur electio, si ignauia, vel ignorantia electorum fuerit causatum, non verò si dolo, quasi eos pœniteat elegisse. Quinimmò qui vota habuit, si electionem procrastinari videret, potest adire Prælatum,

tum, vt illum cogat ad publicationem electionis; in qua appellatio non admittitur. Si verò non fiat electio per primum scrutinium, Præses tenetur publicare electionem factam non esse, & ideò procedendum esse ad secundum scrutinium, & recenseri debent suffragia, quæ quis obtinuit, aliàs non tenetur Capitulum ad nouam electionem deuenire, & posset de Scrutatorum fidelitate dubitare. Quinimmò publicanda est etiam electio indigni, & postea cassanda. *Ibidem*.

14 Electio cassata vitio personæ non potest replicari, sicut potest vicio electionis. *Pœn. cap.* 10. *quæst.* 2. *diffic.* 3. *vers. Respondeo cum Abbate*.

15 Si Generalis non fuerit electus in die vigiliæ Pentecostes, electio ad Papam deuoluitur; si Prouincialis intra diem artificialem, ad Generalem deuoluitur electio. *Ibidem stat.*8. *cap.*9. *in textu*. Dies autem mensurandus est ab ortu ad occasum Solis exclusiuè, licèt autem de nocte prohibeatur fieri electio, præcipuè Generalis; tamen facta adhibitis luminibus, esset valida. *Ibidem*. Sic etiam electio indigni facta scienter, ad Superiorem deuoluitur. *Ibid. stat.*10. *in textu*. Indignus autem est ille, quem Sacri Canones, & statuta Ordinis inhabilem declarant vtpotè infamis, illegitimus, excommunicatus, priuatus, non habens conditiones.

ditiones requisitas morum, doctrinæ, vitæ communis &c. & eligentes scienter indignum peccant mortaliter, & meritò eligendi iure priuantur. Dicitur *scienter*, quia ignorantia excusat, sicuti etiam bona fides, dum adhibitis diligentijs eligitur, qui credebatur dignus, scientia autem præsumitur, cum defectus est publicus, & notorius; hæc autem scientia debet esse non apud aliquos, sed apud maiorem partem Capituli. Hoc statutum valet etiam de electione Guardianorum, & omnium aliorum officialium, excepto Custode Vocali, quem Superior eligere non potest, & est Procurator Prouinciæ ad faciendum votum ad Capitulum generale, quem si indignè eligant, priuantur iure suffragandi. *Ibidem*.

16 Facta electione Secretarius Scriba eam intelligibili voce pronunciare debet, & licèt publicare posset scripto, affigendo cedulam vualuis Refectorij, tamen hæc publicatio debet esse verbalis, aliàs est nulla electio. *Ibidem stat*. 11.

17 Quicumque electus, præter Ministrum Generalem, nisi à Præside confirmetur (quod facere debet, nisi adsit causa) officium exercere non potest. *Const. cap*. 8. *stat*. 12. *in textu*. Nos autem in electionibus, & confirmationibus prædictis non arctamur solemnitatibus, & formis iuris. *Ibid. stat*. 13. *in textu*. Hinc est, quod ele-

electus exercens suum officium antequam confirmetur, eo priuatur, quamuis ex priuilegio Clementis IV. Generalis Minorum non indigeat hac confirmatione, sed eo ipso, quod est electus, est statim confirmatus.

18 Causa non confirmandi electum, esse potest omnis illa, quæ reddit electum indignum prælatione, vt supra dictum est. Ad quod potest Præses procedere, vel ex officio, quando scilicet ipse tales causas notas haberet, vel ad partis instantiam; vt plurimum autem, cum ante electionem tractetur de eligendis, scit Præses illorum merita, & sic sine illa discussione potest, & debet confirmare, maximè si habens votum illud suffragatus fuerit in fauorem electi à maiori parte. Quando autem ignotum eligent, tenetur ipse in conscientia inquirere merita electi, aliàs si indignum confirmaret, posset recurri ad Superiorem vsque ad Papam successiuè, & puniri debet suspensione officij, & alijs pœnis, & confirmatio est ipso iure nulla. In dubio autem debet Superior inclinare in confirmationem, & potiùs fauere debet iudicio eligentium, quam exceptioni opponentium. Minùs enim malum est confirmare dubiam electionem, quam nouam cum scandalo celebrare. Et potest confirmare dignum, relicto digniore non electo. *Const.c.8.stat.*13.

19 Confirmatur igitur post confirmationem

nem differre, vſquequo informetur de electi meritis, & electionis validitate. *Ita expreſsè Clementina de verb.ſignific.* per hæc verba. *Et ſiquidem ad electionem huiuſmodi per formam ſcrutiny procedetur, & votis in diuerſa diuiſis, electiones plures in diſcordia celebrari contingat, illa, quæ à maiori parte Capituli, nulla habita zeli, vel meriti conſideratione, ſeu contradictione quacumque alterius partis non obſtante, per dictum Generalem Miniſtrum de Conſilio Diſcretorum de Ordine (prius tamen ex officio, prout ſpectat ad ipſum, diligenti examinatione præmiſſa) confirmetur, aut etiam infirmetur, prout eis ſecundum Deum viſum fuerit expedire, & confirmauit Gregor. XIII. Cum illius vicem, §. 12. Guardiani verò in Capitulis electi, vel à Cuſtodibus inſtituti, à Miniſtro, vel alio quopiam confirmari deinceps non egeant, ſed eorum inſtituta facta ſufficiant. Ibidem.* Ex quibus verbis colligitur primò, non currere diſpoſitionem, niſi in electione per ſcrutinium, non per compromiſſum, aut quaſi inſpirationem. Secundò valere, vbi electio fuerit nulla ex diuiſione votorum, non ob alios defectus electionis, vel perſonæ electæ, vt ſi electus eſſet illegitimus &c. Tertiò neceſſariò confirmandam eſſe electionem factam à maiori numero vocalium, nec Præſidentem debere differre proteſtationibus, & appellationibus opponentium, ſi electio à maio-

maiori parte celebrata fuerit, nisi grauem causam opponant, quia indignum confirmare non debet. Quartò Generalem debere examinare merita electionis, & electi, antequam confirmet, adhibito Patrum consilio. Quod si aliundè sciens veritatem non faciat; peccat & confirmatio est nulla. Hoc autem seruari mandatur tantùm in confirmatione electionis factæ in controuersia, non in facta pacificè. Quintò posse Generalem delegare Præsidi suam authoritatem, prout de facto delegat, dum licentiam Capitulum celebrandi concedit. *Ibid. vers. Ex quibus verbis.*

20 Confirmationis forma non est verbis arctanda, sufficit enim, vt Præses dicat electo. *Te elegerunt Patres in Ministrum, & ego authoritate mihi commissa à Reuerendissimo N. talem electionem in persona tua confirmo. In Nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen,* & deindè confirmato sigilla Prouinciæ tribuere. Quando autem ad Generalem absentem confirmatio deuolueretur, debet fieri mentio deuolutionis, examinis, & confirmationis eius partis, quæ sibi in Domino benè visa fuerit, latino, vel materno idiomate, prout mos erit. *Ibidem.*

21 Si ad Superiorem deuoluatur electio, quia intra diem celebrata non fuit, non tenetur Generalis nominare Prouincialem vnum

ex nominatis à Capitulo, ſed poteſt alium quempiam, quem maluerit, æquitati tamen congruit, vnum ex illis inſtituere, quos Capitulum aliqua in parte votorum qualificatione dignos cenſuit, niſi ſatius eſſet neutrum inſtituere ad tollendas partialitates, & ſchiſmata. *Ibidem*.

22 Quamuis Fratres Minores eſſentialia in electione ſeruare teneantur, ex ſummorum tamen Pontificum priuilegijs, ad ſolemnitates & formas iuris accidentales non arctantur; cuiuſmodi ſunt, quod electio non fiat ante ſepulturam prædeceſſoris, quod intra tres menſes prouideatur de Prælato, quod præſentetur electio infra octo dies, quod intra menſem electus conſentire teneatur, vel confirmationem petere, quod non fiat electio de nocte, quod prius cantetur Miſſa de Spiritu Sancto, quod præſtetur iuramentum de eligendo magis idoneum, & alia huiuſmodi, quæ eſſentialia non ſunt. *Conſt. c. 8. ſtat. 13. in fine.*

23 Qui abſque authoritate Apoſtolica electiones coarctauerit, officio priuatur, *ibid. ſtat. 14. in textu*. Arctatio enim tollit libertatem requiſitam neceſſariò in electione. Arctare autem electionem eſt illam ad aliquos particulares reſtringere, non verò ipſam limitare ad aliquod genus perſonarum, vel nationis, niſi in tali natione vnus, aut alter dignus reperiatur;

tur; tunc enim certè ad illos arctarentur Vocales, vel cogerentur ad vſum libertatis indignos eligere, quod eſt mortale, & reddit electionem nullam. *ibid. concl.* 1. *&* 2. Sic etiam arctat electionem, & peccat mortaliter Præſes, qui dicit Electoribus: Generalis, vel Protector vult tamen, vel talem Prouincialem &c. ſeque habere litteras præceptorias, arctatiuas &c: quas tamen non habet; & huiuſmodi fraudis intuitu eligit Prouincialem, quem mauult, etiamſi hoc teſtetur aliquibus in particulari, & non publicè in loco Capituli. Quidquid dicat *Lezzana*, qui non audet reprobare electionem factam ad nominationem Prælati duorum, vel trium, quam in conſuetudine apud aliquos vigere audierat, & in ſua Religione id fieri teſtatur. Niſi enim adſit indultum Apoſtolicum ſiue in ſua, ſiue in aliena Religione, putat Author noſter electionem eſſe nullam, nec valeret conſuetudo. *ibidem ſtat.* 14. *in fine, & Pœnal. cap.* 15. *quæſt.* 8. *reſp.* 8. vbi ſi Prouincialis, Viſitator, aut Generalis precibus, vel comminationibus inſtet, vt eligatur aliquis, vel ſuam intentionem aperiat, deſtinando ſuos amicos, vel capita factionum, vel oſtendendo ſchedulam, in qua ſint adnotata nomina eligendorum, vt ipſos nominent &c. committitur ſubornatio, & electio eſt nulla. Vide *Simonia num.* 13.

24 Absentium vota suppleri non possint, nec præsenti, vel absenti votum committere alicui licet. *ibidem stat.* 15. *in textu*; vnde non potest institui procurator ad ferendum suffragium. *ibidem*.

25 Facta electione, mox schedulæ comburi debent, sicuti quando in scrutinio aliquis error committeretur, & hoc est de forma essentiali electionis per scrutinium. Possunt tamen lacerari, & corrumpi absque eo, quod comburantur, dummodò ita lacerentur, vt nunquam legi possint, quia sic secretum etiam seruaretur; expeditius tamen fit combustione. *ibidem stat.* 16.

26 Trahentes originem ex Mauris, Mahometanis &c. eligi non possunt ad officia. *ibidem stat.* 17. Vide *Descendentes*. Item ex sacrilegio procreati, etiamsi ad Ordines admissi fuerint, ad officia tamen, & dignitates promoueri non possunt, sicuti illegitimi, nisi cum eis fuerit dispensatum. *ibid. stat.* 18. *in textu*. Vide *Illegittimi*.

27 Ante electionem Præses Capituli, Vocales genuflexos, & confessionem facientes, absoluere debet ab omni excommunicatione, & dispensare cum eis in omni sententia irregularitatis, suspensionis, interdicti. *Const. c.* 8. *stat.* 25. *in text*. Cuius absolutionis primus effectus est habilitare (si qui essent) excommunica-

nica-

nicatos ad eligendum tam actiuè, quam passiuè. Vnde si postea sciatur aliquem Vocalem suisse excommunicatum, contra electum ex hoc capite agi non posset, quia iam fuit absolutus. Secundus est absoluere ab omni censura, & irregularitate, qua Vocales innodati reperirentur, & secundum totam latitudinem verborum, etiam Sedi Apostolicæ quomodocumque reseruatis, non tantum in foro conscientiæ, sed etiam exteriori. Itaque absolutio ista tollit omnes censuras impeditiuas electionis, cuiusmodi sunt Bullæ Cœnæ. Tertius effectus est, quod semel absolutæ, & dispensatæ censuræ, & irregularitates, non redeunt; itaut post electionem Vocales reincidant. Hoc tamen priuilegium afficit tantum Vocales, & non alios. *ibidem*. Vide *Absoluere num.* 9. *Dispensare*. Vide *Diffinitor*. *Visitator*. *Simonia*.

Electio Abbatissę. Vide *Abbatissa à num.* 5. *& infra*.

Eleęmosyna. Vide *Proprietas*.

Emere. Emptio. Vide *Proprietas*.

EPICHEIA.

Facit, vt relicto rigore legis, amplectamur quod recta ratio dictat, & quod faceret Prælatus, si adesset. *Const. cap.* 3. *statut.* 23. *q.* 4. *& Pœn. c.* 9. *q.* 8. *in fine*.

EPISCOPVS.

1 A nobis Reuerendus, monito S. P. N. Francisci. Hinc qui de ipso, & alijs Ecclesiarum Prælatis oblocutus fuerit, itaut populo scandalo sit, Superiorum arbitrio grauiter est puniendus. *Const. cap.* 1. *stat.* 3.

2 Eius dignitas est summa in Ecclesia Dei, cui Regnum fulgor, & Principum diademate, tamquam auro plumbo, cœlo terra, spiritui caro; diuinis humana subduntur. Est namque summa honorum omnium, qui hominibus tribui possunt, culmen dignitatum, potestas ineffabilis. *ibidem* §. 1.

3 Est Princeps in sua Ecclesia. *ibid. stat.* 4. *vers. Itaque ex Rodriq.*

4 Potest à casibus Bullæ Cœnæ absoluere suos subditos in casibus à iure permissis. *Const. cap.* 2. *stat.* 14. *conclus.* 4. Potest etiam delegare facultatem ipsi à Tridentino concessam absoluendi à casibus, & irregularitatibus occultis, licet eius Vicarius ex generali mandato ipsam non habeat. *Pœnal. cap.* 29. *quæst.* 5. *in fine*.

5 Non potest Religionem ingredi sine speciali licentia Papæ, tum quia tamquam sponsus suæ Ecclesiæ est ibi ligatus, tum quia Episcopus est in statu perfectionis, Religiosus autem in via: Ideò non potest facere regressum

ſum à perfectiori ad minus perfectum. Poterit autem ante confirmationem, quia tunc eſt ſponſus rato, non autem conſummato matrimonio. *ibid. conſt. c. 2. ſtat. 1.*

6 Poteſt in nonnullis caſibus procedere contra Regulares; & primò. Si Regularis ſit notoriè excommunicatus, poteſt per Ordinarium denunciari. Secundò. Si delinquat extra clauſtra, poteſt ab eodem capi, & præſentari ſuo Iudici, vt puniatur. Tertiò, in materia fidei, & hæreſis, ſuper quæ Epiſcopi ſunt Delegati Apoſtolici. Quartò, in ſpectantibus ad curam animarum; Quintò, de cura Hoſpitalium, & Monialium quoad clauſuram, redditus, electiones, & profeſſiones. Sextò, ſi vagentur ſine licentia Prælatorum. Septimò, ſi matrimonio contrahendo ſine licentia Parochi præſint. Octauò, ſi prædicent extra ſuas Eccleſias ſine licentia Epiſcopi. Nono. Si extra Monaſterium degant. In cauſis mercedum miſerabilium perſonarum, & in ſimilibus. Decimo. In controuerſijs proceſſionum. Vndecimo. Poſſunt Regulares recurrere ad Epiſcopos pro abſolutionibus, & diſpenſationibus illorum caſuum, qui ſunt Epiſcopis reſeruati priuatiuè quo ad Regulares. Dixi priuatiuè, quia ſi eadem authoritas eſſet conceſſa Prælatis Regularibus, ad Epiſcopos recurri non poteſt, quia vt alibi diximus, *Conſt. c. 2. ſtat. 12.*

ſtat. 12. maiorem, & ampliorem facultatem dispensandi, & absoluendi habent Prælati Regulares, quàm sæculares. Sunt etiam nonnulli alij casus, in quibus possunt Episcopi in Regulares procedere, quos videre est apud *Roder. Iuniorem reſol. 3. num. 15. & reſol. 63. num. 24. & Alphonſ. de Leon. recoll. 2. à n. 466. vſq. ad* 488. qui ait, quod Episcopi non possunt cogere ipsos Regulares per censuras in omnibus casibus sibi permissis, quia Concilium Trid. declarauit quosdam casus, in quibus concedit, posse Episcopos cogere per censuras. *Pœnal. cap.* 18. *quæſt.* 3. *verſ. Verum diſputant. multi.*

7 Aduertendum tamen est hic, quod potest etiam superior Regularis procedere contra suos subditos in aliquibus ex supradictis casibus, putà quia subditus Regularis, curam animarum habens, in fonte baptismali aquam non tenet, oleum Cathecumenorum non procurauit. Quod in contractu matrimoniali, vel non adfuit, vel scandalum commisit. Quod in professione Monialis, vel electioni Abbatissæ Episcopum non monuit: Quod matrimonio adstitit, cum non esset Parochus, vel sibi hanc licentiam procurauit, inconsulto Prælato Regulari. Quod in aliena Ecclesia sine licentia Episcopi prædicauit, Hæc enim delicta non sunt ità reseruata Ordinarijs, vt Superior

Regu-

Regularis illa punire non possit in subditis. Et vniuersaliter in omnibus casibus, in quibus possunt Ordinarij procedere contra Regulares, possunt etiam Superiores Regulares, dummodo quo ad istos non adsit dispositio priuatiua, & propterea casus isti dicuntur mixti fori, & datur locus præuentioni cum limitatione tamen, vt infra. Nam si v.g. Episcopus non procederet contra Regularem delinquentem extra claustra, vel quia nolit, vel quia nescit, non per hoc impeditur Prouincialis, quin suum subditum coerceat. Si transire sinit Apostatam sine correctione, non per hoc tollitur facultas suo Prælato illum puniendi; Sic etiam si suam iurisdictionem Floccipenderet, dum sine sua licentia in aliena Ecclesia prædicabit, si subditus populum seditione conturbet in propugnanda præcedentia in processione, & Episcopus contemnat, non est, cur Superior Regularis non possit illum de scandalo dato, & de excessu punire. *Pænal. ibidem.*

8 Aduertendum secundo, quod in puniendo Apostata conceditur facultas Episcopo, si illum errantem inuenerit, non postquam Superior punire inceperit, quia tunc delegatio spirauit, & potest Prælatus Regulares se tueri in sui iuribus per Ecclesiasticas Sanctiones. *ibidem.*

9 In alijs autem casibus, in quibus offen-

duntur iura Episcopalia, vt assistere matrimonio, prædicare sine licentia, iudicare de clausura, electione, computu, dotibus collocutionibus Monialibus &c. non posset inhiberi Episcopo, quin procedat, neque propterea tollitur Regularibus iurisdictio, quia potest vterque procedere de eo, quod ad suum tribunal spectat cum vnum delictum à duobus Iudicibus puniri possit ob diuersas considerationes, quas habet, & sic puniri poterit à Superiore Regulari, tanquam delinquentes contra statuta Ordinis, & statum Regularem, & ab Ordinario quatenus violans suam iurisdictionem. Et hæc est limitato, quam diximus paulò supra in prima aduertentia. *Pœnal. c.4. q.3. vers. Respondeo vniuersaliter.*

10 Aduertendum tertio, quod potest Regularis accusare alterum apud Episcopum de supradictis causis ad ipsum spectantibus. Et ad ipsum recurrere in ijs tantùm causis, quæ ad ipsum spectant, non quatenus concernant iurisdictionem Regularem, verb. grat. si prædicasset in aliena Ecclesia, si matrimonio adstitisset si professionis, vel clausuræ causa agitaretur &c. hæ enim causæ, cum directè ad locorum ordinarium pertineant, & in ijs Superiores Regulares solum se ingerere possint per regulam quandam generalem, quod scilicet ipsos deceat subditorum emandare delicta; ideo si

si subditus grauetur circa has causas poterit pro declaratione, aut iustificatione, vel gratia ad Episcopum illumque monere, quod circa causam ad ipsum spectantem molestetur, & Episcopus poterit suo iuri cedere, & Religiosum liberare, non quidem à Regulari sententia; supra quam nullam iurisdictionem habet, quamque examinare non potest, cum non sit Iudex appellationis, sed Commissarius ad procedendum si voluerit; sed tantùm ab eo pœna, quam ipse Episcopus infligere posset. *Ibidem Pœnal. cap. 18. a vers. Ego autem pro mea materia quæro, vsque ad finem quæst. 3.*

11 Regularis factus Episcopus, licet non sit à votis, est tamen à præceptis suæ Regulæ repugnantibus Episcopali dignitati absolutus. *Const. c. 12. stat. 5. q. 1. vers. Hac etiam ratione.*

12 In causis criminalibus procedere debet cum consilio, & assensu duorum à Capitulo electorum, tam in formando processu, quàm in alijs actibus vsque ad finem causæ inclusiuè: conceditur tamen circa atrocia delicta, vbi de personali detentione opus sit, quod possit solus ad summariam informationem, & necessariam detentionem procedere, seruato tamen in reliquis ordine præmisso. *Pœnal. cap. 1. quæst. 2. resp. 3.*

Eius authoritas circa Moniales. Vide *Moniales, Clausura. Abbatissa.*

EQVI-

EQVITARE EQVITATIO.

1 Religiosis minoribus sub peccato mortali (dempta necessitate vel infirmitate) equitare prohibetur. Adest etiam præceptum sanctæ obedientiæ, & pœna priuationis officiorum, & perpetuæ inhabilitationis in posterum ipso facto incurrenda, lata ab Vrbano VIII. *Militantis Ecclesiæ* 1. *Iunij* 1640. Et per statuta generalia. *Qui sine licentia Ministri Prouincialis equitare, bigare, quadrigare &c. præsumpserit, bimestris carceris pęna mulctari debet, & Minister sine necessitate cognita per testimonium scriptum Guardiani, & maioris partis discretorum illius Conuentus, id non concedat. Quam in absentia Ministri possit indulgere Guardianus cum consensu omnium suorum discretorum. Aliter facientes, Prouincialis caret voto in futuro Capitulo, & Guardianus sit priuatus officio, & si equitantem sine licentia, disciplina, & triduano carcere non mancipauerit, per semestre suspensus sit ab Officio. Minister autem in Visitatione, vno tantum vili iumento vti possit, nec socios habeat, qui pedes ambulare possit. Const. cap. 3. stat. 23. in textu.*

2 Verbum *equitare* in communi modo loquendi, non solum significat equo iter facere, sed etiam Mulis, Asinis, Camelis, & quælibet huiusmodi equitatio prohibetur Minoribus.

Super

Super humeros autem hominum, vel lectica aut ferculo, præciso, pretio, vel superbia, vel scandalo Author non censet esse contra Regulam nostram. De naui certum est, non comprehendi. Recurrere autem ad amicos spirituales ad soluendum nauigationis pretium regulariter non possumus, præcisa necessitate, puta ad excusandum longi itineris tædium. Sic etiam vehi Curru vili à bobus tracto non est, contra Regulam. *ibidem q.* 1.

3 Causæ excusantes equitationem à culpa sunt necessitas, & infirmitas. Hæc autem necessitas excusat etiam si proueniat ob negotium proprio marte assumptum, putà si quis ad sanctuaria sua deuotione proficiscatur, & accidat in itinere debilitari, vel luto impediri, & alijs huiusmodi, potest sine culpa equitare, nisi voluntarium negotium assumens se præuiderit habiturum necessitatem equitandi. Infirmitas verò debet esse vel actualis, vel imminens de proximo, puta si timeret probabiliter infirmari, etiam leuiter. Quinimmo potest valetudinarius equitare animi gratia, ad recuperandas vires, ad refocillandum spiritum exercitio aeris mutatione &c. Et Superior potest, & debet in his casibus sua authoritate, ac pietate declarare sufficientem causam, & dispensare cum suis subditis, vbi in dubio sita esset, iudicio namque prudentis Superioris,

cui

cui ſtandum eſt in conſcientia, relinquitur examen, & determinatio manifeſtæ neceſſitatis. *ibidem quæſt.* 2.

4 Peccat mortaliter Prouincialis concedens facultatem equitandi, non ſeruata forma ſtatuti, ſi temerariè, ideſt nullo præhabito examine, nulla cognita cauſa, nulla conſideratione facta de veracitate, & qualitatibus Fratris equitare volentis: Secus non, poteſt enim eſſe, vt ſubditus ſit perſona grauis, probatæ vitæ, de qua præſumi non poſſit mendacium in re tam graui, tunc enim Superior credens, non peccat contra Regulam, licet peccat contra ſtatutum, quod non obligat ad mortale, ſufficit enim, vt Superiori probabiliter conſtet, ſubditum habere veram neceſſitatem. Superior autem localis non poteſt talem licentiam concedere abſque conſilio,& conſenſu triũ Diſcretorum, & in caſu vrgenti, abſente Prouinciali; Quod ſi illi fuerint indiſcreti, Superior localis cum vno ipſorum conſentiente, poſſet hanc licentiam concedere, ſicut etiam poſſet in caſu, quo Diſcreti ob aliquam minus iuſtam cauſam non conſentirent, & neceſſitas eſſet manifeſta, quia non irritatur actus, nec corrigitur ius naturale cum tanto incommodo; Immò contrafaciens Guardianus nullam pœnam incurrit in Bulla Vrbani, benè tamen ex ſtatuto, in quo non comprehenduntur diſcreti, &

in

in hoc ſtatutum eſt moderatum cum non neceſſe ſit adhibere omnes diſcretos, ſed ſufficiat tantum tres. Quorum delectus ſpectat ad Guardianum, non tamen abſolutè volontariè, ſed cum ordine dignitatis, & antiquitatis, & ſcilicet conuocet dignores, niſi caſus aliter ex ratione ſuaderet. *Conſt. c. 3. ſtat. 23. q. 3.*

5 In abſentia autem Prælatorum poteſt ipſe neceſſitatus ſibi declarare neceſſitatem, & vti Epicheia. *ibidem q. 4.*

6 Conceditur Prouincialibus per ſtatutum, & per ſupradictam Vrbanam Bullam, *etiam Prouinciarum Commiſſarijs, vt vno, eoque vili iumento pro ſe tantùm, non autem pro socijs in neceſſitatis articulo vti poſſint; alias ſi contrafecerint, eo ipſo deſtituti remaneant.* Quæ verba concernunt primo conceſſionem vilis iumenti, ſcilicet Aſini, vel Muli ad ſummum; non autem equi. Secundo non ſemper, ſed in neceſſitatis articulo ab ipſiſmet Prælatis iudicandæ. Tertio. Socij ſunt Laicus, & Secretarius. Quarto. Priuatio officiorum vltra materiam præcepti importat culpam grauem. Quinto. Non incurritur niſi poſt ſententiam, etiam in foro conſcientiæ. Peccant autem mortaliter Prouinciales, & Viſitator, ſocios ſibi aſſumentes, qui pedeſter ambulare non poſſint, in delectu tamen per ſe talium ſociorum, non autem in caſibus incidentibus, &

ſin-

ſingularibus, quia ſi ſocij in longo itinere laxarentur, vel debilitarentur, poterit præſenti ſociorum neceſſitati diſpenſationi ſuccurrere, ne cogatur ſępe ſocios mutare. *ibidem q. 5.*

7 Vt autem ſciatur, quibus vt plurimum permittatur equitare, etiam ſi ſani ſint; apponuntur hic verba Iulij II. in his Conſtitutionibus *cap. 3. quæſt. vlt.* litteraliter explicantia præceptum hunc Regulæ cuiuſmodi ſunt, videlicet. *Quibus etiam neceſſitatibus ſatis vagari declaramus, & dicimus, Prælatos maiores Ordinis, ac Viſitatores graues, ac ſolemnes Prædicatores, qui pro negocijs Ordinis, & animarum profectu habere per terras, & loca, & prouincias frequenter diſcurrere, vel ad Capitulum, & ſimilia longius ire, & quorum vita eſt Ordini neceſſaria, quæ aliàs poſſet exponi periculis, & infirmitatibus. Tales enim ex hoc non ſunt ſuæ Regulæ tranſgreſſores, immò à ſuis Superioribus debent pro loco, & tempore ad id compelli pro communi bono Ordinis, & animarum conſeruando: cum & de vita communi, & Regulæ obſeruantia ſit, fratres, & maximè tales in tali neceſſitate poſſe equitare, vt apertius exprimit Regula. ibidem quæſt. 6.*

8 Indebitè equitantes, & equitandi licentiam concedentes, ſunt grauiſſima pœna digni, & vltra culpam lætalem ſine remiſſione, contra ipſos exequendæ ſunt pœnæ ſtatutorum,

car-

carceris, suspensionis &c. Et Bulla supradicta Vrbani addit statutarijs pœnis priuationem officiorum, & inhabilitatem ad omnia alia &c. requiritur tamen ausus, & temeritas, quæ vetam necessitatem excludunt: Notandum tamen est, posse ex rationabili causa, has pœnas remitti à Ministro, & Commissario Generalibus; quæ remissio non valeret, nisi rationabilis causa adesset, vt diximus de dispensatione. *Constit. cap. 3. quæst. 7. in fine*. Vide *Carcer num. 4.*

EVTRAPELIA.

Ex Aristot. *Est quædam vitæ requies, in qua homines ioco vtuntur, dicendo, & audiendo moderatè ea, quæ oportet, itaut personarum, locorum, & mediocritatis norma seruetur*. Est virtus, & per consequens Religiosis permissa. *Constit. cap. 2. statut. 76. quæst. 3. in fine*.

EXAMEN: EXAMINATOR.

1 Sacris initiandi in nostra Religione à Patribus specialiter in Capitulo deputatis, de scientia, & idoneitate, prius approbari debent, quos Prouinciales per se, aut per alios iterum examinare tenentur. *Const. cap. 2. statut. 54. in textu*.

2 Quamuis autem ritè ordinetur non examinati, eo quia per Trid. hoc munus examinan-

nandi ordinandos Episcopis positiuè præcipitur, attamen si falsò in dimissorijs affirmaretur esse examinatos, & propterea Episcopus reputaret idoneus, illosque non examinaret, vt facere potest, tunc Prouincialis peccaret mortaliter; nisi tamen excusaretur, ex eo quia non haberet examinatores præsentes, vel ordinandus esset nimis distans, & de illo sufficientia præsumeretur &c. *ibid. quæst.* 1. Benè tamen verum est, quod Prouincialis non tenetur sub culpa graui eosdem iterum per se, vel per alios examinare. Neque requiritur vnio examinatorum, quamuis praxis sit eos examinari coram Prouinciali, & examinatoribus simul iunctis (Quidquid sit de approbatione Confessariorum.) *ibidem quæst.* 3. Examinatores autem huiusmodi debent esse tres, præter Prouincialem, tam duo etiam sufficerent. *ibidem quæst.* 4. In quo quidem examine potest intercedere simonia, cum detur ius ad suscipiendos Ordines, qui sunt res spirituales. *ibidem quæst.* 5.

3 Diuersum scientiæ gradum requirit Tridentinum pro excessu Ordinum, ne examinatores peccent approbando. Pro prima tonsura requiritur peritia legendi, & scribendi, ad Minores Ordines intelligentia linguæ latinæ: ad Subdiaconatum, & Diaconatum, peritia eorum, quæ ad dictos Ordines spectant: ad Pre-

Presbyteratum, vt possit prædicare, & sciat, quæ ad Sacramenta administranda requiruntur. At in Regularibus minor scientia sufficit, & possunt, nedum à Fratribus, verum etiam ab Episcopis (licet linguam latinam non probè teneant) approbari; sufficeret enim si rectè legere, & canere nossent, quia Regulares ob continuum commercium, & exercitium cum Fratribus doctis, spem profectus ostendunt, & facilè errare non possunt, sicuti sæcularis. *ibidem quæst. vlt.* Vide *Ordinandi*.

Examen Confessariorum. Vide *Confessio. Confessarius*.

EXCEPTIO. EXCIPERE.

1 Exceptiones sunt de iure naturæ. *Pœnal. cap. 1. quæst. 2. probat. 1.* Vnde exceptio absentiæ est acceptanda, etiamsi exceptor nullum mandatum habeat, vnde licet in criminalibus non admittatur procurator ad disputandum super crimen, admittitur tamen ad proponendas exceptiones necessarias pro reo. *ibid. quæst. 4. aduert. 6. vers. Cum hoc tamen stat*. Vide *Contumax n. 4.*

2 Aliquando exceptio sapit naturam accusationis, vt cum quis non stimulatus, nec in actionem vocatus spontè excipiat contra electum, vel testem, vel accusantem. *Pœn. c. 10. q. 2. diffic. 3. vers. Respondeo cum Abbate*.

3 Exceptio infamiæ. Vide *Iudex num.* 4.

EXCOMMVNICATIO. EXCOMMVNICATVS.

1 Excommunicatio alia est per modum statuti, seu ordinationis, alia per modum præcepti. Hæc respicit particulares, illa verò communitatem primò, & per se: vnde excommunicatio lata per modum statuti, seu ordinationis requirit scripturam, aliàs est nulla. Lata verò per modum præcepti non requirit scripturam. Verum tamen est quod excommunicationem per modum statuti pro tota Religione, non potest ferre, nisi Capitulum Generale, pro tota Prouincia nisi Capitulum Prouinciale, & pro toto Conuentu nisi Prouinciales, & Visitatores, non autem Guardiani; qui solum facere possunt aliqua præcepta suo tempore duratura. Et quidem Generales, ac Prouinciales soli per se possunt ferre excommunicationem pro toto Ordine, & Prouincia, quæ tantum durabit, quantum ipsi in officio persistunt, & debet ferri scripto, aliàs est nulla. *Pœnal. cap.* 28. *quæst.* 4.

2 Excommunicationem per modum præcepti possunt fulminare in Ordine nostro Minister, & Commissarius Generales, Prouincialis, & Delegati ab ipsis, & Guardiani, tamquam verè Prælati in suos subditos, & contrarium

rium asserentes puniri debent grauiter tamquam perturbatores ad arbitrium Superiorum, & vniuersaliter excommunicare possunt omnes Prælati, scilicet (Ecclesiastici) qui habent administrationem cum iurisdictione coniunctam, nisi limitata eis fuerit authoritas. *Pœnal.c.* 28. *quæst.* 1. Pro rebus autem deperditis Generales tantùm, & Prouinciales, qui quasi Episcopalem authoritatem habent, ipsam ferre possunt, & Commissarius Visitator destinatus ad omnes causas à Generali in aliqua prouincia, qui est Ordinarius, & Ministro prouinciali superior. Commissarius autem delegatus à Prouinciali, minimè hoc potest, nisi specialiter ei delegata sit facultas hæc. *ibidem quæst.* 2. *&* 3.

3 De Vicario generali Episcopi est controuersia, nisi specialem habeat commissionem: non autem Vicarij foranei, neque qui nullius Diœcesis, siue Episcopi inferiores. *ibidem quæst.* 2.

4 Non tantum autem pro rebus deperditis, seu subtractis potest excommunicatio ferri in Religione, sed etiam pro qualibet reuelatione: potest enim Prælatus excommunicatione vti pro indaganda veritate alicuius delicti, putà si commissum sit delictum, & authores ignorantur, potest Prælatus præcipere, vt scientes reuelent malefactores sub pœna ex-

communicationis. Item si nesciatur aliqua possessio, ius, seu factum prouinciæ finium, Conuentuum &c. potest similiter super his rebus monitoria expedire, vt scientes veritatem reuelet; & in terminis Concilium Tridentinum concedit excommunicatione vti in caūsis ciuilibus & criminalibus, dummodo alia probatio deficiat, immò pendente causa coram Iudice sæculari, & maximè quando testes ignorantur, possunt impetrari monitoria contra testes pro scienda veritate. Item sicuti Superior Regularis in inquisitione generali procedit per impositionem præcepti sanctæ obedientiæ, ita etiam potest in aliquo casu præcipere sub comminatione censuræ, vt scientes authorem libelli famosi, fracturæ arcæ &c. reuelare teneantur. Nam licet in causa speciali, in qua proceditur per viam accusationis, non debeant expediri ista monitoria, nisi ad instantiam partis, vel alterius interesse habentis, non tamen videtur ademptum Iudici procedere posse ex officio, quando alia via non suppetat, quia si possit veritas haberi per testes, & congruas probationes legitimas, nullo modo ad censuras recurrendum est. Excommunicatio enim est remedium subsidiarium, & applicandum, vbi alius modus realis, & personalis, ac iuridicus non appareat. Monitoria autem expedita contra formam hanc, non sunt nulla,

licet

licet nonnulli affirment, tamen reprehendendus est Iudex incipiens à monitorio. *ibidem diffic.* 1.

5 Materia autem, vt monitoria pro reuelatione deperditorum expediri possint, licet remittatur in arbitrium Superioris, certum est tamen, quod debet esse considerabilis, non exigua, vel parui valoris, nec sufficeret materia, quæ faciat peccatum mortale in furto, immò nec valor vnius auri, sed requiritur saltem sex, aut quinque aureorum in Religione nostra, quæ profitetur summam paupertatem; verum quia casus faciliter esse posset in furto libri, Scriptorum, Codicum in Concionatore, Lectore &c. etiam pro minori quantitate excommunicatio fulminari posset, habita consideratione incommodi, damni, dedecoris, quæ aduenirent actuali Concionatori, vel Lectori, si furto conciones, vel lectiones auferrentur, vt omnes dicunt ex ratione lucri cessantis, vel damni emergentis, vt in operarijs, quibus instrumenta artis tollerentur, ità si quis prædicaturo in sequentes dies furaretur concionem paratam, inferret damnum notabile; vnde in hoc casu, licet materia esset nimis vulgaris; attamen, quia emergens est nimis præiudiciale, posset Superior præcipere sub excommunicatione, vt restituatur scriptum. *ibidem diffic.* 2.

6 Non possunt, nec debent expediri monitoria, nisi causa diligenter, ac magna maturitate per superiorem examinata, ne conijciat se periculo errandi, & ludibrio exponendi censuram; si de facto res ablata fuerit, si magni momenti existat, si per aliam viam inueniri possit, nec moueri debet, nisi ad partis instantiam, si agatur de re particularis fratris vsui accommodata, quia si agatur de re Communitatis, vt de rebus Ecclesiæ, Sacristiæ Bibliothecæ, Dormitorij &c. potest procedere Superior ex officio. Sic etiam si offensus frater aliquem apud Superiorem deportet, & testes nolunt veritatem deponere, vel si appareat commissum esse delictum, testes autem non appareant, potest Prælatus per sua monitorias litteras præcipere reuelationem authoris, complicum, testium. Quod potest fieri non tantùm in iudicio Regulari, & Ecclesiastico, sed etiam si ageretur coram Iudice sæculari, & pars, seu Iudex imploraret auxilium ab Ecclesiastico, quia sicut sæculare adiuuat Ecclesiasticum præbendo suum brachium, ita Ecclesiasticum debet adiuuare seculare expediendo litteras monitorias, quæ tamen suffragari, non debent in pœnam sanguinis, aut supplicij, nec continere crimen, vel infamiam alicuius. *ibid. diffic.* 2.

7 Expediri tamen scripto, & per tres, aut

duas

duas vices, vel vnam, quæ vicem trium habeat, si enim non adest contumacia, non incurritur excommunicatio, & si quis non monetur, non redditur contumax. Hoc autem intelligitur de peccatis præteritis, non de futuris, quia si ista sub censura prohibentur, ipsa prohibitio monet, nec requiritur aliud ad contrahendum censuram, nisi actualis transgressio præcepti. Scripto autem mandare monitiones, & excommunicationem, ligat quidem reliquos omnes, non tamen Regulares de necessitate, qui possunt, & sine scripto excommunicationem ab homine, & per modum præcepti ferre. *ibidem*: non tamen per modum statuti, respectu Prouinciæ vel Conuentus, quia tunc inciderent in suspensionem ab officio. *ibidem quæst.* 4.

8 Excommunicatio aliquando est iusta, & valida, cum scilicet fulminatur ex causa, & secundum iura, & hæc est obligatoria, & timenda. Aliquando est iniusta, & inualida, & tunc non obligat, neque timeri debet, putà quando fertur à non habente iurisdictionem, vel à Iudice excommunicato, vel interdicto: vel excommunicatur quis contra tenorem priuilegij, vel à delegato contra delegantis intentionem, vel post appellationem legitimam, vel si continet errorem intolerabilem contra legem diuinam, naturalem, vel humanam:

quo casu excommunicatio non est timenda, neque apud Deum, neque apud homines, dummodo notoriè constet de iniustitia, & nullitate, secùs antequam constet, ad vitandum scandalum, debet se vt excommunicatum gerere, quousque per sapientum testimonium constet de causa & sit sedatum scandalum. Aliquando autem est iniusta, vel quia prætenditur lata ex causa iniusta, vel non sufficiente, quam tamen Iudex tenet iustam, vel quia licet habeat iustam causam, fertur tamen ex praua Iudicis voluntate, vel odio, aut vindicta: vel quia licet sit animus bonus, & causa sufficiens non est, tamen iuris ordo seruatur, vel quia non præcesserunt monitiones, vel non est lata coram personis idoneis, vnde sicut ad bonam sententiam requiritur causa iusta, animus, seu finis probus, & ordo iuris, ita ex horum defectu redditur iniusta, & hæc seruanda, & timenda est, iuxta famosum Axioma canonicum: *Sententia Pastoris, siue iusta, siue iniusta est timenda*; & in hoc sensu adest statutum in nostra Religione *cap.* 7. §. 5. *num.* 27. *Non liceat tamen subditis excommunicationem à Prælatis inferioribus latam contemnere, aut non formidare, quia non ad subditos, sed ad Prælatos hæc cognitio pertinet.* Possunt tamen subditi reclamare apud superiores maiores contra fulminatores talium excommunicationum, quando sine discre-

discretione, & maturitate fulminantur. Sic etiam si Guardianus fulminaret sententiam pro rebus perditis, non solum iniustè procederet, sed etiam nulliter, quia in hac parte non est Iudex competens. *ibid. cap.* 28. *quæst.* 3. *resp.* 2.

9 Per admissionem Vocalis excommunicati redditur nulla electio, nisi cum protestatione admitteretur in casu dubio. *Pœn. cap.* 15. *q.* 10. *vers. Respondeo posset etiam Præses.*

10 Excommunicatio lata in subornatores est reseruata Papæ. Vide *Simonia num.* 15. Sic etiam excommunicatio lata in rebelles est reseruata Summo Pontifici extra mortis articulum. Vide *Rebellis num.* 2. & *Visitator num.* 3.

11 Excommunicatio Canonis: *Si quis suadente Diabolo*, non incurritur sine dolo. *Pœnal. cap.* 4. *quæst.* 6. *in fine*; tamen potens liberare Clericum à percussione, & non liberat, etiamsi non sit officialis, incidit in excommunicationem. *Ibidem cap.* 6. *quæst.* 5. Vide *Absolutio*.

EXPOSITI, idest *PROIECTI*.

Siue ex legitimo, siue ex illegitimo thoro nati sint, censentur legitimi, atque ad Religionem recipi possunt. *Const. c.* 2. *stat.* 1. §. 5. *vers. Legitimantur igitur.*

FABRICA.

Quando Guardianus sine licentia fabricare potest in Conuentu. Vide *Carcer num.*12.

FACETIAE.

Dedecent Regulares, sicut etiam vrbanitates incongruæ, etiamsi Eutrapelia non vetetur. *Const. cap.*2.*stat.*76.*quæst.*3.*& in Pœnal. cap.*13. *quæst.*9.*in fine* habetur, quod à Republica Christiana sunt exterminandæ.

FALSVM. FALSITAS. FALSIFICATIO.

1 Falsitas est immutatio veritatis, quæ potest fieri facto, aut verbo, & tripliciter accipitur. Primò pro eo, quod non est verum, licet ab alicuius mendacio non procedatur. Secundò pro mutatione veri fraudolenta, & sic omnia mendacia sunt falsa. Tertiò pro delicto, seu crimine falsi; quod committitur, non tantum simulando, vel mutando veritatem, sed exequendo animi dolum contra proximum. *Pœn. cap.*11. *in princ.* Ad hoc autem, vt falsitas sit punibilis, copulatiuè concurrere debent tria, scilicet mutatio veritatis, dolus, & quod alicui sit nociuum. *Const. cap.*7. *stat.*5.*casu* 7.*&* 8.

Quando falsitas sit casus reseruatus. Vide *Casus reseruati n.*7.*&* 8.*& cas.*15.*&* 16.

Te-

2 Testis falsus est, qui iuratus veritatem negat, vel occultat, vel essentialia tacet, qui in alium sensum dicta interpretatur, qui depositiones mutilat, qui dubium pro certo affirmat, Cum enim teneatur testis Iudici legitimè interroganti veritatem fateri, quotiescumque veritatem ad mentem Iudicis non dicit, quoquo modo id faciat, siue illam negando, siue tacendo, siue occultando, siue æquiuocando, siue decurtando, sub nomine constituitur falsitatis, *ibid.q.*1. Vide *Testis*,

3 Quod si Testis deponens falsum non fuerit iuratus, puniri debet non ordinaria, sed extraordinaria pœna, dummodo tamen falsitas non esset alteri nocibilis: vndè Auctor arbitrio Iudicis remittendum putat, an pœna ordinaria, an extraordinaria puniri debeat; consideratis qualitate deponentis, contra quem deponitur, & causæ, & sceleris grauitate (præter casus reseruationem, vt diximus verbo *Casus reseruati num.*7.*&* 8.) *ibidem diffic.*1.

4 Falsum deponens, aut reuocans, vel reuocari procurans, quod verè depositum fuerat, est ipso facto excommunicatus, nec absolui potest, nisi à Prouinciali, satisfactione præmissa, & semestri carceri mancipari debet, & infamis perpetuò existit. Potest enim falsitas committi primò subornando testem ad di-

cendum

cendum falsum testimonium. Secundò producendo in iudicio testem falsum. Tertiò dicendo falsum testimonium. Quarto vtendo dicto ipsius falsi testis scienter; vndè solent periti procuratores facere, vt pars, quæ produxit testes interrogetur, an eis vti velit; vt postea nullam habeant excusationem. Qui quidem suasores, & procurantes plus puniendi sunt, quam ipsimet falsi testes, cum isti maiorem nocendi animum habeant, maximè si donis, promissis, vel minis id faciant. *Pœnal. ibid.c.*11. *quæst.*2. Quæ quidem pœnæ afficiunt etiam ipsum testem falsum ex sua malitia deponentem. Notandum autem est hic, quod cum falsum deponentes, & falsò quempiam infamantes puniendi sint pœna talionis (quæ poterit esse aliquando carceris perpetui, triremium &c.) semestri carceris pœna cessat, si pœna talionis, quæ sequitur infamantem, fuerit ad vlteriorem carcerem, vel ad triremes. *ibid.diffic.*1. Verum tamen est, quod istæ pœnæ non afficiunt, nisi post declarationem.

5 Licèt autem falsum deponentes ad defensam non pœna ordinaria, sed extraordinaria falsariorum sint puniendi, attamen si falsitas non in sola defensione consistat, putà in delictis, in quibus non ex officio proceditur, sed ad instantiam partis, essent puniendi pœna ordinaria, quia tunc falsitas noceret accusatori,

ri, & testibus ab accusatore productis, qui reputarentur falsi, & vt tales puniendi venirent, cum reuerà non falsi sint, vt supponitur. *ibid. quæst.3*.

6 Falsificatio litterarum, & sigillorum, seu Bullarum, multis modis contingere potest. Primò, vt falsa Bulla, seu sigillum falsis litteris apponatur, putà si de integro litteræ confingantur, & sigilli adulterini impressio apponatur. Secundò, sigillando falsas litteras cum vero sigillo, quæ est falsificatio litterarum, & sigilli etiam, cum fit vera sigillatio; quæ fit de voluntate Domini, & sic si sigillum ab vna scriptura vera abstractum falsæ affigatur, si non concurrit voluntas eius, cuius est sigillum, sigillatio falsa præsumitur, etiamsi non absit subscriptio, dummodo hæc non requiratur pro forma. Tertiò, cum in veris litteris aliquid per rasuram tenuem immutetur, quod sensum germanum notabiliter immutet, quia si aliter esset, non haberet locum pœna falsi; vndè immutantes litteras, aut punctum in Apostolicis Bullis, quæ tamen sensum à Pontifice intentum non corrumpat, non incurrunt excommunicationem. Aduertendum tamen est hic, quod nomine *rasuræ tenuis* non intelligitur litura leuis in ordine ad sensum, sed respectu chartę, seu pergameni. Quarto, cum aboletur scriptura aliquo artificio, & de

nouo

nouo scribatur, remanente subscriptione, & sigillo. Quinto, cum abolita priori scriptura, superimponeretur alia subtilissimo (si tamen possibile est) glutino compaginata. Sexto, cum quis vtitur falsis litteris ab alio acceptis, quãuis non à se falsificatis. Et in nostra Religione expresse cauetur, quod *Qui per se, vel per aliũ litteras, & sigilla Prælatorum Ordinis nostri falsificauerit &c.* vbi secundum iuris regulas *falsificare* stat etiam per alium. Septimo, quando quis inter multas alias litteras à Secretarijs confectas, aliquam à se fabricatam poneret, quam deindè Prælatus subscriberet, & Secretarius sigillaret. Quamuis autem cognosci non possit falsificatio litterarum Superiorum in modo dictaminis, vel in forma scripturæ, vel in qualitate chartæ, vt cognosci posset in litteris Apostolicis, tamen posset aliquando cognosci, si esset magnus excessus, putà si ex parte Generalis scriberetur laico. *Reuerende Pater*, vel Clerico. Admodum Reuerende, vel aliquis istorum vocaretur *Pater*, vel *Dominus*, vel si litteræ continerent falsam latinitatem; totum hoc remittitur prudentiæ Iudicis, & rerum experimento. *Pœnal.cap.*10.*quæst.quarta.* Vide *Casus reseru.num.*15.*&* 16. Ly *per se*, *aut per alium* includit auxiliantes, & complices, non autem consultores; qui enim suaderet, & consuleret, non esset puniendus pœna ordina-

ria

ria falsi; sed extraordinaria ad arbitrium Iudicis. Sub illo autem vocabulo *alterius personæ notabilis* veniunt etiam Prælati Ecclesiastici, & aliarum Religionum Superiores, *ibid. quæst.* 5. Vide *Casus, casu* 15, *&* 16.

7 Iudex autem competens de falsitate commissa circa litteras Generalium, sunt primo ipsimet Generales, eorumque delegati, deinde Prouinciales, in quorum Prouincijs falsitas comprehenditur, cum hoc tamen stat, vt circa carceris prorogationem Prouinciales disponere non possunt, ipsis Generalibus inconsultis, & non consentientibus. *ibidem quæst.* 5. *vers. Quæritur quis*. Qui quidem Prouinciales (excepta determinatione carcerationis, si de litteris Generalium agatur) debent in falsarios omnes taxatas pœnas infligere. Perpetua autem inhabilitas oritur ex infamia, quæ ex crimine falsi resultat, sequiturque omnes falsarios, tam litterarum Ordinis nostri, localium, Generalium, Prouincialiumque Prælatorum, quam etiam aliarum personarum. Verumtamen est, quod etsi in excommunicatione, infamia, & inhabilitate &c. parificentur falsificantes litteras, & sigilla tàm Generalium, quàm Prouincialium, & aliorum &c. attamen diuersificantur in longiori, & arbitrario carceri. Et falsarij litterarum Apostolicarum puniuntur excommunicatione lata in Bulla Cœnæ

Do-

Domini, officiorum, beneficiorumque perpetua priuatione, & sæculari potestati post degradationem traduntur. Qui autem falsificant litteras Iudicis Delegati Apostolici non ita acriter puniuntur, sicut minus puniendi sunt, qui falsificant litteras inferiorum Iudicum, qui si criminaliter accusentur, puniri debent priuatione, depositione, & detrusione in Monasterium, vel si procedatur per inquisitionem, qui talium Iudicum, aut Episcopi, aut Capituli falsauerit scripturas, saltem suspendendus est ab officio, & beneficio, quousque Sedis Apostolicæ mereatur indulgentiam obtinere. *Ibidem*.

Pœnæ falsariorum cognita causa, & consideratis considerandis, possunt à Generalibus remitti. *ibid.q.* 10. Vide *Constitutiones nouissimè impressas c.7.§.6.n.29.fol.*129.

Qui litteras Prælatorum Generalium &c. destruxerit, impedierit, vel aperuerit, non dicitur falsarius, licet grauiter etiam puniatur. *ibid. q.*6. Vide *Casus reseruati*.

Fama. Vide *Detractio*.

FOEMORALIA.

Gestari debent ad honestatem, & fieri possunt, tum linea, tum lanea in nostra Religione, non rugata, non crispa, sed simplicia: Quæ si quis consuetudine dimitteret, remotò neces-

necessitatis articulo, peccare mortaliter putat Auctor; nam licet ad exteriorem habitus formam non spectent, de forma tamen habitus sunt honestatem concernentia. *Constit. cap. 2. cap. 74. in fine.*

FAVORES SAECVLARIVM.

1 *Prohibentur in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis latæ sententiæ pœna per Bullas Papales, omnibus nostris Superioribus concedere gratias, dignitates, & honores &c. suis subditis ad requisitionem sæcularium, idest eorum, qui sunt extra Ordinem: subditis verò sub pœna inhabilitatis perpetuæ ad obtenta, & obtinenda, si tales fauores procurent, vel oblatos recipiant, vel ad hunc effectum munera sæcularibus tribuant. Const. cap. 8. stat. 47. vers. Dico tertiò.*

2 Quæ pœnæ non sunt abrogatæ per non vsum, immò reualidatæ, & ad Reformatos extensæ per Vrbanum VIII. anno 1639. in Bulla *Admonemur*, & infliguntur ad ambitionem in Ordine, qua ambitione cessante, non incurruntur, v.g. si ad auertendam iniustam amotionem in Ordine ad bonum publicum, formato sibi vero, vel falso conceptu ad Conuentus vtilitatem, & huiusmodi, procuraret, & dignitatem, *ibid. vers. Colligo.*

3 Nomine gratiæ, & honoris non veniunt

hic litteræ obedientiales, pro studio, peregrinatione, negocijs &c. nec officia, quæ ambitionem non sapiunt, vt Ostiarij, Coquinarij, Quæstoris &c. licèt malè, & ad malum procurentur; sed tantùm quæ honorem præferunt, vt Generalatus, Prouincialatus, Commissariatus, Guardianatus, Vicariatus, Præsidentatus, Lectura Sacræ Theologiæ, Prædicatio, Confessio sæcularium, vel Monialium, & Magistratus Nouitiorum, *ibid. vers. Quibus*.

4 Has pœnas non incurrunt Superiores concedentes hæc officia ad petitionem Principum, si per hæc negata, magnum sequeretur Prouinciæ, vel Conuentui damnum, *ibidem*, nec tenentur inquirere contra eos, qui tales fauores procurant, quia hoc eis non iniungitur; immò possunt formare suam intentionem quod talis procurans non fecerit ex ambitione, & sic concedere gratiam sine scrupulo, nisi constaret contrarium. *ibid. vers. sciendum, & Hinc*. Vide *Litteræ num. 2*.

5 Nec etiam Moniales incurrunt pœnas supradictas, si fauores præfatos procurent, quia non compræhenduntur in Bulla, *ibidem*, nec fratres in foro externo, si eas pœnas ignorent, nec si litteræ, in quibus est gratia, non mittantur, aut Missæ ad Superiorem non peruenint, *ibid*. Vide *Litteræ num. 2*.

FOR-

FORNICARIVS. FORNICATOR.

1 Contra huiusmodi fornicarios, & castitatis violatores nostra Religio sequens manauit statutum *cap.7. §.6. num.21. Quicumque conuictus fuerit, domos suspectas ingressum fuisse ab eo loco omninò amoueatur, & grauiter etiam arctetur, & si confessus fuerit, in fornicationem, vel grauiorem culpam incidisse; vel de eo legitimè constiterit, pro prima vice semestri carceri mancipetur, & voce actiua, & passiua triennio careat, & si in illud secundò inciderit per annum in carceribus detrudatur, & omnibus Ordinis officijs decennio priuetur. Quod si tertiò illud ipsum admiserit, ad omnia Ordinis officia perpetuò inhabilis existat, & longiori tempore carceribus mancipetur, vel etiam ad triremes mittatur, Superiorum arbitrio, pro qualitate delicti, & scandali ratione. Si quis autem (quod absit) sacrilegium cum Moniali admiserit, ad triremes omninò damnetur, aut perpetuo carceri, Superiorum arbitrio mancipetur. Quod si quis de innominabili crimine, quod Deus auertat &c.* Vide *Nefandum.* Et in eodem statuto §.80. *Qui morbo gallico, vel aloppetia affecti, aut in carnis illecebras, & errores prolapsi fuerint, ad nulla Ordinis officia promoueri possint, & omnium suffragiorum iure perpetuò careant, atque ab audiendis confessionibus, si Confessarij fuerint, perpetuè*

 suf-

ſuſpendantur. Pænal.cap.8. Vide *Suſpectum conſortium. Domus ſuſpecta.*

2 Dicente ſtatuto; *Si in fornicationem, vel grauiorem culpam incidiſſe &c.* hæc grauior culpa, eſt ſtuprum, raptus, adulterium, inceſtus mollities, beſtialitas, tàm cum bruto, quàm cum dœmone incubo, vel ſuccubo. Non compræhenditur ibi ſacrilegium cum Moniali, nec crimen peſſimum, cum de his duabus ſpeciebus diſpoſitio ſpecialis reperiatur. *Pænal. cap. 8. quæſt. 4.*

3 Quamuis in recenſitis peccatis luxuriæ detur exceſſus in grauitate, attamen per ſtatutum non differentiantur pœnæ (excipe ſacrilegium, & nefandum) niſi dicatur, quod illa clauſula *pro qualitate delicti, & Superiorum arbitrio*, poſita in triplicante, delictum applicari poſſit ad præcedentia, quia poteſt eſſe prima fornicatio taliter qualificata, vt Superioris arbitrio acriter puniri debeat; putà ſi facta fuiſſet cum inſigni ſcandalo, virginis raptus, adulterij perſonæ conſpicuæ &c. Nec rationi congruit, vt eodem modo puniatur fornicatio ſimplex ſecreta, ſicuti violatio, vel raptus, vel violentia &c. licet enim verum ſit, pœnas ſtatutarias ſeruandas eſſe; relictis legalibus, & canonicis, id tamen intelligendum eſt cæteris paribus, & niſi circumſtantiæ mutentur, prout in caſu noſtro, magna namque mutatio eſt à ſim-

ſimplici fornicatione ad raptum, ad ſtuprum, adulterium &c. *ibid.q.6.*

4 Inhabilitas ad omnia Ordinis officia; quam incurrit, qui tertia vice in fornicationem incidit, eſt perpetua; ſicuti & carcer; qui licèt videatur non debere excedere biennalem, vel triennalem, tamen poteſt eſſe ita qualificatum delictum ſcandalo, vel fœditate, vt protrahi poſſit etiam in perpetuum. *ibid.q.5.*

5 Qualitas delicti (requiſita ad hoc vt Regularis, luxuriȩ peccatum committens; ad triremes damnari poſſit) ex duplici capite iudicari poteſt. Primo ex qualitate ipſius, vt eſt ſacrilegium, & nefandus concubitus. Secundo ex eiuſdem multiplicatione, quia trinus actus tribuitur conſuetudini, & trina culpa facit operantem famoſum. Hinc meritò ſtatutum tres vices peccantem, arbitrio Iudicis remittit, vt illum condemnare poſſit ad triremes. Peccaſſe autem ter, conſtare debet iuridicè, ideſt quod appareant condemnationes factæ in Regeſto Prouinciæ, duæ ſaltem, & tertia, per quam compleatur trinus numerus, condemnetur ad triremes. *ibid.q.7.*

6 At ſi ob incuriam, vel ignorantiam Superioris non fuerint regiſtratæ ſententiæ taliter peccantis, vel non fuerit prima, & ſecunda vice ſententiatus iuris ordine ſeruato, ſed vel carceribus maceratus, vel aliqua alia afflictio-

ne correctus, non potest Prouincialis modernus inquirere de omnibus tribus vicibus, & testes super lapsibus peccantis recipere, & probare, quod ter fornicatus fuerit, atque ipsum ad triremes damnare. Itaque legitimè constare debet pro qualibet vice, & postea puniri, idest, debent prius examinari testes, & per eos condemnari reus pro qualibet vice, legitimè enim constare; est plenariè, & non summariè probatum esse, & cum tales condemnationes non appareant, idem est ac si non essent: hinc si de nouo formetur processus, in quod appareat, aliquem bis, terue peccasse, non poterit propter hoc condemnari ad duas, vel tres vices, sed ad vnam tantùm. Immò etiam si centies peccasset, ante inquisitionem, & ante sententiam, infligi debet pœna primæ vicis, scilicet carceratio per sex menses &c. si autem postea reincidat (peccet quantum voluerit) & ad secundam inquisitionem deueniatur, & sententiam, tunc pœna secundò peccantis plectendus est, etiam si qui peccet ex interuallo dierum, vel mensium peccasset. Quod si is. contra quem itur, fuisset aliàs inquisitus, & condemnatus, semel, aut bis condemnationes verò, & sententiæ registratæ non reperirentur ex incuria Notarij, vel ignorantia Superioris, aut liber sententiarum non inueniretur, siue esset incendio consumptus; tunc dicendum est,

est, talem delinquentem puniri posse pro secunda, & tertia vice, dummodò examinentur tales, qui de præteritis sententijs deponerent: *ibid. vers. Dices primo.*

9 Quod si quis peccasset cum fœmina intra septa Monasterij, quamuis pro peccato imponatur semestris carcer, ex supra allato statuto, & ex alio *cap.* 11. §. 1. *num.* 8. imponatur carcer arbitrarius pro introductione mulierum in clausuram, tamen sic peccans, vltra semestrem, non incurrit arbitrarium, iuxta illud axioma. *Minora delicta confunduntur cum maiori*, ita quod solum maius delictum punitur *ibid. vers. sed demus casum.*

10 Pœna triremium, vel perpetui carceris imposita per statutum sacrilegio, intelligitur de sacrilegio cum Moniali, etiamsi Religiosus peccans contra castitatem quocumque modo, sacrilegium committat. *Pænal. cap.* 8. *quæst.* 9. *resp.* 1. Quod si sacrilegium esset attentatum, vel ad proximum actum deductum, non tamen completum, tunc non esset sacrilegus ad pœnas ordinarias condemnandus; dummodò attentatio fuerit remota, vt sunt tractatus, & determinatio facta de peccando, siue proxima, vt esset conuenisse simul in aliquo loco, & accinxisse se ad peccandum, quia adhuc non sumus in formali notione sacrilegij. Quod si attentatio fuerit proximior, vt esset cubare in

eodem loco, ad amplexus, oscula, & tactus ruere, & ad vlteriores, & viciniores impudicitiæ actus progredi, ad pœnas ordinarias condemnari posset, *ibid. q.9. vers. sed dices si sacrilegium*. Sic etiam ad easdem pœnas ordinarias condemnatur, non solum ob concubitum naturalem cum Moniali, sed etiam ob quæcumque alia peccata venerea cum ipsa patrata, *ibid. vers. Respondeo affirmatiuè.*

11 Pœna nefandi criminis de iure ciuili est mors naturalis, cuius rigorem seruat etiam Ecclesia ex Constit. Pij V. *Cum primum* §. 11. *Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ, perpetrauerit, Curiæ sæculari puniendus tradatur, & si Clericus fuerit, omnibus Ordinibus degradatus simili pœna subyciatur*. Et in alia Constit. *Horrendum* disponit: *Omnes, & quoscumque Clericos sæculares, & regulares cuiuscumque gradus & dignitatis, tàm dirum nefas exercentes omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico, præsentis Canonis authoritate priuamus; ita quod per Iudicem Ecclesiasticum degradati, potestati statim sæculari tradantur, qui de eis illud idem capiat supplicium, quod in laicos in hoc exitio deuolutus, legitimis reperitur sanctionibus constitutum*. Verùm enim verò talis dispositio Pia ad iudicium Regulare non extenditur, cum Regulares habeant

suas

ſuas leges à Summis Pontificibus confirmatas, ſecundum quas ſuos reos puniri debet, indeque egredi non poſſunt; quidquid dicant alij. Vnde ſupradicta Pij Conſtitutio intelligenda eſt, vt illos tantum Regulares comprehendat, quos puniri accidit, & condemnari per Iudices Eccleſiaſticos, qui poſſunt eos tradere Curiæ ſæculari, vt eſſet Summus Pontifex, eius Legati, vel ab eo ſpecialem delegationem habentes. *Ibidem q.* 11. *per totam*,

12 Contra Religioſos ſuſpectos de fornicatione, adulterio, ſtupro &c. procedendum eſt iuxta *cap. qualiter, & quando de Accuſ. ſecundo*, ſcilicet per inquiſitionem, vel denunciationem, vel accuſationem; debent tamen eſſe cauti Superiores, prout admonet Diaz *pract. crim. cap.* 8. *num.* 8. loquens de Adulterijs: *Generaliter autem* (inquit) *conſiderent Iudices Eccleſiaſtici, ne nimis diligentes de adulterijs occultis inquirant, propter periculum fœminarum, virorum infamiam, & clericorum fragilitatem; ſed vigilantes ſuper gregem ſuum, ſimilia potius præſeruare conentur, quam vſque ad vnguem inuenire, & caſtigare ſatagent.* Non enim debent eſſe faciles ad credendum relatis, & ad præſtandas aures accuſantibus Regulares de tam fędis delictis, & accidit ſæpè, vt perniciosior ſit medicina, quam morbus; Infamatur ſiquidem Conuentus, & Religio,

gio, cum inquisiti se defendere satagant, & vt plurimum peccata impunita remanent, quia probationes eludunt, perturbato nimirum Cęnobio, non autem purgato. Hinc, si verbi gr. Superior localis interpellaretur à subdito, vt comitatus testibus, ad quoddam cubiculum eccederet, inuenturus in illo solum cum sola noctis tempore, & negligenter, non propterea talis Superior veniret puniendus; licet enim verum sit, puniendum esse Iudicem, qui negligit bonum publicum, nec curat inquirere de delictis, cum hoc tamen stat, quod non tenetur Iudex quoquo modo ex præcipiti ductu in delicta inuehere, sed secundum regulas canonicas, & præcipuè iuris naturalis, & diuini, putà cum infamia præcedente, vel clamorosa insinuatione; In casu autem nostro nullus ex his adest, nulla præcedunt indicia, sed sola deferentis fides cui Iudex nullo modo credere tenetur, cum possit denunciator deferre falsum, & sic reputatio Iudicis vilipenderetur, nec debet se committere tali dedecori; tum quia Superior non debet opinionem alijs ingerere, quod subditorum infamia delectetur, & nulli dubium est, quod ex tali delicto occulto resultaret fratri, & Conuentui maxima infamia: quinimmò si Superior ad prædictum cubiculum se conferret, posset de imprudentia coargui: multi siquidem modi vltra hunc violen-

lentum, & irregularem reperiuntur, quibus deueniri poſſit in cognitionem peccati, putà perſiſtendo circa cubiculum,& obſeruando exitum &c. *Pœn. ibid. cap.* 8. *quæſt.* 12. Vide *Delictum. Delinquens num.* 1.

13 Poterit Miniſter Generalis reum nefandi criminis ad perpetuos carceres damnatum, poſt aliquos annos liberare, ſi tanta in eo viderit contritionis indicia, vt eum venia, & miſericordia non indignum exiſtimet, vt ſupra in principio diximus. Duo igitur concurrere copulatiuè debent, vt Generalis ipſe aggratiare poſſit, nimirum emendatio, & tempus; quibus non ſeruatis, nullo modo diſpenſare poteſt. Porrò anni, qui tranſire debent, accedere debent ad ſeptem, & contritionis ſigna iudicare ex teſtimonio fratrum, qui illum pœnitentiam agere cognouerunt: Cum enim qualibet ſexta feria in publico Refectorio in pane, & aqua genuflexus ieiunare debeat, & flagella diſciplinæ ſibi infligere, conſtabit fratribus pœnitentis affectus; Nec aliter Generalis contritionis ſigna ſcire poterit, niſi fratres probos, qui ſecum conuixerunt interroget, quod eſt neceſſarium ex natura rei. De lapſu autem temporis, & annorum, licet ſupradicta doctrina tenenda ſit, attamen arbitrio ipſius Generalis remittitur, qui conſideratis circumſtantijs moralibus, vltra biennium, aut trien-

nium

nium dispensare poterit. Dispensatus verò omni suffragiorum iure perpetuò caret, & inhabilis ad omnia Ordinis officia remanet. Si verò iterum de eodem vitio nefando notatus, ac legitimè conuictus fuerit, ad triremes perpetuò damnandus est. *Pœnal. ibidem cap. 8. quæst. vlt.*

Quomodo autem probetur actus isti contra Castitatem, vt puniri reus possit pœnis ordinarijs. Vide *Adulterium*. Vide *Sacrilegium*. *Nefandum*. *Suspectum consortium*. *Adulterium*. *Casus reseruati*.

S. P. N. FRANCISCVS. FRANCISCANI.

1 Sancti Patris Francisci abstinentia admirabilis, itaut sanitatis tempore cocta cibaria vix comederet, & raro admissa, aut commixtione cineris interdum faciebat amara, aut aquei super infusione liquoris, vt plurimum reddebat insipida; Et quando sitis æstuabat ardore, vix audebat ad sufficientiam bibere de aqua; & moriens se culpabilem corpori suo dixit esse, eo quod ipsum malè plusquam deceret tractauerat. *Const. cap. 3. stat.* 18.

2 Vota essentialia Regulæ S. Francisci sunt tam eminentia, vt eis nullius Religionis sint eminentiora. Paupertas siquidem Franciscanorum non solum excludit paupertatem in par-

particulari, ſed etiam in communi Obedientia ſe extendit ad omne, quod non eſt contrarium animæ, & Regulæ. Quoad Caſtitatem autem non ſolum tenemur ex præcepto obligante ad mortale, peccata, & occaſiones fugere, vnde Caſtitas maculari poſſit, ſed etiam ſuſpiciones, & conſilia, quibus alius de nobis afficeretur (vt diximus verb. *Caſtitas*) etiam ſi nulla eſſet mala intentio, nullum periculum: Neſcio igitur quid vltra rationabiliter addi poſſit. Hinc patet, quam ridiculum ſit vota cuiuſlibet alterius Religionis, Franciſcanis votis anteferri. *Conſtit. cap.* 11. *ſtat.* 1.

Fuga. Vide *Apoſtaſia*. *Carcer*.

FVR. FVRTVM.

Excommunicatio fulminata pro rebus furto ſubtractis, non ligat fures principales ſecretos, cum non teneantur ſe prodere. *Pœn.c.*12. *quæſt.* 7. *reſp.* 2.

Tria furta faciunt latronem famoſum, ac proinde morte dignum in ſæculo. *Pœnal.c.*4. *S. Circa* 19. Vide *Carcer. Caſus reſeruatus. Excommunicatio*.

GENERALIS.

1 Miniſter Generalis eſſe debet ætate grauis, morum honeſtate, integritate vitæ, & doctrinæ præſtantia inſignis, prudentia, conſi-

lio,

lio, & rerum agendarum vſu, tantoque vel maximè idoneus, qui Regulam ſeruare, & communem cum alijs vitam, quantum præoccupationes officij licuerit, ducere poſſit, vt verbo, & exemplo ſibi, & alijs proficiat. *Conſt. cap.* 8. *ſtat.* 26.

2 Licet ætas in Generali requiſita in ſtatuto non determinetur, elicitur tamen ex ætate Prouincialium, quæ debet eſſe annorum 35. & à ſuſcepto habitu 20. *ibidem* §. 1. Quoad doctrinam de iure Diuino, & poſitiuo, debent omnes Ordinis Prælati, maximè Prouinciales, & multo magis Generales habere ſcientiam ſuis officijs neceſſariam, qua ſi careant, peccant mortaliter, & ſunt ab officio amouendi: nimirum, vt Regulam, eius expoſitiones, & canones de illa tractantes, diſciplinam regularem, Ordinis Conſtitutiones, debita ſuo officio, licita, & illicita calleant: Sciant ſuos ſubditos conſolari, exhortari, reprehendere, ſermones ad fratres habere pro ſui muneris occaſionibus: Cum Prælatis, Principibus, & alijs negotiari pro ſui muneris occaſionibus: in Concilijs diſcurrere, quia ad Concilia generalia ſolent, & tenentur accedere, & ad ſumma negotia pro Republica Chriſtiana plures ex noſtris Generalibus fuerunt à S. Sede deſtinati; vnde non ſufficit, quod Generalis ſit Concionator, aut Theologus ordinarius, ſed per hu-

mana-

manarum litterarum, naturalium ſcientiarum, vtriuſque Theologiæ notitiam, & hiſtoriarum maximè ſacrarum, ſacrorum Canonum, & Conciliorum prædicta poterit excedere: quæ tamen inſignis ſcientia, ſi cum morum honeſtate coniuncta in aliquo vno non reperiretur, tunc probus aliquis mediocriter doctus poterit eligi. *ibidem* §. 3.

3 Debet eſſe prudens, & ſecundum iura, & Ordinis ſtatuta eſſe non poteſt, qui vſum agendorum non habet, quem vſum non habet, ſi inferiora munia, ſcilicet Guardiani, Diffinitoris, &c. officijs functus non fuerit. *ibidem* §. 4.

4 Communem vitam, & reformatam ducere, & in vim ſtatuti, & Bullarum Leonis X. Pij V. & Clem. VIII. & pro reformato haberi debet à tota Ordinis communitate. Chorum frequentet, non tantum, vt officio ſuo deſit, ſi enim ſubditos non audiat, lites non dirimat, ſi denique ſui muneris functiones notabiliter deſerat, mortaliter peccat. *ibidem* §. 5.

5 Eligi debet in Comitijs generalibus vnà cum ſex Diffinitoribus generalibus. *Conſt. cap.* 8. *ſtat.* 3. & ſtatim electus remanet confirmatus *ex priuil. Clem. IV. ibidem ſtat.* 13. Deuoluitur autem ad Papam, niſi in vigilia Pentecoſtes ſequatur electio. *ibidem ſtat.* 8. Vide *Electio*.

Quod

6 Quod si Generalis sit vltramontanus, eius Commissarius generalis esse debet cismontanus cum sex itidem Diffinitoribus, & fratribus illius familiæ, de qua est Commissarius, est eligendus; qui tres annos durare debet, & parere Generali, sicut alij Prælati. *ibidem stat.* 35.

7 Duos socios, ac duos Secretarios ex vtraque familia item habere debet, probitate, vsu, & litteris insignes, in quorum veluti præmium eis hoc officium conferatur, & apud quos totius Ordinis secreta deponuntur: immò adiuuare debent Generalem exemplo vitæ, & integritate morum, ne auctoritatis baculo, eorum imperfectiones portare cogatur. *ibidem statut.* 28.

8 Quamuis antiquitus esset perpetuus, *Pænal. cap.* 15. *quæst.* 10. *vers. Scio etiam*, tamen modò per sexennium durat eius officium. *Pæn. cap.* 1. *dub.* 3. *vers. Item cum etiam*.

9 Dicitur Princeps in Religione, sicut Archiepiscopus in sua Prouincia, & Primas, & Patriarcha in sua iurisdictione. *Const. c.* 1. *stat.* 4. §. 1. Ideò prima vice, tanquam Episcopus cum Cruce recipi debet. *ibidem cap.* 8. *stat.* 30.

10 Functo eius officio, remanet Diffinitor perpetuus Ordinis cum voto in omnibus Capitulis, & actionibus, duosque socios sibi

bene-

beneuisos habet. *ibidem stat.* 31. Et propter eius merito Guardiano Conuentus non subijcitur. *ibidem cap.* 3. *stat.* 19.

11 Ordinariam potestatem habet, & summam in Ordine, à qua nullus eximitur, & cui omnes obedire tenentur; quæ potestas est à iure communi, diuino, & naturali, & tanta est in Ordine, quanta est Pontificia in tota Ecclesia, nisi vbi per sacros Canones, vel Concilia, vel Apostolicas Constitutiones, vel per Capitulũ Generale Ordinis reperitur limitata, ab alijs enim limitari non potest. *ibid. stat.* 27.

12 Vnde ad eum potest appellari, prout dictum est *verb. Appellatio num.* 1. *&* 2. non solum ordinatè procedendo, *vt ibidem dictum est num.* 9. sed etiam immediatè, si superiores intermedij v. g. Prouincialis, Visitator, Commissarius generalis sint suspecti. *ibidem vers. ad Generalem appellari posse.*

13 Instituere debet Vicarium, quando aliam familiam proficiscitur, qui in eius absentia, scilicet vsque ad suum regressum, familiam, de qua assumptus est, cum plenaria potestate gubernet, quique Vicarius institui potest à Ministro Generali præfato, cum consilio tantum aliquorum Discretorum, & duo sufficerent, quod etiam per litteras habere sufficit, quando præsentialiter non essent. *ibidem vers. ad Generalem pertinet.*

14 Non tantum vnum Vicarium instituere potest, scilicet vnum pro Obseruantibus, alterum pro Reformatis, sed multos pro vnaquaque parte, itaut aliquæ Prouinciæ vni, aliæ alijs committantur, sicut fecit Reuerendiss. P. Bernardinus de Senis, neque hoc repugnat, & facere id potest pro bono pacis. *Pæn. cap. 30. quæst. 2.*

15 Immò Procuratorem generalem, & Commissarium Curiæ Romanæ in Comitijs generalibus, & extra, vbi ea vacare contigerit, instituere, de consilio tamen, & consensu Discretorum Ordinis, & eius familiæ, ex qua prædicti assumuntur, sine quorum consilio nulla est eorum institutio. *ibidem vers. Ad eum spectat.*

16 Ad ipsum spectat institutio vtriusque Commissarij Indiarum, & hic nulla ei assignatur limitatio. Ad eundem pertinet electio Guardiani Hierusalem, & Constantinopolis, de consilio tamen Discretorum cismontanæ familiæ; qui Guardiani ex inueterata consuetudine in Comitijs generalibus canonicè eliguntur, tamen si extra Comitia ea loca vocare contigerit, potest Generalis solus de aliquorum consilio substituere, quos idoneos iudicauerit. *ibidem vers. Ad eundem spectat.*

17 Pertinet ad eandem Congregationem generalem celebrare Commissarij generalis

iuxtà

iuxtà bullam vnionis, & Diffinitorum generalium electionibus præsidere, eosque confirmare: Si Congregationem generalem differat, potest Commissarium generalem vel confirmare, vel de eius familiæ Discretorum consilio ei alium substituere: Vniuersum Ordinem per se, vel per alios infra sexennium, sub grauissimo præcepto visitare tenetur. Nec huic satisfacit, dum potest per se ipsum visitare; tamen quia iam negotia in Romana, & Principum Curijs exercenda nimis excreuerunt, sufficienter muneri satisfacit, si duos in Indijs, vnum in Belgio; in Gallia, in Superiori Germania destinat Commissarios generales, licet cum limitata auctoritate, & vnum cum suprema in alia familia, iuxta Bullam Vnionis instituat, & Commissarios visitatores in singulas Prouincias ordinet. *ibidem stat.* 27.

18 Potest toti Religioni præcepta imponere, suo tempore duratura, quod non potest Diffinitorium generale, & benè de eo semper est præsumendum. *Pœnal.cap.*28.*quæst*4. *vers. Ad quartum*. Etiam si delinqueret, vocari in iudicium non potest nisi in Capitulo generali, & exacto eius officio, ne filij patrem iudicent, & contemptibilis supremi capitis maiestas reddatur. *Pœn.c.*30. *quæst.*1. *resp.*4. De quo, & cæteris eius priuilegijs exacto officio. Vide *Patres, &c. & Const. c.* 8. *stat.* 31.

19 Dispensare potest in statutis, & præceptis Regulæ (non tamen in votis essentialibus, nec in Bullis in statuto insertis) data legitima causa, & delictis seruatis conditionibus, nisi in statuto contrarium determinetur, quia eius auctoritas pendet à Capitulo generali. *Const. cap. 12. stat. 12. quæst. 4. vers. Respondeo tertio.* Item dispensare cum illegitimis venientibus ad nostrum habitum recipiendum. Vide *Illegitimi*. In casibus dubijs potest declarare statuta, illaque interpretari auctoritatiuè, non tamen ad libitum, & contra litteram, leges, & Canones quod esset statuta abrogare. *ibidem*: licet in minutijs concedatur hoc etiam inferioribus Prælatis doctrinaliter interpretari. *ibidem.* Potest item limitare auctoritatem Commissario generali extra Capitulũ generale, non tamen sine causa. *Const. c. 8. stat. 35. quæst. 4.*

20 Ad Prouinciarum quietem transferre potest Ministrum ex vna ad aliam Prouinciam; eximere subditum à sui Prouincialis obedientia (cum causa tamen legitima, quia aliter peruertitur ordo, & iniuriam facit Prouinciali) vt si eo vti velit ad visitandas prouincias, ad prædicandum, & similia, & eum seruitio alterius Prælati sæcularis addicere. *ibidem.* Prædicatorem instituere, qui sine licentia Prouincialium vbique ad populum prædicet. Prouincias de nouo fundare, ac diuidere. Eie-

ctum

ctum etiam vt incorrigibilem ab Ordine, iterum recipere. *ibidem*. Et Prouincialem ad visitandas prouincias mittere, si alium opportuniorem Patrem non habeat pro tali officio. *Const. cap.* 8 *stat.* 62. *conclus.* 3. *in fine*.

21 Dispensare non potest, vt quis simul habeat duos Guardianatus, aut vnum Guardianatum, & Diffinitoriatum, nec concedere, vt noui Conuentus ædificentur, nisi ei legitimè constiterit, posse ibi duodecim saltem fratres commodè sustentari. *Const. cap.* 12. *stat.* 12. *quæst.* 4. Ad triremes damnatos nequit habilitare, quinimmò pœnas ab inferioribus impositas remittere, nisi magna publicæ vtilitatis causa, aut alia vrgenti, & rationabili, & consulto, ac matura deliberatione adhibitis, & causis cognitis, quibus non seruatis, inferiores Prælati contra superiores iure suo vti possunt, eo quia in hoc facultatem non habet; & sic licet pœnas statutarias possit dimittere, non tamen si fuerint inflictæ ab homine, idest à Iudice, sine causæ reuisione, sicut nec potest reseruatas Sedi Apostolicæ pœnas condonare. *ibidem in fine*.

22 Nouitium si recipiat ad professionem non exquisito Capituli consensu, valida est professio, potest tamen annullari, si constiterit iustè maiorem partem Conuentus tali professioni minimè consensisse, quia ad pœna-

lem hanc sententiam necesse est, vt præcedat declaratio nullitatis; quia incognita, adhuc professio sustineri poterit. *Const.cap.2.stat.20. quæst. 3.*

23 Quamuis Auctor putet, posse Generalem dispensare super ætate, vt quis Guardianus eligi possit 30. annis non completis, tamen post operis impressionem Sac. Cong. Regul. sub die 14. Iunij 1652. in persona Patris Pauli à Merato in Diffinitorem electi in prouincia S. Angeli, hoc prohibuit, illamque electionem sic factam cum dispensatione Reuerendissimi P. Vicarij generalis, irritauit. *Const. cap. 8. stat. 43.*

24 Priuilegijs toti Ordini concessis nequit renunciare, quia alijs preiudicare non potest. *Pænal. cap. 6. quæst. 3.* Decreta de Apostatis, & eiectis Vrbani VIII. etiam vbi non fuerint acceptata, seruare tenetur, quia cum expulsio collata sit, Generali, ille si sibi sit intimata ista noua dispositio in aliqua parte suæ Religionis, non poterit contra illam operari in alia parte. *Pænal. cap. 19. quæst. 7.* Causam verò expulsionis non nisi Vicario, aut Commissario generalibus poterit delegare. *ibidem quæst. 4. diffic. 1.*

25 Incognita causa, non potest inquisitum absoluere, eundem innocentem declarare; nec Prouincialis auctoritatem vt potè ordina-

riã, circa inquisitiones iam inceptas, v. g. ei vt ab incepta causa abstineat, aut perpetuum silentium imponat, præcipiendo causam ad se auocando &c. nisi prouincialis esset reo inimicus; tunc enim potest Generalis causam ad se auocare, ne Prouincialis reum per malum processum in magnas difficultates valeat irretire. *Pœnal. cap. 29. quæst. 3.* Non potest mittere Præsidentem ad Congregationem intermediam, nisi &c. Nec suspendere Congregationem iam inchoatam. Vide *Congregatio.*

26 *Moriente Ministro Generali in sua familia, Minister illius prouinciæ, in qua decesserit, vna cum defuncti Secretarijs Regestum Ordinis, cum omnibus scripturis ad officium spectantibus recognoscat, & recognitum, sigillo minori prouinciæ, & eius Conuentus, vbi eum mori contigerit, à Secretario familiæ defuncti consignandum fideliter communiat: Quo facto idem Secretarius cum alio alterius familiæ ad dignorem Patrem perpetuum statim properet, & scripturas ipsas, vnà cum sigillis Ordinis fideliter ei consignet. Ita statuta generalia cap. 8. §. 16.* Pater vero debeat statim conuocare patres ad electionem Vicarij generalis Ordinis, & expedire litteras citatorias cum sigillo Generali munitas, & destinare locum pro electione, contradicentibus etiam Prouinciali, & Guardiano, quia est superior quoad electionem, non verò

quoad gubernium, & habet votum actiuum, & passiuum in electione. *Const.cap.8.stat.32.33. quæst.* 1.

27 In interregno, ideſt in vacantia officij à morte Generalis ad electionem Vicarij, præfatus Pater, ad quem ſcripturæ ſunt deferendæ, nullo iure eſt ſuperior, neque ex electione, neque ex ſtatuto, nec alio modo; vnde non poteſt in Ordinis gubernium ſe ingerere, licet electio vel ex cauſa, vel ex malitia differatur: Et licet mortuo Commiſſario generali, primus Diſcretus, ad quem ſcripturæ, & ſigilla deferri debent, poſtquam Generalem monuerit, defuncti officium cum poteſtatis plenitudine exerceat, donec alius à Miniſtro Generali fuerit iuſtitutus; habet tamen præfatus Pater pro conuocandis Vocalibus, & pro electione Vicarij generalis omnimodam auctoritatem, & in his omnes ei parere tenentur; itavt poſſit nolentes, ſiue vocales, ſiue officiales, concionatores, cathedraticos &c. vi coercitiua cogere. *ibidem quæſt.* 1.

28 Hinc ſi præfatus Pater, Vicarij generalis electionem notabiliter differret, vt maximè Ordinem damnificans, & vt alieni detentor officij puniri poteſt. *ibidem quæſt.* 4.

29 Scripturas autem præfatas, dum eas habet, poteſt legere, ac integras conſeruare, vt eas Vicario ſtatim electo conſignare. *ibidem q.* 3.

quæst. 3. Litteras verò conuocatorias ad electionem debet, vt fidem faciant, sigillo Generali communire. Et Conuentum pro electione ipse solus potest determinare. *Ibidem quæst.* 5. *&* 6.

30 Si Secretarius generalis præfatas scripturas à Generali relictas, & cætera, vt supra à Prouinciali recognosci, & sigillo muniri non permittat, vel cum socio Consecretario non reuideat, sed solùm ad primum Patrem deferre velit, potest à Prouinciali iuris, & facti remedijs, etiam carceratione compelli, & fraudis, & falsitatis insimulari, quia in re grauissima fidelitatem Religioni debitam offendit. *ibidem quæst.* 2.

31 Si Generalis ante triennium sui officij completum moriatur, Vicarius generalis, vt supra electus, in vim talis electionis durare vsque ad Capitulum generale Ordinis non potest, sed debet Capitulum generale suæ familiæ (in quo altera familia in vim statuti compromittit) conuocare, in quo ipse præsideat electioni noui Ministri generalis in officio duraturi vsque ad completum sexennium inceptum. Si verò Generalis in ipso triennio, vel post moriatur, durat in officio Vicarius ipse in vim prioris electionis, & si integro biennio regat vtramque familiam, remanet Pater Ordinis perpetuus, cum omnibus honoribus, &

one-

oneribus; vnde in Capitulo generali, vbi explet officium, in Commissarium, vel Ministrum Generalem eligi non potest, nisi transactis duodecim annis. *Ibidem dub.* 1. Si verò per integrum saltem biennium vtramque familiam non gubernet, nec onera, nec honores Generalis emeriti consequitur, vnde vbi absoluitur ab officio, potest in Commissarium generalem reeligi. *Constit. cap.* 8. *stat.* 34. *dub.* 2.

GEOMANTIA.

Est diuinatio per terram; *mantia* enim græcè diuinationem, *geos* terram significat. *Pœnal. cap.* 22. *quæst.* 8. *num.* 8. Vide *Libri diuinatorij*.

GLADIVS.

Ad scindendum panem, vel accommodandum calamum, artiumque instrumenta, armorum nomine non venit, etiam si cum aliquo ipsorum facillimè fieri possit, quod per arma fieri posset. *Pœnal. cap.* 14. *quæst.* 4. Vide *Arma*.

GRATIA.

Est beneficium gratis concessum, quod mortuo concedente non spirat, priuilegium enim Principis debet, esse mansurum. *Pœnal.*

cap. 29.

cap. 29. quæst. 7. Nec poteſt iuſtè, nec debet ſine cauſa reuocari à ſucceſſore, immò eſt omninò irreuocabilis; ſi tranſijt in rem iudicatam, & actum irretractabilem; vt ſi ſuſpenſus ab officio, & diſpenſatus, iam illud exercuit; poteſt tamen cum cauſa examinari à ſucceſſore, immò gratiæ contra bonum Religionis impetratæ, ſunt ſubreptitiæ, ideo nullæ; & eas impetrantes, grauiter ſunt puniendi, vt damnificantes Religionem. *ibidem cap.* 17. *quæſt.* 5. Quæque gratiæ impetratæ etiam à Generali, per Prouincialem cum Diffinitorio ſunt examinandæ. *Pœnal. cap.* 29. *quæſt.* 5. Nam gratiæ ſine limitatione conceſſæ, ſine limitatione ſunt interpretandæ. *Conſt. cap.* 2. *ſtatut.* 14. *quæſt.* 3.

GRAVARE.

1 Grauatus in graui pœna, v. g. triremium, carceris, infamiæ, poteſt pro conſilio recurrere ad pios Aduocatos ſæculares deuotos Religionis, quia ratio defenſionis cuique datur, defenſiones enim ſunt de iure naturæ. *Pœn. cap.* 18. *quæſt.* 2.

2 Vnde grauatus ſupra modum à Prouinciali, poteſt venire Romam abſque ipſius licentia, quando talem licentiam expectare non poſſit, putà quia Generalis eſt nimium abſens: vel etiam moraretur Romæ, & interim grauaretur:

tetur: vel sine dubio grauari timet, habet enim talis aditus vim appellationis, & quando ad portas Vrbis peruenit, petere debet licentiam introeundi. *Const. cap.* 3. *stat.* 22. Vide *Apostata num.* 8.

GVARDIANVS.

1 Debet habere 30. annos ætatis, & decem Religionis, super quo Diffinitorium non potest dispensare, & quamuis Auctor putet, Generalem posse dispensare super ætate, cum non sit ipsi prohibitum, tamen per Sac. Congr. cauetur. *Const. cap.* 8. *stat.* 43. Vide *Generalis num.* 23.

2 Est verè Prælatus, & habet iurisdictionem ordinariam in foro conscientiæ. *Const. cap.*7. *stat.*1. *quæst.*2. *& Const. cap.*1. *stat.*3. §.9. Vnde potest ibi eligere Confessarium, etiam non approbatum; (quod extenditur ad Vicarios, quando independenter gubernat) non tantum in Conuentu, vel iurisdictione, verum etiam extra, quia priuilegium est personale. *ibidem quæst.* 7.

3 Electus non indiget alia confirmatione, sed sufficit eius electio, quia non arctamur solemnitatibus, è forma iuris. *Const. cap.* 8. *stat.* 13. Tamen sic electus, vltra triennium, nec vt Præsidens nec vt Guardianus durare non potest, nisi ad sex alios menses, quando ob

gra-

grauissimas causas protraheretur Capitulum. Ad triennium vero in eodem Conuentu, dispensari potest à Diffinitorio. *ibidem stat.* 44.

4 Quia verò Guardiani sunt verè Prælati, eligendi sunt per vota secreta, & canonicam electionem à toto Diffinitorio, nam antiquitus eligebantur, & postulabantur à fratribus propriorum Conuentuum. *Ibidem stat.*42. Vnde eorum residentia est de iure diuino super quam sine causa nec generali dispensare potest, nisi legitimæ causæ, christianæ charitatis, vrgentis necessitatis, debitæ obedientiæ, & euidentis vtilitatis Reipublicæ ante probentur. *ibid. stat.* 62. vide *Residentia*. Tempore autem Congregationis, vel Capituli eorum officio renunciare tenentur, alias renunciasse censetur: *ibidem stat.* 40.

5 Nequit Guardianus simul esse Lector, quia tenetur ad Chorum. Vide *Chorus*. Immò nequit esse Magister Nouitiorum ob incompossibilitatem officij, quod Magistro committendum est, non Guardiano. *Const.cap.*8. *stat.*46. Nec suarum Monialium Confessor, ne illis in confessione confidentia tollatur. *Const: cap.* 11. *stat.* 7. *quæst.* 8. Neque suadere debet nouitijs, vt aliquid sibi, vel Conuentui relinquant, quia hoc proprietatem saperet. *ibidem cap.* 2. *stat.* 42.

6 Potest tamen concedere subdito, vt pro

Pa-

Patre suo egeno mendicet, etiam ad amicos suos spirituales recurrendo, immò superior debet eleemosynam erogare, si in necessitate subditi pater extrema reperiatur. *ibid. cap.* 7. *stat.* 5. *cas.* 13. *in fine*. Vide *Donare*.

7 Grauiter peccat Guardianus, qui sua facilitate studentibus lectiones relinquendi occasionem præbet, sed multo magis studentes, si notabiliter otiosi in studijs vacent, eo quod alijs occupent locum, & commoditate illis data abutuntur. *ibidem c.* 5. *stat.* 8.

8 Sic etiam concedere potest licentiam subdito equitandi, si adhibitis tribus Discretis, & vno ex eis secum consentiente, aut ijs indebitè renuentibus, & manifesta necessitate vrgente. *ibidem cap.* 3. *stat.* 23. *quæst.* 3. Necnon interpretari statuta in minimis, non in grauibus, maximè, si id faciat secundum sensum DD. *Const. cap.* 12. *quæst.* 4.

6 In Moniales autem habet tantam auctoritatem, quanta sibi à Prouinciali conceditur. *Const. cap.* 11. *stat.* 7. *quæst.* 7. Et cum ipsis loqui potest absque licentia; cumque ibi sit Superior, potest suam alteri delegare facultatem. *Const. cap.* 11. *stat.* 7. *quæst.* 2. In Conuentu verò habet tantam auctoritatem, quantam Prouincialis in Prouincia (nisi restringeretur per statuta generalia) vnde super suos subditos in foro conscientiæ habet iurisdictionem,

nem, ſicut Epiſcopus in ſuos. *Conſt. cap. 2. ſtat. 14. concluſ. 4.*

10 Requiſitus ab Epiſcopo, poteſt concedere licentiam ſubdito, vt ad confeſſiones extraordinarias Monialium ſibi ſubiectarum audiendas accedat. *conſt. cap. 11. ſtat. 7. quæſt. 8.* Sic etiam concedere licentiam ſubdito, vt cum cauſa extra Ordinem confiteatur, quæ licentia ſufficit, ſi fuerit generalis, vel præſumpta. *conſt. cap. 7. ſtat. 1. quæſt. 6.*

11 Peccaret tamen mortaliter, ſi ſubdito in neceſſitate licentiam exeundi extra Conuentum ex odio denegaret. *Conſt. cap. 3. ſtat. 19. in fine.*

12 Electus non poteſt eſſe de corpore Diffinitorij, vnde non poteſt in caſu vacantiæ ſubrogari, quia actus excludit potentiam, cum in ſtatutis habeatur. *Quo tempore Guardianus fuerit de corpore Diffinitorij eſſe non poſſit*, certum eſt, illa verba importare neceſſitatem, & actum contra geſtum omninò redditur nullum. *conſt. cap. 8. ſtat. 36.*

13 Benè autem poteſt eligi extra Capitulum, & Congregationem per vacantiam, tam congregato Diffinitorio, cum ſtatutum aſſerat: *Conuentu autem extra tempus vacante, per miniſtros, & Diffinitores prouideatur opportuno tempore. conſt. cap. 8. ſtat. 42.* Et in ipſorum Guardianorum electionibus, ac aliorum offi-

cia-

cialium, Præſes ſemper proponere debet; qui ſatisfactionem in Ordine ad pacem, & Prouinciæ quietem, dare debet, aliàs multa oriri poterunt inconuenientia. *ibidem*.

14 Ex obligatione ſtatuti vacans, debet vacare per integrum annum capitularem, qui ſex, aut ſeptem menſibus conſtet, vnde per aliquam vacantiam infra talem annum capitularem, reeligi non poteſt. *ibidem*. Aduerte tamen, quod in Capitulo generali anni 1658. ſub Reuerendiſſimo Sambuca decretum fuit, quod talis annus vacantiæ conſtare debet ex decem, aut vndecim menſibus.

15 Ex vi Conſtitut. Greg. *Quoniam noſtro* non eximitur à iuriſdictione Viſitatoris. *ibidem ſtat.* 54. Nec habet iudicium iuridicum; pertinet enim hoc ad Prouincialem; debet tamen admonitiones, correctiones, & pœnitentias ſalutares opportunè præmittere. *Conſt. cap.* 11. *ſtat.* 2.

Circa facultatem abſoluendi in foro conſcientiæ. Vide *abſolutio*.

26 Poteſt punire Patres Ordinis, & Prouinciæ pœnitentijs ſalutaribus, iuxta Conſtitutionum præſcriptum, nimirum ſi ad chorum, ad menſam, &c. Vide *Pater n.* 8. 9. 10. 11.

17 Poteſt excommunicationem ferre ſine ſcripto per modum præcepti, non per modum ſtatuti, nec pro rebus deperditis, quia in hac par-

parte non est Iudex competens. *Pœnal.cap.28. quæst.2. diffic.3.& quæst.3. resp.2.* Vide *Excommunicatio*.

18 Carcerare etiam potest (non tamen sine chorda, & caputio, sed tantùm ad custodiam) quando delictum est graue,& notorium, & periculum est in mora, nec Prouincialis in proximo reperiretur, tunc potest, & debet Guardianus, tanquam Prouincialis delegatus, de Discretorum consilio; delinquentem carceribus, vel custodiæ mancipare, & statim Prouincialem de delicto certiorem reddere: talis autem carceratio non dicitur formalis, sed ad custodiam. *Pœnal. cap.4. quæst.4.* Vide *Carcer num.25.*

Appellari à Guardiano quando, & quomodo possit. Vide *Appellare*.

19 Guardianos eligere,vt ad eligentis postea suffragentur, colligatio est simoniaca. *Pœn. cap.15. quæst.10. vers. secundo peccatum*. Eos deponere, etiam in notorietate grauis delicti, sine processu iuridicè formato, de consensu maioris partis Diffinitorij, omninò non potest superior. *Pœn.cap.1. quæst.2. resp.3.* Potest tamen eos suspendere sine processu, & Diffinitorio ad breue tempus, per modum pœnitentiæ salutaris; facere tamen non potest sine causa. *ibidem quæst.3.resp.2.* Quę tamen suspensio nec perpetua, nec ad finem officij, sed ad

tres menses ad summum protrahi potest, quia suspensio perpetua, siue ad tempus, officio commensuratum, æquiualet priuationi, *ibid. resp.* 7. Si autem suspendatur ob causas, quæ Conuentui non repugnant, vt v. g. ob rixas, conturbationem fratrum, & pacis violationem, non debet remoueri ab illo Conuentu, & in alium moraturus transmitti, quia Superior tenetur consulere famæ proximi, & minus quam potest fratris reputationem lædere. *Ibidem resp.6.*

20 Priuari potest, vel alia pœna arbitraria puniri, si proprietarium in loco sacro sepeliri permittat, Vide *Proprietas.*

21 Guardiano absente, gubernat Vicarius quo etiam absente, etiam non intimata absentia, senior Pater, vel dignior Conuentum gubernat, quia talis viget in ordine consuetudo. *Pœn.cap.*13.*quæst.*2.

22 Eleemosynas in manibus sæcularium (exceptis Sindico, & substituto) omninò retinere non potest, nisi in manu dantis, aut apud alium de mandato ipsius dantis, per cuius manus inscio Sindico Apostolico, & eius substituto, emere potest necessaria. *Pænal. cap.* 7. *quæst.*2. *& quæst.*4. *cas.*2. quæ omnia potest in foro conscientiæ exequi sine dante, aut sine nominato ab ipso, tamen in foro fori posset, vt proprietarius puniri. *ibidem.* Vndè rogare

po-

potest ipsum benefactorem, vt apud se eleemosynam retineat, aut apud aliquem ab eo, secundum *Clem. Exiui*, nominandum reponat, si Sindicum, & eius substitutum nouerit infideles. *Pœnal.cap.7.cas.2.diff.4.* Quod maximè valet, si de mandato ipsius benefactoris, alium præter Sindicum, & substitutum receptatorem eleemosynæ nominet, hoc enim facit nomine dantis. *ibid.*

23 Debet autem scire Guardianus, quæ debita, quæue eleemosynæ pro Conuentu apud Sindicum, aut Substitutum reperiantur, vt prudenter in necessitatibus fratrum prouidendo se gerere possit, *ibid.cas.15.diff.3.in fine.*

24 Vndè vocato Sindico coram Communitate fratrum) non tamen inter Reformatos, qui omnia Sindico remittunt) computum de eleemosynis, & expensis reddere, & conuictus de fraude ad tres aureos, est ipso facto excommunicatus; Sindicus autem renuens ad hoc, non potest ciuiliter compelli, sed debet moneri Prouincialis, vt de fideliori prouideat, *ibidem cas.15.per totum.*

25 Fabricare, aut demolire sine licentia ad valorem decem scutorum potest, vltra verò non. *Pœnal.cap.4.quæst.4.* Vide *Fabricare. Carcer num.2.*

26 Potest vrgente necessitate fratres suos sine socio etiam extra limites suæ iurisdictio-

nis, vel quæstæ mittere; secus verò non. *Pœn. cap.9.quæst.8.* Causæ verò necessitatis, quæ sint, Vide *Apostasia num.33.& 34.Necessitas num.2.*

Pœnæ contra Guardianum defraudantem eleęmosynas, dilapidantem &c. Vide *Carcer num.9. & Computus.*

27 Guardianus Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus sunt verè Prælati, ideò canonicè eligi debent in Capitulo, vel Congregatione à Ministro Generali cum consilio, & assensu, Discretorum Familiæ Cismontanæ, & durant ad triennium; infra quod si vacauerint potest Generalis ex se solo, de consilio tantum aliquorum Discretorum alios substituere. *Const. cap.8. stat. 37.* Intereà vacante Guardianatu, potest Familia Hierosolymitana eligere sibi Præsidentem, qui gubernet vsque ad prouisionem faciendam à Generali, nisi ibi esset Vicarius institutus ab ipsomet Generali. *Const. cap.12.stat.6.q.2.*

28 Dicitur autem Guardianus Hierosolymitanus Guardianus Montis Sion, quia ad Conuentum primum ibi erigendum, Arcem Sion obtinuit à Sultano Aegypti noster Pater Rogerius Guarinus Aquitanus anno 1333. In quo loco Cœnaculum extitit, Cœna Dominica, apparitionibus Christi resurgentis, Matthiæ electione, Spiritus Sancti in Discipulos descensu, nobilitatum. Quem S. Helena insigni

gni postmodum Templo decorauit. Quod Turcarum feritate, Minorica Religio, ad Saluatoris memoriam inhabitare, ac excolere cœpit, impetrauitque in Monte Sion, & in Sancto Christi Sepulchro commorari. Verum Turcarum auaritia huiusmodi Templum ademptum fratribus, aliud Templum, & Monasterium intra Ciuitatem sub inuocatione Sancti Saluatoris sibi extruxerunt, cuius sub iurisdictione loca multa subiacent. *Const.c.*12.*stat.*1.*q.*1.

29 Dicitur & Custos, quia multos sub se Conuentus habet; est etiam Commissarius Ministri Generalis, & Sedis Apostolicæ, quia super fratres omnes eò aduenientes, ac etiam super omnes alios; siue regulares, siue sæculares potestatem habet Apostolicam, cum facultate expellendi omnes malè viuentes, etiam per censuras, & absoluendi ab omnibus casibus, excepta falsificatione litterarum Apostolicarum, & commutandi omnia vota (exceptis votis Hierosolymitano, Religionis, & visitationis SS. Petri, & Pauli) vnde & cum Baculo, & Mitra, & Pontificalibus celebrat, quia Summi Pontificis vices gerit, immò ab ipsomet Turca supra omnes occidentales, & orientales honorátur, & præfertur, *ibid.q.*2.

30 Eius officium durat ad triennium, nequit tamen discedere, nisi priùs aduenerit eius successor. *ibid. stat.*6. *quæst.* 1. A quo est cum

ſua familia iuridicè viſitandus, ipſaque viſitatio munita ſigillo, ad Generalem eſt mittenda, vt iuſtitia in delinquentes animaduertere poſſit, *ibid.ſtat.7.*

31 Vniuerſa verò familia in generali capitulo, etiam ſingulo quoque triennio diligenda, ex ijs fratribus ſemper eligatur, quos laudabili, & certo teſtimonio Prouincialium, & Patrum, magis pios, deuotos, in fide conſtantes, & morum probitate probatos eſſe conſtiterit admittendum. Qui quidem fratres parati eſſe debent ad recipiendum martyrium pro fide, ſi occaſio venerit, *ibid.ſtat.7.*

32 Quam familiam eundo, & redeundò ſecum ducere debet eleęmoſynis ad loca ſancta ſpectantibus, ne ſinguli cogantur ſollicitudinem de ſibi prouidendo ſubire cum maximo regularis diſciplinæ diſpendio, *ibid.ſtat.3.*

33 Pro pecunijs autem mendicandis, vel habendis, alijſque negocijs pertractandis, fratres ad Italiam, vel alias partes, Chriſtianis Principibus ſubiectas, Terræ Sanctæ Guardiano non licet, niſi primum ad Generalem ipſum eos deſtinauerit, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, vel etiam priuationis, & apoſtaſiæ deſtinatis, *ibid.ſtat.4.*

34 Quamuis autem Guardianus præfatus facultatem habeat mittendi ſuos ſubditos per totam Religionem, & ob negotia, ſuum gu-

bernium

bernium concernentia, & vocandi fratres voluntarios, ex priuilegio Clementis VI. tamen Religio in generali Capitulo potest suis renunciare priuilegijs, illasque limitare, quia priuilegium inuito non confertur. Hinc prohibitum est, ne prius ad tractanda negotia missi accingantur, nisi consulto Generali, quia cum ignoretur à tali Guardiano Orbis Christiani status, irrationabiliter destinaret suos fratres, *ibid. stat.*4. Nomine autem Generalis intelligitur etiam Commissarius, seu Vicarius generalis. *ibid.* Vide *Missionarij.*

35 Bene tamen verum est, quod si aliquando Guardianus vellet mittere fratres negotiaturos Venetijs, & eo ipso peruenientes reperirentur parata omnia, tunc posset vti Epicheia, quia si esset expectanda responsio Generalis, negotia euanescerent. *ibid.*

HABERE.

Habere spectat ad ius, tenere ad factum, possidere ad vtrumque. *Pœn.c.*13.*q.*10.

HABITVS.

1 Habitus forma in caputio consistit, quo dempto, Religiosus non censetur. Hinc quando inhibetur, quod alij non deferant habitum alicuius Religionis, non intelligitur de integro tegumento, sed de ea parte, qua talis Religio

ab alia distinguitur, nimirum in caputio. *Pœn. cap.4.quæst.9.*

2 Et quando indicitur excommunicatio habitum dimittentibus, de dimissione etiam solius caputij, vtpotè distinctiui Religionis intelligitur. *ibid.* Quæ excommunicatio semper incurritur, cum habitus temerè dimittitur, aut occultatur, itaut pro Religioso non cognoscatur. Non incurritur autem, si dimittatur ad effugiendos hostes, vt inter infideles itineretur, aut aliàs ad suam securitatem, & defensionem, ad studendum, ad melius dormiendum, aut etiam ad turpem actum ad breue tempus. *Const.cap.2.stat.61.* Debet autem notabiliter distingui ab habitu professorum, habitus Nouitiorum, quia ille, vt plurimum, professionem significat, & iste potest dimitti, *ibid.c.2.stat.18.vers.Qua in re.*

3 Mortaliter autem peccaret, qui habitum traderet ad lusum prophanum, aut ad facinus exequendum. *ibid.stat.71. quæst.4.* Et è contrariò morientes, vel sepelliri mandantes (quod Parochi sub pœna excommunicationis Papæ reseruatæ impedire non possunt) cum nostro habitu, licet eum non induerint, dummodò eum supra se vsque ad mortem habuerint, plenariam Indulgentiam consequuntur. *ibidem cap.2.stat.76.*

4 Osculantes autem habitum, indulgen-

tiæ quinque annorum lucrantur, & totidem quadragenas de iniunctis pœnitentijs. *ibid.*

5 Quos habitus concedere spectat ad Superiores locales, vel prouinciales, ex concessione Sixti IV. Bull. 20. & Leonis X. Bull. 22. in *Bullar. Rodriq. ibid.*

HAERETICVS. HAERESIS.

1 Hæreticorum nomine arcentur à nostra Religione, non tantum hæretici formales, sed etiam tantum practicè dubitantes de aliquo articulo fidei, etiam suspecti de hæresi, siue per leuem, siue per vehementem, siue per violentam suspicionem (nisi suam innocentiam demonstrauerint) etiam puniti ob crimen hæresis, eorum enim infamia non tollitur per bonam vitam sequentem. *Const. cap.* 1. *stat.* 1. §. 2.

2 Ab hæresi autem publica, sicut non possumus absoluere, sic nec super eius irregularitate dispensare. *ibid. cap.* 2. *stat.* 14. Idem puto dicendum de hæresi in actum exteriorem, deducta, maximè si complices habeat. *Ibidem conclus.* 6.

3 Ad probandum verò hæresim, testes singulares sufficiunt. *Pœn. cap.* 15. *q.* 10.

Dispensare super hæresis irregularitatem. Vide *Absoluere. Dispensare num.* 5. *&* 6.

Homicidium. Vide *Percussio.*

HONE-

HONESTAS.

Est morum castitas, idest sanctitas, & disciplina verbo Dei consentiens in rebus externis, & publicis rebus sancita. *Const. c. 8. stat. 26. §. 2.*

HORTI.

Superflui, etiamsi non sint ad vendendũ &c. nobis interdicuntur, sed tantum necessaria conceduntur, quia non minus repugnat paupertati habere hortos, & vineas ad cultum, & venditionem fructuum. *Pœn. c. 7. cas. 24. diffic. 2.*

HOSPES.

Hospites, qui scilicet de familia non sunt in Conuentu Nouitiatus, suffragari non possunt Nouitijs, ac ipsorum professione, quia non sunt de corpore Capituli. Requiritur ergo, quod per annum, vel maiorem partem ibi commorati sint: aut minorem (moraliter intellige) vbi fuerit consuetudo. *Const. c. 2. stat. 18. vers. Quæres.* Vide *Nouitius.*

HOSPITIVM.

Hospitia in Ciuitate, Infirmariæ, extra Conuentum, & Conuentus incompleti; nondum conuentualiter inhabitati, Conuentus non appellantur, nec habent clausuram. *Const. cap. 11. stat. 5.*

IEIV-

IEIVNIVM:

1 Aliud eſt ſpirituale, vt abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus ſæculi. Aliud eſt corporale, quod eſt abſtinere ſe à cibis, ſecundum formam Eccleſię. *conſt. cap.* 3. *ſtat.* 13. *quæſt.* 7.

2 Excludit à collatione ſerotina piſciculos, quia licet aliqui nonnihil piſcis adhibere ſoleant, per corruptelam faciunt, communis enim conſuetudo in Hiſpania, Luſitania, & Italia eſt, vt tantum fructus modici, & modicus panis in collatione adhibeatur, & non piſciculi parui, non enim quantitas materiæ, ſed materia prohibetur. *conſt. cap.* 3. *ſtat.* 15.

3 Quanta autem debeat eſſe collatio ſerotina, ſiue ſit panis, vel pomi, vel nuclei, vel herbæ ad quantitatem paruam coctæ, quatuor vncias alij putant eſſe debet, alij aſſerunt octo vncias, alij autem remittunt conſuetudini complexionis. *ibidem*.

4 Frangentes ieiunium diebus ſtatutis abſque neceſſitate, & Superioris licentia, arbitrio Superiorum arcentur; etiam ſi in cella priuata, vel hoſpitio id fecerint. *Ita ſtat. general. cap.* 3. §. 6. *num.* 6. 7.

5 Ieiunare verò non tenentur fratres, qui 22. annum non attingunt, niſi ex præcepto Regulæ non iniungatur, immò addit Portella, non

non teneri; nisi completo 22. anno de puncto ad punctum. *Const. cap. 3. stat. 13. quæst. 6.*

6 Excusantur à ieiunio grauiter infirmi, ineuitabiliter laborantes, sexagenarij, debiles complexionis, non habentes necessarios cibos, Prædicatores, Lectores, disputantes, si in obeundis eorum munijs, ieiunando aliquis sufficere non posset, nec ob scandalum, vel bonum maius, dimitti, tunc enim iuxta varias necessitates dispensatur, vel circa quantitatem cibi, vel circa qualitatem. *ibidem.*

7 In dispensando autem circa necessitates subditi occultas, Superior non debet esse nimium scrupulosus, quia data aliqua causa, potest ipse regulariter dispensare, & securam reddere subditorum conscientiam. *ibidem.*

8 Quæ dispensatio circa qualitatem cibi, idest carnium, non requirit Medici licentiam, sed solius Prælati, ex priuilegio Leonis X. Eugenij IV. Pij V. & Clementis VII. *ibidem.*

6 Ieiunium, quod adhiberi debet carcerato eijciendo pro incorrigibilitate, non debet esse nimis asperum, vel nimis mite, nec in pane, & aqua, non quotidianum, nec in publica mensa (hæc enim non imponuntur à Decreto) sed sufficit, vt à cibis paschalibus abstineat, semel, aut bis in hebdomada ieiunet, vt ei subtrahatur refectio vespertina, & hoc Iudicis prudentia, vt verè subeat pœnitentiam cor-

pora-

poralem, quod intendit Decretum, vt forte, hinc eius duritiem emolliatur. *Pœn. cap.* 19. *quæst.* 2. *resp.* 3.

IESVITA.

1 Iesuitis, & Prædicatoribus, idest PP. Dominicanis, honorem, & hospitalitatem, debemus. Vnde Priori Prædicatorum dantur in nostro Conuentu præcedentia, & locus Guardiani: Prouinciali Prouincialis. *Constit. cap.* 6. *stat.* 6. *in fine*.

2 Iesuitæ ad arctiorem Religionem transire non possunt, sine licentia obtenta. *Const. cap.* 2. *stat.* 5. Exeuntes verò spontè ad sæculum, sunt suspensi, quia sunt ordinati sine legitimis dimissorijs. Nec communis error tribuit ius, quia mala fide processerunt; & Decretum de apostatis &c. Illos declaret suspensos. *Const. cap.* 2. *stat.* 1. §. 3.

IGNORANTIA.

1 Ignorantia, quæ est mater cunctorum, errorum. *Const. cap.* 2. *stat.* 1. §. 11. semper qualisque sit excusat à censuris, quæ non inferuntur, nisi contra præsumentes; non verò excusat semper a cæteris pœnis. *ibidem stat.* 21. quia de Regula, & constitutionibus nostris non præsumitur ignorantia, cum toties in anno publicè perlegantur, nisi per manifestas con-

iectu-

iecturas rusticitatis, stoliditatis inconsiderationis in aliquo fratre possit præsumi ignorantia iuris, & tunc medio ipsius iuramento potest euadere pœnas statutarias; aliter præsumitur scire, nec ei est deferendum iuramentum; licet in iure communi vbi requiritur dolus, & scientia, etiam ignorantia crassa, & supina possit excusare à pœnis transgressores, etiam iuris naturalis, & Diuini; ignorantia enim, quæ est sine omni culpa, vitat omnem pœnam, & quantitati culpæ debet proportionari quantitas pœnæ; in nostra verò Religione (vt dixi) non præsumitur regulariter ignorantia Regulæ, & Constitutionum, nec valet ibi illa Regula Iuris: *Ignorantia supponitur vbi scientia non probatur*. *Pœnal. cap.* 6. *quæst.* 2. *diffic.* 3.

2 In eligendo indigno excusat à pœnis, nisi defectus electi sit publici, vel notorij maiori parti electorum, non verò apud aliquos, quia tunc nemo debet alterius culpa prægrauari. *Const. cap.* 8. *stat.* 10.

Ignorantia in Diffinitore, & Iudice. Vide *Diffinitor*.

ILLEGITIMI.

1 Licet recusentur per statuta iuxta Sixtinas Constitutiones, tamen iam possunt recipi ex Clem. VIII. *in Const.* 83. incipien. *In suprema*

ma ad Religionem, & per talem ingressum legitimantur, & habilitari possunt ad omnes Ordinis dignitates, & officia, & ad sacros Ordines promoueri, dummodo tamen bona indole, & meritis singularibus natalium defectum suppleant, & Religioni fore profuturi dignoscantur; aliàs Prælati recipientes eos (non tamen Diffinitores) excommunicationem latæ sententiæ Papæ reseruatam incurrunt. *Const. cap. 2. stat. 1. §. 5.*

2 Legitimantur etiam per subsequens suorum parentum matrimonium, licet aliæ nuptiæ interfuerint, ac etiam si matrimonium sit merè putatiuum, quia scilicet mater eius credens bona fide, primum maritum esse mortuum, qui tamen viuit, & secundum ducit. *ibidem.*

3 Sunt etiam legitimi, qui ex coniugatis generantur, licet pater antea in Religione sit professus, & postea vxorem, quæ in sæculo remanserat, cognouerit. *ibidem.*

4 Illegitimorum receptio facta, non seruata forma decreti, est nulla, nec absolutè recipi potest illegitimus, viuente Patre in Religionem, vbi Pater est professus, nec è contra, quia relatiuorum eadem est ratiò. *Ibidem quæst. 4.*

5 Dispensari verò debent illegitimi ad officia Ordinis à solo Ministro Generali per litteras

teras ſubſcriptas, & officij ſigillo munitas, aliàs diſpenſatio eſt nulla. *Conſt.cap.* 12.*ſtat.* 12. *quæſt.* 4.*verſ.* 9.

6 Diſpenſare poteſt etiam prouincialis in Capitulo, vel Congregatione cum illegitimis præfatis. *Conſt. cap.* 2. *ſtat.* 1. §. 5.

ILLITTERATVS.

Qui nec legere, nec ſcribere ſciat, vel ſit omninò ineptus ad acquirendas litteras, ſi tanquam Clericus profiteatur, reducendus eſt ad ſtatum laicalem; quod ſi non intendebat profiteri, niſi vt Clericus, quia ſcilicet ſe laboribus laicorum imparem cognoſcebat, eius profeſſio eſt omninò nulla, & conſtito de tali intentione eſt à Religione eijciendus. *Conſtit. cap.* 2. *ſtat.* 1. §. 11.

IMAGO.

Imagines ſacras, Cruces, aut Crucifixum conſpurcantes, & percutientes. Item ſpernentes Campanas etiam ſi faciant ex iracundia, puniuntur à Sancto Officio. *Pœnal. cap.* 14. *q.*2. *in fine*.

IMPEDIRE.

1 Impediens indignum, etiam dando munera Superiori, ne promoueatur ad dignitates, non peccat, immo laudandus, quia pugnat

gnat pro conseruatione Religionis: Sicut iniustè impeditus ab obtinenda dignitate potest redimere iniustam vexationem. *Pœn. cap.* 14. *quæst.* 8. *vers. Respondeo* 4.

2 Impediens voluntatem Nouitij iniuriosè volentis egredi, aut falsis relationibus, ne profiteatur, est excommunicatus, non tamen suadens animæ vtilitatem, aut Regulæ inobseruantiam ostendens, aut vota indebitè negans, quæ item excommunicatio non incurritur, licet Nouitij voluntatem auertere quis tentauerit, si non sequatur effectus. *Constit. cap.* 2. *stat.* 34.

3 Impedire iurisdictionem Prouincialis non potest Generalis, eo quia auctoritas Prouincialis sit ordinaria, & in hac parte non limitata per ius commune, & statuta Ordinis, ergo non est violanda, nec restringenda sine causa, quinimò esse de iure diuino probatur. *Pœnal. cap.* 29. *quæst.* 3. *resp.* 1. Vide Generalis *num.* 12.

Impedire litteras. Vide *litteræ num.* 4.

Imperatrices, Reginæ, & similes, quæ possunt intrare Clausuram. Vide *Clausura Fratrum*.

IMPERIVM.

Imperium duplex est; scilicet merum, & mixtum.

Merum dicitur, quod est supremum, & absolutum, & summum, habetque ius mortis, exilij &c. in facinorosos, & tale est in solo supremo Principe, & similibus. Mixtum verò dicitur, quod est infra merum, habetque omne ius, præter ius gladij, & mortis. *Pœnal. cap. 19. quæst. 4.*

IMPORTVNVM.

Dicitur, quod loci temporis, & personarum rationem non seruat, opponitur siquidem opportuno, quod omnia ista importat. *Pœnal. cap. 15. quæst. 3.*

IMPOSSIBILE.

Dicitur, quod est multum difficile, & ad illud nemo tenetur. *Pœnal. cap. 12. quæst. 11. in fine.*

IMPRIMERE.

Imprimere libros sine licentia Generalis præter alias licentias, sub pœna excommunicationis nemo potest. *Constitut. cap. 9. statut. 5*

IMPROPERARE.

Est aliquem pudore afficere, ei obijciendo defectus commissos. *Pœnal. cap. 13. quæst. 1.* Quod si quis alteri defectus, de quibus alias fue-

fuerit punitus improperet, pœna talionis punitur, si defectus non punitos improperet, improperans pœna iniuriantium castigatur. *Pœnal. cap. 13. quæst. 8.*

INAVDITA.

Parte proceditur, quando non citatur, aut quando eius defensiones reijciuntur, & tunc fit contra ius Diuinum, & naturale, reddendo ipso iure acta nulla. *Pœnal. cap. 1. quæst. 4.*

INCORPORARE.

1 Incorporari quis non potest in aliena Prouincia, nisi in ea oriundus, aut per natiuitatem, aut per priuilegium legitimi domicilij, & nisi in ea saltem per integrum biennium fuerit commoratus, & nisi de consensu vtriusque Prouinciæ, & incorporatio fiat à toto Diffinitorio in Capitulo, vel Congregatione capitulari congregato, potest tamen Generalis super his omnibus ex causa dispensare. *Pœnal. cap. 9. quæst. 12. & 13.*

2 Incorporatus autem præcedentiam non habet in noua Prouincia, nisi à die incorporationis, quia supponitur in tali incorporatione vel suæ leuitati, vel suo commodo satisfacere. *ibidem.*

3 Si autem talis incorporatio requiratur à Prouincia, vtpotè commodum reportatura,

à die habitus præcedentiam enumerat; quod itidem potest concedere Generalis, quando ipse motu proprio ob bonum Prouinciæ, incorporantis incorporationem intentat, & exequitur. *ibidem*.

INCORRIGIBILIS.

1 Secundum vltima Decreta Vrb. VIII. dicitur, qui plura committit delicta. Delicta verò debent esse grauia, scilicet furtum, homicidium, notabilis proprietas, contumax, inobedientia, &c. Dicitur etiam scandalosus, lapsus carnis, & illa omnia, ob quæ in nostris statutis imponitur pœna longissimi carceris, aut perpetui triremis. *Pœnal. cap.* 19. *quæst.* 1.

2 Quæ delicta debent esse replicata, vt incorrigibilitatem inducant, nec sufficere vnum, etiam grauissimum. Et quod sit ter monitus, vel punitus, & non resipiscat. *ibidem*. Quæ monitio, vel punitio in quibusdam rebellibus, seditiosis, & discolis non debet esse canonica, vt cum Prælatus dignis de causis ad canonicam punitionem deuenire non potest, sed vel paternaliter admonet, vel pœnitentias salutares iniungit, vel dissimulare cogitur; tunc potest dici incorrigibilis, & talis vt expellatur à Religione declaratus. *ibidem*.

3 Debet in carcere per annum, ieiunio,

& Pœ-

& pœnitentia probari. *ibidem*. Quod ſi tandem incorrigibilis appareat, expellatur ab Ordine per Generalem cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum, in Capitulo Generali, ad id ſpecialiter electorum, iuridicè tamen formato proceſſu ſecundum ſtylum Religionis. *Pœnal. cap. 19. quæſt. 4.*

Quale debet eſſe ieiunium incorrigibilium in carcere annuali, Vide *Ieiunium*.

4 Carcer debet eſſe formalis, non domus diſciplinæ, ideſt obſeruatus ſine chorda, & ſine caputio. *ibidem quæſt.* 2. & carceris annus debet eſſe continuus, non interpolatè; immò ſi carceratus ſic infra annum fugiat, non poteſt eijci, ſed ob fugam denuo puniri, & vinculis ferreis conſtringi, ex declaratione Sac. Cong. *ibidem*.

5 Carceri, & ieiunio addendæ ſunt ex decreto aliæ pœnitentiæ corporales, & afflictiones, vt probetur, ſi fortè per hæc omnia eius obſtinatio emolliatur; vnde ſi vel in formalitate carceris, aut anni integritate, aut ieiunij, & pœnitentiarum realitate non obſeruetur Decretum, non poterit incorrigibilis eijci, quia ſuper his fundat Sacra Congregatio experimentum emendationis. *ibidem quæſt.* 2.

6 Experimentum verò obdurationis habetur in carcere, ex inobedientia, contumacia, blaſphemia, immodeſtia &c. licet alias pœni-

tentias patienter acceptet. Si autem ſigna emendationis non oſtendat, non tenetur Iudex eum ſtatim liberare, vel eijcere, Decretum enim non cogit, ſed concedit arbitrium; ſi autem ſigna emendationis oſtendat, & aliud non obſtet, debet liberari. *ibidem quæſt.* 3.

7 Peccata verò eius punita aliàs, per quæ dicitur incorrigibilis, non debent conſtare ex proceſſu proprio de ipſis facto, ſed ſufficit, quod conſtet per memorias in libris Prouincię repertas. *ibidem quæſt.* 4. *diffic.* 4. Vide *Archiuium*.

8 Sex illi Patres ad expulſionis cauſam cum Generali deputati, debent eſſe congregati, & conſultantes, & conſentientes votum ferre. *ibidem quæſt.* 4. *diffic.* 2.

9 Generalis tenetur illicò nomèn expulſi, & ſententiam expulſionis Ordinario notificare, ſcilicet Vicario Papæ in Vrbe, aut alij Superiori in ſua Diœceſi. Qui Ordinarius talem ſententiam examinare non poteſt, non enim cauſa appellationis, ſed executionis ei mittitur, vt ſcilicet expulſus ei ſubijciatur, & ſubiectus dignoſcatur. *ibidem quæſt.* 5.

10 Qui in habitu clericali debet incedere, niſi fuerit laicus, qui tamen Canonis priuilegium non amiſit, tamen eſt ſemper in peccato mortali, niſi reſipiſcat, & dignum ſe præbeat, qui à Religione iterum recipiatur; immò eſt infa-

infamis, & tenetur semper seruare omnia suæ Regulæ, quæ statuti sæculari non repugnant, vt sunt ieiunia, recitatio officij &c. & agere instanter apud Religionem, vt iterum recipiatur; quod si eum Religio recipere nolit, tunc tutus est in conscientia. *Pœn. cap.19. quæst. 5.*

INDVLGENTIA:

1 Plenaria conceditur Minoritis in ingressu Religionis, in Professione; in articulo mortis, in auditione, vel celebratione primæ Missæ, in exercitio spirituali per decem dies, in festo S P. Francisci, in missione ad prædicandum, vel conuertendum infideles, in oratione quadraginta horarum indicta prò felici successu Capituli Generalis, vel visitationis, si spatio durarum horarum, licet interruptarum interfuerint. Quæ omnia intelliguntur de Sacra Communione refectis. *Constit. cap. 2. statut. 13.*

2 Indulgentiæ maximæ conceduntur facientibus eleæmosynam pro locis Terræ Sanctæ. *Const. cap. 12. stat. 5. vers. Non inquam* Item osculantes habitum Religiosorum lucrantur quinque annos, & totidem quadragenas indulgentiæ. *Const. cap. 2. stat. 76.*

INFAMARE. INFAMIA.

1 Infamare, est alicuius famam iam, & exi-

existimationem dicto, vel ſcripto, vel facto la-
ceſſere, lædere, & pudorem eius ſigillare. Po-
teſt igitur quis infamare tribus modis. Primo
dicto, & tunc eſt detractio, ideſt iniuſta deni-
gratio, vel læſio famæ, quæ ſi fit publicè, di-
citur contumelia, ſi verò occultè, dicitur de-
tractio. Secundo modo detrahendo ſibi, ma-
nifeſtando ſua peccata, præcipuè ſi generaret
ſcandalum, & quando ſua fama eſſet neceſſaria
ad regimen, vel in religione, & tunc eſt pec-
catum mortale, quia Religioſus non eſt ſuæ fa-
mæ dominus, eo quod ſua infamia in damnum
Religionis, cuius eſt filius terminetur, & eſt
puniendus pœna infamantium, & vlterius pœ-
na delicti, ſi verè illud commiſit, ſi non com-
miſit, punitur etiam de mendacio, & iniuria,
qua ſuam Religionem conſperſit. Tertio mo-
do fit facto, ſcripto, formando ſcripturam,
dishonorantem aliquem, apponendo ſigna,
vt cornua, immunditia, quæ accedunt ad na-
turam libelli famoſi. *Pœnal. cap.* 10. *q.* 1. *&
q.* 11. *in fine*.

2 Infamans mortuos, debet reſtituere fa-
mam hæredibus, quorum ſunt conſanguinei,
ſi autem ſunt Religioſi, debet reſtituere Reli-
gioni tamquam eorum hæredibus. *Pœnal.
cap.* 10. *quæſt.* 8. Non incurrit autem infaman-
tium pœnas, qui de leuibus infamat. *ibidem*.
Infamare verò dicitur grauiter Conuentum,

quan-

quando quis diceret: In hoc Conuentu sunt multi scandalosi, improbi, maligni, infames, &c. quia plus est lædere Communitatem, quam particularem, nisi tales essent in Conuentu notorij. *ibid.* Vide *Casus num.* 3. 4.

3 Infamantium pœna est, puniri pœna talionis, & sacramentaliter absolui non possunt, nisi cum istis conditionibus, videlicet si restitutio famæ differri possit: Si ex restitutione famæ maius damnum sibi immineat, & tunc non tenetur statim restituere famam, putà si non solum se infamet in equalitate personæ, quam infamauit, tunc enim tenetur resarcire damnum, quod est medium rei in restitutione requisitum: Vel si sua infamia sit maior, putà quia persona in dignitate constituta, & melioris conditionis sit, quam infamatus: Vel vltra infamiam timeat sibi periculum vitæ, vexationis &c. & ratio est, quia iustitia ad æqualitatem tantum obligat, non ad maius: non enim tenetur restituere bona inferioris cum iactura superioris ordinis, vel cum eorum excessu, cuiusmodi esset vita, fama, honor &c. Item possunt absolui, si infamatus cedit iuri suo, quia volenti, & consentienti non fit iniuria, neque dolus, nisi sit Prælatus, vel adeò grauis persona, qui iuri suo cedere non potest; quippè qui habet suam famam Reipublicæ obligatam. Item si infama-

tus

tus de restitutione famæ amplius non curaret; putà quia ex infamatione se salutarunt, secum collocuti sunt, & signa amicitiæ contraxerunt: Vel si infamia multum temporis interposuerit, scilicet 20. annorum, itavt in obliuionem ierit, & non sint amplius illi coram, quibus fuit infamatus. Similiter absolui possunt infames si infamatus, bonis actibus suis, bonam famam recuperauit, & curare non debemus de via, per quam recuperauit. *Pœn. c.10.quæst.10.*

4 Infamatus de graui delicto apud probos, & prudentes, sed nondum probato, est interim ab officio suspendendus vsque ad nouam prouisionem, quia non est sermo de infamia iuris, sed facti. *Pœnal.cap.10.quæst.2.diffic.6.* Infamatus autem à maleuolis, non debet curare de tali infamia, nec enim dicitur infamatus immo turpe est à turpibus, vilibusque laudari, quia de complicibus, videtur laudari. *ibidem quæst.* 1. Idem dic de infamatis per libellum famosum. *Pœn. cap.* 12. *q.* 9.

5 Non est simonia, si v. grat. do votum meum alicui pro Prouincialatu, qui minatur mihi infamiam, dicendo: Si mihi non suffragaris, publicabo te pro fure, pro carnali &c. sed est subornatio ex parte infamantis, seu minantis. *Pœn. c.* 15. *quæst.* 5.

6 Infamia alia dicitur à iure, alia à facto, alia ab exercitio, Infamia iuris est, quæ legis

aucto-

auctoritate imponitur alicui propter delictum commissum, & priuat obtentis dignitatibus, & obtinendis. *Pęnal. cap.* 10. *quæst.* 2. *diff.* 3. Infamia facti est, quæ imponitur ab opinione hominum propter malas operationes illius, cui imponitur, & priuat tantùm obtinendis. *ibidem quæst.* 1. *& quæst.* 2. *diff.* 3. Infamia ab exercitio est illa, quæ contrahitur ab exercitio ignominioso, vt sunt publici aleatores, tabernarum frequentatores, violenti, mimi, histriones, gladiatores, macellarij, satellites, carnifices, cytharedi &c. *Constit. cap.* 2. *statut.* 1. §. 10.

7 Infamia autem iuris non contrahitur per probationem criminis, & rei confessionem, sed requiritur sententia iudicis, & vniuersaliter pœnæ, etiam latæ ipso iure aut facto, nisi post sententiam contrahuntur. *Pęn. c.* 27. *conclus.* 2.

8 Infamis autem à iure declaratus per delictum famosum, vt ob furtum, rapinam, expilationem hæreditatis, adulterium, fornicationem, blasphemiam &c. est irregularis, & sic declaratus, & non restitutus, nequit esse Prælatus, vel Iudex; & si fuerit electus, potest subditus opponere, siue excipere, vt desistat à iurisdictione, quia infamis repellitur ab omni dignitate. *Pęnal. c.* 9. *q.* 2. *diff.* 4.

9 Si autem ad aliquam aliam Prouinciam

infa-

infamis tendat, vbi eius infamia ſit occulta, & per bonam conſeruationem obtineat dignitatem, & prælaturam, debet quantum poteſt cum humilitate recuſare; quæ recuſatio ſi non acceptetur, poteſt acceptare, & exercere prælaturam, quia ibi eſt in poſſeſſione bonæ famæ, nec tenetur infamare ſeipſum. *Pęnal. cap.* 10. *quæſt.* 7.

10 Infamis accuſare non poteſt, niſi in criminibus exceptis, vel niſi ſuam, aut ſuorum iniuriam proſequatur. *Pęnal. cap.* 10. *q.* 2. *diff.* 4.

11 Infamibus tandem infamia facti, & delicti, vt ſunt notorius peccator, ſcænius, hiſtrio, læno, publicus vſurarius, meretrix, inimicus, & huiuſmodi, deneganda eſt ſacra communio, niſi ad meliorem frugem redierint. *Pęnal. cap.* 4. *quæſt.* 9. *verſ. Iuſtificatur ſtatutum.*

12 Infames à iure ſunt apoſtatæ à fide, fures, ſacrilegi, criminali crimine irretiti, ſepulchrorum violatores, homicidæ, ſumentes arma contra partes Eccleſiæ, periuri, raptores, venefici, adulteri, auferentes iniuſtè eccleſiaſticas facultates, calumniatores, accuſatores, qui deficiunt in probationibus, niſi ſaltem ſemiplenè probauerint, aut niſi de multis productis vnicum crimen probauerint: Prouocantes Principes contra innoxios, excommunica-

nica-

nicati, expulsi ab Ecclesia ob scelera, mulierum raptores, duellum spectantes, & adiuuantes; Monachi procreantes filios, sodomitæ, incestuosi, & illi consentientes; filiam, vel neptem prostituentes. *Constit. cap.* 2. *stat.* 1. *quæst.* 5. §. 10.

13 Infamia facti deletur per facta contraria per spatium trium annorum, nulla Iudicis sententia interposita, vt v. g. si quis prius erat ferox, debet esse mitis, &c. *Pœnal. cap.* 27. *conclus.* 6. *& cap.* 10. *quæst.* 7. Infamia verò iuris extergitur per Papam, vel per Generalem, qui est Princeps in Religione per dispensationem irregularitatis incursæ ob infamiam, vel per reuocationem sententiæ, quando condemnatus in integrum restituitur. *Pœnal: cap.* 10. *q.* 2. *diff.* 4. *vers. Sed dices*.

14 Vniuersaliter omnem infamiam à iure, siue à facto, siue à professione ignominiosa, præter casus reseruatos à Sixto IV. in Mari magno *Regimini vniuersalis Ecclesiæ* Generalis noster vt Princeps in Religione, potest extergere, dispensando. Vnde si Prælaturam conferat infami cognitio, censetur cum illo dispensare, & rehabilitare, quia Prælatura opponitur infamiæ. *ibidem*.

INFANS.

Septemnis nequit ingredi clausuram Monialium,

lium, quia habet vsum rationis, cæteri verò infantes infra, possunt. *Constit. cap.* 11. *stat.* 7. *quæst.* 4.

INFIDELIS.

Infideles, aut descendens à Iudæis, Mauris, aut hæreticis in linea recta, non laterali vsque ad secundum gradum in linea paterna, & ad primam in materna (statutum tamen dicit vsque ad quartum) si eorum parentes fuerint, vt tales condemnati, aut eorum statuæ, vel ossa combusta, ad Religionem recipi non possunt: quod si eorum parentes, vt tales damnati non sunt, aut ipsi nati sunt, antequam parentes in hæresim inciderent, recipi possunt; aliter recipientes scienter, sunt ipso facto excommunicati, priuati omnibus officijs, & ad alia in perpetuum inhabiles, & talis descendentium receptio, & professio est valida, licet recipientes sint ipso facto excommunicati, priuati, & inhabiles. *Const. cap.* 2. *stat.* 4. §. 2.

INFIRMARIA. INFIRMVS:

1 *Infirmariæ in singulis Prouincijs erigantur, infirmarijs, aromatharijs, alijsque seruitoribus peritis, ac charitatis instructæ, in quibus infirmi fratres omnibus charitatis obsequijs curentur, Const. cap. 6. stat.* 7.

2 Infirmorum cura sub mortali obligat, & pro-

& Prouincialibus, ac Guardianis proportionaliter præcipuè demandatur, illi enim tenentur Conuentus idoneos, & fratres peritos, & charitatiuos pro infirmarijs deputare; In visitatione inquirere qua charitate, & prouisione eis seruiatur; defectus circa hoc rigidè castigare, & interim infirmos præsentialiter visitare, & consolari. Guardiani verò, & alij fratres tenentur quotidie infirmos inuisere, & necessaria pro viribus ministrare, ac negligentes infirmarios, & seruitores salutaribus pœnitentijs afficere. *ibidem conclus.* 1.

2 Hinc tota seruiendi obligatio infirmarijs incumbit, ijque mortaliter peccant si officio suo notabiliter desunt; Superiores enim tenentur ipsos eligere, ac destinare, & postquam elegerunt, si aliunde non constet, ipsos non seruire infirmis, conscientia ipsorum tuta est, & à transgressione Regulæ libera. *ibid. conclus.* 2.

3 Infirmarij itaque peccant mortaliter, nisi infirmis seruiant, sicut vellent sibi seruiri. *ibidem* Infirmi autem debent honestis esse contenti seruitijs, nec diuitum prouisiones prætendere. *ibidem conclus.* 5.

4 Infirmus cum necessitate, & iudicio Medici, habitum deponere, & sine illo decumbere potest, inter nos autem vsus inualuit, vt deposito grossiori, leuiorem assumat. *Constit. cap.* 2. *stat.* 71. *quæst.* 3.

Ingre-

Ingredi clausuram. Vide *Clausura*.

INIVRIAE.

1 Manifestæ, vel violentæ, de quibus vindicare potest Conseruator ad fauorem Regularium. Vide *Conseruator*.

2 Iniuria leuis appellatur, quando alicui dicitur: *Tu libenter bibis, dignitates tibi placent, libenter ambulas, commoditates non reijcis*, & alia huiusmodi: Iniuria verò grauis, quando dicitur; *Tu es falsarius, bastardus, infamis, cornutus, proditor, vsurarius, meretrix, mæchus*, & alia huiusmodi, quæ tamen iniuriæ à Iudice considerandæ sunt pro statu personarum. *Pœnal. cap.* 13. *quæst.* 3. Iniuriæ verò plures vnico actu, non multiplicant pœnas, secus cum interpolatione temporis, & loci. *ibidem quæst.* 4.

3 Iniurians Superiorem licet Superior sit Vicarius, vel Præses relictus à Guardiano vel per parum temporis gubernet, incurrit pœnas statuti, quia in illo tempore est Superior, & gubernat Conuentum cum iurisdictione, ideo iniuria præsumitur facta Prælato. *ibidem q.* 2. Et sic grauius iniurians, grauius est puniendus, sicut grauiorem pœnam meretur. *ibid. q.* 3. qui sæcularem iniuriat, quam qui fratrem cæteris partibus, & hoc propter scandalum. *ibidem quæst.* 2.

Iniu-

4 Iniuriatus, per annum integrum agere potest contra iniuriantem, quo transacto, amplius non potest. At quia circa iniurias agi potest ciuiliter pro interesse partis, & criminaliter ad punitionem, distinguitur, præscribi anno actionem criminalem, non verò ciuilem, putà si quis vulneratus fuisset, & intra annum non conqueritur de iniuria, post annum agere non potest: at pro damno illato, & expensis, etiam post annum agere potest, etiam si de vulneratione ille punitus fuisset. *ibid. q.* 11.

5 Iniuriare iniuriantem, etiam ad sui defensam, nemo potest, etiam si verum dicat, maximè cum illo verbo, *Mentiris*, sed vtrique tunc à Iudice sunt castigandi, talis enim non est defensa, sed vltio, quæ vltimo inuriarum ad Iudicem, non ad priuatam personam pertinet; vnde nec tunc valet illa maxima (quæ aliàs valet pro foro conscientiæ) *Iniuriæ mutua compensatione tolluntur*. Verum quidem est, quod iniurians prouocatus prouocante mitius punitur. *ibidem q.* 5.

6 Sub nomine iniuriæ veniunt etiam contumelia, improperium, conuicium, prouocatio, & derisio, licet inter se differant. Dicitur enim conuicium *esse maledictio petulantis iactata*, de quo vide *Conuicium*. Derisio est contemptus, qui improbationem, & dicti alterius confutationem continet; vndè deridere senten-

tiam est illam improbare, & confutare. Prouocatio est *irritatio, seu stimulatio ad vindictam per antecedentes iniurias, & verba pungentia.* Vide *Prouocare*. Improperium, vel improperare *est aliquem pudore afficere, obijciendo culpas, & defectus. Pen.c.13.q.1.*

7 Vndè *statutum cap.7. §.5.* ait: *Si quis ergo fratri non prælato verbum improperij, aut conuicij dixerit, aut leuiter quemquam prouocauerit, flagella disciplinæ singulis vicibus in Communitate fratrum, sibi adhibebit. Si verò in Prælatum talia verba protulerit, disciplinæ addat ieiunium in pane, & aqua humi genibus flexis, & suffragiorum iure triennio careat. Ibidem quæst.2.*

Sub nomine Fratrum autem non veniunt Tertiarij. *ibidem.*

Tandem in omni iniuria septem sunt consideranda. Primò *Causa*, vt scilicet ad defensam, vel non. Secundo *Persona*, vt inferioris, & subditi ad superiorem, laici ad sacerdotem. *Tempus*, vt hebdomadæ sanctæ, vel festi solemnioris. *Locus*, vt in Ecclesia, foro, theatro &c. *Scandalum aliorum*. *Qualitas*, vt si fieret notoriæ. Et *Quantitas iniuriæ*. *Ibidem quæst.3. in fine.*

INNOCENS.

1 Aliquando indirectè, & per accidens licitè punitur pro bono communi, vt quando cum nocen-

nocentibus compræhenditur, interdicto, & huiusmodi, ſubditus propter ſuperiorem, filius propter Patrem. *Pœn.c.*1.*q*.1.

INQVIETVS.

Quando incorrigibilis. Vide *Incorrigibilis*.

INOBEDIENTIA.

Inobedientia contumax, ad hoc, vt ſit caſus reſeruatus. Vide *Caſus reſeruatus num.* 9: An dilatio vnius diei requiratur, ac etiam monitio trina ad carcerandum inobedientem: Vide *Carcer num.*2.6. *Rebellio.*

INQVISITIO.

Facienda pro recipiendis Nouitijs. Vide *Requiſita*.

INSTANTIA.

Prima ſemper fieri debet coram Ordinario, vt ait *Concil.Trid.ſeſſ.*24.*c.*20.*de reform. Cauſæ omnes* (ait) *ad forum Eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiam ſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram Ordinarijs locorum dumtaxat cognoſcantur.P œn.c.*29.*q*.3.

INSTRVMENTVM.

1 Inſtrumenta priuata ſunt litteræ, ſeu ſcripturæ à ſe ipſo cum obligatione ſcriptæ,

eum Dat. Loco Conuentu &c. Publica verò sunt, quæ fiunt à Communitate fratrum in forma Communitatis capitulariter congregata, cum eorum subscriptione, & subsignatione publici Notarij, qui instrumenta confecit, & testium, sed quomodocumque facient instrumentum in alienatione Cappellæ, pœnam proprietatis incurrunt, si dominium ipsi fratres transferre prætendant, quia tale dominium non habent. *Penal.cap.7.casu 16.diff.5.& 6.*

2 Contractus ergo, conuentiones, & instrumenta facere sub pœna proprietatis eis inhibetur; possunt tamen fratres confiteri in scriptis, talem pecuniam pro Religionis necessitatibus fuisse à tali consumptam, vel consignatam, si ad hoc cogantur ab eo, qui debet eam expendere, sed vlterius se extendere non possunt. *ibid.casu 3.*

INSVRGERE.

Est in alium surgere,& accipitur in malam partem, quando scilicet aliquis insurgit cum violenta manu, armis, impetu, ad cuius similitudinem dicitur quis insurgere. *Pen.c.16.q.2.*

Integri Testes. Vide *Testes*.

Intercipere litteras. Vide *Litteræ*.

INTERLOCVTORIAE.

Dicuntur, quæ feruntur à principio causæ

vsque

vſque ad diffinitiuam ſententiam excluſiuè, vt ſunt Decreta carcerationis, torturæ, arctationis, de concedendo, aut negando Procuratore, aduocato, copia actorum cum nominibus teſtium, de declarando teſtem inualidum, infamem &c. à quibus omnibus appellari poteſt, dummodò non inferant damnum irreparabile per diffinitiuam. *Penal.cap.26.quæſt.1.* Vide *Appellatio.*

INTERSTITIA.

Non aſſignantur inter minores Ordines determinata, vndè in eis facillimè diſpenſari poteſt. Inter autem ſacros Ordines, vt diſpenſentur, requiritur vtilitas, vel neceſſitas Eccleſiæ, quam pro Regularibus aſſignare, ad ſuũ Superiorem attinet, quia ipſe ſolus eam ſcire poteſt. Diſpenſare verò ex Tridentino attinet ad Epiſcopum. *Conſt.c.2.ſtat.55.dub.*1.2.3.

Introducere in clauſuram. Vide *Clauſura.*

INTRA.

Eſt particula includens totum tempus, v.g. intra duorum menſium ſpatium, includit duos menſes integros, & diem vltimum termini. *Pen.cap.9.q.4.*

IRA.

Eſt libido, vel cupiditas puniendi eum, qui

 iniu-

iniuria læsisse videtur. *Pœn. cap. 17. q. 2. vers. Hoc autem.*

ITINERARE.

Itinerans debet subesse socio antiano intra limites obedientiæ, etiam in captanda via, ex duabus occurrentibus ad eundem finem obedientiæ, quod si se inuicem dimittant, nec appareat causa legitima in alterutro, & soli incedant, ambo puniendi sunt, vt apostatæ. Diuertere autem à recta via parum, v.g. in itinere 100. milliariorum diuertere decem, vel quindecim, non est apostasia, nec longa diuersio, vtilitatis magnæ tamen, vel necessitatis causa facta, vt si ab Vrbe Lucensi in Corsicam nauigaturus, Liburnum, vbi nullum habet amicum, aut non cognoscit benefactorem, & Romam veniat, vbi pro naulo, & commeatu scit se reperturum fore benefactores, vel consanguineos. *Pœn. cap. 9. q. 3.*

Iudæi. Vide *Infidelis*.

IVDEX.

1 Alius ordinarius, alius delegatus, & alter arbitrarius: Ordinarius dicitur, qui à iure ex officio, vel ex Principis beneficio vniuersaliter, & ad vniuersalitatē causarum iurisdictionē exercet. *Pœn. c. 2. concl. 3.* Delegatus verò dicitur, qui non à iure, nec ex officio, sed ex mandato parti-

culari iuriſdictionem exercet. Arbitrarius autem dicitur, cuius arbitrio. non ad legum rigorem, ex litigantium conſenſu, cauſa totalis remittitur, vt ex æquo à ſimilibus ad ſimilia interpretando, & ſupplendo per iuriſdictionem, quæ deſiderantur, iudicet. *ibidem.*

2 Datur autem in Religione talis iudex, benè quidem pœnæ arbitrariæ, ideſt non determinatæ in ſtatuto, ſed Iudicis æquè arbitrio derelictæ, & tunc Iudex non poteſt pro libito pœnas imponere, ſed iuxta leges ſe regulare, applicando ſimilia ſimilibus. *Conſt. c.* 1. *ſtat.*3.§.4.

3 Iudex nemo eſſe poteſt in cauſa propria, niſi iniuria fuerit facta officio, non perſonæ ſuæ, aut niſi in Republica Superiorem non cognoſcat, qui de tali cognoſcat iniuria ſibi facta, qualis eſt Generalis in Religione, cui relinquitur facultas iudicandi de ſuis iniurijs, eo quia non habet Superiorem in Ordine. *Conſt.c.*1.*ſtat.*4.§.8.

4 Non debet affectare ſeueritatis, aut clementiæ gloriam, ſed perpenſo iudicio, provt quæque res expoſtulat, ſtatuendum eſt, tamen in leuioribus rebus ad lenitatem poteſt inclinare, in grauioribus cauſis ſeueritatem legum cum aliquo benignitatis temperamento ſubſequi debet. *Pgn.cap.*2.*concl.*3. Cautior autem lege Iudex eſſe non debet, ſed vt præcipitur,

l.19.ff.de verb. obligat. Contentissimus pœnis, legis compræhensis. *Ibidem vers. An autem possit.*

5 Cum autem lex alternatiuè loquitur, v.g. *imponatur talis, vel talis pęna*, tunc determinatio pœnæ non ad reum, sed ad Iudicem spectat, quia debet hic circumstantias loci, temporis, personæ considerare, & pro qualitate circumstantiarum, necessariò pœnam imponere. *ibidem.* Vide *Arbitrium.*

6 Et licet alterare non possit pœnas statutarias, in aliquibus casibus, tamen mutatis circumstantijs, & qualitatibus delictorum, cum consilio Patrum, poterit vel augere, vel minuere lenitatem, vel rigorem pœnarum, prout excessus, vel defectus criminis, loci, & personæ suaserint. *Pœn.cap.14. q.3. & cap. 2. conclus.3.vers. vnum adnotauerint.*

7 Semper autem pœnam statutariam, non pœnam legum debet imponere, quia leges moribus vtentium approbantur, nec à speciali communitatis consuetudine recedendum est, cum ipsa sibi prospexerit media ad quietem, & tranquillitatem conducentia. *Pœnal. cap. 2. quæst. 9.*

8 Quod si Religiosus contra sæcularem peccauerit, v.g. eum percutiendo, tunc Iudex debet comparare sæculares cum Religiosis, v.g. Episcopum cum Prouinciali; Vicarium,

Ar-

Archipresbyterum, Parochum cum Guardiano, & sic de alijs, vt condignam pœnam reo imponat. *Pœnal. cap. 14. quæst. 5. vers. Respondeo tertio.*

9 Iudex enim Regularium esse non potest Ecclesiasticus sæcularis, sub pœna priuationis, & nullitatis, vt ex multis Pontificibus constat; Nomine autem Regularium veniunt Monachi, Moniales, Nouitij, Conuersi, & Terciarij in Monasterijs viuentes, licet essentialia vota non emittant, dummodo tamen Religionis suæ habitum deferant. *Pœnal. c. 18. q. 1.*

10 In omnibus causis contentiosis siue ordinarijs, siue extraordinarijs, scribam peritum, & fidelem assumat, quem Notarium ex indulto Apostolico creet, & ab eo fidelitatis iuramentum excipiat. *Pœnal. cap. 5. quæst. 2. vers. Tandem.* Quod si Iudex sine Scriba sua manu acta scribat, vel tale quid factum, vel fuisse dictum affirmet, nullus est processus, quia iudici in tali casu non creditur: Tabellioni verò se subscribenti, ita creditur, vt duorum testium vim habeat. *ibidem.*

11 Vnde duo assessores ad excipienda dicta testium, & depositiones, nec Religioni honorificum, nec causis (vt plurimum) vtile euadit, in quibus silentium magis commendatur. *ibidem.*

12 Licet puniendus esset Iudex, qui negligit

git bonum publicum, non curando inquirere de delictis, ac etiam peccet mortaliter Superior, qui de graui delicto non velit inquirere, quia notabiliter suo muneri deest, non potest tamen Iudex procedere ex abrupto, nulla legitima præsumptione apparente, quia talis esset malitia, & animositas; vnde si rogaretur Superior ab aliquo, vt iret cum duobus testibus ad cellam alterius Religiosi, eum solum cum sola reperturus, non tenetur tunc Superior, quia posset denunciator referre falsum, vel non inueniri, quod sibi visus est videre, & sic Iudex vilipenderetur, quinnimò si hoc ageret, posset de imprudentia coargui; sed posset obseruare exitum, persistendo circa cubiculum. *Pœn. cap. 8. q. 12.*

13 Formato processu, etiam per inquisitionem, & probato delicto, pœnam ordinariam, non salutarem pœnitentiam imponere debet. *Pœnal. cap. 10. quæst. 2. diffic. 2.* Potest tamen tunc inclinare ad opinionem probabilem mitiorem in castigando, relicta probabiliori. *Pœnal. cap. 8. quæst. 7. vers. Respondeo de introducentibus.*

14 Quod si è contra, testem, vel reum iniustè torqueat, vel carceret, est ipso facto excommunicatus per Canonem, *Si quis suadente*, &c. & ab officio destituendus, & ad id perpetuò inhabilis declarandus, seruata P. Generali

rali

rali facultate eundem vlterius castigandi, iuxta qualitatem excessus; & depositio facta in tormentis nulla est. *Pœnal. cap.* 5. *quæst.* 8. Vide *Carcer*. Potest tamen torquere reum, non requisito accusatore, si sufficientem, & legitimam habeat causam ad torquendum. *Pœn. cap.* 5. *quæst.* 4. *diffi.* 5.

15 Peccat tamen mortaliter Iudex, vel Superior, qui in punitione reorum, & carceratorum custodia est nimis rigidus, vt si lucem ad horas canonicas recitandas, & libros spirituales legendos deneget; si humidis, & inhumanis carceribus includat; si vltra sancitas regulas victus, nimia abstinentia maceret. *Pœnal. cap.* 4. *quæst.* 10. *in fine*. Iudex autem non est, qui mandati limites excedit, quia caret iurisdictione, & quod agit non valet. *Pœnal. cap.* 10. *quæst.* 2. *diff.* 7.

16 Absoluere non potest accusationem inceptam absque consensu actoris, vel superioris auctoritate: Actor verò sine licentia superioris retrocedere non potest; quia ex hoc pateretur bonum publicum, nisi propriam tantum prosequatur iniuriam, quia potest cedere iuri suo. *Pœn. cap.* 10. *quæst.* 5.

17 Potest tamen statuere parti terminum, quo transacto, amplius accusare non possit; quia hoc attinet ad quietem Religionis; præcipere verò alicui, vt accuset, omninò non potest,

teſt, nec compellere, vt aliquis ad probandum ſe obliget, licet ſubditus teneatur in crimine hæreſis, mortis, vel maximi damni in Conuentu, accuſare, vel denunciare, & etiam quando ad hoc in viſitatione omnes adiguntur per obedientiam in communi à Viſitatore; ſi enim Iudex ſcit, delictum eſſe commiſſum, poteſt ex officio ſine accuſatore inquirere. *ibidem diffic.* 1.

18 Opponi Iudici non poteſt crimen, per quod repellatur à iudicando, niſi crimen infamatiuum, de quo damnatus ſit, & non reſtitutus, v. g. carnalitas, ſimonia, & huiuſmodi; hæc enim cum eum reddant infamem (ſiue ordinarius ſit Iudex, ſiue delegatus) ſtatim priuant officio. *Pænal. cap.* 10. *quæſt.* 2. *diff.* 4. Poteſt etiam recuſari Iudex, vt ſuſpectus, quia videlicet eſt inimicus, aut parti nimium coniunctus, & tunc ſi Iudex procedat in cauſa, acta ſunt nulla. *Pœn.cap.*1.*quæſt.*2.*verſ. Noto etiam, & verſ. Cauſas vrgentes.*

19 Difficilius autem recuſatur Iudex ordinarius, quam delegatus, quia cum ordinarius habeat à iure facultatem, non ita apparet euidens ratio diffidentiæ. Aliud eſt autem recuſare Iudicem, aliud appellare à Iudicis ſententia. *Pęnal. c.* 24. *q.* 5.

20 Cauſa autem recuſationis debet adduci coram ipſo Iudice, ſiue ſcripto, ſiue voce,

& ap-

& approbari ab ipso; si fuerit legitima, vt inimicitia, coniunctio cum parte contraria, quia reum extraiudicialiter grauauerit, aut recusantem minatus fuerit, iurisdictionem non, seruauit, modum excessit, familiarem se nimium parti ostendit, votum suum ad vnius fauorem declarauit, propter enim hæc à iudicando iure naturali repellitur. *Pęnal. cap. 1. q. 2. vers. Causas vrgentes*. Si autem causa fuerit dubia, ab Arbitris debet examinari. *Pęn. c. 26. q. 5. vers. Si incidenter*.

21 Quando Iudex ex statutis damnare debet ad triremes illimitatè, non potest damnare ad eas pœnas perpetuò, quia vbi hæc pœnæ perpetuitas intenditur à statutis, ibi adnotatur, ergo quando non limitat, arbitrio Iudicis, scilicet Prouincialis, & Diffinitorum, simul durationem remittunt. *Pœnal. quæst. 6. diffic. 3*.

22 Potest denique Iudex variare formam procedendi, etiam post inceptum processum, per viam accusationis, & continuare illum per nobile officium Inquisitionis, seu veriùs cumulare has formas simul, vt sic examinentur testes per Inquisitionem, quos accusator non produxerat. *Pęnal. cap. 21. quæst. 2. vers. Circa nonum*.

23 Tenetur Iudex dare copiam actorum, requisitus; quod si reus infra 30. dies acta

tran-

tranſmitti, aut Apoſtolos non petit, cenſetur renunciaſſe iuri appellationis, & ſic interpretandum eſt ſtatutum Practicæ noſtræ Criminalis in hoc. *Pen.cap.26.quæſt.2.verſ. Tenetur*. Vide *Appellatio*.

24 Si autem appellationem iuſtam non admittat, in criminalibus deponitur; ſimiliter ſi acceptata appellatione procedat in cauſa, deponitur ab officio, & acta ſunt nulla. *Pænal. cap. 26. quæſt. 5.* Prius tamen audiri debet Iudex à quo à Iudice ad quem, antequam ſententia reuocetur, vt eam tuendo, ſuum tueatur honorem, ſatis enim refert benè, vel malè audire de integritate, ac de ſcientia. *ibidem*.

25 Poteſt autem Iudex ad quem appellationis, videre principia cauſæ, & declarare, reum benè, vel malè appellaſſe, & licet ſit delegatus, & omnia facere poſſit in cauſa, quæ prius poterat facere Iudex à quo, quia ei ſuccedit in omnibus, tamen non licet vti verbis abſoluendi, vel condemnandi formaliter, ſed æquiualentibus. *Penal. cap. 7. caſu 16. diff. 6.* Quod ſi Iudex à quo appellationem admittat cum clauſula, *Si, & in quantum*, quam apponunt, ne incidant in pœnas, non intelligitur appellatio admiſſa ſimpliciter, ſed tantum ſi ſit legitima, & de iure, & interim Iudex ſi procedat, acta ſunt nulla, quia iuriſdictionem

nem à ſe abdicare cenſetur. *Pęnal. cap.26. q.4. in fine.*

26 Debet tandem Iudex non ſolum iudicare ſecundum allegata, & probata, ſed & perpendere allegantias Aduocatorum, eorum defenſiones, & impugnationes examinare, etiam defectus ſupplere, & illorum allegantias cum iure conferendo (quæ ſine ſcientia præſtari non poſſunt, & tamen ſub mortali ſunt præſtanda) vnde ſaltem Doctores conſulere debet ne in adminiſtranda iuſtitia Deo offenſa, & proximo iniuria inferatur. *Pęnal. c. 1. q. 2. verſ. Reſpondeo non condemnarem*. Vide *Appellare. Accuſare.*

IVDICIVM.

1 Iudicium à citatione incipit, ideò ſemper citanda eſt pars, tam de iure naturali, quam de iure Diuino. *Pęnal. cap. 1. quæſt. 4.* Quapropter de occultis non iudicat Eccleſia, quia iudicium eſt actus intellectus ſcientiæ practicè, & in indiuiduo; ſed de occultis non poteſt eſſe cognitio practica: ergo &c. *Pen. c. 2. quæſt. 2.*

2 Iudicia autem publica dicuntur, quæ criminaliter ſunt, ad quorum vindictam quilibet de populo poteſt agere. *Pęnal. cap. 2. quæſt. 5.* Seruare verò tenemur in iudicijs quæ ſunt de iure naturali, & Diuino, quæ ſunt quatuor.

tuor. Primo, vt non procedatur nisi contra infamatum, vel accusatum, vel denunciatum; secundo, vt testes examinentur cum iuramento; tertio, vt absens vocetur; quarto, vt indefensus non condemnetur, nisi fuerit contumax, licet possimus nos ex Apostolica concessione omittere in processibus rimulas, solemnitates, accidentalia, & apices iuris, & seruatis essentialibus, procedere sine strepitu, & figura iudicij, sola facti veritate inspecta, & de plano: *Pen. c. 1. q. 2.*

3 Vnde iuridicus modus non potest esse nisi triplex, idest per accusationem, denunciationem, & inquisitionem: *Constit. cap. 1. stat. 1. §. 11.* Vide *Carcer. Contumax. Citatio: Conuictus. Processus.*

IVS.

Municipale nostrum, sunt nostra statuta Ordinis, & Prouinciarum, quorum ignorantia non præsumitur, nisi probetur. *Pen. c. 6. quæst. 2. diffic. 3.* Quæ in facti contingentia, secundum iuris communis dispositionem interpretari, limitari, & intelligi debent. *Pen. cap. 8. quæst. 6. in fine.*

IVSTITIA.

Est perpetua, & constans voluntas, ius suum vnicuique tribuens. *Const. cap. 8. stat. 67.*

IV-

IVVENES.

1 Professi, præsertim Clerici, per biennium in eodem Nouitiatu, sub eiusdem Magistri disciplina permaneant: si autem angustia loci non permittat, ad alium transferantur, vbi sub eisdem obseruantijs vsque ad biennium perseuerent. *Const. c. 2. stat.* 46.

2 Vnde in qualibet Prouincia, vnum, aut alterum Clericorum Seminarium institui debet, in quo linguæ latinæ rudimenta habentes, Religionique vtilitatem, & splendorem promittentes, collocentur: neque ab illo remoueri possunt absque causa legitima. *ibidem statut.* 47.

3 Quibus Iuuenibus Magister morum assignari debet ætate, eruditione, & probitate grauis, Conuentusque Vicarius, qui Christianæ pietatis, sacram scripturam, grammaticam, & cantum docere debeat. *ibidem*.

4 Transacto verò triennio iuxta singulorum ætatem, ac profectum, vel liberalibus disciplinis, vel Conuentuum seruitio applicari poterunt. *ibidem stat.* 48.

5 Vt autem Iuuenes studijs vacare possint, ab oneribus extra Conuentum, præter quæstam vini, & frumenti, eximuntur. Tamen quia pauperes sunt, debent promissæ paupertati assuescere, ne magnos per litteras effe-

ctos, pudeat postmodum mendicare. *ibidem statut.* 50.

6 Qui præter diuinum officium, die noctuque persoluendum in Ecclesia, orationem mentalem vnius horæ spatio, quotidie fiendam, septem quoque Psalmos Pœnitentiales recitare teneantur, iuxta laudabilem Religionis consuetudinem. *ibidem stat.* 51.

7 Ad hoc, vt autem Seminarium præfatum substentari possit, debet Prouincia per contributionem annuam, vel per elęmosynarum applicationem inuigilare, quia qui sentit commodum, debet & incommodum sentire. *ibidem stat.* 52.

LABORARE.

1 possunt fratres, & facere opera manualia auctoritate Superioris, quæ Sindico tradantur, vt ex eis fratrum necessitatibus prouideat, ea distrahendo, vel vendendo &c. saluo semper, vt laborans, aut Conuentus, nullum ius in ijs habere ostendat, & materia talis laboris potest eleęmosynaliter peti; possunt enim hoc facere per laboritia spiritualia, vt per Missas, officia &c. ergo & per manualia. *Pęnal. cap.* 7. *casu* 8. *diff.*4.

2 Quinimmò potest Superior concedere subdito, vt de laboritio subueniat necessitatibus eius parentũ in ægestate redactorum. *ibid.*

Vn-

3 Vnde hæretici contra exempla Apostolorum, qui laboritio sibi panem parabant, malè prohibent Religiosos suos laborare volentes, quod in Deo confidentiam habeant, & interim de alienis laboribus viuant. *Constit. cap.* 5. *stat.* 1.

4 Non tamen hinc sequitur, vt omnes Regulares ad opera manualia teneantur, sed solum qui laboritio spirituali non occupantur; qui enim prædicant, qui docent, & similibus multo nobilius, & vtilius occupati, ad manualia non tenentur. Sustentatur enim Respublica opere manuali per colonos, & artifices; opere ciuili per Iudices, & milites, & mercatores; opere spirituali per præceptores, sacerdotes, concionatores &c. & sic omnes suo modo laborant. *ibidem*.

LACERARE.

Lacerans, vel deturpans Cõstitutiones Apostolicas, incurrit excommnnicationem maiorem; sic enim deturpans statuam Principis, Imagines Sanctorum, & est crimen læsæ Maiestatis, quod punitur pœna mortis. *Const.c.*1. *stat.* 1. §. 10.

LACTICINIA.

Admittuntur, & oua in ieiunijs, vbi ex consuetudine, vel ex Superioris dispensatione ex-

tra Quadragesimam conceduntur. *Const. c.3. stat.* 13. *quæst.* 2.

LAICI.

1 In anno nouitiatus cum solius Diffinitorij licentia ad clericalem statum possunt promoueri; quando aut malè promouentur post professionem, & ad statum laicalem iterum reducuntur, eis clericale officium recitare, ex Apostolica Constitutione prohibetur. *Const. c.* 2. *stat.* 24. 25.

2 Quod itidem tenet, si laicus sic à clericatu depositus, probata nullitate professionis, ad sæculum rediret; auctoritate enim Apostolica amisit Ordinis sacri dignitatem; & quia hoc est publicum, ab Episcopo non potest dispensari, sed solum à Papa. *ibidem.*

3 Laborare tenetur in suis officijs, ad euitandum otium, animæ inimicum. *Const. c.* 5. *statut.* 1. Quas pœnas incurrant otiosi. Vide *Otium.*

4 Radi debent vno digito super aures. *Const.c.2.stat.*78.

5 Recipi non possunt ad Ordinem, nisi 20. annos ætatis habeant, & 30. non excesserint, quia in hac ætate sunt homines sufficientes, maximè ad labores, ad quos recipiuntur laici. *ibid.c.2.stat.*1, §.9.

6 Possunt tamen ex quatuor causis dispensari.

ſari. Prima ad tollendam particularem alicuius damnationis occaſionem: ſecunda ob ſpecialem Religionis vtilitatem: tertia ob ædificationem aliorum, qui ex conuerſione aliquorum exceptuatorum compunguntur: quarta, ob importunitatem, & auctoritatem illos commendantium. *ibidem*.

7 Ipſi autem Laici, ac etiam Clerici, nondum ſacris Ordinibus inſigniti, priuari actibus legitimis non poſſunt, quia nec habere eos poſſunt; priuatio autem ſupponit habitum aliquo modo laici enim nec Generales, nec Prouinciales, nec Guardiani, Prædicatores, aut Lectores, aut huiuſmodi eſſe poſſunt. Vnde nec legitur eos vnquam fuiſſe Miniſtros, Guardiani verò eſſe, poſſunt ex conſuetudine noſtræ Religionis ob paucitatem Sacerdotum initio Religionis & ex illorum humilitate, qui nolebant alij præeſſe, & coacti erant inuenire aliquem, etiam ex laicis, qui regere vellet: non enim de iure fuerunt, quia in electionibus decernitur in iure, eſſe debere ſaltem Subdiaconos. *Penal. cap. 3. quæſt. 2. diffic. 9.*

Largitio munerum. Vide *Caſus reſeru. num. 13.*

LATRO

Famoſus dicitur; qui atrox, & enorme fur-

tum vna vice commisit, vel furta modica, saltem ter replicauit, quod enim in se modicum erat, replicatione malignatur, & talis in tertio furto de primo, & secundo punitur vt latro famosus, licet de ijs iam punitus sit, vel absolutus ex gratia; tunc enim puniuntur potius frequentia, & consuetudo furandi, quam ipsa furta punita, vel condonata. *Pœnal. c. 4. q. 4.* Vide *Carcer. num.* 32.

LAVARE.

Hospitibus benignè receptis pedes, cum psalmis, & hymnis humiliter, & charitatiuè lauare tenentur fratres, & in hoc defectuosos Superiores locales, Prouinciales officio, & suffragiorum iure triennio destituant: ad exemplum enim Christi, qui lauit Discipulorum pedes, alter alterius pedes lauare debemus. *Const. cap. 6. stat. 5.*

LECTIO.

1 Sacræ Scripturæ, vel Casuum conscientiæ bis in hebdomada in singulis Conuentibus habenda præcipitur, per Decretum Clement. VIII. eo quia talis scientia, quæ de moribus, & conscientiæ casibus agit, necessaria sit, non solum Pastoribus, ac Theologis, verum etiam ipsis iuris peritis; Hinc Prælati grauiter peccant, si in aliquibus saltem Prouin-

uinciæ Conuentibus Casuum Conscientiæ lecturas non instituunt. *Const. c. 6. stat. 6.*

2 Scoti lectio est maximè vtilis ad acuendum intellectum, ad indagandam veritatem, & difficultates enodandas, ad animandas, & (vt ita dicam) viuificandas Scholas, inter quas Subtilissimi nomen adeptus est. *Const. cap.* 5. *stat.* 10. *quæst.* 1.

3 Eius doctrina alijs præeminet, non in ordine, claritate, vel facilitate, sed in subtilitate, acumine, & instrumentis ad indagandam veritatem, & aduersarios deijciendos. Ad quam explicandam alij scriptis, alij textualiter tradiderunt. *ibid.*

4 Et cum eius doctrina sit adeò subtilis, certum est, bonum Lectorem non debere docere tantùm solam doctrinam Scoti, sed addere moderniorum speculationes, Patrum, Conciliorumque sententias, nisi enim hæc præstet, ieiunus nimis, & siccus euadet. *ibidem resp.* 2.

5 Omnes tamen fatentur, summam D. Thomæ verè esse Angelicam in claritate, facilitate, & ordine, quæ sine alia mutatione litteraliter tradi posset; attamen non in nudo textu, sed scriptis prout eiusdem professores docent. *ibidem q.* 2. *vers. Quarto.*

6 An autem in Schola dictari debeat lectio, an verò anticipatè, vel post à scholaribus

ſcribi, Lectorum arbitrio relinquendo eſt. *ibidem.*

7 Religio Franciſcana tandem non iurat, nec iurauit Scoti Sententiam ſequi, ſicut facit Prædicatorum Familia. Et quamuis ex præcepto, & peccato Scoti præfati doctrinam ſequi non teneamur tamen ex decentia, illius mentem, & ſententiam tueri, nec ab illis reſilire debemus. *ibidem q. 3. reſp. 2.*

LECTORES.

Curſum Logicæ, & Philoſophiæ triennio, curſum verò Thologicum ex quatuor libris Scoti quadriennio abſoluant; nec legere Theologiam poſſunt, niſi completa Philoſophia, immò nec Philoſophiam, niſi diſputato publicè curſu theologico, & inter alia per ſuorum Lectorum, & Examinatorum litteras teſtimoniales idoneus iudicetur; & probitate, ac exemplaritate vitæ debent inſuper emicare, vt & verbo & exemplo doceant, & intellectum ſimul, & voluntatem benè informent. Superiores verò, qui incapacibus lecturas concedunt, peccant mortaliter, & de iuſtitia tenentur ad omnia damna, quæ inde Religioni obueniunt. *Conſtit. cap. 5. ſtat. 11. & 12. per totum.*

2 A Choro ſunt exempti Lectores, & Concionatores per Decretum Clem. VIII. ſtudium

enim,

enim, & prædicatio Chori cantum excedit: *ibidem ſtat.* 7. Quod intelligitur non tantùm in actuali lectura, & concione; hoc enim eſſet ſuperfluum, cum Choro, & lecturæ nemo ſimul adeſſe valeat, ſed pro toto tempore lecturæ, & prædicationis, etiam dum licitis animi laxationibus vacant, dummodo notabiliter otioſi non ſint, aut longiſſimum intermedium non interponant, vt tempore æſtatis, & baccanalij; tunc enim nec priuilegio in foro fori debent gaudere, nec in conſcientia à decreto Clem. VIII. ſunt exempti. *Conſt. c.* 3. *ſtat.* 3. *verſ. Facit tamen*. Vide *Exemptio*.

3 Lectores Iubilati priuilegijs omnibus gaudent, quibus illi, qui Miniſtratus officio functi ſunt, ex Conſtitut. noſtris, & Decret. Clem. VIII. & Vrbani VIII. *Cum ſicut accepimus. Conſt. cap.* 5. *ſtat.* 12. *quæſt.* 1. Modò per conditiones ibi aſſignatas iubilentur, & hoc eſt maximè rationi conſentaneum; *Honor enim eſt reuerentia virtuti debita*: honorare ergo maximè decet virtute præditos, qui Religioni ſplendorem, & Eccleſiæ ornamenta, & fulcimenta miniſtrant, quod Pater S. Franciſcus ordinauit in ſuo teſtamento; non enim hęc Iubilatio ſuperbiæ fomenta, ſed virtutis ex animo amplectendæ incitamenta (magis Miniſtriatus officium) miniſtrat. *ibidem*.

4 Conditiones autem Lectoris ſunt iſtæ,

vt prius tribus annis in Logica, & Philoſophia exactis, decem continuos ſine interpolatione Aduentus, & Quadrageſimæ, in Conuentibus ad hoc ſpecialiter in Capitulo, vel Congregatione Generali deputatis, Theologiam docuerit. Singulis autem annis de aſſiduitate lectionum debet habere publicas, & authenticas, & iuratas atteſtationes à Guardiano, vel Superiore Conuentus, & Diſcretis ſubſcriptas, ac ſigillo Conuentus obſignatas, quæ in Archiuio aſſeruntur, & copia authentica Lectori conſignetur. *ibidem quæſt.* 2. *&* 14. Quæ tandem, finita lectura totali, rurſus à Prouinciali conficiatur, & ad Generalem Superiorem tranſmittatur. *ibidem*.

5 Si autem Logicam non legerit, ſed triennio Philoſophiam, aut tantùm tredicim annos continuos ſolam Theologiam Iubilationi non officit, immò hoc dignius eſt, Religio enim præmiare virtutis exercitium intendit, in ordine ad eiuſdem Religionis ſeruitium. *ibidem quæſt* 3.

6 Anni debent eſſe integri, vt per maiorem ſcilicet partem anni legatur, ſeptem ſcilicet menſibus. *ibidem quæſt*.4. Infirmitas ergo breuis aliquorum dierum, vel menſium, iubilationi non officeret, benè quidem per annum, vel annos protracta, Iubilatio enim datur ex cauſa lecturæ præſtitæ, & præfinitæ. *ibidem q*.5.

Qua-

7 Quare hic non admittitur interpolatio pro concionibus Aduentus, aut Quadragesimæ, nec pro Guardianatu obeundo, aut Commissariatu, etiam si ad hæc à Generali destinaretur, quia Generalis non potest circa Decretum Iubilationis aliquid innouare. *ibidem quæst.* 5.6. Interpolatio autem duorum annorum prorogatione sanari potest. *ibidem q.* 14. Iubilati ergo, vel Iubilandi contra hanc formam, priuilegio non gaudent, quia eorum Iubilationem Decretum Vrbani VIII. irritam declarat. *ibidem q.* 7.

8 Si autem non seruarentur modus, & forma attestationis præceptæ, puta si non subscriberetur à Guardiano, vel ab omnibus Discretis; si non muniretur sigillo, si non seruaretur in Archiuio, si non fieret quolibet anno, sed solum quolibet triennio, non vitiat Iubilationem, quia sufficeret etiam, quod Guardiani, & Discreti iurarent, aliquem legisse statutis temporibus; & si tales Guardiani, vel Discreti essent mortui, sufficit attestatio fratrum conuiuentium cum Lectore, & quod de lectura testentur. Si verò accidat casus, quod Guardianus, vel aliquis Discretorum nollet obsignare attestationem,& hoc ex malo animo, tunc recurri debet ad Superiorem Generalem, vel Prouincialem, qui alijs scientibus illam attestationem signandam committere debet,

dari

dari enim debet remedium contra fraudes, tam ad fauorem Religionis, quam Iubilandorum. *Const. cap. 5. stat. 12. quæst.* 8.

9 Iubilandi autem si sunt extra Prouinciam, & legunt in studijs generalibus, Iubilationem à P. Generali obtinere debent, vt in sua postmodum Prouincia testatum faciat exactum laborem, & eius premium; non enim potest sua Prouincia (apud quam Iubilationis honore gaudere debet) iudicium ferre super lectura exacta in aliena Prouincia, quia Prouincialis, vel Capitulum Prouinciale non est Iudex super attestationibus alterius Prouinciæ. *Const. cap. 5. stat. 12. quæst.* 13.

LEGATVM.

1 *Est quædam donatio gratis relicta ab hærede præstanda. Pęn. cap. 4. quæst. 2. vers. Circa decimum, diff. 1. Et prohibetur sub pęna proprietatis procurare sibi, vel Religioni legata temporalia; vel perpetua, & ea exigere, vel recipere, nisi per modum eleęmosynæ sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, Prouinciali reseruatæ, & priuationis omnium Ordinis officiorum, & carceris arbitrio Prouincialis*, cuius arbitrij pœna debet esse minor illa, quæ proprietarijs datur. *Pęnal. cap. 7. casu* 16. *diff.* 1.

2 Ad ea autem soluenda tenentur in conscientia hæredes, & compelli possunt & debent

à Iu-

à Iudice, non tamen ad requiſitionem fratrum; talia enim legata rationem redditus habent, & inter bona immobilia computantur; vnde paupertati eſſentialiter repugnant. Nec valet ea quærere nomine Sanctæ Sedis, quia talia in ſe non acceptare declarauit Nicol. III. *Exijt*, & Clem. *Exiui de verb. ſignif. 6. ibid.*

3 Ideò Conuentualibus per hoc fuit conceſſa proprietas in communi, *Trident. ſeſſ. 25. cap. 3. de regul.* quia vidit, alio modo non poſſe ſaluari conſcientiam, & Regulam. *Pęn. cap. 26. diff. 1. in fine, & cap. 4. quæſt. 2. verſ. Circa decimum diff. 1.*

4 Poſſunt tamen fratres monere hæredes, & Iudices, vt ſuo muneri, & conſcientiæ ſatisfaciant, non tamen ciuiliter agere. *Pęnal. cap. 7. caſu 16. diff. 2.* Vnde fratrem aliquem in procuratorem inſtituere ad legata ciuiliter exigenda prohibetur, non tamen eleęmoſynaliter. *Pęnal cap. 4. quæſt. 1. pag. 148.*

5 Legataautem etiam perpetua facta Terræ Sanctæ poſſunt acceptari, quia hæc non reſpiciunt vitam fratrum immediatè, ſed manutentionem ſacrorum locorum. *Conſt. cap. 12. ſtat. 5. quæſt. 5.* .Vide *Proprietas*.

LEGITIME.

Eſt particula importans modum iuridicum, & iuris ordinem. *Conſt. cap. 8. ſtat. 67.* legitimè

timè ergo constare dicitur aliquid, quando plenariè, & non summariè probatum est. *Pęnal. cap. 8. quæst. 7.* Legitimè conuictus dicitur, quando per duos testes contestes, vel aliquid illi æquiualens, quia legitimè factum, censetur factum iuris ordine seruato, & legitimè probatum debet esse probatum per plenam probationem, non autem priuilegiatam, aut per iuramentum. *Pęnal cap. 13. quæst. 2. resp. 4.*

LEX.

1 Est quædam recti præceptio, prauique depulsio, quam D. Thom. appellat mensuram, & regulam actuum agendorum, & omittendorum. *Const. c. 12. stat. 12. quæst. vlt.*

2 Legum verò multitudo non est per se laudanda; quia confusionem generat, inobseruantiam ostendit, & ignorantiam fouet, sed suadente necessitate non erit vitiosa: Legum etiam mutatio ob morum mutationem potest esse aliquando vtilis, attamen nihil est communiter legum mutatione peius, propter allatas sibi rationes. *ibidem.*

3 Lex autem pœnalis secundum nostra statuta non obligat ad peccatum mortale. *Const. cap. 3. quæst. 3.* Immò generaliter leges Minorum pœnales non obligant in conscientia, nisi post sententiam, & delicti declarationem,

quia

quia leges nostræ omnes sunt resoluendæ in comminatorias, non in fulminatorias, licet sæpius ad terrorem, & demonstrandam delicti grauitatem per verba fulminatoria pronuncientur. *Pæn. c. 2. q. 2. vers. Sed hac quæstione*. Vide *Constitutio*.

4 Lex debet esse honesta iusta, possibilis secundùm naturam, & consuetudinem patriæ, loci temporis, locoque conueniens, & manifesta. Si autem sit inhumana, idem est, quod iniqua, leges enim sunt ad conseruationem, non in destructionem. *Pœnal. cap. 2. quæst. 2.*

5 Quando autem lex vniuersaliter, & sine restrictione loquitur, vniuersaliter quoque intelligenda est, eo vel maximè cum sit eadem ratio de omnibus. *Ibidem cap. 5. quæst. 3.* Si autem dubia lex, vna per aliam declarari debet, quia in his completur mens Legislatoris. *Ibidem quæst. 6.*

LIBELLVS.

1 Famosus est signum, vel scriptura, occultam alicuius infamiam continens, publicata, vt nescientibus innotescat. *Pœnal. c. 12. quæst. 1.* Hinc de essentia libelli est, vt contineat infamiam, quæ non sit notoria, antequam libellus componeretur, & exponeretur, fiatque publica per libelli diuulgationem,

Nec

Nec est necesse, vt scriptura fiat, dummodo diuulgetur aliquod signum, talem infamiam continens, nam potest etiam fieri signo aliquo materiali, v. g. apponendo aliquod signum infamatorium, scilicet pudenda, cornua &c. domui, ianuæ &c. alicuius. *ibidem quæst.* 2.

2 Sic etiam est libellus famosus scriptura anonima, idest non subscripta ab Auctore, continens secretum peccatum alicuius, & proiecta in habitationem Iudicis, vt inde Iudex capiat occasionem inquirendi de tali delicto occulto, licet Iudex in conscientia sic inquirere ex virtute talis libelli non possit, etiamsi ibi citentur testes, vltra quod sic inquirens nullitatem facit. *ibidem*.

3 Contra Religiones Prædicatorum (idest Sancti Dominici) & Minorum Sancti Francisci (non contra Religiosum aliquem particularem) componens, aut publicans libellos famosos, incidit in excommunicationem latæ sententiæ reseruatam Papæ, ex Bonifacio VIII. Eugenio IV. & Alexandro IV. *Pœnal. cap.* 12. *quæst.* 7. *Resp.* 4.

4 *Qui autem Religiosos tacito, vel falso nomine libellum famosum dictauerit, scripserit, composuerit, quouis modo exposuerit in alicuius infamiam, etiam sæcularis, vel Religiosi de alio Ordine, ipso facto excommunicationis sententiam incur-*

incurrit, quæ infamia si contra Generalem, aut Prouincialem sit, à solo Generali, aut de eius mandato absolui possit; si sit contra alios, à solo Prouinciali, sed satisfactione præmissa (quæ esse debet per contrarium libellum) prudentis Confessarij arbitrio. Conuictus verò carceretur Superioris arbitrio. Pœn. c. 12. in principio, & q. 11.

5 Quod arbitrium ad Generalem attinet in libello contra se ipsum, vel contra Prouincialem: Ad Prouincialem, si sit contra alios, & generaliter ex grauitate infamiæ, vel infamati, debet carcer extendi ad annum, vel ad plures annos, adhibitis etiam alijs pœnitentijs, quæ per iniunctam carcerationem non excluduntur, grauissimum enim est hoc delictum, cui in legibus ciuilibus pœna mortis erat determinata. *Pœn. c. 12. q. 7. vers. Respondeo super carceratione.*

6 Non fit autem auctor libelli famosi reus pœnarum in nullo foro, si quouis modo id accidat, eius publicatio impediatur, completur enim crimen libelli famosi in sola expositione, vnde si vnus eum inueniat, legat, & comburat, & alijs non manifestat, author liberatur à crimine, immò nisi sequatur infamia, non potest libellator puniri pœna ordinaria. *Pœn. c. 12. q. 3. & q. 10.*

7 Dicitur autem libellator famosus, qui sic publicaret crimen alicuius hic occultum,

aut totaliter obliuioni datum ,alibi autem publicum , qnia de facto offensus hic possidet bonam famam , etiam qui publicaret defectum alicuius naturalem occultum , ex quo infamia oriatur , v. g. spurietas , aut origo ex hebræis , & huiusmodi , non autem si publicaret crimen publicum , licèt enim peccet ex alio capite , non tamen contra iustitiam , quia criminosus ius famæ perdidit. *Pœn. c.* 12. *q.* 4.

8 Libellus famosus publicè , & coram aliquibus repertus, non debet lacerari, sed ad Iudicem deferri , quia ex publicatione iam facta, transiuit in Iudicem ius procedendi contra delictum publicatum ; qui autem lacerat , impedit Iudicis processum , deficiente corpore delicti,& præsumitur lacerans auctor, tanquam qui timuit puniri:leges enim præcipientes corruptionem , & consumptionem , loquuntur de libellis secretò inuentis, & nondum publicatis. *Pœn. c.* 12. *q.* 5. *diff.* 1.

9 Si autem secretò inueniat libellum debet eum comburere ; vel alio modo dissoluere, potest tamen eum legere , & per aliquam moram retinere ipsũ tamen committit se periculo subeundi pœnas , si talis libellus famosus apud ipsum reperiatur,quia præsumitur auctor eiusdem , & suum erit probare causam rationabilem excusantem à pœna. *Pœn. c.* 12. *q.* 5.

10 Excusaretur tamen inuentor libelli, si iilum

illum publicaret per ſimplicitatem, & non ex dolo, vt ſi quis audiret, vel inueniret ſcriptum, in quo contineretur cantilena aliqua peregrinę conceptionis, vel mordacitatis, & delectaretur non de infamia, ſe de modo compoſitionis, diceretque amico, hoc autem eſſet ſine dolo, & ſolùm ob curioſitatem, vel leuitatem illius dicteriæ, quæ *Paſquinate*, aut *Motti* appellantur. *Ibidem q.5. in fine*.

11 Compræhenduntur etiam in pœnis libellos fabricantium, complices quomodocūq; concurrant, ſcilicet dictantes, ſcribentes, vel fieri mandantes, inducentes, conſulentes, proijcientes, exponentes, vel publicantes. *ibidem q. 6.* Quæ publicatio non eſt neceſsè, quod fiat coram populo, vel maiori parte, ſed ſufficit, quod ſucceſſiuè veniat ad notitiam totius populi, vel illius maioris partis, vt v. g. vnus rapit, & dicit alteri, & ille ſecundus dicit tertio, & ſic de ſingulis. Tamen non euadit caſus, ſi non peruenit ad notitiam maioris partis Vici, Conuentus, vel populi, ſicut in rebus venereis non euadit caſus reſeruatus, ſi non ſit opere conſummatus. *Ibidem q.10.*

12 Incurrit etiā has pœnas libellator, etiam ſi crimen appoſitum in libellos velit probare, quia hic modus procedendi contra crimina, eſt iniurioſus Religioni, & alij modi ſuppetunt à iure approbati. *Pœn.c.12.q.7.verſ.Reſpond.cū Silu.*

LIBERARE.

1 Qui poteſt Clericum liberare à percuſſione, & non liberat; eſt excommunicatus. Sic Guardianus, aut alius, qui ex officio debet, & poteſt impedire rebellionem contra Commiſſarium, ſed ex leui timore, vel negligentia non impedit, puniendus eſt, vt conſentiens rebellioni. *Pœn. c. 6. q. 5.*

2 Liberatum à triremibus recipere. Vide *Triremis*.

Libri Diuinatorij, & Prohibiti.

1 Sunt libri Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, & Mecromantiæ, ideſt Diuinationis per terram, aquam, aerem, ignem: Chyros enim manum, Necros mortuum ſignificat. Quì libri prohibētur omninò, etiam manuſcripti, & libri continentes incantationes ad amorem, inuocationes Dæmonum, abuſus Sacramentorum, Sacramentalium, rerum ſacrarum, & benedictarum, remedia ſuperſtitioſa infirmitatum, ad theſauros inueniendos, ſeu quæuis ſortilegia (non tamen libri, qui tractant de phyſonomia, quæ eſt viſus contemplatio, nec de Methopoſcopia, quæ eſt inſpectio linearum frontis) & tradi Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinarijs infra 24. horas, poſtquam eos habuerint, omninò iubentur. Contrafacientes, aut eos non denunciantes infra

ſra 24. horas, excommunicationem maiorem ipſo facto Inquiſitoribus reſeruatam, & priuationem omnium officiorum, & actuum legitimorum, & inhabilitatem perpetuam ad illa, & alia omnia, & per decennium, carcerem, aut triremes, & alias pœnas arbitrio DD. Cardinalium incurrunt: *Pæn. c.* 22. *concl.* 8.

2 Libros prohibitos recipere à pœnitente in confeſſione poſſunt Confeſſarij, immò aliquando debent, vt opportunè Inquiſitoribus, vel Ordinarijs conſignent. *Pæn. c.* 7. *quæſt.* 4. *diff.* 3.

LICENTIA.

1 Interpretatiua, ſeu præſumpta, aut tacita eſt, quæ non petitur expreſsè, ſed ſi peteretur à Superiore concederetur. Hæc non ſufficit, vt Religioſus poſſit exire à Conuentu, quia requiritur expreſſa per *Clem.* VIII. niſi in grauiſſimo caſu vtendum eſſet Epicheia, vt in incendio inſtante alicuius morte ſine confeſſione, & huiuſmodi. *Pæn. c.* 9. *q.* 1.

2 Generaliter autem non ſufficit licentia tacita, aut interpretatiua, vbi expreſſa, & cum effectu requiritur, præſumptio enim cadere non poteſt, vbi à lege expreſsè intenditur *Pæn. c.* 13. *q.* 10. *reſp.* 2.

3 Licentia reſpondendi Prælato corrigenti in Communitate fratrum, debet eſſe expreſſa, non præſumpta, & eam Prælatus non tenetur

concedere, sed potest ex æquitate, quia aliàs subditus posset præsumere, vel eo inuito sibi arrogare, & sic rueret manutentio superioritatis. *ibidem resp.3.*

4 Licentia fabricandi. Vide *Fabricare. Guardianus.*

5 Licentia colloquendi cum Monialibus quæcumque illæ sint, non potest concedi Regularibus, nisi ab Episcopo, quater in anno ad sũmum in scriptis, dummodo sint consanguinei in primo, vel secundo gradu: Quæ licentia registrari debet in Cancellaria, nec potest exerceri tempore Quadragesimæ, Aduentus, fer. 6. Sabbatho, vigilijs, & diebus festiuis, *ex decreto Sac.Cong.* 1623. *Kal. Decembris. Const.c.* 11. *stat.* 7. *concl.* 1.

6 Superiores verò Regulares pro causis publicis Monasterij sibi subiecti alloqui eas possunt, & alloquendi suis subditis licentiam concedere, non verò pro causis priuatis. *ibidem quæst.* 2.

7 Licentiam verò ingrediendi Monasteria pro causis necessarijs dare. Vide *Clausura Monialium.*

8 Licentiam Regularibus transeundi ad arctiorem non potest concedere, nisi ille, qui potest ad Religionem recipere, quia recipere, & dimittere, debent ad eandem auctoritatem pertinere. Licentiatus autem non potest recipi

postea

postea in arctiori, nisi ab eius Generali, *Const. cap. 2. stat. 5.*

Licentiam habens exeundi à Prouincia. Vide *Obedientia*.

LIGARE.

Ligatus matrimonio rato, sed non consummato, potest sine licentia vxoris ingredi Religionem, & professionem in ea emittere, iuxta *Concil. Trid. sess.* 22. quæ relaxatio indissolubilitatis matrimonij secundum Scotum inducta est à Christo post indissolubilitatem ab eodem præceptam in lege Euangelica. *Const. c. 2. stat. 1. §. 2.*

LITTERAE.

1 Litteras fingens Visitator, dicendo; Minister Generalis, vel Protector præcipit, vt fiat talis Prouincialis, vel Guardianus &c. Vide *Electio n. 23. Subornatio.*

2 Litteras fautrices pro obtinendis officijs in Religione procurantes extra Religionē, non incurrunt excommunicationem, & alias pœnas, si eas non pręsentent, quia pęnalia cum effectu secuto intelliguntur. *Const. c. 8. stat. 67. concl. 3. prope finem.* Vide *Fauores n. 4.*

3 Litteris Prælatorum in graue alterius præiudicium, non est indifferenter credendum, v. g. si Prouincialis testaretur per scripturam

 sigil-

sigillatam ad Generalem, quod talis Religiosus in sua Prouincia commisit tale crimen, non facit nisi semiplenam probationem, quæ per contrarias probationes elidi potest, quia ibi solum suam voluntatem declarat, non alienã, quod attinet ad officium tabellionis, & ad personam, quæ agat vt persona publica, qualis in supradicto casu non est Prouincialis. *Pæn. c. 1. dub. 2. vers. Ex quo.*

4 Litterarum falsificatores, & eorum pęna. Vide *Falsum*. *Casus reseru. n. 15. & 16.*

5 Ad has pœnas incurrendas dolus requiritur, & sic ignorantia, & confidentia excusant. Destruere verò est eas adijcere, eo modo, vt legi amplius non possint. *Impedire* est retinere, vt ad finem prætensum quoquo modo peruenire non possint, aperitio enim simplicem legendi curiositatem includit, dummodo non fiat malitiosè, quia sibi ius arrogat disponendi de Prælatorum litteris. *ibidem q. 6.* Comprænhenduntur etiam in hoc statuto litteræ, quæ à sæcularibus ad Prælatos Ordinis, & è contra demandantur. *ibidem q. 7.*

LOQVI.

1 Cum Monialibus loqui, quæcumque illę sint, siue nobis, siue Ordinario sint subiectæ, interdicitur Regularibus, etiam Sancti Ioannis Hierosolymit. sub pœna excommunicationis

latæ

latæ sententiæ, & priuationis ipso facto perpetuæ vocis actiuæ, & passiuæ, ac inhabilitatis itē perpetuæ ad omnia Ordinis officia: *vt supra in verb. Licentia n.* 4.

2 Quæ pœnæ non incurruntur à Monialibus, quia de ijs non fit mentio, sed latæ sunt contra loquentes, & accedentes ad ipsas *Const. c.* 11. *stat.* 7. *concl.* 1. Peccant etiam mortaliter, ex declaratione Sacræ Congreg. *ibidem q.* 1. & etiam ipsæ Moniales, quia cooperantur aliorum malis *ibidem q.* 5.

3 Non incurrunt autem in pœnas illas, qui per interpositam personam colloquuntur, quia hic casus in prohibitione non explicatur. *ibidem q.* 1. *vers. Loqui autem*, Nec si modico tempore, v. g. per vnum *Miserere* duret collocutio vrbanitatis causa. *ibidem q.* 1.

4 Incurrunt autem illas pœnas Religiosi, licèt non loquantur cum Monialibus, sed cum mulieribus, quæ in clausura morantur, non verò si sunt mulieres habitantes simul *ibidem quæst.* 8. Hæ verò pœnæ non incurruntur, nisi post sententiam declaratiuam delicti. *ibidem quæst.* 4.

5 Non potest punire Episcopus, licèt Religiosum in collocutorio inuenerit, nisi actu colloquentem inueniat, quia ex Decreto non datur illi facultas inquirendi, sed actu colloquentes puniendi. *ibidem q.*3.

LVDERE, LVDVS.

1 Ludi omnes, qui ſorti, & fortunæ innituntur (non quæ viribus, & ingenio) vt ſunt aleæ, taxilli, tali, teſſeræ, & tabulæ omninò prohibentur ſub mortali Regularibus, tam per ſe, quam per accidens, ſcilicet ob mala ex eis emanantia, maximè blaſphemias, temporis iacturam. *Pæn. c.* 20.*q.*1.

2 Alij autem ludi conceduntur aliquando etiam ſcacchi ad animi exalationem, ſi autem ex conſuetudine, & vitio frequententur, etiam puniri poſſunt, quia etiam permiſſa vitiantur per malas circumſtantias. *ibidem q.* 3. *in fine*.

3 Punitio luſorum eſt priuatio officiorum,& vlterius pœna carceris arbitrarij. *ibid. q.*1. Poſſunt etiam ex æquo puniri luſoribus aſſiſtentes, & illi, apud quos aleæ, vel taxilli reperirentur, quia eſt ordinatum totum ad ludum,& nimis dedecet Religioſos, & præcipuè Franciſcanos. *ibidem q.*2. *reſp.* 5.

4 Non incurrit verò has pœnas, qui parũ, non cum ſcandalo, aut auiditate lucri luderet; hinc frater ludens cum aliquo Prælato, aut Principe familiari, quique Religionis auctoritatem probè noſſet, illeque optaret fratrem animi gratia ſine iactura, vel lucro, niſi oratiunculas, & preces exponeret, ſecum colludere,poſſet id ſine peccato facere. Et idem dic

de

de lusoribus pœnam ignorantibus. *ibidem, q. 2. resp. 3.*

5 Hæ autem pęnæ possunt, immò debent augeri ex grauitate delicti, vt si cum proprietate, aut cum scandalo ludus coniungeretur; arbitrariè etiam esset puniendus, qui ludis licitis, sed vltra terminos regularis recreationis, sępius, vel cum scandalo luderet. *ibid. q. 3. in fin.*

6 Tenetur tandem restituere etiam post 50. annos, quicumque in ludo aliquid à Regularibus, aut filijs familias seruis lucratus est, adeò vt non currat præscriptio longissimi tẽporis, & hoc in vtroque foro, quia tales perdentes non habent dominium rerum *ibidem, q. 1. diffic. 2.* Quapropter contractus celebrati inter ludentes, non valent. *ibidem.*

7 Ludere ludis prohibitis, est regulariter peccatum mortale ex superiùs dictis. Dixi *regulariter*, quia tales culpæ non inueniuntur in ludis concessis, non in ijs, vbi non adest periculum talium peccatorum, non vbi consuetudo abrogauit pęnas ciuiles, vel canonicas, non vbi fiat animi gratia ad refocillandas vires, ac priuatim, & sine scandalo, & non subsit auiditas lucri. *ibidem diff. 2.* Nam Franciscanus ludens sine nummis, & sine scandalo, ac non frequenter, non peccaret mortaliter, eo quod aleator, seu lusor dicatur, qui frequenter ludum exercet. *ibidem q. 2. resp. 3.*

MA-

MACHINATIO.

1 Est imaginatio, seu inuentio ad faciendum malum, quia licèt aliquando possit accipi in bonam partem, tamen ferè semper accipitur in malam. *Const. cap.7.stat.5.* Vide *Casus n.18.*

2 Machinatus autem ad dandum alicui venenum, punitur, ac si venenum dedisset. *Pœn. c.14.q.7.resp.3.* Vide *Conspirator: Percussio.*

MAGISTER.

1 Dicitur ille, qui alicuius rei præ cæteris curam gerit. Vnde Magister Nouitiorum dicitur, cui principaliter præ cæteris, immò quasi totaliter Nouitiorum educatio consignatur, cuius idea fuit Christus in educandis Apostolis, quasi Nouitijs. *Const.c.2.stat.27.vers. Assistentiam.*

2 Christus enim Apostolos, quasi Nouitios à sæculo abstraxit. Pręmij cœlestis spe inflammauit. Regulā perfectionis donauit. Exemplis vitæ firmauit. Eis se affabilem præbuit. Discretione magna circa ipsos semper vsus est. Crebrò eisdem datas lectiones morum, & disciplinæ repetebat. Si ab ipsis se ad orationes ad momentum separabat, statim tamen ad illos reuertebantur. Sinebat aliquando ad modicum eos pati, penuriam victus, maris tempestates. Frequentissimè orationibus exercebat. Dubia illis

illis proponebat, vt instrueret. Futura pericula, & legis Euangelicæ altitudinem enunciabat. Sic se gerere debet Magister cum Nouitijs, &c. *ibidem*. Vide *multa scitu digna*.

3 Quod vt assequatur, debet esse Sacerdos, vt eorum confessiones solus omninò excipiat. Vnde laici, qui Nouitijs laicis in ordine ad inferiora seruitia præficiuntur, Magistri dici omninò non debent, quia non sunt eis Patres spirituales in confessionibus, &c. Et absolutè Clemens VIII. Laicorum institutionem soli Magistro Sacerdoti commisit. *ibidem*.

4 Debet esse patiens, sapiens, expertus, doctus, qui maxima experientia polleat, & omninò in trigesimo quinto suæ ætatis anno, & decimo Religionis sit constitutus. Sic statuit in Decretis Clem. VIII. de Reform. *Ibidem stat. 35. vsque ad 40.*

5 *In Capitulo, vel Congregatione eligi debet per Diffinitorium, saltem ad triennium. Et si interim defecerit, per idem Diffinitorium subrogetur. ibidem stat. 35.*

Et qui Magisterium Nouitiorum sine causa recusauerit, ad Ordinis officia sexennio sit inhabilis *ibid.* Et è conuerso: Qui illud triennio dignè obierit, ad omnia Religionis officia promoueri possit. *ibid. stat. 40.*

MALVM.

Malè fieri, & non fieri, idem important; vnde

vnde si Generalis remitteret pœnas, quas ex præscripto non posset, Prouincialis non obedire tenetur. *Pœn. c. 29. q. 7.*

Mala fides nunquam præscribit, sic infamator non potest præscribere tempus, quia semper est in mala fide, nisi pro præscriptione intelligamus tempus interpositum totalis obliuionis, ita vt non sit in memoria eorum, qui audierunt infamiam. *Pœn. cap. 10. q. 10. vers. Poterit.*

MANDATVM, MANDARE.

1 Mandatum est duplex; aliud expressum, aliud tacitum: Expressum dicitur, quod nutibus, verbis, vel scripto declaratur: Tacitum dicitur, quod per æquiualentia declaratur, vt cum aliquis offensas exagerat coram seruis, vel amicis, quod sunt infidi, vel ignaui, quia suas iniurias non vindicant. Vnde mandans fieri delictum, incurrit omnes pœnas comminatas in statutis contra delinquentes, nisi absolutè, & independenter à mandato mandatarius ex se delictum committere fuisset paratus, & commisisset, tunc enim, quia non influit in peccatum, pœnas non incurrit; nam non est irregularis mandans, vel consulens homicidiũ, si illud aliqua ratione non influxit. *Pœn. c. 2. quæst. 7.*

2 Mandans dicitur facere, non propriè, sed inter-

interpretatiuè, & dicitur causa facti principalior, quàm exequens, ideò magis est puniendus. *ibidem.*

Manifestæ iniuriæ. Vide *Iniuria. Conseruator.*

Marchionissæ quoad ingressum ad clausurã. Vide *Clausura Fratrum.*

MATER

Alloqui potest cum sua filia Moniali sine licentia, eo quia talis locutio nullam suspicionem admittat. *Const. cap.* 11. *stat.* 7. *q.* 6.

MATERIA

Leuis ex se, vt est silentium &c. attentis circumstantijs grauibus, potest præcipi sub mortali, nam ex statuto Religioso non solùm tenemur abstinere à verbis malis, & otiosis, sed etiam à bonis, & licitis, quia per statutum nobis prohibentur, & recta ratio dictat, tempus enim est loquendi, & tempus tacendi. *Const. c.* 3. *stat.* 10.

MATVTINVM.

Ad mediam noctem debet cantari, vbi verò ex aliqua causa adimitur, debet cani ante auroram, vel in aurora, quia hic attenditur non tantum laus Diuina, sed aliqualis corporis castigatio. Priuatim autem recitantes, debent

po-

potius præuenire post Completorium, quam postponere post auroram. *Constit. cap.* 3. *stat.* 4.

Mauriti. Vide *Infidelis*.

MEDICINA.

Medicinam exercere citra necessitatem (quæ nullis legibus clauditur) vel Chyrurgiam, vel pharmaca &c. extra Ordinem, sub pœna priuationis actuum legitimorum per biennium, & carceris arbitrarij, nobis prohibetur; quia potest accidere mors, & ideo irregularitas, & nimiæ fratrum conturbationi, & sæcularium offensis, & paupertatis ruinæ aditus aperiretur. Vnde non tantum Clericis, sed etiam Laicis interdicuntur. Intra Conuentum verò possunt experti, etiam Clerici, de licentia tamen expressa, supradicta exercere. *Constit. cap.* 5. *statut.* 15. Quia Medicus non est Religiosus, sed mendicus, ait D. Bernardus. *Pœnal. cap.* 17. *quæst.* 6. *vers. Respondeo ex Bernardo*.

MENDICANTES.

Transire non possunt ad non Mendicantes, ex varijs Decretis Apostolicis. *Constit. cap.* 2. *stat.* 5. Nec Minimi ad alios, nec ad Minimos nostri Reformati, & Capuccini, nec Capuccini ad nos, neque nos ad ipsos, sub pœnis ex-

com-

communicationis, & perpetuæ priuationis vocis actiuæ, & passiuæ omnium officiorum. *Const.c.2.stat.5.* Vide *Licentia*.

MERCES.

Mercedem pro laboritio accipere conuenit Minoribus, licet eam ciuiliter petere non possint. Quæ si fuerit pecuniaria, & non transita in vsum fratrum, potest eam, & debet Sindicùs in vsus, & necessitates fratrum in communi alienare, aut consumere in propria specie, si possit, eam debent fratres, aliter accipere mercedem, est proprietas. *Pen. c.7. casu 8. diff. 2. & 4.*

Merum Imperium. Vide *Imperium*.

METVS.

Cadens in constantem virum, vt sunt metus reuerentialis, & minæ, ac comminationes annullant, & inualidant, professionem, & electionem, quia tollit libertatem. Dicitur autem *metus cadens in constantem virum tunc solum*, quando maius est malum, quod timetur, quam illud, quod committitur; vnde dictante natura, vt euitet malum maius, minori se subijcit, sic minus malum iudicatur alicui suffragari indigno, quam amissio bonorum, filiorum, carcer, &c. in Religione verò, vbi hæc non occurrunt, timetur grauiter iniu-

 stum

ſtum impedimentum à conſecutione honoris, & ſimilia. *Pęn. c. 15. q. 6.*

Miniſter Generalis, vel Prouincialis. Vide *Generalis*, vel *Prouincialis*.

Miniſtri Eccleſiæ ſtipendium. Vide *Simonia*.

MISSA.

Vnica celebratur in principio Eccleſiæ, ſed adeò longa, vt vix ſine faſtidio duæ in vna die dici potuiſſent; populum enim cum Clero aſſiſtentem, & reſpondentem habebant, licet alicubi plura Altaria, & plures ideo Miſſæ aliquando fuerint: Nunc verò plures in die Miſſæ celebrantur, ob Sacerdotum, & populi frequentiam, cui per vnam omninò ſatisfieri non poſſet, & vt contra culparum frequentiam, frequentior medicina adhibeatur, & quaſi obliterata Dominicæ Paſſionis memoria renouetur. Vnde Sacerdotes noſtri quotidie celebrare iubentur, clerici, & laici ſemel ſaltem in hebdomada, & bis infra Aduentum, & Quadrageſimam communicare. *Conſtit. cap. 5. ſtatut. 3.*

2 Et qui notabiliter, & ſcandoloſè in hoc deficerent, poſſunt à Superiore puniri. *Pęnal: cap: 2. concl. 2. verſ. Ex quibus.*

3 In Miſſis nouellis oblationes pecuniarias recipientes ſunt proprietarij, aliæ autem

ſpon-

ſpontaneæ, dummodo non fiant pecunijs, poſſunt recipi. *Conſt. c. 2. ſtat. 60.*

4 Miſſam Conuentualem celebrare tenemur propter decorem Eccleſiæ, fratrum, & ſæcularium conſolationem, & exemplum, non tamen quotidie, aut ſub mortali, ſed ſub graui veniali, nec omninò ad duas Conuentuales Miſſas tenemur, quando in Miſſali aſſignatur. *Conſt. c. 3. ſtat. 6.*

MISSIONARII.

1 Miſſionarij eligi debent (maximè pro Familia Terræ Sanctæ) ex omnibus fratribus, qui laudabili, & certo teſtimonio Prouincialium, & Patrum, magis pij, deuoti, in fide constantes, maximè idonei appareant admittendum, quia inter infedeles vadunt vbi poſſunt de fide requiri, & tentari, vbi vt plurimum pecunias debent contractare, & expendere per ſeipſos, quando ſcilicet aliter non poſſunt, v. g. ſuper firmius fundamentum debent ſtabiliuiſſe fidei conſtantiam, & regulæ obſeruantiam, ne inter tot pericula debilitata iam ex praua conſuetudine, totaliter corruat eorum conſcientia; Non eſt tamen, quod vadant, maximè ad loca Sancta cum animo actualiter parato ad martyrium, ſed ſufficit eis habitualis promptitudo cum conditionibus prænarratis, quia ex experientia tam longa habetur

moralis certitudo, quod nisi ad hoc seipsos vltrò exponant, non tentantur à Turcis ad negandam fidem; vnde non mittuntur propriè ad prædicandum Euangelium, aut ad conuertendos Turchas, sed ad populandos illos Conuentus; vnde fratres prænarratis conditionibus præditi, possunt per obedientiam adigi à Superioribus, vt illò vadant; Superior verò indisciplinatos mittens, ob præfata pericula, peccat mortaliter. *Const. c. 12. stat. 2.*

2 Quod autem Missionarij, vt supra pecunias quærant, & in necessitate accipiant, & expendant, ac etiam data causa, habitum sæcularem assumant, vltra quod à iure naturali tunc eis conceditur, non est contra puritatem Regulæ; vnde eò euntes vadant vbi Regulam spiritualiter obseruare non possint; possunt enim supradicta fieri pro ædificatione, & reparatione Conuentuum pro necessarijs ad vitam: ergo eo magis pro illis Conuentibus, & fratribus, qui pro summo honore, & salute Reipublicæ Christianæ, tot cum incommodis conseruantur. Adde Sanctæ Sedis expressa ad hoc Decreta. *Const. c. 12. statut. 2. per totum, & stat. 5. q. 1.*

MODESTIA.

Est virtus docens in omnibus rebus temperamentum, modumque seruare. Modesti debent

bent esse sermones omnium fratrum, sed maximè Superiorum in corrigendo. Et notabiliter in hoc defectuosi, possunt puniri, & ab officio suspendi. *Pœn. c. 13. q. 9.*

MOLESTARE.

Molestare est alicui iniustum grauamen inferre, vnde cum inhibentur molestari, nisi certioratis EE. DD. Cardinalibus, &c. per quinquennium fratres, qui quouis modo pro manifestanda veritate ad Sanctum Inquisitionis Officium accesserint, non intelligitur, quod corrigi, aut puniri non possint, quando indisciplinatè viuunt, v. g. in disciplina, silentio, obedientia &c. quia sic quotidie esset ad ipsos Eminentissimos recurrendum; à fortiori non videtur habere locum in grauissimis delictis, quæ taxatam in statutis habent pœnitentiam; hoc enim non est aliquem molestare, sed ordinariam ei pœnam inferre, aliàs deprehensus in actuali homicidio, aut adulterio &c. non posset puniri, aut detineri, ne molestaretur, donec certiores facti sint de successu DD. Inquisitores, & interim reus semper fugeret. *Pœn. c. 22. conclus. 7. Aduert. 2.*

MODVS.

Conficiendi scripturas contra Generales hic est, vt Guardiani in singulis Conuentibus as-

ſumptis Scriba, & teſtibus, inquirant de mandato Prouincialis ſui, & Diffinitorij de quærelis contra Generalem, & ſi aliquas legitimas, & legitimè probatas, in ſcripto redigant, ſigillo obfirment, & ad ſuam Congregationem ad hoc congregatam tranſmittant. Patres verò Congregationis ex ijs ſolas legitimas maximè, & legitimè probatas aſſumant, & debitè in ſcriptis redactas, Cuſtodi conſignent, ad Capitulum Generale deferendas; quod Capitulum Generale, vt poſſit Miniſter, vel ſe purgare, vel puniri, prout erit de iure, debet ad hoc Iudices particulares inſtituere. Quod ſi quærelæ ſint contra Prouincialem ad Capitulum Generale mittendæ, eæ à Guardianis legitimè probatæ ad Cuſtodem immediatè, & ad Patres congregatos, inſcio tamen Prouinciali tranſmittantur. *Conſt. c. 8. ſtat. 23.*

MOLLITIES.

Eſt voluntaria procuratio ſeminis fluxus extra vas, ideſt ſine congreſſu, ideo contra naturam, & ideo punitur pœna ordinaria ſtatuti. *Pœn. c.* 8. *q.* 4. Vide *Fornicatio*.

MONACHI.

Benedictini non poſſunt ad alios, nec ad Carthuſianos tranſire ſine licentia Papæ, vel Generalis, vel ſui Conuentus cum Abbate, ali-

aliter euntes, & recipientes, ſunt excommunicati per Eugenium Quartum. *Conſt. cap. 2. ſtat. 5.*

MONASTERIVM.

Monaſterium totum, & Collegium excommunicari non poteſt, ſed tantum perſonæ particulares, quia excommunicatio non cadit, niſi ſuper perſonam veram, Monaſterium verò non eſt perſona vera, ſed repreſentata. *Conſtit. c. 11. ſtat. 6. concl. 4.*

Monaſterium fratrum. Vide *Conuentus*.

Monaſterium ingredi Monialium. Vide *Clauſura Monialium*.

MONIALES.

1 Monialium curam licet Religio ſemper abhorruerit, etiam à principio, quippe quæ nimium inquietudinis, & aliorum incommodum in Religione inuehit, Vnde dicebat S. P. Franciſcus: *Timeo, ne dum Deus nobis abſtulit vxores, Diabolus nobis procurauerit ſorores*, vt refert *Vuadingus ad ann.* 1219. *n.* 44. *Conſt. c.* 11. *ſtat.* 6.

2 Tamen ex caritate, vt ſcilicet melius per Regulares regularium vita dirigatur, ſubſunt omnimodè Generali in toto Ordine, & Prouincialibus in ſuis reſpectiuè Prouincijs, & ordinariæ iuriſdictioni Moniales S. Claræ. Vr-

banistæ, Tertiariæ, seu S. Elisabeth, & Conceptionis, postquam ex iteratis earum precibus; immò & agitatis litibus impetrarunt, vt per Decreta Apostolica sæpius repetita, earum nobis cura demandetur. *ibidem*.

3 Qui propterea Ministri, vt ait B. Pius V. plenum ius, & liberam auctoritatem, & in spiritualibus, & in temporalibus omnimodam iurisdictionem habent, in domos omnes, Monasteria, & loca quæcumque necnon personas tam in capite, quam in membris visitandi, corrigendi &c. Ideò eas opportunis temporibus visitare, corrigere, Confessarium eis assignare ex iustitia tenetur. *ibidem*.

4 *Quod si aliquod Monasterium adeò insolens fuerit, vt spreta Superiorum auctoritate, & rupto sanctæ obedientiæ vinculo in contumacia perstiterit: aut ad Principes, vel Magistratus, aut ad quoduis externum Tribunal pro auxilio, fauore, vel consilio, contra Ordinis iurisdictionem, ac libertatem confugerit. Vel ad alios quoscumque fauores sæcularium ad reformationem, restaurationem, & reparationem disciplinæ regulares declinandum, seu repellendam, illud anathematis vinculo ex Apostolica sanctione innodetur, & ab Ordinis ipsius cura abdicetur, & ab eo Fratres ad eius gubernium antea destinati amoueantur. Ibidem vers. Hinc mirum.*

5 Hæc autem excommunicatio, & abdicatio

catio non poteſt fieri à ſolo Miniſtro, ſed ſimul cum diffinitorio (ſicut & de inſtitutione Confeſſariorum) quia eſt de maximis Religionis negocijs, vnde nec niſi pars maior Monialium rebellauerit, non poteſt inferri, nec ob leues cauſas cum zelo ſine ſcientia, ſed rebellio debet eſſe grauiſſima pertinax, & contumax. Vnde debent præcedere monitiones paternæ, præcepta canonica, citationes, intimationes per temporum interualla, eaque replicata, vt ſexus fragilitati, & imperfectioni, paternè, & iuſtè conſulatur: Minus enim præſumitur peccare ruſticus, & mulier, quam doctus, & vir, quo proceſſu niſi abſoluto, ad prædictas pœnas contra Monaſterium deueniri non poteſt, quia ſupremum illis irrogatur malum, regulari earum diſciplinæ præiudicium infertur, & populis ſcandala generantur. *ibidem verſ. Cuius praxis*.

6 Quo tamen proceſſu finito, ſi in rebellione perſiſtant, debet Diffinitorium pronunciare ſententiam anathematis contractam, & abdicationis à Religione, & inſtrumentum talis renunciationis cauſas continens, Epiſcopo præſentare, nec aliter poteſt Diffinitorium tergiuerſari, quia hoc ſub grauiſſimis pœnis ſuſpenſionis, & alijs præcipitur rigoroſè. *ibid.*

Moniales alloqui. Vide *Licentia*. Vide *Loqui*.

Mo-

7 Monialium numerus certus esse debet; & saltem duodecim, licet ex Decreto Sac. Cong. 27. Maij 1603. quindecim, inclusis conuersis reperiantur professæ. *Constit. c. 11. statut. 7. concl. 8. quæst. 3.* Qui numerus in vnoquoque Monasterio debet ab Episcopo, & superiore Regulari simul præfigi. *ibid. concl. 8.* itavt ex redditibus Monasterij, & consuetis eleemosynis commodè substentari valeant; pensatis tamen pensandis. Superiores verò supra talem numerum aliquam Monialem recipientes, siue sint Monachæ, siue Ministri (non tamen confessarij, aut mediatores comprehenduntur) aut recipi, aut profiteri consentientes, vel negligentes, officio priuentur, & inhabiles ad vocem actiuam, & passiuam reddantur. *ibidem q. 1.*

8 Qui etiam præfixus numerus augeri sine licentia Papæ, vel Sac. Cong. non potest, etiamsi notabiliter augeantur redditus Monasterij, itaut receptio aliarum, nullum incommodum Monasterio pariat. Vnde supranumerariæ recipi non possunt, nisi de expressa licentia Sac. Cong. & nisi duplicatam dotem præ cæteris ordinarijs afferant, iuxta Decretum S. Cong. 6. Septemb. 1604. *Constit. cap. 11. stat. 7. concl. 8. quæst. 2.*

Moniales professæ exire de clausura non possunt, sicut nec Nouitiæ. Vide *Clausura Monialiũ*

Mo-

Monialium clausura. Vide *Clausura Monialium*.

Monialium Confessarius: Vide *Confessarius Monialium*.

Monialium Abbatissa. Vide *Abbatissa*.

PVELLAE.

9 Puellæ in Monasterijs educandæ sine expressa licentia Sac. Cong. recipi non possunt, & insuper Moniales capitulariter congregatæ pro maiori parte consentiant, & Monasterium eas recipere sit solitum, & actu retineat, & in Monasterio sit habitatio apta pro eis separata pro illarum educatione, à Professarum, & Nouitiarum dormitorio: excedant septimum, & non superent 25. annum: Non sint vltra numerum præfixum: ingrediantur solæ modesto vtantur vestitu: clausuræ leges obseruent, quas si semel violauerint, sine noua licentia, egressum attentante, recipi non possint, nisi regularem habitum suscipiendi animo essent reuersuræ: Adsit idoneus fideiussor pro alimentis anticipatè soluendis, nec eis permittatur deferri victum quotidianum à parentibus. Finito tandem anno 25. expellantur, monente Episcopo, vel de egressu, vel de susceptione habitus, ex Decreto Sac. Cong. *ibidem concl.* 8. *quæst.* 5.

10 Monasterij Protectores, Procuratores, Me-

Medici, Conductores, Factores, Exactores, Scriptores, & Seruitores tam viri, quam mulieres, quibus Monasteria indigent, non assumantur, nisi antea à Superiore approbentur, ex Decreto Sacræ Cong. quia cura Monasteriorum, & bonorum ad illa spectantium, & ingressus in illa ad Superiores spectet: ergo & cura eis inseruientium, ne per inutiles, malos, aut suspectos, Monialium bona & negotia administrentur. *Constit. cap. 11. stat. 7. concl. 6.* Vnde & Monialium bona inuentariare: & in Archiuio Prouinciali asseruare debent Superiores. *ibidem quæst. 2.* Quod tamen eis non conuenit iure proprietario, aut dispositiuo, sed tantum directiuo: Monasterium enim non est membrum Prouinciæ, sed solum commendatùr Prouinciali; vnde iste non potest de eorum bonis disponere, nec suo nomine fiunt contractus, sed nomine Monasterij, cum assensu ipsius Prouincialis, vt interueniant Tutores, Iudex, & consanguinei in contractibus minorum, ne scilicet eis damnum inferatur. *ibidem concl. 6. resp. 1.*

11 Vnde contractus factus à Monialibus circa bona immobilia sine consensu Superioris, est nullus, immò pro eorum permutatione, alienatione, ac venditione, ac conuersione pretij in vtilitatem Monasteriorum vltra licentiam Superioris, & maioris partis Monaste-

rium

rium, requiritur licentia Sac. Cong. Concil. ſub pœna priuationis vocis actiuæ, & inhabilitatis in poſterum. *ibidem reſp.* 2.

12 Adminiſtratores verò bonorum Monaſterij tenentur Epiſcopo, adhibitis Superioribus Regularibus, quotannis ſuæ adminiſtrationis rationem reddere. *ibidem concl.* 6. *q.* 3. Non tamen tenetur Prælatus Regularis rationem reddere de expenſis factis ex eius præcepto circa clauſuram, Eccleſiam, & alia Monaſterij loca, non enim iſte eſt adminiſtrator, ſed ſuperior deputans adminiſtratores, & collega Epiſcopi in audiendis illis computis; vnde eo Prouinciali non vocato, non poteſt ad hæc Epiſcopus procedere. *ibidem dub.* 3. Quod ſi fraudem in computis inueniat, Epiſcopus poteſt contra adminiſtratores ad punitionem procedere. *ibidem dub.* 6.

13 Non poteſt tamen Epiſcopus cogere ſuperiores Regulares, vt conueniant coram ipſo ad audiendas iſtas rationes, ſed benè rogare; dicit enim *ſed adhibitis*, ſicut dicimus adhibitis teſtibus, vltra quod cum ipſi tales rationes viderint. *ibidem dub.* 5.

14 Monialibus debetur dos titulo ſuſtentationis, quia ſicuti datur dos in matrimonio carnali, non per Sacramentum, ſed ad ſubſtentationem coniugis, ita datur dos in Monaſterium pro ſubſtentatione Monialis. Quapropter

pter excluditur ſimonia etiam in Monaſterio diuite, vnde tuta conſcientia ex conſuetudine, & Summorum Pontificum conceſſionibus, pactiones, & exactiones dotium ſunt licentiæ, dummodo non intendantur formaliter ob ingreſſum, vel profeſſionem, vt ſi vilis aliquã, vel deformis, vel ex maculato genere, vel inhabilis, quæ aliàs non reciperetur, niſi propter dotem, vel cum dote abundantiore; tunc enim eſſet ſimonia. *Conſtit cap.* 11. *ſtatut.* 7. *concl* 7. *quæſt.* 1.

15 Habere autem vltra dotem cenſus, vel redditus vitalitios iure Monaſterij poſſunt non iure proprio, quia ex voto paupertatis hoc ſibi repugnat, contra quod nec tempore, nec abuſibus poſſunt vllo modo præſcriberẽ; tenentur enim ſicut alij Regulares ad omnes rigores circa votum paupertatis. *ibidem quæſt.*2. *Vnde pecuniæ quacumque ex cauſa Monaſterio prouenientes, inconſulto Superiore nullis vſibus, etiam inſtaurandæ clauſuræ applicari poſſunt, ſed ex eis bona ſtabilia, vel redditus, vel cenſus legitimi comparentur. ibidem concl.* 7.

16 Nec ſuper oblatas eleemoſynas, aut cenſus vitalitios, etiam quoad vſum haberẽ poteſt Monialis peculiarem aliquam rationem, aut iuriſdictionem. Verum enim vero, conſtituta in neceſſitate æquali hac Moniali, & altera, hæc præferenda eſt, cui data fuit eleemoſyna,

na, ne benefactores fraudata sua intentione; à dandis eleęmosynis retrahantur. *Constit. cap.* 11. *statut.* 7. *concl.* 7. *quæst.* 2. *dub.* 1. Immò præfecta alijs Monialibus omninò talem eleęmosynam applicare non potest, si de præcisa voluntate dantis circa talem Monialem constet. *ibidem*. Vnde & in conscientia singulæ tenentur pecunias, & huiusmodi sibi obuenientes infra 24. horas Præfectæ assignare; quod si per duos menses aliquid graue occultauerint, vltra peccatum mortale, puniri debent vt proprietariæ. *ibidem dub.* 2.

17 Quare donare non potest sine expressa, vel tacita Abbatissæ licentia, à fortiori, si ea contradicente donet, peccatum est iuxta doni quantitatem: censetur verò tacita licentia, si ad compensationem beneficiorum donet, dummodo non sit ob priuatas, & minus castas amicitias, in quibus licentia nullo modo cohonestari potest; in alijs enim casibus supponitur, semper dare nomine Monasterij, licet ipsa particulariter donet, quia quæ inde recipit, vel receptura est beneficia in Monasterij vtilitatem finaliter vergunt Ita decretum fuit pro Monialibus S. Claræ Neapolis, & vicinarum Ciuitatem, annuente Clemente VIII. die 2. Iulij 1589. his verbis: *Neque vllius generis bellaria, edulia, esculenta, tentacula, offellas, confectiones, & syruppata, vel alia similia quæcumque*

quæ conficiant, aut coquant, & illa venditent, donent, aut largiantur, nisi de licentia Abbatissæ, & de rebus modicæ impensæ, & in consanguineos tantum. Const. cap. 11. stat. 7. concl. 7. quæst. 2. dub. 7.

Pro alijs autem Monasterijs habentur hæc verba: *Monasterij quidquam nemini, nisi minimum sit, & cum consensu, vel licentia, dono detur. ibidem quæst. 2.*

18 Ne verò vltra stipendia Confessarijs donent Moniales, extant particulares prohibitiones Sac. Cong. nisi tamen cum magna charitate, assiduitate, & patientia seruiant, quia tunc posset applicari epicheia, quod de Concionatore, & alijs seruientibus est dicendum, *ibidem dub. 7.*

19 Hinc è contra, *ex bonis Monasterij Præfecta omnibus æquè prouidere studeat tamquam mater communis. Quod si neglexerit, suspendatur, vel officio priuetur, Superioris arbitrio*, & ratio est, quia Abbatissa habet liberam administrationem bonorum sui Monasterij. *Constit. c. 11. stat. 7. concl. 7. dub. 7. q. 4.*

20 *Omnes Moniales Choro addictæ, ad diuina officia die, noctuque conuenire debent*, si tamen ex causa desint (quæ causæ possunt esse muneris publici, aut necessitatis iudicio Præfectæ approbatæ, vt difficultas legendi, infirmitas &c.) nec priuatim illud recitent, non

pec-

peccant, nisi in Regula id eis præcipiatur (Choristæ enim *ex cap. 3. Regulæ* tenentur saltem ad Pater noster, sicut Conuersæ) aut obligatoria consuetudine id fuerit introductum: his enim præcisis, ad Diuinum Officium, nec ex Ordine sacro, nec ex beneficio, nec ex eleemosynis obligantur, cum de suis dotibus viuant, quod cum minori forsan ratione Religio Ioannis Dei, & Iesuitica, nisi ordinibus sacris sint initiati, obseruant. *Ibidem conclus.* 12.

21 *Singulis mensibus confiteri Confessarijs approbatis, & Eucharistiam sumere teneantur*; quod tamen eas ad mortale non obligat. *ibidem concl.* 13. *quæst.* 1. Confessio autem Monialium facta non approbato expressè pro ipsis, nulla est omninò, quia (nisi in casu extremæ necessitatis (iurisdictionem non habet; immò ipsi Superiores, si velint rogati (aliter non possunt) Monialium confessiones excipere, particulari ad hoc approbatione Episcopi, licet non examine, indigent. *ibidem quæst.* 2. 3. Vide *Confessarius Monialium*.

22 Communem debent habere locum, in quo simul laborent; commune Refectorium, communem locum, in quo omnium vestes asseruentur, commune Dormitorium, in quo singulæ in singulis stratis dormiant. *ibidem concl.* 14.

23 Recipere non possunt Puellam ad habitum, nisi eius voluntas prius ab Episcopo examinetur, & nisi concurrat Superioris consensus, quia ipse est caput Monasterij, & nisi per suffragia secreta illi suffragentur Moniales capitulariter congregatæ pro maiori saltem parte, qui excessus potest compleri in paritate votorum per votum Superioris, quia ipse est in tali scrutinio Superior ordinarius, vnde potest suffragari. Receptio aliter facta est nulla. *ibidem concl.* 15. *q.* 1. 2. 3.

24 Debet insuper Puella duodecimum annum excedere, quia vix ante potest de eius deliberata voluntate constare. Receptio autem paulò antea facta non annullatur, quia potest examinari, cognito postea tempore ante professionem. *ibidem*.

25 Cogentes Puellam ad ingressum, vel ad habitum, vel ad professionem (diuisiuè etiam sumptis) incurrunt excommunicationem latæ sententiæ: *ita Concil. Trid. sess.* 25. *cap.* 2. *de reg.* non tamen reseruatam. Absolui tamen non possunt, nisi prius illam eduxerint è Monasterio, etiam post professionem, nisi constet, eam postea voluntariè, & libenter fuisse professam quia semper durat coactio, quæ est causa excommunicationis. *ibidem concl.* 15. *quæst.* 4.

26 Non incurritur autem hæc excommunica-

nicatio, nisi secuto effectu, nec ab Imperatrice, & Regina, nec qui iustum timorem incuteret, v.g. qui ei diceret: Nisi fias Monialis, accusabo te de stupro, quod verè ipsa commiserat; tunc enim non cogit sed ostendit ei modum euadendi infamiam, quam aliter euadere non potest; aut qui cogeret in casibus permissis, v.g. post votum Religionis emissum, aut si post matrimonium ratum hoc non velit consummare titulo Religionis, potest cogi aut ad Religionem, aut ad matrimonium consummandum: Neque qui cogeret filiam ad intrandam clausuram, vt cautè, & honestè viuat vsque ad ætatem nubilem, non autem habitum suscipiat: ingressus enim hic prohibitus intelligitur in ordine ad habitum, nec incurrunt parentes, qui precibus, & blanditijs puellam hortantur, aut si matrimonij onera, & difficultatem, dotis defectum, mundi pericula, Religionis bona, importunis etiam precibus suggererent, nec si minarentur se ei aliquid ablaturos ex bonis, quod legitimè possunt alteri donare. *ibidem quæst.* 4.

27 Incurrunt autem, si addant metum reuerentialem, hic enim annullat professionem in viris, ergo à fortiori in puellis, incurrunt si minentur, se dotem ei negaturos. Incurrunt etiam eandem excommunicationem si impediunt, vt supra, v.g. si persona potens mi-

naretur grauiter contra Monasterium, non si minaretur eleęmosynam non amplius daturum, alioue modo distrahant, aut impediant. *ibidem quæst.* 4.

28 Eandem incurrunt excommunicationem, qui consilium, auxilium, & fauorem circa huiusmodi violentias administrant. *ibid.*

29 Acceptata verò puella, debet infra quatuor menses ingredi Monasterium, nisi iuxta declarationem Sac. Cong. ad sex menses ei prorogetur licentia, & pridie ante susceptionem habitus cum priuilegijs Nouitiorum debet Confessario Monialium confiteri, & ab eo sacram Eucharistiam recipere, vestes benedici debent, missa cantari, sermo haberi, nomen alicuius Sanctæ imponi &c. *ibidem q.* 5.

MONITIO.

1 Monitio trina omninò requiritur, vt aliquis ex contemptu inobediens declaretur, qua declaratione facta, non indiget iterum trina monitione, vt contumax declaretur, & pœna inobedientium puniatur. Interualla verò harum trium monitionum iudicio Superioris relinquuntur, dummodo ad minus quam ad 24. horas non restringantur. *Const. cap.* 1. *stat.* 6. §. 18. Vide *Contumax n.* 3.

2 Sic Religiosus ter monitus à Superiore, vt abstineat à suspecto consortio talis personæ, si dein-

ſi deinde inueniatur ſolus cum ſola, & adſint aliæ inhoneſtatis indicia, poterit ad pœnam ordinariam condemnari, ſicut leges ciuiles diſponunt de eo, qui poſt trinam monitionem in ſcriptis coram teſtibus, monitus à marito, ne cum ſua vxore conueniat propter ſuſpectum conſortium, ſi ſolus cum ſola inueniatur in domo, poteſt impunè occidi, vel à Iudice caſtigari. *Pœn.c.8.q.10.*

MORS

1 Mors naturalis eſt illa, quæ fit per ſeparationem animæ à corpore. Mors autem ciuilis eſt perpetuitas carceris, exilij, triremium &c. *Pœnal. cap. 4. quæſt. 5. verſ. Dices ſecundo.*

2 Moriens in peccato mortali, v.g. inexcuſabilis proprietatis in actuali fornicatione, in actuali inuaſione contra alium occiſus, cum ſcripto necromantico, vel hæretico, ſupra perſonam, mortuus inuentus, adiuncta diffamatione prioris conuerſationis, qui ſeipſum occidit, niſi probabiliter coniecturetur, quod ſe occiderit ex vehementi paſſione, quæ eius intellectum dementaſſet, ſepultura eccleſiaſtica carere debet. *Pœnal. cap. 7. quæſt. 1. verſ. Dices propterea.*

3 Morientes è contra cum habitu noſtro, vel cum illo ſepelliri eligentes, lucrantur in-

dulgentiam plenariam; & Parochi nequeunt eos impedire, sub pœna excommunicationis Papæ reseruatæ. *Const. cap. 2. stat. 71. in fine.* Vide *Habitus*.

MOX.

Est modicum interuallum non determinatum, sed iudicio boni viri, secundum subiectam materiam determinandum; nam aliquando accipitur pro *quamprimum fieri potest*, aliquando pro spatio decem dierum, aliquando pro triduo &c. totum igitur relinquitur iudicio prudentis Superioris. *Const. c. 2. stat. 15. quæst. 1. §. 7.*

MVLIERES.

Introducentes ad malum finem. Vide *Clausura Fratrum*.

MVNDVS.

Sine litteris regi non potest, vnde scientia non tantum habenti prodest, sed toti Ecclesiæ, quæ ad sui regimen litteratis indiget; eminens enim scientia præferendus est in successionibus nobili genere, eo quia nobilem nasci sortis est, scientem esse virtutis est; ideò benè dixit Cicero contra Salustium. *Satius est me meis fulgere moribus, quam maiorum opinione niti, vt sim posteris meis nobilitatis initium, & virtutis exem-*

exemplum; quod enim desinit in te, incipit in me. Pœn. cap. 2. quæst. 11.

NATIVITAS

Domini Nostri Iesu Christi si venerit in feria 6. an Fratres Minores excusentur à ieiunio, & an possint carnibus vesci, necne? Respondetur, adesse multas opiniones pro vtraque parte probantes, quas Auctor citat, quasque melius, Lectori considerandas duxi. Vide ergo. *Const. cap. 3. stat. 13. quæst. 5. & verb. Carnes.*

NARRATIVA.

Essentialis falsa vitiat gratiam, & nullam reddit, non sic autem narratiua accidentalis. Dicitur autem narratiua essentialis, quæ est causa finalis in Principe ad concedendam gratiam, sine qua eam non concessisset. Dicitur autem narratiua accidentalis, quæ non est causa finalis ad gratiam, sed est merè extrinseca, & solum est impulsiua, idest impellit Principem ad gratiam facilius concedendam, quam tamen nihilominus concessisset, licet non tam faciliter. Si autem cognita hac fraude licet extrinseca, Princeps non concessisset gratiam, aut saltē sub alijs grauioribus conditionibus, tunc narratiua falsa, licet accidentalis, vitiat gratiā, & facit eam subreptitiam. *Pœn. c. 29. q. 1.*

NECESSITAS.

1 Est quodlibet iustum impedimentum, immò vtilitas, & necessitas in iure æquiparantur. *Pœnal. cap. 9. quæst. 3.* Diuiditur autem in publicam, & priuatam. Publica est, quæ bonum publicum Religionis, ac etiam particulares respicit: Priuata verò est, quæ particularem personam tangit, quatenus est particularis. *Pœn. c. 9. q. 8.*

2 Necessitates autem vrgentes, quibus extantibus Prouincialis potest mittere suos subditos extra limites Prouinciæ, & Guardianus extra limites Conuentus sunt istæ, scilicet, si in proximo pago morti proximus deuotus, aut nobilis reperiretur, si inimicitia, vel duellum, aut scandalum impedienda essent: si cibaria procurari de præsenti oporteret: si agendum esset negocium concernens conseruationem Conuentus, persecutiones fratrum, mortem, vel occisionem, vel grauissimas simultates amicorum, parentum, consanguineorum: si Princeps benefactor, vel à quo incommoda timeri possent, instaret, mitti fratres vltra 30. milliaria, nec tempus suppeteret pro petenda licentia à Prouinciali, aut à Generali, quia distarent satis, vel quid simile. Possent Guardianus, & Prouinciales ablegare fratres contra formam statuti. Et licet hoc non sit re-

quisi-

quisitum à lege, tamen consulerem, vt de necessitatibus à PP. Discretis decerneretur. Horum ratio est, quia non est mens Religionis obligare in his casibus, qui potius incommodarent, quam promouerent bonum commune in Ordine, ad quod statuta feruntur. Facit enim pro hac parte epicheia, quia cessat statutum in his casibus, & subintrat dispositio iuris communis, vel rationis, quæ censetur legibus absoluta. *Pœnal. cap. 9. quæst. 8.* Vide *Apostasia num. 33. 34. & Constitut. cap. 3. stat. 23. q. 4. & cap. 8. stat. 34. dub. 3.*

NEFANDVM.

1 Scelus, & crimen pessimum completè committentes &c. *Legitimè conuictus sic punitur, scilicet. Nudus omnino cum solis femoralibus, coram fratribus legitimè congregatis, manibus ligatis, flagellis cædatur, quamdiu ipse psalmum Miserere recitet, & leuiusculis flammis hinc inde circumpositis, quodammodo comburatur, & ad perpetuos carceres irreuocabiliter condemnetur, vbi pane, & aqua tribus diebus in hebdomada ieiunet, & vitam suam in amaritudine fleat. Pœnal. cap. 8. vers. Quarto in principio.*

2 Datur enim denudatio ad confusionem: verberatio ad dolorem: manuum vincula ad reatum: flammæ ad Diuinæ, & æternæ expiatio-

tionis exemplum: carceratio perpetua (quæ eſt mors ciuilis in Religione) pro morte naturali, quæ huic neſando crimini à iure ciuili fuit ſancita: ieiunium carnem macerat: fletus pœnitentiæ, & concupiſcentiæ maculas lauat. *Pœnal. cap.* 8. *quæſt.* 11. Nos autem debemus proprijs legibus Religionis gubernari, non verò ſecundum leges communes. *ibidem*.

3 Requiritur autem, quod ſcelus neſandum ſit conſummatum cum maſculo, ſi enim cum fœmina reus quis committeret, non eſſet pœna ordinaria puniendus. Aduerte tamen, quod non propter vnum, vel propter duo peccata neſanda commiſſa plectitur hac pœna (quamuis poſſit damnari ad triremes) ſed propter exercitium, & hoc remittitur iudicio Iudicis prudentis. *Pœnal. cap.* 8. *quæſt.* 11. *verſ. Nec ſecundum, & Pœnal. cap.* 21. *quæſt.* 2. *verſ. Circa vndecimum*. Vide *Fornicatio*.

NEGLIGENS.

Dicitur, qui non facit, quod debet, non punitur, tamen, niſi in re graui dolus intercedat. *Pœn. c.* 9. *q.* 10. *reſp.* 1.

NEGOTIA.

Exercere in Romana Curia nullus omninò poteſt, inconſulto Procuratore Generali, aut

Com-

Commissario Curiæ respectiuè, & de expresso eorum consensu, vel nisi particularem habeat à Generali facultatem, sub pœna priuationis actuum legitimorum. In statutis autem Reformatorum *cap.* 8. *num.* 64. carceratio duorum mensium datur. *Pœn. cap.* 17. *q.* 5.

NOBILITAS.

1 Dicitur ius sanguinis immutabile, & dignitas à parentibus delibata, quæ per ingressum in Religionem non amittitur, licet amittatur ius dominij; Religiosus enim fit miles Christi supremi Imperatoris. *Pœnal. cap.* 2. *quæst.* 11.

2 Nobilitatem tria inducunt, nempe natiuitas, honor, & scientia; diuitiæ non inducunt, sed fouent nobilitatem; scientia vero nobilitati æquiparatùr, quia litteratis præcipuè indiget Ecclesia ad suum regimen. *ibidem*. Vide *Mundus*.

3 Quamuis autem contra Nobilem in Religione per doctrinam, aut gubernia, cautius procedatur, attamen probato legitimè delicto, non fit differentia inter nobilem, & ignobilem, quia pœnæ æqualiter in omnes fulminatæ sunt; nec excipiuntur insignes litterati, eminentes Concionatores, conspicuo sanguine nati, quinnimmò tales tituli aggrauant delicta. *Pœn. c.* 2. *q.* 11. *vers. Ad quæstionem*.

NO-

NOTA.

Idem est, quod infamia, & ignominia. *Pæn. c. 10. q. 4.*

NOTARIVS.

Condemnatus de falso non potest amplius instrumenta, aut processus conficere, quia est infamis. *Pænal. cap. 10. quæst. 2. diff. 4.* habet autem Notarius vim duorum testium, vnde Notario affirmanti v. g. magis creditur, quam testi neganti. *Pæn. cap. 1. quæst. 2. vers. Tandem circa.*

NOTABILITER.

Est particula indicans conspicuitatem & excellentiam eius, cui adijcitur. *Pænal. cap. 27. conclus. 3.*

NOTORIVM.

Duplex est: aliud iuris, aliud facti. Notorium iuris facit confessio rei facta in iudicio, vel sententia condemnatoria in reum lata. Notorium verò facti consurgit ex commissione criminis coram multis, quod non possit aliqua tergiuersatione celari, vt percutiens aliquem in Refectorio, repertus à multitudine in fragranti crimine, &c. *Pænal. cap. 4. Circa XXII. quæst. 9.* Et sic no-

notoria probatio exurgit ex eo, quod appareat ſententia condemnatoria in Archiuio, & producatur iactis. *Pœnal. cap. 8. quæſt. 7.* In notorietate autem facti, poteſt reus indefenſus condemnari. *Pœnal. cap. 1. quæſt. 4. aduert. 6. verſ. Excipiuntur*. Sed tale notorium facti ex ſe non ſufficit ad reddendum aliquem infamem, itavt repellatur à publicis actionibus, ſed debet declarari per Iudicem commiſiſſe tale delictum, qua declaratione criminis infamantis facta, non eſt neceſſe, vt reus declaretur infamis, quia infamia ſequitur delictum, ſicut laus opus bonum. *Pœn. c. 10. q. 2. diff. 2.*

2 Poteſt etiam dari aliud notorium, ſcilicet præſumptionis, quando v. g. non adſunt euidentiæ, ſed tantum præſumptiones communiter acceptatæ, vt quis communiter creditur filius Caij, ſed probari non poteſt, *Pœn. c. 4. q. 5.*

NOVITIA.

1 Durante Nouitiatu, nihil omninò præter victum, & veſtitum Monaſterio donare poteſt, ſub anathematis pœna, & quæuis renunciatio, aut obligatio, etiam donationis nomine facta, etiam cum iuramento, etiam in fauores cuiuſuis cauſæ piæ, non valet, niſi de licentia Epiſcopi intra duos menſes profeſſioni pro-

ximos

ximos fiat, nec tamen sic facta, suum sortitur effectum, nisi sequuta professione, aliter autem facta, irrita est, & nullius valoris. *Const. c.* 11. *stat.* 7. *concl.* 15. *q.* 6.

2 Professionem verò emittere non potest, nisi completo 16. anno ætatis, & nisi post susceptum habitum per annum in probatione steterit, & nisi de consensu expresso, vel tacito Superioris; Professio aliter facta est nulla, quia emissio professionis spectat ad Superiorem immediatè. Sic *Concil. Trid. sess.* 25. *cap.* 16. his verbis. *Finito tempore nouitiatus Superiores, Nouitios, quos habiles inuenerint, ad professionem admittant, aut è Monasterio eijciant.* Quod Decretum includit etiam Moniales. *ibidem q.* 2.

3 Debet etiam per mensem ante professionem Nouitiæ de ea moneri Episcopus à Præfecta, vt voluntatem Nouitiæ possit exquirere, an coactè, an liberè in Religione permaneat, an sciat quid sit fieri Religiosam? &c. Præfecta verò si non sic admoneat, potest ab officio suspendi Episcopi arbitrio, sed professio nouitiæ est valida, nec aliquam pœnam incurrit Superior consentiens tali professioni, quia super eum nihil auctoritatis tribuitur Episcopo. *ibidem conclus.* 16. *q.* 1.

4 Quod si coactam inueniat, eam Episcopus ad Religionem, debet eius inhibere profes-

fes-

fessionem, non enim propter aliud ei iniungitur huiusmodi exploratio, nisi ad tuendam libertatem professionis, & ad impediendam coactionem. *ibidem dubium* 7.

5 Si autem Episcopus non veniat ad talem explorationem infra 15. vel ad summum 25. dies, non potest amplius ad eam deuenire, & intelligitur iuri suo renunciasse. *ibidem dub.* 6.

6 Si verò huiusmodi explorationem velit exequi, potest eam vel ad crates, vel in Ecclesia Monasterij examinare solus quia de tali examine nulli alteri tenetur fidem facere, licet citetur quædam declaratio Sac. Cong. quod puellæ responsiones à Notario publico cum duobus testibus sint excipiendæ. *ibid. dub.* 4.

7 Facto tandem tali examine, si Nouitia liberè velit in Religione profiteri, non potest Episcopus vlterius se intromittere, sed mane diei, quo professura est, deuote confessa, communicet, & Moniales Capitulariter congregatæ suffragium ferant secretum per ballottationem, aut per scrutinium, quarum si maior pars ei suffragata fuerit, tunc omnes in Ecclesia procedant, vbi humiliter genuflexa, in manibus Superioris (sed melius in manibus Præfectæ) professionem emittat. *ibidem quæst.* 2. 3.

NO-

NOVITIVS.

1 Qui conuertitur à sæculo ad ingrediendam Religionem in Cismontana familia se debet prius præsentialiter constituere coram Prouinciali, & Diffinitoribus capitulariter congregatis (abrogata est enim concessio de subrogandis duobus Guardianis loco duorum Diffinitorum absentium) vbi examinentur, an sint fideles Catholici, & de Ecclesiasticis Sacramentis, de nullo errore suspecti, matrimonio non ligati, corpore sani, conditione liberi, ætatis ad minus 16. annorum, nulla vulgari infamia notati. Et si pro Clericis recipiendi sint, qui saltem linguam latinam intelligant; nec ad habitum admittantur, nisi antea Sacramento confirmationis muniti. *Const. cap.* 2. *statut.* 1. Si verò pro Laicis, recipi non possint, nisi 20. annos ætatis habeant, & 30. non excedant. *Const. cap.* 2. *stat.* 1. §. 9. Vide *Laici*.

2 Quibus exceptis, & approbatis recipiuntur in Nouitios, dummodo antequam habitum induantur præsentent authenticas fides, manu Notariorum scriptas, & firmatas, in quibus testatum sit, eos esse immunes ab exceptionibus notatis in Cõstitutionibus Apostolicis, in Archiuio reponendas; Quas informationes Superior, vel Diffinitorium si teme-

rè

rè omittat, professio Nouitij est valida, sed Superior, aut Diffinitorium, si in culpa concurrant, priuantur officio cum inhabilitate in posterum ad Ordinis officia. *Const. cap. 2. stat. 3. concl. 1. 3. & cap. 2. stat. 1.*

3 Sufficit autem, vt acceptetur in Nouitium, quod maior pars Diffinitorij consentiat, dummodo ex illa se teneat Prouincialis, immò solus Prouincialis potest eum acceptare, quando omnes constat Diffinitores iniustè ei suum votum denegare. *ibidem conclus. 4.*

4 Si autem solus Prælatus dissentiat, acceptatio eius est nulla, quia de iure ad Prouincialem pertinet receptio Nouitiorum. *ibidem.* Non potest autem Prouincialis solus, non requisito Diffinitorum voto, aliquem in Nouitium recipere, quia eos recipiendi auctoritas ei collata fuit cum Diffinitoribus copulatiuè. *ibidem.* Si autem habeat omnia requisita, & de consensu Religionis factæ sint informationes, non potest sine graui peccatò repelli. *ibidem.*

5 In Hispania est priuilegium Clement. VIII. pro Conuentu Salmanticensi PP. Prædicatorum, quod potest aliquis in Nouitium recipi cum solo iuramento ipsius de conditionibus requisitis, & durante nouitiatu destinatur aliquis Religiosus ex ipso Conuentu, qui de dictis inquirat summariè per scrutinium se-

cretum, sine strepitu, & figura iudicij: Quam informationem defert Priori, & Magistro Nouitiorum, qui possunt illam approbare, vel reprobare; sed esto, quod sit vtijs in ijs partibus apud nos propter alias rationes, melius est aliquem non acceptare, quam acceptatum cum dedecore expellere. *Constit. cap. 2. stat. 3. concl. 3.*

6 Debent ergo recipiendi in nouitios esse fideles, Catholici, de nullo errore suspecti, quia sine fide Deo placere non possumus. Et suspecti vel de leui, vel de vehementi, nisi suam innocentiam congrua purgatione ostendant, omninò recipi non possunt. Si autem adiurauerint, vel puniti fuerint, nullo modo recipi possunt, etiam si per longum temporis spatium bonam famam acquisierint, tales enim sunt infames. *Const. cap. 1. stat. 1. §. 2.*

7 Debent etiam esse matrimonio non ligati, idest consummato, post ratum verò, non consummatum matrimonium potest sponsus ad Religionem conuolare, quia sic indultum est à Christo. *Ibidem quæst.* 1. Explica, nisi adesset scandalum, & infamia sponsæ; nec enim valet votum cum iniuria alterius, quia votum non est vinculum iniquitatis. *ibidem quæst.* 2. Quod habet locum, etiam si matrimonium non fuerit ratum, sed sola sponsalia cum copula, vnde infamia oriatur sponsæ; iusti-

iuſtitia enim præualet charitati. *ibidem*.

8 Poſt matrimonium autem conſummatum poteſt vir ingredi Religionem de conſenſu vxoris, dummodo ipſa de conſenſu Epiſcopi votum continentiæ emiſerit, & illius ſit ætatis, quod non poſſit de ea oriri ſuſpici, aut Religionem intrauerit. Quæ omnia ſub mortali obligant ex Regula, etiam ſi ſenex ſit vxor; non autem ſi ſit adultera, quia tunc poteſt eam inuitam relinquere, & vbi cognitus non eſt, poteſt dicere, quod non ſit vxoratus, quia per eius adulterium deobligatur à redditione debiti; vnde fit habilis ad votum caſtitatis. *ibidem quæſt.* 3. Talem enim vxorem habere, & ſimpliciter non habere, in iure paria ſunt. Vbi verò cognoſcitur pro vxorato, non poteſt recipi, niſi de adulterio faciat plenè conſtare, aliàs vxor poteſt eum iuridicè repetere. *ibidem quæſt.* 3.

9 Corpore ſani debent eſſe, quibus non opponitur infirmitas breuiter curabilis, vt febris, vulnus, & huiuſmodi, ſed quæ nunquam, aut difficulter curari ſolent, vt ptiſis, membrorum debilitas, deſtitutio &c. ad quod reducuntur lepra, morbus gallicus, morbus caducus, quæ appellantur infirmitates contagioſæ; Hæ vltimæ irritant, & nullam reddunt profeſſionem; vnde qui eas celauit, poteſt ſemper expelli à Religione, quia ei ſe non obliga-

uit, nec ab Episcopo, quia eum ignoranter ordinauit. Aliæ autem infirmitates impediunt receptionem habitus, etiam si breuiter sint curabiles, donec sint curatæ, notabilis etiam sensuum defectus, vel corporis deformitas, & & impotentia, vel ex debilitate, vel ex senectute ad obseruanda Regulæ, & Religionis, non solum essentialia, sed etiam accidentalia, impedit, quin possint ad habitum recipi, & recipientes peccant mortaliter, quia in his vltimis grauatur Religio per inutiles, in alijs per sæculi scandalum, licet enim de talibus aliquis in virtute insignis euadat, de particularibus tamen non datur scientia,& vt in pluribus, deformitas animi deformitatem corporis consequitur. *ibidem q.* 3. §. 3.

10 *Animo prompti*, Minores enim debent esse prompti ad martyrium, saltem in præparatione animi, quia dicit Regula *cap.* 2. (*& velint ea vsque in finem firmiter obseruare*) debent saltem habere veram deuotionem, quæ deuotio est voluntas quædam promptè tradendi se ad ea, quæ pertinent ad Dei famulatum: vnde qui indeuotum, & indisciplinatum recipiunt, aut inducunt ad Religionem, nisi emendationis adsint indicia, mortaliter peccant contra charitatem, & contra iustitiam, quia plantis inutilibus, immò spinosis Religionem impediunt. *ibidem* §. 4.

Debi-

11 *Debitis expediti*. Hinc arcentur à Religione grauati ingenti ære alieno supra vires suarum facultatum, vel qui sunt obnoxij reddendis rationibus tam publicis, quam priuatis, quia textus indifferenter loquitur, vnde eis molestia illata sit, aut timendum est, ne inferatur, cuiusmodi sunt Tutores, Curatores, Procuratores, Administratores, Publicani, Thesaurarij, Depositarij, Iudices, Magistratus &c. & eorum hæredes, quia succedunt mortuis. *Const. cap.2. stat.1. quæst.5. §.6. vers. Obnoxij, & seq.*

12 Hi autem non vniuersaliter excluduntur, sed ij soli, quibus illata est molestia, vel inferri timetur, qua cessante, possunt recipi ad habitum, si constet, eos habere vnde satisfaciant, aut si creditores eis liberaliter condonent, quia scienti, & consentienti non fit iniuria, vel quando Religio, aut alius pro eis obligauit, quia per alium tunc soluunt, nec habet locum textus iste, in ijs, qui grauantur ex liberali promissione, ludis, cambijs, & alijs contractibus illicitis; quia textus dicit *ex alieno*, nec vbi debita habent parui momenti, quia textus dicit *ingenti*, nec quando sunt condemnati à Iudice criminali ad soluendum talem summam, tunc enim non sunt ære alieno grauati, *ibidem* §.6. Nec habet locum textus in Monialibus, aut in recipiendis ad Ordines mili-

litares, quia non ſpecificantur in Bulla, nec non in excedentibus 16. annum, ſic enim ſpecificat textus, nec in non habentibus vnde ſoluant, quibus bonis ceſſerunt, quia ad impoſſibile nemo tenetur; nec in habentibus magna debita ſed incerta, quia poſſunt ipſi condonari, ſicut poſſunt in pios vſus applicari; nec in ijs, qui ſine graui ſua culpa impotentes effecti ſunt ad ſoluendum, ſiue ſit ſpes, ſiue non, vt manentes in ſæculo poſſint ea ſoluere, quia perſona Chriſtiana eſt libera, non ſerua creditoris; vnde debita non ſe tenent ex parte perſonæ, ſed ex parte bonorum, quorum defectu non poteſt redigi in ſeruitutem, ſicuti poterat in lege veteri. *Ibidem* §. 6. *verſ. Pro declaratione.*

13 Tales enim ſcienter recipientes (& receptus, ſi manens in ſæculo potuiſſet vel in partem, vel in totum ſatisfacere) peccant mortaliter, quia receptio eſt contra tertium iniuſtè, tamen profeſſio eſt valida, ſed profeſſus ſic tenetur laborare de licentia Superioris, vt debitis ſatisfaciat, & interim vota, & præcepta Regulæ ſecundum exigentiam obſeruare; tenetur etiam ad huiuſmodi ſatisfactionem Religio, ſi eum ſcienter vt talem acceptauit. *Ibidem* §. 6. *verſ. Reſpondeo.* His adde Mercatores, qui varijs inter ſe contractibus mutui, cambijs &c. tenentur, hoc enim eſt verè *ære alie-*

alieno grauari donec sint iustificati.*ibidem vers. de mercatoribus*.

14 Idem dicendũ est à paritate, immò à fortiori de ijs, qui parentes in sæculo relinquunt in necessitate, quãdo eos alere suis laboribus tenebantur, valet enim eorum professio, sed peccant mortaliter tam ipsi, quam eos scienter recipientes; vnde si Religio talem necessitatem nouit, & tamen filium recipit, tenetur partem alere, & ipse filius tenetur omnimodè per labores licitos parentum necessitatibus subuenire, etiam è Religione exire potest, si intra Religionẽ non possit eos substentare, & Religio potest ei dare licentiam, retento habitu, exeundi, & cõmorandi, durante necessitate extrema parentum, scilicet famis, carceris, infirmitatis, mendicationis contra suum statum, & generis honorem, immò si saltem licentiam ei deneget Prælatus, potest eo inuito, & etiam oppugnante è Religione exire, siue talis necessitas fuerit ante, vel post suam professionem, quia mansio in statu Religioso ei inhæret ex præcepto Diuino. Ad subueniendum verò parentibus tenetur ex iure Diuino, & naturali, quod præualet primo, nisi tamen rediens in sæculo manifestè periclitetur de salute animæ, quia hæc absolutè præfertur vitæ corporali Parentum. *ibidem* §. 6. Vers. *sed an valet*.

15 Ad hæc tamen non tenetur ob inopiam

Fratrum, & Sororum, etiam dato periculo incontinentiæ, quia cum ijs non habemus obligationem naturalem, qualem cum Parentibus. Ecce quid ſit recipere in Ordinem ære, aut onere alieno grauatos, vnde in dies ordo conturbatur, deuoti faſtidio afficiuntur, pietas offenditur, ſcandala generantur, & Religio vileſcit, & quod peius eſt, huiuſmodi diuites eſſe quærunt ſub Chriſto paupere, qui pauperes erant ſub diabolo locuplete. *ibidem* Vide *laborare*.

Illegittimè nati. Vide *Illegitimi*.

16 *Conditione liberi*. Hinc ſerui, ideſt captiui, profeſſio eſt nulla, & recipientes ſunt excommunicati, quia cum ſeruus non ſit Dominus ſui, nec poteſt ſe donare: nec Epiſcopus poſt confirmationem, & conſecrationem ſine licentia Papæ, poteſt intrare Religionem, quia ſuæ Eccleſiæ eſt deſponſatus, poteſt tamen ante conſecrationem, quia eſt ſponſus rato, non conſumato matrimonio. De vxoratis iam dictum eſt quia non ſunt domini ſui corporis, ſed ad inuicem obligati. De profeſſis alterius Religionis patet prohibitio per cuiuſcumque particularia Religionis priuilegia, licet Religio Minorica ſit inter cæteras arctiſſima; ob ieiunia, vel clauſuram, ſed ob meliora, & perfectiora media ad perfectionem Euangelicam, & ad vota eſſentialia; tamen ſatius eſt nul-

nullum ex alia Religione assumere. *Const. c. 2. stat. 1. quæst. 5. §. 7.*

17 *Aetatis*: Clerici non possunt omninò profiteri nisi 16. annos compleuerint, licet enim si post 15. reciperentur possent post 16. legitimè professionem emittere, iuxta *Concil. Trid. sess. 25. de reg. cap. 25.* Laici verò non possunt recipi citra 20. annos, nec vltra 30. *ibidem* §. 8. Vide *Laici*.

18 *Nulla vulgari infamia notati*. Idest publica; vnde peccata occulta à Religione non excluduntur; quia autem huiusmodi infames ad Ordinem recipiunt, per quos Religio dedecoratur, peccant grauissimè, & exemplariter sunt puniendi, data enim quacumque dispensatione, semper generat nauseam intra, & extra Religionem videre Religiosum, de quo semper est verum dicere: hic fuit satelles, Macellarius &c. *ibidem* §. 10. Vide *infamis*.

19 *Linguam latinam intelligant*. Nec enim assumendus est ad Ordinem, ad cuius exercitium est inhabilis; omninò autem illitteratus dicitur, qui prima grammaticæ rudimenta non didicit, quia verò in Religionem non recipiuntur in ordine ad curam animarum, ideo sufficit eis litteratura ordinaria. *ibidem* §. 11. Vide *Illitterati*.

20 *Confirmationis Sacramento muniti*, tamen non importatur præceptum, sed sola de-

cen-

centia, & congruitas; vnde non peccant, qui etiam scienter non confirmatum recipiant, quia potest confirmari post ingressum in Religionem. *Const. cap.* 2. *stat.* 2.

21 Recipientes descendentes ab Hebræis excommunicationem ipso facto, & priuationem officij, & inhabilitatem perpetuam ad omnia ordinis officia incurrunt. *Ibidem*. Vide *Descendentes*. *Infidelis Hæreticus*.

22 Recipere aliquem ad habitum, non potest Guardianus, nisi à Prouinciali, vel Generali delegationem habeat in scripto (nisi Prouincialis esset in eodem Conuentu) vt receptio ad habitum, & professio sint validæ, & canonicæ, habitus enim assumptio est quædam obligatio; seu contractus obligatiuus Nouitij, & Religionis ad inuicem, & debet Guardianus recipiendo priuis explicare, quæ obseruanda sunt ex Regula, & Apostolicis Sanctionibus, & reexaminare (non tamen iuridicè, quia hoc non potest, & supponitur factum à Diffinitorio) an aliquam conditionem ex præfatis falsificauerit, aut omiserit? *Const. cap.* 2. *stat.* 6.

23 Quod si constet, deesse necessariò aliquod requisitum ad habitus susceptionem, debet de eo admonere Prouincialem, ne & ipse vt delegatus cooperans defectui, incurrat pœnas, & tali impedimento durante, non debet

bet ei omninò habitum concedere, etiam si sibi à Prouinciali præcipiatur, quia non tenetur obedire cum peccato, etiam veniali. *ibid.*

24 Insuper ei protestetur, quod si aliqua ex memoratis conditionibus defuerit, ad professionem non admittetur, & quod si aliquo contagioso morbo laborauerit, eius professio nulla, & irrita euadet; vnde pro libito Religionis semper expelletur, quę protestatio in libro Conuentus registretur. *ibidem stat.* 7.

25 In susceptione habitus autem, nomen ei alicuius Sancti imponatur, vt per antiqui nominis depositionem, mortuus mundo, Deo viuere incipiat. *Const. c.* 2. *stat.* 10. §. 1.

26 In Ecclesia ad habitum, vel professionem coram Fratrum multitudine, qui ei osculum pacis tribuant, recipiatur, cuius actus registretur in libro Conuentus, & subscribatur à Nouitio, seù à profitente, & à Superiore, & à duobus Discretis. *Const. cap.* 2. *stat.* 11.

27 Potest autem Generalis, vel Prouincialis ex causa v. g. fugiendi tumores, violentiam ob infirmitatem Nouitij, dispensare, vt hæc functio in alio loco, sed coram Fratrum multitudine fiat, vt supra. *ibidem.*

28 Habitus prius benedicatur, vt Nouitius, & adstantes eleuent mentem in Deum, & actionis grauitatem obseruent. Misteria autem vestium in particularibus benedictionibus indi-

indicantur, ſcilicet humilitas, & innocentia in habitu; memoria vinculorum Chriſti in Cingulo; hominis interioris renouationis in Tunica; Diuinum præſidium in Caputio. Hæc autem omittere ſine contemptu non eſſet peccatum mortale, nec enim per talem benedictionem conſtituuntur in gradu tali, vt ad prophanum vſum conuerti non poſſint, ſed ſunt tantum inuocatoria; debet, & haberi ſermo adhortatorius, & moneri Nouitius de pleniſſima Indulgentia, quam conſequitur. *Conſt. c. 2. ſtat.* 12. 13.

Nouitiorum abſolutio. Vide *abſoluere*.

Cum Nouitio diſpenſare. Vide *Diſpenſare*.

29 *Ne Religio grauetur, ſingulis quatuor quibuſque menſibus, Nouitij Fratribus capitulariter congregatis proponantur. Conſt. cap. 2. ſtat.* 17. Vbi votum ſuffragari non poſſunt niſi Generalis, vel Prouincialis, ſi ſint præſentes, & Religioſi ibi commorantes de familia tantum, & nullo modo alieni. *ibidem ſtat.* 18. Statuta verò generalia *cap.* 2. §. 5. aiunt quod ſaltem per duos menſes Fratres de familia fuerint commorati. Vide *Hoſpites*.

30 Et ſi primis duabus vicibus maiorem ſuffragiorum partem odioſam Nouitius habuerit, ab ordine eijci debet, melius eſt enim à principio ab arca Religionis emittere, quam diutius in vtriuſque perniciem retinere. *ibidem*

dem stat. 18. *in fine*. Tertia verò vice si vota sint æqualia, Prouincialis cum suo voto potest expellere, vel retinere Nouitium, pro vt melius in Domino iudicauerit. *ibidem stat.* 19. Si autem Nouitius expellitur, non habet ius reclamandi contra expulsionem, quia Nouitius non habet ius in professione, neque ad professionem, nisi iuxta ordinis statuta. Si verò maiorem partem suffragiorum fauorabilem habuerit, ad professionem admitti potest, habita prius licentia in scriptis à Generali, vel Prouinciali. *ibidem stat.* 20.

31 Professio autem facta in manibus Guardiani sine licentia Generalis, vel Prouincialis est nulla, quia ad eos spectat recipere ad Religionem, & non ad Guardianos, licentia autem oretenus data, etiam pro toto anno Guardianatus, vt Nouitios debitè ad professionem accipiat, in foro interiori valet, solum enim requiritur scriptura ad firmiorem procedendi modum. *Ibidem stat.* 20. *quæst.* 2.

32 Quod si constiterit Generali, vel Prouinciali, Vocales pro maiori parte iniustè negasse suffragium Nouitio, idest ex passione, ira, conspiratione, quod potest scire per processum iuridicum (data prius diffamatione, vel denunciatione) adigendo Vocales ad iuramentum, tunc legitimè potest Nouitium ad professionem admittere, sine eorum consensu

ſenſu, quia taliter negantes peccauerunt contra iuſtitiam, vnde tenetur ad reſtitutionem in re graui. Prouincialis verò poteſt immò debet ſupplere ſubditorum malitiam, præſtando, quod ipſi præſtare tenebantur. Nouitiatus enim eſt veluti quidam contractus inter Religionem, & Nouitium, quo Religio habet ius acceptandi bonum, & expellendi malum; Nouitius verò habet ius ad Religionem, ſi benè vixerit. Eſt etiam opinio, quod licet non data præfata fraude, poſſit Prælatus acceptare validè Nouitium ad profeſſionem ſine conſenſu Capituli, ipſe autem Prælatus priuatur eo ipſo ſuo officio, cum perpetua inhabilitate ad alia, immò ſi Capitulum tunc videns non contradicit, habetur pro conſentiente, ſi autem Prælatus auſterus per metum, aut preces importunas (quæ tunc cauſant, metum) cogat Capitulum ad conſenſum profeſſio eſt nulla, propter ſupradictam rationem. *Conſt. c. 2. ſtat. 20. q. 3. 4.*

33 Si aliquid accipiatur ab aliquo Nouitio non merè titulo eleemoſinæ, ſed tacitè, vel expreſsè in ordine ad obtinendam, vel facilitandam receptionem, eſt ſimonia. *Conſtit. cap. 2. ſtat. 21. quæſt. 4.* A Nouitio verò nil poteſt quouis modo accipi, ſub pœna excommunicationis non tamen ipſo facto, nec eſt reſeruata. *Ibidem quæſt. 1.* Prælati vlterius à

No-

Nouitio aliquid accipientes priuantur officio, ſubditi puniuntur, vt proprietarij. *Ibidem*.

34 Nouitius, nec teſtamentum, aut donationem condere, aut aliquid validè donare poteſt niſi infra duos menſes ante profeſſionem, vt de Nouitia Moniali dictum eſt, quod iudicio prudentis remittitur; ratio eſt, ne depauperatus non poſſit redire ad ſæculum, & cogatur ad profitendum: *ibidem* Verſ. *Respondeo ly aliquid*.

35 Tamen ante ſuſceptionem habitus poteſt validè teſtari, donare inter viuos, vel cauſa mortis, etiam ad fauorem Religionis, de qua iam cogitauit, quia hoc non irritatur, ſed donatio non valet, nec teſtamentum, niſi ſecuta profeſſione, quod non currit de paruis eleæmoſynis merè datis in titulum eleemoſynæ, vt dediſſet in ſæculo; ſic etiam relicta in teſtamento, dummodo non fuerint à Fratribus ſolicitata, poſſunt per Sindicum acceptari, & neceſſitatibus Religionis applicari. *ibidem ſtat.* 23.

Nouitij laici ad Clericatum promouendi. Vide *Laici*.

36 Nullus Tertiarius omninò ad habitum noſtræ Religionis, ſiue Clericorum, ſiue laicorum admittatur, ſub pœna priuationis officiorum Superioribus, & nullitatis profeſſionis; quod ſine diſpenſatione obſeruetur, eorum

enim

enim seruilis animus est vile exercitium, Religiosam maiestatem etiam apud sæculares nimis offendit. Intelligitur autem de Tertiarijs ad Conuentus seruitutem applicatis, non de ijs, qui domi suæ Tertiam Regulam profitentur, quia in his est ratio contraria. *ibidem stat.* 26.

Nouitiatus loca. Vide *Conuentus*. In quo cum Nouitijs Magister commoretur. *Constit. cap.* 27. *stat.* 26.

37 *Nemini verò, sæculari, vel Regulari, etiam ex nostro Ordine, nisi Magistro, & eius Socio, & Guardiano in Nouitiatum aditus pateat, nec in cellas eorum professus, nec professi Nouitius cellas ingrediatur*; quæ omnia ad puritatis conseruationem, & deuotionis cautelam conducunt. *Const.c.2.stat.*27.28.29.

38 E Nouitiatus Conuentu exire non possint Nouitij, nisi publicæ, & vrgentis necessitatis causa, & cum socio moribus, & ætate prouecto, eo quod frequens exitus, & conuersatio cum sæculo, deuotionem mentis extinguit, & feruorem spiritus tepefacit. *ibidem stat.* 30. Nec cum Sæcularibus, etiam Parentibus loquantur sine licentia Guardiani, vel sui Magistri, & in eorum, vel alterius probi Patris præsentia. *ibidem stat.* 32.

39 Interim nisi suæ Regulæ, & orationi non studeant, vt ædificij spiritualis optimum fun-

fundamentum ponant. Si autem velint è Religione exire, impediri omninò non possunt. Impedientes verò quomodocumque, ne professionem emittant, excommunicationem Papæ reseruatam incurrunt. Non incurrit tamen excommunicationem, qui iustè suffragium negauit, quia hoc non est impedire, nec quando defectus essentiales Religionis, & inobseruantiam veram Nouitio ad cautelam manifestat. *ibid.stat.*23. Vide *Cogere Impediens*.

Nouitiorum Magister. Vide *Magister*.

40 Ante professionem omninò exproprientur, nec aliquid sibi reseruare possint; vsumfructum tamen sibi competentem de licentia Superioris (excepta Minorica) sibi reseruare non repugnant, per quam licentiam, eximuntur à proprietate, transit enim talis vsusfructus in Monasterium in persona Monachi. Inter nos autem omninò non possunt. *ibidem stat.* 41.

41 Vnde Guardiani, & Magistri Nouitiorum eos inducentes, vt aliquid sibi, vel Religioni in testamento relinquant, priuationes officiorum, & vt proprietarij puniuntur, quia Euangelicæ paupertatis candor obfuscatur: Potest tamen Confessarius dare consilium, Nouitio ad restitutionem obligato. *Ibidem stat.* 42.

42 Nouitiatus annus, debet esse omninò

Integer naturalis, non euangelicus, ideſt non à Paſchate ad Paſcha, ſed v.g. à primo Decembris ad primum Decembris, etiam in anno biſextilis, quia ibi duo dies pro vno computantur. Profeſſio aliter facta eſt nulla, per *Concil. Trid. ſeſſ.* 25. *de reg. cap.* 15. etiam ſi ſola hora, vel vnus quadrans deeſſet, quia in hoc lex, & praxis reſiſtit, cum non poſſit dici finitus annus, cui vel minima pars deeſſet, nec huic legi, licet videatur eſſe inducta ad fauorem Religionis, & Nouitij, poteſt ab vtroque ſimul de communi conſenſu renunciari, quia lex eſt prohibitiua, & annullatiua facti in contrarium; Vnde ſi ſine licentia in Religione exiret è Conuentu, vel cum habitu, etiam ad modicum tempus, perdit totum Nouitiatum tranſactum. *Conſtit. cap.* 2. *ſtatut.* 43. *quæſt.* 1. *&* 2.

43 Non autem ſi cauſa infirmitatis, timoris, commoditatis, iræ, voluptatis per modicum tempus, habitum dimitteret, quia hæc eſt materialis dimiſſio, non formalis. Item ſi Superior ſpoliaret Nouitium habitu, animo illum expellendi: vel ſi ſubitanea paſſione motus illum deponeret, ſeque veſtibus ſæcularibus indueret cum voluntate diſcedendi, tamen in ſe reuerſus actum retractaret ante egreſſum è Conuentu non interrumperet Nouitiatum. *Ibidem quæſt.* 2. Sic etiam, ſi cauſa

infir-

infirmitatis Nouitius dimitteretur ad domum paternam curandus cum licentia Superioris; vel ad aliquod negotium peragendum, aut ad visendos coniunctos, etiam si per aliquos dies, & mensem, ac etiam ad tres menses, & in illo tempore, ob æstum, vel febrim de medicorum licentia habitum exueret, non interrumperet Nouitiatum, quia qui cum obedientia ambulat, non est à potestate Superioris alienus. *ibidem q.* 2.

44 Si verò Nouitius exierit è Conuentu sine licentia ad malum committendum, scilicet furtum, fornicationem, &c. non est amplius recipiendus in Religione. Secus verò si exiret ob leuitatem animi, vt ad videndum spectaculum, ingressum Principis, ad lauandum in flumine, ad visendos Parentes, &c. collata ei pœna amissionis transacti Nouitiatus, potest iterum ad Religionem recipi. *ibidem*.

45 Ante vltima vota recipienda, non liceat Superiori, vel Magistro Nouitium laudare, vel vituperare, quasi velint vota sua exhortatione dirigere, sed libertati suffragantium omninò consulatur. *ibidem stat.* 44.

46 Ante professionem, Doctrinam Christianam, & Regulæ præcepta, debet Nouitius in publico coram Fratribus recitare, ne possit contra huiusmodi obseruantiam qualemcumq;

ignorantiam allegare. Eadem de causa Clerici ordinandi, diuini officij ritum calleant. Data etiam rationabili causa, potest Nouitiatus ad sex menses prorogari, vt inhabiles discant, si spes profectus effulgeat. *Ibidem stat.* 45.

OBEDIENTIA.

1 *Est virtus moralis promptam reddens voluntatem ad implendum præcipientis imperium.* In Franciscana Religione est amplissima, quia se extendit, non solum ad omnes res, in quibus non sit manifestum peccatum, sed etiam in indifferentia. *Const.cap.*11. *stat.*1. Vers. *sed examinemus*. Licet in omni Religione sit fundamentum, vnde meritò antefertur cæteris Consilijs Euangelicis (iuxta illud Melior est obedientia, quam victimæ 1. *Reg. cap.* 15. *Constit. cap.* 1. *statut.* 1. §. 1. Minorita tamen debet obedire non tantum in claris, sed etiam in obscuris, quæ scilicet non sunt manifestè bona, quia possessio stat in dubio pro voto obedientiæ, & præceptum in dubio præsupponitur iustum. *Pœnal. cap.* 7. *casu* 9.*diffic.* 1.

2 Debetur pro obedientia Papæ, vt capiti Ecclesiæ à Christo posito. *Constit. cap.* 1. *stat.* 1. §. *6.* vnde ab obedientia Papæ nullus se subtrahere potest, sicut nec ab obedientia Dei. *ibidem* §. 12.

Gene-

3 Generali autem in toto Ordine, sicut Papæ in tota Ecclesia obedire tenemur, vt potè qui plenissimam, & summam habet in Ordine authoritatem, qui solus est Minister noster Generalis Totius Ordinis Minorum, etiam post diuisionem inter Conuentuales, & Obseruantes. Vnde sigilla,& inscriptionem Ordinis per Bullam Vnionis Leonis X. *Ite & vos* præfert, cæteri verò præferuntur, vel solis Conuentualibus, vel solis Capuccinis, vnde anno 1631. contra hoc reclamantes PP. Conuentuales, litem, & præcedentiam ex Decreto Sac. Congregationis perdiderunt. *Constit. cap.* 1. *stat.* 4.

3 Qui verò Generali non obedierit, trimestri carceris pœna, aut grauiore Generalis arbitrio mancipetur. *ibidem*. Obedire etiam sub præcepto tenemur Prouinciali Ministro, Commissario Visitatori, & Guardiano in suo Conuentu, quia sunt verè Prælati, curam animarum, & iurisdictionem habentes respectiuè in suis dominijs, quam habet Generalis in toto Ordine, nisi vbi per statuta fuerit limitata. *ibidem* §. 7. & 9.

5 Obedientiæ tempus, & limites præscripta transgredi non licet, sub pœna apostasiæ, nisi paruitas materiæ excuset, qualis erit decem milliariorum in 100. in triduo medius dies, in anno duo menses, & huiusmodi, quæ

hic assignantur, non vt Canones, sed vt Superior videat quomodo se gerere debent in obseruantia disciplinæ regularis, vt rigorem misericordiæ admisceat. *Pœnal.cap.9.quæst.3. in fine.*

6 Qui autem exeundi è Conuentu, vel Prouincia habet à Prouinciali, vel à Generali licentiam, debet ostendere Prouinciali; vel Guardiano. Vide *Apostasia num.* 27. *& deinceps.*

7 Obedientiæ opponitur Inobedientia, quæ est mala, contumacia peior, & rebellio pessima. De contumacia, & rebellione agitur suo loco. Inobedientia ex opposito est vitium inclinans ad non faciendum, quod iubetur, ex eo principaliter quod iubetur, vnde habet pro obiecto præceptum Superioris, vt Superioris. *Pœn.c.6.q.*1. Vide *Contradicere.*

Inobedientium pœna est carceratio, ac consequenter actuum legitimorum priuatio. Vide *Rebellio Carcer. Contumacia. Monitio.Guardianus.*

OBLATIONES.

In Missis Vide Missa.

OBLIGATIO.

Obligantur Fratres Minores ad arctos, & pauperes vsus, ratione paupertatis in Regula profes-

professæ, iuxta declarationes Nicolai III. & Clem. V. *Pœnal. cap. 7. casu* 13. Vnde non tantum obligantur ad illa tria vota essentialia, sed etiam ad omnia pertinentia ad illa. *ibid. cap. 7. quæst. 2. in fine.*

OBLOQVI.

Obloquentes contra Summum Pontificem, Eminentissimū Protectorem, ac alios S.R.E.C: Vide *Carcer num.* 1.

OBREPTIO.

Est formale mendacium fraudolentum, quo impetratur gratia, tacito vero, quo narrato non fuisset impetrata. Vide *Narratiua. Pœnal. cap. 29. quæst.* 1. Obtempta gratia subreptitia à Generali, examinari potest à Prouinciali. Vide *Generalis, Gratia, & Pœnal. ibidem quæst.* 7.

OBSECRATIONES.

Sunt preces efficacissimæ cum expressione rei sacræ, per quam oratio magis fit exaudibilis, vt cum dicitur: *Per Crucem, & Passionem tuam libera nos Domine. Pœnal. cap.* 15. *quæst.* 4.

OCCIDENS.

Ad sui defensam, nullam pœnam, nul-

lamque irregularitatem incurrit, nec peccatum, dummodò non excedat limites inculpatæ tutelæ, v. g. nisi modo percussus, post paululum reuertatur ad vindictam; si percussus cum baculo, ipse percutiat cum ense, quia tunc peccauit in modo, non in substantia; vnde pœna extraordinaria punitur. Occidere autem ad defensionem bonorum, vel famæ non licet Religioso, quia bona nostra sunt paupertas, & honor contemptus; nec licet præuenire quem scias tibi insidias parantem, potest enim aliò fugere. *Pœnal cap. 14. quæst. 6. diff. 6.*

OCCVLTVM.

Aliud per se, aliud per accidens. Occultum per se dicitur, quod merè est mentale. Occultum per accidens dicitur, quod quidem ignoratur, tamen publicari potest, & est de sua natura publicabile. *Pœnal cap. 2. quest. 2. vers. Confiteor.*

Occultare habitum. Vide *Habitus*.

Occultare, vel occupare litteras. Vide *Littera*.

Occupatio circa Officium Diuinum. Vide *Officium*.

ODIVM. ODIOSVM.

Odium *Est vetus ita ex pluribus causis col-*

lecta,

lecta, diuturno tempore perseuerans. Pœnal. cap. 17. quæst. 2.

Odiosum autem dicitur, quod à iure communi recedit. *Pœnal cap. 16. quæst. 3.* Odiosa verba, & pœnalia intelliguntur cum effectu secuto, v. g. qui fauores sæcularium pro dignitate in Religione procurat, sed si ijs postea non vtitur cum Superiore, pœnas recurrentium ad fauores non incurrit. *Pœnal. cap. 15. quæst. 7.* Odiosa enim generaliter non extenduntur ab vno casu ad alium, etiam data paritate rationis. *Constit. cap. 8. stat. 36. quæst. 4. vers. si dicatur.*

OFFENDERE.

Offendens aliquem, & ignorato offensore, potest Superior præcipere per excommunicationem, vt scientes, vel complices reuelent. *Pœn. cap. 28. quæst. 2. diff. 3.*

OFFICIALIS.

Dicitur, qui sub alio iurisdictionem exerceret, vel qui sine iurisdictione merum officium facit. Dicitur autem in Religione, qui rebus gerendis præest, siue vt Prælatus Ordinarius siue eius Assessor. *Pœnal. cap. 29. quæst. 2.*

Officiales Monasterij. Vide *Moniales.*

OFFICIVM.

Est rerum Ecclesiasticarum administratio, siue cum praeminentia, & iurisdictione, siue non. Officia enim in Religione non omnia iurisdictionem cum praeminentia habent; vnde nec omnia dignitas dici possunt, sicut sunt Vicarij sub Guardianis Conuentus, Discreti locales, & diffinitores, qui quamuis habent praecedentiam, non habent iurisdictionem; sed soli Praelati à Generali vsque ad Guardianos inclusiuè; isti enim habent subditos, qui completam dignitatem constituunt. *Constit. cap.* 8. *stat.* 1.

OFFICIVM DIVINVM.

1 Deuotè, & attentè est celebrandum, non syncopando, vana, vel prophana, vel inhonesta colloquia miscendo; non inchoato officio veniendo, non nisi completo exeundo. Quae si notabiliter committantur, peccatum est mortale. *Const. cap.* 3. *stat.* 7.

2 Potest dici totum simul, sedendo, ambulando &c. si illud solus quis recitat. Excusatur autem à mala prolatione, & distractione qui voluntariè non delinquit. *ibidem*. Vide *multa*.

3 Occupati in lectionibus, praedicationibus, & confessionibus, possunt computare offi-

officia longiora in breuiora, & remittere longiora in alios dies non occupatos, dummodo sine malitia fiat. Quinimmò loco Horarum possunt dicere sex, aut septem Psalmos cum totidem Pater noster, & bis Simbolum Apostolorum, assignata à Superioribus. Possunt etiam anticipare Matutinum à Vesperis, & Horas à mane. *Constit. cap. 3. statut. 2. in fine.*

4 Officium verò B. M. V. non obligat in Choro, etiam vbi sit immemorabilis consuetudo recitandi, nisi secundum rubricas. *ibidem stat. 5.*

ORDINARIVS.

1 Dicitur qui iurisdictionem natiuam, non datiuam iure suo, non alieno beneficio, ad vniuersalitatem causarum possidet. *Pœnal: cap. 19. quæst. 5. diff. 1.* Aliquando autem procedit vt delegatus, non vt Ordinarius, quando scilicet eius iurisdictio alteratur ex delegante Superiore, & tunc ab eius sententia ad Superiorem delegantem appellari potest. *ibidem quæst. 4. diff. 1.*

Ordinarius non potest examinare sententiam expulsionis sibi à Religione præsentatam. Vide *Incorrigibilis*.

3 Debet autem causam primam subditorum cognoscere. Vide *Instantia*. Nec eius autho-

authoritas impediri, vel restringi potest sine causa: Vide *Generalis*. *Commissarius Generalis*. *Prouincialis*.

ORDO.

1 Ordinandi prius sunt examinandi, & approbandi per Examinatores Religionis à Patribus ad id in Capitulo specialiter deputatis. *Constit. cap.* 2. *stat.* 54. Quod examen potest fieri diuisim, licet praxis sit, vt examinentur coram Prouinciali, & Examinatoribus simul vnitis, attamen si aliter fit, non fit contra leges. *ibidem quæst.* 3. Et debent ordinari intra limites prouinciæ, & à proprio Episcopo, vel eo non habente, ab alio, Prouincialis tamen, quia auctoritatem habet mittendi fratres ad vicinorum Prouinciam, potest mittere etiam ordinandos ad viciniorem ipsam. *Const. cap.* 2. *stat.* 59. Afferre tamen debent testimonium Episcopi, vbi ordinem susceperunt, aliàs suspensi sint ab exercitio, quousque constet. *ibidem stat.* 58.

2 Si verò Prouincialis sine approbationis testimonio, & examinis, dimissorias ordinandis dederit, puniri potest arbitrio Superioris. *ibidem quæst.* 1. & peccat mortaliter, si non accesserit testimonium de vita, & moribus Guardiani, & discretorum illius familiæ. *ibidem stat.* 53.

Exa-

3 Examinatores autem debent ſaltem eſſe duo cum Prouinciali, & in examine aliquando committitur ſimonia, ſi Examinatores aliquid accipiunt, quia tunc datur ius ad ſuſcipiendos ordines, qui ſunt res ſpirituales. *ibidem quæſt.* 5.

4 Poſſunt ordinari extra tempora, & non ſeruatis interſtitijs, ex conceſſione facta Ieſuitis à Gregorio XIII. & Congregationi S. Ioannis Euangeliſtæ in Luſitania à Clem. VIII. *ibidem ſtat.* 55. *dub.* 4.

5 Apoſtata ordinatus in ſacris accipit ordinationem vacuam, & inanem, ideſt eſt ſuſpenſus, & irregularis, vtpotè ordinatus ſine veris dimiſſorijs: Dimiſſoriæ enim ſunt tanquam forma iuris. *Conſt. cap.* 2. *ſtat.* 24. *ante medium*. Idem dic de ordinato ſine patrimonio. *ibidem ſtat.* 14. *quæſt.* 10. *reſp.* 4. Idem pariter dic de ordinato per ſaltum, ideſt qui Ordinem ſuperiorem ſine inferiore ſuſcepit (ſed cum hoc non poteſt diſpenſari, niſi prius inferiorem accipiat) qui omnes miniſtrando fiunt irregulares, niſi à Superiore diſpenſentur. Immò etiam ſi notus eſſet Epiſcopo, ſi ſine dimiſſorijs ordinaretur, eſſet ſuſpenſus, quia dimiſſoriæ ſunt forma iuris, ſine quibus nec ratificatio ſufficeret. Hæ autem dimiſſoriæ poſſunt ſuppleri per ſimplicem litteram Superioris certiorantem Epiſcopum de licen-

tia

tia ſubdito conceſſa. *Conſtit. cap. 2. ſtat. 57. concl. 7.* Sed generaliter poteſt ſuper tales ſuſpenſiones diſpenſare Generalis, vel Prouincialis. *ibidem concl. 9.* eò quia non ſunt perpetuæ, nec Papæ reſeruatæ. *ibidem concluſ. 8. & 9.* Tamen Superior punire poteſt ſic ordinatum pœna decennij à ſuſceptione Ordinum. *ibidem concluſ. 11.* Vide *Promoueri*.

6 Sacerdotium denique exercens non ordinatus in illo à Sancto officio punitur, & traditur brachio ſæculari, extremo iudicio puniendus. *ibidem in fine*. Vide *Examen*.

Ordo, ſeu Religio Franciſcana. Vide *Reformare num. 6.*

7 Ordo ſuffragandi Nouitijs eſt, quod congregatis capitulariter Fratribus, Superior incipiat, & alij ordinatè proſequantur. *Conſtitut. cap. 2. ſtatut. 44.* Ordo recurrendi ad Superiores. Vide *Appellatio*.

ORACVLA

Viuæ vocis reuocata ſunt per Pontificem Vrbanum Octauum. *Conſtit. cap. 2. ſtat. 24.*

ORATIO.

1 Orationi mentali in communi poſt Completorium, per totum annum. Item poſt Matutinum, vel mane pro varietate temporis, omnes vacare debent: quæ oratio men-

mentalis aliquando obligat ſub peccato mortali, cum ſit medium vnicum ad acquirendam perfectionem. *Conſtit. cap. 5. ſtat. 2. quæſt. 1.*

2 Orare autem in communi ſic præſtat, vt ſi notabiliter publicum, & commune orationis exercitum deſereretur, Superior, & ſubditi, qui hoc cauſarent, peccarent mortaliter, quia fit grauis inordinatio in re, ex qua pendet decor, & conſeruatio diſciplinæ Regularis, & grauiter ſunt puniendi. *Conſt. cap. 5. ſtat: 2. quæſt. 3.*

3 Sine ipſa oratione nihil poteſt proficere, & conſequi Religioſus à Deo; ait enim D. Bonauentura. *Omnis Religio arida, & imperfecta, & ad ruinam promptior, quæ ſpiritum diuinæ ſuauitatis non quærit. Conſtitut. cap. 5. ſtatut. 22.*

ORGANA.

Solum inter inſtrumenta muſica conceduntur in Ordine (inter Reformatos prohibitum eſt introducere) vtpotè quod antiquiſſimum vſum habet in Eccleſia. *ibidem cap: 3. ſtat. 9.* Vide *Cantus*.

OTIVM.

1 Ab omnibus eſt vitandum, & exercitio ſpirituali, ſtudijs, lecturæ, concionibus vel operibus manualibus vacandum. Otioſi enim

de

de ore Dei euomentur, ſcilicet in manifeſtum præcipitium ruent, quos vt aliorum de labore viuentes, Fratres Muſcas S. P. Franciſcus appellauit; vnde Laici, quibus Superior committit laboritium, tenentur illud exercere, & ex vi obedientiæ, & ex præcepto Regulæ. *ibidem reſp.* 4.

2 Immò qui poſt commiſſa ſibi munia, tempus notabile otio terunt, & in tentationes, aut occaſiones cadendi incurrunt, tenentur ſub præcepto laborare. *ibidem reſp.* 3. Et notabiliter otioſi ſub culpa mortali ſunt, tum ex vitio otij, quod eſt animæ inimicum, tum etiam, quia in Regula prohibetur. Illi autem dicuntur propriè otioſi, qui ſuo viuendi genere panem quotidianum in ſæculo non lucrantur. *Conſt. cap.* 5. *ſtat.* 1. *in fine*. Quapropter voce actiua, & paſſiua priuantur, & grauius puniri debent. *ibidem in principio*.

PACTVM.

Quodcumque pro mercede laboris habenda, proprietatem ſapit, & interdicitur; deficiente enim prætio laboris, non ad lites, ſed ad eleæmoſynas nos mittit S. Pater Franciſcus. *Pœnal. cap.* 7. *caſu* 8. *diff.* 3. Pactum verò de ſtipendio Miſſæ, vt merces eſt, non vt prætium, non eſt ſimoniacum. Eſt autem ſimonia paciſci ſe electurum Titium, ſi ipſe conferat,

rat, vel resignet beneficium; hic enim spirituale, non ibi negotiatur. *Pœnal. cap.* 15. *quæst.* 2. *vers. Pacisci se electurum*, & *Pacisci de stipendio*.

P A L A M.

Est particula indicans aliquid factum esse coram pluribus. *Pœnal. cap.* 12. *quæst.* 10.

P A P A.

1 Nec super ius naturale, neque super Diuinum, bene tamen super positiuum auctoritatem habet. *Pœnal. cap.* 15. *quæst.* 1. *in fine*. Validare non potest quæ contra ius Diuinum, aut naturale sunt, benè quidem contra positiuum. *ibidem quæst.* 2. Ipse enim potest solus dispensare cum Conuentu Regulari super simonia contracta pro acceptatione ad Religionem. *ibidem*. Potest etiam sine simonia separare pensionem ab officio spirituali, & vendere illam, & potest extinguere officium spirituale, & vnire præbendam officio temporali, ver. gr. lectioni Grammaticæ, quam laicus legeret, & sic desineret esse spirituale. *ibidem*.

2 Potest sibi reseruare, vel alteri partem fructuum beneficij, quia est supremus sacrorum arbiter: quæ omnia non potest Episcopus sine simonia: *ibidem vers. Papa*, & *vers. Re-*

Respondeo 11. *& vers. Dispensare cum Conuentu* .

3 Papa iure suo (quod est super omne ius humanum , vnde à nulla potestate creata nisi Papali abrogari potest) exemit Clericos quoad personam , forum , bona &c. à potestate sæculi ; de se enim non erat exempta , cum non sint spiritualia , qualia sunt Ordines , Sacramenta &c. quæ iure Diuino , non Papali sunt exempta à potestate sæculi . Nomine autem Clericorum in fauorabilibus veniunt Regulares , Monachi , Nouitij , & conuersi , etiam Tertiarij , modò in Conuentu viuant , & habitum suæ Religionis portent , licet vota essentialia non emittant . *Pœn. c.* 18. *q.* 1. 3.

4 Licet autem Papa cum excommunicato communicet scienter , non tamen censetur illum absoluere , nisi hoc aliquo modo declaret, aut nisi ei causam committat excommunicationi repugnantem , vt iudicare , consecrare &c. *Pœnal. cap.* 10. *quæst.* 2. *diff.* 4. *in fine* .

Papæ interfuerunt Capitulis Generalibus Seraphicæ Religionis , scilicet Greg. IX. Bonifac. VIII. & Nicol. III. Vide *Electio num.* 4.

PAR

In parem non habet imperium , vnde non potest Generalis ligare manus successoris , ne reuocet, vel examinet à se facta. *Pœn. c.* 29. *in fine*.

PA-

PARIA

Sunt quæ ſunt in actu cum ijs, quæ ſunt in via, & deducuntur ad actum. Vnde pœna capitali plectitur, qui ſacram Virginem ſibi in matrimonium coniungere tentat, ſicut ſi de facto coniungeret. *Pœnal. cap. 4. Circa XIII. verſ. Reſpondeo licet.*

PARVM

Pro nihilo reputatur in moralibus, & ſic paruitas materiæ excuſat. *Pœn. cap. 9. quæſt. 3. in fine.*

PARENTIBVS

In neceſſitate conſtitutis, quid facere debeat Religioſus filius. Vide *Laborare Guardianus. Nouitius.*

PARTICIPARE

Participantes cum Apoſtatis non denunciatis, non incurrunt excommunicationem, licet Apoſtaſia ſit notoria, quia notorietas ſolum afficit Clericorum percuſſores. *Conſtit. cap. 2. ſtat. 62. diffic. 3.*

PATER

1 Non ſolum naturæ eſt, ſed & Religionis, & reuerentiæ. *Pœnal. cap. 3. quæſt. 2. diffic. 6.*

Vnde in Religione dantur Patres Ordinis; Prouinciæ, & graues. Patres Ordinis dicuntur, qui Ministri, vel Commissarij, vel per biennium Vicarij Generales extiterunt; sed Commissarij Generales sunt Patres tantum in sua familia, minister verò, & Vicarij Generales in toto Ordine. *Pœnal. cap.* 30. *quæst.* 1.

2 Dicuntur etiam Patres Ordinis, qui fuerunt Procuratores Generales, vel Commissarij Curiæ, vel Diffinitores Generales. *ibidem*.

3 Patres Prouinciæ dicuntur qui fuerunt Ministri Prouinciales, Guardiani, vel Præsidentes Terræ Sanctæ per triennium, Commissarij Generales Terræ Sanctæ per duodecim annos, Secretarij Generales per triennium, Vicarij Prouinciales per biennium completum, & tandem Lectores Iubilati: Hi enim dum viuunt dicuntur Patres suæ Prouinciæ. Custos verò Vocalis, & Diffinitores Prouinciales durante officio. Item dicitur Pater suæ Prouinciæ Commissarius Generalis Indiarum in Curia Catholica residens, etiam post expletum officium. Patres graues dicuntur omnes supradicti Patres Ordinis, & Prouinciæ, insuper Lectores generales, seu classici, & Prædicatores generales; seu celeberrimi. *Pœn.c.*30. *quæst.* 1. *&* *Constit. cap.* 1. *stat.* 4. §. 11.

4 Votum consultiuum, electiuum, & decisiuum, in Prouinciarum suarum respectiuè

Capi-

Capitulis, & Congregationibus habeant Patres Ordinis, & Prouinciæ, tamen ob iustissimas causas annullarunt Clem. VIII. Greg.XV. & Vrban. VIII. eis tantum præcedentiam, & socius gratum concedendo. *Pænal. cap. 3. quæst. 2. diff. 7.* ita vt solis Ministro, & Vicario, vt supra in toto Ordine, & Comissario in sua familia Generalibus, præfatum votum remanserit, & superintendentia in omnibus negocijs, & electionibus prouinciarum, si interfuerint. *ibidem cap. 30. quæst. 1. resp. 3.*

5 Post obitum verò Auctoris, ac operis impressionem, Alexander Papa VII. feliciter regnans, die 4. Decembris 1662. votum perpetuum in sua Prouincia dedit eis, qui Commissarij Curiæ, aut Procuratores Gener. etiam inter Reform. per triennium continuum fuerint. Vide *Procurator*.

6 Procedere contra Generales emeritos Prouincialis non potest, sed causa ad Generalem, & Diffinitores generales omninò est remittenda: maiores enim causæ esse non possunt in Ordine, quam quæ patres totius Ordinis tangunt, & ideò ad Principem in Ordine debent deferri. Quapropter vnum solum Superiorem actualem vbicumque sit recognoscunt prædicti Patres Generales emeriti; sic coram Generali Prouincialem, coram Prouinciali Guardianum non recognoscunt. *ibidem*.

7 Contra reliquos Patres ſupra recenſitos, ſcilicet qui fuerunt Procuratores, aut Diffinitores Generales, Miniſtri Prouinciales (inter quos omninò non comprehenduntur, qui à Miniſtro Generali Commiſſarij Generales in Pollonia, Gallia, Germania, aut etiam Vicarij Generales in tota familia Ciſmontana, in ſua abſentia tantum inſtituuntur) procedere poteſt Prouincialis, aut Commiſſarius Viſitator, capiendo informationes, ac formando proceſſum offenſiuum ſine Patrum conſilio, ſed ad ſententiam diffinitiuam deuenire, Paternitate priuare, aut notabilem aliquam punitionem, aut confuſionem ſubeundam adigere, & generaliter inferre aliquem actum, qui retractari non poſſit, niſi de conſilio, & aſſenſu maioris partis Patrum Prouinciæ, omninò non poteſt. Quod etiam obſeruant (licet non ex obligatione) ipſimet Miniſtri Generales. *Pœn. cap. 30. quæſt. 2.*

8 Si autem Superior Prouincialis procedit contra iſtos Patres ſine aſſenſu maioris partis Patrum Prouinciæ, nulliter facit, quia contra formam ſtatuti operatur, quapropter eſt grauiter puniendus, ac etiam ab officio ſuſpendendus, ſaltem quo ad actus iudiciarios, & reſarcire debet omnia damna Patri offenſo illata per irregularem modum procedendi. *ibidem quæſt. 3. 4. reſp. 2.*

Non

9 Non tamen hinc ſequitur, quod eorum notabiles negligentias, vt eſſet in Choro, aut defectus quotidianos corrigere, etiam pœnitentijs ſalutaribus non valeant, immò tenentur, etiam ipſimet Guardiani, quia Clem VIII. præcipit, puniri, qui menſæ, qui communibus officijs, ac vitæ non aſſiſtunt: *ibidem*.

10 Nomine autem punitionis, & confuſionis notabilis venit illa, quæ infamiam inurit, vt eſſet punire de furto, fornicatione, & de alijs omnibus ijs infamiam irrogantibus. Sed non puto tenendam eſſe rigoroſè acceptionem *notabilis*, vt ſolum currat vbi aſpergatur infamia, ſed etiam vbi infertur punitio, quæ apud Religioſos notabilis, & conſpicua exiſtimaretur, etiam ſi non infamaret, cuiuſmodi eſſet ſi priuaret lectura, vel Concione, aut Confeſſione &c. *ibidem quæſt.* 3.

11 Nec etiam attendenda eſt ęſtimatio patientis, qui fortaſſe confunderetur, ſi flagella diſciplinæ ſibi infligat ſi culpam dicat, ſi in pane, & aqua ieiunet, ſed opinio naſci debet ex ipſo delicto, ex genere pœnæ grauis, infamantis, & notabilis. *ibidem*.

12 Patres omnes ſupradicti graues, qui & digniſſimi nuncupantur, priuilegiati ſunt, ita vt torqueri non poſſint, etiamſi deliquerint, quocumque genere torturæ, ſine expreſſo conſenſu Generalis in ſcriptis obtento, vt

appareat in processu modus Iudicis procedendi, nisi delictum sit adeo atrox, & enorme, & aliqua circumstantia conspicuum; quod rationabiliter aliter fieri debeat. *Pœnal. cap. 5. quæst. 3.*

13 Non sufficit autem ad hoc enormitas ordinaria, v. g. votorum transgressio, sed requiritur aliqua circumstantia, quæ delictum maximè aggrauet, v. g. si agatur de furto, debet esse sacrilegium, vel fractura: si de fornicatione, debet esse cum Moniali, vel nefanda, vel cum scandalo sæcularium diffamata: si de percussione, quod sit publica cum morte, vel mutilatione, &c. *ibidem.*

Pater dignior quoad subrogationem. Vide *Diffinitor num. 13.*

PAVPERTAS.

1 Religiosa est abdicatio, omnium rerum temporalium opere, & voluntate propter Deum, & perfectionis desiderium, cui ex directo contrariatur proprietas. *Constit. cap. 2. statut. 4.* Sic dicitur Paupertas Euangelica, quæ opponitur essentialiter Dominio, iuri, & proprietati, quia omne dominium, omnem possessionem, & omnem vsum excludit, excepto solo, & vnico vsu facti, aliàs transit in proprietates; & Paupertas in hoc sensu est vnum de tribus votis essentialibus omnium

Reli-

Religionum. *Constit. cap. 6. statut.* 1.

2 Potest autem hæc paupertas acceptari, & voueri in Religionibus, vel in particulari tantum, vel in particulari, & in communi. Minorica Religio eam vouet secundo modo, quare omne dominium, & in particulari, & in communi abscindit, solum vtitur de facto rebus ad vitam necessarijs, quo vsu facti omnes indigent, cui renunciare nemo potest, qui ab omni iure, & dominio iuridico potest realiter, & commodè separari: Vnde paupertas Minorica est inter omnes amplissima. *ibidem*. Eius sententiæ perpulchræ, *ibidem*.

Laus Paupertatis. Vnde *Constit. cap.* 11. *statut.* 1.

PECCATVM.

1 Punitum in foro Sacramentali, & absolutum, potest in foro exteriori puniri, si iuridicè sciatur, idest per accusationem, denunciationem, vel inquisitionem, & legitimè probetur, sunt enim hæc duo Tribunalia, inter quæ non datur locus præuentioni, nec vnum aliud impedire potest. *Const. cap.* 7. *stat.* 4.

2 Puniri autem pœna reincidentiæ non debet, nisi qui post primam punitionem peccauit, itaque qui nunquã punitus est, pœna primæ vicis punitur, licet multa peccata cõmiserit aliàs ignota, tunc in forũ fori deducitur. *Pen. c.* 8. *q.* 7.

PE-

PECVNIA.

1 Est idolum abominationis in Religione Minorica, vnde de ea disponere interdicitur, secluso tamen scandalo, eam physicè tangere ob curiositatem, deferre ob securitatem benefactorum pecunias in via, in custodia, data necessitate, pro eis retinere etiam in Conuentu, modò non sint pro Religioso nostro, vel pro Religione (nisi in casu necessitatis, vt videre est, Missionarij) non est de se peccatum mortale, sicut tanguntur Calices, & alia vasa aurea, & argentea, quia hoc non est contrectare pecuniam formaliter, vt pecuniam, idest vt est prætium rerum, sed vt quid materiale. Prohibetur verò tactus moralis pecuniæ. *Const. cap.* 4. *stat.* 2. *in fine*.

2 Immò non tantum pecunia benefactorum, sed etiam si sit conuertenda in vsus Fratribus necessarios, & licitos propter præfatam securitatis necessitatem potest à Fratribus deferri per viam ad Sindicum, dummodo id non fiat auctoritate propria, vt de re sua disponendo, sed tantum materialiter. *Const. c.* 12. *stat.* 5. *quæst.* 2. *resp.* 4. Melius tamen, decentius, & securius est præfata non facere. *ibidem*.

POENA.

1 Non imponitur iuridicè pro peccato

ve-

veniali, sed pro mortali, quia illa ex solo nomine veniam, non pœnam exposcunt, nisi pœnitentia salutari corrigantur, aut nisi vergant in damnum publicum, aut in ruinam Religionis; tunc enim sub mortali ea castigare tenetur Superior. *Pœnal. cap.* 1. *quæst.* 1. pœnam verò nullam statutariam, aut aliam grauem potest infligere Prouincialis sine Diffinitorio. *ibidem quæst.* 2. *resp.* 4.

2 Pœna nil aliud respicit, nisi emendationem delinquentis, vel aliorum exemplum, vnde pœna propriè dicitur delictorum coercitio. Multas habet species, sed præcipua est pœna capitalis, idest qua vita naturalis adimitur, & hæc à iudicio Regulari omninò exulat, immò, & ab Ecclesiasticis in genere, traditur enim brachio sæculari Ecclesiasticus, pœna capitali puniendus. *Pœnal. cap.* 2. *quæst.* 1. Aliæ sunt relegatio, infamia, verberatio, carcer, seruitus, dignitatis amissio, ad dignitatem, vel officium, vel forum interdicta adspiratio, ad triremes deportatio, ieiunium, priuatio actuum legitimorum, & tandem ab Ordine expulsio, quæ inter Religiosos ad coercitionem culpæ, & exemplum aliorum, sed nonnisi probata culpa, possunt exerceri. *Pœnal cap.* 2. *quæst.* 1.

3 Diuiditur itaque primo pœna in canonicam, & non canonicam. Canonica est, quæ

spe-

ſpecialem iuriſdictionem, & poteſtatē omninò ſupponunt, tales ſunt excommunicatio, & aliæ cenſuræ. Pœnæ cæteræ poſſunt eſſe Eccleſiaſticæ, quia inter Eccleſiaſticas perſonas poſſunt exerceri, ſed de ſe ſpecialem poteſtatem non requirunt, ideo non canonicæ, ſed temporales dicuntur, quas à ciuilibus ad Eccleſiam Canones tranſtulerunt. *ibidem q.* 1.

4 Diuiditur dupliciter pœna in temporalem, & perpetuam. Temporalis dicitur quæ tempore includitur: perpetua dicitur quæ temporis limitationem excludit. *Pœnal. cap.* 2. *quæſt.* 5. *reſp.* 4. Talis etiam dicitur, quæ vnico actu abſoluitur, quia momentanea ſemel executioni mandata, vlteriorem ſui ſuſpenſionem non relinquunt. *ibidem*. In dubio verò, ideſt quando lex, vel temporalitatem, perpetuitatem non explicat, pœna temporalis exiſtimanda eſt, quia in interpretatione legum pœnæ molliendæ ſunt, non exaſperandæ, & tunc duratio pœnæ quanta debeat eſſe, iudicare debet Prouincialis cum Diffinitorio, quia in hoc ſunt Iudex ordinarius. *ibidem*. Si autem pœna ſit impoſita iuridicè, non interlocutoriè ob crimen dignum pœna perpetua, tunc pœna declaranda eſt perpetua, quæ perpetuitas decennio terminatur, quia debet culpæ commenſurari. *ibidem q.* 5. *concl.* 2.

5 Diuiditur tertiò pœna in ordinariam, extra-

extraordinariam, & arbitrariam: pœna ordinaria est, quam leges, & statuta decernunt: extraordinaria dicitur, quam imponit Iudex rationi, & æquitati conformem: arbitraria autem dicitur, quæ præcisè in statuto non determinatur; sed Iudicis arbitrio remittitur, non vt eam, vel totaliter indulgeat, vel ad libitum augeat, vel minuat, sed à similibus, ad similia argumentando, similia statuta, & Canones considerando, & circumstantias criminis, personæ, scandali, &c. pœnam æquitati accommodet. *ibidem resp. 5. & 6.*

6 In pœnis non fit extensio de vno casu ad alium, enim si adsit rationis similitudo in alio casu, nisi in delictis, quæ Reipublicæ præiudicant, quia tunc publicus fauor Communitatis extendit pœnas, sic pœna homicidij extenditur ad consulentes, mandantes &c. & hoc in grauibus tantùm, non in leuibus. Etiam in correlatiuis fit extensio, dummodò existat eadem ratio in vtrisque, vt de marito, & vxore, de emente, & vendente. Non autem extenditur ad conatum, vbi pœna inflicta est contra effectum; conatus verò pro maiori, vel minori approximatione, etiam in delictis atrocissimis punitur pœna non ordinaria, sed extraordinaria arbitrio Iudicis, idest Prouincialis cum Diffinitoribus, qui simul sumpti integrant personam Iudicis; ratio est, quia plus debe-

debetur delicto iam patrato, quam solum attentato. *Pœn. c. 2. q. 6.*

7 Extenditur autem ad mandantes, consulentes, fauentes &c. quando in statuto specialiter nominantur. Insuper ad mandantes semper, etiamsi non nominentur in statuto, quia mandans est causa principalior delicti, quam exequens, nisi mandatum verè non influxerit in delictum. Vide *Mandans*. Extenditur etiam ad consulentes, si vera causa fuerint delicti, & ad adiuuantes ante delictum, quia dicuntur concausa esse delicti: Etiam ad auxiliantes post delictum, quia præsumitur, antea fuisse particeps consilij, & tractatus, nisi contrarium probetur. Extenditur etiam ad non impedientes, quando obligantur ex officio, & possunt, sed nolunt, vel negligunt impedire, quia præsumuntur cooperari delicto. *ibidem quæst. 7.*

8 Pœnæ statutariæ in nostra Religione an obligent in conscientia, & quando. Vide *Constitutio*.

9 Pœnis statutarijs punienda sunt delicta, etiam si dolum non oleant, prout in statutis sancita reperiuntur, aliàs quæ in fragilitate fundantur, vt peccata carnalia, ieiuniorum fractiones, iniuriæ, homicidia, furta &c. impunita remanerent, quia in his dolus propriè reperiri non potest, & tamen grauissima sunt

pec-

peccata, ideò puniuntur. *ibid. q. 8. in fine:*

10 Quando autem eidem delicto vna pœna assignatur in iure, & vna in statuto, vt homicidæ ius commune mortem, statutum triremes infligit, tunc pœnæ statuti standum est, quia statutum moderatur legem communem. *ibid. q. 9.* Vide *delictum.*

11 A fortiori non possunt pro eodem delicto imponi plures pœnæ, vel quis à pluribus Iudicibus puniri, quia Deus non iudicat bis in idipsum, & est axioma Iuristarum. *De eodem delicto non est sæpius quærendum. ibid. q. 10.*

12 Si autem aliquid videatur, deesse ad æquandam pœnam culpæ, supplet pœna, quæ à Deo infertur in altera vita, nisi tamen constet Iudicem notoriè fraudasse iustitiam, nimium diminuendo pœnam debitam; posset enim iterum iuridicè procedi contra reum, & inde ad maiorem pœnam. Sic si Alumnus vnius prouinciæ peccaret in aliena, potest in prouincia delicti capi, inquiri, & puniri, cui punitioni debet stare proprius rei Prouincialis, vel merè exequi sententiam sibi ab altero Prouinciali transmissam, nisi manifesta fraus appareat, quia sic expresse statuta decernunt. *ibidem quæst. 10.*

13 Quod si eidem delicto diuersę pœnæ in varijs statutis locis taxentur, quæ sint incompossibiles, tunc arbitrio Iudicis remittuntur,

sed

ſed mitiorem debet imponere; tamen ſi ſint incompoſſibiles, & delicti atrocitas id ſuadeat, debet vnam pœnam alteri connectere, & per Iudicis prudentiam accommodari. *Pen. c. 2. quæſt.* 10.

14 De pœnis in particulari. Vide *in ſuis proprijs materijs*.

POENITENTIA, POENITENS.

1 Pœnitentiati à S. Officio ob delicta, quocumque pœnitentiæ genere (ſalutaribus pœnitentijs exceptis) etiam ſi pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint, declarantur perpetuò inhabiles ad officia, & gradus Religionis, niſi prius à Papa, vel ab ipſa Sac. Cong. coram Sanctiſſimo habenda, ſpecialem, & expreſſam rehabilitationis gratiam acceperint. Promotio aliter facta eſt nulla, & promouentes ſuffragijs priuantur, ſuper qua priuatione, niſi vt ſupra diſpenſari non poteſt. Nomine autem pœnitentiæ ſalutaris veniunt illæ, quæ extra iudicialiter imponuntur, & in ſecreto perficiuntur, vt ſunt ieiunia, orationes, & diſciplinæ &c. quæ autem iudicialiter imponuntur, ſunt pœnæ ſimpliciter, & ſupradictam inhabilitationem inducunt. *Pen. c.22. in principio*. Pœnitentiæ verò ſalutares in Religione cadunt vt plurimum ſuper peccata venialia. *Pen. c.* 1. *q.* 1.

pœni-

2 Pœnitens habens casus reseruatos in Ordine suo, potest absolui in eodem Ordine, etiam vbi hospes fuerit. *Pœn. c. 4. q. 12.* Tenetur explicare in confessione grauitatem peccati, & speciem illius; nam non sufficit, quod dicat: Furatus sum in materia graui, & peccati mortalis; si mercatori furatus est totum censum, vnde damnum emergens, & lucrum cessans adueniat. *Pœnal. c. 13. q. 3.*

3 Pœnitentias salutares impositas à Prælato non acceptantes, carcerantur. Vide *Carcer n. 2.*

4 Pœnitentiarij Minores Sanctissimi D. Papæ non possunt simpliciter absoluere sæculares ab omnibus casibus Papalibus, debent enim seruare reformationem pro eorum auctoritate factam à Pio IV. & Vrbano VIII. *Const. cap. 2. stat. 14. concl. 4. resp. 4.*

5 Guardiani, & Vicarij, si non sunt Pœnitentiarij, non possunt absoluere à reseruatis. *Const. c. 2. & 3.* Vide tamen *Guardianus*, & *Superior*, qui cum sit verè Prælatus, habet auctoritatem in vtroque foro.

PERCVSSIO, PERCVTERE.

1 Percussionis nomine inter nos non venit sola vulneratio; sed etiam verberatio, & pulsatio, quæ possit alium offendere, & primò punitur solus conatus ad percutiendum, vt si

quis manum leuauerit, aut aliquid acceperit ad percutiendum, quod tamen sit aptum percussioni (aliàs non incurrit) signum probationis portare debet, & carceri per tres menses mancipari, etiam si vel detentus ab alijs, vel alterius ob fugam, actualiter non percusserit, quia hic non tantùm punitur per statutum effectus, sed etiam conatus, quod non est in alijs delictis; posset etiam dici peccatum consummatum contra pacem, & modestiam Religionis, licèt non sit consummatum in genere percussionis. Quod si Crucem, vel Crucifixum, vel Reliquias SS. ad percutiendum acceperit, is S. Officio tradendus est, & ab ipso puniendus, quia præsumitur malè sentire de Reliquijs, & veneratione Sanctorum, & Sacrarum Imaginum, sicut qui Imagines percuteret. *Pęn. c. 14. q. 2.*

2 Percutientium pœnæ sunt istæ. *Qui leuiter percusserit, caputium probationis per annum gerat, & arbitrio Superioris carceretur. Si verò grauiter percusserit, aut ad grauiter percutiendum lapidem, vel baculum acceperit, vel proiecerit, vel gladium, aut simile aliud instrumentum eduxerit, semestri carceri mancipetur. Pęn. c. 14. q. 3.*

3 *Quicumque gladio, vel baculo, vel pugione fratrem, aut sæcularem quempiam percusserit, carceris vnius anni pęnam luat, & prætereà omni suffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuò*

petuò priuetur, & per mensem ter in hebdomada in Communitate Fratrum genuflexus comedat; illismet instrumentis, quibus ferire, vel percutere ausus est, ei de collo pendentibus. Pęn. c. 14. q. 5.

4 *Si mors secuta fuerit, vel atrox mutilatio, ad triremes omninò damnetur, quibus pęnis etiam subiacebit qui aliquem enormiter vulnerauerit, vel alicui venenum dederit, & qui hæc, aut similia per alium fieri procurauerit, vel machinasse conuictus fuerit. Ibidem q. 6.* Pęnas autem statutarias dans venenum in potum alicui, incurrere non potest, nisi probata per peritos veneni malitia, & in processu deducta, sine qua non efficeretur clara cognitio, vel testium depositio, vel ipsa rei confessio: quia nec ad eum, nec ad testes spectat iudicare de qualitate, & quantitate veneni ad occidendum, hoc autem probato, pœna triremium punitur. *Pęn. c. 14. q. 7.*

5 *Qui Prælatum localem gladio, aut baculo, aut alio quouis instrumento percusserit, & mors sequuta fuerit, ad triremes mittatur Superioris arbitrio. Ibidem diff. 3.*

6 *Qui verò Prouincialem quouis modo, etiam leuiter percusserit, Generalis arbitrio ad triremes mittatur. Si autem gladio, aut quouis instrumento, siuè mors sequuta fuerit, siue non, ad triremes omninò perpetuò damnetur. Ibidem.*

7 *Quod si quis Generalem ipsum, etiã leuissimè percutere ausus fuerit, is perpetuò ad triremes dãnetur. Ibid.*

8 Percussio leuis est, quæ fit pugno, palma, manu, pede, digito, baculo, lapide, dummodò nullam maculam, vel sigillationem carnium relinquat, vel quæ fit absque scissione membrorum. *Pæn. c.* 14. *q.* 3. Vide *Casus n.* 18.

9 Percussio mediocris dicitur, vbi dens aliquis extrahitur, capillorum copia euellitur, carnis sigillatio relinquitur. *ibidem.*

10 Percussio grauis dicitur, quæ supradictas excedit, siue ob realem percussionem, siue ob alias circumstantias. *ibidem.* Animus verò, & intentio grauiter percutiendi cognoscitur ex motu, gestu, actu, iracundia, vel assumptionis alicuius rei ad percutiendum, non enim præsumitur lapis, vel baculus ad leuiter percutiendum, tunc enim à statuto punitur non solùm percussio, sed illa actio exterior ad grauiter percutiendum directa, etiam si leuiter percutiat, aut quauis ex causa omninò non percutiat: Non enim excusaretur, si dicat, talia fecisse non animo percutiendi, sed vt perterrefaceret, & in fugam impelleret, quia Ecclesia non iudicat de occultis. *ibibem q.* 3. Si tamen lapidem, aut aliud accipiat, vt iaciat ad grauiter percutiendum, sed quauis ex causa non iecerit, non incurrit pœnas grauis percussionis, nisi ad percutiendum eduxerit gladium, in hoc enim punitur sola eductio gladij, pugionis &c. quia sic specialiter ordinat statutum. *Pęn. c.* 14. *q.* 3.

Si

11 Si duo rixentur, & se inuicem percutiant, ambo puniendi sunt pro qualitate delicti, sic qui prouocauit alium grauius puniatur, si non possit cognosci quis prouocauerit, vterque ex æquo puniendus; data proportione percussionis, pęna ordinaria: bonum enim publicum requirit, vt delicta non remaneant impunita: semper tamen debet Iudex ponderare circumstantias, & qualitates personarum; peius enim præsumitur de iuuene indisciplinato, insolente, impatiente, indeuoto &c. quam de sene, deuoto, patiente &c. vnde si tormentis vtendum sit pro eruenda veritate, à plus indiciato incipiendum est. *ibid. vers. Instabis.*

12 Augenda, vel minuenda est pœna Iudicis prudentia, contra eos, qui percusserint leuiter quidem, vel grauiter, sed plus, minusue intra terminos eiusdem speciei, sicut ibidem datur excessus, v. g. qui quinque vulnera inflixit, grauius puniendus, quàm qui vnicum inflixit. Habēda est etiam ratio circumstantiæ, temporis, & loci, & scandali, quia hæc vel immutat, vel aggrauat culpam. *ibidem q. 3. & 5.* Vide *Casus num.* 18.

13 Qui autem [illegible]um occidit merè casualiter, sine omni culpa, nec vlla pœna est puniendus; tamen si aliqua culpa intercedat, iuxta illam plecti debet. *Pœn. c. 14. q. 6. diffic. 2.* Dolus autem, seu culpa cognoscitur ex antecedentibus,

ſcilicet ſi occiſor fuerit inimicus, ſi minatus ſit mortem, venena procurauerit &c. *ibidem*.

14 Sed ſi mors ſecuta ſit, non ex vi vulneris, ſed ex incuria Medici, aut inobſeruantia vulnerati, tunc vulnerans non eſt cauſa mortis, & per conſequens non eſt imponenda pœna ordinaria. Quando verò vulnus illatum fuit mortale, per teſtimonium Medici iuratum, tunc etiam ſi Medicus adhibitus non ſit, aut infirmus deordinatè vixerit, vulnerans tenetur de homicidio, & pœna ordinaria. Et idem dicendum eſt, quando vulnus eſt in dubio, an ſit mortale, vel non, & vulneratus moriatur abſque eo, quod probetur de negligentia Medici, vel infirmi: attamen in vim ſtatuti in caſu mortis dico, condemnandum eſſe ad pœnam triremium. *Pen. cap.* 14. *quæſt.* 6. *diffic.* 1.

PERFIDIA.

Eſt defectio à Religione, Violat enim fidem, quæ eſt fundamentum Religonis, ideò cum hæreſi coniungitur, & ſicut hæreſis punitur à San. Inquiſit. officio. *Pen. c.* 4. *q.* 5.

PERMISSIO.

Non eſt conceſſio tacita, vel expreſſa, maximè in odioſis, multa enim permittuntur, quę tamen inuitò permittuntur, & nollemus ea effectuari. Eſt ergo permiſſio negatio prohibitionis,

nis, & impedimenti. *Const. c. 11. conclus. 5. q. 3. resp. 4.*

PERNOCTARE.

Est per totam noctem in aliquo loco persistere. Vnde sicut quando Religiosus exiens extra Conuentum cum licentia, & pernoctat sine licentia, ant necessitate in aliquo loco, contrahit leuiorem apostasiam; & manens extra Conuentum sine licentia per diem artificialem declaratur incidisse in Apostasiam leuissimam, ita qui per totam noctem permanserit. Excusaretur autem si adesset saltem licentia tacita, vel præsumpta, aut interpretatiua pernoctandi, & necessitas, quamuis non extrema, vt si esset claudus, lassus, pluebat, itinera ignota, latronibus obsira, tempus nubilum, &c. *Pęn. c. 9. q. 3.*

PERPETVVM.

Quamuis dicatur illud, quod nullo spatio concluditur, & ex se durabile, estque ad mortem *Pœn. c. 6. q. 12.* tamen quando agitur de pœna intelligitur aliquid determinatum, vt habetur in statutis *de correct. delinquentium: Si tamen de eodem scelere conuictus fuerit ad triremes perpetuò omninò damnetur.*

PETIÆ LANEÆ, & LINEÆ.

1 Sunt prohibitæ in Regula, quæ duas Tu-

nicas tantùm, & non petias concedit, & ſic Bulla Vrbani VIII. nouum ius non condidit, ſed vetus ſolidauit contra naſcentes abuſus. Verum tamen eſt, quod idem Sanctiſs. conceſſit, poſſe fratres Reformatos vti petijs ex panno laneo confectis loco Tunicæ, eas tamen petias nec abſolutè poſſumus aſſumere loco Tunicæ, quia ſenſualitati potius conſuleretur, quàm neceſſitati; quæ quidem neceſſitas tunc eſſet, quando Tunica nimis grauaret, &c. adde etiam quod Prouinciæ non omnes ſolent concedere tales petias laneas, & ſic daretur recurſus, & cõturbationis eſſet origo. *Conſt c. 2. ſtat. 72. dub. 1. 2. 3.*

2 Data autem neceſſitate, vt infirmo, itineranti, Concionatori, non tantùm laneas poſſumus petias portare, verum etiam & lineas, addita tamẽ licentia Superioris expreſſa, ſi commodè haberi poſſit, aliàs præſumpta; *ibidem dub.3.* Quæ autem licẽtia poteſt concedi à Guardiano, cum ipſe ſit Superior immediatus; qui debet prouidere fratrum neceſſitatibus; per Bullam verò non excluditur vera neceſſitas, licèt dicat *ſub quouis prætextu*, ſed tantùm neceſſitas palliata. *ibidem dub. 3.* Clem. enim *Exiui §. Præterea cum ait. Huiuſmodi etiam vtilitatis iudicium, Miniſtris, & Cuſtodibus, ſeu Guardianis duximus committendum; Quorum etiam Miniſtrorum, Cuſtodum, & Guardianorum iudicio eodem modo relinquimus, pro qua neceſſitate poſ-*

ſint

ſint fratres calceeamenta portare ideo &c. ibidem dub. 6. Eodem modo portare ſine ſcandalo, & contemptu aliquod operimentum in pedibus, quod non ſit calceamentum verum, non eſſet ex ſe peccatum mortale. *ibidem dub.* 9.

3 Prohibetur etiam fulcire interiorem Tunicam camiſia ſtaminea vel linea, eo quia fit in fraudem legis, cum lanea, & linea, etiam aſſuta, tanquam mollitiem referentia nullo pacto admittamus. *ibidem dub.* 5. Excuſarem verò à culpa mortali eum, qui vteretur ſudario ad commoditatem, vel munditiem, & non ſemper ſed per accidens, cum hoc ſit paruitas materiæ; ſecus verò ſi conſuetudinariè illo vteretur, cum vltra prohibitionem, proprietarius efficiatur, vtendo re tanquam ſua, & ſibi à Superiore prohibita. *ibidem dub.* 4.

POPVLI.

Nomine veniunt omnes in eo contenti, Nobiles, & Plebei, Clerici, & Laici, Mares, & Fœminæ, Fideles, & Infideles, Ciues, & Aduenæ. *Conſt.c.*1*.ſtat.*3*.q.*1*.§.*3.

POSSESSIO.

Pertinet ad factum, dominium verò ad ius. Vide *Dominium*.

POST.

Eſt particula quædam, ſignificans complemen-

mentum temporis, vel actionis antecedentis, vt post duos annos, idest transactis duobus annis completis. *Pœn. c.8. q.13.*

PRAECEPTA.

Pœnalia non obligant, nisi secutus sit effectus prohibitus. *Const. cap. 7. stat. 5. Cas. 5.* Item præcepta Ecclesiæ non obligant cum tanto damno subditi. *Pœnal.c.10.q.7.* Hinc super mera præcepta Regulæ, data causa, potest fieri dispensatio, dummodo ad votorum ruinam non tendat; Cautè tamen, quia Regula nostra singularizzatur in Ecclesia, non ob vota, quæ sunt communia omnibus Religiosis, sed per præcepta, quæ vota modificant, & qualificant, *Pœn. c.17.q.3.* A fortiori præceptum positiuum desinit esse præceptum, si opponatur præcepto naturali, ac Diuino. *ibid. q. 6.*

PRAEDICATIO. PRAEDICATOR.

1 Orationi, & Psalmodiæ præponitur, eo quia bonum publicum, scilicet spiritualem populi alimoniam concernit. *Const.c.3.stat.3.* Debet autem debitè ministrari, primò enim sub pœna excommunicationis inhibetur Laicis Prædicatio, nec omni Sacerdoti competit, quia prius Christus dedit Apostolis authoritatem conficiendi Corpus, & Sanguinem ipsius, idest eos ordinauit Sacerdotes, Secundo dedit

dit eis potestatem remittendi peccata; postremò Ascensurus in Cœlum, prædicationem eis iniunxit; vnde iure ordinario solis curam animarum habentibus competit, & in Concilio Lateranensi, excommunicantur, qui sibi officium prædicationis vsurpant, cum sit propriũ munus Episcoporum. *Const.c 9.stat.*1.§.1.

2 Non potest prædicare inter Nos, nisi Sacerdos, aut saltem Diaconus sit ætatis 25. annorum ne prædicatio ex nimia iuuentute apud auditores vilescat. *ibid.* §. 2. Qui vitæ bonitate, modestia, grauitate, & exemplaritate, verbis examinatis, & castis, iuxta S. Patris monita præpolleat, ne destruat exemplo, quod ædificat verbo. *ibid.* §. 3. Doctrinam ab Oratione, Sacra Scriptura, & Sanctis PP. hauriat, extinctus enim non potest accendere. *ibidem* §. 4. Sacræ verò Theologiæ debet studuisse per triennium, & nisi per diligens examen non approbari, alias licentiantes Prædicatorem, peccant mortaliter, etiamsi licentiatus ignarus per decennium Sac. Theologiæ studuisset, & hoc est non tantum præceptum Regulæ obligans sub mortali, sed est præceptum naturale; docere enim non potest, quæ ignorat. *ibidem* §. 5.

3 Examen verò debet fieri per examinatores deputatos in Congregatione, vel à Capitulo. Debet insuper testimonium habere de boni-

bonitate morum à Discretis sui Conuentus, iuxta decreta etiam præfati Concilij Lateranensis, & Tridentini, Hinc non potest Prouincialis ex se solo (potest tamen Generalis, quia ei specialiter committitur per Regulam) Prædicatorem sine examinatoribus approbare, & aliter admissus peccat mortaliter singulis vicibus, quibus prædicat, quia authoritas Prouincialis in hoc est delegata, & ideo debet seruare formam impositam à delegante, & statuta nullitatē actus contrarij apponunt. *ibid.* §.5.

4 Prædicator non admissus à Generali, non potest prædicare extra Prouinciam Prouincialis approbantis, sine noua licentia Prouincialis eius, in cuius iurisdictione vult prædicare; nemo enim potest iurisdictionem in aliena Prouincia inconsulto ordinario, vel concedere, vel exercere. *Const. c. 9. stat.* 2. Hinc qui in alienis studuere Prouincijs, & in illis concionandi licentiam obtinuerunt. Vel qui in aliena concionari desiderant, id facere debent cum Ordinarij, vel approbatione, vel benedictione: Ex quibus excipitur Generalis, quia est omnium Prouinciarum Superior. *ibid.*

5 Circa Prædicatorum eleæmosynas, omnia disponi debent per Communitates, aut benefactores in manibus Sindicorum spiritualium ad vtilitatem Conuentus: Prædicatores verò, qui eas recipiunt, idest authorita-

tem

tem super eas exercent peccant mortaliter; & vltra pœnas proprietariorum, officio priuentur, & inhabiles ad omnia Ordinis officia declarentur. *ibid. stat. 3.*

6 Sub pœna etiam suspensionis; & excommunicationis prohibetur prædicare Scripturam Sacram contra communem sensum SS. Patrum declaratam; potest prædicari tamen declarata præter eorum sensum, quia multos habet sensus. Sub ijsdem pœnis prohibetur prædicare tempus præfixum Iudicij Vniuersalis, aut aliquod futurum prædicare ex particulari reuelatione, vel inani diuinatione; Detrahere publicè Prælatis, Episcopis, & Superioribus; eosque mordere, & reprehendere de male gestis, etiam tacitis nominibus. *ibid. stat.* 4. Ex Tridentino autem additur; *Si errores, & scandala disseminauerint in populum, Episcopus ei prædicationem interdicat, si hæres contra eum iuxta iuris dispositionem procedatur. ibidem.*

7 Statuta verò addunt perpetuam priuationem prædicationis, & actuum legitimorum, & alias arbitrarias pœnas; *Si contra Clerum, aut contra Ecclesiæ libertatem, aut contra aliquam Religionem prædicauerit, & si per hoc à prædicatione non desistat carceribus mancipetur: Si autem erroneam, vel hæreticam, vel in fide suspectam doctrinam, aut contra bonos mores, contra Sacramentum Pœnitentæ, austeritatem*

tem vitæ, publicè, vel priuatim dogmatizzauerit, prædicauerit, defenderit, aut cum talibus conuersationem, & familiaritatem habuerit, libros hæreticos, damnatos, vel suspectos legerit sit ipso facto excommunicatus reseruata vbi opus fuerit S. Officij authoritate, *& statim carceribus mancipetur ad Generalis arbitrium. ibidem.*

Prælatura, Quid sit. Vide *Officium*.

Presbyter seruiens Episcopo. Vide *Simonia*.

PRAESCRIPTIO.

Dari potest contra statuta, non contra Regulam, vel ius Diuinum, cuiusmodi sunt vota essentialia, & reddere, quæ Deo promittuntur. *Const. c. 12. stat. 13. dub. 2.* Datur benè præscriptio in delictis, quando scilicet accusator noluerit accusare. *Pœn. c. 24. q. 4. vers. noto quinto.*

PRAESIDENS.

Ad Capitulum, vel Congregationem mittendus. Vide *Capitulum*. *Congregatio*.

Præsidens Conuentus institutus à Capitulo, seu Congregatione, habet parem cum Guardiano auctoritatem, & sic potest absoluere, ligare, præcipere, punire &c. & solo nomine differt. *Const. c. 8. stat. 47.* Vnde talis eligi non potest, qui voce actiua, & passiua est priuatus, secus verò si instituitur à Guardiano in absen-

absentia Vicarij, cui delegatam auctoritatem committit. *Pœn. cap. 3. quæst. 2.*

PRAETEXTVS.

Est color, quo quis se moueri ad operandum simulat. *Const. c. 2. stat. 14. concl. 4.*

PRAESVMPTIO.

Requirit scientiam, vnde probata ignorantia, non incurruntur pœnæ latæ contra præsumentes. *Const. cap. 2. stat. 57. concl. 4.*

PRETIVM.

1 Pretij nomine in simonia intelligitur, cum datur temporale pro spirituali cum intentione actuali, vel virtuali computandi vnum pro alio, quæ intentio præsumitur, nisi adsit aliud honestum motiuum danti tale temporale in tali occasione, v. g. sustentatio, gratitudo, eleæmosyna; in foro autem exteriori probaretur simoniaca intentio, si daretur temporale ob ingressum Religionis, intercedente pacto sine causa probabili honestante, vti temporale exigeretur, modis rigorosis peteretur &c. *Pœn. c. 15. q. 2. resp. 7.*

2 Triplex datur tale pretium, scilicet *Munus, à manu, à lingua, & ab obsequio. Munus à manu* est quæuis res temporalis pretio æstimabilis, mobilis, immobilis, corporalis, incor-

corporea, vt iura, pecunia, data vel promiſſa, vel mutuata, vel remiſſum debitum, reſeruatio penſionis &c. *Munus à lingua*, ſunt preces, & ſupplicationes, interceſſiones, & laudes, cum pacto tamen, & conuentione. *Munus ab obſequio* eſt ſeruitus iuſta, vel iniuſta, dummodo ſemper in ſingulis intercedat pactum, & conuentio ad ſpirituale, vt ſupra, ſine qua nullum horum eſt ſimoniacum. *ibidem*.

PRAEVARICATIO.

Eſt quando v.g. in exteriori accuſo, in ſecreto faueo accuſans, acceptās debiles defenſiones, & taceo ea, quæ verè aggrauarēt, & allegores parui momenti. In eā igitur poſſunt incidere Accuſator, Aduocatus, Procurator, & Iudex, eſt autem peccatum mortale, & punitur pœna talionis, quia hoc eſt illudere legibus, & iuſtitiæ. *Pæn. cap.* 10. *quæſt.* 5. *reſp.* 2.

PRAEVENTIO.

Præuentionis locus datur, vbi eſt paritas iuriſdictionum, & iudicum, vnde non tantum Superior Regularis poteſt præuenire ſubditum caſtigando, verum etiam Epiſcopus tamquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus, ſi ſubditus extra clauſtra deliquerit, vel ſi in Eccleſia non ſui Ordinis prædicauerit abſque benedictione; item ſi abſque ſuorum Superiorum licen-

licentia vagauerit. *Pœnal. cap.*18.*quæſt.*3. *verſ. Reſpondeo* 2. *poteſt*.

PRINCEPS.

Dicitur, qui populi conſenſu regnat, Tyrannus verò, qui inuitis dominatur. *Conſtit. cap.* 1. *ſtat.* 4. Non præſumitur Princeps voluiſſe adimere ius acquiſitum tertio, niſi illud exprimat. *Pœn. cap.* 29. *quæſt.* 2.

PRIVATIO.

1 Iuris ſuffragiorum, ſeu vocis actiuæ, & paſſiuæ eſt inhabilitas ad ferenda, & conſequenda ſuffragia, itaut ſic priuati, nec eligere, nec eligi poſſunt ad quodcumque officium Ordinis. P*œn. c.* 3. *q.* 1.

2 Poſſunt tamen ad ſacros Ordines promoueri, & quos habuerint exercere; ſicut etiam prædicare, legere, confeſſiones audire etiam Monialium, ſuffragari in receptatione Nouitiorum ad profeſſionem; & eſſe eorum Magiſtri. Item Diſcreti locales, non verò ad mittendum ſuffragium in Capitulum.*ibid.q.*1.*&* 2. *diffic.* 3.

3 Priuatio actuum legitimorum, eſt inhabilitas ad omnia Ordinis officia, quæ cum dignitate, & ſuperioritate coniuncta ſunt, qualia ſunt Miniſteriatus, Diffinitoriatus, & Guardianatus, poteſt tamen ſacros ordines exerce-

re, & ad illos promoueri, prædicare, legere, sed sæcularium confessiones audire non potest, benè quidem Monialium, esse item Nouitiorum Magister, & illis ad professionem suffragia ferre. Priuatio autem officiorum, est inhabilitatio non solum ad prædicta, sed etiam confessionis, prædicationis, lecturæ, paternitatis, & visitationis munia obeunda. Poterit tamen sacros ordines recipere, & illos exercere, qui sic priuatus fuerit. *ibidem*.

4 Sub nomine *Ministeriatus* intelligitur Generalatus tam in Ministro, quam in Vicario, quam in Commissario Generalibus. Sub nomine autem *Prouincialatus* includitur Vicariatus Prouinciæ. Sub nomine verò *Diffinitoriatus* venit Custos, qui est primus Diffinitor. Et tandem sub nomine *Guardianatus* venit Vicariatus electus à Capitulo, & Præsidentatus; hi enim habent superioritatem auctoritate coniunctam, vt sunt Neapolis in Monasterio S. M. Magdalenæ, & alibi. *ibidem quæst.* 2. *diffic.* 2. *in fine*. Venit insuper sub nomine officiorum, & dignitatum Procurator, & Commissarius Generales Curiæ, quia votum habent in electionibus vnde sunt Patres in Capitulis. *ibidem quæst.* 1.

4 Quæ pœnæ antiquæ sunt in Ordine, & sunt ex iure canonico deductæ. Vnde priuati sic possunt testificari in iudicio: Qui autem pri-

priuari non poteſt, eo quia dignitates habere non poteſt, neque poterit priuari; priuatio enim dicit potentiam ad formam in ſubiecto priuato. *ibidem*.

5 Diffinitoriatus, & Cuſtodiatus nomine officij cum iuriſdictione veniunt, licet coercitionem non habeant; non habent tamen iuriſdictionem, ideſt poteſtatem, vt Prælati Ordinis, ſed aſſiſtunt conſulendo Prouincialibus, cognoſcendo, iudicando, & decernendo occurentes cauſas Prouinciæ, ſunt enim Iudices, & Aſſeſſores, & Collegæ, & Superiores in iis, quæ eorum iuriſdictioni, & iudicio ex lege ſubduntur. *Pœn. c. 3. q. 2. diffic. 4.*

6 Priuatus iure ſuffragiorum, vel actibus legitimis diuiſiuè, non poteſt eſſe Commiſſarius, aut Viſitator, etiam ad cauſam ſpecialem, vbi ſine inquiſitione, aut viſitatione procedatur per ſolam accuſationem, aut denunciationem, quia vt Prælatus veram iuriſdictionem, & ſuperioritatem licet delegatam habet, & inſtituitur per veram electionem, ſcilicet per votum, & ſuffragium actiuum ſolius Prælati, in quo ipſe habet ſuffragium paſſiuum, & hoc ſufficere poteſt ad veram electionem; poteſt tamen ſic priuatus iure ſuffragiorum, non tamen ob aliquam culpam deturpantem deſtinari ad aliquam cauſam particularem, ſi cauſa grauis eſſet, & alius æquè peritus ad confi-

ciendos processus non inueniretur. *ibidem diffic.* 8.

7 Priuari suffragijs &c. non possunt Clerici in minoribus, nec Laici, quia ex iure canonico suffragari in Capitulis nemo potest, nisi saltem sit Subdiaconus, quia ad superioritates, prædicationes, & lecturas sunt inhabiles; non potest tamen hæc pœna Clerico protrahi ad futurum legitimum tempus, quia delictum nunc commissum, nunc puniri debet, & pœna impossibilis, in aliam possibilem commutari. Idem dic, quando quis priuatus in simile aliud crimen incideret, & denuò nondum elapsa prima priuatione esset priuandus. *ibid. diffic.* 9. Vide *Laici num.* 7.

Priuationes à quibus, & quando incurruntur. Vide in suis titulis particularibus, v. g. Priuare Guardianum. Vide *Guardianus*: Prouincialem, *Prouincialis*.

PRIVILEGIVM.

1 Est priuata lex, vnde sicut Religio, idest Capitulum Generale, vel Prouinciale possunt leges vniuersales condere, sic & particulares, & sic priuilegium alicui Patri benemerito, maximè ad pacem Prouinciæ conciliandam concedere. Nec hoc inhibetur in Bulla Vrbani VIII. *Sacrosanctum*, & Breue *Inter cæteras anno* 1639. 23. *Iunij*, quia talia concedere prohibe-

hibetur solis Superioribus; Capitula autem nomine Superiorum non veniunt in odiosis; *Pæn. cap. 29. quæst. 2. vers. Si tandem*. Attamen Capitulum Generale Toletanum nuperrimè celebratum anno 1658. *cap. 8. tit. de Patrib. Prouinciæ* §. 40. decernit non posse neque à Capitulo Generali, neque à Ministro, vel Commissario Generali, institui Patres Prouinciæ, nisi iuxta statuta generalia, & si in contrarium fiet, irritum, & nullius valoris.

2 Licet possit religio renunciare priuilegijs sibi in communi concessis, non tamen potest concessis alicui fratri particulari, eo inuito, nec eum cogere ad renunciandum, aliàs totaliter frustraretur auctoritas Superioris concedentis. De facto autem iuxta *Const. Gregor. XV. & citata Breuia Vrbani VIII. in Cap. Romana* 1639. abrogata fuere omnia priuilegia personalia (vt personalia sunt) fratribus concessa, & prohibitum fuit, ne talia in posterum concedantur per ordinis Superiores. *Pæn. cap. 29. quæst. 2.*

3 Nullum autem est priuilegium obtentum cum mendacio expresso in impetratione, & vltra nullitatem, si priuilegium sit contra bonum Religionis, potest impetrans puniri, non enim punitur recursus ad Sanctam Sedem, sed ob damnum illatum Religioni. *Pæn. cap. 17. quæst. 5.*

4 Priuilegia concessa Regularibus, censentur concessa per modum contractus, sunt enim ob meritorum remunerationem, esto sola gratitudinis lege remuneratio deberetur, quod expressè in suis priuilegijs declararunt Summi Pontifices, sed maximè de priuilegijs Minorum Eugen. IV. Vnde Princeps ea sine causa reuocare non debet, nec potest; ibi enim vt persona priuata obligatur. Non quod absolutè Papa non possit ea reuocare, sed hinc infertur, non ita faciles esse, vt ea reuocasse sine causa legitima censentur, nec talis reuocatio ex leuibus indicijs est conijcienda, maximè quia Summi Pontifices, & nouissimè Vrbanus VIII. ea confirmarunt. *Constit. cap. 2. stat. 14. concl. 4.* vers. *Prima est*.

5 Vnde non est dicendum, quod per non vsum sint abrogata, nec enim nisi per actus contrarios positiuos reuocantur, & si vnus actualiter Religiosus eis non vtatur, Communitati non debet præiudicare, maximè quia talis non vsus præsumitur ex ignorantia procedere, & aliquando ex ignorantia, & timore; sunt enim priuilegia permissiua, non coactiua, ideò per istam tacitam renunciationem censeri non debent priuilegia, sed requiritur legitima præscriptio. *ibidem vers. Respondeo secundo consuetudo*.

6 Quando autem dicitur, quod per Concilium

cilium sunt abrogata, intelligitur in casibus ibi expressis, quos numerat Gier. Roder. *resol.* 116. *num.* 14. & 15. *ibidem vers. Obiectio quarta*. Sic etiam intelligitur, quando confirmantur eadem priuilegia cum clausula (dummodò decretis Concilij Tridentini non aduersentur) *ibidem*.

7 Verum quidem est, quod Religio in Capitulo Generali potest priuilegijs renunciare, quia priuilegium non confertur inuito. *Const. cap.* 12. *stat.*4. & de facto renunciauit omnibus relaxatiuis Regulæ, etiam per viam declarationis factis, & præceptum est, seruari solas declarationes Nicolai III. & Clem. V. vtpotè, quæ omne priuilegium excludunt, & ita mandauit, obseruari Vrban. VIII. in Bulla citata. *Const.cap.*4.*stat.*4. Vers. *Pro secundo autem*.

PROCESSIO.

Mulieres sequi possunt Processiones tam ordinarias, quàm extraordinarias intra Claustra factas. Vide *Mulieres*.

PROCESSVS.

1 Formatum per viam delatoris, vel per litteras anonymas est nullus, quia Iudex non potest procedere sine accusatore verò, vel ficto, aliàs violatur octauum præceptum Decalogi, quia reuelando peccata occulta proximi, iniu-

ſtè infamatur, ſæculares verò per talem viam procedunt, licet contra Sacros Canones innixi ſola conſuetudine. Vnde verum eſt quod per Conſt. Bonifac VIII. non obligamur in proceſſibus ad rimas, & apices iuris, quia diſciplina regularis nimium infirmaretur. *Conſtit. cap.* 10. *ſtat.* 5. tamen modus procedendi Regularium in cauſis criminalibus non debet eſſe arbitrarius, ſed canonicus. *Pœn. c.* 1. *q.* 2.

2 Procedere enim ſummariè, quod nobis conceditur, non tollit ſubſtantiale iudicij, & proceſſus, ſed tantum accidentalia, vt ſolemnitates, v. g. ſedere pro Tribunali, dilationes, &c. idemque ſonat illa particula *de plano ſine ſtrepitu, & figura Iudicij*, abſolutè enim *ſummariè* nil importat, niſi breuitatem. *Pœnal. cap.* 29. *quæſt.* 6.

3 Et primò nullus eſt proceſſus factus ſine Notario. *Pœnal. cap.* 16. *quæſt.* 3. *reſp.* 5. Secundò nullus eſt proceſſus confectus, non ſeruata materia, & forma. Materia enim conſiſtit in hoc, vt non conſtituatur non infamatus; non puniatur inauditus, non confeſſus, non conuictus, non contumax: Non præualeant teſtes inhabiles, non iudicetur ab inimico, & alia, vt fuſius in praxi crim. Forma autem conſiſtit in ordinatione actorum, vt ſcilicet primò accipiatur accuſatio, denunciatio, inquiſito, deinde examinentur teſtes, conſti-

tuan-

tuatur reus, dentur defensiones, recipiantur articuli, deferatur iuramentum, & similia. *Pœn. c.* 19. *q.* 4. *diffic.* 4. *resp.* 2.

4 Hinc si non dentur defensiones, si testes sine iuramento examinentur, nullus est processus, nec potest validari per nouum testium examen dato iuramento, quia hoc non sanat nullitatis; vnde incipiendus est de nouo processus, & nec validitatur. Quare ad conseruandam pacem, melius erit processum declarare nullum ex defectu modi procedendi, quam repetere. *ibidem* Vers. *Respondeo negatiuè*.

5 Defensiones insuper in causa graui renunciare reus non potest, quia debet habere curam de bono nomine, & per infamiam non sibi soli, sed Religioni præiudicat, maximè si esset aliquis Pater qualificatus. *ibid. Aduert.* 6. ergo à fortiori non potest puniri indefensus, nisi sit contumax *ibidem*. Vers. *Excipiunt tamen*. In criminalibus an possit reus comparere per Procuratorem. Vide *Citatio*. *Defensio*. Procedere quando possit Episcopus contra Regulares. Vide *Episcopus*.

PROCVRARE.

1 Procurare quis potest per fauores sæcularium, quod aliquis Religiosus perniciosus grauiter alicui Conuentui, ab eo remoueatur, si aliter impetrari non potest talis remotio. *Pœn. c.*17.*q.*6.

Et

2 Et è conuerso Procurare, vt contra obedientiam debitam quis in vno Conuentu confirmetur, & hoc per sæculares, est peccatum mortale, & pœna statutaria punitur, quia cooperatur inobedientiæ, & proprietati talis Religiosi. Idem dic, si pro se ipso talem amotionem, aut confirmationem procuret per sæculares. *ibidem*. Excipe nisi procuret tales fauores ad fugiendum graue damnum animæ, vel corporis, quia cum hoc obedire non tenemur. Ita etiam si fauores realiter non procuret, sed tantum dirigat sæculares per media vtilia ad hoc obtinendum, dum ipsi ex iusta causa hoc desiderant. *ibidem resp.* 5. Vide *Ambitus*.

Procurare legata. Vide *legata*.

Procurare fauores. Vide *fauores*.

PROCVRATOR, ET COMMISSARIVS GENERALES CVRIAE.

1 Procurator Generalis Ordinis ex vna familia, & Commissarius Curiæ ex altera deputari debet, vt suæ quisque familiæ negotia peragat, & præsideat. *Const.c.8.stat.37.q.1.*

2 Eligi debent ambo non per vota secreta, sed vocetenus à Generali, de consilio, & assensu Patrum in Capitulo, aut Congregatione Generali; Et extra si talia officia vacare contigerit, tamen de consilio semper, & consensu

Di-

Discretorum Ordinis, sinè quo non potest eos Generalis instituere. Procurator verò Generalis debet esse de familia Ministri Generalis. *ibidem*.

3 Sunt Iudices ordinarij Apostatarum, quando ad eos diuertere contigerit, & hospitum ad Romanam Curiam influentium, quorum debent litteras obedientiales recognoscere, negotia scire, impedire, dimittere (nisi obstet Superioris indultum) possunt; ijsdemq; obedientiales litteras indulgere, eosque regere, punire iure ordinario. *ibidem*.

4 Ipsique forenses Romam sic peruenti, debent se præsentari coram P. Procuratore, vel Commissario Curiæ respectiuè, negotiaque pertractanda conferre, & quidquid illi decreuerint, inuiolatè exequantur, eruntque subiecti immediatè ipsis per octo dies, & postea Guardiano, hæc *stat. gen. c.* 3. §. 7. *num.* 2. In statutis autem nuperrimè impressis *cap.* 3. §. 8. Inter Reformatos verò subijciuntur forenses Procuratori immediatè per tres dies, & postea tàm ipsi, quàm Guardiano, vt videri potest in Breui:

5 Debent omnia breuia, Bullas, motus proprios Decreta Ordinem concernentia procurare, & non solum in Archiuijs concedere, sed ad suæ familiæ Prouincias destinare. *ibid.* Qui autem sine eorum scientia, & licentia

(nisi

(nisi Generalis aliud ordinauerit (negotia, & causas in Curia tractauerit, priuationi actuũ legitimorum, & alij pœnis subiaceat, vsurpat enim iurisdictionem Procuratoris Generalis, quæ vsurpatio furtiua appellatur, vnde confusio, & scandala generarentur: In statutis autem Reformatorum *c.* 8. *n.* 64. *p.* 84. habetur. *Chi senza licenza sua trattarà negotio spettante, alle sudette riforme, sia carcerato per due mesi.*

6 Debet Procurator assistere, & orare in Cappella Pontificia, secundum antiquum Curiæ morem, vbi representat totum Franciscanum sodalitium, & habet præcedentiam iuxta Religionis antiquitatem. *ibid. q.* 2. Non possunt tamen Procurator, & Commissarius se immiscere de fratribus quo ad regimen, scilicet collocando fratres de familia; dare licentias eundi per Prouinciam, instituendi Superiores, vel eorum institutionem procurando: Satuta Prouinciæ conuellendo, Decretum aliquod pro ea procurando restrictiuum, vel ampliatiuum ea inconsulta; Alicui fratri priuilegium contra Regularem disciplinam, vel obedientiam impetrando, electionem procurando, vt contra aliquem, aut pro aliquo cadat contra Prouinciam; hæc enim mandatum eius excedunt. *ibid. q.* 3.

7 Sæcularium negotia non possunt agere; ne pluribus intentus minor sit ad singula sensus,

ſus, poteſt tamen ad requiſitionem benefacto-ris aliqua pia negotia expedire per peritos, & non fraudato emolumento. *ibidem*.

8 Non poſſunt apud Sedem Apoſtolicam, aut alios tractare negotia concernentia totum Ordinem, aut eius libertatem, niſi de expreſſo mandato P. Generalis: quod mandatum, aut licentiam Commiſſarius Generalis dare non poteſt, quia nec totius Ordinis, nec ſuæ familiæ eſt caput abſolutum: vnde contra eam nouitates attentare non debet. Ad fauorem verò, & vtilitatem Religionis poſſunt ſine mandato procurare, vt confirmationem priuilegiorum; Beatificationem, vel Canonizationem alicuius Sancti. *ibidem quæſt*. 3. Vide *Commiſſarius num*. 3.

9 Non poſſunt retinere in Curia Romana forenſes vltra tempus pro expediendis negotijs opportunum, immò peccarent, quia contra ſtatutum in re graui, & eorum inobedientiæ; & Conuentus grauamini cooperantur, nec eos ad alias Prouincias mittere, niſi ad ſuam, aut per Romanam pro faciliori ſuorum negotiorum expeditione, ad quod tamen licet non ex abſoluta neceſſitate, tamen ſola congruentia, & pro bono regimine ad euitandas Conuentuum confuſiones, debet Prouincialem Romanum conſulere; poſſunt tamen (ſtatuto concedente) propria authoritate eos deſtinare;

Qui

Qui autem ad alias prouincias cum obedientia Procuratoris Generalis diuerteret, esset verus Apostata, quia sine legitimi Superioris licentia tenderet. *ibidem q. 3.*

10 Sunt Prælati iure ordinario, curam animarum habentes cum iurisdictione coniunctam super suos Secretarios, socios, seruientes hospites, atque Apostatas in vtroque foro, tanquam Vicarij in Curia Ministri Generalis, Aliter Animabus hospitum, & aliorum prædictorum non esset benè prouisum, Ducentes enim illi moram mensium, & annorum in Curia Romana, & alios Superiores immediatos non habentes. Est igitur Curia Tribunal ordinarium, & perpetuum, nec mendicatis suffragijs agere debet. Vnde eos à reseruatis possunt absoluere, & absoluendi concedere facultatem, & etiam audiendi confessiones, non aliàs approbatis, eo quia sunt proprij Sacerdotes exempti à iurisdictione Prouincialis, sed hæc tantum inter subditos Curiæ. *ibid. q. 4.*

11 Ex his patet in aliquibus esse Procuratores Maiores Guardianis, quia iure ordinario causas apostasiæ iudicant, & ipsis, & alijs obedientiales litteras concedunt; ac contra hospites delinquentes processus conficiunt, & sententias ferunt, eos carceribus mancipando, quod est proprium Prouincialium. *ibidem.*

12 Immò sunt maiores Prouincialibus, quia

quia Prouinciales vnius Prouinciæ ſubditos habent, illi omnium Prouinciarum, & propterea Prouinciales omnes extra illorum iuriſdictionem præcedunt, & ſunt primi Ordinis Patres, poſt Generales Miniſtros, & Commiſſarios; illiſque præcipiunt, & quæ ex curia expediuntur intimant. *ibidem*.

13 Dimiſſorias autem ad ordinationes non poſſunt concedere, quia talis iuriſdictio ad eorum officium non eſt neceſſaria, nec curam animarum concernit, nec de ſcientia per deſtinatos, & legitimos Examinatores, aut de vita, & moribus, aut interſtitijs habere poſſunt, quæ ſolùm à Prouinciali exhiberi poſſunt. *ibidem q.* 4.

14 Licentiam imprimendi libros de iure non poſſunt, vel ſibi vſurpare, vel ſubditis concedere, quia hoc prohibetur in ſtatuto. Poſſunt tamen inſtituere Syndicos pro ſuis officijs, ſicut Prouinciales, quia ad ipſos ſunt neceſſarij, cum neceſſariæ ſint ſæpè pecuniæ pro litibus expediendis, & huiuſmodi. *ibid. quæſt.* 5. & 6.

15 Finito eorum officio remanent Patres perpetui Ordinis, & paternitate non gaudent niſi expleto biennio officij. *Pœn. cap.* 30. Verſ. *Reſpondeo ſi neceſſe*.

16 Sanctiſs. verò D. Alexander Papa VII. feliciter regnans, ob merita, & labores in Religio-

ligioneperfunctos concessit Procuratoribus, tam Ordinis, quam Reformatorum, ac Commissarijs Generalibus Curiæ, qui per triennium continuum in officio durauerint, votum perpetuum electiuum, & decisiuum in eorum Prouincijs pro vt ex Breui hic inferius videri potest Videlicet.

ALEXANDER PAPA VII.
Ad futuram rei memoriam.

Ratio iustitiæ exigit, vt illi, qui multos pro Religione labores substinuerunt, congruis honoribus, & gratijs decorentur. Volentes itaque dilectis filijs Procuratoribus, & curiæ Commissarijs Generalibus fratrum Minorum, tam de obseruantia, quam reformatorum nuncupatorum Ordinis Sancti Francisci, qui rerum vsus tractandis, & procurandis in Romana Curia grauioribus Ordinis huiusmodi negotijs acquisito pollere noscuntur, & quorum opera proinde eorum Prouincijs plurimum vtilitatis allaturam esse speramus, gratiam facere specialem, eorumque singulares personas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris; & pœnis à iure, vel ab homine, quauis oscasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequen. harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, supplicationibus

nibus eorum nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, omnibus, & singulis Procuratoribus, & Commissarijs Curiæ Generalibus fratrum Minorum, tamen de Obseruantia, quàm Reformatorum familiæ Cismontanæ huiusmodi, qui sua respectiuè officia triennij continui spatio hactenus gesserunt, & posthac quandocumque pari spatio gesserint, vt depositis eisdem officijs, suffragium, siue votum perpetuum consultiuum, electiuum, & decisiuum in quibusuis Capitulis, & Congregationibus suæ quisque Prouiniæ dicti Ordinis habere, & ferre, illoque vti, frui, & gaudere liberè, & licitè possint, & valeant Authoritate Apostolica, tenore præsentium concedimus, & indulgemus. Mandantes propterea in virtute Sanctæ Obedientiæ dilectis filijs Ministris Prouincialibus, & alijs Superioribus, & fratribus dictarum Prouinciarum cæterique, ad quos spectat, & spectabit quomodolibet in futurum, vt memoratos Procuratores, & Commissarios Curiæ Generales præsentis gratiæ commodo, & effectu pacificè frui, & gaudere sinant, & faciant, nec illos desuper à quoquam quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari permittant. Ac decernentes easdem præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere ac illis, ad quos spectat, & pro tempore quandocumque spectabit

plenissimè suffragari; sicque in præmissis per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam Causarum Palatij Apostolici Auditores iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, nec non (quatenus opus sit) Ordinis, ac familiæ, & Prouinciæ huiusmodi, etiam iuramento confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alias roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis illorum tenoribus præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, ac ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris; ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus; ceterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, vt earumdem præsentium litterarum transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, sub anulo Piscatoris die 4. Decembris 1662. Pontificatus nostri anno octauo.

S. Vgolinus

Dum

17 Dum actu exercent sunt Patres suarum Prouinciarum, idest habent votum in Capitulis, & Congregationibus, ac in alijs peragendis. *Pœnal. cap.* 30. *quæst.* 1. *Vers. Respondeo primo Commissarius*. Vide *Pater*.

18 Procurator autem Generalis Reformatorum in Curia Romana instituitur ab Eminentissimo Barberino totius Ordinis Seraphici Protectore, & hoc per Breue San. mem. Vrbani VIII. *sub dat.* 13. *Februarij* 1633. *Pontificatus sui anno decimo*. Qui per aliam Constitutionem *etiam* 12. *Maij* 1644. Incipien. *Iniuncti nobis*, concessit omnia priuilegia, ac præcedentias, & dignitates, quibus gaudent Procuratores, & Commissarij Generales Curiæ Obseruantium eiusdem Ordinis. *Pœn. c.* 30. *quæst.* 1. Et Sanctiss. Alexander Papa VII. præfatus, *die* 12. *Septembris* 1659. circa authoritatem Breui Apostolico eum prosecutus fuit prout infra, videlicet.

ALEXANDER PAPA VII.

Ad futuram rei memoriam.

Illius, qui charitas est, & Deus pacis (licet immeriti) Vicesgerentes in terris ad illa propensis studijs intendimus, per quæ dissidia inter Religiosos viros in humilitatis spiritu, & sub arctioris vitæ iugo Altissimi obsequijs mancipatos enata sopiantur, vt ipsi sub laudabili Institutorum

suorum obseruantia, quietè viuentes, grato Diuino numini præstent famulatum. Cum itaque inter dilectos filios Procuratorem generalem Ordinis Fratrum Minorum S. Francisci strictoris obseruantiæ nuncupatorum ex vna, ac Ministrum Prouincialem, & Diffinitores Prouinciæ Romanæ, necnon Guardianum Conuentus S. Francisci Transtyberim de Vrbe ex altera partibus, exsortæ sint controuersiæ: Nos eas dirimere intendentes, vt discordiarum semina tollantur, & pax inter Religiosos conseruetur: de voto nonnullorum dilectorum filiorum Romanæ Curiæ Prælatorum, quibus negotium examinandum, ac nobis referendum commisimus, Procuratorem Generalem prædictum, nunc, & pro tempore existentem, præter Secretarium, posse habere duos Socios eiusdem Ordinis professos ad suum beneplacitum deligendos, vnum scilicet Sacerdotem, qui ei deseruiat pro Scriba, & alterum Conuersum, qui personæ ipsius Procuratoris curam gerat; Ac eosdem socios teneri recognoscere dictum Procuratorem generalem in eorum immediatum Superiorum, non autem Ministrum Prouincialem, vel Guardianum antedictos; Ad hæc spectare ad eundem Procuratorem generalem retinere, vel dimittere Fratres forenses, qui ad negotia peragenda Romam veniunt, eisque obedientiam dare; quando ob tarditatem, seu dilationem negotiorum suorum, aliaue de causa ad tempus in aliquo Conuen-

uentu Prouinciæ Romanæ commorari debent: Ministrum verò prouincialem debere huiusmodi Conuentum suo arbitrio assignare, & illius Guardiano iniungere, vt eos recipiat: Præterea huiusmodi forenses infra triduum sui ingressus in Vrbem subesse in omnibus eidem Procuratori generali dumtaxat: elapso autem triduo, subiectos esse curæ Guardiani dicti Conuentus S. Francisci in his, quæ morum correctionem & regularem disciplinam concernunt. Postremò Fratres forenses huiusmodi siquidem pro eorum proprijs negotijs è dicto Conuentu S. Francisci exire voluerint, vtique teneri licentiam, ac benedictionem obtinere tam à Procuratore generali, quam à Guardiano, ad præscriptum Decreti Capituli generalis Toleti vltimò celebrati. Verum si Procurator generalis uti voluerit opera ipsorum forensium pro negotijs ad officium suum spectantibus, eosque secum ducere, tunc non teneri dictam licentiam, aut benedictionem petere à Guardiano, auctoritate Apostolica tenore præsentium declaramus. Decernentes, easdem præsentes litteras semper firmas, validas, & efficaces existere, & fore, ac ab illis, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, inuiolabiliter obseruari: Sicque in præmissis per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores iudicari, & definiri debere, ac irritum, & inane, si secus super his à quoquam quauis

auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, necnon (quatenus opus sit) Ordinis, & Prouinciæ, & Conuentus huiusmodi, alijsque quibusuis, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis in contrarium præmissorum, quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus & singulis illorum tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis, & insertis, habentes illis aliàs in suo robore permansuris ad præmissorum effectum, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctã Mariam Maiorem, sub annulo Piscatoris die 12. Septembris 1659. Pontificatus nostri anno quinto.

S. Vgolinus.

PROFESSIO.

1 Facta ante 16. annum est nulla; ita *Conc. Trid. sess. 25. de reg. cap. 15. Const. c. 2. stat. 1. §. 9.* etiam facta sine licentia tacita, vel expressa, saltem oretenus Prouincialis, vel Generalis, etiam quæ facta fuit absque receptione votorum Conuentus, vbi commoratus est Nouitius. Requiritur autem maior pars votorum. *Const. c. 2. stat. 18. 19. 20.*

Te-

2 Tenent autem professio criminosi, licet malè recepti, quia Constitutio Sixtina eam annullans, est reducta ad terminos iuris communis. *ibidem stat. 3. concl. 2.* Tenet etiam professio facta nulliter, sed non fraudolenter, quia sic professus cognita nullitate, non tenetur se prodere, ne ab ordine eijciatur, & famam amittat, nec cum tanto incommodo lex pœnalis obligat in conscientia ante sententiam Iudicia; debet tamen sic professus eniti quantum modestè potest, ne ad officia eligatur, & illa efficaciter renunciare, saluis semper fama, & periculo se prodendi. *ibidem stat. 4. vers. Quare.* Vide *Nouitius.*

3 Nulla verò est omninò professio, quæ libera non sit, vt facta v.g. metu, vi &c. quia tunc libertas tollitur, etiam si fuerit metus reuerentialis coniunctus cum metu graui incurrendæ paternæ indignationis, aut si minæ intententur. *Pœn. c. 15. q. 6. in fine.*

Professi Iuuenes. Vide *Iuuenes professi.*

Professus alterius Religionis recipi non potest, nisi ad strictiorem transeat, quia non potest retro transire, postquam ad aratrum manum applicauit. *Const. c. 2. stat. 1. §. 7.*

Prohibere delictum. Vide *Impedire. Excommunicatio num. 10.*

PROMOTIO.

1 Promoueri non possunt ad Ordines, qui

Sacramento Confirmationis non sunt insigniti, quam tamen omittens, secluso scandalo, & contemptu, non peccaret mortaliter, character enim Ordinis dependet à charactere baptismi, quia est ianua Sacramentorum, non à charactere Confirmationis, neque Concilium tantam imponit obligationem, neque super eam aliquid superaddit statutum. *Const. c. 2. stat. 55.*

2 Promotio ad Ordines minores, per temporum interstitia fieri debet, nisi aliud Episcopo magis expedire videbitur. Promoti verò sic, ad Ordines sacros ascendere nequeunt, nisi post annum ab eorum susceptione permanserint, nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas iudicio Episcopi aliud exposcat. Inter Ordines verò minores non datur tempus determinatum, sed vno die possunt ab Episcopo omnes conferri. *Constit. cap. 2. statut. 55. dub. 1. & stat. 56. in fine.*

3 Ad Subdiaconatum nisi post biennium; ad Presbyteratum nisi post quinquennium à professione promoueri potest, vt scilicet interim in vilioribus exercitijs Religioni inseruiant, antequam sacro Presbyteratus Ordine nobilitentur, & sic humiliati magis, & in ritibus, & cæremonijs Ecclesiasticis proficiant. Vnde Superior, qui sine causa cum promouendis aliter dispensat, peccat mortaliter, quia con-

contra ſtatutum in re graui, & contra verum promouendi profectum, & contra ſeruitutem Religioni debitam. *Conſt. cap. 2. ſtat. 56.*

4 Cauſa verò legitima ad diſpenſandum debet eſſe vtilitas, vel neceſſitas Religionis, ſcilicet ab paucitatem Sacerdotum: debilitas corporis promouendi, perſonæ inſignis qualitas, aut tandem conſpicui alicuius benefactoris propria, & grauis inſtantia. Ad hæc autem interſtitia ſufficit annus eccleſiaſticus, ideſt à Paſchate vſque ad Paſcha. *ibidem, & ſtat. 55. dub. 2.*

5 *Qui ſine licentia huiuſmodi, aut furtiuè, aut per ſaltum promotus fuerit, aut in Diaconatus, aut Subdiaconatus Ordinibus eis non inſignitus, ſolemniter ſe ingeſſerit, ſpe futuri muneris decennio careat, & iuxta Conſt. Pij II. & Sixti V. puniatur*, licet generaliter ſint reuocatæ, quia per hoc ſtatutum quoad nos innouantur. Vnde ſi quis ante legitimam ætatem, vel ſine Ordinarij ſui dimiſſorijs, qui eſt noſter Prouincialis, & Generalis etiam vtpotè Prælatus immediatus: vel cum Commiſſarij Viſitatoris dimiſſorijs (niſi ei ſpecialiter concederetur) ſcienter promouetur, eo ipſo eſt ſuſpenſus ab exercitio Ordinum, & ſi exerceat fit irregularis. *Conſt. c. 2. ſtat. 57. in textu, & concluſ. 1. & 2.*

6 Quam pœnam non incurreret, ſi quis ad ſolos minores Ordines promoueretur, quia

iura

iura loquuntur tantum de Ordinibus ſacris, & in pœnalibus non debet fieri extenſio, nec eam incurreret qui ad ſacros Ordines, ſed ſine dolo per ignorantiam, & bonam fidem promoueretur, vtpotè ſi poſt debitam diligentiam crederet, ſe legitimam habere ætatem, & legitimas dimiſſorias; pœnæ enim illæ ſunt fulminatæ contra præſumentes; præſumptio aut ſupponit ſcientiam, & ignorantia excuſat. *ibidem concl. 3. & 4.*

7 Promouendo poteſt concedere dimiſſorias legitimas Prouincialis alienus, dummodò in eius Prouincia commoretur de familia, quia tunc per domicilium fit eius Ordinarius. Si autem ibi ſit tantum per modum aduenæ, & in via, non poteſt, ſed debet eas à proprio obtinere Prouinciali. *Conſt. c. 2. ſtat. 57. concl. 6.*

Poſſunt ordinari extra limites Prouinciæ. Vide *Neceſſitas. Ordo.*

PROPRIETAS.

1 *Eſt propriè vis, quo res ipſa mea eſt perfectè, non ratione iuris alicuis in illa conſtituti;* & dicit dominium, quod eſſentialiter includit, quod habens illud, poſſit rem libere & ſuo arbitratu vſurpare abſque alterius iniuria, libereque ea vti independenter ab alterius voluntate. *Conſt. cap. 2. ſtat. 41. in principio.*

2 Vnde actus iſti proprietatem ſapiunt: vide-

videlicet: *Possidere ut proprium. Dicere aliquid suum. Manere in Conuentu & cella contra voluntatem Superioris. Clauem cellæ, vel arcæ secum deferre* (hoc autem intellige cum grano salis) *Deponere aliquid apud sæculares, vel regulares alterius Ordinis. Tendere, commutare, donare, dare res sibi assignatas. Locare prata, terrulas, viridaria &c. Seminare frumentum, depositum accipere tum obligatione restituendi, reddere, petere computos*, si ius tamen aliquod concerneret, sed fit tantum ad experiendam Superiorum localium, & Sindicorum fidelitatem, & tunc permittitur, *Eleęmosinas perpetuas procurare, vel acceptare*. Poterunt tamen Fratres celebrare officia, missas ad dispositionem testatoris, recipiendo eleæmosinas non iure legati, sed merè eleęmosynaliter, & tunc nullum ius acquirunt Fratres si eorum necesitatibus consulunt. Vide pro hac materia legatorum tuenda *P. Didac. de Cea in suo Thesauro Terræ Sanctæ lib.* 2. *tot. cap.* 4. vbi præter doctrinas communes, etiam breuia Pontificia, aliaque multa inuenies. *Const. cap.* 5. *stat.* 1. *Item actus proprietatis apud Minoritas sunt facere publica instrumenta, quibus transferatur dominium. Nolle concedere alteri rem, quia ipse non vtitur, & non sit proeibitus. Recipere oblationes pecuniæ in Ecclesia. Quæri de re sibi à Superiore ablata. Tenere res superfluas, & curiosas.*

riosas. Petere mercedem laborum tamquam sibi debitam. Vti rebus incerti dominij sine facultate legitima. Conuertere res Communitatis in suum vsum sine licentia. Pactum facere, obligare ad soluendum ciuiliter tanquam ius aliquod habens. Reseruare eleæmosinas, & interim alias procurare, nulla præsenti, vel imminenti necessitate instante. Non resignare statim Prælato quæ præcipiuntur. Contendere eleæmosinas defunctorum, & missarum, maximè si tunc non indigent Fratres. Satisfactionem petere de damno facto in horto &c. Omnia enim hæc, quia dominium sapiunt, sunt proprietatis actus, & contra votum paupertatis, si leuem materiam excedunt. *Const. c. 6. stat. 1.* vers. *Ex hac conclusione.*

3 *Pœna proprietariorum est priuatio actuum legitimorum, & carceratio per mensem, & sepulturæ Ecclesiasticæ priuatio (si quod absit) aliquis proprietarius moriatur.* Priuatio actuum verò legitimorum, quia vnico actu terminatur, intelligitur esse perpetua, nisi aliter dispensetur, prout in verb. *Pœna.* Et carceratio licet pro quantitate delicti posset augeri, tamen in minimo non potest esse minus quam ad mensem, quia sic taxatur in statuto. Priuatio sepulturæ ecclesiasticæ, quæ in iure etiam alijs atrocissimis, & publicis delictis infligitur, debet omninò exequi, & cum eo sepelliri sua pecunia; & Guardianus siue per malitiam, siue per negli-

gligentiam non exequens, arbitraria pœna, vsque ad priuationem officij est puniendus, & proprietarij cadauer exhumandum, & in loco prophano sepelliendum. Excipe si talis prophana sepultura causaret scandalum sæcularibus, vel exteris Religiosis, qui à Conuentu non possent licentiari. Non requiritur autem ad incurrendam hanc pœnam, vt de ipsa ante mortem sit præmonitus à Superiore, quia monitus fuit per legem. Excipe secundo nisi eius proprietas sit actu præterita, vt alienatio bonorum Conuentus facta ante mortem, licet enim sit verè proprietarius tam qui de proprietate præterita conuincitur, quam qui cum actuali deprehenditur, tamen hæc pœna priuationis sepulturæ ecclesiasticæ non infligitur per statutum, nisi ei, qui in actuali proprietate decedit, denegat enim Ecclesia suum consortium in terra, cui per finalem impœnitentiam constat negatum esse consortium in Cœlis. Excipe tertio, si ob paruitatem materiæ (in qua debet teneri laxissima opinio ad fauorem defuncti) vel ob aliam legitimam causam posset excusari a peccato mortali, quia cessante culpa, cessat & pœna, ver. g. si ante acta vita crimini suspicionem non deberit. Si reperiatur Confessarius cum nummis,& posset conijci eos habuisse ab alio Religioso,vt Superiori, vel Sindico resignaret, & morte præuectus adimplere

non potuit; si forsan reuelandi commoditatem non habuit, si Confessarium postulauit, si signa contritionis, saltem coram vno dederit; si tandem ad suas necessitates veras denarios tenebat, ductus aliqua opinione probabili &c. *Pœn. c. 7. q. 1. vers. Dices præterea.*

4 Hæc prophana sepultura exequenda est coram Communitate, ne de clancularia sepultura oriatur in Conuentu murmuratio, si proprietas sit publica, vel notoria iuris, vel facti; Si autem propietas fuerit secreta; palàm sepelliri non debet, quia defunctus famam non amisit, vnde infamari pro peccato secreto non debet. Debet autem ante talem sepulturam præcedere discussio inter Superiorem localem, & Discretos (si opportunè non possit haberi Prouincialis, aut eius delegatio) de veritate proprietatis, & intercedere Decretum de tali sepultura, & procedi potest contra Prælatum aliter procedentem; Cum enim mortuos sepulturæ mandare competat Superiori locali, & in hac qualitate sepulturæ statuta nihil innouent, sequitur, quod hæc eadem, & omnia ad ipsam prærequisita Superiori locali competant, in absentia, vt dixi Prouincialis, ne plus nimio cadauer inhumatum detineatur. In huius autem delicti probationē non est vtendum coniecturis, sed facti euidentia, qua cessante, est ad mortui fauorem iudicandum. *ibidem.*

Duo-

5 Duobus modis dicitur quis proprietarius, ſcilicet verè, & fictè, ſeu per ſimilitudinem. Proprietarius verus dicitur, qui vera proprietate peccauit, ideſt ſi res ei non conceſſas propria auctoritate habuit, alienauit &c. Proprietarius verò fictus dicitur, qui ſic quidem propria auctoritate non habuit, ſed circa pecunias, earumque contrectationem non ſeruauit Apoſtolicas, & ſtatutarias ſanctiones: qui tamen proprietarius punitur ad manutentionem altiſſimæ paupertatis, quæ eſt Minorici ædificij fundamentum: importat enim illud *tamquam* de ſui natura, & fictionem, & multi reperiuntur caſus in ſtatutis declarati proprietarij ſecundo modo, illi ſcilicet peccantis dominium non apparet, ſed ſola circa pecunias tranſgreſſio. *ibidem q.* 2.

6 Proprietarius autem fictus Eccleſiaſtica ſepultura non priuatur, neque regulariter eſt puniendus ad rigorem proprietarij veri, quia ſicut eſt diuerſitas inter verum, & fictum, ita debet eſſe inter pœnam, & pœnam. *Regulariter* dixi, quia in aliquibus caſibus magis eſt puniendus proprietarius fictus, vt v.g. retinens in Eccleſijs capſulas ad eleẹmoſinas pecuniarias, in publicis vijs pecunias quæſtuans &c. quæ omnia Religionem ad ſummum infamant. *ibidem q.* 3.

7 Caſus primus proprietatis eſt, *cum quis*

dena-

denarios, vel pecuniam receperit, aut eos propria auctoritate ad recipiendum, & ad proprios vsus conuertendum quempiam substituerit, vel eosdem supra se, vel in pera, vel supra iumentum portauerit, vel in sæcularium manibus depositos habuerit. Vbi proprietas vera, & ficta adnotatur. Vera, si faciat tales actus propria authoritate, ficta, si solum peccet substituendo receptores, expeditores pecuniæ, contra expositiones Regulæ. Portare verò pecuniam materialiter tantum supra se in necessitate pro amico, in periculo latronum, vel vt amico morem gerat, aut inuentum asseruet, nisi adsit scandalum, non est culpabile, quod tamen debet probare reus, & non per solum socium, cum sit materia tam scrupulosa apud Minoritas. *Pœn. c. 7. q. 4. casu* 1.

Confessarius recipiens pecuniam à pęnitente, vt illam restituat cui fuit ablata. Vide *Carcer num.* 13.

8 Casus secundus proprietatis est *Sine Procuratore nihil emi, nihil vendi, aut de eleęmosinis quouis prætextu disponi possit, sub pœna proprietatis, sub qua pœna probibemus, ne Guardianus, nisi in manu Sindici, vel Substituti de eiusdem licentia eleęmosinas pecuniarias teneat, vel per alienas manus expendat. Ibid. casu* 2. Hæc omnia dominium sapiunt, & omninò Minoritis repugnant essentialiter. Tamen in emptione

ne alicuius rei necessariæ, si desint eleæmosynæ, & dicant Fratres, quod fideliter laborabunt sine vinculo obligationis, vt per eleæmosynas, & amicos venditori satisfiat, non est proprietas, nec peccatum; sicut nec si in emptione librorum, & huiusmodi, vbi benefactor, aut Sindicus non est in arte peritus, discurrant Fratres cum venditore de tanti, vel quanti veneat liber, & dicant v. g. offero decem, nolo dare nisi decem, eo quia mercator petierit vltra pretium rigorosum: hæc autem ad summum esset tantùm proprietas materialis, non formalis. *ibidem vers. Respondeo Nicolaus*.

9 Sic etiam commutare possunt mobilia de Superiorum licentia, quæ commutatio non fit authoritate propria, licet sine Sindico, sed authoritate particulari Pontificis, vnde nec ibi habent dominium, sed translatum est à dante ad Sedem Apostolicam vsque ad consumptionem illius, cui dominio dando eleæmosynam, Dominus renunciauit. *ibidem diffic.* 1.

10 Vendere autem non possunt Fratres, quinimmò nec Sindicus Apostolicus potest ipsis committere, quia hoc Fratribus noluit Papa concedere, sed intermediauit Sindicum, qui per se, vel per alium sæcularem debet omni emptioni, & venditioni assistere, licet aliquid v. g. liber emi possit, venditorem ad Sindicum remittendo. *ibidem diff.* 2.

Quando verò per manus aliorum possit Guardianus, quam per Sindicum, aut eius Substitutum pecunias expendere, & necessaria prouidere. Vide *Guardianus*.

11 Casus Tertius. Vide *Instrumentum*.

12 Casus quartus est: *Sub pœna proprietatis nemo sine sui Superioris licentia eleæmosynam pecuniariam pro se, vel pro alijs Fratribus quærere, aut accipere audeat, aut in manu Sindici tenere: aut debita quouis modo contrahere*. Quæ licentia dari non potest ad libitum, sed tantum in casibus à iure permissis, scilicet pro quibus conceditur recursus ad amicos spirituales, vt pro vestibus, medicina, instrumentis artium &c. quem recursum Superiores possunt subdito delegare, dummodò specialiter apud Sindicum reponantur eleæmosynæ. *ibidem casu* 4. *diff.* 1.

13 Subditus verò, vt subditus vbicumque pecuniam retineat, etiam in manu Sindici, semper est proprietarius, quia pro solis necessitatibus communibus Sindicus deputatur, non pro particularibus. *Pœn. cap.*7. *casu* 4. *diff.* 2. Eodem modo possunt Prælati citra obligationis vinculum debita contrahere, aliàs sapit proprietatem, si fiat cum obligatione, tamen Guardianus, qui sine licentia Prouincialis, & Discretorũ consensu grauioribus debitis Conuentum onerasset (vltra pœnas alias) officio-

rum

rum priuationem cum perpetua inhabilitate, incurrit. Quæ debitorum grauitas iudicio diffinitorij, benè examinatis omnibus circumstantijs, & consequentijs remittitur, ideo eius licentia debet dari in scriptis, vt pateat, quod omnia considerauerit, nisi ex grauissimo casu repentino Conuentus summè periclitaretur, expectando licentiam talem, tunc enim sufficeret consensus Discretorum; hæc autem pœna Prouinciales non afficit, si ipsi debita contrahi iuberent, sed alia pœna essent puniendi. *ibidem diffic.* 3.

14 Casus 5. *Sub pœna proprietatis, capsulæ, cippi, trunci &c. ad pecunias recipiendas, etiam pro missis, etiamsi essent Confratrum sæcularium, omninò amoueantur ab Ecclesia, Sacristia, & à quacunque parte conuentus, sub pœna inobedientiæ, & excommunicationis maioris ipso facto*: Hæc, has enim tenere, est præcipere, vbi reponendæ sint eleæmosinæ pecuniariæ, quod nobis est omninò illicitum, nec maiorem ruinam pati potest Religio, maximè quia Sedes Apostolica declarauit, se talium pecuniarum nolle in se dominium recipere. *ibidem casu* 5. *& Const. cap.* 4. *stat.* 2.

15 Casus 6. est: Non recipiantur pecuniæ in Ecclesia, Sacristijs, aut Conuentu, nec per Sindicum, nec per Tertiarium, nec per Seruitorem, etiam cum intentione eas deferendi ad

Sindicum, sub priuatione officiorum Guardiano, Vicario, & Sacristiæ; si consenserit, vel pecunias in Ecclesia peti, addita subditis carceratione per mensem, & confusibili expulsione ab illo Conuentu sub ijsdem pœnis inhibetur Prælatis, & subditis in vicis, & plateis stare ad petendas eleæmosynaspro emptione commestibilium, & aliorum venalium, illas prætereuntibus ostendendo, excipe à prima parte huius casus, casum extraordinarium alicuius benefactoris, cui non possit resisti, aliàs Sindicus volens in Conuentu pecunias recipere, debet ab officio remoueri. Excipe etiam quæstus pecuniarios, qui pro sæcularibus mere fiunt publicè in Ecclesijs, v. g. infra conciones de mandato Episcopi ad instantiam Ciuitatis, & huiusmodi. *ibidem casu 6.*

16 Casus 7. De indebito recursu ad pecuniam, & amicos spirituales, solis enim Superioribus, aut de eorum mandato subditis licet ad eos recurrere, pro infirmis, pro induendis Fratribus, & alijs necessitatibus, quibus aliter prouideri non posset, eo modo, quo Nicolaus III. & Clem. V. declararunt, aliàs (excepto casu necessitatis) ad pecuniam, & amicos spirituales recurrens, punitur pœna proprietatis. *Const. c. 4. stat. 2.* Quando verò materialiter nobis liceat pecuniam tangere, deferre &c. Vide ibi vers. *Respondeo tertio*.

Casus

17 Casus 8. est *Laboris merces, si pecuniaria fuerit, idest meri denarij, per ipsos soluentes, Apostolico Sindico consignentur, sin minus, Superioribus integrè assignentur contraueniens, proprietarius est*. Potest tamen per ipsum fratrem operarium deferri fideliter Sindico, si sit res vendibilis; humilitas autem in exactione mercedis tanta requiritur, vt omninò extra modum mendicantis non degeneret. *ibidem casu* 8. De laboritio verò faciendo, & vendendo. Vide *Laborare*.

18 Casu 9. *Conuentum, Cellam, vel aliquid sibi appropriare, idest post mandatum habitum a Superiore transmigrandi, per sæculares procurare reuocationem talis mandati*; non incurrit autem pœnas, si talem reuocationem per solos fratres eiusdem Religionis procuret. Excipe etiam declarata super hoc Verb. *Procurare*. Has autem pœnas incurrit, & est verus proprietarius, qui in loco natiuo extraneos, etiam præuiso damno futuro pertinaciter recusat, potest enim solum ex charitate Diffinitorio inconuenientia manifestare, attamen postquam has causas Diffinitorio manifestauerit, tenetur subditus obedire. *ibidem casu* 9.

19 Casus 10. *Cellæ, vel Arculæ clauem abscondere, idest in fraudem Superioris, & eo inuito, ne scilicet quæ ibi absconduntur inueniat*, proprietarius est non simpliciter, sed Superio-

ris arbitrio. Excipe Custodiam concionum, vel scripta Theologiæ, etiam alicuius secreti in epistola contenti, quod nec Iudex, etiam dato iuramento potest extorquere, immò subditus debet vti æquiuocatione, quia Iudex non potest cogere ad reuelandum illud, quod alteri commissum est conseruandum cum obligatione naturali, neque vrget præceptum, quod Frater Minor tenetur obedire in omnibus, quæ non sunt contraria animæ suæ, & Regulæ nostræ, nam hoc est contrarium animæ, quia est contra ius naturæ, & de litteris aliorum non aperiendis, nec cogendis, vnde fama proximi læderetur, vel aliquod illi damnum adueniret. Si tamen Superior fraudolenter eos extorqueat, & subditus de tali secreto protestatus sit, potest Superior puniri actione iniuriarum, excessit enim limites suæ iurisdictionis. De tali autem secreto, asserenti non est credendum simpliciter, sed ponderari debent circumstantiæ iudicio prudentum. *Pœn. c. 7. casu* 10.

20 Casus 11. est: Contra tenentes libros, & alia apud sæculares sine licentia tacita, vel expressa Superioris, nisi inaduertentia, vel paruitas materiæ excuset, vel quando tenerent per breue tempus, animo tamen reducendi ad Monasterium. Et contra furtò surripientes ex nostris bibliothecis formalibus, idest, quæ destinantur à Superioribus pro bibliothecis, & contra

tra

tra etiam solum librum surripientes, excipe si esset vnicum quinternum de re inutili tractans, vel nisi paruitas materiæ excuset, & si adsit præsumptio, fulminatur à B. Pio V. excommunicatio latæ sententiæ Papæ reseruata, nisi in mortis articulo &c. etiam si sæculares sint, aut aliqua dignitate, quauis præfulgeant. Sic eam incurrunt Superiores, surripi permittentes, vel surripientes. Excipe, nisi Bulla per non vsum sit legitimè reuocata, aut libri non essent de corpore bibliothecæ, sed tantum per modum depositi, aut nisi authoritate superioris maioris ad communem vtilitatem in alium Prouinciæ Conuentum adsportentur, aut in solam cellam, animo tamen ad bibliothecam reportandi. *ibidem casu* 11.

21 Casus 12. *Non liceat pro vestimento pecuniam dare sub pœna proprietatis danti, & recipienti, & Superior dans sit indispensabiliter priuatus officio*, nihil enim peius facere potest. quam vt proprietatem inducat, qui debet eam abolere, & hoc etiam si non fratri, sed sæculari pecuniam tribuat, qui eam pro habitu, vel non habitu ad dispositionem fratris expendat. Potest tamen Superior ordinare Sindico, vt per se, vel per alium habitum emat, & eum fratri consignet. *ibidem casu* 12.

22 Casus 13. *Guardianus tenetur sub pœna priuationis officiorum visitare cum duobus Di-*

ſcretis ſingulis menſibus cellas ſubditorum, & omnia ſuperflua, curioſa, & nobis indecentia auferre, & ſolum illa permittere, quæ vſum pauperem decent, & qui contra talem ordinationem aliquid aliud habere præſumpſerit, declaratur proprietarius, quia tanquam ſuperflua, & conſequenter per ſe prohibita, & contra voluntatem Superioris ea retinet; Ad hoc autem, etiam remoto ſtatuto, tenetur Superior lege naturæ, ſcilicet inuigilare ſuper ſuum Gregem maximè ſi publica, & notoria eſſet tranſgreſſio regulæ cum tranſgreſſionis pernicie, & communitatis ſcandalo, tunc enim nullo habito reſpectu ad quaſcunque conſiderationes tenetur Superior animaduertere, caſtigare, regulæ, & ſubditi ſaluti prouidere, aliàs non tenetur quaſcumque relationes, pacem conturbare, fratres inquietare, & huiuſmodi. *ibid. caſu* 13.

23 Caſus 14. Ne locentur Prata, domus neque per Sindicos, & locationes diſſoluantur: ſi onera Miſſarum habuerint fratres hæredibus renuncientur, ſin minus ſtatim vendantur. Subditi, ſi contrafecerint, proprietarij ſint, Superiores priuentur Officio. Non ſeratur triticum, de hortis, nil venale exponatur ſub pœna proprietatis, immò etiamſi non ad colligendum grana, vinum ad vendenda horta litia tenerentur horti exceſſiui, induceret ſola ſuperfluitas proprietatem, quia ex citatis decretali-

talibus, & Regula ad Conuentus necessitates, & animorum laxationes, sola necessaria in hortis; vt in reliquis conceduntur. Nec contra prædicta, aut alios casus proprietatis, allegari valet consuetudo contraria, quia cum in quolibet Capitulo Generali, & Congregatione singulis triennijs prohibeantur tales consuetudines, immò & priuilegia relaxatiua, signum est, Superiores nec expressum, nec tacitum eis consensum præbere, nec aliqui subditi conscientia fracta contra communem ordinationem Religionis, possunt legitimam consuetudinem inducere. *Pœn.c.7. casu* 14.

Casus 15. Vide *Guardianus num.* 23. 24.

24 Casus 16. Vide *Legata*. Quæ si relicta fuerint Hospitalibus &c. vt eleæmosynam dent fratribus, siue gratis, siue cum onere missarum, fratres ea renuncient, protestando, se per modum eleæmosynæ tantum, & non aliter recepturas, & officia celebraturos, & sic fiat de cæteris legatis. Quare nullus *Frater Procurator constituatur ad exigenda legata, sub pœna carceris, & Prouinciali, & Guardiano consentientibus, priuationis officiorum. Non fiant instrumenta*. Vide *Instrumenta*. *Relinquantur Cappellaniæ extra Conuentum, nec extra eum missæ, nisi ob vrgentissimam causam celebrentur*: quia hæc omnia ad lucrandos denarios ob Legata, Missas, Cappellas &c. ostendunt. *ibidem casu* 16. Cappellæ autem quomodo pos-

possint fratres concedere. Vide *Cappellæ*.

PROTECTOR.

Protectorem vnum ex S. R. E. Cardinalibus tenentur petere Ministri Prouinciales, sub præcepto, vnde ne tumultuaria fieret petitio Prouincialium, demandata est per statutum Ministro Generali, vel de mandato eius, Procuratori Generali. Quare Procurator de se sine mandato talem petitionem facere non potest, quia officij limites excederet, quinimmò castigandus esset quiuis Minister Prouincialis, qui propria authoritate talem petitionem attentaret, nisi negligentia Generalis, vel Procuratoris post congruum temporis lapsum id concederet; tunc enim teneretur Prouincialis Romanus, aut Sancti Francisci, vel alius è vicinioribus Protectorem petere, potest autem peti nominatim talis Cardinalis; immò contra exhibitionem Summi Pontificis alium exhibentis, potest pro alio humiliter supplicari, non enim petitur vt Iudex, sed vt Protector, qui maximè beneuolus desideratur. *Constit. cap.* 12. *stat.* 10.

2 Debet autem iuxta nominis ethimologiam Ordinem totum ab alienis oppressionibus propugnare, iurisdictionem verò, & authoritatem non habet in Ordine, nisi in casu, quo tota Communitas Ordinis in communi,

vel

vel Generale Capitulum ab vnitate fidei, aut ab Ecclesiæ obedientia, aut à Regulæ obseruantia deuiaret; aliter ad eum recurrentes pro obedientijs, ab actibus legitimis, & Ordinis officijs suspenduntur, & hoc de iure communi: Cæterum in facti contingentia standum est auctoritati, quam ei in institutione Summus Pontifex concedit. *Const. cap.* 1. *stat.* 2. §. 2.

PROTESTATIO

Facienda Nouitijs ante Professionem. Vide *Nouitius*.

PROVINCIALIS.

1 Minister eligi non potest, nisi 35. annum ætatis, & 20. religionis excesserit. *Const. c.* 8. *stat.* 26. §. 1. De forma eius eligendi. Vide *Electio*.

2 Pedester debet incedere tamen in necessitatis articulo, vili iumento vti potest; hoc autem Secretario, & socio suo concedere non potest, sub pœna priuationis officij, vltra peccatum mortale, quia sine necessitate dispensat, cum possit alios assumere. *Const. cap.* 3. *stat.* 23. *quæst.* 5.

3 Tam Minister Prouincialis, quam Commissarius, sunt Ordinarij Prouinciarum Prælati, ac Iudices, quicumque sint tales Comissarij Prouinciales, habentque iurisdictionem ordi-

ordinariam in suos subditos, legibus tamen regulatam. *Const. c. 1. stat. 4. §. 7.*

4 Durare non potest, nisi ad triennium, eo tamen elapso, potest vt Commissarius ad sex menses, ex concessione Clem. VIII. gubernare Prouinciam, sed si ante triennium Commissarius Visitator in sua Prouincia destinetur, licet biennio elapso Prouincialis emeriti priuilegia acquisierit potest tamen (nisi fuerit ad hoc legitima causa) de iniustitia conquæri, & in pristinum restitui. *Const. c. 8. stat. 65:*

5 Eligi debet ex propria Prouincia, in qua habitum assumpserat, vel in qua per decennium ante sit incorporatus, aliter electio est nulla, nisi ex vrgenti necessitate totum Diffinitorium aliud disponat. *Const. c. 12. stat. 12: quæst. 4. vers. Decimo.*

Prouincialis quoad absolutionem, & dispensationem, & reseruationem. Vide *Absoluere. Dispensare. Casus reseruati.* Quoad ordinandos. Vide *Examen. Ordo. Promouendi.* Quoad Nouitios, & Moniales. Vide *Nouitius. Monialis &c.*

* 6 Nequit remittere pœnas impositas ab inferiore, nisi ex vrgenti causa, vt dictum est verb. *Generalis.* Pœnas verò statutarias ordinarias de consilio Discretorũ potest mitigare; non autẽ pœnas maiores, quæ ob grauissima delicta imponuntur. *Const. c. 12. stat. 12. q. 4. in fine.*

Ex-

7 Expleto officio per integrum ſexennium capitulare reeligi non poteſt, numerandum à die, quo abſolutus eſt ab officio, niſi ante biennium officio renunciauerit, & abſolutus fuerit ab officio, tunc enim non inter Prouinciales emeritos, ſed inter fratres ordinarios redactus numeratur. In aliena tamen Prouincia poteſt non expleto tali ſexennio, ex conceſſione B. Pij V. in Prouincialē reeligi. *Conſt.c.8 ſtat.60.*

8 Abſolutus ab officio, poteſt ſtatim non in Diffinitorem, ſed in Cuſtodem reeligi; ſunt enim officia diſparata, nec ſine rationabili, & vrgenti cauſa in Guardianum, qua non exiſtente, nec diſpenſans, nec diſpenſatus ſunt tuti conſcientia. *Conſt. cap. 8. ſtat.* 57.

9 Prouinciales verò titulares electi tantum ad ſuffragandum in Capitulo Generali, cum ſubditos non habeant, in quos exerceant iuriſdictionem Prouincialium verorum, nec commoda, nec incommoda percipiunt, & ideò expleto officio non gaudent paternitate. *ibidem ſtat.* 59.

An Prouincialis poſſit eximere ſubditum à iuriſdictione Guardiani. Vide in ſimili *Generalis*.

10 Nullus Prouincialis, etiam per commiſſionem ſibi factam in propria Prouincia à Generali cum plenitudine poteſtatis, eximitur à iuriſdictione Commiſſarij Viſitatoris, à Generali

nerali in Prouinciam destinati, quia propriè hic destinatur ad sindicandum Prouincialem, immò nec Generalis potest Prouincialem sic eximere, quia Visitator nominationem quidem habet à Generali, iurisdictionem verò à lege. *Ibidem stat.* 54. Immò soli Prouinciales, & non inferiores incurrunt pœnas Gregorianas, scilicet pœnas rebellantium, & insuper excommunicationem Papæ reseruatam, si per Visitatorem ordinata non obseruentur, nisi fuerit à Generali reuocata: Guardiani verò, & alij inferiores Ministro, solam culpam pro qualitate materiæ incurrunt.*ibid.stat.67.in fine.*

Mittere potest Prouincialis suos subditos ad contiguas prouincias, & etiam 30. milliaria intra illas. Item etiam ordinandos Clericos. Vide *Apostasia num.33.34.& Necessitas num.2.*

11 Ire ad Capitulum ratione Diffinitoris generalis non potest. Vide *Diffinitor*. Potest tamen in Capitulo, vbi suffragatur titulo Prouincialatus eligi in Diffinitorem generalem, quia ad aliud Capitulum generale pro sindicatione non est reuersurus. *Const. cap.36.quæst.4. vers. Dum actu sunt.*

12 Eligi potest etiam absens, laudo tamen præsentiam, quia eliguntur, vt actu sua munia obeat, qui si non adsit, inutiliter eligitur, & potius personæ, quam Religionis commodo prospicitur. *ibidem quæst. 9.*

Con-

13 Consanguineum verum non per affinitatem, aut per adoptionem, aut per cognationem spiritualem, secum in Dissinitorio habere non potest, nec debet fratrem germanum successorem habere, quia iura in officijs ecclesiasticis successionem oderunt. *ibid. q.8.resp.2.*

14 Peccat mortaliter, & officio est priuandus, si punitiones delinquentium, nisi ex causa Generali probata, non exequatur; sed ad aduentum Commissarij, aut ipsius Generalis differat; ipse enim punire ex officio, & ex officio tenetur, aliàs iustitia, & Religio offendèretur. *ibidem stat.* 51.

15 Ex prouincia exire non liceat Prouinciali, nisi de consilio, & consensu Discretorum, Commissarium ad eam regendam instituat, nisi breuitas temporis excuset, scilicet per octo dies ad summum, quia totidem sede vacante ad eligendum Vicarium Capitulo Cathedrali concedunt. *ibidem stat.* 55.

16 Talis autem Commissarius prouinciam regat, donec à Generali fuerit prouisum, si Prouincialis extra prouinciam moriatur, supponit autem statutum, quod Guardianus, in cuius Conuentu moritur talis Prouincialis, de eius morte faciat certiorem Generalem, & sic ille Commissarius relictus à Delegato in vim statuti transit in Superiorem ordinarium. *ibidem stat.* 56.

Si

17 Si verò moriatur in prouincia, debent ſcripturæ, & ſigilla ad dignorem Patrem prouinciæ deferri, qui ſi intra tres dies (qui dies 20. milliaria, ſeu ſeptem leucas contineant ſinguli, reſponſum habere poſſit, expectare debet à Generali, in cuius ſtat arbitrio, vel Vicarium prouincialem nominare, vel nominandi facultatem indulgere prouinciæ, quod idem valet de Commiſſario prouinciali inſtituto in abſentia Miniſtri; ſi enim intra tres dies non poſſit haberi a P. Generali reſponſum, qui ſigilla recepit, ad Vicarij Prouincialis electionem procedet abſolutè cum Diffinitorio conuocato, & ipſe conuocans votum actiuum, & paſſiuum habet in electione. *ibidem ſtat.56. in fine*.

18 Sed ſi abſente Miniſtro prouinciali moriatur Commiſſarius inſtitutus, debet vſque ad regreſſum Prouincialis prouinciam gubernare pater dignior in prouincia, ſic enim diſponunt ſtatuta. *ibidem*.

Prouincialis obligatio circa ſcripturas, & alia in Archiuio reponenda. Vide *Archiuium*.

19 Priuari non poteſt, niſi per Generalem, vel per eius Commiſſarium Viſitatorem cum conditionibus. Ipſe verò Prouincialis nequit priuare Guardianos, niſi expleto proceſſu, & cum conſenſu Diffinitorij, ſaltem pro maiori parte, ſine quibus nec aliquam pœnam grauem infligere, etiam ſtatutariam, nec quod

ta-

talem pœnam aliquis incurrerit declarare valebit, licet enim ſit ad inſtar Epiſcopi Iudex ordinarius, limitatam tamen habet cum Diffinitorio iuriſdictionem, vnde ſine iſto in grauioribus procedere non poteſt ſub pœna nullitatis, & priuationis. *Pœn. cap.* 1. *quæſt.* 2. Immò virtute priuilegiorum maiorem habet Epiſcopo authoritatem Prouincialis ſuper ſuos ſubditos reſpectiuè, tamen circa carceris prorogationem, circa falſarios, niſi conſentiente Generali, diſponere non poteſt. *Fænal. cap.* 11. *quæſt.* 5.

20 In abſentia autem Diffinitorum, patres grauiores debent ſubrogari. Vide *Diffinitor.* Diffinitores autem, ſi periti non ſint, non debent credere, & ſe remitti Miniſtro prouinciali perito in ferenda ſententia, ſed debent conſulere peritos. Vide *Diffinitor num.* 21. Poteſt tamen Prouincialis conſtituere reum, carcerare ſine Diffinitorio. *ibidem.*

21 Gratias obtentas à Generali ſuper abſolutione delicti, de quo Prouincialis iam inquirere cępit, aut ſuper diminutione, vel remiſſione pœnæ per ſententiam inflictæ, poteſt Prouincialis ſummariè recognoſcere, & ſi ſubreptitias inueniat, ſuſpendere, donec Generalis à Prouinciali monitus per hoc prouiderit, quia eſt Iudex ordinarius. *Pœn. c.* 16. *quæſt.* 3. *verſ. Sed quomodo.*

22 Immo de iure cõmuni hoc poteſt contra omnes gratias, & priuilegia per ſuos ſubditos à Generali impetrata. *Pœn. c.* 29. *q.* 2.

23 Poteſt inconſulto Diſſinitorio pro cauſa publica prouinciæ, idem dic de Viſitatore, ſuos ſubditos Romam mittere. *Conſt. cap.* 3. *ſtat.* 22. De Apoſtatis verò, eorumque qualitatibus generales Officiales Cúriæ monere tenetur. Apoſtatas verò alienæ prouinciæ ſecundum noſtra ſtatuta punire, & abſoluere, ac teſtimonialibus litteris communitos ſtatim ad ſuam prouinciam remittere. Negligentes verò officio priuentur. *Pœn. c.* 9. *q.* 10. Eunres ad Terram Sanctam, prouidere de veſtimentis debet. *ibidem quæſt.* 8. ac etiam contra patres graues poteſt procedere. Vide *Pater*.

PROVOCARE.

Eſt alium ad vindictam iniurijs laceſſere. *Pœn. c.* 13. *q.* 1. Prouocationis leuitas, vel grauitas ex effectu menſuratur, qui aptus ſit ex ſua natura prouenire à talibus cauſis v. g. iocis, verbis liberis, pungitiuis, afflictiuis, aut contemptorijs, quorum effectus ſunt, excandeſcentia, erubeſcentia, afflictio, dedecus &c. punitur verò prouocans pœna ſtatutaria, licet prouocatus iniuriam non rependat. *ibidem & quæſt.* 3. Vide *Iniuria*.

PRO-

PROVT

Tibi videbitur, aut placuerit, est particula, per quam arbitrium Iudici conceditur, sed rationi subiectum, sicut potens confiteri cuicunque, tamen intelligitur de probatis ab Ordinario, nisi aliud exprimatur. *Pœn. cap. 2. quæst. 5. in fine.*

PRVDENTIA

Est virtus moralis in delectu boni, & mali consistens, in omni negotio necessaria. *Pœn. cap. 10. quæst. 6.*

PVBLICVM.

Vide *Notorium*. Publicare libellum. Vide *Libellus*. Publicare delictum alterius occultum potest sine actione iniuriarum, quando tale delictum publicari Reipublicæ interest. *Pœn. cap. 12. quæst. 4. in fine.*

PVELLA. Vide *Monialis Nouitia.*

PVNIRE. Vide *Pœn. Pœnitentia.*

QVALITAS PERSONAE

Est status, & conditio, v. g. Graduatio, Doctoratus, nobilitas &c. *Pœn. c. 9. q. 13. resp. 1.*

Qualitas Generalis, Prouincialis, Commissarij, Vicarij, Magistri Nouitiorum, &c. Vide in suis proprijs titulis.

RADERE. Vide *Tonſura*.

RATIHABITIO.

Duo eſſentialiter includit Primum, quod delictum ſit verè commiſſum nomine v.g. meo. Secundum, quod ſciens delictum eſſe nomine meo commiſſum, illud vt tale ſic factum approbo, & tanquam nomine meo factum ratifico, & talis ſic adprobans, punitur vt principalis exequens, quia ratihabitio tetrotrahitur: ſi verò altera ex duabus aſſignatis conditionibus deſit, non eſt ratihabitio, ſed quando ratum quis habuit cenſetur etiam nomine ipſius factum, niſi aliter probet: In dubio verò, an ratum habuerit, tenendum eſt, quod non, quia eſt fauendum Reo, donec conſtet oppoſitum. *Pœn. cap.2. quæſt.* 7.

RATIO

Eſt anima legis, quia viuificat legem, ſicut anima corpus, ideo vbi concurrunt omnimoda ratio, comprehenditur etiam omnis caſus ex mente legis, in quo illa ratio concurrit. *Pæn.* c. 7. *caſu* 16. *diffic*. 5. Lex enim non in verbis, ſed in ſui ratione conſiſtit. *Pæn.cap.*9. *quæſt.* 6. *reſp*. 4. Et ſic ratio reſtringit dictum generale legis. *Pæn.cap.* 18. *quæſt*. 4. *verſ. ſi replices*. Et ſic ratio multum conducit ad legis intelligentiam, & inductionem, licet enim requi-

requirere rationem non ſit neceſſarium, vbi legem habemus; tamen eſt etiam infirmitas intellectus quærere legem, vbi rationem naturalem habemus. *Pœn. cap. 7. caſu 16. diffic. 5. reſp. 2.* Et ſic ratio, & veritas conſuetudini eſt præponenda; vnde conſuetudo irrationabilis non eſt ſeruanda. *Pœn. cap. 7. caſ. 14. diffic. 1. verſ. Reſpondeo.* Tamen ratio iuris communis, naturalis, & diuini ſemper erit eadem, & inuariabilis vbicunque res ponatur. *Pœn. cap. 15. quæſt. 10. verſ. Reſpondeo tamen.*

REBELLIS. REBELLIO.

1 Rebellio, contumax, & inobedientia ſe habent ſecundum magis, & minus, inobedientia enim ſimplicem dicit negationem obedientiæ; contumacia contemptum addit præcepti ſuperioris, prout ſuperior eſt, vel Iudex: Rebellio denique reſiſtentiam actualem contra ſuperioris perſonam, vel honorem, vel iuriſdictionem, vel officium, vel officiales; licet enim rebellio in iure ciuili non cadat, niſi contra iuramentum fidelitatis, quod non cadit in Religioſis, tamen vouerunt obedientiam, quæ fidelitate maior eſt, & contra iſtam poſſunt agere, & hoc vel publicè, vel occultè; Publicè ſi contra ſuperiorem publicè inſurgant, vt ſupra; occultè verò, ſi fingant ſe volle obedire; attamen occultè faciant opera contraria, v. g.

ſe occultando, impediendo ne citentur, recurrendo ad Principem ſæcularem, vt ſub aliquo prætextu, alienæ ditionis, aut huiuſmodi, Generalis aut eius Commiſſarius non recipiatur, vt ipſi mala fruantur libertate; hæc enim ad veros rebelles pertinent: nec poteſt ſe palliare rebellis, dicendo, ſe non rebellare contra officium ſuperioris, ſed contra perſonam, quia ſibi hoſtis eſt: Superioris enim mandata adimplentur, & non examinantur, aliàs periculoſum principium aperiretur in Religione. Excipie niſi ſuperior manifeſtè iniuſta præcipiet, tunc enim ei per Regulã obedire non debemus, aut ſi verè ſit inimicus, & tunc poteſt ſubditus ſuas læſiones exponere, & delegati aut delegantis reſolutionem expectare, ſecundum regulas eccleſiaſticas de appellationibus. *Pœn.c.6.q.1.*

2 Pœna inobedientium eſt carceratio, ac conſequenter actuum legitimorum. Vide *Carcer num.* 2. *Contumacia.*

3 Qui Commiſſario à Generali miſſo reſiſtere, contradicere, ſe opponere, aut rebellem ſe exibere præſumpſerit, ipſo facto excommunicationis ſententiam Papæ reſeruatam, & alias pœnas, prout habetur verb. *Viſitator*, incurrat. Et qui Prouinciali, aut ſuperiori locali rebellauerit, omni ſuffragiorum iure triennio careat. *Pœn. c.6. q.2. diffic.3.*

Quomodo ſe gerere debeat ſuperior localis

in carcerãdo subditũ. Vnde *Carcer.Guardianus.*

4 Ad incurrendas tamen pœnas requiritur præsumptio, quæ semper scientiam, & dolum supponunt. *ibidem*. Quomodo autem præsumatur, vel probetur ignorantia. Vide *Ignorantia Lex*. Ab excommunicatione verò contra rebelles non potest absoluere Religio, quia talem sibi Pontifex reseruauit. *Pęn. cap. 6. quæst.* 4. Vide *Pęna*. Cæteras pœnas potest Generalis remittere, excepta excommunicatione, quamuis in foro contentioso deductas. *ibidem quæst.* 12. Vide *Inobedientia*. *Visitator*. *Contradicere*. Immò ex grauantibus circumstantijs augere, sed mutare ex maiori, vel minori affectione in rebellem non potest, quia non effectus castigatur, sed ipsa formalitas rebellionis in suo genere completa. *Pęn. c. 6. q.* 8.

5 Incurrunt verò has pœnas rebellantium non solum ipsi formaliter rebelles; sed etiam mandantes, fauentes, sollicitantes, cooperantes, mediantes, auxiliantes, qui delicti causæ proximæ fuerunt, non impediendo, quando tenentur, & possunt, vt suis titulis dictum est. *ibid. q.* 5.

6 Requiritur autem ad incurrendas pœnas effectus sequutus, sed data formali rebellione, vt si Commissarium, repellat; ostium ei claudat, & huiusmodi, licet postea pœniteat, quia tamen data est iam formalitas rebellionis, pœnas incurrit, licet resipiscat. *ibidem quæst.* 6.

Nec audiendus est rebellis publicus in Guardianum, dum postea se velit defendere, quia supponitur delictum, quod nulla valeat tergiuersatione cælari. *Const. cap.* 1. *stat.* 4. §. 17. *in fine*.

7 Vnde potest eum facti pœnitentem Guardianus carcerare, sicuti qui pœniteret post homicidium, tamen ex charitate, & æquitate debet pœnitentis retractationem recipere, & seuera tantùm coram Fratribus reprehensione corrigere, vt suæ se iniuriæ immemorem ostendat, paci consulat, & fratrem lucretur. *ibidem*.

Receptantes Apostatas an incurrant excommunicationem. Vide *Apostasia*.

Recipere mercedem. Vide *Laborare*.

Recipere Nouitios. Vide *Nouitius*.

Recitare officium. Vide *Officium*.

Reclamare contra delictum publicum. Vide *Delictum*.

RECVRSVS.

1 Cum Regulares (iuxta dicta verba *Papæ*) sint exempti à Tribunali sæcularium; *Ideò qui sub prætextu iniustitiæ sibi factæ ad Aduocatos, Procuratores, & Iudices sæculares, vel quomodocunque ad sæculare Tribunal recurrerit pro consilio, aut auxilio petendo, is actibus legitimis priuetur, grauis etiam mulctetur arbitrio Superioris. Pen. c.* 18. *in principio*.

Si

2 *Si quis ad locorum Ordinarios eisdem de causis recursum habuerit, grauis etiam puniatur, Prouincialis, vel Generalis arbitrio. Quia verò nonnulli suæ professionis immemores, ad Tribunalia prædicta, quandocunque appellant, & ad illa confugiunt, sciant se esse authoritate Apostolica ipso facto excommunicatos, nec absolui posse extra mortis articulum, nisi à Romano Pontifice, & insuper de facto incurrere pęnas priuationis officiorum, inhabilitatis ad illa perpetua, & ad omnia alia, & vocis actiuæ, & passiuæ. ibidem.*

3 Non prohibetur tamē simpliciter consilium petere à sæcularibus, sed quando petitur prætextu iniustitiæ, non enim desunt in Religione periti, quos consulamus, ne superiorum detractionibus, & secretorum in Religione reuelationibus sæculares scandalizentur, incurritur ergo tunc vltra pœnas prædictas peccatum mortale; sed seclusis istis, scilicet scandalo, detractione &c. ad euitandum graue damnum, vt triremes, longum carcerem &c. possumus de licentia superioris, & sine ea, fretus iure naturæ, consulere peritos, & deuotos in sæculo, & rerum Religionis gnaros, si tales in Religione non habeat. Contra illatum verò damnum simpliciter nullo modo potest concedi talis recursus, quia datur in Religione appellatio ad superiores maiores. Non veniunt autem hic sub nomine sæçularium Regulares exteri,

teri, vnde ad eos recurrentes non possunt puniri pœna statutaria, sed tamen vt reuelatores rerum Religionis. *ibidem q.* 2. Vide *Defensio*.

4 Grauius punitur recursus ad Episcopos, quia præter recursum ad Iudicem incompetentem (stante exemptione Regularium) quæ est in hoc communis cum recursu ad laicos, iste superaddit lites in Religione, quia Episcopi ex talibus tumultuarijs recursibus prætendunt acquirere iurisdictionem super Regulares ordinariam, quod in laicis non cadit; vnde maius malum maiori indiget remedio. Nec etiam pro absolutione; aut dispensatione possumus ad Episcopos recurrere, quia Regulares supra suos subditos ampliorem Episcopis habent facultatem. *ibidem q.* 3.

In quibus verò casibus habeant Episcopi authoritatem super Regulares, & quando ad ipsos recursum habere possint Regulares. Vide *Episcopus num.* 10.

5 Non incurrit tamen has Pœnas qui ex vehementi iracundia, ex deliberationis defectu talem recursum faceret, quod tamen probare debet, & eo probato mitius puniri debet. *ibidem quæst.* 4. *vers. Dices tertio*. Incurrunt etiam pœnas prædictas fautores, & consultores; fautor autem non dicitur subditus, qui sine dolo recurrenti socius esset assignatus, benè tamen superior, qui ad hoc egressum concederet

ret è Conuentu. *ibidem quæst.* 4 *diffic.* 1. Incurruntur autem pœnæ statim facto recursu, etiam si eo non acceptato, sæcularis recurrentem repellat, quia recursus iam est per eum completus. *ibidem diffic.* 2.

6 Item incurrit, qui per alium recursum faceret, & libellus solus appellationis, & non ille, cuius nomine factus est, appareat, quia præsumitur factum fuisse ad instantiam illius, qui habet interesse in causa: attamen, quia potest fieri ab amico in odium principalis, non debet procedi ad declarationem pœnarum, nisi probetur mandatum, scilicet si principalis ratum habeat recursum, quia ratihabitio mandato comparatur; si de recursu gaudeat, si de eo locutus fuisset, & de recursu commodum referat. *ibidem diffic.* 3.

Recurrere per viam appellationis. Vide *Appellatio*.

RECVSARE Iudicem. Vide *Iudex*.

REDDITVS prohibiti. Vide *Paupertas*. *Proprietas*.

REDIENS à triremibus. Vide *Triremis*. Rediens Religiosus ad Conuentum debet iterum benedictionem petere a superiore, & ei notabiles defectus socij manifestare. Vide *Carcer num.* 22.

REDIMERE

Vexationem iniustam medio etiam illicito om-

omnibus licet; quia de iure naturæ quilibet tenetur liberare ſe à malis iniuſtè illatis, vel inferendis. Non tamen conceditur ob iuſtam vexationem, licet iniuſtè illatam, vt ſi quis ex mero odio de vera infamia me vellet infamare. *Pœn.cap.15.quæſt.8.verſ. Excipiunt tamen.*

REFECTORIVM.

1 Omnes in Refectorio tam ſuperiores, quam ſubditi conueniant: Communi victu ſine diſpenſatione, extra caſum infirmitatis veſcantur Prælati, maximè ad bonum exemplum, & ad tollendas ſubditorum murmurationes, occupationum autem diſcretionem ratio ipſa ſuadet, tam in ſuperiore pro ſe, quam pro concedenda ſubditis licentia extra Communitatem comedendi. *Conſt. c.3. ſtat.12. & 14.*

2 Superior ſub pœna priuationis officij, & ſubditis ſub priuatione ſuffragiorum non debent admittere ſæculares in Refectorium ad comedendum in communitate, nec etiam conſanguineos, affines, amicos &c. niſi magna alicuius benefactoris ſpectabilitas aliter ſuadeat. Et qui aliter Refectorium regulariter prophanaret, vltra priuationem, peccatum mortale incurreret. *ibidem.*

REFORMARE.

1 Eſt denuo conſtituere, & ad eſſe priſtinum

num reuocare; Vnde reformare Religionem, in essentialibus deficientem (dummodo conseruetur eius vnitas) sanctum est, & debitum: Diuidere verò Religionem in ordine ad Reformationem, est iniquum, quando inter inobseruantes obseruari Regula possit, sicut in Ecclesia mali cum bonis admixti sunt, etiam si ea sine aliqua difficultate, & contradictione obseruari non possit, quia sub eodem præcepto tenemur ad obseruantiam Regulæ, & ad vnitatem Ordinis. Cum autem ad obseruantiam talem, maxima interponitur difficultas, quæ moralem impossibilitatem infert, tunc potest ad Regulæ obseruantiam stabiliendam procurari Ordinis diuisio, vt factum fuit in Concilio Constantiensi, & inde per multos Romanos Pontifices vsque ad Leonem Decimum, qui sigilla, & titulum, & officium Ministri Generalis totius Ordinis à Conuentualibus ablata, transtulit ad Reformatos. Hic autem maxima difficultas oritur ex dissimilitudine, & consequenter antipathia, & repugnantia non obseruantium ad obseruantes; Illi enim horum exemplarem vitam sibi flagellum putantes, vel excutere, vel destruere continuò procurant; si autem alienationis initium, humilitate, & patientia caret, peccaminosum est; obseruantia enim patiens, & humilis esse debet, si verò per patientiam, & humilitatem, salutis pericula pos-

poſſint effugere, diuiſionem procurare non licet. *Pen. c. 17. q. 2.*

2 Reformare ſub peccato mortali tenentur Superiores locales, Prouinciales, & Generales, quo ad obſeruantiam, & votorum, & præceptorum, & regulæ Religionem in iſtis reformatam, vota enim cum ſint communia omnibus Religionibus, non ſingularizant Minoricam, ſed præcepta, ex quibus vota modificantur, vnde ſublatis præceptis, deſtrueretur formalitas Regulæ Minoricæ. *ibid. q. 3. reſp. 1. & 2.*

3 Et ſic indictam in Capitulo reformationem tenentur ſub peccato mortali omnes acceptare, etiam ſi profeſſi eſſent ſub inobſeruantia, quia Religioſi ſuas voluntates, vel explicitè, vel implicitè in Papam, & Superiores reposuiſſe ſupponimus. Excipe, niſi vouens explicitè intendiſſet vouere Regulam, prout tunc obſeruabatur, quia votum eſt liberum. *ibidem reſp. 2.*

4 In accidentalibus verò induci non poteſt reformatio, quæ ad mortale obliget, niſi ex ijs grauiſſima in ordine oriretur deordinatio. His exceptis, reformationem cum diuiſione affectare, à ſola ambitione prouenire poteſt, & maximum eſt peccatum, & pœnis ſtatutarijs ſubditur quinque ſit ſubditus, ſiue Prælatus, ſub prætextu Reformationis diuiſionem procurans. *ibid. q. 3. reſp. 4.*

Re-

5 Reformati in odiosis non veniunt sub nomine Obseruantium. *Pęn. cap. 22. quæst. 8.* Nec gubernari possunt per statuta Obseruantium, quia habent sua peculiaria ordinata post statuta Generalia; possunt tamen ad hæc recurrere in casibus reformationis non contrarijs, & vitæ reformatæ, & in eius statutis non expressis; sunt enim statuta Reformatorum, veluti municipalia, vnde quando de eadem re diuersimodè determinatur in Generalibus, & in municipalibus, standum est municipalibus. *Pœn. c. 9. q. 8. resp. 4.*

6 Reformatio Ordinis in Concilio Constantiensi ortum habuit ad tollenda scandala, quæ inter relaxatiuos, & zelantes in dies oriebantur, vnde Reformatis concessi sunt Conuentus, Guardiani, Vicarij Prouinciales, & Vicarius Generalis à Generali Conuentualium, & Prouincialibus respectiuè dependentes, quo ad confirmationem. Quæ omnia cum post illud Concilium, & obitum Martini V. conuellere niterentur Conuentuales, fuere in Concilio Basileensi ad petitionem Regis Christianissimi, & ab Eugenio IV. Nicolao V. Calisto III. Pio II. & Sixto IV. licet à Conuentualibus assumpto confirmata, & reformatos non perturbari mandatum fuit. *Pęn. c. 17. q. 2.*

7 Quæ dispositio variè deinceps tentata, conuulsa, restituta per subsequentes Pontifices,

caput

caput etiam tentauit, debiliter quidem tempore S. Bernardini, nam obseruantibus indultus fuit etiam Vicarius Generalis cum subordinatione ad Generalem pro confirmatione. Tandem quia multiplicabantur in dies mala scandala & seditiones, sub Leone X. totaliter ordo diuisus fuit, inter obseruantes, & Conuentuales, quorum illi ad litteram, isti, iuxta indulta Apostolica, regulam obseruant. *Pęn. cap.* 17. *quæst.* 1. ac propterea per decretum dicti Concilij Constantiensis Leo X. vt dictum est, ad tollenda quotidiana scandala, & vniendas tot Reformationum Congregationes, scilicet Clarenos, Amadeos, S. Euangelij, Collectaneos, fratres de Caputio, &c. edita Bulla vnionis. Obseruantes a Conuentualibus totaliter separauit. *ibidem quæst.* 1. Sigilla, & titulum, & officium Ministri totius Ordinis Seraphici, & supremam in ordine præcedentiam Obseruantibus consignauit. *ibidem*.

Capuccini verò licet ex obseruantia desciuerint, & extra ordinem illum Minorem, quem Leo X. declarauerat diu palabundi, ad Conuentuales appulsi, ipsis tandem, & obseruantibus nuncium remiserunt, & paulatim sub Vicarijs, postea sub Prouincialibus, tandem sub Generalibus fixere tentoria. *ibidem quæst.* 1.

8 Tepescente verò Obseruantium feruore sub Clemente VII. anno 1532. emerserunt fra-

tres

tres strictioris obseruantiæ, qui discalceati in Hispania, Recollecti in Gallia, Reformati in Italia sunt appellati, quos fauoribus specialiter prosecuti sunt B. Pius V. Greg. XIII. Clemens VIII. Paulus V. Greg. XV. & tandem Vrbanus VIII. *Pęn. c.* 17. *quæst.* 2.

9 Vnde Discretos primò, & Custodes, deindè Vicarios, & Visitatores Generales, postremò Ministros Prouinciales, Diffinitores, & Procuratorem Generalem obtinuerunt, vt se ipsos in puriori obseruantia, etiam contra Generalem tueri valerent, quem solum in toto Ordine cum limitata tamen in multis authoritate recognoscunt. *ibidem*.

REGVLA, REGVLARES.

1 Sancti Patris N. Francisci, Regula licet omnium in rigore extrema, non tamen veras necessitates in extremo, vt potè discrera constituit. *Const. cap.* 3. *stat.* 23. *quæst.* 2. *in fine*. quippè quæ a Christo Domino in loco Fontis Columbæ B. Francisco fuerit verbaliter dictata, vnde Nicolaus III. in Decret. *Exijt* ait *Hæc est apud Deum immaculata Religio, quæ descendens a Patre luminum, per eius filium exemplariter, & verbaliter Apostolis tradita, & per Spiritum Sanctum, Francisco inspirita*. Ex quo esse de iure diuino, & non posse ab vlla potestate in terra conuelli concluditur. *Pęnal.*

cap. 7. *casu* 14. *diffic.* 1. *prope finem*.

2 Tamen viuente Legislatore sub Fratre, Elia Generali, cœpit relaxari, & eam magis in dies relaxandam, sed semper reformandam diuinitus fuit ipsi legislatori Seraphico reuelatum. *Pen. c.* 17. *quæst.* 2.

3 Quare Franciscana Religio à Domino fuit electa (sicut ipse testatus est Honorio Papæ. *Ego*, inquit, *præcepta, aut verba in Regula non posui, sed Christus, qui omnia vtilia, & necessaria saluti animarum nouit. ibidem quæst.* 1. Vers. *Verum*; non tantùm propter profectum, & salutem animarum totius Mundi in terris fidelium, sed & infidelium, & Paganorum. *ibidem quæst.* 1. *Vers. Quantum*.

4 Vnde ex euidenti vtilitate Nicol. III. affirmat, approbatam fuisse in Concilio Lugdunensi, & Sixtus IV. post multiplicia Encomia sic affatus est. *Hi profectò sunt fratres Minores in Deum Ecclesia multiplicibus splendoribus radiantes, quorum sonus prædicationis, & sanctitatis opera præ cæteris Religionum professoribus, vsque ad extremum terræ nosciter exiuisse. Hi sunt, quos Deus numero multiplicauit, & merito. ibidem* Quinimmò Leo X. confirmans ait. *Hæc est illa Minorum Religio, quæ virentibus ceremoniarum folijs, per viros Apostolicos, tanquam per palmites extensos, a mari vsque ad mare, & à flumine vsque ad terminos*

Or-

Orbis terrarum, immò sapientiæ, & scientiæ irrigauit Montes, & impleuit terram. ibidem. Vers. Amplitudo.

De Regulæ nostræ summa perfectione. Vide *Castitas. Obedientia. Paupertas. Franciscani.*

5 Regulares, seu Religiosi (exceptis Minoribus) ad arctiorem, petita, licet non obtenta à suo Generali, vel Prouinciali licentia, possunt omnes transire, hanc verò licentiam dare non potest Superior localis, licet Prælatus sit, quia cum ex se recipere ad habitum non possit, nec debet dimittere; quibus autem in particulari, vel negetur, vel concedatur ad aliam Religionem transitus, id ex proprijs cuiusque Apostolicis constare debet. *Const. c. 2. statut. 5.*

RELAPSVS.

Dicitur ille, qui reincidit, postquam abiuratis prauis erroribus, se nullo modo in posterum de fidei articulis, aut de Ecclesiæ dogmatibus malè sentire iurauerit, & talis brachio sæculari puniendus traditur. *Pęn c. 22. concl. 1.*

RELIGIO quo ad priuilegia declaranda, restringenda, renuncianda &c. Vide *Priuilegium.*

RELIQVIAS commutare. Vide *Simonia. Casus reseruatus.*

Remigantes. Vide *Triremis.*

Renunciare Priuilegia. Defensiones. Vide *Priuilegium*. *Defensio*. *Processus*. *Contumax*.

REPETIARE.

1 Habitum de petijs laneis vel lineis (non enim in regula specificatur) libertas est à Regula concessa, vnde à Superiore sine causa prohiberi non potest, prohibens peccaret, data tamen causa licitè, & validè prohibebit. Causæ verò repetiandi sunt fractura præsens, vel imminens, vel ordinaria in parte habitus, necessitas etiam tuendæ valetudinis, cum respectu frigoris Tunicæ leuiores sunt. Repetiatio autem affectata extraordinaria, & non necessaria, quæ communitatem offendit, singularitatem affectat ad vanitatis, & ambitionis aucupium, omninò mala est, & damnanda. *Const. cap.* 2. *stat.* 48. *Vers. Vniformitatem*.

REQVISITA Nouitiorum. Vide *Nouitius*.

RESIDENTIA.

1 Est de iure diuino, quia sic est Prælato commissa cura subditorum, & Conuentus, ideo sine dispensatione, ab ea non potest se alienare, dispensatio verò sine causa est nulla. Causæ verò ad dispensandum sunt Christiana charitas, vt Prædicatio, pacificatio, parentum subuentio, vel consolatio: Vrgens necessitas, scilicet ad recuperandam sanitatem, vitandam ho-

hostium incursionem, pestem. *Const. c. 8. stat. 62. per totum.*

2 Quod in Conuentu autem aer sit insalubris, non valet, licet Guardianus sibi Vicarium constitueret, quia sciens, & volens eius curam suscepit, vnde vel residere, vel renunciare tenetur, pestis etiam, aut intemperies communis Prælato, & subditis, eum Prælatum non excusat, quia in casu communi ei cura ouium incumbit, sub peccato mortali. Circa inimicitias verò, si causam ipse dederit, siue sint cum fratribus, siue cum sæcularibus, non est à residentia dispensandus, sed ab officio amouendus, si sit patiens, & hoc à subdito, subditus est amouendus, & castigandus. Si autem cum Episcopo, vel Domino loci, vel communitate patiatur, nisi deduci in exemplum posse timeatur, tunc est cum alio Guardiano commutandus. Debita obedientia etiam est causa sufficiens, v.g. cum Generalis, vel Prouincialis, vel Papæ Legatus iustum debitum obsequium boni publici, vel particularis, visitationis Prouinciæ, & huiusmodi imperaret. Etiam Reipublicæ vtilitas, vt Capitulorum celebratio, iurium Prouinciæ, aut Conuentuum defensio, reformationis promotio, & huiusmodi. *ibidem.*

3 Dispensari etiam potest à residentia pro relaxando animo, religiosè tamen, scilicet per

duos, aut tres menses, dummodò id non fiat in diebus magnarum festiuitatum, & ieiuniorum. Peregrinatio autem, etiam voto sancita non sufficit, quia voluntariæ, deuotiones obligationi cedere debent. *ibid. concl.* 4.

4 Dispensatio verò, si est Guardianus, debet haberi à Prouinciali, si Prouincialis, à Generali, sine qua omninò (sub pœna apostasiæ in Guardiano) non debet à residentia discedere, nisi in vrgentissimo, & repentino casu, de consensu discretorum. *ibid. concl.*4.

Pœnæ non residentium sunt præter pœnas à iure præscriptas, & peccatum mortale, etiam suspensio, vel priuatio officij, quod Superioris iudicio remittitur. *ibid. concl.* 7.

RESPONDERE Prælato in culpa. Vide *Casus num.* 14. *infamare*.

RESTITVTIO famæ. Vide *Infamare Detractio*.

RETINERE.

Aliquem vi, [vt non possit abire quo vult, est eum carcerare, vnde talis retinens incurrit Canonem *si quis suadente diab.* etiam si ad eius secretum peccatum tollendum fiat, & contra eum esse testis non potest, & punitur tanquam vsurpator alienæ iurisdictionis, v. g. si subditi scirent Superiorem in cubiculo retinere mulierem in cella occultam, & subditi irruerent ad

cel-

cellam, ac mulierem expellerent, & vellent Superiorem in vincula coniicere, & Prouinciali puniendum tradere, nulli dubium est, quod crimen læsæ maiestatis committerent, hoc enim nec Superiori locali, contra subditos conceditur; vnde tales vt conspiratores sunt puniendi. Superior verò in tali casu, nec potest reus constitui, & confessio extorta ex tela talis iudicij nulla est, nullumque parit effectum in ordine ad punitionem, nisi aliundè legitimè de eo constet, quam per talem subditorum accusationem, quæ potius vt calumnia, vel conspiratio est declaranda. Solum enim poterunt delictum iustificare, & contra eum legitimè agere apud Prouincialem. *Pœn.c.8.q.8.*

REVELARE.

1 Reuelans confessionem Sacramentalem duplicem committit malitiam, scilicet Sacrilegij contra Sacramentum Pœnitentiæ, quia ipsum reddit odiosum; & iniustitiæ, quia frangit pactum virtuale, quod est inter Ecclesiam, & Sacramentaliter confitentes de secreto seruando, sed non tenetur ipse hanc duplicem malitiam confiteri, sufficit enim, quod dicat, se reuelasse confessionem, tenetur tam ad restitutionem famæ ipsius, cuius peccatum reuelauit. *Pœn. cap. 23. quæst. 2.*

2 Indicia contra reuelantem elici debent

ex his quæ cadunt sub sigillo, vt sunt peccata mortalia, tam pœnitentis quam sociorum complicum. Secundo venialia in particulari. Tertio peccatorum circumstantiæ, quæ ad peccata reducuntur. Quarto defectus naturales odiosi. Quinto confessio extraordinaria secreta, quam pœnitens nollet sciri; hæc autem non tantum reuelantur dicendo, se audisse hæc, & illa in confessione Titij, sed si quis multis viris v. g. auditis in confessione, diceret deinde Titium esse castum, tunc infertur se castitatem negare in alijs. Secundo, si quis egrediens consulat doctiorem de aliquo casu, & deinde immediatè se conferat ad absoluendum Titium. Tertio, si post confessionem fugiat Titij consortium, quod ante frequentabat. Quarto, si cum ipso pœnitente sine eius licentia extra confessionem de ipsius peccatis in confessione auditis colloquatur. Quinto, si dicat etiam in genere: Grauem Titio imposui pœnitentiam, aut Titium nolui absoluere: Titius suis minutissimis culpis mihi caput frangit. Sexto, si dicat, se scire in confessione, quod in tali Conuentu, vel Communitate grauia peccata committuntur. Quæ omnia iudicia sigilli confessionis violationem, quomodocunque vel dicto, vel scripto, vel nutu manifestentur, dummodo in aliorum notitiam producantur: *ibid. q. 2. resp. 2.*

Cla-

3 Clara probatio fractionis sigilli constare potest ex confessione fractoris, vel per plures testes contestes, nullo modo per testes singulares, quia non faciunt plenam probationem, maximè in Religione nostra, vbi dicitur de legitimè conuicto ad summum per testes singulares, conuictus Confessarius potest puniri pœna arbitraria, non tamen si Confessarius sit probus, non loquax, aut garrulus, quia repugnantibus coniecturis contra particularium attestationes, est pro Confessario bonæ opinionis præsumendum. Si verò Confessarius se velit tueri dicendo, se habuisse licentiam reuelandi à pœnitente, & pœnitens neget, Confessarius licentiam debet probare, quod in contrarium venit; si Confessarius à tertio accusetur de reuelatione, accusantis enim interest probare Confessarium sine licentia reuelasse, & vlterius, quod Confessarius talis pœnitentis confessionem audiuerit, & peccatum reuelatum non aliunde sciuerit: his enim non probatis Confessarium conuincere non potest. *ibidem resp.* 4.

4 Peccatum tamen potest aliquando reuelari, vt incendium Ciuitatis, proditio Reipublicæ, occisio Principis, disseminatio hæresis, & similia, quia peccatum committendum, de quo pœnitens non dolet, & abstinere non proponit, non dirigitur in pœnitentiam.

Pœ-

Pœnitens verò omninò non est reuelandus. *ibid. resp. 4. diffic. 2.*

5 Pœnæ reuelantium non afficiunt, nisi Sacerdotem confessionem excipientem, & nullo modo alios, ad quos confessionis notitia peruenerit (saltem in vim statuti) v. g. qui peccatorum cedulam reperisset, interpres in confessione adhibitus, fictus Sacerdos, qui nulliter confessionem audiat, aut verus Sacerdos, qui sacramentaliter audiendi, & absoluendi, voluntatem non habeat, quia pœnæ contra personam veram inflictæ, cum sint stricti iuris ad personam fictam, & representatam extendi non debent, sed tales pœna arbitraria sunt puniendi, quia secretum naturale, & Diuinum violantes, impunè non debent abire. *ibidem diffic. 1.*

6 Contra reuelantes confessionem sacramentalem adest hoc statutum, *scilicet actibus legitimis destituimus, ab audiendis confessionibus perpetuò suspendimus, atque carceribus mancipandum Prouincialis arbitrio decernimus; Sin legitimè conuictus non fuerit, sed tantum sufficienter indiciatus, grauiter arctetur ad arbitrium Superioris. Pœn. cap. 23. in principio.*

7 In iure autem canonico depositio, & peregrinatio perpetua contra tales mandabatur; sed postea in Sacerdotij honorem depositio, & loco peregrinationis arctatio in Monasterio

fuit

fuit inflicta. Quæ depositio non intelligitur de depositione actuali, postquam depositus traditur brachio sæculari, sed de verbali, per quam beneficio, & officio, & ordinum exercitio priuatur; itaut solius Canonis, & fori priuilegium deposito reuelanti remaneat, arctatio enim carceratio est, carceratus autem nullos ordines potest exercere. *ibidem q. 3.*

8 Sed cum statutum istam totalem, & perpetuam depositionem in solam priuationem actuum legitimorum, & perpetuam suspensionem à confessionibus audiendis commutauerit, & etiam perpetuam arctationem in Monasterio, in carcerationem arbitrariam, cum de Principis arbitrio (sunt enim statuta à Pontifice approbata) sic immutauerit, pœnis statutarijs puniendus est Religiosus. *ibidem.*

9 Perpetuam verò suspensionem ab audiendis confessionibus Generalis remittere non potest, immò neque Capitulum; & si remittit, nulliter facit, quia ista perpetuitas non à statuto, sed à lege infligitur. *ibidem resp. 3.* Nec tollere potest Generalis iuris infamiam, quæ reuelanti post sententiam consurgit immediatè ex enormitate delicti, quæ enormitas per actationem, vel per triremes importatur. *Pœn. cap. 23. resp. 4.*

10 Sic reuelantem confessionem punire ad Religionem pertinet, non ad Sanctæ Inquisitio-

tionis Officium; nullum enim ad hoc extat decretum, aut Apoſtolica Conſtitutio, immò in iure diſpoſitioni Superioris ordinarij relinquitur. Excipe, niſi eſſet error in intellectu, v. g. ſi diceret, id licitè fieri, vel ſi frequenter hoc faceret, cenſeretur enim tunc agere ex malitia, & ſpernere ordinationem Eccleſiæ. *Pœn. cap. 23. quæſt. 1.*

Reuelare ſecreta extra Religionem &c. Vide *Caſus num. 3. 4.*

Reuelare accuſantium nomina, eſt caſus reſeruatus. Vide *Caſus num. 6.*

Reuelare ex obligatione vel non in iudicio, vel extra, iuſtè, vel iniuſtè fratris particularis defectus. Vide *Accuſare. Calumnia. Denunciare. Infamia. Iniuria. Carcer num. 22.*

11 Reuelans vnde Diffinitorij diffenſio oritur, graui pœna in allegato ſtatuto punitur, quia talis reuelatio ſummum Reipublicæ bonum euertit. In Diffinitorio enim ſumma negotia pertractantur, ſcilicet electiones, punitiones. Cum igitur agatur de rebus, quæ poſſunt bilem mouere, & iras in aliquibus accendere, quod ſcilicet Prælatura non fuerit collata vni ob meritorium defectum, adempta alteri ob demerita, nulli dubium eſt, quod Diffinitorium euaderet ſeminarium inimicitiarum; hinc infertur, quod Patres zelantes nequeunt liberè loqui, timentes ſibi malas vo-

lunta-

luntates creari, ex quorum taciturnitate Religionis negotia labuntur. Diffinitores tamen, quia nec coacti officium susceperunt, nec de amissione vitæ, vel famæ, vel bonorum verè timetur, tenentur simpliciter, non obstante quacunque minata inimicitia, bonum publicum præferre, quia honorem cum onere susceperunt. *Pœnal. cap. 24. quæst. 2.* Vide *Casus num. 3. 4.*

REVS.

1 Dicitur ille, contra quem indicia, probationesque laborant, nec antequam ad iudicium vocetur per citationem: Immò non est constituendus, nisi in informatione constet, delictum esse semiplenè probatum, vel adesse æquipollentia indicia. Iudex aliter faciens, peccat mortaliter, actibus legitimis perpetuò priuatur, & alijs pœnis subijcitur. *Pœn. c. 1. quæst. 3. vers. Respondeo quinto.*

2 Audiendus est in suis defensionibus antequam torqueatur, secus posset quis torqueri de delicto, quod nunquam cogitauit, quod est summè iniquum, & Deo odibile, immò Iudices sic procedentes, potius canes, quam homines nuncupari merentur. *Pęn. c. 5. q. 4.*

Reus compares per Procuratorem. Vide *Iudex Processus.*

3 Reum sine causa legitima, & legitimè

in

in actis probata tormentis subijciens, excommunicatur in Canone *Si quis. Penal. cap.* 5. *quæst.* 4. Confessio verò in tormentis facta, est nulla, nisi die sequenti à reo posito extra vincula, & timores ratificetur, vt non ex dolore, aut metu, aut violentia ea ratificasse videatur *ibidem quæst.* 10. Vide *Tortura*.

4 Quod si proportionata culpæ tormenta omninò inconfessus sustineat, est absoluendus, licet delictum fuisset plenè probatum, vel saltem non posset in pœna ordinaria condemnari, quia sustinuisse in tormentis, vim habet, ac si veritatem fassus fuisset. Si autem reus sic conuictus interrogaretur de socijs, vel super aliquo articulo confessionis, debet apponi clausula, & protestatio, *Sine præiudicio confessi, vel conuicti criminis, vel latæ condemnationis. ibidem quæst.* 5. Si tamen postmodum noua indicia superueniant, poterit in horum vim iterum contra eum, licet prius absolutum procedi, non obstante absolutoria sententia. *ibidem quæst.* 9.

RIXA.

Est duorum vt plurimum vi contentio, quæ ex improuiso procedit, non data opera. Dicitur autem author rixæ, qui illicitum attentauit, vnde rixa oriri potuit, quod si author rixæ sciri non valeat, vterque puniendus est pœna ordina-

dinaria, quia non est maior ratio de vno, quam de altero, expedit autem, vt delicta non remaneant impunita. *Pœn. cap.* 13. *q.* 3. *vers. Instabis quarto.*

ROGAMINA

Superiorum mandata sunt, & inducunt iustum timorem. *Pœn. cap.* 15. *quæst.* 8. *vers. Respondeo potest dari.*

ROTA

Seu Turneus Monasterij, ex ligno nucleo, aut solidiori fiat, cuius fenestrella cubitum vnum altitudine, latitudine verò vncias sexdecim non excedat, intus, & foris seris, & clauibus occludatur. *Constit. cap.* 11. *stat.* 7. *concl.* 5. *quæst.* 2.

SACERDOS

Proprius quis dicatur. Vide *Confessio n.* 5. Sacerdos, quia militiæ Diuinæ cingulo condecoratur, mitius est torquendus, quam laici. *Pœn. cap.* 5. *quæst.* 3.

SACRILEGIVM

1 Est irreuerentia contra rem sacram Deo per publicum ritum, & institutionem consecratam, v. g. contra personas, res, & loca Deo deputata, sic mollities &c. Religiosi est

sacri-

sacrilegium, & duplici nota incurritur, si cum alio Religioso, vel in loco sacro committatur. *Pœn. cap. 8. quæst. 9.*

2 Sacrilegij attentatio remota, vt est conditio ad peccandum, accessus ad locum, non inducunt pœnam ordinariam contra sacrilegos, benè autem attentatio proxima, vt esset cubare in eodem loco ad amplexus, oscula, & tactus ruere, & ad vlteriores, ac viciniores impudicitiæ actus progredi, quia hæc ad completam libidinem tractant, & in rem Deo dicatam vera violatio, & irreuerentia irrogatur. *ibidem vers. Sed dices.* Vide *Fornicatio.*

A Sancto Officio pœnitentiatus. Vide *Pœnitentiatus. Abiuratio.*

SATISFACTIO famæ. Vide *Fama*. Satisfactio condigna. Vide *Conspirator.*

SANDALIA

Aperta possunt deferre Reformati, quia contraria Constitutio Vrbani VIII. per non vsum, est pœnitus sublata, vltra quod fuit ab ipso ob causas sibi expositas reuocata. *Constit. cap. 2. stat. 72. dub.* 8. Idem dic de Calepodijs reassumendis, soleisque dimittendis: Sandalia enim à Christo, & ab Apostolis fuere gestata, maximè in locis petrosis, & spinosis, & in frigore, & in æstu. *Constit. cap. 2. statut. 68.*

SANCTIO

Est illa legum pars, in qua contra legis transgressores pœnæ decernuntur. *Const. c. 1. stat. 1. §. 7.*

SCANDALVM

Aliud actiuum, aliud passiuum. Actiuum est, quod ex intentione operantis, vel ex natura sua est inductiuum alicuius in ruinam. Passiuum verò est, quod indebitè oritur ex actione licita, & necessaria, & hoc vltimum curare non debemus, quia nullus tenetur dimittere sibi licitum, vt v. g. non teneor non equitare, cum ex vera necessitate debeam equitare. *Pen. c.4. q. 2. vers. Respondeo statutum.* Actiuum verò est punibile, etiam si non sit, qui actu scandalum patiatur, quia actio de se fuit inductiua, sed delinquenti incumbit probare, quod nemo scandalum passus sit. Ad scandalosam verò oblocutionem in populo ad hoc, vt sit punibilis, non sufficit numerus denarius, sed ille numerus sufficit, qui publicum, & notorium facti conficeret; nomine autem populi omne genus personarum in eo contentarum, etiam infideles veniunt. *Const. c. 1. stat.3. §. 3.*

SCHEDVLAE

Electionum debent statim publicata electione

ne comburi coram Vocalibus, ad hoc, vt secreta non publicentur. *Const. cap.8. stat. 16.*

SCHISMA.

1 Est alienatio ab Ecclesia, ideò summè odibilis, quia per diuisionem ad totius destructionem tendit. Est autem Schisma sine hæresi, quando quis per odium speciale, Papæ non vt Papa est, sed vt talis homo, vel Princeps obedire detrectat. Vel quando contenderetur de Papatu inter multos, qui confiterentur quidem vnitatem Ecclesiæ ab vno Christi Vicario pendere; attamen quilibet teneret hunc, & non illum esse legitimum Papam; tunc enim est schisma sine hæresi: Schismaticus autem, & hæreticus simul esset, qui in diuidendo se à Capite, & corpore Ecclesiæ, teneret se benè agere, & malè sentiret de vnitate Ecclesiæ, ac eius capite, eo quia tunc peccaret in Symboli articulum *Credo in Spiritum Sanctum, & vnam Sanctam Catholicam Ecclesiam*, quia diuidendo hoc corpus, diuideretur Spiritus Sanctus informans. *Pen. cap. 17. quæst. 1.* qui quidem Schismatici in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur. *ibidem.*

2 Schisma in Religione est procurare Ordinis diuisionem, quod sic punitur per *statut. cap. 7. §. 5. num. 55. Ordinis diuisionem quoquo modo procurans, excommunicationis sententiam*

Gene-

Generali reseruatam, ipso facto incurrat, & si legitimè sit conuictus, carceri mancipetur eiusdem Generalis arbitrio. Quas pœnas, ac insuper priuationem actuum legitimorum incurrat, qui eiusdem Ordinis, vel Prouinciæ nouitatem, diuisionem, vnionem, ordinationem, vel fratrum amotionem, aut non amotionem per Prælatos, Principes, Reges, Communitates, vel alios quoscunque extra Ordinem suaserit, vel procurauerit. *ibidem in principio*. Vide *Procurare*. *Reformare*.

SCIENTIA

Æquiparatur, immò præfertur nobilitati, quia non sibi soli, sed toti Ecclesiæ prodest. *Penal. cap. 2. 9.* Non enim paupertati, humilitati, & perfectioni nocet, sed opitulatur (immò ignorantia in via Dei maximè nocet) nisi ad ventum, & superbiam, non ad charitatem, & Dei gloriam ordinetur, & à scientia vita irregulata discordet, tunc enim mala est, aliàs maxime vtilis. Vnde S. Antonius de Patauio, lumen Religionis singulare, primus in Religione, de mandato S.P.N. Francisci Theologiam docuit; & Martinus Papa V. in *cap. 10. Reg. Minorum*, *Strictissimè*, inquit, *exhortantes in visceribus Iesu Christi fratres omnes, vt vbicunque viderint idoneos ad studia promouendos, totis viribus auxilium eis impendant, cum*

ſcientia donum ſit Dei, armatura ad defendendam Sanctam Fidem Catholicam, corona Ordinis, lumen veritatis, & via in tenebris ambulantium. Conſt. cap. 5. ſtat. 5. verſ. Reſpondeo omnia. Vide *Mundus.*

SCRIPTVRA

Sine ſubſcriptione, falſa reputatur. *Conſt. cap.* 10. *ſtat.* 5. Scriptura atteſtans ſolutionem, quomodo fieri debet. Vide *Proprietas.*

SECRETARIVS

Miniſtri Generalis ex familia Ciſmontana, habet votum in Comitijs Generalibus, tanquam Cuſtos Terræ Sanctæ. *Conſt. cap. 2. ſtat. 9.* Si autem adeſſet ibi Guardianus Hieruſalem, tunc Secretarius non habet votum, quia Secretarius eſt tanquam Subſidiarius, ne votum illud deſit Capitulo, poſſet prædictus Guardianus de iure ſubſtituere alium pro voto ferendo, ſicut alij Prælati, tamen de facto Religio non permittit. *ibidem.*

Secretarius Generalis, quo ad eius relationem &c. Vide *Pater.*

Secretum reuelare. Vide *Reuelare.*

Sæculares in Dormitorium, officinas, Refectorium non admittendi. Vide *Refectorium.*

Sæculares venientes ad recipiendum habitũ Religionis, & eorũm abſolutio. Vide *Abſoluere. diſpenſare.*

SE-

SEDITIO.

Eſt quietis publicæ perturbatio, dicitur autem ſeditio, eo quia multi diſſentiunt, Seditioſo enim nihil peius, & in ſæculo capite plectitur, ſi tractatus præceſſit, malus enim animus turbandi Rempublicam oſtendit. *Penal. cap. 16. quæſt. 2. in fine.*

Seminarium Iuuenum Profeſſorum. Vide *Iuuenes.*

Semiplena probatio eſt, quæ inſurgit per vnicum teſtem integrum, aut ſi non ſit integer, eſt tamen de viſu, & fama, vel leui alio indicio iuuatur, vel per indicium graue plenè probatum. *Conſt. c. 11. ſtat. 4.* Verſ. *Vbi autem.*

SENATORES. SENES.

Non ab ætate, ſed à prudentia, & ſolicitudine in conſilijs, & ſententijs dicebantur, Senatores tamen ob experientiam, vt plurimum optima conſilia dare ſolent, vnde ſenes ſummè ſunt honorandi, ſenior tamen dicendus eſt, non qui multum viuit, ſed qui multum ſapit. *Conſtit. cap. 2. ſtat. 36.*

Senes an recipiendi ſint ad Religionem. Vide *Nouitius.*

SENTENTIA.

Omninò requiritur in omni punitione crimina-

minali, etiam in notorijs, & infragranti crimine comprehensis, ergo multo magis in probatis per testes, & per indicia, & in scriptis est redigenda, etiam sententia suspensionis, licet sit tantum interlocutoria, non finalis, & ex processu omninò dependere debet, quod si ex deductis iustificari non possit, omninò iniusta est declaranda, & Iudex pœnis subijci contra malos Iudices fulminatis. *Pæn. cap.* 1. *quæst.* 3. Vers. *In quo*.

Sententia expulsionis. Vide *Incorrigibilis*.

SEPVLTVRA.

Ecclesiastica carent illi, qui in probata proprietate moriuntur. Decimas exigentes, & sibi retinentes; morientes in duello, hæretici, eorumque defensores, Vsurarij manifesti, non confitentes, nec communicantes semel in anno. Incendiarij, se ipsos occidentes, Sanctimoniales non seruantes vitam regularem, defuncti in excommunicatione, & alij grauissimi peccatores, eo quia supponit Ecclesia, eos in peccato mortali mortuos esse, & ideo è Cœlo eiectos. Cuius declarationem, & pœnas in Ecclesia sepellientibus inflictas. Vide *Proprietas*. *Pæn. c.* 7. *q.* 1.

Sepelliendi cum habitu Religionis. Vide *Habitus*.

Serui, idest captiui, ad Religionem non recipiendi. Vide *Nouitius*. Si-

Sigillum Ministri Generales. Vide *Generalis*.

SILENTIVM.

Cum sit mater virtutum Monachorum, immò sapientissimarum cogitationum, in Choro, Sacristia, Ecclesia, Dormitorio, & in Refectorio, est perpetuo obseruandum. *Constit: cap. 3. stat.* 10. Quando autem silentij fractura peccatum mortale inducat. Vide *Paruitas materia. Materia.*

SIMONIA.

Est deliberata voluntas pretio contractandi spirituale, vel spirituali annexum. Hinc ex imperfectione actus indeliberati potest dari peccatum veniale in simonia, etiam ob paruitatem materiæ, quia spiritualia etiam habent gradus entitatiuos, licet non quantitatiuos, & sic licet omnis res spiritualis sit talis simpliciter, ideo inuendibilis, & si vendatur, imbibat totam simoniæ deformitatem, quia iniuria Deo infertur, tamen extenuata re spirituali, extenuatur deformitas prauæ venditionis, sicut extenuatur affectus ad eam, quis enim plus dabit pro insigni Reliquia, v. g. pro capite, quàm pro minima parte Reliquiæ, sicut & ab ipsa Ecclesia magis honoratur Reliquia insignis, quod idem in re purè spirituali venit

dicendum. Sub verbo *contractandi* venit emptio, venditio, pactio, & quiuis alius contractus innominatus negotiandi. *In ly pretio* formalitas ſimoniæ conſiſtit, vt ſcilicet pretium formaliter accipiatur, vel detur, non ob liberalitatem, gratitudinem, laborem, amicitiam, ſed formaliter pro pretio rei ſpiritualis, quod à Simone originem habuit (vnde ſimonia dicta eſt) qui voluit ab Apoſtolis authoritatem emere donandi Spiritum Sanctum. *Per ly ſpirituale, vel ſpirituali annexum* comprehenditur omne ſpirituale, ſiue ſit tale per eſſentiam, vt gratia, & virtutes ſupernaturales, ſiue ſit tale cauſaliter, vt Sacramenta, ſiue effectualiter, vt effectus Sacramentorum, & actuum ſupernaturalium, ſiue ſit naturale, ſed ad Deum, & Dei cultum ordinatum, vt vaſa, Templa, ornamenta ſacra, Sacramentalia, labor in miniſtrandis Sacramentis, & officijs diuinis, beneficium Eccleſiaſticum, Iuſpatronatus, penſiones & huiuſmodi, quæ omnia, vel antecedenter, vel concomitanter, vel conſequenter ſpiritualibus ſunt annexa. *Pænal. cap. 15. quæſt. 1.*

2 Hinc intellectus actus quicunque ſint, ſiue practici, ſiue ſpeculatiui, ſi ſiſtant in naturali, & non ordinentur ad ſpiritualia, non poſſunt eſſe materia ſimoniæ, & ſic tam pro eis faciendis, quam pro omittendis, vt ſi venditur

tur doctrina, etiam Theologica, vel veritas, vt veritas est, vel licentia docendi, vel consisilium, docere in festo, sistendo in naturali non potest esse simonia. *ibidem* Vers. *Actus*.

3 Ex quo infero, quod sine simonia potest commutari etiam ex pacto spitituale pro spirituali, vt Reliquia pro Reliquia, Missa, pro Missa, vt v. g. si auscultes meam confessionem; auscultabo tuam. Temporale etiam pro spirituali potest accipi, non tantum liberaliter datum, sed etiam ex pacto, dummodò non accipiatur pro pretio formaliter, sed titulo eleæmosynæ ad sustentationem, vt à celebrante, vel concionante, etiam à Parocho, longum iter indebitum, & insolitum pro ministrando Sacramento peragente, non tamen si talis itineratio sit curæ annexa simpliciter: Potest & aliquid accipi in punitionem à pœnitente, non in pretium, vt in absolutione excommunicationis &c. commutatione voti, & redemptione iuramenti. Potest & quis seruire Episcopo, sperans ex Episcopi gratitudine, & liberalitate beneficium, dummodò seruitus non sit vt pretium pro beneficio applicata. Possum etiam sine simonia dare temporale pro redimendo iniusta vexatione ad capiendam possessionem beneficij iam collati. Item ad redimendam Ecclesiam iurispatronatus, & Eucharistiam, & reliquiam de manu Tyranni, vel

Paga-

Pagani. Item ne præsentetur à Patrono Hæreticus, Schysmaticus, & quouis modo indignus, & hoc maximè in electione Pontificis, dummodò non determinetur præsentatio ad vnum. Possum & sine simonia dare temporale exhibenti spirituale, hac sub mera intentione, vt ipse ex mera gratitudine mihi spirituale sit collaturus, & ipse potest tuto spirituale ex gratitudine recipere; tamen practicè est difficile in his formalitatibus sub præcisa doni ratione consistere, & in foro fori crederetur esse simonia. *Pœn. c. 15. q. 1.*

4 Sic potest Episcopus seruo conferre beneficium, vt se gratitudinis obligatione exoneret, & quod recipiens beneficium teneatur illud renunciare, dummodò non importet nouam obligationem vltra illam, qua tenebatur ante collationem beneficij. Quæ doctrina seruanda est in mutuo, vt firmat protestatione remunerationis non imponatur mutuario obligatio noua, quæ si tacitè, vel expresè quoquo modo imponeretur, & simonia, & vsura committeretur. *ibidem*.

5. Licitum est dare munera filio, vel promittere, vt Sacramenta frequenter; alimenta iuueni, vt fiat Clericus; dotem Puellæ, vt fiat Monialis; munera hebręo, vt baptizetur; Vitam hæretico damnato, vt fiat Catholicus, hi enim contractus non sunt reciproci, & onerosi,

sed

ſed ex gratia ſolius recipientis, vt ſunt ſub conditione non inducente obligationem ſimpliciter, ſed tantùm, ſi velit oblata recipere. *Ibidem*.

6 Licitum eſt etiam temporale ſtipendium ad ſuſtentationem Miniſtris Eccleſiæ, non enim datur pro opere, vt ordinato ad ſalutem animæ, ſed vt eſt ſeruitium, in gratiam alterius ſuſceptum; immò tale ſtipendium Iuri diuino conſonat, & poteſt quis pro eo paciſci, non tamen de nouo prætendere ipſum poteſt, ſi aliundè, vt ex Decimis &c. congruam habeat ab Eccleſia ſuſtentationem, aliàs eſſet ſimoniacus, in licito tamen exigendo exactiones odioſas, quæ ſimoniam ſapiunt, debet euitare, vt v. g. ſi Sacerdotes nollent celebrare, niſi eſſet pecunia numerata, niſi detur pignus &c. nec accipere ſtipendium, ſi habeant ab Eccleſia ſuſtentationem ex Decimis, quia tunc ex iuſtitia præſtare tenetur. *Ibidem*. verſ. *Miniſtri*.

7 Simonia eſt Sacrilegium, quia peccatum eſt contra Religionem, ita vt ponatur tanquam genus in diffinitione ſimoniaci, nam irreligiosè contractantur ſpiritualia, dum venditui ſubijciuntur, quæ ſunt inuendibilia. Hinc eſt in ſuo genere peccatum grauiſſimum. Quod prohibetur iure naturali, & diuino, & Eccleſiaſtico, quia natura dictat, non eſſe venden-

dendam rem inuendibilem, & cuius non habeo dominium.; ſpiritualia verò inuendibilia ſunt, quia nec dominium habent in terra, nec pretio poſſunt æſtimari, & ſic contra ius naturale venduntur, & contra diuinum, vt habetur ſæpius in ſacro textu, & contra Eccleſiaſticum, vt habetur in *Titulis de ſimonia*, & cum à iure naturæ, & diuino vetatur, ſuper hæc iura Papa non habet authoritatem; poteſt tamen diſpenſare ſuper ſimoniam inductam ſolo iure Eccleſiaſtico. *ibidem quæſt.* 1. *in fine*.

8 Simonia conſideratur vel ſecundum actus, vel ſecundùm obiectum, vel ſecundum pretium. Primo modo diuiditur ſimonia in realem, mentalem, & conuentionalem. Secundo modo diuiditur, quia alia eſt in ſpiritualibus ſimpliciter, alia in ſpiritualibus per analogiam, & ſic committitur in adminiſtratione Sacramentorum, alia in collatione Ordinum &c. Tertio modo diuiditur ad diuiſionem pretij, aliud enim eſt à manu, aliud à lingua, aliud obſequio. *ibidem quæſt.* 2. *& reſp.* 6. Verſ. *Diuidunt*.

9 Simonia mentalis eſt, quando pretium quidem voluntate intendimus; tamen ad actum exteriorem appretiandi non eximus, & hoc ſiue pretium principaliter, ſiue minus principaliter intendatur, nihil intereſt. Simonia realis eſt quæ mente concipitur, & actu exter-

no

no completur, vt das mihi pecuniam, & ego pro ea do tibi Ordinem, & sic ex parte vtriusque completur. Simonia conuentionalis est, quando paciscitur de hac nundinatione, sed ex vtraque parte non completur, vt si Episcopus dedit beneficium, beneficiatus tamen pecuniam promissam non præstitit, ex quo deducitur, quod quis fictè promittit pecuniam pro beneficio, si obtento beneficio pecuniam non præstet, neque conuentionalis simoniacus dici poterit, quia deficit actus voluntatis, sine quo simonia consistere nequit, fictio enim consensum excludit. *Pœn. cap.* 15. *quæst.* 2. *resp.* 4.

10 Vendens ministrationem Eucharistiæ, vel ipsam Eucharistiam ad magicos vsus, maximum omnium sacrilegium, igne expiandum committit, vendens cætera Sacramenta, vt sunt, quid constans ex materia, & forma, committit simoniam, quia diuina sunt & spiritualia, & peccat contra charitatem, quia arcet fideles à Sacramentis frequentandis, & peccat contra iustitiam, si sit minister ex officio. Vendere materiam proximam Sacramenti, per quam scilicet confertur Sacramentum, vt prolatio verborum in absolutione &c. simonia est, quia sunt actiones ministerij supernaturalis, & potestatis diuinæ; venditur tamen sine simonia materia remota, vt oleum &c: quia est res naturalis. Simonia est vendere

matri-

matrimonium, vt Sacramentum, in eo enim gratia confertur, non tamen vt est contractus naturalis, sic enim datur dos supplêtur pretio inter sponsos inæqualitas. Simonia est vendere Sacramentalia, benedictiones aquæ, salis &c. ipsas res, benedictas & res sacras duplicatiuè, idest vt sacræ, vel benedictæ sunt, sunt enim actus Ordinis, à potestate spirituali, & ordinantur ad finem supernaturalem: eorum verò materia, vt calix, oleum &c. licitè venduntur, vt res naturales, dummodò ratione consecrationis prętium non augeatur. Vendere verò Ecclesiam, aut sepulturam, habito respectu ad benedictionem, nullo modo licet, non quidem ex rei natura, sed ex speciali Ecclesiæ prohibitione. *ibidem resp.* 5.

11 Simonia est locare, vendere, exponere ad quæstum Reliquias, nec in eis est Sacrum à non sacro distinguere; Reliquiaria verò, ratione solius materiæ licitè venduntur. Vendere vsus sacrarum vestium, quæ vsu consumuntur, vt planetæ, albæ &c. non est simoniacum, secus calicis, quia non ita consumitur. Sacrista autem, qui exigeret aliquid pro præstatione vestium prætiosarum, vel melioris calicis, nisi illorum vsus esset consumptiuus, simoniam committeret. Simonia est vendere actus Ordinum, quia sunt à potestate spirituali. Simonia est vendere Processiones; publica, etiam priuata

uata officia, suffragia, & pro viuis, & pro mortuis, recitationes horarum &c. exequias mortuorum &c. licet enim hæc à laicis fieri possint; sunt tamen ordinata ad diuinum cultum, ad significandum, & operandum spiritualia, & vt debitè fiant fidem, & gratiam exigunt, ideo sunt materia simoniæ. Excipe delationem cadaueris, depositionem in sepulchro, ornamenta, & iusta funeris, quia sunt actiones merè humanæ, ideo licitè à Polynctoribus appretiantur. Simonia est vendere ingressum, & statum in Religione, licet ad malum finem quis ingrediatur, quia status Religionis est supernaturalis, & diuinus: Pro sustentatione tamen ingredientis, vt fit in Monialibus, & matrimonio aliquid licitè accipitur; vnde si monasterium accepto non indigeat, iniustitiam, non simoniam committeret. Vendere Prædicationem Euangelij est simonia, quia est spiritualis, & ad salutem ordinata. Simonia est vendere actus spiritualis iurisdictionis, vt absolutionis, concessionis laborandi in festo &c. sunt enim spiritualia ad salutem ordinata. Similiter dic de actibus iurisdictionis spiritualis exterioris, vt est facultas dispensandi, sententiandi &c. excipe necessaria ad sustentationem Episcopi, quando visitat, & quæ dependent à Prælatis, quatenus sunt Domini temporales; & in causis merè temporalibus, vt est

licen-

licentia docendi, ſtudenti, legitimare ad honores temporales, iudicia in materia ciuili. *Pœn. c.* 15. *q.* 2. *reſp.* 5.

12 Vendere laborem, qui neceſſariò eſt coniunctus cum adminiſtratione Sacramentorum, & rerum ſpiritualium, eſt ſimonia, non verò ſi ſit accidentaliter coniunctus, vt ſi Sacerdos deberet expectare duas horas vltra tempus, ambulare ad celebrandum vnam leucam pro abſolutione &c. *ibidem*. Vendere omiſſionem actus ſpiritualis, iuriſdictionis, vel Ordinis, vt ne abſoluat debite confeſſum humiliter petentem abſolutionem, eſt ſimonia, quia actus clauium eſt ligare, & ſoluere: Sic qui negat defenſiones ei, qui occidendus eſt, ſi tenetur ex officio, homicida eſt. Dare autem pecuniam, ne actus ſpiritualis iniuſtè fiat non eſt ſimonia, neque erit, ſi ſit actus iuriſdictionis, vel Ordinis, vt ne celebrent, ne ordinet, quia iſta omiſſio eſt exercitium libertatis, non poteſtatis. Hinc omiſſio actuum ſpiritualium eſt ſimonia, ſi ſumatur vt actus ſpiritualis poteſtatis, vel ſub reſpectu ſpirituali, ſecus minimè. *ibidem*.

13 Simonia eſt votum pro voto ad electionem paciſci, quia pactum emptio, & venditio prohibita intercedunt, licet ſpirituale pro ſpirituali conferatur. *Pœnal. cap.* 15. *quæſt.* 8. Sic etiam omnis redemptio, à vexatione iuſta.

Vide

Vide *Redimere* non enim animus, ſed meritum in electione attenditur, & omnes Electores debito modo opponere tenentur, ne indignus eligatus, *ibidem* Verſ. *Excipiunt*. Item ſimoniaca eſt electio per ſæculares diſpoſita, v. g. ſi impediantur electores, ne ad locum electionis accedant, aut malis artibus ad talem electionem arctentur. Vide *Electio num.* 23. Idem dic de Prouinciali, qui inueniens aliquem Guardianum delinquentem, & dicit ei: Poſſum te priuare, & non priuo, ſi promittis dare votum ad meam intentionem in Capitulo. *Pœn. cap.* 15. *reſp.* 9. *quæſt.* 9.

14 Simonia in beneficijs iure Diuino, & eccleſiaſtico prohibetur, quia licet ius percipiendi redditus ſit prætio æſtimabile, tamen ob officium ſpirituale percipiuntur. *ibidem reſp.* 6. Reſeruans ſibi partem fructuum in collatione beneficiorum ſimoniam committit; poteſt tamen Summus Pontifex ſubtrahere aliquam partem fructum, & applicare illam ad pium vſum, etiam proprium, quamuis ſit contra ius commune. *ibidem*. Penſio ſpiritualis nec emi, nec vendi, nec redimi poteſt, contrarium eſt de temporali, quia obligationem recitandi ſaltem Officium B. M. V. penſionario iniungit. Poteſt tamen redimi qui tenetur ſoluere penſionem, conueniendo cum penſionario de danda tanta ſumma pecunia-

rum vnica vice ad vitam, debet tamen remanere in pensionario obligatio recitandi illud Officium, quia si hæc extingueretur, venderetur spirituale, tunc enim non vendit spirituale, sed redimit obligationem soluendi. *Pœn.c.*15. *quæst.* 2. *resp.* 5.

15 Beneficia sine licentia Papæ permutari non possunt absque simonia. Item redditus pinguiores cum tenuiori. Vendere ius patronatus. Præstimonia, Commendas Clericales, spirituales, siue perpetuæ, siue temporales, est simonia; secus de temporalibus, quia istæ dantur militibus, & laicis. Item Hospitalia authoritate Episcopi erecta, Rectorem habentia cum spirituali administratione, licet sine titulo, & amouibilia. Pacisci verò de stipendio Missæ, dummodo non sit pretium, non est simonia, vnde qui tenetur dare stipendium pro celebratione Missarum, non committit simoniam, si dat illud Sacerdoti. à quo pretium accipiat *ibidem resp.* 6.

16 Pretij verò nomine hic intelligitur, cum temporale pro spirituali datur cum actuali, vel virtuali intentione vnum pro alio commutandi, quæ intentio ex persona dantis, qualitate recipientis, quantitate muneris, & occasione largitionis est consideranda, si aliunde non appareat. Sacristæ verò, Sindici, Economi, Dispensatores, Mansionarij, temporalia offi-

officia, & actus, non sunt materia simoniæ, licet vendi prohibeantur. *ibidem resp.* 6.

17 In omni verò materia simoniæ, vbi de solo iure ecclesiastico temporale spirituali coniunctum reperitur, potest Papa talem vnionem soluere, aut spirituale annihilare, vt sunt fructus, pensiones, &c. vendere, alienare, &c. Sic venduntur Auditoratus Cameræ, & Clericatus, non vt spiritualem authoritatem, sed vt emolumentum temporale important. Pecuniæ verò in dispensationibus Matrimonij, non in ordine ad Sacramentum, sed in pœnam, vel ad terrorem aliorum, vel ad sustentationem aliorum officialium recipiuntur. *ibidem resp.* 5. Vide *Papa*. *Pretium*.

18 Confidentia beneficialis est certa species de re aliqua, quæ ita fuit, est, vel erit, vnde est licita, cum quis ordinatè confidit, idest in meritis, est illicita, cum quis sine meritis, sed ex pacto, conuentione, pretio, modo, vel conditione tacita, vel expressa, se recepturum fore beneficium confidit. Prohibetur verò non tantum confidentia recipiendi beneficium, sed etiam resignationem, fructus, pensionem quocunque titulo proferantur. Item prohibentur sub grauissimis pœnis, quæ afficiunt ipsos etiam Episcopos, & Cardinales. *ibidem resp.* 8. Non tamen si ex neutra parte sit consumata, Patronos, Collatores, & Præ-

ſentantes, ſed ſolos beneficium retinentes, aut ex beneficio penſionem, ingreſſum, acceſſum, & regreſſum recipientes. Fructus verò confidentiæ ad Cameram pertinent, non fructus ſimoniæ alterius; pœnæ verò contrà confidentiam excedunt cuiuſuis ſimoniæ alterius pœnas. *ibidem reſp.* 8. *in fine*.

19 Simoniaci reales (non mentales, vel conuentionales) in ordine, beneficio, vel ingreſſu Religionis, ſiue publici ſint, ſiue occulti, ſunt ipſo facto excommunicati, & abſolutio Papæ reſeruatur. Simoniacè ordinati, & ordinantes, & Capitulum ſimoniacè eligens, vel conferens beneficium, incurrunt ſuſpenſionem ab exercitio, & collatione ordinum ab Eccleſiaſtica adminiſtratione, & omni actu iuriſdictionis capitularis, non tamen ab officio, vel beneficio. Simoniacè obtinentes in beneficio, ſunt ipſo iure priuati, & inhabiles ad illa, & alia, ſaltem poſt criminis declarationem. *ibidem reſp.* 9.

20 Simoniacus tenetur ſpontè dimittere beneficium, reſtituere fructus perceptos, & ſua culpa perditos, & ante omnem ſententiam, & in conſcientia, ac etiam diſtributiones quotidianas, niſi labor impenſus illas mereatur. Deductis tamen ſemper expenſis, & melioramentis, & hoc etiam in ſimonia occulta, quia enim ſine titulo beneficium, & fructus poſſidet, eo-

eorum est latro, & hoc licet post peruentum beneficium, simoniam in sui fauorem ab alio factam sciuerit, ipso inuito, à die enim scientiæ in malæ fidei possessorem transit. *ibidem*. Actus verò facti per simoniam si sacri sint, & interabiles, vt collatio beneficij &c. sunt nulli, quia à iure irritantur, si verò non sint iterabiles, vt collatio ordinum, sunt validi, quia simonia illos non irritat. *ibidem*.

21 Simonia confidentialis priuat etiam beneficijs ante iam ritè obtentis, similiter simonia ab Examinatoribus Synodalibus commissa, non autem reliquæ simoniæ ante sententiam, quia lege non exprimuntur. Ante verò sententiam potest simoniacus in conscientia retinere beneficia obtenta ante simoniam ac fructus. *ibidem resp.* 9.

22 Dispensare in simonia quoad culpam, si sit de iure Diuino, solus Deus potest; si sit de iure Ecclesiastico, potest Papa. Quoad pœnas, etiam Papa dispensat, quia sunt ab Ecclesia inflictæ. Idem dic de Conuentu regulari simoniaco pro receptione ad Religionem cum ingressu, etiam simoniaco post sententiam, & generaliter licet Episcopus per Tridentinum dispensare in occultis irregularitatibus valeat, excipitur tamen quæuis irregularitas ob simoniam. *ibidem resp.* 11.

23 Scientes simoniacos, vel mediatores, absol-

absolui non possunt, nisi eos Papæ reuelauerit; quas pœnas non incurrunt simoniaci mentales, vel conuentionales, sed reales. *Const. cap. 2. stat. 14. quæst. 7.* Si verò Papa simoniaco cognito beneficium conferat, censetur cum illo dispensare, & qui cum Papa simoniam comitteret, pœnas non incurreret, peccaret tamen, & nulla esset collatio, si sit contra ius Diuinum, aut naturale, quia contra hoc Papa non potest validare, vnde nec potest induci consuetudo, potest tamen circa simoniam ex iure ecclesiastico. *Pœn. cap. 15. quæst. 2. resp. 11.*

24 Simonia est subornare Vocales, vt eligatur dignus, vel dignior, siue ille sit vnus ex multis dignis, siue solus, quia fit pactum pro electione, & re spirituali, determinando personam; secus esset si ad dignum indeterminatè ferretur intentio, quia hoc est promouere ius commune, dignos eligi. Sic etiam beneuolentiam electorum procurare per pecuniam, non vt electores eligant, sed vt animi eorum concilientur ad fauorem determinatæ personæ, non licet, quamuis eligant, vel non eligant, quia finis vltimus conciliationis est beneuolenciam emere, quod sine simonia esse non potest. *ibidem quæst. 8. resp. 5.*

SVBORNATIO.

1 Est suasio boni, vel mali ad bonum, vel malum finem; vnde bona subornatio est, v. g. instrue-

instruere testes ad fatendam veritatem, homines ad sequendas virtutes, suadere eligi bonos, & reijcere malos. *Pœn. cap. 5. quæst. 7.* Mala autem est, cum quis vel testem, vel delatorem submittit, atque precibus, donis, & muneribus, obsecrationibus, & vituperationibus corrumpit, vel falsum dicat. *ibidem quæst.* 3. Vnde pro eliminanda peste simoniæ, vel subornationis, conditum fuit præsens statutum, videlicet.

2 *Subornatores dicuntur, qui donis, & promissis, comminationibus, aut obsecrationibus importunis, laudibus, aut vituperationibus falsis aliquem inducere conantur, vt sibi, vel alteri suffragium in electionibus ferat, aut non ferat. Quiue colligationes, aut inductiones fecerint. Qui in electionibus, vel ante per sex menses pro se, vel pro alio, per se, vel per alios subornauerit, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat, Ministro, aut Commissario Generali reseruatam; qui si in eadem damnatione fuerint, à solo Summo Pontifice absolui possint. Insuper actibus legitimis ipso facto priuamus. Pœnal. cap. 15. quæst. 3.*

3 *Obsecratio importuna*, hic vehementem precum violentiam aptam ad extorquendum suffragium pro se, aut pro alio significat; vnde qui non importunè, sed blandè tantum, & ciuiliter prædicta procuraret, in pœnas statuta-

rias non incideret. *ibidem quæst.* 4.

4 *Laudes & vituperationes* sunt munus à lingua, dum tanquam pretium inseruiunt ad obtinendas, vel impediendas dignitates, & officia, & de laudibus, si veræ sint, & pro digno adhibentur, nulla est simonia, vel subornationis suspicio, secus verò si falsæ sint, & importunæ. *ibidem quæst.* 5.

5 *Vituperationes* hic intelliguntur improperia, quæ timorem incutiunt ad faciendum, vel deserendum aliquid, vt v. g. cum quis dicat alteri. Si tu non das mihi suffragium, publicabo te esse furem, fornicarium &c. Quæ minæ, & improperia non habent locum, nisi minitans fuerit malæ linguæ, & decoctæ conscientiæ, solitus magis exequi, quam promittere. Dicuntur verò vituperationes falsæ, licet fundentur in veritate, sed occulta, quia delictum occultum in ordine ad aliorum notitiam habetur, ac si non esset, immò magis timetur pro delicto occulto vero, quam pro falso. *ibidem quæst.* 3. Vide *Metus*. Mediatores etiam subornationum pœnas incurrunt, quia qui per alium facit, per seipsum facere videtur. *ibidem quæst.* 6. *in fine*.

6 Laudandus, non puniendus, qui in ordine ad piam, & iustam electionem, consilia vocalibus daret, dummodò ad præfata media non perueniat; si tamen ex hoc consilio moueretur

retur quis ad talem eligendum ob aliquid acceptum, vel promissum gratiarum, & honorum, simoniam committeret, quia hæc non consistit tantum in modo subornandi, sed multo magis in effectu. Et è contra, pœnas non incurreret, qui præfatis modis votum attentaret; sed non obtineret, quia effectus, non conatus castigatur; pœna tamen extraordinaria est puniendus, cum hoc sit graue peccatum, & nimis Religioni perniciosum. Si verò aliquorum vota obtinuit præfatis medijs, sed non electionem, quia maior electorum pars repugnauit, pœnas statutarias incurrit, quia verè vota peruertit. *ibidem quæst. 7.*

7 *Colligationes, & inductiones* hic intelliguntur, cum Vocalium aliquis, vel omnes adunantur, & artificio illiciuntur, & veluti ad factiones impelluntur, vt pro aliquo, vel contra aliquem electio concludatur, vt cum quis non zelo publici boni, sed vt de electione disponat, alias hortatur, vt secum permaneant, & mouet; sic enim libertas electionis destruitur. Contra tales autem, & subornatores potest insurgere non tantum Vocalis, sed quilibet Religiosus; sunt enim hæc crimina publica, & exceptuata, & quia secretò committuntur, non requirunt probationes luce meridiana clariores, quæ in criminalibus requiruntur, sed leuiores, & sufficiunt etiam coniecturæ, & signa, dum-

dummodo sint euidentia: Sufficiunt, & testes singulares, immò sufficit probare, quod aliquem ad hanc colligationem tentauerit, licet non adduxerit; non enim hæc publicè, sed nunc cum vno, nunc cum alio tractantur: Et si de tali colligatore in summario iudicio constiterit, potest eum Præses è Capitulo expellere, & sine ipso ad electionem procedere, quià integer non est. *Pœn. cap.* 15. *quæst.* 10.

8 Quod si de malitia suspicietur, vt scilicet ab electione remoueatur, debet Præses terminum præfigere, intra quem accusatio comprobetur. Vnde statuta decernunt, quod causæ criminales per mensem ante Capitulum terminentur, vt grauatorum fama releuetur, & sic ad Capitulum accedant; vel deprimatur. & sic excludantur. *ibidem vers. Si quæras*. Vide *Accusatio num.* 12. Nam subornatores huiusmodi, dum in nouo Capitulo nouos superiores creant, tyrannicè gubernant, quod peius est simonia. *ibidem vers. Secundum*.

9 Ad incurrendas verò tales pœnas parum refert, vt subornatio, vel colligatio fiat ante, vel post sex menses; nam cum semper simonia, & subornatio semper sit mala, & in præcepto negatiuo, obligat per consequens semper, & ad semper. Allegatur tamen statutum sex mensium, quia vt plurimum in illo tempore Visitatores mitti solent in Prouincias ad celebran-

branda Capitula. *Pen. cap.* 15. *quæst.* 10. *vers. Qua occasione.*

10 Subornatores sunt ipso facto excommunicati excommunicatione reseruata Generali, si fuerit electio superiorum inferiorum, si verò electio fuerit Generalis, reseruatur Papæ, & ligat sine alia declaratione, quia est lata per Apostolicas Constitutiones. *ibidem q.* 12. Quæ pœnæ afficiunt etiam mediatores, complices, scientes, & non reuelantes. *ibidem q.* 11.

SINDICVS.

1 Apostolicus datus est nobis, vt nomine Sedis vitæ nostræ subueniret, & sine eo Regulæ puritatem obseruare minimè possemus: Nec Regulam vllo modo relaxat prout à Nicolao III. & Clemente V. conceditur, scilicet. Primò, quod nomine S. Sedis omnia Religioni oblata, donata, in testamento relicta (excepta pecunia) recipiat, & in licitum Fratrum vsum conuertat. Secundò, vt vendat, commutet, alienet inutilia; & pretium in Fratrum necessitates conuertat. Potest etiam licitè nomine S. Sedis, vt procurator Apostolicus repetere relicta Fratribus in iudicio, & ibidem pro causis, iuribus, & actionibus competentibus agere; hoc enim non vt malum essentialiter, sed honestatis gratia pro bono nomine à Clemente V. Fratribus prohibetur, ergo non pro-

prohibetur Procuratori Apostolico, quinimmò ibi præcipitur, vt Iudices sint pro Fratribus solliciti. *Const. cap. 4. stat. 4.*

2 Martiniana verò sindici institutio, *vt scilicet possit pecunias, & pecuniarias res vndecunque, & quomodocunque prouenientes nomine S. Sedis recipere, & in Fratrum necessitates, de mandato Superiorum expendere*, est paupertatis nostræ relaxatiua, quia Nicol. III. & Clemen. V. decretalibus opponitur, ideo post tot repetita priuilegiorum relaxatiuorum renunciationem, quæ in singulis Capitulis Generalibus renouantur, ea nec in conscientia vti possumus, immò super talem renunciationem obligatam, per Breue suum fundauit Vrbanus Octauus vitam Reformatorum. *Constit. cap. 4. stat. 4.*

3 Si verò Sindicus in præfata exactione prohibita persistat, monendus est à Fratribus, & tandem per Prouincialem ab officio amouendus, ne Religionis honorem deturpet. *Pœnal. cap. 4. quæst. 4.* Similiter si computum reddere nolit, rogari ad hoc potest, non ciuiliter compelli, tandem debet amoueri. *Pœn. cap. 7. casu 15. diffic. 1.*

SINE

Et particula, carentiam, priuationem, & negationem importans, valet autem illatio à nega-

negatione, & priuatione ad habitum, & affirmationem, v. g. si sine licentia hoc non possum, ergo cum licentia potero. *Pœn. cap. 7. casu 4. diffic: 1.*

SOCIVS.

Confessarij Monialium Socius, quantum fieri potest par Confessario assignetur, idest grauis, &c. sine eo Confessarius in casibus permissis clausuram Monialium intrare non possit, immò ipse alloqui Moniales, nisi in spectantibus ad suum officium, non potest nec Confessarius ipse. *Const. cap. 11. stat. 7. q. 4.*

Sodomitæ. Vide *Nefandum scelus*.

Solemnitates in Processibus. Vide *Processus*.

Solemnitates pro Iubilatione. Vide *Lectores Iubilati*.

SOLICITANTES

Masculos, vel fœminas in occasione confessionis, à Sancto Officio puniendi sunt, iuxta Decr. Pauli V. anno 1609. & Bullam incipien. *Dilecte fili anno* 1608. & Greg. XV. *Vniuersi Dominici gregis*, & Pij V. *Cum sicut*. Siue in actu confessionis, siue ante, siue post immediatè solicitent. *Pœn. c. 4. vers. Circa 13. q. 1.*

SORTILEGIVM

Non omne damnatur, potest enim ad

Deum,

Deum, & Sanctos habere respectum, vt electio Matthiæ; sed illud damnatur, quod ad dęmones, & occultas causas respectum habet. *Pœn. c.22.concl. 8. prope finem*.

Soror germana Abbatissæ. Vide *Abbatissa*.

STATIM

Est particula admittens interuallum, & temperamentum secundum subiectam materiam; vnde nec ad diem, nec ad mensem, sed ad opportunam celeritatem determinatur. *Pœn.c.9. quæst.* 10. *resp.* 2.

STATVTA.

1 Condere, non tantum ad Generalem, ac eius Diffinitores, sed etiam ad omnes Vocales, vel eorum maiorem partem spectat, cum tota Religio per Vocales, non per Diffinitores representetur. *Pœn. cap.* 18: *quæst.* 4. *prope fin.* & *Const. cap.* 12. *stat.* 12. *quæst.* 2. Idem dic de statutis Prouincialibus.

2 Ad hoc autem, vt ligent, non indigent confirmatione Apostolica, cum quælibet Religio, & Respublica vim legislatiuam habeat. *Pœn. ibidem*. At confirmatâ à Papa cum clausula irritante, etiam ad requisitionem statuentis, illa statuens renouare non potest. *Pœnal. cap.* 6. *quæst.* 12.

3 Potest tamen abrogari à Capitulo Generali

nerali, si confirmatio facta fuerit ad petitionem Religionis, & confirmata in forma communi, non verò si condita fuerit de mandato Pontificis, quia tunc non vt statuta Ordinis, sed vt præcepta Apostolica sunt seruanda. *Pœn. cap.* 28. *quæst.* 4. *vers. Ad secundum.*

4 Et ne multiplicitas statutorum conderetur, anno 1639. A Cong. gener. decretum fuit, quod impressis statutis generalibus iam compilatis, & à Patribus deputatis reuidendis, & approbandis, nullæ aliæ deinceps Constitutiones generales fierent in hac Cismontana familia, sed illæ semper, Ceremoniale, & Praxis Sanctori Criminalis seruarentur. *ibid.*

5 Quæque statuta, non solum omnes Fratres, verum & Generales, & quoad vim directiuam, & quoad coercitiuam obligant. *Const. cap.* 12. *stat.* 12. *quæst.* 3. Per non vsum autem, vel per contrarium vsum possunt aboleri, legitima tamen perscriptione, scilicet per 40. annos intercedente. *ibidem stat.* 13. *dub.* 2.

6 Vt autem obseruentur, debent continere Regulam, & ad Regulam conducentia. Debent insuper esse honesta, possibilia, secundum naturam, & consuetudinem conuenientia, necessaria, ac vtilia; si enim has conditiones non habent, statuta non sunt, sed potius corruptelæ dicuntur. *Const. cap.*12.*stat.*12. *quæst. vlt. vers. Respondeo de materia.* Quapropter

ijs

ijs publicatis, ad illorum obseruantiam in gradu suo vnusquisque tenetur. *ibidem stat.* 13.

An obligent sub mortali. Vide *Constitutio*.

STVDIVM. STVDENTES.

1 Studium tres hostes habet, scilicet indoctos, quia pugnant ex opposito; Spirituales, qui zelum habent non secundum scientiam, ideo putant falsò, scientiam de se esse Religionis destructiuam, quia in humilitate fundatur; & tandem indeuotos, quia vitam ducunt à doctrina discordem. *Const.c.5.stat.5.* Nobis autem ab ipsa Regula à Sancto Institutore, à SS. nostris Doctoribus, & ab vtilitate, & necessitate tutandæ, & propagandæ fidei, studia indicta sunt. *ibidem*.

2 Studentes verò peccant mortaliter, si in studio notabiliter negligentes fuerint, quia occupant locum aliorum, abutuntur commoditate illis data, contemnunt scientias, iniuria afficiunt Magistrum, & in re grauissima Religionem offendunt. *Const. cap.* 5. *stat.* 8.

STYLVS

Curiæ non facit, ius, sed interpretandus est, vera causa subsistente. *Pœn. cap.* 10. *quæst.* 2.

SVADERE

Legata pro se, vel pro Religione directè,

vel

vel indirectè, vt si ad palliandum se relinquatur legatum sæculari amico, cum pacto, vt ipse sibi, vel Religioni donet, inducit pœnas statutarias. *Pœn. cap. 4. vers. Circa decimum diffic. 3.* Vide *Legatum. Proprietas.*

Suadere falsificationem litterarum, vel sigilli. Vide *Falsum.*

SVDARIA linea portare. Vide *Petiæ.*

SVBDITVS.

1 Obedire tenetur Generali Ministro inspectantibus ad regularem obseruantiam, dummodò non sit contra animam, & Regulam nostram, vel supra Regulam, tamen inobediens Commissario Generali punitur, ac si ministro Generali non obedierit. Insuper Prouinciali, & Commissario Prouinciali, siue Visitatori, siue per absentiam, siue per priuationem, vel mortem, vel renunciationem Ministro instituto. Hi enim omnes sunt Prælati ordinarij, & ordinariam iurisdictionem habent in suos subditos respectiuè. Idem dicendum est de Guardianis, & quibuscumque Superioribus localibus. *Const. cap. 1. stat. 4. per totum.* Vide *Obedientia.*

Pœnæ contra inobedientes. Vide *Obedientia.*

Nequit subditus capere suum Superiorem, si delinquentem reperiat, & Superiori maiori consignare. Vide *Retinere.* Contra suum Præ-

latum nequit excipere, nisi opponendo delictum notorium. Vide *Conspiratio num* 4.

SVBROGARE Vide *Diffinitor num*. 13. 37.

SVBREPTITIO est alicuius falsi expositio in inquirenda aliqua gratia. Obreptio verò est veri taciturnitas in eodem. *Pœn. cap.* 29.

SVFFRAGIVM.

Est actus legitimus cuiuscumque Religiosi non impediti. *Pœn. cap.*3. *quæst.*1. vers. *Quam autem*. Suffragij priuatio. Vide *Priuatio*. Suffragium in electione. Vide *Electio*. Suffragium, ad recipiendos Nouitios. Vide *Hospites*, *Nouitius*. Suffragia procurare, vide *Simonia*:

Summarià procedere. Vide *Processus*.

Sumptus necessarij pro Ministro, & Custode, ad Capitulum, vel Congregationem Generalem accedentibus. Vide *Capitulum n.* 7.

SVPERIOR.

1 Superiori Generali, Prouinciali, & locali obedire tenemur. Vide *Generalis*. *Prouincialis*. *Guardianus*. Superior tamen subditi necessitatibus, maximè in infirmitate, & pro indumento prouidere tenetur, ita etiam pro alendis ipsis, & si defectu cibi sufficientis ieiunium frangat, superiori peccatum imputabitur, vnde deducitur ad hoc, superiorem obligari

gari ſub mortali, quia ſubditus ſibi prouidere prohibetur, nec tamen ex iure naturæ debet perire. *Conſt. cap. 3. ſtat. 14.*

2 Gaudent Superiores prædicti eadem authoritate, etiam locales in ſuos ſubditos in foro conſcientiæ, quam habent Epiſcopi in ſuos. *Conſt. cap, 2. ſtat. 14. concl. 4. verſ. Probabile eſt prope finem.*

3 Obligare tamen non poteſt ſuos ſubditos ad mortale, etiam ſi per obedientiam præcipiat, niſi materia de ſe ſit grauis, vel ſit obligatoria ex Regula, vel niſi adſit contemptus. *Conſt. cap. 11. ſtat. 7. concl. 11.*

4 Punitur pœna priuationis ſuperior localis, ſi victum, veſtitum, & alia ſubditis iuxta Regulam conuenientia non prouideat. *Conſt. cap. 2. ſtat. 74.* Debet autem ſuperior auferre ſuperflua, iuxta *Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 2. ibidem.*

Superior, quoad Nouitios; quoad cauſas ſubditorum; pœnas remittendas; Confeſſiones excipiendas, quoad Moniales, quoad computa: quoad viſitationem. Vide *Generalis. Prouincialis. Guardianus. Monialis. Abſoluere. Diſpenſare.*

5 Sub peccato mortali tenetur corrigere venialia, quæ diſciplinam regularem paulatim euertunt. *Pœn. cap. 1. quæſt. 1.* ſed ſi in corrigendo excedat, infamando v. g. ſubditum,

vel quid simile; debet ab officio suspendi. *Pœn. cap.* 4. *quæst.* 2. Vide *Respondere* .

6 Omnia, quæ subditus implere tenetur, ipse superior præcipere non potest, quia eius gubernium exteriora non excedit, vt v. g. si subditus est in peccato mortali, tenetur confiteri statim, tamen non potest Episcopus extra tempus Paschale id præcipere. *Pœn. cap.* 10. *quæst.* 5. *diffic.* 1.

7 In his verò, quæ emendare potest, & debet, officio potius renunciare tenetur, quàm peccata non impedire, ad hoc enim iure naturæ tenetur, sed aliquando ad euitanda maiora mala, quæ aliter euitare non posset, minora debet, & semper, nisi constet in contrarium de suis. Subditis benè debet opinari. Nec debet omni referenti auditum præbere, nè perturbetur Conuentus, & contra se animositates, & inimicitiæ excitentur. *Pœnal. cap.* 7. *casu* 13.

Superior, quo ad visitandas Cellas, & superflua auferenda. Vide *Guardianus* .

8 Visitationes generales superioris, quamuis à visitato subscriptæ, nullam fidem tamen faciunt in foro exteriori, nisi vt ad specialem inquisitionem cum Notario descendatur. *Pœn. cap.* 1. *quæst.* 2. *vers. Hinc patere* . Si ergo ex sola visitatione generali, nulla facta speciali inquisitione, Guardianum suspenderet, esset priuan-

uandus officio, & peccaret mortaliter, quia eius famam grauiter læsit. Excipe tamen, nisi euidens notorietas facti aliud suaderet. *ibidem*. Excipe etiam, nisi quæ ideo processum non admittunt. *ibidem resp.* 1. Inferiores verò Conuentuum officiales, ad libitum possunt amoueri. *Pæn. cap.* 1. *quæst.* 1. *vers. Probat secundo*.

9 Superiores sunt Ministri in spiritualibus, serui in temporalibus. Visitare debent socialiter, monere iudicialiter: humiliter, & charitatiuè, non imperiosè, & contumeliosè, vnde si verbis contumeliosis redarguerent, peccarent mortaliter. *Pæn. cap.* 13. *quæst:* 9.

SVPERSTITIO.

Est vanus cultus, cui non subest ratio humana, vel diuina; Effectus superstitiosi dicuntur, qui nec à naturalibus, nec à diuinis causis eueniunt; vnde superest, vt ab Angelo, vel à Demone producantur; non tamen omnes illi dicendi sunt superstitiosi, quorum causas ignoramus, multa enim latent in maiestate naturæ, quæ nescimus. Si verò ex solis verbis eueniant, sunt absolutè superstitiosa, quia verba nullam vim productiuam obtinent. *Pæn. c.*22. *concl.* 8. *num.* 8.

SVSPECTVM CONSORTIVM.

1 Dicitur in iure, quod inducit præsum-

ptionem criminis, quæ ex indicijs antecedentibus, & monitione ſubſequente inſurgit, frequentatio enim mulierum, quia periculoſa, ſuſpicionem ingerit malam, quæ non excuſatur, niſi manifeſta, & non occulta cauſa aſſignetur. Nec ex conſanguinitate iuſtificatur, quia & inter conſanguineos ſcelus committitur; nec ex allegata conſcientiæ ſinceritate, quia ſaltem propter Religionem ſcandalum vitare, & bonam famam conſeruare tenemur. Frequentia hæc ex duobus actibus concluditur, non verò ſuſpicio, ſi ætas, locus, commoditas non concurrant, vt ſi ſenex in Eccleſia in platea coram multis alloquatur; legitimata verò ſuſpicione, peccat mortaliter Religioſus, ſi talem conſuetudinem non dimittat ob ſcandalum actiuum, ſed niſi prius moneatur, puniri non poteſt, quia ſic ſtatuta diſponunt. *Pœn. cap.* 8.

2 *A Socio ſolitus ſequeſtrari cum mulieribus, vnde oriri poſſit ſuſpicio, iudicio ſuperioris, ſi canonicè monitus, & correctus non ſe emendauerit, tanquam de ſuſpecto conſortio reus, actibus legitimis priuetur. Et ſi iterato punitus, ſequeſtratione huiuſmodi, duobus teſtibus fide dignis conuincatur, ad veritatem dicendam, grauiter arctetur. Et ſi vnus teſtis de ſequeſtratione, & alter de lapſu carnis deponat, grauius arctandum decernimus. Conſt. cap.* 11. *ſtat.* 4.

Qui

3 Qui de suspectis consortijs notatus fuerit, charitatiuè admoneatur, & corrigatur, admonitus verò, si se non emendauerit, superior suspendatur ab officio, vel priuetur, subditus actibus legitimis destituatur per triennium, vel grauius puniatur. *ibidem stat.* 2. Quibus pœnis Clericis, & iuuenes subiaceant, qui in aliorum cellas, præter quàm Magistri, & superiores, vel alij in eorum ingredi præsumpserint. Vide *Nouitius num.* 37.

4 Illa verò suspicio debet esse iuridicè probata, vt superior ad hæc indiuidua descendere possit, agitur enim de pœnis grauibus, quæ nisi contra delictum iuridicè probatum, non inferuntur; vnde tale iudicium ad Guardianum non spectat; potest tamen, & debet Guardianus subditum paternè commonere, & pœnitentijs salutaribus coercere. Admonitio etiam iuxta regulas euangelicas est facienda, donec ad iuridicam deueniatur, sine qua completa admonitione, ad pœnas statutarias deueniri non potest. *ibid. stat.* 2.

5 Ingressus verò, & introductio prænotata, si sine malitia, sine suspicione, incidenter fiant, non sunt punienda, quia cessante causa, cessat effectus, sed si facta monitione resipiscentia non sequatur tunc & suspicioni, & pœnis locus datur. *ibidem stat.* 3.

6 Ratio arctationis prænotatæ est, quia

tiplicata culpa, debet & pœna, cum ergo post admonitionem canonicam, quæ est prima pœna, & post secundam, scilicet priuationem actuum; non emendetur, remanet, vt arctetur, & quidem grauissimè, si contra eum vnus de sequestratione, alter de lapsu deponat, facit enim hoc violentam præsumptionem, & in omni euentu ab illo loco debet remoueri; sicut qui de ingressu in suspectas domos fuerit legitimè conuictus. Domus autem suspecta quæ sit. Vide *Domus fornicatio*.

7 Ad conuincendum verò aliquem, in domos suspectas ingressum esse, ac pœnas incurrendas, non sufficit testis singularis, maximè vbi idem fit denunciator, & testis; nec laudo assumendos esse testes sæculares, maius enim damnum ex scandalo, quèm bonum ex correctione sequeretur, sed ex depositione vnius testis omni exceptione maioris posset procedi, aut saltem poterit Prælatus extraiudicialiter certioratus fratrem suspectum sub honestis respectibus domi retinere, vel ei socios variare, vel à Conuentu ipso remouere, non in pœnam, quia esset iniuriosa, sed in exercitium obedientiæ. *Pœn. cap.* 8. *quæst.* 2.

8 Probata autem suspicione, non sequitur, esse probatum delictum fornicationis &c. quia vna sine altera esse non potest, nec huc trahitur, quod marito offenso in iure conceditur.

tur, ex sola enim præsumptione, tardè est ad pœnam ordinariam deueniendum; Quia verò de amotione, & arctatione fit ibi sermo, superiori liberum erit alterutrum eligere: arctationem tantum, nisi sit de patrato delicto suspicio non debet inferre. *ibidem q. 2. & 3.*

SVSPECTVS

1 De fuga nullus dicitur, nisi ex qualitate delicti, & personæ id colligatur, vt si persona irreligiosa sit de sua fama parum curans, & similia; Et si delictum perpetuum carcerem, & similia mereatur. Talis verò sic suspectus, etiam post appellationem non est è carcere liberandus, nè fugæ periculo committatur. *Pœn. cap. 4. Circa* 20. Vide *carcer num.* 20.

2 Suspectus Tutor dicitur, qui non ex fide tutelam gerit: suspectus verò Curator, qui fraudolenter, vel negligenter in rebus pupilli, vel adolescentis se gerit: Suspectus Procurator, qui operam suam inuito ingerit. *ibidem.*

Suspectus Iudex. Vide *Iudex.*

SVSPENSIO. SVSPENDERE.

1 Suspensio dupliciter considerari potest, scilicet vel vt censura, vel vt pœna. Vt censura est, qua impeditur persona Ecclesiastica vti iure aliquo, vel potestate Ecclesiastica; Et diuidi-

uiditur in totalem, & partialem. Totalis est, quæ ab officio, vel beneficio simul suspendit: Partialis, qua quis suspenditur à solo officio, vel solo beneficio, vel ab omnibus, aut tota iurisdictione; vnde suspensus à beneficio, non est suspensus ab officio, & è conuerso. Hæc autem suspensio non debet fulminari, nisi propter culpam mortalem, quia pœna grauis culpam grauem emendat, vnde qui suspensus est ab ordine (non autem ab officio, vel beneficio) illum solemniter exercet, fit irregularis. Si verò lata est suspensio ad tempus, & conditionaliter, donec scilicet satisfacta parte resipiscat, sine absolutione cessat, ad differentiam excommunicationis, quæ etiam si feratur ad tempus, non tollitur nisi per absolutionem. *Pœn. c. 1. quæst. 3.*

2 Quatenus verò suspensio est pœna priuationis inchoatè, vel imperfectè inducit naturam, & censura appellari non potest; Vnde sine iuridico processu ferri non potest. In hoc differt à suspensione censura, quia hæc imponitur, vt à contumacia recedatur, & totalem amplectitur, si feratur indifferenter. Illa verò ad puniendum delictum tantùm imponitur, & sic quamuis circa spiritualem administrationem in Religione, vt plurimum versetur, eam tamen vt ciuilem semper concernit. *Pœn. c. 1. quæst. 3.* Vers. *Quatenus, & cap. 2. quæst. 5.*

Di-

Distinguitur enim à priuatione, quia illa est de se reuocabilis, non ista, nisi iure extraordinario. *Pœn. cap.* 2. *quæst.* 5. Vers. *Dico igitur*.

TACERE.

Tacentes, & non contradicentes, rebus malè gestis, qui contradicere tenentur ex officio, vt Diffinitores in consilio &c. peccant mortaliter contra iustitiam, & sicut facientes punitur, quia de iure naturæ Consiliarij, & diffinitores tenentur suum officium fideliter exercere. *Pœn. cap.* 24. *quæst.* 2. Videns enim, & non contradicens, consentire videtur. *Const. c.* 2. *stat.* 20. *quæst.* 3. Quia tacitum, & expressum in iure æquiparatur, vt v. g. si petam licentiam à Superiore, ipse autem tacet, censetur eam concedere. *Pœn. cap.* 9. *quæst.* 1.

Talionis pœna. Vide *Accusator*. *Infamare*, *falsarius*, *&* *alibi*. Apud sæculares non est in vsu, in nostra autem Religione, ad compescendam malignitatem, nil sanius reperitur. *Pęn. cap.* 10. *quæst.* 6.

Tangere pecuniam. Vide *Proprietas*. *Pecunia*.

Tanquam, est particula, quæ improprietatem, & fictionem, & ad summam similitudinem importat. *Pęn. c.* 7. *q.* 2.

TAXILLI.

Tassiculi sunt ossiculi quatuor angulis constan-

ſtantes, carneque nudati, qui ex pecorum pedibus extrahuntur, & med[illegible]tibus ferreis inſtrumentis fiunt ad figuram taxillorum, & ipſis comprimuntur oſſa delinquentis per ſpatium vnius *Miſerere*, *vel tres Pater noſter*. *Pæn.c.*5. *quæſt.* 1.

Temeritas Accuſatorum eſt triplex, ſcilicet calumniari, præuaricari, & tergiuerſari. Vide *in ſuis titulis*.

Tempus parum. Vide *Paruitas materiæ*.

Tenere libros. Vide *Proprietas*. Tenere Aleas. Vide *Ludus*.

TERGIVERSARI.

Eſt in vniuerſum ab accuſatione deſiſtere; Eſt etiam callida, & malitioſa iuris interpretatio. *Pœn. cap.* 10. *quæſt:* 1. Corruptus præmio ſupponitur tergiuerſator, quia à recepta accuſatione proſequenda recedere nemo poteſt, niſi ſuam proſequatur iniuriam, peccat autem mortaliter, ſi cum ſcandalo, aut in damnum Reipublicæ ab accuſatione deſiſtat. *ibidem q.* 5.

Terra Sancta. Vide *Miſſionarius*. *Guardianus Montis Syon*.

TERTIARII. TERTIARIAE.

1 Habitum Religionis deferentes, & in Conuentu viuentes, licet vota eſſentialia non emittant, tamen quoad forum inter Religio-

ſos

ſos comprehenduntur; vnde non poſſunt à ſæculari iudicari. *Pœn. cap. 18. quæſt. 1.* Etiam quoad Canonem *Si quis ſuadente &c.* quia Eccleſia vult totaliter à Religioſis hanc iniuriam arcere. *Pœn. cap. 13. quæſt. 1.* Non tamen veniunt nomine fratrum, vbi diſpoſitio pœnalis de fratribus loquitur, quia hic non Religioſitas, ſed in ſpecie fraternitas attenditur. Tertiarij verò cum fratribus in Dormitorio, Choro &c. fraternè non conuerſantur. *ibidem.*

2 Tertiariæ profeſſæ S. Eliſabeth, & Conceptionis ſub Prælatis Ordinis viuunt, & in omnibus ſub nomine Monialium veniunt, & ideo eas viſitare, gubernare debent, aliàs renitentes, vel relinquendæ, vel tanquam rebelles ſunt puniendæ. *Conſt. cap. 11. ſtat. 6.*

TESTIS.

1 Teſtes delictum non probant, niſi ſint conteſtes, & integri. Teſtes enim conteſtes ſunt, qui de eodem delicto cum ijſdem locis, temporis, & alijs ſaltem ſubſtantialibus circumſtantijs deponunt. Teſtes integri verò dicuntur, quibus nihil opponi poteſt, quod eorum fidem minuat, aut vulneret. Minuitur fides teſtis ſi contra eum exceptio infamiæ, inimicitiæ, conſpirationis &c. adducatur. Et non ſolum per teſtes, ſed etiam per inſtrumen-

ta,

ta, vel per indubitatas probationes,& per argumenta poteſt reus conuinci, quia authentica instrumenta, per manus Notarij obſignata, crimen probant. Et apud nos Tabula Capituli, vel Congregationis, vel Regeſta Ordinis & Prouinciæ, libri publici ſunt; itaut ſi opus eſſet aliquem vt incorrigibilem expellere ad probandum, aliàs fuiſſe correctum, non eſt opus teſtibus; ſed ſufficit, quod notata reperiatur punitio. *Pœnal. cap.* 1. *quæſt.* 4. *dub.* 2. Sic etiam vbi factum præteritum per legitimam ſcripturam non conſtat, ſi examinantur teſtes iuridicè, authenticæ ſcripturæ æquiparantur. *Pœn. cap.* 8. *quæſt.* 7.

2 Teſtium ergo munus eſt publicum, vtpote ſine quibus nec probarentur, nec ſcirentur, nec punirentur delicta; hinc ſequitur primò, quod infamis in teſtem adhiberi non debet, & in tali caſu poſſumus præuenire excipiendo, non expectando ſententiam. *Pęnal. cap.* 10. *quæſt.* 2. *diffic.* 4. Sequitur ſecundò, quod (ſupponendo ſemper, quod interrogetur iuridicè, vel habeat ex officio veritatem fateri, aliter enim reſpondere non tenetur) teneatur ad interrogata vniuocè, & formaliter reſpondere, & non poteſt æquiuocare. *Pęnal. cap.* 11. *quæſt.* 1. *diffic.* 3. Vnde ſi non reſpondeat, vel neget, vel celet veritatem, peccat mortaliter, quia contra obedientiam &c. &

tene-

tenetur ad interesse partis, & est falsus, quia tantum nocet qui positiuè nocet, sicut qui potest, & ex officio tenetur prodesse, aut impedire malum, & renuit. *ibidem diffic.* 2.

3 Testis ergo falsus est qui ad mentem Iudicis non respondet; si veritatem occultat; si in verbis æquiuocat; si Rei dicta in sensum à veritate alienum detorquet; si depositiones decurtat; qui certum pro incerto, & è contra affirmat: in omnibus enim his à veritate, quæ vna est & indiuisibilis discernitur. *ibid. diffic.* 2. Excipe, nisi rusticitas, & simplicitas testem excuset, in quo Iudicis zelus, & aduertentia summa requiritur, vt malitiam simplicitate adornatam valeat discernere. *ibidem diffic.* 3.

4 Testis non iuratus nihil probat, quia per iuramentum adstringitur à Iudice ad veritatem fatendam. Testis enim dicitur, quasi tuens statum causæ, vnde testis est qui de rebus, & negotijs hominum fidem facit, cum dubitatur, & veritati patrocinatur, quod sine iuramento esse non potest, siue iuramentum sit de essentia, siue de solemnitate tantùm testificationis *Pœnal. cap.* 11. *quæst.* 1. *diffic.* 1: Potest tamen pars iuramentum remittere cum consensu Iudicis, & tunc habetur pro præstito, non ad effectum agendi contra testem de periurio (qui cum non iurauerit, periurus esse non potest) sed vt illi plenè in iudicio credatur;

sin

ſin ad fauorem publicum examinetur, iuramentum ei remitti non poteſt. *ibidem*. Si autem teſtis non iuratus falſum deponat, puniri debet pœna ſaltem extraordinaria, aut etiam ordinaria Iudicis arbitrio, huius ſceleris, & cauſæ grauitate, & deponentis qualitate, & eius, contra quem deponitur, benè conſideratis, maximè ſi contra teſtes deponat, quia Deo inuocato, Iudici excipienti, & innocenti eſt iniurioſus. *ibidem diffic.* 1.

5 Pœna etiam falſi punitur, qui quouis modo veritatem occultat, quod etiam eſt vbi accidentalia propalantur, tacentur eſſentialia, quorum ſcilicet veritas principaliter in facto quæritur. *ibidem diffic.* 2. Punitur etiam vt falſarius, qui falſum ad Rei defenſam deponit, vbi accuſans pœnæ talionis ſe obligauit, quia ei falſitas teſtis eſt nociua; ſi verò Iudex ex officio inquirat, ille punitur pœna extraordinaria, quia nulli eius falſa depoſitio nocet, tamen eſt graue contra Religionem peccatum, & ideo puniendum. *ibidem quæſt.* 3. *in fine*.

6 Diſcordia teſtiũ in circumſtantijs principalibus variantibus ſubſtantiam facti, aufert efficaciam teſtimonij, ſecus in non pertinentibus ad ſubſtantiam facti, puta quod fuit tempus ſerenum, nubiloſum, domus picta, vel non picta &c. *Pœnal. cap.* 11. *q.* 1. *diffic.* 2. Vide *Falſum*.

Ti-

Timor. Vide *Metus*.
Tormentum; Vide *Tortura*:

TORTVRA.

1 Est inquisitio per tormenta, & corporis dolorem; vnde dicitur à torquendo *tortura*, à cruciando *tormentum*, ab interrogando *quæstio*, & sic hæc tria in iure sunt synonima. Torturæ species sunt funis, taxillorum, sibillorum, vigiliæ, verberum, fidicularum, carceris, inediæ, & ignis. Ignis datur Reo nefandi criminis, reliqua tormenta sunt arbitraria Iudici. De igne. Vide *Nefandum scelus*. *Pœn. cap.* 5. *quæst.* 1.

2 Arctatus verò, chordam & caputium debet in carcere tenere, ter in hebdomada in publico disciplinari, & in pane & aqua ieiunare. Flagella reo nudo, & manibus ligato per tria interualla Superioris arbitrio dirè infligantur, & pane & aqua flagellatus maceretur, vbi *per ly Dirè* non crudelitas, sed seueritas denotatur. Tria verò interualla in vno die possunt comprehendi, quia faciunt vnicam torturam, vel in tres dies distribui, maximè si vehementissima fuerit flagellatio. *ibidem*.

3 Tortura omnium gentium antiquissima consuetudine fuit introducta, à SS. etiam Patribus approbata, vtpote ad habendam à reo, vel inuito veritatem, per doloris remedium

efficaciſſimum, ne delicta impunita remaneant, quia licet aliquando debiles in tormentis contra innocentiam veram falſa crimina confiteantur, & robuſti aliquando in tormentis veritatem occultent, tormenta floccipendendo, & Iudex ob ignorantiam, vel ſæuitiam, tormentis abutatur, attamen publico torturæ bono obuiare non debet. *ibidem q.* 2.

4 Clerici poſſunt per tormenta examinari, quia cum ipſi delinquant vt laici, & confiteri veritatem tenentur vt laici, & tortura eſt remedium ad eliciendam veritatem; applicari æquè debet Clericis, cum idem morbus in eis reperiatur. Sicut enim poſſunt carcerari, ad triremes damnari, & capite plecti, ſicut laici, exigentibus delictis, ita poſſunt de iure torqueri. *Pœn. cap.* 5. *quæſt.* 2. Sed non per manus laicorum, dummodo tamen fuerint Miniſtri clerici. *ibidem*. Excepto tormento funis in Ordine Seraphico, non poſſunt Fratres torqueri per manus laicorum ſæcularium, quia hoc nunquam fuit in conſuetudine, vti eſſet in flagellis percutere, taxillis, vigilia, igne &c. nam optimè hæc per Religioſos præſtari poſſunt, & præſtantur. Aliter facientes excommunicationem incurrunt. *ibidem*. Verum quidem eſt Sacerdotes præ laicis eſſe mitius puniendos. Pro torquendis verò Patribus grauiſſimis &c. Vide *Pater* &c. Debiles. Infirmi. Pueri

ri ad 14. annos, Senex à sexagesimo torqueri non debent, quia potius in tormentis deficerent, quam iuris intentioni responderent. Si autem esset infirmitas apta sufferendis doloribus, vt epatis, inflammatio, scabies, podagra, respectu funis, posset Reus tormento subijci. *Pęn. cap. 5. quæst. 3.*

5 Sexagenarius licet robustus sit, per statutum tamen absolutè eximitur à tortura, quod etiam ad annum 57. potest extendi, & ad minorem ætatem, si Iudici id debilitas suaderet, qui in eam partem semper inclinare tenetur, vbi pietas militabit, nisi casus atrocitas aliud suaderet. *ibidem.*

6 Tortura nec reo, nec testi potest infligi, nisi per causam legitimam, & legitimè in actis probatam: Iudex aliter faciens excommunicationem Canonis *Si quis* incurrit, quia tortura est afflictio, quæ omnem pœnam pecuniariam excedit, & etiam manuum abscissione grauior, & damnum infert irreparabile. *Pœn. cap. 5. quæst. 4.*

7 Nec Reo infligitur tortura, nisi constet de corpore delicti; & processus, vbi de tali delicti corpore non constat, est nullus, & si ex ipso constitutus esset Reus, etiam si confessus fuisset, nihil illi nocere potest confessio. *Pęn. cap. 5. quæst. 4. resp. 2.* Nec etiam debet dari tortura, vbi pœna delicti illam non excederet.

ibidem resp. 3. A fortiori in causa ciuili, nisi fuerit maxima. Vniuersaliter autem vbi pecuniaria pœna intercedit, & vbi agitur ciuiliter, nullus torqueri potest dummodo causa non fuerit ardua, vel grauis, quia tunc æquiparatur criminali. *ibidem*. Qui verò in his leuius peccauit, leuius etiam est puniendus. *ibidem propè finem*.

8 Causa verò legitima torquendi testem est, varietas, vacillatio, mendacium, taciturnitas, malitia, macula inhabilitatis abluenda. Pro torquendo autem Reo erit semiplena probatio, grauia indicia, vel leuia multa copulata, indicium probabile, negatio dicti extra tormenta, confessio extraiudicialis, testis vnus: tandem non integer, sed quod alio iudicio adiuuetur, quorum quodlibet debet esse plenè probatum in suo genere, idest per duos testes contestes integros, seruato etiam super hoc iuris ordine, quod est per accusationem, vel inquisitionem, aut denunciationem. *ibidem*. Vide etiam in Praxi crimin. Authoris tit. *Tortura*.

9 Ante torturam tamen Reo omninò defensiones, & copia actorum conceduntur: vnde testes debent examinari, citata parte, vel quod sint antea confrontati cum reo, vel eos habeat reus pro ritè receptis & examinatis, & hoc non obstante, audiendus est reus in suis defen-

defenſionibus antequam torqueatur. Secus poſſet quis torqueri de delicto, quod nunquam cogitauit, quod eſt ſummè iniquum, & Deo odibile; immò Iudices ſic procedentes, potius canes, quam homines nuncupari merentur. Debet ergo Iudex Regularis, vbi arbitrium habet, in mitiorem partem inclinare, & quando poſſet à tortura excludere, tenetur à tormentis abſtinere, aliàs daretur appellatio à Decreto de torquendo. *Pœn. c.* 5. *q.* 4.

10 Defenſiones verò, etiam non petitas tenetur Iudex poſitiuè exhibere torquendo, & Iudex aliter torquens, per practicam criminalem condemnatur ad pœnas contra malè torquentes inflictas: Quamuis autem adſit opinio contraria probabilis, non teneri Iudicem offerre, ſed concedere petentibus, tamen chriſtianæ pietati conformiorem iudicio, teneri Iudicem offerre: tanto magis in Religione, vbi plus æquitati, quam carnificinæ eſt tribuendum; certum eſt tamen non poſſe inauditum ad pœnam irretractabilem, vt torturam condemnari. Excipe, niſi oblatas defenſiones reus recuſauerit, quia volenti, & conſentienti non fit iniuria. *ibidem reſp.* 4.

11 Renunciatas tamen defenſiones poteſt reus licitè repetere, nondum incepta tortura, & etiam in repetitione torturæ, dummodò poſſit probare, vel non eſſe iterum torquen-

dum, vel non fuisse primò tormentis examinandum, & non sint friuolæ excusationes, & moræ ad protrahendum, vel eludendum tormentum, quia non est maior ratio de prima, quam de secunda tortura. *ibidem resp. 4. vers. Licet enim.*

12 Torqueri nemo potest, nisi ex consilio, & assensu Diffinitorij Prouinciæ, quia Prouincialis cum diffinitoribus tantùm integrat per statuta personam Iudicis. Prouincialis aliter torquens, peccat mortaliter, & priuatione officij, & alijs pœnis arbitrarijs est puniendus. *Pen. cap. 5. quæst. 4. resp. 5.* Tortura autem non inualidatur, quia consensus Diffinitorij non petitur ad conferendam facultatem Iudici (eam enim habet à iure, siue ordinario, siue delegato) sed ad rectitudinem actus, vt scilicet in re tam graui maturè procedatur. Vnde confessio per illam extorta, est valida. *ibidem vers. Respondeo tamen.* Et hic habet locum subrogatio pro absente Diffinitore. *ibidem diffic. 2.* Sub qua obligatione comprehenditur etiam Commissarius à Generali destinatus quia licet talis Commissarius non ligetur legibus Prouinciarum, tamen cum sit res non parua, iniungitur ipsi, vt cum consilio, & assensu peritorum decernat, vel si ratio suadeat, de consilio aliquorum proborum, & peritorum Patrum (suadente ratione) Diffinitores aliquos,

vel omnes amouere, & peritos Patres subrogare, scilicet ob ignorantiam, vel distantiam, vel partialitatem Diffinitorum. *ibidem diffic. 3.*

13 Sufficit tamen, quod decretum torturæ ex notis iuribus à maiori Patrum parte concludatur, & per litteras consensus exhibeatur. *ibidem diffic.* 5. de peccato verò mortali, & restituendo damno illato a Diffinitore per ignorantiam, in hoc peccantes. Vide *Diffinitor num.* 21. Tota huius doctrina de tortura, vt pœna finali infligenda intelligitur, non verò de tortura pro examinando, quia hæc à solo Prouinciali debet infligi. *ibidem diffic.* 2.

14 Accusatore non instante, reus non est torquendus, vbi iudex solùm accusationem prosequatur; vbi verò tenetur, habita saltem ex accusatore luce delicti ex officio inquirere, potest reum irrequisito accusatore torquere; quia etsi moreretur accusator, debet Iudex inchoatam causam prosequi, nè delicta remaneant impunita. *ibidem diffic.* 4. Sicut autem per indicia, nisi grauia, & legitimè probata, nemo torquetur, sic nec vbi delictum est plenè probatum, & reus ad pœnam ordinariam potest condemnari, quia tortura est remedium subsidiarium, vbi veritas elici non potest. *ibidem diffic.* 5. Vide *Reus*.

15 Sine assistentia periti, qui liget, & de-

poſito brachia componat, funis tormentum adhiberi non licet, quia charitas reſpicit proximum, & iuſtitia Iudicis munus; vnde ſi ſine pretio tortus membri debilitationem incurreret, vnde propter ineptam brachij accommodationem, functiones ſuas obire non poſſet, Iudex vltra peccatum mortale, fieret irregularis, vt membri mutilator. *Penal. cap. 5. quæſt. 6. reſp. 1.*

16 Qui etiam reus homicidij haberetur, ſi medicum in tortura non adhibuiſſet, & tortus in tormentis moreretur, quia cum Iudex Regularis de hac re non ſit peritus, debet ſtare iudicio medicorum. Hinc rupti, menchi, ægri, debiles, ſenes, prægnantes, morbo gallico laborantes, torqueri non debent fune, ſed alijs magis accommodatis. *ibidem reſp. 2.*

17 *Tortura ſuper eodem articulo, niſi clariora indicia ſuperueniant repeti non poteſt, nec eodem die, ſed diuerſis, & ſeparatis. Penal. cap. 5. quæſt. 7.*

18 Tortura plena dicitur, quæ habet *Minas de torquendo, conductionem ad locum tormenti, ſpoliationem, ligaturam, eleuationem in equuleo, & ſquaſſationem.* Vnde plenè tortus dicitur, quando prudentium Iudicum, & Aſſeſſorum iudicio tortus ſit iuxta qualitatem delicti, & indiciorum: Si enim indicia leuia fuerint, leuiter; ſi grauia, grauiter; ſi grauiſſima, grauiſſi-

uissimè torquetur. Itaque plenè tortus, non est amplius torquendus. *ibidem concl.* 1.

19 Potest tamen plena tortura in plures partes diuidi, v. g. si plena tortura fuerit iudicata ad spatium vnius horæ, prima vice dari potest per quadrantem, secunda per alium, tertia per medietatem horæ: vel addendo squassationem, hoc est eleuationem, & dimissionem appensi per funem. *ibidem*.

20 Indicia verò noua ad penè torquendum debent ab euacuatis specie differre, sic v. g. nouæ probationes circa famam, inimicitiam &c. non sufficiunt, sed alia requiruntur, putà vnus testis de visu, arma inuenta, scripturæ, minæ, confessio extraiudicialis &c. sic negans, quod in prima tortura confessus fuerat, ad tertiam vicem ad summum potest retorqueri (si non ratificat extra tormenta) & non amplius, aliàs immoderatè tortus diceretur, & vi tormentorum fuisse confessus. *ibid. concl.* 2.

21 Inter vnam, & aliam torturam dies naturalis 24. horarum debet intercedere, ne ex dolore perdurante elicita confessio præsumatur. *ibidem concl.* 3.

22 Pœnæ malè torquentium sunt, *quod Iudex excommunicationem Canon. Si quis, incurrat, officio priuetur, ad illud inhabilis perpetuò declaretur, à Generali vlterius, iuxta temeritatis excessum puniendus, & depositio facta*

in

in tormentis nulla sit. Penal. cap. 5. quæst. 8.

23 Ad pœnam verò talionis, vel triremium non poterit à Generali condemnari, quia seuerior pœna non debet tam vastè excedere pœnas in statutis nominatas; nam si tortus moreretur ex malitia Iudicis, plusquam ad triremes condemnare non posset; libitum erit igitur Generali ad congruam satisfactionem, ieiunia &c. obligari, vel carceri mancipari. *ibid.*

24 Iudex enim præsumitur ex malitia, & dolo peccare, cum non seruat leges, quæ præcipiunt, non esse deueniendum ad tormenta, sine legitimis indicijs, & seruata praxi criminali. Nec ignorantia, vel zelus indiscretus, eo quia constet non esse inimicum Rei, excusaret, quia quæ sui muneris sunt, scire tenetur, & peritos adhibere. Excipe, nisi probabilem, & minus mitem opinionem habuisset; quam opinionem sequi quis potest sine culpa, ergo sine pœna. *ibidem*. Quod de omnibus torturæ modis est dicendum, eadem enim est ratio. *ibidem*.

TRADERE.

Non possunt Superiores, nostri suos subditos brachio sæculari, & si tradunt, fiunt irregulares, quia protestatio facta in tradendo Clerico brachio sæculari de non intendendo sanguinem, non excusat, eo quia hæc videretur potius

tius illuſio, quam cautela: reus enim Curiæ ſæculari traditur, vt ipſum occidat. *Pœnal. cap.* 8. *quæſt.* 11. *verſ. Nec diſpoſitio*. Nam diſpoſitio non extenditur ad Regulares, quia iſti ſuas particulares, & municipales leges habent à Summo Pontifice confirmatas, & ſecundum quas ſuos reos punire debent. *ibidem verſ. Verum*.

TRIBVNAL

Sancti Officij neminem iuſtificat, nec tranſit in iudicatum, ſed ſemper poteſt procedere contra inquiſitum, nouis ſuperuenientibus indicijs. *Conſt. cap.* 1. *ſtat.* 1. §. 2.

Tribunal Epiſcopi, ſicut, Tribunal ſæculare Regularibus interdictum: Vide *Recurſus*.

TRANSGRESSIO

Tranſgreſſionis, modus, ſicut variari poteſt, ita & culpa poteſt augeri, vel minui ex ignorantia, malitia &c. *Pœnal.cap.*2.*q.*3.*verſ. Modus*.

Tranſgredi mandata Viſitatoris. Vide *Viſitator*.

Trinus actus malus, ſeu trina culpa facit operantem famoſum, & trinus actus tribuitur conſuetudini. *Pœn. c.* 8. *q.* 7.

Trina monitio: Vide *Monitio*.

TRI-

TRIREMIVM POENA.

1 Triremis quaſi nauis dicitur, triplicem remorum ordinem habens; Trierarcus dicitur triremis Patronus. *Pęn. c.* 21. *q.* 1.

2 Licet triremium pœna Religioſos dedeceat, ac miſerabilius ſit maximè Sacerdotes ad triremes condemnari, cum ibi afflictionem corporis, ſitis, laboris, fętoris patiantur, tamen expedit tales delinquentes ad triremes deſtinari, dum alius expeditior modus non ſuppetat, ſe à talibus peſtibus liberandi, etiam ſi ſciat Religio in triremibus peiores euaſuros, quia in hac parte vtitur iure ſuo; nam tales ad triremes non mittuntur, vt meliores euadant, ſed vt puniantur. *Pęn. cap.* 21. *quæſt.* 3. *reſp.* 1. Condemnantur igitur Religioſi illi ad triremes eo quia vix in carceribus poſſunt coerceri; Vnde ex priuilegio Clem. VII. Superiores poſſunt ſubditos ſuos delinquentes ad triremes damnare, præcipiendo per obedientiam Trierarchis, vt eos recipiant, & eos verberando (lege, & conſuetudine præualente) non excommunicantur. *Pęn. cap.* 21. *quæſt.* 1.

3 Ad triremes verò, vel ad perpetuos carceres apud Franciſcanam Religionem *per ſtat. cap.* 7. §. 5. *num.* 68. condemnantur, qui crimen commiſerit, ob quod in ſæculo mortem mereretur, & ob alias cauſas in ſtatutis expreſ-

ſas:

ſas. Vide *Fornicatio*. *Percuſſio*. *Carcer*. *Libellus famoſus*. *Apoſtata*. *Sacrilegium*. *Nefandum ſcelus*. *ibidem*.

4 Proceſſatus autem vt incorrigibilis, & probatus in Ordine ad expulſionem, poteſt mitti ad triremes, ſaltem variando telam iudicij; in Decreto enim de Apoſtatis non prohibetur modus procedendi Canonicus, ſed tantùm aſſignatur modus expulſionis. Nec nouum eſt poſſe Iudicem variare formam procedendi, etiam poſt inceptum proceſſum per viam accuſationis, & continuare illum per nobile officium, ſcilicet Inquiſitionis, ſeu verius cumulare has formas ſimul, itaut examinentur teſtes per Inquiſitionem, quos accuſator non produxerit. *Pen. cap.* 21. *q.* 2. *verſ. Circa* 9.

5 In hoc autem maturè eſt procedendum. & à Prouinciali, vel Generali cum diffinitorio eſt proferenda maturata ſententia; quibus omnia damna inde ſequentia (quæ ſunt maxima) imputantur, ſi contra iuſtitiam condemnarent. Quam omninò non poſſunt proferre, vbi eorum arbitrio, vel carceres, vel triremes remittantur, niſi ſumma cauſa id exigat, fugæ ſit ſuſpicio, carcer ſecurus non poſſit haberi. *Pen: c.* 21. *q.* 3. *reſp.* 2.

6 Religio non tenetur reuocare condemnatos ad triremes, etiam finito ſententiæ termino, aut ſi fugiant à triremibus, multo minus

nus si ibi detineantur sine termino, quia per statuta hoc prohibetur: nam tales infames, & peiores redeunt, & Religionem infamant. Nec Religio peccat contra charitatem, si tales instantes vt recipiantur, non recipiat, quia hæc primò respicit Communitatem, & deinde particulares, & mala charitas est, quæ sinceram partem Religionis inficit. *ibidem quæst.* 4. *resp.* 2.

7 Nec Decretum de requirendis eiectis ad remiges extenditur; dispar enim est ratio, nec Prælato debet imputari, quod vltra terminum Religiosus violenter detineatur, & verberetur, qui Canonis priuilegium non amisit, quia Prælatus satisfecit suæ obligationi, quando Trierarcho sententiam notificauit: si ergo elapso termino eum non liberat ipse Trierarchus peccat, non Prælatus. Carceratus è contrario est in potestate Prælati, non remo adfixus, sic etiam si Generalis ad annalem carcerem damnaret, & Prouincialis finito anno carceratum non liberaret, non esset Generalis in culpa, sed Prouincialis. *ibidem resp.* 1.

8 Quod si talis agat, vt à Religione iterum recipiatur, debet Religio se defendere, & si eius receptio à Pontifice præcipiatur, debet sine caputio ad coquinam, hortum, & alia humilitatis officia deseruire, sine corona, licet fuerit Sacerdos. Si verò post triennium exem-

plari-

plariter vixerit, poterit Patrum iudicio ei caputium reddi, ſed ad exercitium ſacrorum Ordinum, ad ſuffragia, & actus legitimos omninò non admittantur. *ibidem reſp.* 3.

9 Extra Papam verò, & Sac. Cong. nullus, nec Protector Ordinis poteſt ad talis receptionem Ordinem cogere, Prælatus aliter recipiens, validè recipit (quod ſine Diffinitorio non debet) ſed grauiter arbitrariè eſt puniendus, vt qui Religionem offendit. *ibidem*.

10 Infamia Remigum, & irregularitas eſt à iure, & non tollitur etiam poſt liberationem à triremibus, niſi per diſpenſationem, quam noſter Generalis impertire non poteſt, nec ad officia, nec actus legitimos, & cætera habilitare, aliter faciens, peccaret grauiter, & illegitimè exercerentur officia. *ibidem*.

11 Remiges ad obſeruantias regulares ſtatui remigantium repugnantes non tenentur, & ſic non ad obedientiam, non ad paupertatem, non ad formam habitus, non ad ieiunia (niſi in portu quieſcentes commodè poſſent ieiunare) non ad horarum recitationem; debent tamen aliquando regularis obſeruantiæ debitè recordari, & laici poſſunt ſuas orationes recitare, quia Breuiario non indigent. Hæc omnia patent, quia ad impoſſibile nemo tenetur. *ibidem quæſt.* 5.

12 Si aliquid Remiges acquirant, non

Re-

Religioni, ſed Trierarchi arbitrio ex conſuetudine deuoluitur; ſi verò ſuis Præfectis non obediant; vltra verbera, peccatum, quia ius habent imperandi, fugere non poſſunt, niſi ob impotentiam ad labores, aut ob Præfectorum ſæuitiam, quia ſententiæ parere tenentur; ad emendationem, & ad ſigna Religioſi, vt patientiæ, caſtitatis &c. tenentur, non enim in totum ſunt à ſtatu Religioſo variati. *ibidem*. Vide *Pœna triremium*.

Vacantes exercitio artium damnatarum. Vide *Artes damnatæ*.

Vendere. Vide *Proprietas*. *Simonia*.

Venenum propinantes. Vide *Percuſſio n.* 2.

VICARIVS.

1 Vicarij Generalis electio, duratio, authoritas, priuilegia, &c. Vide *Generalis*. *Commiſſarius*.

2 Vicarij Conuentus debent habere 30. annos ætatis, & 10. Religionis attingere. *Conſt. cap.* 8. *ſtat.* 47. Poſſunt eligi a Capitulo, vel Congregatione Prouinciali, & etiam à Guardiano inſtitui. Qui Vicarij ſic inſtituti à Prouincia gaudent tanta auctoritate, quanta Guardiani, ſi abſentes ſint, vel moriantur. *ibidem*.

3 Præſentibus tamen Guardianis, nullam auctoritatem habent, quia ij ſufficiuntur in Guar-

Guardianorum absentia; immò nec etiam in Refectorio, Choro, & Capitulo, si Guardiani non declarauerint (prout moris est) vt Fratres illis obediant. *ibidem*.

4 Obedire tenentur Guardianis, etiam illis absentibus, & ipsorum obseruare præcepta, dummodò ipsi Guardiani per Prouinciam negotia acturi per aliquot dies absuerint, quia quod parum distat, nihil distare videtur. Non possunt tamen Guardiani impedire Vicarios, quominus corrigant quotidianos defectus Fratrum, vt est auscultare culpam, illosque mittere extra Conuentum pro accidentibus, quia in absentia Guardianorum habent eandem auctoritatem, tributam à Capitulo, sicut ipsimet Guardiani. *Pœn. cap.* 3. *quæst.* 1. *prope finem*.

5 Si autem Guardiani extra Prouinciam progrederentur, non tenentur Vicarij obedire ipsis, quia tunc nomine Guardiani gubernant: non enim possunt Guardiani exire extra Prouinciam, & substituere Vicarium, quia hoc ad Prouincialem spectat. *ibidem*. Immò neque amouere Vicarium à Capitulo institutum.

6 Regens Conuentum tanquam Superior localis, qui aliquando solet appellari Præsidens, habet eandem auctoritatem Guardiani, & sic potest absoluere, ligare, præcipere;

 puni-

punire, benedicere corporalia, &c. *Constit. cap.* 8. *stat.* 47.

7 Quamuis Vicariatus non sit Prælatura, tamen per Bullam Vrbani VIII. Vicarij huiusmodi sequuntur Guardianos in præcedentia in Refectorio, & absente Guardiano præcedunt alios in aliquibus locis, & actionibus; hoc autem valet inter Reformatos; vt videre est in Bulla inserta in statutis Reformatorum: secundum verò Vltramontana statuta, locum habent Vicarij post Lectores artium, & Prædicatores Conuentuales in minoribus Conuentibus. *ibidem in fine.*

8 Vicarius Chori ad ordinandum, & regendum, ne inordinata armonia aures, & inconcinna psalmodia spiritus fideles offendat, debet institui in Capitulis. *Constit. cap.* 8. *statut.* 47. Qui quidem Vicarius, seu antiquior Pater non venit sub nomine Prælatorum in absentia Prælati, nec est Superior in Choro, sed habet quandam Prælationem ordinis, vt incipere faciat psalmodiam, qualem etiam habent Hebdomadarij. *Pœn. cap.* 13. *q.* 2. *in fine.*

VESTIMENTA FRATRVM.

1 Debent esse vilia in pretio, & in colore, ita quod in vestimentis semper reluceat vilitas, asperitas, & paupertas; quæ paupertas nihil pretiosum habet; nec adeò vilia, & grossa,

ſa, quod ipſa videntes, in horrorem inducant, & prouocent ad deriſum. Hæc autem vilitas, & aſperitas originem habent ab Adam, quem Deus non mollibus, ſed pelliceis veſtibus induit. Vniformia tamen eſſe debent, & longa; eo quod ipſis, vt plurimum, vſi ſint Apoſtoli, & Chriſtus Dominus. *Conſt. cap. 2. ſtat. 68.* Vide *Habitus*.

2 Tenentur Fratres ſub mortali ſtare determinationibus Prælatorum quoad latitudinem, & altitudinem habitus, caputij, & mantelli, cum in Regula non decernatur. *ibidem ſtat. 69.*

3 *Communi panno, ideſt qui omnibus inſeruit, omnes veſtiantur, nec ex particulari elæemoſina aliquis induatur. Contraueniens, ſuffragiorum iure ſexennio careat. Pannus verò ſine iudicio Superiorum nullo modo ſcindatur, vel à Fratre deportetur, ſub pœna priuationis vſus talium indumentorum; cum per declarationes Clemetis V. & Ioannes XXII. conſcientiæ Prælatorum onerentur. ibidem ſtat. 70.*

4 Procurantes ſibi habitum particularem ſine licentia, peccant mortaliter, ſic etiam petentes eleæmoſinas pro mercando panno, proprietatis pœna puniuntur. Sed ſi Superior ſuo muneri deeſſet in veſtiendis Fratribus, nullum peccatum committeret ſubditus, etiam ad denarios recurrendo, quia legem non ha-

bet necessitas, & ius naturale positiuo præualet. *ibidem*.

5 Necessitas autem non est opus, quod sit extrema, sed sufficit moralis, & mediocris, vt ver. gr. nisi habitum sibi procuraret, infirmaretur, vel infirmitati exponeretur, vel deformiter apud alios appareret. Hoc tamen intellige, postquam habitus fuerit repetiatus, quia aliter pauperes non essemus. *ibidem*.

Vigilantia Superioris. Vide *Superior*.

VINDICTA

Iniuriæ, si non ex odio, sed zelo publicæ vtilitatis fiat, est actus iustitiæ, & tendit ad iniuriantis salutem; vnde potest quis amare fratrem suum, & de illo vindictam expetere. *Pœn. c. 16. q. 3. resp. 1.*

Vinea quæcunque ad vinum prohibetur. Vide *Proprietas*. *Horti*.

VIOLENTIA.

Violentiam faciens in Ecclesijs, vel Monasterijs Fratrum Minorum, & Monialium, ipsis subiectarum, ex Clemen. IV. apud *Collectorem V. Ecclesiæ Fratrum* §. 3. *&* 18. *&* 5. *Monasteria* §. 7. est ipso facto excommunicatus, absolutio Papæ reseruatur, & exemplariter etiam pœna capitis est puniendus, quia sce-

ſcelus eſt ſupremum, niſi paruitas materiæ excuſaretur. *Conſtitut. capit.* 10. *ſtatut.* 7. *quæſt.* 1.

VISITARE

Viſitare quomodo poſſit Epiſcopus Hoſpitia, & Monaſteria Monialium Regularibus ſubiectarum. Vide *Epiſcopus*. Viſitare Moniales. Vide *Moniales*. Viſitare Fratrum cellas. Vide *Guardianus*. Viſitare infirmos. Vide *Infirmus*.

VISITATOR.

1 Per Prouincias deſtinandus à Generali eligatur Vir prudentia, zelo, pietate, experientia, & dexteritate inſignis, qui vel Miniſter fuerit, vel ſit, aut Diffinitor Generalis, vel Prouincialis, quia in illo tota ſalus Religionis conſiſtit, cum Generalis Prouincias per ſe viſitare omninò non poſſit; ſi tamen Viſitator præfatis qualitatibus non inſignitus deſtinetur, recuſari à Prouincia non poteſt, nec enim talis deſtinatio per ſtatutum irritatur, ſed Generalis conſcientia grauatur, ſi in hoc notabiliter deficiat, parum verò prò nihilo reputatur. *Conſtitut. cap.* 8. *ſtatut.* 63.

2 Niſi occaſione celebrandi Capitula in Prouincias mitti non poteſt, non ad libitum

 Gene-

Generalis, quia consuetudo, quæ in legem transijt, sic induxit, & Ordo insolitis visitationibus perturbaretur (nisi à Prouincia peteretur) *ibidem stat.64.*

3 Celebrato ergo Capitulo, potest Generalis per seipsum iterum Prouinciam visitare, quia est Superior ordinarius, sed nouum Commissarium destinare non poterit, nec hoc est contra Bullam Gregor. XIII. *Quoniam nostro*, quia ibi Papa intendit solitis Commissarijs à Generali destinandis auctoritatem stabilire; Commissarius verò extraordinarius, scandala potius, & conturbationes, quam vtilitates caussaret. *ibidem:*

4 Debet Capitulum Prouinciale conuocare Generalis nomine (si ipse Generalis adesse non possit) celebrare, expressa prius, & non præsumpta à Generali obtenta licentia, in ipso præsidere, & singula ad Capituli celebrationem spectantia, præstare. *ibidem statut. 64.*

5 Opportuno tempore mittendus est, iuxta proportionem Prouinciæ, vt eam diligenter, non perfunctoriè possit visitare; Tempus autem erit tres, vel quatuor, & in latissimis sex mensium, vt in fine triennij, visitata diligenter Prouincia, Capitulum possit celebrare. *ibidem stat 65.*

6 Sed antequam Commissionem exequatur,

tur, eam Prouinciali, vel præsenti, vel per litteras significet, quia Delegato non creditur, nisi de delegatione doceat; vnde si de eius deputatione non faciat authenticè constare, potest à Prouinciali repelli, etiam si litteræ ad hoc missæ perditæ fuissent citra eius culpam, quia Tabellionis, aut nuncij culpa Prouinciali nocere non debet. *ibidem stat. 66.*

7 Ante visitationis initium, debet Prouinciali iurisdictionem, & obedientias ab eo concessas suspendere, Conuentum vnum, non de principalioribus assignare, vt auctoritatem suam quoad regimen externum expirasse cognoscat, & liberè contra eum iustas querelas possint offensi producere. Item præcipere Fratribus per vniuersam Prouinciam, vt eorum Conuentuum limites non excedant, quia secus eos visitare non posset, si accedens ad Conuentum, illos aliò iuisse reperiret. Sic etiam debet Visitator de eius aduentu Prouinciam totam certiorare, se, & imminens Capitulum orationibus commendare, pœnas contra recurrentes ad fauores sæcularium pro ambiendis officijs inflictas renouare, & ad hoc addere præcepta. *ibidem stat.67.*

8 Duos socios habere debet, celeriter visitationem absoluere, pedester incedere, Prouincias superfluis sumptibus non grauare, à munusculis abstinere, exemplo magis, quam

verbis præire, & neceſſitate accedente ſuper iumentis equitare. *Conſtit. cap.* 8. *ſtatut.* 67. *concluſ.* 4. Conuocare Fratres ad Capitulum, eos admonere, eiſque viſitationem indicere, præcipiendo, vt dicant, quæ de iure dicenda ſint, odijs, & paſſione ſepoſitis. *ibidem concluſ.* 5. Eccleſiam, & quæ in ea ſunt viſitare, Conuentum, Cellas, Officinas, & reliqua, iuxta praxim iam editam: Interrogare Fratres circa omnia regularem diſciplinam, & Regulæ obſeruantiam concernentia: præcipuè inquirere de Prouinciali, ſocijs, Guardianis, ſed in generali; & de ſuo etiam prædeceſſore; qui ſi exceſſus, & negligentias commiſerit, referat ſequenti Capitulo Miniſtro Generali, vt iuxta culpam publicè debitam pœnam portet. *ibidem*.

9 Non poteſt ſtatuta Prouinciæ condere, vel mutare ſine Capitulo: Fratres extra Prouinciam mittere, niſi ad Generalem pro eius negotijs: Prouincialem, & Patres ſine conſilio, & conſenſu maioris partis Patrum Prouinciæ punire notabiliter, aut priuare, niſi Generalis prius admoneatur, excepto caſu ſcandali notorij, & quod Generalis diſtet per decem dies itineris: Ad Ordines, & Profeſſionem admittere: In creditis ſibi Prouincijs vltra 20. dies poſt Capitulum manere. *ibidem concl.* 7.

10 Ijs Visitatoribus resistentes, illosque impedientes contradicendo, opponendo, recusando, &c. aut quouis modo rebellando, sunt ipso facto excommunicati per Bullam Greg. XIII. *Quoniam nostro*, excommunicatione Papæ reseruata, officij priuati, & voce actiua, & passiua in perpetuum destituti. *Constit. cap.* 8. *stat.* 67: *concl.* 6.

Visitatores quando possint Diffinitores reijcere, & alios Patres subrogare. Vide *Diffinitor num.* 22.

11 Votum in electionibus nisi ex Generalis speciali delegatione, habere non potest, quia Visitator non est Ordinarius, potest tamen ab officio excludere, quos indignos legitimè iudicauerit, quia ad hoc tendit præcipuè Visitatio, ne indigni eligantur. Simplex autem Visitatoris attestatio de indignitate non sufficit aliquem excludendum, quia per statuta iudicium legitimum requiritur, non tamen per plenam probationem, per confectos processus, per latas sententias de indignitate debet constare; nimis enim per hoc Religio conturbaretur, sed debet Visitator causas in visitatione à fide dignis acceptas Diffinitoribus ostendere, & hoc sufficit: non enim de tollendo officio iam acquisito, sed de acquirendo impedimento agimus. *Constit. cap.* 8. *stat.* 67. *concl.* 8.

Ex-

12 Exclusus legitimè à Visitatore, si nihilominus sequatur electio, nulla est, & à Visitatore debet infirmari, non confirmari; & Electores debent exclusioni Visitatoris acquiescere, quia ipse ad hoc destinatur, nè indigni promoueantur. Indignus est autem, qui per probos viros de aliquo crimine est diffamatus, & licet non iuridicè condemnatus, promoueri non debet. Vitia debent per Electores Visitatori manifestari, si alia via vitari damnum non possit, quia publicum bonum priuato præfertur. Retractantibus igitur Diffinitoribus exclusionem legitimam, Commissarius electionem factam confirmare non debet, immò infirmare. *ibidem vers. facta autem*.

13 Visitatorum decreta, & ordinationes, tota Prouincia, & Fratres particulares sub peccato mortali seruare tenentur, si id materia comportet, & Prouinciales, qui ea immutare, rescindere auserint, sunt ipso facto excommunicati excommunicatione Papæ reseruata, & incurrunt pœnas rebellantium. *ibidem*.

14 Visitatoris officium, si iam aliquem actum iurisdictionis exercuerit, durat ad visitationis complementum, mortuo licet, vel amoto delegante. *Pæn. cap. 1. q. 4. Aduert. 6.*

15 In visitatione ordinaria, siue Prouincialis, siue Generalis, siue Commissarij, sunt manifestandi defectus, qui autem eos celauerit,

rit, vt in aliud tempus malitiosè ad suum commodum producat, non audiatur, infamis existat, actibus legitimis perpetuò priuetur. *Pœn. cap.* 1. *quæst.* 4. *dub.* 3. Vide *Accusatio. Denunciatio.*

16 Visitationes generales factæ, quamuis subscribantur, nullum effectum habent in foro externo. Vide *Superior.*

VITA

Vitam communem non obseruantes in omnibus, ad omnia Ordinis officia sunt inhabiles, quia turpe est Superiori à subditorum vita redargui, vel eos à vita communi aberrantes redarguere. *Const. cap.* 2. *stat.* 73.

VITIVM

Vitiosi, litteris peiores fiunt, quia cibum scientiæ in sui, & Religionis perniciem conuertunt, ideò studentes huiusmodi à studio sunt amouendi. *Constit. cap.* 5. *statut.* 9.

Vituperationes. Vide *Improperia.*

VLTRA

Est dictio præcedentium implicitiua, etiam si illa non repetat, maximè in fauorabilibus, v. g. si maritus liget vxori vltra dotem centum aureos, censetur dotem & centum aureos illi ligare. *Pœn. cap.* 19. *quæst.* 4.

VNIO

VNIO

Tam charitatiua inter SS. Patriarchas Dominicum, & Franciſcum effulſit, vt S. Dominicus vtramque Religionem ſub vna Regula militare deſiderauerit, & deſiderium S. Franciſco declarauerit. Cui S. Franciſcus reſpondit, harum duarum Religionum in Regula diuerſitatem, ad ſalutem fidelium eſſe ordinatam, vt cui vnius auſteritas non placeret, altera lenior non diſpliceret. *Pœn. cap.* 17. *q.* 1. *verſ. Vt autem.*

VOCALES

1 Impedit, etiam peſte, bello, &c. ſunt ad Capitulum Generale vocandi, non tamen expectandi, quia Generalis omnes conuocare tenetur, & cum bella Religioſos non afficiant, ius iſti habent accedendi, ſi poſſunt à Prouincia exire. *Conſtit. cap.* 8. *ſtat.* 21: Vide *Capitulum*.

2 Licet contra Vocales, ipſo die Capituli poſſit ciuiliter excipi, exceptio tamen criminalis, ſuis dilationibus omninò eſt agitanda vt exceptor probare; & reus ſe tueri valeat: *Pœn. cap.* 15. *quæſt.* 10. *verſ. Scio.*

VOCARE.

Vocans aliquem nomine irriſorio; v. gr.

volpe,

volpe, bollista, lusco, zoppo, &c. vel ad deridendum, signa Crucis illi faciens, vnde patiens pro iniuriato se habeat, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam, priuatur officijs, & exilio plectitur. Hæc autem pœna grauis imposita est, vt vetentur quæcunque verba iniuriosa: nam tempore variarum diuisionum Religionis aliqui deridebantur nomine *Priuilegiati*, *Collectanei*, *Bullistarum*, *Amadeistarum*, *&c.* Ad incurrendam verò pœnam præcedere debet charitatiua correctio. *Pœn. cap. 13. quæst. 6.*

VOTVM

1 Est semper de iure diuino, licet fundetur, vt plurimum, in re humana, & positiua, & obligat plusquam iuramentum, quia hoc solam reuerentiam in Deum continet; Votum verò reuerentiam, & fidelitatem, & sic tota Regula nostra potest dici esse de iure diuino, non tantum quia à Christo dictata, sed quia super totam Regulam votum nostrum cadit, nimirum super vota, vt vota, super præcepta, vt præcepta, super consilia, vt consilia sunt. *Pœn. cap. 7. casu 14. vers. Quinto.*

2 Votum tamen obedientiæ quoquomodo versus animam, & corpus, non obligat, sed tantum in ijs, quæ iuri naturali, Diuino, & Regulæ non repugnant; vnde non tenemur in

cor-

corporis ruinam obedire, quia corporis cura est de iure naturali, licet aliqui Sancti extraordinariè corpus in ordine ad subiectionem afflixerint; tamen ex operibus supererogatorijs non potest formari regula generalis. *Pœnal. cap. 17. quæst. 6. vers. Tenetur quidem.*

3 Non ligat vltra intentionem, quia est liberum, vt v. g. si aliquis profitetur vt Clericus, non habens voluntatem, nisi pro laico, & è conuerso, professio est nulla, & constito de intentione, expellendus est ab Ordine. *Const. cap. 2. statut. 1. in fine.*

Vota essentialia in Religione Seraphica quam excellant. Vide *Regula. Franciscani.*

VOX actiua, & passiua. Vide *Priuatio.*

VSVRPARE iurisdictionem. Vide *Procurator, Retinere.*

V S *V* S

Est ius vtendi re aliena, salua rerum substantia: Diuiditur autem in vsumfructus, Iuris, & facti. Vsusfructus est ius percipiendi omnes omninò commoditates, & fructus, quomodocumque è re proueniant. Vsuarius nonnisi necessarios ad substentationem sui, & familiæ pro sua conditione, ita vt nihil desit, nihil supersit. Ille ad voluptatem, & lucrum; iste ad meram necessitatem: Ille potest fructus alijs dare, ligare, ad hæredes transmittere; hic si

præ-

præter neceſſitatem propriam alijs dat, tenetur ad reſtitutionem, niſi ſeipſum illis priuet. Vnde de vna, & eadem re poſſunt eſſe duo vſuarij ſi vtriſque ſufficiat, non duo vſufructuarij, aut Domini. Vſus facti eſt, qui in ſolo facto conſiſtit, ſine quo humana vita conſeruari non poteſt, vt cibi, veſtis, &c. Vſus iuris eſt, ius vtendi aliqua re, dicitque facultatem, qua poſſumus rem alienam in noſtrum vſum conuertere, ſalua ſemper ſubſtantia rei. *Conſtit. cap. 6. ſtatut. 1.*

VVLNVS. Vide *Percuſſio.*

Laus Deo, B. V. Deiparæ, Seraphico Protoparenti Franciſco, ac B. Antonio Patauino, in cuius die ipſi dicato hoc opus compleui.

Digitized by Google

INDEX.
RERVM
Quæ in hoc Compendio continentur.

Yy Bapti-

B.

C.

Cle-

Dieta

M.

N.

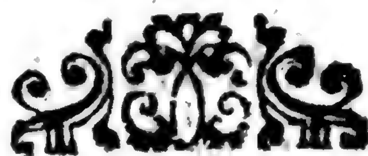
Pa-

Pro-

S.

Tran-

FINIS.

R O M Æ,

M.DC.LXXXVI.

Apud Ioannem Baptiſtam Buſſottum.

Superiorum permiſſu.

Digitized by Google

PRACTICA CRIMINALIS

AD SANCTE ADMINISTRANDAM Iustitiam in Ordine Fratrum Minorum S. FRANCISCI Regul. Obseru. iuxta præscriptum Statutorum Generalium.

Ex Sacris Canonibus, & approbatis Auctoribus compendiosè collecta.

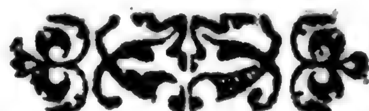
GENERALI CAPITVLO ROMANO ANN. MDCXXXIX.

Probante, & mandante.

Quæ, quia & exteris vtilis apparuit, per eiusdem Auctorem

P. FR. SANCTORVM DE MELFI

Tertiò reuisa, & iterum diligentissimè correcta ac nouis Addictionibus aucta.

ROMÆ, Sumptibus Fælicis Cæsaretti. 1686.

Superiorum permissu.

Digitized by Google

Imprimatur iterum.
Si Videbitur Reuerendiss. Patr. Mag. Sac. Pal. Apost.
I. De Angelis Archiep. Vrb. Vicesg.

Imprimatur iterum.
Fr. Ioseph Clarionus Sac. Theolog. Mag. ac Reuerendiss. P.F. Dominici Mariæ Puteobonelli Sac. Ap. Pal. Mag. Socius Ordinis Prædicatorum.

PRACTICA CRIMINALIS ADMINISTRANDAE IVSTITIAE

In Ordine Fratrum Minorum Regularis Obseruantiæ.

Factæ sunt leges, vt earum metu, humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis, formidato supplicio, refrænetur nocendi facultas.

S. Isidor. lib. 6. Etymolog. c. 20. relat. distinct. 4. cap. 1.

TI-

TITVLORVM SERIES.

Pe-

For-

FR.

FR. IOANNES MERINERO

Totius Ordin. Min. S. P. N. Francisci Minister Generalis, & Seruus.

Vniuersis, & singulis Cismontanæ nostræ familia Superioribus, acsubditis salutem, & pacem in Domino.

VT in Cismontana nostra familia vna sit omnibus Prælatis forma administrandæ iustitiæ, atque in puniendis excessibus eandem methodum cuncti sequantur; Comitiorum Generalinm replicatis determinationibus inhærentes; *Praxim Criminalem*, tantopere in Ordine nostro desideratam; Eminentissimi, ac Reuerendissiml Domini Cardinaiis Barberini Protectoris iussu compositam, per idoneos Patres, atque peritos diligenter recognitam, ac in ni pertimi Generalis Romani Capituli Diffinitorio propositam, ab eoque probatam, & Typis mandati præceptam; Vobis omnibus, & singulis seruandam tradimus, & Officij nostri authoritate mandamus: pœnis in transgressores, nedum in illa sancitis, verùm etiam grauioribus animaduersuri, & quod primum est, diuini districtionem iudicij comminantes. Valete, ac Deum pro nobis exorate. Romæ, in Conuentu nostro Aracœlitano, die 7. Septembris 1639.

Fr. Ioannes Merinero, Minister Generalis.

AP-

FR.

FR. IOANNES MERINERO

Totius Ordin. Min. S. P. N. Francisci Minister Generalis, & Seruus.

Vniuersis, & singulis Cismontanæ nostræ familiæ Superioribus, ac subditis salutem, & pacem in Domino.

VT in Cismontana nostra familia vna sit omnibus Prælatis forma administrandæ iustitiæ, atque in puniendis excessibus eandem methodum cuncti sequantur; Comitiorum Generalium replicatis determinationibus inhærentes; *Praxim Criminalem*, tantopere in Ordine nostro desideratam; Eminentissimi, ac Reuerendissimi Domini Cardinalis Barberini Protectoris iussu compositam, per idoneos Patres, atque peritos diligenter recognitam, ac in nuperrimi Generalis Romani Capituli Diffinitorio propositam, ab eoque probatam, & Typis mandari præceptam; Vobis omnibus, & singulis seruandam tradimus, & Officij nostri authoritate mandamus: pœnis in transgressores, nedum in illa sancitis, verùm etiam grauioribus animaduersuri, & quod primum est, diuini districtionem iudicij comminantes. Valete, ac Deum pro nobis exorate. Romæ, in Conuentu nostro Aracœlitano, die 7. Septembris 1639.

Fr. Ioannes Merinero, Minister Generalis.

AP.

APPROBATIO ORDINIS.

NOs infrascripti vidimus Librum *Practicæ Criminalis* ad vsum nostræ Religionis, de mandato Eminentissimi D.D. Cardinalis Protectoris compositum, & Typis dignum, ad communem vtilitatē, censemus. Datum in nostro Conuentu Aracœlitano die 9. Maij. 1639.

Fr. Ascanius de Assisio, Procurator Generalis Reformatorum.

Fr. Ioseph Redaellus, Procurator Generalis Ordinis.

Frater Benignus à Genua.

DECRETVM DIFFINITORII Generalis.

PRaxis Criminalis, *cui titulus: Ad sanctè ministrandam iustitiam &c. Visa, & approbata à supradictis Patribus, ex mandato Eminentissimi Protectoris, approbat Diffinitoriū Generale, & præcipit mandari Typis ad commune votum Prælatorum Ordtnis nostri, & plurimum commendat Patribus, & Commissarijs, alijsque Visitatoribus, vt & vtantur, & formam eius, quantum casus permittit, seruent. Romæ* 18. *Iunij* 1639.

Ex mandato Reuerendiss. Patris Generalis, & totius Diffinitorij, Fr. Antonius Hiquæus Definitor Gener. & Secret. Definitorij.

PRACTICA CRIMINALIS SANCTORI.

VONIAM in omni Iudicio quatuor personas necesse est esse, Iudices electos, Accusatores idoneos, Defensores congruos atque testes legitimos. Ideo in toto hoc libello de hisce personis, maiori, qua fieri poterit breuitate tractandum.

Quid Iudex, & quotuplex.

IVdex est, qui iudicium, idest rei absolutionem, vel condemnationem ministrat. *Statut. Salmant. c. 10. ex c. nullus 4. q. 4.* Iudex triplex est, Ordinarius, Delegatus, & Arbitrarius. Primus à iure, Secundus ab ordinarij commissione, Tertius à partium assensu potestatem habet. *De offic. Iudic. Ordin. & potest. deleg. in 6. per tot. & c. 2. q. 6. l. 1. ff. de Arbitr. d. Stat. Salm. quo sup.*

Ordinarij Iudices, in Ordine nostro sunt Minister, Vicarius, Commissarius Generalis: Minister Prouincialis, Vicarij, & commissarij Prouinciales eorundem. Procurator Ge-

 neralis,

neralis, Commissarius Curiæ, Procurator Generalis Reformationum, in suos subditos, Guardiani, Presidentes, Superiores locales qui in absentia Guardianorum, ex iure, vel ex consuetudine authoritatem habent, in casibus, qui inferius recensebuntur.

Delegati sunt qui ad aliquam, vel aliquas causas ab Ordinarijs destinantur.

Ordinarij Iudices ij tantum sunt, quos ad Ordinis officia, & dignitates, generalia Statuta, & Pontificiæ Constitutiones habilitant.

Delegari non possint, nisi ætate maturi, moribus graues, eruditione conspicui, & non nisi qui Ministeriatus officio functi sunt. Vel Definitores Generales, vel Patres Ordinis sint, vel saltem Prædicatoris, vel Lectoris titulo, & exercitio decorati fuerint, vt in re, quæ diuina est, quantum fieri poterit, non erretur. *Vallisol. c.* 8. Delegati ad vniuersitatem causarum, ad aliquam subdelegare possint; quod vsui receptum est in Visitatoribus Prouinciarum, etiamsi in ipsorum patentibus dicatur, de tua prudentia, &c. Nisi aliud, ex mente delegantis, & negotij qualitate suadeatur, *Gloss. in cap. cum causam extra de Apell.*

Delegati authoritas, re adhuc integra: mortuo, vel amoto delegante; eo ipso expirat, secus si causam sibi delegatam cognoscere inceperit, citando reos, vel testes examinando.

Ma-

Mastrill. decis. 6. num. 12. Laudem. de princip. q.598. Laurent.in tractat.de suspec. iudic.ab.c.16. num.41. Burg.q.867.n.10.

Moriente autem ipso Visitatore Prouinciæ, incepta iam visitationis, acta visitationis sigillo Prouinciæ sigillata, per Secretarium demortui conseruentur, successori, vel alteri ad Reuerendissimi Patris Generalis imperium tradenda. Interim eodem Patre Generale de obitu commonefacto, Prouincialis Prouinciam gubernet, vt Prouincialis, si non dum triennium expleuit, si vero expleuit, vt Commissarius Prouinciæ.

Arbitri easdem conditiones habeant,& minimè à partibus eligantur, nisi ordinarij Iudicis, cuius interest, assensus accedat. Semel autem electi, à partibus, vel à superiore, qui in nominationem consensit (nisi id vnanimes retractauerint) impediri non possint, quo minus causæ sibi commissæ finem imponant. Possint tamen, iustis de causis à Generalibus remoueri, (nisi, & ipsi in tales arbitrios consensisset) quo casu, ad ordinarium causæ cognitio pertinebit.

Latæ ab arbitris sententiæ omnino stetur nec ab illa appellare licebit, nisi de iniquitate manifestè constet, vel ante iudicium appareat, arbitrum aliquem corruptum, vel graui iniustitiæ suspicione laborare. *Stat. Salmant. cap.10*

Andreas Gayl.obseru.96. l.1. num.1. Tunc enim integrum alterutri ex partibus erit ab iniquis arbitris appellare.

Quales esse debeant Iudices.

LIcet Ordinarij Iudices esse non possint, qui ab officijs Ordinis excluduntur, attamen claritatis gratia, tam quoad ordinarios, quàm quoad delegatos hæc seruanda erunt.

Primum, naturaliter inhabiles ad iudicandum, cuiusmodi sunt surdi, & muti perpetuo furiosi, illiterati, laici, amentes, siue tales defectus habeant ante, siue post acceptum munus Iudicis, & Superioris, Iudices esse non possint.

Præterea infames, ex communicati vitandi, inimici, etiam non capitales, alias suspecti, vel à quibus fuerit aliàs appellatum, iudices recusari possunt.

Ad hæc recusari poterunt, qui iuris ordinem non seruauerint. *Stat. Salmant. c. 10. & alij passim. Direct. inquis. 3. p. con. 116. de recusat. inquisit. & ibi Pœnam.* Qui parti nimium fauerint. *C. accedens 2. lite non contestata.* Qui inimicos supra quam deceat familiares se ostenderint, *C. hoc de rescrip.* Qui modum commissionis, & executionis excesserint. Qui fuerint reo, vel actori coniuncti. Qui reos extraiudicialiter grauauerint, *Rodriq. to. 2. q. 50. art. 3.*

art.3. Qui votum suum ad fauorem partis manifestauerint. Qui recusantes, minati fuerint, *Cæsar.de Assis.dec.109.num.5. & 9.* Quorum socij, vel segretarij essent accusator, vel testis, *C. causam de off. deleg.1.* Hi omnes recusari poterunt. *Nauar. in Manual. c. 25. nu.33. & 15. Mirand. ord. Iudic.qu.30.art.12.conc.3. Ghist.de iudic.reg.c.15.n.44.* Aduertentes reos, nè sub colore concepti, vel imaginarij grauaminis probos iudices recusent, quia nisi certo timeant sibi à Iudice imminente periculum, eum leuiter recusantes, in mortalis culpæ reatum incurrunt.

ADDITIO.

Dupliciter possunt Prælati regulares procedere in causis suorum subditorum. Vel vt patres, vel vt Iudices.

Vt Iudices debent procedere iuxta allegata, & approbata, seruato iuris ordine, sine tamen strepitu, & figura iudicij, hoc est summarie, & de plano sola facti veritate inspecta ita tamen, vt semper essentialia iuris seruentur, & nihil incommodi patiantur ius naturale & gentium, omissis apicibus iuris, & accidentarijs solennitatibus iudicij.

Ius autem gentium apud Regulares sunt statuta generalia Ordinis. Necessaria vero & es-

ſentialia ſunt omnia ad defenſionem naturalem pertinentia, vt ſunt capitulorum, ſeu culparum reo manifeſtatio, conceſſio moræ, ſeu temporis ad reſpondendum, teſtiumque propalatio quoad nomina & dicta. Sed hoc vltimum fieri tantum debet in cauſis criminalibus grauibus ex ſtatuto Ordinis Minorum obſeruatium, ne reus indefenſus ſucumbat, vt per *Rodriq. tom. q. 3. ar. 1. & Mirand. tom. 1. ordin. iudic. q. 6. 7. &* 8. vbi agit de modo procedendi per viam generalis, & particularis inquiſitionis, *& q. 14. ar. 1. 2. & 3.* agit de iuris ordine, ſeu de ſubſtantialibus iudicij, & de ſolemnitate, ſeu apicibus iuris, & *Tom. 2. ordin. iudic. in pract. can. q. 3. ar. 1.* ponit differentiam in modo procedendi Prælatorum vt patres, vel vt Iudices.

Antequam Iudex procedat contra delinquentem, debet conſtare de delicto commiſſo: Nec poteſt procedere per viam accuſationis, niſi conſtet de perſona delinquentis, & de perſona offenſa. Per viam verò denunciationis, in qua quis denunciat de aliquo delicto commiſſo, poteſt procedere ex officio, non tamen contra denunciatum, delicto non declarato a denunciante, donec conſtet, ſaltem ex præſumptione fuiſſe ab ipſo denunciato commiſſum. Per viam autem inquiſitionis ad puniendum non licet procedere contra aliquem in ſpeciali, niſi conſtet plena probatione delictum fuiſſe

com-

commissum ab eo, vel diffamato detur copia iudiciorum, & audiatur.

At si ad inquirendum tantum procedit, & non ad puniendum, non licet procedere, nisi ob graue crimen,& quando inquisitio est particularis, idque ad capturam tantum, & carcerationem.

Quod si delinquens sit Regularis debet præcedere plena probatio, vt carceribus tradatur. Sufficit tamen semiplena, vt reponatur in custodia, seu domo disciplinę, vt per *Rodriq. loc. cit. ar. 2. & 3. & Mirand. vbi sup. q. 13. ar. 2. & q. 14. ar. 2. & 3.*

Si Iudex munera, seu pretium accipiat pro iustitia administranda à partibus præter constituta, sententia, etiamsi aliàs iusta, vt ipso iure nulla, *Cap. ei, qui, §. Venales 2. q. 6. l. venales C. quando prou.* non est necesse, & Doctores communiter.

Ante declaratoriam Iudex, qui præcio tulit sententiam iustam, tenetur ad restitutionem pro foro conscientiæ pretij accepti ei, qui dedit, vt ex communi testatur *Less. lib. 2. c. 14. n. 63.*

Si autem pretium pro iniusta sententia accepit, restituere debet parti læse per talem sententiam.

Infamiam iuris incurrit, & consequenter irregularitatem Iudex qui condemnatus fuerit iudicio legis Iuliæ repesundarum, idest de precio, seu pecunia accepta pro iustitia mini-

ſtranda, vel non miniſtranda, quia hoc iudicium eſt publicum, *l.1. ff.de publ. iudic.* & condemnatum reddit infamem *l.1.ff.de his, qui not. infam.*

Si quis Iudex Eccleſiaſticus ordinarius, vel delegatus contra conſcientiam, & contra *iuſtitiam* in grauamen partis alterius in iudicio quidquid fecerit per gratiam, vel ſordes, ab executione officij per annum nouerit ſe ſuſpenſum, ad æſtimationem iſtis parti quam læſerit condemnandus, *cap.1. de ſcut. & re iudic.* Quæ ſuſpenſio eſt ordinis, & officij, vt per *Sayr. de cenſur.lib.4.c.13.num.3.* non autem a beneficio, *Farinac. q.111. n.76. & ſeq.* eiuſque abſolutio eſt ex natura ſua Papæ reſeruata.

Canones circa recurſum, & appellationum.

QVia recuſare Iudicem, & ab illo appellare, non minus concernit reos, in quorum innocentiæ præſidium conceditur, quàm ipſos iudices, qui recuſantur, & à quibus prouocatur; ideo in hac parte, vbi de Iudicis perſona agitur, totam materiam recuſationis, & appellationis congerimus.

Primò appellari poteſt tam ab Ordinario, quam à Delegato. *Valliſol. c. 7.*

Secundo, recuſans Iudicem ordinarium, coram ipſo adducere debet legitimam cauſam ſiue ſcripto, ſiue voce, puta ſi eodem die, eademque

demque iudicij forma persistente, appellatio in continenti in terponatur, vel si publicè, aut coram testibus reus protestetur, & ad superiorem petat recursum. Tunc Iudex in actis hanc instantiam, vel appellationem redigere debet, quam (si friuosi sit) reijciat; si legitima admittat, reumque vel ad Superiorem remittat, vel ei alium Iudicem non suspectum, assignet. *L. cum quidam ff. de appell. c. si* 1. *eodem tit. l.* 1. *ff. de appell. litigatoribus C. eod. c. iudicet* 11. *q.* 1. *vbi gloss. l. fauorabiliores ff. de regulis iur.* Si dubia, electis vtrinque arbitris, de appellationis validitate decernatur. Quibus non concordantibus, de arbitrorum consensu adijciatur tertius *C. inter monasterium de re iudicata c. cum speciali de appellat.* Ex quorum iudicio, valida existente appellatione, à iudicio abstineat, & reo alium Iudicem concedat, vel (vt dictum est) ad Superiorem remittat. *C. suspicionis tancta glosi. de offic. Iudic. de leg.* Si vero non subsistere iudicetur, reus ordinarij sui iudicio stet, qui circa illum suo fungatur officio. Quæ omnia seruari debent in recusatione Iudicis delegati, præcipuè vbi grauis causa agenda esset, & periti in hac professione, non ita facile reperirentur *C. suspicioni s c. cum speciali citatt.*

Tertiò, appellatione interposita, & adhuc pendente, Iudex sub pœna nullitatis actuum, & priuationis officij non debet procedere in

causa.

causa. *C. appellat. interposita &c. sequ. 2. q.6. Trid. sess. 13. c.1. & 4. & sess. 24. cap. 20. de refor.* Admissa deinde appellatione, causa tota ex integro, cum effectu suspensiuo, & deuolutiuo ad Superiorem Iudicem deferatur. Excepta sententia lata excommunicationis, quam appellatio non suspendit. *C. is qui §. final. de sent. excom. in 6.*

Quarto, vbi appellationi sit locus, à Prouinciali ad Generalem; à Generali ad Protectorem, à Protectore ad Sacram Congregationem; à Sacra Congregatione ad Sanctissimum appelletur. *Greg. XIII. quoniam nostro S. Congreg. an. 1587. apud, conpend. priuileg. v. appellatio.* Quo ordine temere non seruato, appellans non audiatur, immò omni suffragiorum iure triennio carere, & bimestri carceri mancipari debet. *Vallisol. c.7.*

Quinto, appellatio interposita post decem dies à sententia, nulla est numerari tamen debeant dies ab habita cognitione sententiæ, vt absentium indemnitati consulatur.

Sexto, admissa appellatione teneatur Iudex, à quo ad Iudicem, ad quem appellatum est, per ipsum reum copiam processus sigillatam, & gratis concessam, intra triginta dies, cum literis obedientialibus destinare. *L. 1. ff. fin. de appell. c. cum sit Romana c. vt debitus c. causam de appell: S. Th. 2. 2. q. 69. art. 5. Trid. sess. 13. c. 3. de reform.*

Valli-

Vallisol.c.7. Nisi ille sit de fuga suspectus, quia tunc reo in custodia retento, sufficit per alterum acta transmittere, ante quorum receptionem Iudex appellationis, nihil in causa decernere debet, alias processus erit nullus, nisi in eo casu, quo processus copia, in tempore statuto non mitteretur, tunc enim quid iustitia suaserit, exequatur. *Vallisol.c.7.*

Septimo, dubia appellationis existente sententia, in rei fauorem, Iudex inclinare tenetur. *Vt debitus, de appellat.*

Octauò, à correctionibus regularibus, à mortificationibus, pœnitentijsque salutaribus de quibus processus non formatur, ab obedientiæ præceptis, ac à pœnis in Statutis generalibus Ordinis taxatis, nulli fas est appellare. *Bonifac.VIII. ad augumentum. Vallis.c.7.c ad nostram c.cum speciali, de appel.* nisi vbi notabiliter modus in mortificationibus excederetur; & non à pœna legis, sed à Iudice pœnam applicante, appellaretur. *C. de priori de appell.c. licet de off·Ord.Salmant.c.10.*

Nonò, si reus repertus fuerit indebite iudicatus, & notabiliter grauatus, Iudex à quo appellatum fuit, puniatur. Si vero rectè iudicatus reperiatur, ei pœna iniuncta, duplicetur. *Vallisol, c.7.*

Decimò, si reus non acceptata sententia, vel appellatione interposita; vel ea interposita, non

non expectatis literis obedientialibus, copiaque processus. Superiores ipsos adierit, ad Iudicem, à quo appellauit, vel discessit remittendus est, ab ipso iudicandus, atque apostatarum pœna plectendus, *Vallisol.cap.7.*

Vndecimo friuolæ appellationes omninò reijciantur, eæ, autem sunt. *C. cum speciali §.porrò, extra de appellat.* Primò cum appellatur à delicto notorie commisso, quod nulla valeat tergiuersatione celari, nisi à Iudice declarante notorietatem appellaretur. *Nauar.l.5. cons.20.num.5. de sent.excom.* Secundo, cum appellat reus confessus, & conuictus, *L. 2. c. quorum appellat non recipiuntur c.cum sit Roman. c.peruenit.de appell.* nisi probare vellet confessionem factam per vim, metum, vel errorem. *Carrar. practic.crim.1.p. §. 3.casus.* Tertio, si Iudici interroganti respondere, vel citatus comparere noluit; ex quo tanquam confessus, & contumax fuit condemnatus, nisi prius purgauerit contumaciam. *Congr.regul. apud Bertum in praxi tit.27.de appel. c.3.* Quarto, si sententiam acceptauit, eiusque subscripsit, vel suo nomine subscribere fecit, *Vestrius in l. q. c.3. num.16.* Quinto si post trinam appellationem, quartam addere vellet. Potest enim reus in eadem causa, apud diuersos Iudices bis, vel ad summum ter appellare, vlterius non potest. *C.direc.c.tua nobis de appell.* Sexto si nullam

iustam

iustam appellationis causam afferret, quia ex Bernardo ad Eugenium; qui non grauatus appellat, manifestè liquet, quod aut grauare intendit, aut tempus redimere. *C. quicumq.2.* id autem locum habet, cum ab interlocutoria, siue extraiudicialiter, vel à correctionis excessu appellatur, non verò cùm à definitiua, & iudicialiter. *Nau.l.2.conf.de appell.conf.1. num.3. c. Rom.de cenob.in 6.§.si autem naturalis Foller.de ord. procedendi contra Monachor. num.22.24.* Septimo, si à Iudicis arbitri, in quem consensit, sententia appellaret. *C. à iudic.2. q. 6.* Octauò, cum appellatur ab interlocutoria, quæ per definitiuam reparari potest. Si enim reparari non potest, vt accidit in carceratione indebita, in tortura in excommunicatione, etiam comminata, suspensione; interdicto. *Trid. sess. 13. c.1.sess.22.c.1. sess.24.c.10.& 20.de reform.Vallis.c.7.* (quæ sunt damna irreparabilia,) vel interlocutoria, vim definitiuæ haberet, tunc appellationem acceptare tenetur, nam hæc friuolæ appellationes dicendæ non sunt. *Congreg. Concil.3. Octob.an.1600.*

Duodecimo, Appellatio à subdelegato, non ad delegatum, sed ad delegantem deferenda est, *Extr.de off.deleg.c. conquæstus §.porrò.* Nisi delegatus fuerit ad vniuersitatem causarum, ad quarum aliquam, Commissarium postea destinarit. *C.qui pro sua iurisdict. . . l.1. ff. quis & à quo appell.fin.*

De-

Decimotertiò, causas appellationis examinare tenetur Prouincialis cum suo definitorio. Commissarij, Visitatores, & Delegati eiusdem definitori voto, & consilio vti debent, nisi aliud causæ genus, & ratio suaserit, quo casu probatos aliquos Patres illius Prouinciæ in hoc examine adhibere poterint.

Decimoquarto, cui appellare conceditur, is in quacunque parte causæ, vbi grauaminis suspicio aduenerit, hoc naturæ, & legis beneficio vti poterit.

Decimoquintò, post appellationem, si Iudex tempus prosequendæ appellationis non determinauerit, reus appellans sex Menses habet, quibus sua iura deducere potest. Ijs autem expletis, censetur appellationis iuri cessisse, nisi infirmitate, vel simili aliquo impedimento se detentum fuisse monstraret; quominus appellationem prosequi valuerit.

ADDITIO.

Excommunicationem incurrunt Papæ reseruatam multi Regulares appellantes ab ordinationibus Prælatorum, etiam ad Papam, vel per saltem, vt per *Sanchez. in decal. lib. 6. c 8. n.* 107. *cum seqq. & Dianam p. 2. tr. 2. resol.* 54. Tale ius habent Carmelitani, *ex Bulla Clementis VIII. incip. Quoniam.* 110. & Franciscani de Obseruantia *ex Bulla Gregorij XIII. Const.* 27. quo-

quoniam nostro, & alij communicantes cum illis in priuilegijs. Hæc tamen censura non procedit, si subditus à suis Prælatis prægrauetur, & grauamen sit manifestum, vel si appellet venia prius à Papa obtenta, *Sanch. loc. cit. num.* 110.

Delictorum discrimina.

CVm iudicis munus delicta punienda, & emendanda respiciat, libe, delictorum adnotare discrimina, attamen adest. *Salamant. c.* 10. *vbi decernitur non teneri Iudicem conseruare scripturas vltra sex menses C. cum sit Roman c.ex nomin. de appel.*

Delicta vel sunt leuia, vel grauia, vel grauiora, vel grauissima leuia sunt quotidiani defectus, vt Silentij violatio, Cibi, vel Potus sine licentia sumptio, Incessus sine religiosa modestia, Ad recitandum officium morosa accessio; Leuis irrisio, vel prouocatio æqualium, temporis iactura, & alia huiusmodi, quæ culpam mortalem non habent, & solent à Guardianis, in publico Refectorio, per quotidianas pęnitentias emendari. *Vallis.c.*2.*&* 7.*Barth: in l.si.non solum §.si mundato meo num.*7. *ff. de iniur.& in l. leuia ff. de accusat.*

Grauia sunt quæ culpam mortalem continent, vt si Missam die festo non audierit: Ieiunium fregerit. Diuinum officium non recitauerit,

tauerit, vel choro notabilitet, contra obedientiam, non interesse consueuerit, Diuinis verbis in profanis colloquijs abusus fuerit, Communionem, & Confessionem, vel Missam celebrare, sine causa, cum scandalo notabiliter omiserit. Otio cum Fratrum scandalo indulserit, obscœna verba, & scandalosa coram alijs protulerit. *Clar. l. 5. §. sunt etiam.*

Grauiora sunt, quæ grauiorem continent culpam, vt si quis notabili infamia Fratrem affecerit. Qui conuicia, & enormes contumelias Fratri obiecerit. Qui alicui, tu mentiris, improperauerit. Qui percutere grauiter minatus fuerit. Qui falsum testimonium in iudicio dixerit. Qui fratrem manibus, ligno, vel alio instrumento, citra ferrum, grauiter percusserit. Qui obedientiæ contumax extiterit. Qui propietarius in re notabili repertus fuerit. Qui religionis secreta reuelauerit: Qui libellos famosos publicauerit, vel composuerit, vel scripserit. Qui libros sine licentia Superiorum Ordinis, & aliorum imprimi fecerit: Qui in suspecto consortio deprehensus fuerit. Qui actum carnalem sollicitauerit. Qui furtum, vel ex bonis Conuentus, vel ex aliorum domibus cum scandalo, vel iterato commiserit. Qui nummis in Conuentu, aut extra cum sæcularibus alea, vel taxillis luserit. Qui Prælatorum literas interceperit, vel impedierit. Qui

in

in Prouinciales, & Superiores locales rebellauerit. Qui in omnem apoſtaſiam, excepta grauiſſima inciderit. Qui arma offenſiua, vel defenſiua, aut ſecum tulerit, aut in Cella retinuerit. Qui de Protectore, vel Cardinalibus temere oblocutus fuerit. Qui receperit, vel ad profeſſionem admiſerit, non ſeruatis Conſtitutionibus, & Statutis. Qui à nouitijs dona receperit contra Regulam. Qui camiſias, vel linea indumenta detulerit, vel cum ijs ſine neceſſitate regulariter dormierit. Qui comœdias in ſæcularium domibus recitauerit. Qui equitauerit ſine cauſa, & licentia. Qui notabiliter orationi vacare contempſerit. Qui Principum negocia ſine licentia, & contra voluntatem Superiorum acceptauerit, vel egerit. Qui ex officio tenentur, & charitatem circa hoſpites, & infirmos neglexerint. Qui ſine licentia confeſſiones audierit, vel à reſeruatis aſoluerit. Qui in morbum Gallicum inciderit ex delicto. Qui, vt alius ordinetur, non ſeruatis ſeruandis, licentiam conceſſerit. Qui ſuo Conuentui, vel officio notabiliter, & ſine legitima cauſa non reſederit.

Grauiſſima ſunt, quæ ſummam culpam, vel turpitudinem oſtendunt, vt fornicatio, crimen peſſimum, & innominabile. Aggreſſio ferro facta, vel ſecuta percuſſione, vel vulnere, vel morte; Falſificatio manus, vel ſigilli Ge-

li Generalis, vel Prouincialis, & etiam Principum, ac notabilium personarum; Introductio mulierum intra claustra ad malum finem. Conspiratio in Superiorem. Diuisionis Ordinis procuratio. Recursus ad tribunalia sæcularia. Simoniam quoquo modo committentes. Confessionis Sacramentalis reuelatio. Grauissima apostasia. Rebellio in Generales, & Commissarios, Visitatores Prouinciarum; Subordinatio in electionibus, Alchimiæ confectio. Monetarum adulteratio, In Romanum Pontificem oblocutio. Susceptio Ordinis sine parentibus, vel in non susceptis ministratio. In clausuram Monialium sine licentia ingressus, vel eiusdem violatio.

In leuibus superiores locales, sine scripto, procedant, qui etiam aliquando in grauibus (pariter sine scripto) per salutares pœnitentias procedere poterunt: præcipuè vbi fragilitatis pondus, & charitatiua correptio emendationem promittunt. Si tamen scripto procedendum esset, Superiores locales à grauium correctione desistant.

Quippe grauium, grauiorum, & grauissimorum, seù enormium, ac atrocium scelerum iudicium ad Prouinciales, ac Generales, eorumque Vicarios, & Commissarios de iure, & consuetudine spectare dignoscitur.

Verùm enim verò, vbi periculum esset in mora,

mora, & delictum notorium, nec Prouincialis in proximo reperiretur, possint & debeant Guardiani, alijque Superiores locales, tanquam Prouincialium delegati, cum Discretorum consilio delinquentem quemcumque carceribus, vel custodiæ mancipare, & statim Prouincialem de delicto certiorem reddere: Et si de corpore delicti; nisi in instanti caperetur informatio, eius cognitio deperiret, vel non ità clarè appareret, eadem authoritate, possint, & debeant Superiores locales, iuxtà formam inferius describendam, corpus delicti in scripta redigere, Prouinciali, vel eius Commissario consignandum.

ADDITIO.

Porrò de iure Canonico omne crimen dolum continens est crimen publicum infamans lata sententia condemnatoria, vt per *Angel. v. Crimen. q. 6.* & *Gloss. in Can. infames 3. q. 7.*

Et licet in his, quæ solent clam fieri, & suaptæ natura difficulter probari possunt, sufficiant leuiores probationes, in causis tamen criminalibus semper requiruntur duo testes omni exceptione maiores, & non inhabiles, excepta causa hæresis, etiam occultæ. Vnde in delictis occulte commissis non admittuntur domestici, nisi ad faciendum iudicium, exceptis criminibus Regularium, quæ

ab extraneis commoda probari non possunt.

Pœnarum genera.

POenæ, quibus Seraphicus Ordo noster hucusque vsus est, sunt sequentes.

Priuatio vocis actiuæ & passiuæ, seù iuris suffragiorum, quę inhabilitat tam ad ferenda, quam ad consequenda suffragia in quacunque electione. *Vallisol. c. 7.*

Priuatio actuum legitimorum, est inhabilitatio ad omnia Ordinis officia, idest, Ministeriatum, Diffinitoriatum, Custodiatum, Guardianatum, Discretatum, & ad omnia officia, quæ sùnt cum dignitate, & superioritate coniuncta: *Vallisol. vbi supra.*

Priuatio officiorum Ordinis inhabilem reddit non solum ad supradicta, sed etiam ad Confessionem, Prædicationem, Lecturam, Paternitatem, & munus Visitatoris. *Idem Vallisol. loco citato.*

Carceris pœna, est alicuius reclusio in obserato, loco, sine chorda, & caputio. Includit priuationem actuum legitimorum, ipso facto. *Idem Vallisol.*

Pœna triremium, quæ quoad Sacerdotes commutari potest in reclusionem intra Ergastulum, quod à Sanctissimæ memorię Vrbano Papa VIII. Regnante, ad aliqualem Sacerdotalis culminis honorem erectum est.

Ele-

Eiectio, seu expulsio ab Ordine, quæ discolis, & incorrigibilibus imponitur.

Pœna talionis, est qua accusans, & non probans delictum obiectum puniri debet, ac si ipse tale delictum commisisset.

Probationis caputium; seù caparonis delatio, more nouitiorum. *Ibid.*

Excommunicationis, vel suspensionis sententia. *Ibid.*

Infamiæ pœna.

Exilium.

Retrusio in monasterium etiam pro delictis non grauibus.

Applicatio singularum pœnarum singulis delictis.

QVi statutis ieiuniorum diebus, absque necessitate Superiori probata, non ieiunauerit, præceptum non solum in qualitate, vel etiam in quantitate ciborum transgrediendo, suffragiorum iure priuandus est, Prouincialis arbitratu, à quo etiam grauiùs arceri debet, prout violationis ratio suaserit,

Qui officio Diuino non interfuerit, à Guardiano secundùm consuetudinem Religionis puniri debet. Qui autem illud aliquoties non recitasse conuictus fuerit, omni suffragiorum iure triennio carere debet, & grauius etiam puniri, Prouincialis arbitratu. *Vallisol. c. 3.*

Qui sacræ Scripturæ sensum, vel verba in

profanos vſus detorſerit, eiſque in familiaribus colloquijs abuſus fuerit, voce actiua, & paſſiua triennio priuandus erit, & menſtruo carceri mancipandus. *Vallisol. c. 3. Trid. ſeſſ. 4. in decret. de editione, & vſu ſacrorum lib. Vallisol. c. 5.*

Qui ſine cauſa Confeſſionem ſacramentalem facere, & ſacram Euchariſtiam ſumere, vel Miſſam celebrare, iuxta probatam Ordinis conſuetudinem, notabiliter neglexerit, in pane, & aqua, in publico refectionis loco, ieiunare debet, Prouincialis arbitrio, vel etiam grauiùs, pro indeuotionis modo, puniri. *Idem Vallisol. loco quo ſupra.*

Qui inuenti fuerint notabiliter otioſi, ſuffragiorum iure priuentur, & grauioribus pœnis, etiam corporalibus arcendi ſunt, Prouincialium, & Superiorum localium arbitratu, pro negligentiæ modo, & contumaciæ ratione. *Vallisol. c. 7.*

Obſcœna verba coram alijs vel cum ſcandalo proferens, ſi grauiter monitus ſe non correxerit, in eum animaduertatur, pro qualitate delicti, etiam cum pœna carceris, aut grauiori, Superiorum arbitratu, quouſque reſipiſcat, vt cæteri timorem habeant. *Vallisol. c. 7.*

Qui ſine habitu, caputio, chorda, & fæmoralibus, extra infirmitatis articulum, dormire deprehenſus fuerit, humi, ſine caputio, ge-

nu-

nuflexus, in pane & aqua ieiunet; & reciduus grauius puniendus est, Prouincialis arbitratu. *Vallisol. eod. c.* 2.

Scienter aliquem infamans, sacramentaliter absolui non potest, nisi à Prouinciali, & conuictus in iudicio subire debet pœnam criminis, de quo alterum infamauit, nec nisi priùs restituta fama. *Idem Vallisol. c.* 7.

Qui in Prælatum improperij, & conuicij verba protulerit, genuflexus, in publico, debet pane, & aqua ieiunare, ac omni suffragiorum iure biennio carere; prouocans grauiter autem aliquem factis, aut verbis, pro prima vice probationis caputium deferre, pro secunda bimestri carceri mancipari, ac actiua, & passiua voce decennio priuari debet: *Vallisol. ibidem.*

Qui frater alteri, vel in Ordine. vel extrà minabitur in persona, per Mensem caputium probationis deferat. Si manum leuauerit, vel aliquid acceperit, vt percutiat, per tres Menses. Si leuiter percussit, per Annum. Si grauiter percusserit, vel quodlibet instrumentum ad grauiter percutiendum arripuerit, semestri carceri mancipandus venit: qua pœna puniendus erit, qui arma offensiua, vel portauerit, vel in Cella, aut alibi retinuerit. *Vallisol. in eodem loco.*

Qui in iudicio quidquam falsò, scienter-

que deposuerit, vel deponi fecerit, aut verum reuocauit, vel reuocari procurauit, ipso facto est excommunicatus; cuius absolutio Prouinciali est reseruata: Semestri carceri mancipandus, satisfaciat parti, & perpetuò infamis existit. *Vallisol. c.* 7.

Contumax, (id est, qui trina monitione, eodem die, congruis interuallis præmissa, inobediens perseuerat: vel qui ita pertinaciter obedire recusat, vt de discretorum consilio, carceribus mancipari mereretur) est carcerationis pœna plectendus, & consequenter actibus legitimis priuandus. *Idem Vallisol. loco citato.*

Proprietariorum pœna est, Carceratio, actuum legitimorum priuatio, necnon Ecclesiasticæ sepulturæ, si quis proprietarius moriatur, cum pœnarum augmento, vbi culpa replicata fuerit. *Vallisol. c.* 4. 6. *&* 7.

Reuelans extra Ordinem Religionis secreta, quibus fama, & candor ipsius Ordinis maculatur, incidit in excommunicationem maiorem, Generali, vel Prouinciali reseruatam, & perpetuò est priuatus actibus legitimis. *Vallisol. ibi.*

Qui libellos famosos, quomodolibet ediderit, vel publicauerit, ipso facto excommunicationis sententiam incurrit, à qua, si in Generalis, vel Prouincialis infamiam cedunt, nisi à Generali absolui non potest; vel à Prouin-

uinciali, ſi in aliorum infamiam vergant, debita ſatisfactione præmiſſa; & conuictus ſemeſtri carcere maceretur, vel amplius, Superiorum arbitratu. *Valliſol. c. 6.*

Libros imprimi faciens, vel publicans, ſine licentia Ordinarij, & Generalis ſcripta facultate, eſt eò ipſo priuatus actibus legitimis. *Valliſol. c. 9.*

In ſuſpecto conſortio deprehenſus, ſi monitus, non ſe correxit, Superior ab officio ſuſpenditur, vel priuatur: ſubditus, actibus legitimis triennio careat, vel grauioribus pœnis vterque mulctetur, Superiorum arbitratu, nimirum actuum legitimorum priuatione, probationis delatione, arctationis recluſione, exilio ab illo Conuentu, pro clariori, vel obſcuriori ſuſpicionis indicio, ſecundum Ordinis ſanctiones. *Valliſol. c. 11.*

Qui conuictus fuerit ſuſpectam domum intraſſe, actumuè carnalem ſollicitaſſe, mox ab eo loco perpetuò exulari debet, & bimeſtri carceri mancipari: negans, grauiter arctandus. *Ibid.*

Furtum committens, ſuffragiorum iure biennio eſt priuandus; Proprietariorum pœnam luere tenetur; & ſi furtum fuerit notabile, aut iteratum, vel ex ſacro loco, aut ſæcularium domibus, aut bonis, creſcente ſceleris turpitudine, creſcere etiam debet ſe veritatis di-

ſtri-

ſtrictio, Superiorum arbitrio. *Vallisol. cap. 6.*

Generalium, Prouincialium, aut ſæcularium Principum, & notabilium perſonarum, litteras, ſiue ab ipſis, ſiue ad ipſos miſſas intercipientes, aperientes, & impedientes, aut malitioſè retardantes, ipſo facto actibus legitimis deſtituendi ſunt, & huius pœnæ incapaces, probationis caputium deferant Generalium, vel Prouincialium arbitratu, quibus reſpectiuè, pœnarum condonatio reſeruatur. *Vallisol. cap. 7.*

Qui Prouinciali, Guardiano, aut Vicario rebellauerit, omni ſuffragiorum iure triennio carere debet. *Ibid.*

Apoſtatarum pœna eſt excommunicatio latæ ſententiæ, carceratio, & iuris ſuffragiorum priuatio, iuxta apoſtaſiæ maioris, vel minoris acceſſum, prout in ſtatutis Ordinis amplius continetur. *Ibid.*

Impudenter obloquentes de Eminentiſſimis, Protectore, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, dequè Reuerendiſſimis Eccleſiarum Prælatis, cum ſcandalo, carceribus ſunt mancipandi, vel grauiùs etiam, pro oblocutionis exceſſu, puniendi, Superiorum arbitratu. *Vallisol. cap. 1.*

Recipientes, vel ad profeſſionem Nouitios admittentes, Apoſtolicis Conſtitutionibus, & Ordinis Statutis non ſeruatis, officio ſtatim

pri-

priuandi, & omni ſuffragiorum iure perpetuò deſtituendi veniunt. *Valliſol. c. 2.*

A Nouitijs aliquid vel minimum recipientes, vel eis ad ſibi, vel Conuentui aliquid relinquendum ſuadentes, præter pœnas in ſacro Tridentino Concilio decretas, Superiores priuari debent officio; alij vt proprietarij publicari. *Ibid. Clem. exiui §. nos autem, de verb. ſignif. in 6.*

Camiſarium, & lineorum indumentorum, linteaminum, anaclynteriorum vſus, ſine neceſſitate, vetitus eſt ſub priuatione iuris ſuffragiorum per triennium, etiam carceris pœna, per duos Menſes, & amplius, ſi monitus ſe non correxit. *Seſſ. 25. c. 1. de regul. Valliſol. c. 2.*

Qui ſuper habitum regularem, vel (eo dimiſſo) ſæculares, vel alias quaſcumque veſtes induerit, ad recitandas comædias, vel alias tales laruatas repræſentationes, quacunque ex cauſa, vel occaſione, & quocumque in loco, eſt eò ipsò ſuſpenſus, & grauiùs, carcere, priuatione officij, vel ſuffragiorum iure à Superioribus puniendus. *Ibid.*

Equitantes, bigantes, quadrigantes ſine licentia, & neceſſitate, bimeſtri carcere macerari merentur, & ſi in hoc defectuoſi fuerint, omni ſuffragiorum iure ſexennio carere. *Valliſol. c. 3.*

Notabiliter orationi deficientes, Guardiani, officio priuandi; ſubditi, ſuffragiorum

iure

iure triennio mulctandi, ac etiam carcerandi, Superiorum arbitratu. *Vallisol. c.* 5.

Qui negotia Principum acceptauerit, egerit, procurauit, sine licentia Superioris, priuari debet officijs Ordinis. *Ibid.*

Superiores, qui charitatem circa hospites, & infirmos neglexerint, officio destituantur. Officiales ad id destinati, suffragiorum iure triennio carere debent. *Vallisol. c.* 6.

Qui confessiones sine licentia auscultauerit, vel à reseruatis absoluerit, est ipso facto excommunicatus, & ad excipiendas confessiones perpetuò inhabilis, carcerandus, & grauiùs puniendus, si in hoc crimine vitiosus repertus fuerit. *Vallisol. c.* 7.

Qui in morbum Gallicum ex delicto inciderit, declarandus est perpetuò inhabilis ad omnia officia, & suffragia Ordinis, ac etiam ad audiendas Confessiones. *Vallisol. c.* 11.

Prouincialis concedens dimissoriales litteras ordinandis Fratribus, non seruatis sacris Canonibus, & ordinis sanctionibus, suspendendus, vel etiam priuandus venit officio, Superiorum arbitrio. *Vallisol. c.* 2.

Prouincialis, & Guardiani in suis Prouincijs, & conuentibus, notabiliter, & sine legitima causa, non residentes, præter culpæ reatum, & pœnas Canonicas, quas incurrunt, officio suspendi, vel etiam priuari de-

debent, Superioris iudicio. *Vallisol. cap.* 7.

Conuictus, vel confessus in fornicationem lapsum fuisse, pro prima vice, semestri carceri mancipetur, & omnium suffragiorum iure triennio carere debet; secunda vice, carcer duplicandos, & omnibus Ordinis officijs decennio priuandus est; tertia vice, carcer longiùs protrahi, perpetuò ad Officia Ordinis inhabilis existere, vel etiam ad triremes mitti debet, Superiorum arbitratu. *Vallisol. c.* 8.

Sacrilegium committens, vel ad triremes mittendus, vel in perpetuum carcerem detrudendus. *Ibid.*

Qui de innominabili scelere confessus, vel conuictus fuerit, nudus, cum solis fœmoralibus, in cœtu Fratrum, ligatis manibus, ac recitans Psalmum: *Miserere mei Deus*, durissimè flagellari, ac leuiusculis flammis, hinc indè circumpositis quodammodo comburi, & ad perpetuos carceres irreuocabiliter damnari debet, vbi in pane, & aqua, tribus saltem in hebdomada diebus; ieiunet. Si autem in idem scelus relapsus fuerit, ad triremes perpetuò destinari. *Ibidem*.

Qui gladio, baculo, vel pugillo Fratrem, aut sæcularem percusserit, in carceris vnius anni pœnam incidit, omni suffragiorum iure, & actibus legitimis perpetuo priuari; ac per Mensem, ter in qualibet hebdomoda, coram

Fra-

Fratribus capitulariter congregatis, genuflexus comedere, ipsismet instrumentis, quibus ferire, vel percutere ausus est, ei de collo pendentibus, debet. *Vallisol. c.* 8.

Quod si mors secuta fuerit, vel atrox mutilatio ad triremes omninò condemnadus est. *Ibid.*

Qui aliquem enormiter vulnerauit, vel ei venenum dederit per se, vel per alium, hæc, vel similia delicta machinans, eisdem pœnis subiacere tenetur. *Ibid.*

Prælatum localem gladio occidens, ad triremes perpetuò condemnari; vlnerans, non secuta morte, ad eosdem mitti, Superiorum arbitrio, debet. *Vallisol. Ibid.*

Prouincialem, vel leuiter percutiens ad triremes, Generalis arbitratu, mitti; si id gladio molitus fuerit, siue secuta, siue non secuta morte, ad eosdem triremes perpetuò damnari debet. *Ibid.*

Generalem quoquo modo, vel leuissimè percutere ausus, ad triremes perpetuò, & omninò damnandus est. *Ibid.*

Falsificantes per se, vel per alium litteras, aut sigilla Prælatorum, Principum, Generalium, Prouincialium, aut notabilium personarum, sunt ipso facto excommunicati, carceri mancipandi, Generalis arbitrio atque ad omnia officia, & dignitates Ordinis perpetuò inhabilitandi. *Ibid.*

In-

Introducentes mulieres intra clauſtra ad malum finem, in pœnas à Pio V. ſancitas incidiunt, & carceribus conuenit mancipari, Superioris arbitratu, quas pœnas incurrunt, qui eaſdem in Hoſpitia Confeſſariorum Monialium quouis colore, introducunt. *Pius V. Regularium perſonarum.*

Conſpirantes aduersùs Fratrem aliquem, & maximè Superiorem, omnibus Ordinis officijs priuati ſunt, Superiorum arbitrio. *Ibid.*

Ordinis diuiſionem tentans, eſt ipſo facto excommunicatus, & carceri eſt mancipandus, Generalis arbitrio, cui & abſolutio reſeruatur. *Ibid.*

Ad ſæcularium Aduocatos, Procuratores, Iudices, & tribunalia quæcumque, prætextu iniuſtitiæ ſibi factæ, ſiue pro conſilio, ſiue pro fauore recurrens, actibus legitimis priuandus eſt, & grauiùs etiam puniendus, Superioris arbitratu. *Pius V. Et ſi Mendican.* Si verò ad locorum Ordinarios recurſum habuerit, etiam à Superioribus puniendus. Appellantes autem ad eadem tribunalia, ſunt excommunicati, & à ſolo Summo Pontifice abſoluendi, atque perpetuò priuari debent iure ſuffragiorum, omnibus ordinis officiis, & in perpetuum ad illa inhabilitari. *Greg. XIII. Quoniam noſtro paſtorali.*

Confeſſionis Sacramentalis reuelatio puniri de-

debet priuatione perpetua actuum legitimorum & facultatis audiendi Confessiones, ac carceratione, vel arctatione, Prouincialis arbitrio, *Ibid.*

Qui in grauissimam apostasiam primò inciderit, trimestri carceri mancipari, triennio integro probationis caputium deferre; quo tempore, in communitate Fratrum, singulis sextis ferijs, & disciplinam facere, & pane, & aqua, sine caputio, genuflexus ieiunare; suffragiorum iure decennio carere, in suo ordine vltimum locum tenere, vtensilia lauare, & è Conuentu nisi publicæ vtilitatis causa, nunquam egredi debet. Relapso in eandem, supradictæ pœnæ duplicantur. Tertiò reiterans, tanquam incorrigibilis expellitur ab ordine, seruata forma nuperrimi Decreti, *de eiectis & apostatis*; vel ad, triremes decennio condemnatur; qui si superuixerit, si fuerit in sacris constitutus, omnium sacrorum Ordinum executione perpetuò est suspensus. *Vallisol. c. 21 Vrban. III. in decr. de eiectis, & apost.*

Qui Generali; vel Commissario, ab eo misso ad visitandam Prouinciam rebellauerit, excommunicationis Sanctissimo reseruatæ pœnam statim incurrit, ac priuationem suffragiorum, officiorum Ordinis, & perpetuam inhabilitatem ad illa. *Vallisol. c. 7.*

Subornatores sunt excommunicatione Papali

pali ipſo facto ligati, actibuſque legitimis priuati. *Ibid.*

Alchimiæ ſtudentes, vacantes, eam voce, vel ſcripto docentes, inſtrumenta, libros, qui ad illam pertinent, retinentes, ſunt ipſo facto excommunicati, atque omni ſuffragiorum iure perpetuò priuari, & carceribus, vel arctatione, Prouincialis arbitrio, macerari debent. *ibid.*

Monetarum adulteratores, quoquo modo id faciant, ad perpetuos triremes condemnantur. In Italia verò obſeruetur Conſtitutio Apoſtolica. *Vrban. VIII. in ſup. paſtorali.*

De Summo Pontifice, Maximo Chriſti in terris Vicario, dequè illius dignitate, ac Decretis, & Conſtitutionibus, qui impudenter, vel minùs, quàm decet reuerenter obloqui auſus fuerit, trimeſtris carceris pœna, vel grauiori etiam puniendus eſt, iuxta delicti menſuram. *Vallisol. c. 2.*

Promoti per ſaltum, vel ſine litteris dimiſſorialibus, vel furtiuè: quique in non ſuſceptis Ordinibus miniſtrauerint, iuxtà pœnas Canonicas puniuntur. *ibid.*

Ingredientes, ſine cauſa legitima, clauſuram Monialium, ſunt eo ipſo excommunicati, alijſq; Canonicis pœnis plectendi, priuandi inſuper officijs, & dignitatibus, & inhabilitandi in

 per-

perpetuum, vna cum Monialibus consentientibus, *Vallis. c. 11. Tud. sess. 25. c. 5. de Regul. Greg. xiij. vbi gratia.*

Simoniaci, qui dona dederint, aut promiserint, per se, vel per alios, vt gradus, dignitates, officia, vel in sui fauorem sententiam consequantur, Canonicarum pœnarum animaduersione feriantur, atque in Constitutionem de largitione munerum incidisse, declarandi veniunt. *Vallisol. c. 7. Salmant. c. 10.*

Has pœnas enumerasse sufficiat; alias videre poterit Iudex in Statutis Generalibus Ordinis, vel ex sacris Canonibus, & probatis legibus, ac consuetudinibus, prout ratio suaserit, elicere. *ibid.*

Et licet pœnas has, per Statuta Generalia impositas, Iudex commutare, & alterare, seu moderari regulariter non possit; tamen, vt in aliquo casu, mutatis circumstantijs, & qualitatibus delictorum, cum consilio Patrum, qui ad ferendam sententiam concurrunt, poterit vel augere, vel minuere lenitatem, vel rigorem pœnarum, prout excessus, vel defectus criminis, siue scandalum, aut peccandi fragiltas, & consuetudo suaserint. *Innoc. in c. qualiter, & quando de accus. Tiraq. tract. de pœn. n. 16. Clar. q. 85. v. vlterius Menoch. de arbit. Iud. l. 1. q. 96.* Item locus persona, modus, & alia huiusmodi. *Salsedo in praxi c. 144. Couar. l. 2. variar. c. 9. n. 8.*

n.8. Sayr. in Clauireg. tract. de pœn. Alphonſ. de Caſt.l. 1.de por.leg. c. 6. Mirand. Ord. Iud. q. 28. c.7. Nullum tamen ei relinquitur arbitrium circa moderationem pœnarum, vbi delicta, provt recenſita ſunt, committi contigerit.

ADDITIO.

Cum in arbitrarijs Iudex debeat eligere mitiorem partem, pœnam arbitrariam non eſſe extendendam ad pœnam mortis tenet probabilis opinio, quæ tanquam benignior eſt amplectendo, præſertim in foro Eccleſiaſtico, & Regulari, niſi delictum ſit ita graue, attentis circumſtantijs, quod mereatur grauiſſimam pœnam degradationis, depoſitionis, vel electionis à regione, quæ correſpondet pœnæ mortis.

De arbitrio in pœnis vide tradita à *Miranda tom. 2. Ordin. iudic. q. 27. ar. 5. concl. 4. Portel. v. correctio fratrum n. 54. & ſeq. Rodriq. to. 2. q. 42. art. 5. & alios.*

Prælati Regulares non debent facile procedere ad capturam, ſeu incarcerationem alicuius Monachi, niſi plena delicti præcedat probatio aut proceſſus ſaltem informatiuus, niſi fuga delinquentis timeatur. Aliter procedentes, pęnant mortaliter, tenentur ad damnum, & incidunt in pœnam, *Cau. ſi quis ſuadente diabolo, vt per Rodriq. vbi ſup. ar. 2.*

Taxatio quatuor vnciarum panis, & totidem

aquæ pro victu quotidiano sufficit ad absolute sustentandum damnatum ad carcerem perpetuum, & ideò hæc pœna non est imputanda pro vltimo supplicio, *Arg.l.qui vlt.supplic.ff.de pæn.*

Regularibus iuste ac legitima ad carcerem perpetuum damnatis non licet à carcere fugere, etiam ante condemnationem, & fugientes tenentur redire ad illum, vt per *Sanch. lib* 7. *decal. cap.*8.*num.* 12 *& seqq.* nisi pœna capitis eis imponenda esset, aut mutilationis membri, *ibid.* Sed hæ pœnæ non solent apud Religiones delinquentibus imponi. Possunt tamen procedere quando post degradationem Regulares relaxantur Curię Sæculari.

Reclusio in Monasterio quoad Regulares potest illis infligi etiam pro delictis non grauibus, recludendo eos in suis monasterijs strictiori clausura, quàm solent habere.

Iudex Religiosum in exilium mittens; potest ex iusta causa ipsam ab exilio reuocare, nisi statuta Ordinis aliud disponant.

Prælatus, cuius culpa subditus discessit sine Sacramento pœnitentiæ subijcitur pœnæ arbitrariæ iuxta mensuram culpæ ac negligentiæ.

Generales Religionum possunt suos subditos regulares delinquentes in delictis grauibus condemnare ad triremes, & habitu priuare de consilio tamen discretorum Prouincię ex Pio V. pro ordine D. Hieronymi *in eius comp.v. condemnare* §.1.

Pœna

Pœna relegationis ad triremes non eſt imponenda Religioſis, niſi in grauiſſimis criminibus, vt per *Diaz. in pr.crim.Canon.*

De pœnis verò priuationis officiorum, inceſtus cum filiabus ſpiritualibus commiſſis, in Regulares celebrantes ſine ordine Sacerdotali, & audientes confeſſiones ſine iuriſdictione actuali, in ſacrilegium committentes cum Monialibus, in ſodomitus, & adulteros, in falſarios, in committentes crimen læſæ maieſtatis, in homicidas, in delapidantes honor Monaſterij, in reuelantes ſecretum Sacramentale, aut naturale, in chrioſos, in ludentes, in fures, in ſubornatores, & in alios criminoſos, vide *Rodriq. in comp. 99. regul. reſol.* 48.

Quam formam iuris ſeruare debeat Iudex.

QVatuor omninò ſeruare debet: Modum procedendi, Præparatoria, Sententiam, & pœnas.

Modus quadruplex eſt. Per Accuſationem, per Denunciationem, per inquiſitionem, per Exceptionem. *C. qualiter, & quando extra de accuſat. Salmant. c.* 10.

In accuſatione, requiritur accuſator. In Denunciatione, charitatiua monitio. In Inquiſitione, diffamatio. In Exceptione legitima obiectio: Sine his procedere Iudex non poteſt, aliàs proceſſus erit nullus. *Nauar. de accuſ. conſ. 5. n. 3.*

5.n.3. Tollet.l.5.c.56. Direct. inquiſ.3. p. de recuſ. quæ ſit. & ibid. Pœna, coſ. 30. & 31.

Præparatoria ſunt, Citatio teſtium, & rei; Delatio iuramenti; Conceſſio termini competentis, vel ad comparendum, vel ad probandum; Exceptiones, Defenſiones, Appellationes; quibus non ſeruatis, Iudex officio deſtitui debet; & proceſſus annullari.

Sententia debet eſſe conformis Canonibus, & Statutis Ordinis. *C. 1. de ſent. & re Iud. in 6.*

Pœna erit delicto conformis, etiamſi arbitraria; quia iuxtà menſuram delicti erit plagarum modus *Deut.* 25.

Excludi debet à noſtris iudicijs modus ordinarijs procedendi, & ille ſolùm admitti, qui ſummarius dicitur, in quo de plano, ſola rei veritate inſpecta, rimulis omnibus, & apicibus, ſeù ſolemnitatibus iuris poſtpoſitis, proceditur. *Bonifac. VIII. ad augm. c. qualiter, & quando de accuſ.*

Solemnitates iuris ſunt, Citatio die non feriata, Libelli porrectio in ſcriptis, litis conteſtatio, Teſtium multitudo, Prolixæ dilationes, Teſtium poſt publicatas atteſtationes receptio, Sententiæ ſedendo prolatio, Citationum interualla, Interlocutorie, & cætera huiuſmodi, quæ ad eſſentiam iuris non ſpectant. *Compend. priuil. v. App. Valliſol. c. 7.*

Vide

Vide Zacch. Bouer. in D. rect. for. Iud. p. 1. c. 7.

Essentialia iuris, quæ sub pœna nullitatis actuum, & priuationis officij obseruari debent, sunt. *Clem. sæpe de verb. signific.* §. *verum quia ibid.*

Primum, quòd Iudex sine accusatione, denunciatione, infamia, indicijs, exceptioneuè non procedat, vt dictum est. *ibid.*

Secundum, quòd testes tam pro reo, quàm contra reum legitimè producti, cum iuramento audiantur, & examinentur. *Salamant. c.* 10. *Vallisol. c.* 7.

Tertium, quòd reus citetur, nec absens, nisi contumax condemnetur *Bart. sup. extrau. ad reprimen.* §. *& figura.*

Quartum, quod tempus ad necessarias probationes, excusationes, & defensiones reo tribuatur. *Cla. q.* 85. *cit.* §. *non sit.*

Quintum, quod reo petenti, in sua causa consiliarium, & procuratorem, intra Ordinem tamen, nunquam autem extrà, non denegetur. *Salmant. c.* 10. *Valisol. c.* 9.

Sextum, quòd iustæ rei exceptiones, & appellationes admittantur. *ibid.*

Septimum, quòd reus non nisi per plures testes conuictus, vel confessus condemnetur.

Octauum, quòd sententia secundum allegata, & probata siue ad absolutionem, seu ad condemnationem rei, non verò secundum ze-

lum, & affectum Iudicis proferatur. *Clem. cit. S.Thom.2.2.q.68.art.1. Vallisol. cap.10. Salmant. c.10.*

ADDITIO.

Enumeratis hactenus personis, ex quibus iudicium constare dictum est, consequens est, vt iuxta propositionis ordinem, & de causis, ex quibus iudicium quoque consistere visum est, dispiciamus. Est itaque causa, cuius vi effectus sequitur, cuius genera quatuor ab Aristotele ponuntur. Efficiens, materialis, formalis, & finalis, efficiens, quæ motum præstat, atque operam iudicij exercendi, est Iudex præsidens, actor patens, & reus defendens, *l.inter litigantes ff. de iudic.* Materialis, vt pote subiectum, ex quo iudicium primum generatur, est negotium, seu factum ipsum, agentis & rei controuersiam apud eum, qui iurisdictioni præest, continens, *l.iuris gentium §.1.ff. de patr. l. si ex plagis §. in clino ff. ad leg. Aquil.* Formalis habitu quodam iudicium, hoc est causa discussionem vestiens, est modus, seu ordo ipse procedendi, qui consistit ex legitima citatione, libelli apte concepti oblatione: litis contestatione, sententiæ congrua prolatione, & alijs solemnitatibus substantialibus iudiciorum. Finalis cuius gratia iudicium suscipitur, est per sententiam ius dicentis, iusta victoria

l.in

l. in ratione 1. §. *Imperator, ff. ad leg. falcid. De quibus Bossius, Clarus, & Farinacius in suis praxibus criminalibus.*

Accusatio, siue actor.

ACcusatio, est criminis apud Iudicem, vindicationis causa, ob bonum publicum, delatio.

Accusator dicitur, qui per testes idoneos, ad probationem legitimam, coram Prælato se obligat. Quique legibus accusare non prohibetur.

Et licet ad iuris apices regulares non teneantur, recenseanturque inter illos multa, quæ accusatoris personam ab accusando repellunt: tamen, vt iudicio nostro tutior sternatur via, nonnulla ex illis apponimus, vt quis inhabilis sit ad accusandum, cognoscatur.

Primùm enim ab accusando reijciuntur, infames, tam iuris quam facti. *C. alieni* 2. *q.* 1. *c. constitut.* 2. *q.* 5. Excommunicati, Calumniatores, & Conspiratores, Inimici, nisi suam prosequantur iniuriam; Accusati de eodem crimine. *C. in Sancta* 2. *q.* 7. *c. nullus* 3. *q.* 4. *c. illi, qui, & seqq.* 6. *q.* 1. *c. certum* 24. *q.* 3. *C. similiter* 3. *q.* 5. *c. omnem* 3. *q.* 5. *c. cum dilectus de accus. c. accusatus* 3. *q.* 5. *& seqq. cum opporteat de accusat. c. neganda* 3. *q.* 11. Laici sæculares, & Mulieres, nisi suam nitem prosequantur iniuriam.

c. de ca-

c. de cætero de testib. L. qui accusare ff. de accusat. c. prohibetur 2. q. 1. Socij criminis, nisi agatur de criminibus exceptis, vt Hæresi, Maleficio, Sortilegio, Sodomia, furto famoso, Crimine lesæ Maiestatis, Proditione, Simonia, in his enim casibus omnes accusare possunt, etiam inhabiles *L. fin. c. de accusat. Nau. l. 5. cons. 3. n. 2. & cons. 5. de accusat.*

Deinde nullus, sub talionis pœna, accusare potest de crimine, quod per testes idoneos probare non valet. *Vallisol. c. 10.*

Accusatum alias, & correctum, siue apud Capitulum, scienter accusans, non audiendus, sed talionis pœna plectendns est. *ibid. Salmant. c. 10.*

Cui pœnæ subiacet accusans aliàs accusatum de ijs, quæ tanquam falsa iam reiecta fuerunt, nisi ad nouas probationes se obligauerit; in quibus deficiens eam pœnam subeat, quæ reo deberetur, si legitimè probasset. *Vallisol. c. 7. Gloss. fin. in fin. de accusat.*

Nullius accusatio racipienda est, nisi priùs iuret, se malo zelo ad accusandum non moueri, & ad probandum se obliget; sub pœna talionis. Quod si ex in aduertentia, vel ignorantia Iudicis non fiat, declarari debet quemlibet accusatorem ad pœnam talionis obligari: *Alexand. ibid. colum. 3. Folier. in pract. crim. fol. 50. Salamant. c. 10.*

Accu-

Accuſatio de crimine in genere, & non expreſſo accuſatoris nomine, nullo modo recipienda eſt, ſed ea ſolùm, qua delictum in numero, cum loci, perſonarum, & temporis circumſtantijs offertur, vt poſſit reus ſe tueri, & actor, ſi non probauerit, pœnam talionis ſubire. *Abb. in c. licet de probat.*

Accuſans de pluribus criminibus, niſi expreſsè obliget ſe ad probandum omnia, ſi vnum, aut alterum de obiectis probauerit, à talionis pœna liber exiſtet. *C. cum Eccleſia Sutrina de cauſis poſſ. & prop.*

Actore non probante, reus abſque alia iuſtificatione, abſolutus cenſeatur. *Fanciſ. Viuius deciſ. reg. Neapol. 360. & alij apud Bouerium c. 18.*

Accuſator ſemiplenè probans delictum oppoſitum, per vnum teſtem omni exceptione maiorem, vel infamiam, vel id ſe audiſſe à viris fide dignis, talionis pœnam euadit, niſi reus plenè ſuam innocentiam probaret; quia tunc minori aliqua, & arbitraria pęna actor plectendus eſſet, *Gloſſ. in c. 2. extra de calumn. & alij; c. qui non probauerit 2. q. 3.*

Accuſans ſcienter aliquem de falsò, calumniatoris pœnam incurrrit.

Qui alium accuſauit, & eius accuſatio recepta fuit, iuxtà formam traditam; à proſequenda acccuſatione ſine Superioris conſenſu recedere

dere non poteſt; Niſi propriam iniuriam proſequatur; tunc enim licitum ei erit ſuo iuri cedere. *L. fur. ff. de his, qui notantur infamia Gloſſ. in c. 1. de colluſ. deteg. l. 1. c. ad Turpilianum l. ſi quis ff. de his, qui.*

Accuſationes contra Prælatos, ac inſignes perſonas, quales ſunt Patres Ordinis, & Prouinciarum, Generales, Lectores; ac clariſſimi Prædicatores, non ſunt recipiendæ, niſi à perſonis de quorum zelo non ambigatur, quarumquè vita omninò laudabilis exiſtimetur; vt grauiſſimè ſacri Canones decreuerunt. *C. ſi qui ſunt, & c. quærend. 2. q. 7. S. Tho. 22. q. 68. art. 1. ad 2.*

Receptam ſemel accuſationem, niſi ex conſenſu actoris vel ſuperioris auctoritate, Iudex abolere non poteſt, & tunc minimè cùm delatio, ac punitio criminis, ad euidens religionis emolumentum vergere dignoſcatur. *Sot. l. 5. de iuſtit. q. 1. art. 1. Clar. q. 74. v. Quæro ergo.*

Legittimo accuſatore comparente, non poteſt iudex accuſationem reſpuere: ſed tenetur illam acceptare, & prout de iure procedere.

In vna accuſatione, ſiue libello non poſſunt plures accuſari, niſi plures ad idem delictum committendum concurrerint. De pluribus autem delictis, ſiue ex eodem, ſiue ex diuerſis factis reſultent, idem accuſari poteſt. *Leo Zab: in ſua prax. c. 8. n. 5. & alij.*

ADDI-

ADDITIO.

Accuſatio tunc eſt iuſta, & neceſſario, ſi fiat loco, & tempore opportuno, zeloque iuſtitiæ, ac boni communis, non verò prætextu propriæ vindictæ, debetque neceſſario proponi in ſcriptis, *cap. accuſatorum*, *cap. quiſquis 2. q. 8. l. ſicut ff. de accuſ.* & in delictis grauibus, non vero in leuibus ex *l. leuia ff. de accuſ.*

Quare Prælati regulares in grauibus, quæ ſine infamia delinquentis non poſſunt caſtigari abſque accuſatore, & ſubſtantiali ordine iuris, & iudicij, cui non renunciant Religioſis, minime poſſunt, vt per *Mirand. to. 1. ord. iudic. q. 13. ar. 1.*

Caſus, in quibus poteſt procedi contra reum ſine accuſatore, enumerat *Rodriq. reſol. 31. & Mirand. ſupra*, vbi plura.

Pœna talionis plectitur in iure accuſator deficiens in probatione, *cap. calumniator*, *cap. qui non probauerit 2. q. 2. l. mulier ff. de Senat. Conſ. Turpil.* Et licet hæc pœna hodie non ſit in vſu, niſi pro teſtibus falſis in cauſa criminali, apud Regulares tamen calumniator arbitrio Iudicis puniendus eſt, conſiderata qualitate calumniæ, calumniatoris, & calumniati, & penſato nocumento proueniente paci, & tranquillitati Religionis *Miranda* plures refertus, *C. 10. q. 13. ar. 9.*

Præ-

Prælati Regulares, nulla præcedunt accusatione, vel infamia, non possunt licite suos subditos punire de crimine occulto propter tres, aut quatuor testes de re testificantes, vt per *Salzed. in prax. crim. c. 6. n. 4.*

Quando, ac quomodo accusatores regulares nihil probantes puniri debeant tanquam calumniatores vide *Mirand. l. tom. 1. q. 12. ar. 7. concl. 4.* Item quando negantur palinodiam decantare, vide *Rodriq. d. resol. 41. ar. 12.*

Calumniatores contra Prælatos, & superiores grauiter puniendi sunt, etiam pœna talionis, quæ in casibus grauibus, vbi personæ spectatissimæ falso infamantur, admitti debet, nisi excusentur, quod fuerint incitati ab aliquo bonæ famæ viro, zelum boni communis ostendente, cui credere tenebantur, non tamen ab aliqua pœna arbitraria excusantur, *Clar. in pract. q. 62. & 81. num. 3.*

Pro inchoatione processus per viam accusationis notandum est, quod Iudex regularis accusatoris, & accusati personas debet attente perpendere, & considerare iuxta *Can. si qui sunt. 2. q. 7.* cuius verba notari, & assidue legi debent à Iudicibus Ecclesiasticis, præcipue Regularibus in admittendis, & audiendis accusatoribus.

Quod maxime obseruandum est quando subditus proprium Prælatum accusat, in quo casu non solum falsæ, sed etiam malignæ crimi-

natio-

nationi occasio præcludi debet, *cap. qualiter, & quando 2. de accusat.* Quare accusationem considerare Iudex ipse debet, an sit iusta, vel iniusta, an admittenda, nec ne, *Oldrad. & Bald. in l. cum. Clericis C. de Episc. & Cler.* Facile namque est quemquam infamare, at famam restituere non item.

Iudex tandem antequam in actis Notarius accusatim describat, vel postea, talionis pœnam protestari accusatori debet, nisi delictum probauerit, ab ipso incurrendam. Quo annuente processum incipere, ac prosequi poterit, delato itidem illi iuramento prius, quod non animo calumniandi accusationem porrigat. *Clem. sæpe de verb. signif.* §. 1. Vide *Ghisler. de Iudic. Regul. cap. 16. per tot. & Rodriq. in tract. de ordin. iudic. cap. 5. & 6.*

Denunciatio.

EVangelica, seu fraterna respicit emendationem fratris, actum charitatis, & bonum delinquentis, vt scilicet resipiscat: Iudicialis. *D. Thom. 22. q. 33. & 68. 69. & alij.* verò respicit punitionem, actum iustitiæ, bonum priuatum, aut communitatis, vt malus puniatur in aliorum exemplum. *Salmant. c. 10.* Illa accedit ad Superiorem, tanquam ad patrem, ista tanqua ad Iudicem. *Matth. 18. si te non audierit.*

Hinc

Hinc nullus fraternè denunciare debet, nisi Euangelica correctione præmissa, excepto casu, quo iudicialis correctio magis pro futura crederetur, & eo minùs, si fratrem, remotis etiam labendi occasionibus, viderit emendatum; iam enim lucratus est fratrem, si is eum secreto corripientem audierit. *D.Thom sup.c.licet,heli, de Simon.*

In Iudiciali autem denunciatione, si delicta sint publica, & exceptuata, correptio charitatiua non est necessaria. Priuata delicta dicuntur, quæ priuatam denunciantis, vel propriam delinquentis pernicem concernunt, vt Gula, Superbia, Ira, &c.

Publica verò, quæ in publicum Religionis detrimentum vergunt; vt Crimen læsa Maiestatis vel diuinæ, vel humanæ, Hæreses, Blasphemiæ, Sortilegia, Profanationes sacrorum, Conspiratio in Generalem, qui est Princeps Religionis, & in Prouinciales eorumque Commissarios, ac Superiores locales, eorumque Vulnerationes, percussiones, Homicidia, Subornationes in electionibus, Simoniȩ, peccatum nefandum, Fornicationes Adulteria, dummodo periculum sit, hæc tria vltima publicari posse, secùs inter publica, & perniciosa numerari non debent. In quo etiam fragilitas, & peccandi libido oblata, vel captata occasio, seu malitia consideranda sunt. In priuatis item

deli-

delictis, licet regulariter charitatiua correptio præcædere debeat, tamen quando emendationis ſpes non affulget, nec tunc erit premittenda. *Vide Bouer. in praxi à c. 9. ad* 15.

Inhabilis ad accuſandum, eſt etiam inhabilis ad denunciandum iudicialiter.

Denuncians iudicialiter, tenetur tempus locum, crimen annotare, ac teſtes nominare, quos deinde Iudex ex officio examinare debet, ſi denunciatorem accuſare rationabile iudicauerit:

Si facta demum denunciatione, denunciator inſiſtit apud Iudicem, eumque ſtimulat ad procedendum, & puniendum; quia tunc perſonam actoris ſub titulo denunciatoris abſcondit, tenetur Iudex illum cogere; vt ſe denunciationi ſubſcribat, & ad probandum, tanquam ſubdolus accuſator; obligetur. *Clar. q.* 5. *v. nunquid in fine*.

Et licet purus denunciator talionis pœnæ non ſubiaceat, quia non eſt accuſator, ſed ſolum viam aperit Iudici ad inquirendum, tamen ſi falſum denunciauerit, pœna extraordinaria puniri debet: *cap. placuit* 6. *quæſt.* 2. *cap. qualiter, & quando* 1. *de accuſat. Nauar. l.* 1. *conſ.* 11. *num.* 4. *de officio Iudicis. cap. delect. Simonia. l. diuus l. ab accuſ. ff. de Turpill.*

Aduersùs Prælatos, & magni nominis viros, ab infimæ plebis hominibus denunciationes nullo pacto recipi debent; ſed contra ipſos, vt

plurimum per accuſationes procedendum eſt. *Rodrig. tom. 2. q. 6. a 8. c. repellantur de accuſat. c. de inquiſit. extr. de accuſat. Rodrig. tom. 2. q. 6. art. 10. cap. in omni negocio de teſtibus & communis DD.*

Per litteras miſſiuas ſine nomine, nullus Iudex moueatur ad procedendum, inquirendumque. Aliàs proceſſus erit nullus.

Canonicè denuncians tanquam teſtis examinari poteſt; non qui iudicialiter.

ADDITIO.

In denunciationem iudiciali quoad peccatum commiſſum, & iam emendatum illi tantum tenetur denunciare, cui ex officio competit, qualis eſt Fiſcalis, ad quem tanquam ad partem Reipublicæ id ſpectat, *c. nouit. de iudic.*

Non facilè moueatur Iudex ad inquiſitionem faciendum, niſi denuncias ſpectatæ ſit probabilitatis. Quare Prælati circa hoc nec facile fidem adhibeant, neque omnino incredulos ſe gerant, ſic ita mutè procedant, vt penſatis conditione & qualitate denunciantis, & denunciati, teſtium veritate, ſeu teſtimonio, delicti tempore, & qualitate, alijſque circumſtantijs, deſurnant quid agendum ſit, quod eorum diſcretioni ac prudentiæ relinquitur. Et aduertant quod denunciatores, ſeù delatores ſolent plerunque ex odio, aut commodo mo-

moueri magis ad calumniandum, quam virtutis amore, aut religionis zelo, maximè si sunt subditi contra Prælatum, quibus omninò non est fides adhibenda, vt per *Speculat. de denunc.* §. 1. *&* *de deposit.* §. 6. *&* *Mirand. tom.* 1. *ordin. iudic. quæst.* 11. *art.* 8. *concl.* 5. *&* *quæst.* 13. *art.* 2. *concl.* 1. §. *Sed an hæc&* , latè, *q.* 12. *art.* 7. vbi tradit qua pęna puniri debeat deficiens in probatione, & quando, referens, *Concl.* 3. isto casus in quibus non præsumitur quis calumniator, etiam si obiecta non probet. *Consul. Iul. Clar. lib.* 5. *sent.* §. *fin. quæst.* 7. *n.* 12. *&* *q.* 62. *&* 81.

Litteræ infamatoriæ, seù delatoriæ, incerto autore, scriptæ nullius sunt valoris nec quoad occupationem, cum per eas non constet de persona accusatoris, nec quoad inquisitionem, quia infamiam nullo modo inducunt, nec expressorũ Signorum vim habẽt, quod requiritur, vt possit inquiri, nec quoad denunciationẽ, quæ si Euangelica sit, præuiam monitionem exigit, de qua hìc non constat. Si autem iudicialis, certum debet habere Autorem, cui Iudex possit fidem adhibere, & ad inquisitionem procedere ex eius testimonio, vt per *Panorm. in cap. Inquisitionem* §. *tertiæ extr. de accusat.* Ad quod facit decretum Adriani Papæ relatum, *in Can.* 1. 5. *quæst.* 1, & quod tradit *Mirand. loc. cit. quæst.* 7. *art.* 8. *concl.* 1, *&* 2. *&* *tom.* 2. *ord. iudic. in pract. q.* 3. *art.* 1. *concl.* 4.

Corpus delicti.

DElictum vel est permanens post factum, vt vulnus, fractura; vel transiens, iniuriæ, blasphemiæ, fornicatio.

Corpus delicti est actualis delicti inspectio, si est facti permanentis; vel probatio, quòd tale delictum commissum fuerit, si transeuntis.

Ante quamcunque informationem tenetur Iudex inquirere de corpore delicti; & facere constare, quòd delictum commissimum fuerit: processus enim, in quo priùs de corpore delicti præcipuè facti permanentis non constat, omninò est nullus: & si ex ipso constitutus esset reus, etiamsi confessus fuisset, nihil illi nocere potest confessio. *L. 1. §. item illud ff. ad Syllanum. Marsil. con. 12. & 14. Mascardus de probat. §. postquam num.* 48.

Corpus delicti permanentis constat, cùm Iudex cadauer, vulnus, incendium, &c. visitat coram testibus, & scribi mandat repertum esse tale delictum, secundùm formulam suo loco assignandam.

Corpus delicti transeuntis, cùm videri non possit sufficit constare per indicia, & coniecturas, quæ probent commissum esse delictum; Si enim proceditur ad istantiam partis, satis est, si Iudex examinet testes, capiendo informationes contra reum, quæ vnico contextu pro-

probent delictum esse commissum, & à tali delinquente. Debet tamen Iudex non inquirere contra reum, nisi priùs constet, commissum esse delictum: Etiamsi testes deponant ex se, tale delictum à tali persona commissum esse. *Clarus quæst.* 4. *Boss. tit. de examine reorum. num.* 6.

In causa veneni, vel lethalis vulneris, vel deflorationis virginis, in quibus Fratres periti non sunt, ad constandum de corpore delicti, adhibeat Iudex, Medicos, Chirurgos, & peritos in arte; *Idem tit. de delict. num.* 14. ex quorum iurata depositione constare faciat qualitates corporis delicti, si tamen in illis locis talium copia fuerit, & describi faciat omnia reperta circa cadauer, quantitatem vulneris, ligamenta, &c. examinando saltem duos testes super repertis, & visis. *Foller. in praxi fol.* 15. *num.* 4. Et si occisus repertus fuerit, cuius nomen, patria, cognomen nesciantur, describantur per accidentia extrinseca, & apparentia staturæ, coloris vestium, &c. adnotentur vulnera, & ipsorum forma, & qualitates: nimirum si erant mortalia, vel leuia, & in qua parte corporis.

Vulneratum interroget de Authore, causa, tempore, credibilitate, præsumptione eius, qui eum vulnerauit, de socijs, de armis diligenter, & omnia cum iuramento deposita in

scriptis appare faciat. *Bolognin. cons.* 5. *colum.* 2. *Ignat. in l. Caius ff. ad Sillam.* Quia, contra quem vulneratus nominat, procedi potest ad inquirendum, & nolentem reuelare Authorem cogat Prælatus præceptis, & carcere, vel diligenti custodia, prout vulnerum qualitas permittet. *Arg. tex. in l. cum legeretur ff. de legat.* 1. *vbi Aretin.*

Nominatus autem à vulnerato si sit suspectus de fuga, poterit ad custodiam ante informationes detrudi in carcerem.

Querelatus, & confessus delicta transeuntis facti, condemnari potest, etiamsi de illius corpore non constet; quia hæc aliàs probari non possunt. Secùs dicendum est de delicto permanente, in quo nihil operatur confessio rei, si de corpore delicti formiter non constiterit.

Ex qua regula excipitur casus occisi, cuius corpus non reperiretur, sed apparent aliqua signa effusi sanguinis. Si his accederet rei confessio, condemnari poterit. *Leo Zambell. cap* 9. *fin.*

ADDITIO.

Regula est, quod non sufficiat, quod constet hominem fuisse occisum, vel aliud aliquod delictum fuisse commissum, sed, vt possit Auctor puniri, debet constare, quod ex dolo, & scelere patratum fuerit, *ex vulg. l.* 1. §. *Item illud,*

illud, *ff. ad Syllan.* vbi Doctores omnes. In dubio verò præsumitur, quod naturali morbo decesserit, vt per *Moscatell. in pract. de prob. delict. in proem. n. 57. & seqq.*

Qui dolus in delictis à natura prohibitas absque alia extrinseca probatione præsumitur, vt per *Guazzin. defens. 4. cap. 2. num. 2.* vbi referuntur casus, in quibus per coniecturas, & præsumptiones, ac per indicia probatur corpus delicti.

Neque solum constare debet de delicto, sed etiam de identitate rei, super qua asseritur fuisse commissum delictum, *Mascard. de prob. concl. 497. num. 5. & seq.* Et licet alias identitas rei præsumatur, tamen non procedit quando ex identitate præsumitur delictum, quia tunc identitas est probanda, & non præsumitur.

Immo non solum constare debet de delicto, sed etiam de eius qualitatibus, & circumstantis, vt per *Clar. quæst. 4. num. 2.* Et si cadauer fuerit sepultum, debet exhumari iussu iudicij, *Marant. in tit. de inquis. num. 18.* Id autem quomodo fieri debeat vide *Caual. de tract. reg. p. 1. num. 185. & num. 190. & 196.*

In delictis quoque, in quibus non solent remanere vestigia, & sunt facti transeuntis, debet probari corpus delicti per aliquas coniecturas, & indicia, vt per *Farinac. quæst. 2. num. 3.* contra *Clarum quæst. 55.* Prout in omnibus de-

lictis occultis, & difficilis probationis corpus illorum probatur per coniecturas, & præsumptiones, *Farinac. d. quæst. 2. num. 12.* In alijs verò criminibus, in quibus post factum remanent vestigia ad probandum corpus delicti indicia, & coniecturæ non sufficiunt, sed de eo constare debet per ocularem inspectionem, vel per testes; *Clar. quæst. 4. & Farinac. d. quæst. 2. num. 6.*

In crimine verò hæresis, cum sola voluntate committatur, poterit quis damnari, etiam quod non constet aliter de delicto, *Albertin. de agnoscend. assert. cath. quæst. 25. num. 1. seqq. in 1. dub.* Idemque dicendum est in crimine laimorum, & similium, vt per *Guaz. loc. cit. n. 19.* secus autem si fateantur vnum, vel plures infantes suis maleficijs occidisse, *Farin. d. quæst. 2. num. 26.*

In delictis autem, in quibus per eorum perfecta cognitione requiritur peritia hominum, vt in pecunia adulterina, annona corrupta, veneficio, & similibus requiruntur periti in arte, nec sufficiunt testes non periti, etiamsi reus fatentur delictum.

An autem corpus delicti suppleatur per confessionem delinquentis, an iustificetur per famam, quomodo venenum alicui propinatur esse, probetur; quomodo constare debeat de corpore delicti in crimine stupri, quomodo in cri-

crimine furti, in delatione armorum, in crimine falsi, quando probetur quem fuisse mortuum ex vulnere sibi illato, vel ex mala cura, quænam vulnera dicantur mortalia, vel non mortalia; quibus peritis ac medicis in hac materia standum sit, vt probetur corpus delicti; quomodo probetur corpus delicti in assassinio, quomodo constare debeat de tractatu, & id genus alia vide apud *Bossium*, apud *Clarum*, *&* *Farinac. locis allegatis*, *&* *apud Guazzin. d. defens. 4. cap. 2. & seqq.*

Vide plene de hac re *Zuffium de criminal. proces. legitimat. quæst. 9. cum seqq.*

Inquisitio:

INquisitio, à qua Iudex ex officio crimina inquirit, vel est generalis, vel specialis, vel mixta. *Hostiensis l. 4. tit. de inquis.* §. 1.

Generalis respicit omnia delicta, & omnes omnino personas, spectatque ad Generales, Prouinciales, & eorum Commissarios, ac Visitatores ad vniuersitatem causarum destinatos. *Felin. in rubric. de accusat.*

Specialis instituitur contra speciales personas de certis criminibus.

Mixta, vel est specialis quoad delicta, & generalis quoad personas; vt cum scitur crimen, ignoratur Author: vel est generalis quoad delicta, & specialis quoad personas; vt cum

Fra-

Fratres talis conuentus infamati sunt de transgressionibus regulæ, eæ autem nesciuntur.

In generali inquisitione Iudex à nullo iuramentum exquirere debet. Admoneat tamen subditos, & per sanctam obedientiam præcipiat, vt dicant, quæ Dei gloriam, & Religionis candorem concernunt, dummodo occulta non sint. *C. Roman. de censibus in §. sanè.*

Ideò, nè nè de speciali persona, vel delicto occulto in Inquisitione generali perquirat, omninò cauere debet quod, si fecerit, vltra mortalem culpam: quam committit, officio destituendus est, & Subditus, quibusuis præceptis adactus, respondere non tenetur, vt potè non iuridicè interrogatus, *Vallisol. cap. 7. Aretin. cap. 2. Ghisler. cap. 16.* ac tandem Inquisitio specialis, quæ super huiuscemodi diffamationem fortè institueretur, nulla est eò ipso. Ab hac tamen restrictione Prouinciales excluduntur, ad quos sindicandos destinantur Visitatorts, vnde illis integrum erit, de Prouincialium regimine in genere, & in specie inquirere nominatim, etiam nulla infamia præcedente: non tamen ad illorum vitam, & mores descendendo, quod etiam de Guardianis, fieri debet. *Vallis. c. 7. C. Inquisit. de accusat. iuxtà gloss. Nauar. in cap. inter verba 11. quæst. 13. Coroll. 61. num. 947.*

Poterunt etiam Visitatores Prouinciarum,

de

de suo prædecessore immediato, generaliter inquirere, vt vel hac ratione, in suo munere cautiores incedant.

Occultum autem in iure nominatur, quod, licèt duobus, vel tribus testibus notum sit de illo, tamen nulla existit infamia.

Quòd si de delicto, aliàs occulto per duos, vel tres testes aliquis fuerit conuictus, is non publicè: sed coram ijsdem testibus secretò puniendus est, nisi atrox delictum esset, cuius correctio, cæteris transiret in exemplum. *Vallisol. cap. 7.*

Et si principalis ipse in Inquisitione generali, vel alio quocumque modo, antequam infamia notatus sit, vel ab accusatore præuentus, suum crimen Iudici fateatur, publicè puniri non potest, etiamsi postmodùm accusatus esset; sed illi coram Diffinitoribus, vel probatis aliquibus Patribus, salutaris pœnitentia imponi debet, sumpta tamen in scriptis ipsius depositione, ne relabendi occasionem, ex impunitate, arripiat. *idem cap. 7. Salmant. cap. 7.*

In generali Inquisitione, etiam inhabiles, & exceptuati admittuntur.

Si vnus, aut alter subditus occultum delictum aperiat imprudens, & ex inquisitione generali, nulla contra reum resultet infamia; Iudex, contra ipsum procedere non potest, nisi

ip-

ipſum paternè, & ſecreto admonendo.

Nulla in generali Inquiſitione infamia requiritur. *Trid. ſeſſ.* 8. *cap.* 10.

Quod in illa ad Prælatum defertur, tanquam ad Patrem, in ſpecialem Inquiſitionem deduci non poſſit; ſed ſolùm paternè corripi, etiam ſi multi id detulerint; dummodò patrem, non Iudicem interpellarint, tunc enim eſſet ſimul actor, & Iudex; niſi ex infamia, vt Iudex procedat ad formandum proceſſum.

Articuli, ſuper quos Inquiſitio generalis, ſeù Viſitatio inſtituenda erit ſunt illi, qui in ſtatutis generalibus deſcribuntur, quos Viſitator deſcriptos habere debet, & circa primum, & ſecundùm, & deinceps inquire. *Vallisol.c.*8.

Scripto, ſoli ipſi Viſitatores, maximè in Viſitatione paterna, nullo alio præſente, &c. Subditorum dicta recipiant, præcipuè ea, quæ graues, & vlteriores culpas oſtendunt, vt ex ipſo poſtea indicia, pro ſpecialibus inquiſitionibus, elicere poſſint.

Viſitationes autem huiuſmodi, vltra ſex Menſes conſeruare non debent Viſitatores, nec tenentur; quòd etiam in Statutis Ordinis ſeruari mandatur in omnibus proceſſibus, ſeù confeſſionibus Fratrum, & actis iudicialibus; itaque ſemeſtri elapſo, numerando à concluſione cauſæ, cauſis omnibus iam agitatis, & per finalem ſententiam vltimò terminatis, imponi-

ponitur perpetuum silentium. *Salmant. c.* 10. *Congr. Gener. Cism. Rom.* 1603.

Ad retinendam verò delinquentium memoriam, & ad remouenda ex Archiuijs Prouinciarum, odiorum, & simultatum semina, quæ in spectione processum oriri facilè possent, poterunt, ac debeant eorumdem delinquentium nomina, causæ, liberationes, vel condemnationes in libro Prouinciæ notari, cum sententijs per extensum, manu Secretarij Prouinciæ exaratis, ac etiam ipsæ originales sententiæ, Prouincialis, vel Visitatoris, aut Commissarij, & Diffinitorum subscriptione, sigillique Prouinciæ impressione munitæ fideliter, & ex integro in ijsdem Archiuijs asseruari. *Vallisol. c.* 12.

Tenentur omnes, sub culpa violatæ obedientiæ, & pœnis arbitrarijs delicta notabilia, quæ sciuerint, iuxtà superiores regulas, Prælatis visitantibus reuelare, etiam si Fratris crimen anteà secretò correxerint, eo vel maximè, si per obedientiæ præceptum adacti fuerint; renuentes autem, aut aliter dogmatizantes, in pœnas Statuorum generalium incidisse certum est. *Vallisol. c.* 10.

Si quis autem in Visitatione Fratrum defectus non manifestauerit, sed malitiosè, & callidè eos in aliud tempus, cuicumque Ordinis Prælato manifestandos, aut litteras contra quem-

quempiam seruauerit, & postea in iudicio, seù visitatione deduxerit, produxerituè, audiri non debet, sed eò ipso actibus legitimis perpetuò priuari, & infamis declarari. *Idem Vallisol. cap. 7.*

Specialis Inquisitio, quæ ex generali deducitur, nisi infamia præcesserit, per duos saltem testes legitimos, initio processus probata, nullo modo fieri potest, & acta aliter facta nulla sunt. Nisi reus præsens de huiusmodi probatione non excipiat. Exceptis sequentibus casibus. *C. qualiter, & quando 2. c. cum oporteat. cap. inquis. de accusat. c. licet heli de Simon. c. Deus omnipotens. 2. q. 1. & comm. DD.*

Primò, si sint in delicta exceptuata, vt læsæ Maiestatis diuinæ, vel humanæ, Homicidij personæ eminentis, Subornatio in electionibus, Simonia, Sodomia, Sacrilegium in Monacho, &c. *Rodrig. tom. 2. quæst. 5. art. 6. Nauar. & alij in cap. qualiter, & quando, cit. Nauar. in Rubric. de iudic. num. 86. Lessius de iust. & iure l. 2. cap. 26. dub. 15. & alij.*

Secundò, si crimen in iudicio committitur, vt si testis falsum deponit, actor calumniosè agit.

Tertiò, si delictum committatur notoriè coram Iudice ac testibus; tunc enim potest delinquens oretenùs incontinenti examinari, & condemnari, & hoc incontinenti durat per tres dies.

Quar-

Quartò, si habeatur confessio iudicialis, facta cum iuramento, siue sit coram Iudice competente: siue non: siue facta ex professio, siue incidenter: siue sit delicti circumstantia, siue aliud distinctum. Ac etiamsi in iudicio constet Iudici per depositiones testium, (etiãsi incidenter) commissum esse crimen: tunc illa notitia, quæ induit rationem ficti accusatoris, infamiam supplet, & aperit viam Iudici ad inquisitionem specialem; in alio processu formando, si delictum sit à principali distinctum. Tandem si quis confessus sit crimen extraiudicialiter coram multis, & hæc iactatio per duos testes contestes probetur. *B. Io. à Capistrano in cap. tua nos de cohab. clericorum Nau. sup. & alij cap. at si clerici de iudicijs. Zambell. in regul. cap. 6. num. 18. Aretin. in praxi cap. 15. Incisa tract. 3. cap. 9. Bouer. in direct. cap. 6. Innoc. in cap. bona. 1. extra de elect. Nau. in manuali cap. 18. num. 38. & alij contra Sotum. S. Thoma. & alij apud Boer. sup. c. 6.*

Quintò, si delictum sit ita euidens, & notorium, quòd nulla valeat tergiuersatione celari, vtpotè, si fiat coram Conuentu, vel maiori parte illius, etiamsi accidat aliquando, euidens esse delictum, & ignorari autorem. Tunc enim siue famæ probatione potest contra authorem inquiri; non tamen poterit condemnari, nisi duos saltem testes de criminis patratione deponant.

Sex-

Sextò, si euidentia adsunt indicia de patrato delicto, & illa congruenter probata sint, vt si factum sit furtum iam notorium, fur autem ignoretur, inueniantur tamen aliqua apud Fratrem, quæ furtum indicent, poterit Iudex sine fama ad inquisitionem contra talem furem deuenire. Item si de commisso crimine adsit in communitate, vel eius maiori parte vehemens suspicio contra aliquem, potest Iudex contra illum specialiter inquirere.

In his omnibus casibus sine præcedenti infamia procedi potest. Scut etiam, dum per accusationem, denunciationem, vel exceptionem proceditur.

Iuramentum exhibeat Iudex testibus, dum specialiter inquirit, secùs acta sunt nulla. Sacerdotibus quidem tacto pectore, reliquis verò tactis sacris Scripturis, vt motis est. *C. tuis. c. nuper de test. & l. iurand. C. eodem tit.*

In hac speciali inquisitione, ac etiam in omnibus alijs actibus, ad contentiosum forum spectantibus, (paterno foro excepto) Iudex Secretarium, seù Scribam peritum, & fidelem sibi eligere debet, qui omnia causæ merita in scripta redigat, quem Notarium ex indulto Apostolico creet, ab eoque fidelitatis iuramentum excipiat, cui in ipso processu monumentum appareat, vt vel hac ratione legitimus sit processus. Assumere enim duos Asses-

so-

ſores ad teſtium, & rei depoſitiones recipiendas, nec Religioni honorificum, nec cauſis vt plurimum vtile euadit, in quibus ſilentium maximè commendatur. Niſi hanc aſſiſtentiam in repetitione teſtium, in tortura, in ratificatione poſt torturam, vel in aliquo notabili cauſæ actu Iudex expedire cognouerit.

Ad hæc, ad ſpecialem inquiſitionem ex officio deſcendi non poteſt; niſi conſtito priùs de corpore delicti, iuxta formam inferiùs aſſignandam. *Valliſol. cap.* 10. *L.* 1. *ff. ad Syllan.* §. *item aliud, & communiter omnes.*

ADDITIO.

Poſtquam Iudici legitime conſiſterit delictum commiſsum fuiſſe ſtatim debet ſuper ipſo delicto inquirere, vt quam primum ſcire poſſit quis illud commiſerit.

In quibus autem caſibus per inquiſitionem procedi poſſit, quot ſint caſus de iure communi, in quibus poſſit ex officio procedi, & huiuſmodi alia vide apud *Clarum, Boſſium & Farinacium*, negantem quæ maximè ad Regulares ſpectant, has ſubiungimus.

Quilibet igitur prҿlatus poteſt, imò, & tenetur inquirere de ſuis ſubditis, ſed non debet committere, niſi peritis ac bene inſtructis inquiſitionẽ de delicto Religioſi, quæ fieri debet per teſtes ſæculares, caſu, quo iſti poſſint, teſtes

esse. Nam causæ Regularium caute & sub sigillo sancti debent agi, nisi crimen sit publicum. Tunc enim palam esse corripiendos monet Apostolus, quod iudicio Prælati relinquitur, si ei expedire indebitur iuxta *Tridentinum Concilium. sess. 24. cap. 8. de ref.*

Ad inquisitionem generalem faciendam non requiritur, quod præcedat infamia, nec quod adsit denunciator, vel accusator, sed iussu Prælati vocentur fratres singillatim ad visitandum, ipse verò non admittat denunciationem, nisi firmatam & descriptam à denunciante, imo & qui nihil visitat, seu denunciat, debet dictum suo nomine firmare.

Aduertant Prælati, quod nullo modo admittant passim chartulas, quas Religiosi clausulo contra suos Superiores offerunt. Id enim reprobatur, *in cap. Inquisitionis de accus.* Nisi adsit aliqua legitima causa, vt ad inquisitionem criminis seruato iuris ordine deueniant. De quo vidi *Mirand. tom. 1. ord. iudic. quæst. 6. art. 4. concl. 3. & 4.* vbi tradit, quod in generali inquisitione non est de occultis inquirendum, & *art. 5.* agit de iuramento sumendo à testibus, & *art. 6.* tradit testes in generali inquisitione, si in speciali reproducantur, & cum iuramento probant contra eum in particulari inquisitione, & de schedulis clausulum missis agit, *q. 7. art. 8.*

Non

Non licet de aliquo particulari inquirere in generali inquiſitione, niſi ille infamatus exiſtat de aliquo crimine commiſſu; *d.cap. Inquiſitionis, & cap.qualiter & quando de accuſat.*

Quænam infamia requiratur ad particularem inquiſitionem, & quænam ſi differentia inter famam & clamoroſam inſinuationem, de qua *in d.cap. qualiter & quando*, & an infamia iuridice ſit probanda vide *Mirand. d. quæſt.* 7. *art.* 1. *&* 3. & an ſufficiant indicia ad id faciendum *art.* 4.

Quando crimen eſt contra Rempublicam, poteſt Iudex procedere per viam inquiſitionis, etiam contra de eo non infamatum, & probato delicto, poteſt eum publice punire, Quænam autem ſint crimina contra Rempublicam vide apud *Sotum de tegendo ſecreto membr.2. quæſt.4. concl. 3. & quæſt. 6. concl. 3. caſ. 6.* Hinc fornicatio apud Regulares cenſentur vergere in damnum publicum totius Religionis ob infamiam & ſcandalum quod inde prouenit. Idem dicendum de eo, qui noſter exit foras, vel fœminas in monaſterium introducit. Idemque de Minorita, qui pecunias contractando cum dedecore Religionis ludit cum ſæcularibus. Id enim vergit in damnum aliorum Religioſorum de quibus ſimile ſuſpicabitur. Sed vtrumque caſum limitat, *Rodriq. reſol. 39. num. 6.* quando peccatum eſt publicum & notorium ſecula-

ribus, & ſcandalum eſt magnum, nec ſperatur emendatio fratris per correctionem fra ternam.

Prælatis procedere non licet contra Religioſos per viam inquiſitionis in crimine, quod commiſiſſe dubitatur donec de delicto conſtet, & de eo infamati ſint iuxta, *cap. Inquiſitionis & cap. qualiter & quando de accuſ.* Quare maxime aduertere debent, ne de tali Religioſo non infamato vllum verbum faciant, aut poſt viſitationem Fratres, indicatos de aliquo, ad alios Conuentus tranſmittant. Quod pro oppidis paruis pręſertim aduertendum eſt.

Exceptio.

HIc eſt vltimus modus procedendi, & poteſt bifariam iniri, nimirum Ciuiliter, & Criminaliter. *Salmant. c.* 10.

Ciuilis exceptio eſt, dum repellitur Iudex, teſtis, ac electus, vel eligendus contra quos adducuntur inhabilitates, & excluſiones, & nil aliud intenditur, niſi ipſorum repulſio à recenſitis muneribus, nulla autem ipſorum punitio.

Hinc quæcumque talis exceptio, ſi probat, puta quia Iudex, Teſtis, eſt inimicus, infamis, &c. tunc repellantur, à iudicio, & à Teſtimonio; nulla tamen illis, nec ordinariam, nec extraordinaria pœna imponitur, parimodo nec Excipiens talionis pœna plectendus eſt, ſi

exci-

excipiendo non probat; sed sub iudicio, & testimonio talium remaneat. Præterea sine Exceptore præsente, & excipiente, nullo modo Iudex potest processum exceptiuum incipere. Præcipuè vbi de electione, & electo ageretur. *Speculator. 3. p. tit. de except. num. 3.*

Si quis excipit contra electum, & exceptionem non probat, pœna arbitraria puniri debet. Si contra eligendum, mitiori pœna mulctandus est, vt falsis criminationibus aditus occludatur. *C. super his de accusat. Speculator supra Clar. l. 5. §. fin. q. 19. Villag. lib. 3. tract. de exception.*

Criminalis exceptio non solùm intendit excludere, sed puniri exclusos de obiectis criminibus, & probatis; & tunc naturam accusationis induit. Vnde exceptor deficiens puniri debet. *Clar. supra v. Criminaliter autem.*

Si ciuilis sit exceptio, in eodem processu terminanda est; si criminalis, in alio.

Contra eligendum in ipso electionis die exceptio non debet admitti, nisi tam in promptu esset probatio, vt breuissimo tempore expediri posset exceptio.

Criminalis verò nullo modo audienda sed suis dilationibus agitari debet, vt exceptor probare, & reus se tueri valeat.

ADDITIO.

De exceptione quoad actionem ciuilem nihil ad rem nostram. Quod vero ad actionem criminalem, tunc agitur via exceptionis, quando quis excipiendo, puta contra testes, petit illis tanquam falsis, nullam fidem adhiberi, prætereaque eos de falso puniri. Et hæ quidem casu ita excipiens dicitur assumere partes accusatoris, & perinde proceditur contra ipsos testes ac si fuissent accusati, seu querelati de falso, & potest contra eos ferri sententia condemnatoria criminalis, & iudicium ipsum, quamuis à principio fuerit ciuile, efficitur criminale, & in eo proceditur in omnibus, & per omnia ad instar criminalium iudiciorum.

Hinc infertur, quod sicut in iudicijs criminalibus, in quibus vsque ab initio proceditur per accusationem, vel inquisitionem, requiritur, quod in ipsa accusatione, vel inquisitione exprimatur dies, & annus, & locus commissi delicti; pariter etiam eadem sunt exprimenda, quando proponitur crimen per viam huiusmodi criminaliter exceptionis, vt per *Clar. q. 12. vers. Adde quod*.

Item sicut in iudicijs criminalibus non potest regulariter procurator interuenire quando cœptum est agi via accusationis, vel inquisitionis, ita nec etiam quando agitur hac via exceptio-

ceptionis criminaliter intentate, vt per eundem *Clar.q. 32.verſ.Tu ſcis*.

Denique ea omnia, quę ſeruantur in iudicio accuſationis, ſeruanda ſunt in hoc iudicio exceptionis criminalis, quia talis exceptio, quæ tendit ad puniendum, acquiparatur accuſationi.

Non eſt autem hoc in loco ommittendum, quod alio etiam modo deducitur crimen in iudicio abſque accuſatione, vel exceptione, quando ſcilicet pars, ſeu teſtis incidenter confitetur ſe aliquod delictum perpatraſſe. Quo caſu talis confeſſio incidenter facta non nocet confitenti quod ad hoc, vt poſſit ex ea puniri. Operatur tamen, vt ex ea aperiatur via iudici ad inquirendum ſuper ipſo crimine confeſſo abſque vlla partis querela. Et eo caſu debet Iudex inchoare nouum proceſſum ſuper illa confeſſione, & dare ſuas defenſiones reo, aliaque facere, quæ in proceſſibus criminalibus requiruntur, vt per *Bartolum, Boſſium, Afflictum, & Foller. quos ſequitur Clar. lib. 5. §. fin. q. 19. n. 4. apud quos de hac relate*.

Indicia.

INdicia ſunt maleficiorum ſigna, ex quibus Iudex contra delinquentes ad inquirendum mouetur. *C. ſtudijs de præſumptionibus. Angel. de malefic. v. fama publica n. 9.*

Hæc vel leuia ſunt, vel grauia, vel grauiſ-

ſima; licet Iudicis prudentiæ horum diſcrimina vt plurimùm relinquantur, attamen, vt illius iudicium in re tam controuerſa, minùs, quam fieri poteſt, à ſemita veritatis aberret, per ſequentes propoſitiones indiciorum materiam explicamus. *Bald.l.ſeruos C.de teſtib.Idem de Indic. num.399. Clar.q. 21.v. ſed pone, & q. 45.v.final.*

Indicia leuia ſunt. Dictum teſtis inhabilis; niſi per torturam inhabilitatis maculam abſtergat; tunc enim non indicium, ſed teſtimonium reputabitur. *DD.ſup. allegat.*

Dictum ſocij criminis; qua tunc non eſt teſtis, ſed denunciator, niſi tortura confirmetur; quia tunc facit indicium graue, & vehemens. Conſuetudo delinquendi in eodem crimine, bis, teruè, ſecundum regulam legis: Semel malus, &c.niſi per triennium probetur cum laude vixiſſe. Phiſionomia mala, Rubor, Pallor, Timor, Tremor, Inconſtantia, quæ ſolent ſæpè eſſe fallacia indicia. Inimicitia non capitalis nimis leuis eſt, ſi grauis, & capitalis fuerit, etiam ad capturam rei ſufficit. Fama, ſi originem trahat à viris probis, & honeſtis, eſt indicium ad ſpecialem inquiſitionem. Etſi ſtatim ex delicto emerſerit à perſonis fide dignis, ſufficit etiam ad torturam. Hæc omnia, & ſimilia dicuntur indicia leuia, quia ſolùm ſufficiunt ad aperiendam viam Iudici, vt

ſpe-

ſpecialiter inquirere poſſit, non tamen conſtituere reum, eo minùs torquere, niſi alijs indicijs adiuuentur, tranſeantque in grauis indicij naturam. *Farin. q. 41. n. 17. De regul. iuris in 6. c. ſemel malus. Bald. de Indic. num. 175. Clar. q. 21. v. Inimicitia. Bart. conſ. 161. Bald. in c. 1. de pace vi firmam. Fel. in c. veniens 1. de teſt. & alij.*

Indicia grauia ſunt Confeſſio extraiudicialis *Clar. q. 21. v. confeſſio extraiudiciaris. Farin. q. 33. num.* 16. vel facta ſine vi, metuuè coram Iudice incompetente. Scriptura manu rei facta, vt literæ amatoriæ *Farinac. q. 51. num.* 74. Minæ delictum præcedentes, à viro improbo prodeuntes, ſecùs ſi à probo, alioque excandeſcente: tunc enim ad inquirendum ſolum ſufficit. *Couar. lib. 2. variar. c. 21. Inciſa tract. 8. de indicijs.* Sequeſtratio ſolius cum ſola, in loco ſecreto, & ſuſpecto, obſcuro, vel obſeratis foribus, vel nocturno tempore. Exclamatio puellæ, vel pueri, vel offenſi cum fuga, vel tremore, vel pallore delinquentis. Variatio, Vacillatio, Mendacium Rei non ſtupidi, nec obliuioſi circa delicti ſubſtantiam, non tamen circumſtantias. *Pariſ. de ſyndicatu v. tortura Carrer. in pract. n. 119. Farin. q. 52. nu. 20. & q. 66. nu.* 100. *Inciſa tract. 8. de indicijs Boſſius de iudicijs num.* 49. Fuga Rei poſt delictum; & ante incœptam informationem, vel etiam poſt, iun-
cta

cta fama, vel cum fractione carcerum, nisi indebitè detineretur, probat delictum. *Farin. q.48.num.25.30.Boss. decis. 215. Gomez.c.9. delict.n.*11. Inuentio rei furatæ apud aliquem, nisi probet, vnde habuerit, vel sit bonæ famæ, & rempublicè teneat. Vel rerum, quæ inuentæ essent loco delicti, vt liber, pallium, gladius, corona, &c. nisi doceat, vnde eas habuerit. *Farin.q.59.num.*74. Confessio facta in tormentis, & retractata in ratificatione. Hæc omnia indicia, quæ præsumptiones etiam dicuntur, sufficiunt ad inquirendum, & ad constituendum reum, & ad illum torquendum, si negauerit. *Paris.de syndic. c.6.n.*1.

Indicia grauissima, quæquè violenta dicuntur, orta ex maximis, & euidentibus coniecturis mouent mentem Iudicis ad certitudinem quandam moralem, quod reus tale delictum commiserit, nedum sufficiunt ad inquirendum, & constituendum, sed etiam ad condemnandum, Vt si quis nudus cum nuda in eodem lecto deprehendatur, fornicatio præsumitur. *Gloss.in c.si quis vxorem* 32. *q.*1. *c.ex litteris de præsumpt. vbi DD.* Si quis stricto ense, & sanguine consperso exeat de domo, vnicam ianuam habente in qua sit occisus, tanquam homicida condemnari potest. Nisi aliqua defensione delictum minuat, quia pœna extraordinaria puniri poterit, exceptis atrocissimis,

quæ

quæ pœna ordinaria debent puniri. *Bart.l.fur. est manifestus ff.de furtis. Bolognin.in l.luan.cun-cti c.de probation. Farin.q. 52. num. 54.*

Omnia indicia, cuiuſcunque generis ſint, nulla reputantur, niſi quodlibet ipſorum, per duos ſaltem teſtes conteſtes integros probata ſint. *Clar.q. 22. Farin.q.37. Marſil. in pract.§. diligententer.*

Licet Iudici indicia inter ſe copulare, quia indicia ad inuicem ſe iuuant. Vnde licet vnum indicium leue ad torturam non ſufficiat, iun-ctum cum alio ſufficit; vt dictum vulnerati, & conſuetudo delinquendi in eodem genere, fa-ciunt vnum indicium ad torturam. *Incif. tract. 8.de indicijs c.6.nu.6.Bertus in praxi tit.11. c.6. Ambroſ. l.4. c. 1. nu.20.*

Item ex dictis alia indicia elicere, illaque leuia, vel grauia declarare, prout loci, perſo-næ, gradus, conditionis, ætatis, & aliarum moralium circumſtantiarum ratio ſuaſerit. Non tamen ad libitum, ſed iuris arbitrio conſenta-nea. *Panorm.in c. cum in contempl. de regul. iu-ris. Bart.in l.c.fin.ff. de quæſtion.*

Sint præterea indicia in ſua claſſe luce meri-diana clariora, certa, non dubia; non æquiuoca, concludentia, & delictum inferentia, itàvt ſo-la rei confeſſio deeſſe videatur. Secùs acta erunt nulla, & Iudex ad famæ reſtitutionem, & ad omnia damna tenebitur.

ADDI-

ADDITIO.

Constito ne delicto solent Iudices recipere informationes, siue iudicia contra delinquentem. Conueniens igitur est, vt de ipsis iudicijs præter superius adducta disseramus.

Iudices ad indicia assumendum duobus modis procedunt. Vno quando non est certus delinquens, procedunt inquirendo generaliter. Altero quando est certus delinquens, procedunt inquirendo, siue assumendo indicia specialiter contra eum.

In hac vero indiciorum materia non potest dari certa doctrina, sed totum relinquitur arbitrio Iudicis, qui secundam qualitatem personæ, delicti, ac demonstrationum, siue suspicionum, indicabit indicium esse sufficiens, vel non.

Gradus autem indiciorum tres sunt, leuia, grauia, grauissima. Leuia sufficiunt ad capturam, non tamen, vt statim debeat reus examinari super delicto ita, vt eius nomen accipiatur inter reos, sed vt tollatur ei facultas fugiendi. sufficiunt etiam ad inquirendum, id est ad assumendas ex officio informationes contra aliquem de delicto, non tamen ad illi transmittendam inquisitionem, vel citationem. Etsi huiusmodi indicia non sunt valde vrgentia, putat Clarus appellari posse suspiciones, si vero

magis

magis vrgeant dici posse præsumptiones, siue argumenta.

Grauia sufficiunt ad transmittendam inquisitionem reo absenti, vel si sit captus ad examinandum eum super delicto tanquam reum, & etiam ad torturam. Quod idem Clarus putat in hac materia appellari proprie posse indicium, quod scilicet sit plusquam simplex præsumptio, & minus quam semiplena probatio.

Grauissima verò sufficiant etiam ad condemnationem. Et hæc procul dubio debeat esse non modo plusquam semiplena probatio, sed etiam quasi plena probatio.

Ad inquirendum igitur, id est ad assumendum informationes super delicto sufficiunt leuia indicia. Sufficit enim aliqua probabilis suspiciò, propter quam Iudex rationabiliter credat delictum ab eo commissum fuisse, contra quem inquirere intendit. Ponunt exemplum in dicto, seu assertione morientis. Item in graui inimicitia, ac fama, & hæc eadem sufficiunt etiam ad capturam arbitrio Iudicis, considerata facti, & personarum qualitate.

Ad formandam vero, seu transmittendam inquisitionem contra aliquem, id est ad eum citandum pro delicto, de quo imputatur, necesse est, vt præcedant legitima indicia; alio quia inquisitio non præcedente diffamatione, & non sumptis informationibus super ea; est nulla.

nulla. Sed quænam ſint iſta legitima indicia, Doctores in ſpecie non exprimunt. Et quidem ſecundum aliquos non debent Iudices procedere ad tranſmiſſionem alicuius inquiſitionis, niſi delictum eſſet contra reum taliter probatum, quod ſuper eo poſſit etiam torqueri, & ſi vſus contrarium obtinuit. Quare attenta generali conſuetudine, vel potius corruptela poterit fieri conclusio, quod ex vehementi ſuſpicione, quæ contra reum ex probabilibus argumentis reſultet, poterit contra eum formari inquiſitio, licet talia indicium non ſint talia, vel taliter probata, quod ſuper eis poſſet reus torqueri.

Et quæ dicta ſunt in propoſito formandæ inquiſitionis intelligitur etiam, vt procedant in examine, ſine interrogationibus, quæ fiunt reo præſenti. Nunquam enim reo preſenti leguntur capitula, neque inquiſitio ſed examinatur reus ſuper delicto.

Vbi verò indicia ad formandam inquiſitionem videntur Iudici debilia, Iudex iubet reum detineri. Nam ad capturam ſufficit quæcumque informatio. Et ſucceſſiue vbi reus non inuenitur fit de hoc relatio apud acta, quo caſu dicitur conſtare de eius fuga, quæ iuncta cum alijs præexiſtentibus indicijs ſufficit ad tranſmittendum reo inquiſitionem.

Ad torturam etiam quæ indicia ſufficiant

non poteſt dari certa doctrina, ſed pariter relinquitur arbitrio Iudicis. Aliqua exempla refert *Clarus q.21.* ſufficit autem minus quam ſemiplena probatio iuxta *Gloſ. in l. comprobatio ff. de probat.*

Ad condemnandum verò grauiſſima indicia requiruntur, & vt aiunt indubitata, quorum exemplum ponit idem *Clarus d. q. 21. verſ. ſi aliquis,* & de hac re opiniones Doctorum refert *q. 20. n. 6. & n. 7.* adducit caſus aliques in quibus etiam de iure communi expræſumptionibus poteſt quis ad mortem condemnari, vt in aſſaſſinio, in crimine læſe maieſtatis, hæreſis, ſimoniæ. Quando verò præſumptio eſt poſita à lege; tunc poteſt ex ea ſequi condemnatio capitalis.

Vide triginta octo indicia apud *Carer. in pract. crim.* & de illis plene *Boſſium de indic. ante torturam.*

Quid indicium, quid argumentum, præſumptio, ſuſpicio, coniecturæ, fictio, qualiter probetur indicium, & quotuplex vide *Carer. loc. cit.* vbi etiam habetur quomodo debeat probari indicium proximum maleficio, & quomodo remotum. Quænam ſint indicia ſufficientia ad torturam vide *Campeg. tr. de teſtib. reg. 395. & Menochium de arb. lib. 2. ſent. 3. caſ. 270.* vbi etiam de eorum diuiſione, & quando per torturam purgata cenſeantur. Omnia

remit-

remittuntur arbitrio Iudicis *Caſ.* 273. Vide etiam *Farinac. q.* 36. *& Souſam in aphoriſm. Inquiſ. cap.* 25. *lib.* 2. vbi quid ſit indicium, quotuplex, quid præſumptio, eius diuiſio, ac differentia, iuris & de iure, hominis, leuis, grauis, violenta, quid argumentum, adminiculum, ſuſpicio, & coniectura, an & quando ſufficiant ad torturam, quid in crimine hæreſis, de indicijs quoad ſocium criminis, vbi *n.* 24. caſus, in quibus cum ſocij criminis teſtimonio datur tortura, & huiuſmodi alia breuiter, & accurate.

Fama, Infamia, Clamoroſa inſinuatio.

SPecialem his titulum deſtinamus, quia de eis inter indicia, accuratior ratio haberi debet.

Fama, eſt communis opinio, voce manifeſtata, ex ſuſpicione proueniens; ſi circa malum, eſt Infamia, quæ ſi ad aures Superioris ſæpiùs deferatur, dicitur Clamoroſa inſinuatio. *Bart. l. de minor. ff. de quæſt.*

Hæc fama, ſeù infamia, quæ viam inquiſitioni pandit, nulla eſt, ſi à viris probis, honeſtis, non maleuolis ortum non habet. *C. qualiter, & quando de accuſat.*

Indè in principio proceſſus conſtare debet, ſaltem per duos teſtes conteſtes, quòd aliquis ſit infamatus de delicto, ijque cum iuramento teſta-

testari debent, se id audiuisse communiter in Conuentu, & expressè interrogari, à quibus audierint, quos si non nominant, nulla est famæ probatio. *Clarus quæst.6. & alij DD. communiter.*

Duabus probationibus oppositis de fama, bona malæ præualet, sicuti etiam, si per triennium honestè vixisse probauerit, malam famam in contrarium extinguet. *Boss. in pract. tit. de facien. defens. num. 8. Clar. quæst. 5.*

Clamorosa insinuatio non est necessaria, nisi quando procedendum est contra Prælatum, Conuentum, & grauissam aliquam personam. Contra alios sola infamia sufficit. *Ghisler. de Iudic. regul. cap. 16. Farinac. quæst. 9. num. 1. DD. in cap. qualiter, & quando extr. de accusat. Aretin. pract. c. 16.C. quoniam contra extr. de prob. Mascard. in l. de Min. §. penult. num. 104. Zambell. in regul. crimin. c. 4. num. 15.*

Non erit legitimus processus, nisi in illius initio probata sit fama, non solum delicti; sed etiam delinquentis, eo casu, quo specialiter contra aliquem inquiratur, nisi reus, vt alibi dictum est, id sciens, de nullitate non exceperit.

Testes deponentes de fama, tenentur dicere, de causa scientiæ famæ, saltem grossiori modo declarantes quid sit fama, alias depositio non subsistit.

ADDITIO.

Dictum eſt de indicijs in genere, nunc in ſpecie de aliquibus indicijs dicendum eſt. Fama ſola, quæ fit contra aliquem quod maleficium commiſerit, eſt ſufficiens indicium ad inquirendum contra eum, non autem eſt ſufficiens indicium abſque alijs adminiculis ad torturam, vt per *Clar. lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 21. vbi hanc opinionem tutiorem & veriorem credit. Fama enim in criminalibus nequidem probat ſemiplene ex communi.

Et licet minus quam ſemiplena probatio videntur ſufficere ad torquendum, nihilominus cum fama ſit indiciorum valde remotum à delicto, ſit etiam indicium valde fallax, tutius eſt, ſi nullo alio adminiculo concurrente reus tormentis non ſubijaciatur.

Quomodo autem fama probetur tradit. *Clar. quæſt. 6. verſ. Illud tamen.* Sciendum tamen, quod iſta procedunt in ſola fama, quæ ſit contra aliquem in ſpecie de eo delicto, de quo agitur, ſed ſi eſſet mala fama in genere, quia ſcilicet ille eſſet homo diffamatus de alijs delictis, & ſic malæ vocis, conditionis, & famæ, tunc ex qualibet leui ſuſpicione attingente delictum, de quo agitur, ſolet reus tormentis ſubijci, modo illa fama ſit in eodem genere delicti; nam ſemel malus ſemper præſumitur

tur malus in eodem genere mali, *cap. ſemel.* cum vbi notatis *de regiſtr. in 6.*

Si vero delicta eſſent diſſimilia, non oriretur contra eum ex ea fama aliquod indicium. Nam ad hoc, vt mala fama noceat reo, debet eſſe in eodem genere mali.

Quod ſi talis ita diffamatos probaret quod per triennium proximum bene vixiſſet, & fuiſſet bonæ vocis, conuerſationis & famæ, illa mala fama contra eum probata, nihil ei noceret, ſed cenſeretur in totum purgata.

Vnus teſtis deponenens de maleficio facit indicium contra reum quoad inquirendum, id eſt quoad aſſumendas ſpecialiter contra reum informationes ſuper delicto, etiamſi ipſe teſtis vnicus alias ſit inhabilis, & minus idoneus.

Ad hoc tamen vt teſtis faciat legitimum indicium, quod appellatur indicium iuris, requiritur, quod ſit integer & omni exceptione maior, id talis, vt contra eum nulla poſſit opponi exceptio. Et huiuſmodi teſtis ſufficit etiã ad torturam.

Dictum ſocij criminis facit indicium contra eum, qui pro ſocio nominatur.

Regulariter verò delinquens non poteſt interrogari de ſocij, præterquam in nonnullis criminibus, in quibus propter eorum immanitatem permiſſum eſt, vt interrogetur. Quæ autem dicantur crimina excepta, vide apud

Gloss. in l.fin. C.de accusat. de quo *Clar. d.q.21. num.4. & seqq.* vbi late de socio criminis.

An assertio vulnerati faciat indicium contra vulnerantem, quid autem de fuga delinquentis, quid de inimicitia, quæ viget inter offensum, & eum, qui est de delicto suspectus, quid de confessione extraiudiciali, an scilicet faciat contra confitentem sufficiens indicium ad torturam, quid de confessione facta coram Iudice incompetente, quid de minis præcedentibus delictum, quid de pace, seu transactione facta per aliquem cum offenso, quid de mendacio, seù variatione, inconstantia, & titubatione rei, quid de re furata reperta penes aliquem, an talis inuentio faciat contra eum indicium ad torturam, & de huiusmodi alijs vide *Bossium*, *Clarum d. quæst.* 21. per totam ibique Additiones, & *Farinacium*, & late, & *Guazzinum in tract. ad defensam passim*.

Quod vero ad infamiam, illa est læsæ dignitatis status, moribus ac legibus improbatus. Diuiditur in eam, quæ est iuris, & in eam, quæ est facti.

Infamia iuris est illa, qua quis dicitur infamis à iure. Est duplex. Iuris ciuilis, & Iuris Canonici. Iuris ciuilis aut incurritur per sententiam deffinitiuam Iudicis, aut ipso facto secundum quod iura disponunt.

Infamia iuris Canonici incurritur in omnibus

bus casibus, in quibus infamia iuris ciuilis incurritur, & generaliter ex omni peccato mortali, in quo quis impœnitens persistit.

Infamia facti prouenit ex communi hominum locutione, surgitque ex verisimilibus coniecturis à tota, vel maiori parte populi, aut communitatis. Si tamen totius, aut maioris partis locutio non sit, dicitur rumor.

Infamia iuris repellit à dignitatibus habitis, facti verò ab acquirendis, nisi aliter exprimatur in sententia.

Infamia duobus testibus sufficienter probatur, si sint idonei, quamuis singulares dummodo in eadem specie infamiæ conueniant; minus idonei duo non sufficiunt.

Testes deponentes de infamia, etiam non interrogati, rationem suæ depositionis reddere debent, alias non probant.

Testes super infamia debent nominare authores, à quibus audierunt, ac dicere quod audierunt à maiori parte hominum, vel viciniæ.

Sufficienter probant infamiam testes, qui dicunt scire, quia viderunt eius familiaritatem, & conuersationem ab omnibus, vel à maiori parte vitari.

Testes dicentes se illum reputare infamem, & ita audiuisse ab omnibus illum cognoscentibus, non probant infamiam.

Non probant etiam teſtes, niſi deponant de loco, vbi infamia vrget.

Nec item probant, ſi dicant extare vocem apud populum, aut ſi non exprimant factum, ex quo infamia oritur.

Si aliqui teſtes deponant ſuper publica voce & fama, & alij interrogati an de hoc aliquid ſciant, vel dici audierint, & reſpondeant nihil ſcire, vel nihil dici audiuiſſe, iſti vltimi reprobant primos, dummodo vltimi teſtes probabiliter ſcire, aut audire debuerint.

Infamia ſi orta ſit à fide dignis, facit indicium ad inquirendum.

Infamia etiam vehemens, & adminiculata in criminibus, non facit ſemiplenam probationem.

In crimine hæreſis infamia grauis ac vehemens, quæ non habet contra ſe aliquam contrariam præſumptionem, ortunque habet ex probabilibus, & veriſimilibus cauſis, ad purgationem canonicam ſufficiens eſt.

Sola infamia regulariter non facit indicium ad torturam, & ſi quis cum ſola fama torqueatur: ac confiteatur, confeſſio etiam ratificata non valet.

Infamia orta à maleuolis, vel ab infamibus, & vilibus perſonis non ſufficit ad canonicam purgationem, niſi aut addantur veriſimiles coniecturæ, aut ſcandalum productum ſit in populo.

Te-

Testes.

QVoniam munus testium publicum est, & ex ipsorum depositionibus, totum iudicij robur dependet, vnde iudiciorum, & probationum fortitudo dimanat, ideò de testibus subiugendum est. *Gloss. in rubrica extr. de test. & in l. si quando Barth. C. de testib. l. 3. ff. eodem. Clar. §. fin. q. 6. & 24. v. sciendum est.*

A testimonio ferendo contra reum, excluduntur omnes, qui accusare non possunt, nisi criminis immanitas, difficilisque probatio aliud suadeant, in quibus etiam casibus exceptis testifiari non possunt ij, qui iure naturali, vel diuino à testificando excluduntur, vt sunt Hæretici, Apostatæ, in fide suspecti, Publici criminosi, Falsi testes, Conspiratores, Calumniatores, Infames, Inimici etiam non capitales, etiam reconciliati, Inimicorum consanguinei vsque ad quartum gradum: Eorundem nimium Familiares, Fautores, Procuratores, Aduocati, Accusatores, Furiosi, Suspecti, idest, qui in omni exceptione maiores non sunt, Excommunicati, nisi priùs absoluantur. Ad defensam autem admitti possunt testes inhabiles; quorum probationes iudicis arbitrio remittuntur. *Clar. q. 24. v. item scias speculat. 3. p. tit. de inquisit. §. 1. n. 27. Farinac. q. 62. n. 90.*

n. 90. l. 1. §. præterea ff. de sicarijs. c. semel malus de reg. iur. in 6.

Testis falsus est, qui iuratus veritatem negat, vel occultat, vel essentialia tacet: qui in alium sensum dicta interpretatur, qui depositiones mutilat, qui dubium pro certo affirmat. Qui si in vno essentiali, vel in facto principali falsus deprehendatur, in omnibus, vt falsus, habendus est: secùs si in extrinsecis, falsus autem conuinci poterit, vel ex suis dictis, suaque depositione, vel ex alijs testibus. Quod si vnus ex duobus affirmaret, alter autem negaret, neutri credendum erit, & neuter de facto condemnari poterit, falsum verò deponens ad defensam, pœna extraordinaria puniri debet.

Testis varius est, qui in eodem iudicio, circa factum principale, & substantialia contraria deponit, & variationis causam non adfert, huius testimonium nullum declaratum est, *Clar. quæst. 53. Farinac. quæst. 57. Arg. cap. eum Eccles. de caus. process. Alex. cons. 70.* si contraria in diuersis iudicijs deposuerit, etiam, vt falsus, & periurus puniendus est. Si in secundo examine reuocauit primum, secundo standum erit, dummodò id antè triduum fecit, vt subornationi aditus præcludatur. Si dicta varia concordari possunt, à Iudice concordentur. Si in primo dicat, Credo: in secundo assertiue deponat, secundum præualet,

si in

si in primo dicat, se nihil scire, in secundo de facto deponat, non audiatur, si extra iudicium negauit, in iudicio affirmauit, credendum est secundo, nisi in primo, cum iuramento negasset, quia tunc, vt periurus, puniri debet; tanquam positus inter duo iuramenta contraria: *Couar. variar. l.2. c.13. n.8. Clar. quæst. 53. Alexand. de præsump. reg. 2. præsump. 29. Cæsar. de Grass. decis. 21. Gloss. de tutela C. in integrum restit. Clar. sup. Clar. sup. Farinac. quæst. 66. nu. 329.* Reuocanti extra iudicium, etiamsi in mortis articulo, quod in iudicio cum iuramento deposuerat, non creditur, sed iuratæ depositioni statur, nisi in articulo mortis etiã cum iuramento dictum retractauerit, *Boss. tit. de opposit. contra testes num. 3. Barth. in l. si quis graui ff. ad Syllan. Clar. q. 25. Far. sup.* Quia non est præsumendum velle Religiosum cum tali periurio ex hac vita discedere, Vniuersaliter testi vario non creditur, nisi variationis maculam in tormentis absterserit.

Testes in essentialibus discordantes, si adducti pro reo, pares fuerint adductis, contra reum, illi præualent. Si alios numero, vel dignitate excesserint, ijs credatur, nisi pij, prudentisque Iudicis præsumptio aliud suadeat. Excedentibus his numero, illis dignitate, dignioribus credendum est. *Stat. Salmant. cap. 10. Abb. cap. bonæ de elect. cap. cum p. de accus.*

Arg.

Arg. eum sunt. de reg. iur. in6. Grass. decis.69. num. 4. Farinac.quæst.65. cap. in nostr. de testib.

Vacillans, in dicto testis est, qui dictum reuocat, vel reuocatum affirmat, dicendo ita est, imò ita, ibi erant, sed non ibi, hinc eos transeuntes vidi imo illinc; huius depositio, nulla est; nisi tortura firmitatem vacillationi contulerit. Semel autem reuocans dictum in examine, vel seipsum declarans, vacillare non perhibetur. *C. si testes 4. quæst. 2. c. cum Ecclesia de causa poss. Farinac. quæst. 66. nu.48. Foller. v. test. diligenter, cap. 8. num. 47.*

Testis, qui in dubio deponit, per forsan, mihi videtur, non bene recordor, &c. nihil probat, si enim à dicto obscuritas per Iudicis prudentiam tolli non potest, omninò excludatur crimen. *Farinac. quæst. 68. nu. 1. Gloss. in cap. si testes 4. quæst. 3. cap. qui Episc. d. 23.*

Deponens de credulitate proxima sensui, & actui, vt oscula, tactus, &c. respectu fornicationis, probat: secùs, si de remota, vt si diceret, credo adulteratum, quia vidi loquentem cum muliere. *Argum. cap. præterea de test. l. si vicin. C. de nuptijs. Farinac. quæst. 68. & alij commun.* Absolutè loquendo, deponens de credulitate, non probat. *C. relatum 5. quæst. 2. l. testium C. de test. Cæsar. de Grass. dec. 76.*

Nec probant testes singulares, super diuersis delicti circumstantijs deponentes, vt

vnus

vnus deponit de vno loco, alius de alio: vnus de vno tempore, alter de altero: vnus de vno habitu, colore, &c. alius de alio, &c. *C. licet de probat. & Comm. DD. Salmant. cap. 10.* Si enim factum sit iterabile, testes erunt singulares: si inreiterabile, erunt suspecti de falso. Nisi in his circumstantijs, delicti essentia consistat, vt si inquiratur, de obligatione ieiunij die veneris. Tunc enim erit falsitas in singularitate. Si testes sint singulares, quoad diuersas circumstantias ad idem delictum tendentes, vt si vnus vidit Fratrem cum gladio sanguineo exire de Cella, alius vidit cum eodem currere, alius vidit, &c. tunc non sunt singulares *Dan.* 13. Item si multi singulariter eundem actum viderunt successiuè, vt per foramen portæ, vnus post vnum viderunt cubantem cum muliere, non dicuntur singulares, sed plenè probant. *Innoc. & Io: Andreas in cap. qualiter, & quando l. 2. de accus. Armill. Syluest. v. testis q. 3.* Cæterum testes singulares non probant, nisi ad inquirendum, & faciunt indicium ad torturam, ad semiplenam probationem, si super facto deponunt, non super iudicio. *Farinac. quæst. 62. num. 80. & 324. cap. veniens. c. cum de nobis de testibus Abb. in cap. bonæ mem. 1. de elect. cap. licet de testib.*

Testes inhabiles ex pluribus adiuuari possunt, vt dictum socij criminis, vel vulnerati,

sol-

ſollicitati, corrupti, quod regulariter facit indicium ad ſolam inquiſitionem, non ad examinandum reum, vel torquendum. *Boſſ. dec.* 319. *Clar. quæſt.* 21. *Farin. quæſt.* 43. (niſi in delictis exceptis, & quæ per ſolos criminis: *Gomez c.* 12. *num.* 16. *Cin. in l. vlt. C. de accuſat. Panor. in cap.* 1. *de conteſt. Farinac. quæſt.* 6. *num.* 8. ſocios probari poſſunt, quia tunc iuratum, & per torturam purgatum, facit ſemiplenam probationem; *Farinac. quæſt.* 62. & ſi fuerit adiuuatum, per aliud dictum, alterius ſocij criminis, facit integram probationem) ſi habuerit adminiculum alterius indicij, ſat erit ad conſtituendum reum, etiam in rigoroſo examine: & plenè probabit. ſi alterius integri teſtis fuerit teſtimonio roboratum. *Bald. in l. ſi quis in argentarijs* §. *fin. de edend. & alij.*

Teſtis omni exceptione maior, id eſt cui nihil poteſt opponi: *l. admonen. ff. de iureiur. vbi Baldus*, quique talis in dubio præſumitur, niſi aliud opponatur, facit ſemiplenam probationem, & legitimum indicium ad torturam. *Curtius conſ.* 56. *Innoc. cap. dudum* 2. *de elect. vbi Abb. Felin. cap. fin. num.* 15. *de præſumpt. Roman. concl.* 451. *Farinac. quæſt.* 37. *num.* 54. *Clar. ſup.*

Teſtes conteſtes, ideſt, in omnibus concordantes, de loco, tempore, facto, circumſtantijs, &

ſi

si non in omnibus accidentalibus (ne conspiratio videatur) plenè probant, conuincunt, & condemnant. *C. quod verò 2. q. 5. c. in omni negocio de test. cap. cum esses cap. relatum eodem argum. Deuter. 17. & 18. Matth. 81. Timot. 5.*

Testis, vt probet, iurare debet, aliàs non iuratus non facit fidem. *L. præsb. C. de Episc: & Cler.* Debet citari, vel à Superiore vocari, quia vltroneus admitti non debet. *cap. tuis cap. nuper de testib. l. iurand. C. eod.*

Examen testium integrum, & cum ijsdem verbis etiam barbaris à Notario, vel scriba excipi, & describi debet, ne dicta testium diuidantur, nihil addendo, vel minuendo, secùs faciens Scriba pœna falsarij puniendus erit: *c. 1. extra de crimin. fals. Clar. quæst. 23. & alij passim.*

Interrogatoria suggestiua, quibus in interrogatione testi responsiones suggeruntur, omninò, sub pœna nullitatis processus vitanda sunt. Illa item, quæ incipiunt: Ad opportunam Visitatoris interrogationem, opportunè interrogatus, &c. & sine alia interrogatione subiungitur responsio, etiam fugienda sunt, nisi quando ex contextu sermonis, sola, dicti superioris, declaratio requiratur. *Chart. de execut. sent. cap. bannit. num. 76. Zambell. in prax. cap. 10. num. 8.*

Ca-

Caueant, ſub interminatione diuinæ vindictæ Iudices, nè receptis pro fiſco fauorabilibus relinquant, vel interrogationes opportunas, vel dicta à teſtibus in fauorem reorum, omnia enim deſcribi, & interrogari debent, quatenus cognita veritate, & reis pœna, & innocentibus liberatio concedatur.

Teſtem proteruum, nolentem veritatem fateri, vel irreuerentem, per præcepta, cenſuras, carceres, cogat Iudex, ad interrogata iuridicè reſpondere. *Foller. fol.* 121. *l. Ignæus ff. ad Syllan. Farinac. quæſt.* 61. *oppoſ.* 11. *n.* 50. *cap. peruenit* 2. *de teſtib.*

Teſtis mutus, ſurdus, peregrinæ linguæ, interrogatur per ſcripturam, per nutus, per interpretes regulares, ſi aderint, ſin minus per deuotos, ac peritos ſæculares.

In principio examinis teſtium, notanda ſunt: Nomen, Patria, ætas, Religionis tempus, gradus, ſtatus. Item ſi ex officio aſſumitur, ſi à parte eſt exhibitus, ſi ſuper tota cauſa examinatur, ſi ſuper aliquo articulo, verbi gratia, primo, ſecundo, tertiò, &c.

Si opus ſit alios Clericos, ſiue Religioſos, vel ſæculares examinare, id non fiat, ſine expreſſa, ſuorum Superiorum licentia reſpectiuè, quibus etiam, ex conſenſu Superiorum prædictorum, initio examinis, iuramentum exhiberi debet, alias nihil probãt: *Inciſ. tract.* 7. *de teſt. c.* 6.

Ex-

Excipiuntur autem hic grauissimæ personæ secularium omni exceptione maiores, quorum depositionibus, etiam non iuratis, standum esse rationabile est. *Bert. in praxi tit. 21. cap. 4. num. 7.*

Quod sub sigillo secreti, aut consilij, aut auxilij poscendi gratia, quis nouerit, neque denunciare, neque in iudicio, tanquam testis aperire, nisi aliunde sciuerit, valet, nè in damnum publicum secreti, commissio cedat. Nisi in Reipublicæ, vel alteriùs graue præiudicium tale secretum vergeret, quod deinde reparari non posset. *Cordub. l. 1. quæst. 43. dub. 2. Nauarrus in Manual. cap. 25. num. 46. Less. de iust. & iure l. 2. cap. 30. dub. 6. Incisa tract. 7. c. 8. Petrus Nau. l. 2. cap. 4. num. 222.*

Testi, qui causam scientiæ sui dicti, siue ex se, siue interrogatus non reddit, nullo modo fides adhibenda est, in hoc enim tota vis testimonij consistit. *Bald. in l. solam C. de testib. Ambros. l. 1. cap. 2. l. testium ff. de testib.*

Nominati à testibus, examinandi sunt, si commodè fieri potest. Sin autem, notetur in processu causa, quare examinati non sint. *Menoch. cons. 98. num. 5. & 6.*

Pater, frater, nepos, & consanguinei vsque ad quartum gradum examinari non possunt contra filium, fratrem, Auunculum, nisi delictum esset enorme, & sine istorum testimonio pro-

probari non posset. Quidquid sit nunquam pater contra filium examinari cogatur, nisi de expresso consensu Reuerendissimi Patris Generalis, aut eius Locumtenentis. *Foller. v. capiatur informatio num. 18. cap. peruenit 2. extra de testib. vbi DD.*

Depositiones testium, eis priùs lectæ, subscribantur, vel signo † si scribere nesciuerint, notentur ab ipsis testibus, additis subscriptionibus Iudicis, & Scribæ, qui in principio describat etiam locum, in quo examen instruitur. Si autem ipsi testes aliquid addi, vel minui, vel declarari iusserint, antequam subscribatur depositio, ex integro apponendum erit per extensum singula adnotando, iuxta formam inferius tradendam.

Ordinem, & peritiam in examinando testes; Iudex omninò ostendat, non animum captiosum, & fallacem, sed ad veritatem, funditus eruendam accommodatum. Incipiat ab vniuersalioribus, & lenioribus, & non statim ad immediata deueniat, poterit vti ijs circumstantijs, quibus vtuntur Confessarij, nimirum Quis, Cui, Cur, Quomodo, Quando, Quibus auxilijs, &c. *Bertus*:

Procuret, vt probationes, luce meridiana, clariores appareant, quales in criminalibus requiruntur. *L. sciant cuncti. C. de probat.*

Ante examen moneat testem de obligatione

quam

quam habet ad dicendam veritatem, & qualis Deo, Iustitiæ, Iudici, Proximo, iniuria irrogatur, dum veritas tacetur, mendacium in Iudicio profertur.

ADDITIO.

De testibus communia videnda sunt apud *Farinacium* integro, *tract. de testib.* Quod vero ad Regulares, *Mirand. tom.* 1. *ordin. iudic.q.*17. *art.* 8.

Iudex Regularis per testimonium testium singularium omni exceptione maiorum ita potest induci ad credulitatem, vt monachum delinquentem possit ac debeat carceri mancipari, & torquere, cum ex eorum dictis magna, & vrgentia oriantur indicia aduersus illum, qui vnum & idem, vel plura & eodem delicta diuersis locis, & temporibus dicitur perpetrasse, vt per *Rodrig. tom.* 2. *quæst.* 9. *art.* 6. vbi plura de hac materia.

Regulares sunt admittendi in causis ciuilibus, & criminalibus monasteriorum, quę per extraneos probari non possunt, *ex cap. Cum nuncius de testib. & cap. tuis eod. tit.*

Consuetudo Religionum, qua Prælati in visitationibus interrogant testes, & eorum dicta propria manu scribunt, non adlibito Notario, seu Secretario, saluatur, primo quod Fratres suo iuri renunciare censentur. Secundo, quod

inter Regulares, vt in plurimum agitur ad correctionem, in qua *cap. quoniam de prob.* locum non habet. Vide de hac re, *Rodrig. loc.cit.a.3. & Mirand. d. quæst. 17. art. 8.*

In causis criminalibus nunquam testis potest deponere in scriptis, etiamsi legat scriptum, sed necessariò debet testificari viua voce ad formam, *can. testes 3. quæst. 9.* etiam apud Regulares, & in visitatione generali Conuentuum.

In quibuscunque criminibus, excepta hæresi, regulariter nomina testium, & eorum dicta sunt reo propalanda, vt ex refutatione eorum se possit defendere. Id enim iuri naturali congruum est. Quod etiam apud Regulares habet locum, & in causis grauibus fieri statutum est in Religione Minorum apud *Rodriq. d. tom. 2. quæst. 15. art. 1.*

In iudicio extraoadinario & summario, etiã in causis criminalibus testium publicationem non esse de substantia iudicij, vt in causis Inquisitionis, & Religiosorum tradit, *Mirand. tom. 2. Ord. iudic. quæst. 23. art. 1. concl. 2.*

Reliqua vide apud *Clarum quæst. 21. Farinacium loc. cit. Guazzinum ad defensam reorum, & Sousam in aphorism. lib. 2. cap. 6.*

Tortura.

EXamen ingreditur tanquam instrumentum subsidiarum ad eruendam veritatem, eius nomi-

nomine intelligitur omne corporis afflictiuum, vt carcer, funis, taxilli, sibili, ignis. Et quoniam hæc tormenta testibus, & reo aliquando sunt communia, respiciuntque propalationem veritatis ex ore ipsorum, ideò huc totam hanc tormentorum materiam coaceruamus.

Tormentum funis non datur, nec testibus, nec reis, nisi in atrocissimis, & grauissimis delictis, superiùs adnotatis, prudentis Iudicis arbitrio, & de consilio Patrum. *Vallisol. c. 7.*

Tempus huius tormenti, spatium vnius horæ non debet excedere; & si iuxta delicti atrocitatem, tortura replicari opus fuerit, ea vltra tres vices ad summum, replicari non potest. Ita tamen, vt prima vice, quadrantem horæ contingat; secunda, medietatem; tertia integram horam. *Schol. ad Ambros. l. 4. cap. 3. num. 3. Cuman. inpraxi sindic. cap. 21. num. 23.* Et si præterea sceleris immanitas exigat funem quassari debere, id semel bis, aut ad summum ter pro qualibet vice, leuiter tamen fieri posse conceditur. *Leo Zambell. cap. 16. num. 11. ex Chart. l. 4. cap. 1. num. 131.*

In grauioribus delictis, Arctatione, flagellis, ieiunijs, taxillis, vel sibilis Iudices vti permittuntur, itaut de mendacio, vel de crimine suspecti, nudi cum solis femoralibus, manibus ligati, per tria interualla, flagellis, Superioris arbitrio dire torqueri possint, ac pane,

& aqua macerari, idque bis, vel ter replicari, prout ratio suaserit. *Vallisol. c.* 7.

Arctatus nesciat arctationis tempus, in quo ter in hebdomada, in pane, & aqua ieiunare debet, & sibi disciplinæ flagella, in publico Refectorio infligere, vnius, *Miserere mei*, &c. spatio. *Vallisol. d.cap.* 7.

Sibili, & taxilli ad tempus duorum *Miserere*, vel trium, *Pater noster*, vix extenduntur. *Zambell. ibid. num.* 19. *&* 20.

Ob detestationem autem nefandi criminis, reus igne torquendus est, ad cuius conspectum, cogatur tenere pedes lardo inunctos, breuissimo tamen tempore, ne reddatur ad ambulandum inhabilis, idque extendi poterit ad duorum *Miserere*, spatium, interposita interdum (ne pedes vrantur) tabula lignea, quæ ignis ardorem attemperet. *Vallisol. loco sup. alleg.*

Torqueri nullus potest, nisi ex consilio, & assensu diffinitorij Prouinciæ, vel si fuerit Commissarius à Reuerendissimo destinatus, cum consilio, & assensu, vel eiusdem diffinitorij, vel (si ratio id suadeat) aliquorum proborum, & peritorum Patrum, qui secùs fecerit, officio priuandus, vel Generalis arbitrio puniendus venit.

Sinè causa legitima, & legitimè in actis probata, nec testis, nec reus tormentis subijciatur sub pœna excommunicationis latę in Canone:

Si

Si quis ſuadente diabolo, in Iudicem temerè procedentem, qui etiam officio deſtituendus, & ad id perpetuò inhabilis declarandus omninò erit, reſeruata Patri Generali facultate eundem vlterius puniendi, iuxta temeritatis exceſſum & depoſitio facta in tormentis, nulla eſt eo ipſo. *Zambell. ſup. alleg. Marſil. in l. quæſtion. modum. ff. de quæſt. Boſſ. de tortur. num. 31. Clar. queſt. 64 Alexand. conſ. 65. L. penult. ff. de queſt. leſſ. de iuſt. & iur. l. 2. cap. 29. dub.* 17.

Cauſæ autem torquendi teſtes, ſunt.

Prima, ſi ſint inhabiles ad teſtificandum, puta infames, viles perſonæ, ſocij criminis, vltronei, vel ſpontanei, &c. iſti abluunt maculam inhabilitatis, vi tormentorum. *Boſſ. de tort. teſt. num. 9. Clar. quæſt.* 25. *Rodrig. tom.* 2. *quæſt.* 12. *art.* 3. *Bert. tit.* 11. *cap.* 4. *Inciſ. tract.* 7. *cap.* 18.

Secunda, teſtes varij in ſubſtantialibus. Negantes in iudicio, quod extra dixerunt. Qui interfuerunt delicto, & negant. Qui veritatem ex malitia nolunt confiteri. Qui de mendacio ſunt conuicti. Qui vacillant in ſuis dictis. Qui iuridicè interrogati, reſpondere nolunt, aut Iudicem irrident. *DD. communit.*

Cauſæ verò, pro quibus reùs torqueri poteſt, ſunt.

Prima, dictum vnius ſaltem teſtis, omni

exceptione maioris, qui de facto principali deponat, quæ appellatur semiplena probatio: *Gloss. in l. 3. C. ad l. Iuliam Maiest.*

Secunda, omnia indicia grauia plenè probata, quodlibet perfectum in suo genere.

Tertia, dua vel plura indicia leuia insimul copulata, sese inuicem adiuuantia. *L. ex libertis ff. de quæstion. Clar. l. 5. quæst. 21. q. 25. a. 6. Incisa tract. 9. cap. 20. Arct. cap. 7. Bou. p. 2. cap. 36.*

Quarta, si reus in tormentis confessus, extra tormenta negauerit, iterum torturæ subijci poterit, vsque ad tres vices. *Chart. l. 4. cap. 1. num. 136. Communis opinio apud Zambell. c. 16. num. 12. Clar. q. 21. n. 19.*

Quinta, dictum vnius testis non integri de visu, adminiculatum fama, vel alio indicio leui.

Sexta, vnum indicium probabile, licet non certum, vt si inueniretur occisus, cum quo aliquis ante à rixatus esset.

Septima, extraiudicialis confessio, negata postea in iudicio, si sit probata per duos testes contestes.

Tortura non infligitur reo, nisi priùs constet de corpore delicti.

Nec in causa, vbi si condemnandus veniret, grauiorem tortura pœnam non reciperet.

Conuictus non debet torqueri, cum possit

per

per depoſitiones teſtium condemnari, & nulli vnquam tormenta applicanda ſunt, cum aliunde veritas haberi poſſit;alias incurrantur pœnæ, contra malè torquentes, ſuperiùs fulminatæ. Niſi ex probationibus aliquid reſultaret, quod per confeſſionem rei apparere deberet. *Marſil. l. 1. ff. de quæſtion. Dadacus quæſt. 23. Clar. q. 64. Nau. cap. 18. num. 19.* Et in hoc caſu torquendus eſt, cum expreſſa clauſula, ſine præiudicio probatorum & de quibus eſt conuictus. *Abb. in Rubr. C. de quæſt. num. 9.*

Cum opus fuerit funis adhibere tormentum, id non debet fieri, niſi peritus aſſiſtat, qui liget, & depoſito brachia laxata componat; vt vel ſic charitati, & iuſtitiæ conſulatur. Quod obſeruandum eſt etiam de aſſiſtentia, & iudicio medici, caſu quo tortus, vel torquendus infirmitates, vel animi deliquia allegaret, vel antè appenſionem, vel in fune ſuſpenſus. Si enim reus in tormentis moreretur ex negligentia, vel culpa Iudicis, homicidijs reus haberetur. *Decius conſ. 93. & alij.*

Tortura ſuper eodem articulo, niſi clariora indicia ſuperueniant, repeti non poteſt, nec eodem die, ſed diuerſis, & ſeparatis. *Farinac. quæſt. 38. num. 27. & 104.*

Contra maleficia, quæ aliquando fieri ſolent à reis, nè in tormentis confiteantur, vtuntur Iudices probatis cautelis, expoliando illos,

alijs vestibus induendo, diligenter per partes corporis inuestigando, si quid in ore vel alio loco abscondant, pilos radendo, tormenti genus mutando, & his similibus.

Ieiuni, & post factam digestionem torquendi sunt fune praecipuè: alia autem tormenta, tali diligentia fortè non indigent.

Decretum torturæ inferendæ non debet fieri nisi in loco, & actu torturandi, nè reus à Decreto appellet. Præmissa igitur vehementi admonitione, & minis, duci faciat reum ad locum tormentorum, & funi ligari, & tunc Decretum apponat, à quo si appellet non curet, sed scribi faciat, eum appellasse ad effugienda tormenta. *Carauita super Ritus magnæ curiæ Vicariæ* 259.

Omnia quæ dicit, quæ facit reus in tormentis, etiam suspiria, Notarius ad vnum describere debet in actis. *Chart. l.* 4. *cap.* 3. *num.* 82. *Cauall. de brachio regio p.* 3. *num.* 6. *Commun. apud Boner.* 2. *p. cap.* 36. *Clar.* §. *fin. q.* 64. & *commun. Text. in l.* 1. § *Impubes ff. ad Syllan. l.* 3. §. *ignoscitur eod. l. nullus C. ad l. Iuliam maiestatis l. mulieres C. de quæst. Clar. quæst.* 25.

Horologium pulueris, suis quadrantibus signatum, teneat Iudex, dum torquetur reus, quod ab omnibus videatur, à reo autē minimè.

Antè torturam omninò concedendæ sunt torquendo copia actorum, & defensiones, ne sine

ſine legitima cauſa inretractabile tormentum ſubire cogatur, qui ſecùs fecerit, pœnas contra malè torquentes fulminatas incurrit.

Confeſſio in tormentis facta nulla eſt, niſi ſequenti die à reo, poſito extra vincula, & timores ratificetur.

Debiles, & Infirmi, Pueri, Senes, qui ſexageſimum annum attigerunt, Patres grauiſſimi, quorum fama plurimum Religioni confert, torqueri non debent. Si autem caſus adeò atrox, & enormis accideret, vt aliud fieri oporteret, Reuerendiſſimi Patris Generalis conſenſus accedat.

Tortura teſtium mitior eſſe debet, quam rei.

ADDITIO.

De tortura in genere videatur *Gomez. lib.3. var.cap.13.n.9.Clarus lib.5.§.fin.q.64.à num.14. Farinac. tr. de indic. & tortur. q. 36. cum ſeqq. Guazzinus ad defenſ. reor.* vbi paſſim, ac alij. Nos vero in ſpecie quoad Regulares hæc damus.

Antequam ad torturam deueniatur prius de delicto conſtare debet. Tunc autem de delicto conſtare dicitur, quando adeſt ſemiplena probatio, vel ſufficiens indicium ad torquendum. Indicia autem per quæ ad torturam deueniendum eſt, non debent eſſe leuia *l. 1.in princ.ff.de quæſt.*ſed probata ſaltem per duos teſtes, legiti-

ma,

ma, & à iure approbata nec desumitur ad torturam, nisi in defectus probationis, vt post *Brunum*, *Clarum*, *Farinacium*, & alios tradit *Miranda. to.2.ordin.iudic.q.26.ar.3.& 4.* præcipue *Concl.2.3.& 4.* vbi concludit, indicia debere esse plura ad torquendum, nec sufficere vnum, si sint remota, & non immediata delicto, & eorum quodlibet probatum per duos testes contestes. plura prosequitur idem *Miranda concl.5.& 6.* quam vide.

Vt autem cognoscatur quibus ex causis, & indicijs ad torturam sit deueniendum, adducimus sequentes regulas. Prima. Per variationem delinquentis sumitur indicium ad torturam, si varietas, vaccillatio, aut mendacium depræhendatur circa substantiam facti, de quo quæritur; secus circa alias circumstantias extrinsecas, & remotas. Vnde sola variatio, turbatio, tupidatio, seu titubatio, vel pallor non sufficiunt, nisi præcesserit infamia.

Secunda. Si quis de aliquo delicto per vnicum testem fuerit conuictus, simulque de eo diffamatus, potest poni ad quæstionem de tortura.

Tertia. Fama de delicto commisso simul cum alijs grauibus indicijs sufficit ad torturam.

Quarta: Ex vehementibus, aut violentis indicijs torqueri quis potest, etiam absque infa-

mia,

mia, vel testibus. Nam si vnicum tantum indicium vehemens, seu violentum, & cum crimine coniunctum est sufficiens ad torturam, multo magis si sunt plura.

Quinta. Sola fama, vel infamia vehemens est sufficiens ad torturam.

Sexta. Fuga delinquentis simul cum fama sufficit ad eum torquendum.

Septima. Ex fama orto contra aliquem statim ac delictum fuit commissum, concurrentibus alijs adminiculis, alijsque coniecturis verisimilibus præcedentibus, potest ad torturam deueniri quod relinquitur prudentis Iudicis arbitrio.

Octaua. Duo socij in crimine deponentes contra aliquem sufficiunt ad eum torquendum, si neget, secus si vnus tantum socius in crimine deponat, licet quale inde indicium oriatur. Et de his *Rodriq.tom.2.q.19.ar.3. Clar. q.21.& Gomez.loc.cit.c.12.num.2.& cap. 13.num.10.*

De fama, siue infamia sufficiente ad torturam tractant ijdem Authores, & post eos *Mirand.d.q.26.ar. 5.concl.1.* vbi ait, quod si fama, seu infamia fuerit vehemens, & non à maleuolis, sed à beneuolis, & fide dignis exorta, & præsertim si ea sit de aliqua persona aliàs vili, & infami, ac suspecta, bene sufficit ad torturam, *& concl.2.* ad id requirit ac ponit multas conditiones, & qualitates.

Nullo

Nullo modo est procedendum ad torturam, vel ad aliquam sententiam, antequam detur reo copia indiciorum cum certo termino ad se purgandum per *text. in l. vnius* §. *cogniturum ff. de quæst. & cap. cum inter de except.* cui etiam propalanda sunt nomina testium iuxta *cap. qualiter & quando* §. *debet igitur de accus.* Idque etiam quando Iudex procedit ex mero officio, vel etiamsi inquisitus sit malæ famæ ac vitæ. Nam sublatis istis, tollitur defensio de iure naturali nisi constaret, etiam data dicta copia indiciorum nullam adhuc habere defensionem. De qua re idem *Rodriq. ibid. ar.* 4. & cum communi *Miranda d. q.* 26. *ar.* 14. *vbi concl.* 2. enumerat quatuor casus, in quibus non est danda indiciorum copia reis ante torturam.

Non valet confessio facta in tortura, non data copia indiciorum, quando Iudex tenetur illam dare absque eo quod petatur, etiamsi postea ratificetur extra tormenta, & ex tali confessione non sit puniendus reus. In casibus verò, in quibus Iudex non tenetur dictam copiam dare reo non petenti, valet talis confessio. Quod in causis Regularium omnino obseruandum est Nam manifestatio indiciorum non est de apicibus iuris, sed potius quid spectans ad substantiam, & essentialia iudicij, vt per *Rodriq. loc. cit. ar.* 6. *post alios*.

Clerici, & Monachi quando ex causa sunt tor-

torquendi, id fieri debet cum debito moderamine, non ſicut in foro ſeculari, in quo ſeueriora tormenta exercentur, ſed tantum vrgis ſubijciendi ſunt, dummodo incolumes ſeruentur. Neque torquendi ſunt per laicos propter indecentiam idque rariſſime in aliquo ſpecialiſſimo, & grauiſſimo caſu per magna, & grauiora, ſeu vrgentiora, quam in alijs, indicia, ſicut fit cum nobilibus.

Priuilegium, quo Prælatis Regularibus conceditur verberare ſubditos per alium cauſa correctionis, etiam extra neceſſitatem vrgentem, non extenditur ad id agendum per laicum familiarem monaſterij deferentem habitum Tertij Ordinis, etiam vrgente neceſſitate. Neque eiſdem Prælatis licet ſubditos cœdere, ſeu flagellare, niſi modo conſueto in Religione, vt ſunt conſuetæ diſciplinæ funium, aliæ vero caſtigationes, & torturæ in manibus, in pedibus, aut in ſcapulis cum guttis feruentibus ſuper dorſum Religioſorum deſtillatis omninò illicitæ, & prohibitæ ſunt, vt pote excedentes modum conſuetum Religionum. De quo *Rodriq. eod. in loc. ar. 8. qui*, *& in addit. Sum. tom. 4. c. 155. n. 15.* ait, nullo modo eſſe torquendum Religioſum per laicum, etiam in cauſa grauiſſima, deficiente Fratre, qui id æque bene poſſit facere.

Repetitio torturæ, & cruciatuum relinquitur

tur Iudicis arbitrio. Communior tamen sententia est quod si noua indicia non superuenerint, semel textus, vt conuenit, non est amplius torquendus. Secus si noua indicia primis fortiora superuenerint, tunc enim licita erit talis repetitio tormentorum, *l. vnius* §. 1. *ff. de quæst.* Sed apud Regulares id omnino non decet, nisi in grauissimo delicto, & vehementibus, multoque fortioribus primis, id suadentibus indicijs, vt per eundem Rodriq. *locis relatis ar. 9. & Menoch. de arb. cent. 3. cas. 271. & Mirand. d. q. 26. ar. 18.* Alia plura leges apud *Sousam in aphoris. lib. 2. cap. 4. num. 6. cap. 16. & cap. 39. per tot.*

Probationes.

TEstes singulares plenam probationem non faciunt, & si sunt omni exceptione maiores, solam semiplenam, & incohatam. *Caiet. 2. 2. q. 69. Panor. & alij extr. de probation.*

Duo testes contestes, omni exceptioni maiores plenam, & dilucidam probationem efficiunt, & in pœnam ordinariam condemnant.

Probatio euidentissima est, quæ ex priuilegijs, instrumentis, & litteris, cæterisque eius generi eruitur. *C. licet causam de probat. c. pia. de excep. num. 6.*

Probatio euidens est, ex testium dictis, reique euidentia. *C. tua de cohabit. cler. & mulier. c. cum con-*

contingat de rescrip. c.auditis de restitut.in integ. c.eorum 11.*q*.4.

Probatio minus euidens est ex probabilibus coniecturis, quæ & præsumptiones vocantur. *C.afferent de præsumpt. L.metum ff.de dolo Paris: de syndic.*

Duo indicia grauia æquiparantur præsumptioni iuris,

ADDITIO.

Probatio est ostensio rei dubiæ per legitimos modos Iudici facienda in causis apud ipsum Iudicem controuersis, De quo *Mascard.integr.tr. de probat.tom.*1.*q*.2.*num*.17.*&* *seqq.*

Diuiditur in plenam, & semiplenam. Plena est illa, quæ tantam fidem facit, quanta ad finiendam controuersiam sufficit. Semiplena est, quæ quasi dimidiam fidem facit. *Mascard.q.*4. *num*.11.*&* 15.

Probatio plena censetur illa, quæ Iudicicis animum adducit ad credulitatem eius, quod intenditur. Semiplena verò, quæ hoc non præstat, *Panorm.in cap. tertio loco n.* 11. *de prob.& in cap.vlt. de iuretur.*

Cum causa adducitur per actorem, & negatio sequitur per reum, Iudex adducitur in dubitationem, quia non præsumit adhuc nec pro actore, neque pro reo. Si addatur aliquod lene indicium vel argumentum adducitur ad suspican-

candum. Si argumenta insurgant fortiora, incipit opinari. Opinio tamen ad fidem, vel credulitatem non sufficit. Si adhuc aliquo alio magis fulciatur probatio, adducitur ad credulitatem, & fidem, vt per *Bartol. in l. admonendi ff. de iure iur.*

Probatio plena in septem species, seu quasi species diuiditur. Per testes, per instrumentum, per confessionem, per euidentiam facti, per iuramentum, per præsumptionem iustam, per famam, vt per *Mascard. d. q. 4. num. 16.*

Semiplena probatio diuiditur in quatuor species. Prima cum vnus testis solum deponit. Secunda cum de scripto dubitatur. Tertia est priuata scriptura. Quarta est præsumptio non vrgens. *Mascard. d. q 4. n 17. & 18.*

Cum vnusquisque præsumatur bonus quamdiu non probatur malos, qui dicit aliquem esse hæreticum tenetur illud probare, *Farinac. de hæres. q. 187. §. 1. n. 1.*

In criminibus, & maxime in crimine hæresis probationes debent esse luce meridiana clariores, *Farinac. d. §. 1. num. 5. & de reo confes. & conuict. q. 86. n. 6.*

Indicia indubitata sufficiunt ad pœnam ordinariam. Si verò dubitationem admittant, extraordinaria, seu arbitraria imponitur, *Bartol. in l. 2. ff. de furt. & Farinac. d. q. 86. num. 55. & seqq.*

Quid

Quid autem de probationibus in crimine aſſaſſinij, quid in crimine hæreſis, quod in reo, an ſcilicet dubia probatio illum releuet, an delictum probari poſſit per inſtrumentum, & an acta, & confeſſio facta in iudicio ciuili, probent in criminali, & an fama, & vnus teſtis de viſu plene probent in criminalibus vide apud *Boſſium, Clarum, Farinacium, & Guazzinum.*

Carcer.

DAri non poteſt, niſi ad cuſtodiam, vel ad pœnam. *Valliſol.c.7.c.ſi clerici de ſent. excom.in 6.c.nuper de ſent. excom. c.beatus d.45. Conc.Bracar. 3. Valliſol. c.6.*

Carcerans non ſuſpectum de fuga, non ad arctationem, & ante ſententiam, in excommunicationem maiorem eò ipſo incidit, & omnibus actibus legitimis priuandus eſt.

Carcer, qui ad arctationem datur, ſine conſenſu Diffinitorij dari non poteſt, qui etiam domus diſciplinæ appellatur.

Non inhibetur autem Guardinis, vel alijs Superioribus, poſſe præcipere alicui ex ſuis Fratribus, nè ex Cella exeat, dummodo rationabilis cauſa ſubſiſtat; non enim Cella eſt carcer, nec inibi ſine caputio, & corda, vt fieri debet in formali carcere, permanere poſſunt Fratres, nec ſibi flagella diſciplinæ infligere,

& in pane, & aqua ieiunare, ſingulis ſaltem ſextis ferijs, cuiuſmodi tenentur formaliter carcerati facere, niſi id ad regularis diſciplinæ exercitium aliquando præcipiatur.

ADDITIO.

De carcere, & carceratis videndus. *Farinacius, Guazzinus, & Scannarolus in tract. de hoc titulo.*

Cœterum carcer talis eſſe debet, vt in eo cuſtodiantur carcerati, & non pereant tetro, & obſcuro loco incluſi. Apud Regulares tamen, cum carcer ad afflictionem corporis etiam ordinetur, maiori & obſcuriori clauſura poſſunt detineri delinquentes, ſi præcipuè, quando crimen eſt graue, & ſola carceris pœna puniri intenditur, vt per *Rodriq. tom. 2. quæſt. regul. q. 16. ar. 3.* de quo etiam *Gomez. cap. 9. de delict. n. 6. & Clar. in pr. §. fin. q. 46.*

Regulares non ſunt carceribus mancipandi ſine præuia informatione delicti, & niſi duo, aut tres teſtes conteſtes deponant contra eos, præcedente diligenti examine ipſorum ex maximo conſilio in captura ad terminos *l. 2. C. de exhib. reis, Rodriq. loc. cit. ar. 4. & poſt multos Mirand. tom. 1. ordin. iudic. q. 15. art. 3. concl. 3.*

Vide *Souſam in aphoriſm. l. 2. c. 26. & lib. 3. c. 8. & 29. num. 3. & lib. 4. c. 9.* vbi ad rem plura.

Reus.

Reus.

REus non dicitur, nisi contra quem indicia, probationesque laborant; nec antequam ad iudicium vocetur per citationem. *C. Forus de verbor. signif. & 15. q. 3. c. vlt.*

Itaque captis informationibus per supra recensitos modos procedendi, quæ sufficientes sint ad rei constitutionem reus ipse citandus est per epistolam, vel per verbale præceptum Iudicis, siue per se, siue per internuncios: contra enim non citatum nulla est quęcumque sententia. *C. Pastoral. §. cæter. de re iudic. c. Deus omnipotens 2. q. 1. & omnes.*

Si reus sit de fuga suspectus, poterit etiam ante citationem carcerari; sicuti etiam, si citatus, & interrogatus negauerit; quod de consilio Patrum, & peritorum in Ordine fieri oportet, ne bonum Religiosi nomen per carcerationem corrumpatur. *Mirand. q. 16. a. 4. Ber. tit. 16. c. vnico. Clar. q. 28. Incisa de reis c. 1. Aretin. ibid.*

Ante omnia aduertat Index, ne in reorum captura secularibus scandalum ingeratur; nisi summum aliquod scelus, & publicum commissum esset, quo scandalum sæcularium esset inferius; in quo eius conscientia oneratur.

Non est constituendus reus, nisi in informatione constet, delictum esse semiplenè probatum,

tum, vel adesse æquipollentia indicia; Secùs agens Iudex mortaliter peccabit, & reus respondere non tenebitur, quia non intterrogatur iuris ordine seruato. *S. Thom. 2.2. q.69. a* 1.2. *vbi Caiet. Nau. c.25. n.56. Less. de Iust. l.2. c.31. Aret. de reis c.2. Incis. ibidem cap.5.*

Ex capitulis ab informatione offensiua emergentibus reus, ordine aliquo, & adhortatione præmissa, ac præstito iuramento est interrogandus, monendusque in genere, quod delictum, de quo interrogabitur, est taliter in actis probatum, vt & Iudex illum legitimè constituere, & reus veridicè respondere teneatur etsi opus fuerit, legi faciat illi vrgentiora, indicia, quæ eundem obligant ad respondendum. *Nau. c.18. num.49. c. qualiter & quando 2. c. cum oporteat c. inquis. de accus. c. cum ad monast. de confess. c. verit. extra. de testib. c. nemini* 15. *q.* 3.

De socijs criminum non interrogetur, nisi delictum sine socijs committi non potuerit. Et si reus aliquem nominauerit, dum de eo interrogari non debuit, eius dictum ad torturam indicium non facit. *Farinac. q.43. num.4. Ambrosin. c.12. num.* 17.

Impunitatem nulli permittere fas est sine expressa Reuerendissimi Patris Generalis licentia, & confessio aliàs extorta Reo non nocet quoad condemnationem, sed solum facit indicium ad torturam: *Clar. sup. n.18. Boss. de confess.*

Digitized by Google

feſſ. Impl. conſ. 19. S. Th. 2. 2. q. 69. a 1. cum Caiet. & alijs.

Reus legitimè interrogatus ſub mortali culpa, (à qua, niſi dicat veritatem, in foro pœnitentiæ abſolui non poſſit) tenetur de plano reſpondere ſecundùm mentem Iudicis interrogantis: & renuenes reſpondere ſine rationabili cauſa, habendus eſt pro confeſſo, & pro tali eſt condemnandus, vel torqueri debet. Quo caſu non dentur illi defenſiones, quia non torquetur pro delicto, ſed pro habenda reſponſione, appoſita clauſula, citra præiudicium, de quibus eſt conuictus, vel confeſſus. *Foller. v. ſi compareat. nu. 4. Chart. l. 3. c. 2. num. 2. Paul. de Caſtr. in Auth. afferatur. n. 5. Scacc. c. 18. n. 49.*

Reus citatus, & non comparens poſt neceſſarias dilationes declarandus eſt contumax, & ad pœnam ordinariam condemnandus: à qua releuari poſſit, ſi voluntarie ſe præſentet. *L. eius qui delat ff. de iure fiſci.*

Interrogatoria tam reorum, quàm teſtium vulgari idiomate fieri poterunt ſecundùm conſuetudinem: quæ autem ex officio Iudicis fiunt, latino ſermone ſcribenda ſunt.

Confeſſus dicitur reus, qui proprio ore dixit, ſe tale crimen commiſiſſe, dummodo id timore, metu, tædio non fecerit; quia ſi ſtultus, vel ebrius confeſſus fuerit, eius confeſſio nulla eſt.

Reo, etiamsi confessio, dari debent defensiones, quibus reuocare potest confessionem probando contrariam euidentiam facti, vel factam per errorem, &c. *L.qui ad certum ff.loc. l. singularia ff.si certum petatur l.1. ff. de quæstion. Gloss.in c. ex litteris de diuortys.*

Confessus sponte mitiùs puniendus erit.

Reus repertus excommunicatus priùs absolui debet, quàm vlteriùs examinetur, ad effectum sistendi se in iudicio; quo elapso in eandem excommunicationem reincidit, à qua iterum absolui debet, vt celebrare possit, nisi is, qui iudicat, sit suus Superior ordinarius, qui semel illum completè absoluat. *L.inde Nerat.ff. ad l.aquiliam l.proinde ff. eod. Aret. in c.cum delicti de auccus. Simancha de hæres.c.55.& aly.Dec. consil.145.Ripa c.1.n.25.de indicys, & omnes.*

ADDITIO.

Reus interrogandus benigne, & humane tractetur neq; interrogetur de inutilibus, sed de facientibus dumtaxat ad rem. Est autem generaliter interrogandus, deinde paulatim ad speciem procedendum nullam singularem delicti circumstantiam exprimendo iuxta ordinem præscriptum, *in l.1.§.vt causa ff. de quæst.*

Iuridice interrogatus à Iudice competente, tenetur statim respondere, & ad veritatem aperiendam cogendus est, neque danda est illi tem-

temporis dilatio ad deliberandum. Et ità obſeruatur ex praxi, qua ante datas defenſiones, & indiciorum copiam reus interrogari, & examinari ſolet.

Iudices tamen timorati debent Notario præcipere, vt teſtium depoſitiones abſque eorum nominibus coram reo legat, vt inde videat quid contra ſe probatum ſit, & veritatem fateatur. Quod in cauſis Regularium, in quibus ſecundum æquitatem proceditur, obſeruare oportet, vt per *Rodriq.tom.2.q.18. ar.2. & Mirand. to.2.ord.iudic.q.19.ar.7.concl.1.& ar.12.per tot.*

Tunc vero dicitur Iudex recte procedere ad confeſſionem exigendam a rea, quando contra eum in accuſatione extat vnus teſtis ocularis omni exceptione maior, aut vnum indicium, vel plura illi teſti acquipollentia, vel etiam infamia. At in crimine occulto piaculum eſt, & à pietate chriſtiana aliorum reum interrogare, *Rodriq.loc.cit.ar.3. & Mirand.d.ar.7.concl.2. ar. 8. concl.1.*

Legitime interrogatus, ſi pertinaciter nolit reſpondere, poteſt compelli à Iudice ad manifeſtandam veritatem, aliàs habetur pro confeſſo. Illi tamen licebit petere priùs copiam, proceſſus, vt videat quo pacto, & qua obligatione ad reſpondendum teneatur. Si verò ſit dubium, an legitime interrogetur, confeſſarius debet iudicare in fauorem rei, quod ſcilicet

non legitime interrogatur, *Miranda loc. cit. ar. 13. post Caiet. Nauar. & alios.*

Conuictus de vat crimine non potest de alijs interrogari, seu inquiri, nisi contra ipsum respectu talium criminum adsint magna indicia, & æquiualentia semiplenæ probationi.

Cœtera vide apud *Rodriquez, & Mirandam locis allegatis, & apud Farinacium, & Guazzinum, & alios passim.*

Patronus, & defensiones.

CVm Defensiones sint de iure naturæ, eæque vix bene fieri possint sine patrono, qui rei apud Iudicem causam agat, & ex actis ad illius defensionem exceptiones excerpat, defensionesque componat, ideò.

Nullus vnquam condemnari poterit, nisi ei defensiones cum competenti termino trium, vel etiam quatuor dilationum, cum spatio trium, vel plurium dierum pro qualibet, ad arbitrium Iudicis, & iustam rei petitionem prius assignetur, etiamsi conuictus, & confessus sit, etiamsi ipse reus non petat: nisi in casu, quo confessus sponte illas renunciaret, quæ renunciatio non ita libenter acceptari debet, & eò minus suaderi; sed acceptata eam vim sortitur, ac si reus nihil habuerit, quod pro sua defensione adduceret. *C. qualiter, & quando 2. de accusat. §. debet igitur & omnes com.*

Boss.

Boss. de confess. n. 1. Salice in l. 2. de custod. reorum. Corrad. in pract. fol. 307. Maran. in Specul. fol. 136. Anchar. cons. 316. n. 1.

Vt commodiùs, & tutiùs possit reus suas defensiones facere, ei (etiam si non petatur) assignandus est à Iudice Patronus, seu Procurator, qui sit vnus ex nostris Fratribus, quantum fieri poterit, in hac professione peritus, siue ex Conuentu, in quo reus est, siue ex alio aduocandus; qui Patronus nominari regulariter debet à reo ipso, & sic nominatus omninò concedi. Nominatus autem, nisi rationabilem in contrarium causam adducat, Patroni munus recusare non poterit sub pœnis Superioris arbitrio reseruatis.

Acceptato verò à Patrono officio, à Iudice sine euidenti, & notabili causa, in processu describenda emoueri, & impediri non poterit; quod item seruandum est à Superioribus, siue Prouincialibus, siue localibus, quatenus ipsum alijs publicis, vel priuatis Conuentus officijs non impediant, & à causæ studio ac terminatione deducant, præcipuè possit, quoties voluerit, reum alloqui, & cum illo tractare sine impedimento, etiam extra Carceres posito, in Cella aliqua, vel per Conuentum in carcere dimisso; nisi aliter delicti ratio suaserit. *Menoch. de arbitr. cons. 369. num. 1. Zambell. cap. 15. num. 4. Gloss. singul. in l. ex parte ff. de postulan-*

stulando. Paris. de syndic. cap. 2. num. 3.

In grauissima aliqua causa, cui triremium, carceres, torturæ, infamiæ, vel similium pœna imponenda esset, poterit Patronus peritum aliquem deuotum ac secretum sæcularem adire pro consilio; cui etiam processus copiam ostendere valebit; & illius ope exceptiones conficere, defensionesque instruere. Qua ratione poterunt Iudices in casu grauissimo, præsentibus decisionibus; ac Statutis Ordinis non comprehenso deputare aliquem præstantem ac peritum Aduocatum sæcularem, à quo secreti iuramentum exigant, cuius consilio, & voto in difficilioribus causæ punctis procedant. Teneanturque Iudices, huius electionis, seu deputationis in processu mentionem facere; & votorum, quæ dabuntur, originalia in eodem processu registrare, à quibus non possunt tuta conscientia, integraque iustitia resilire: *His duobus* casibus exceptis, tam Patronus, quàm Iudex, qui ad sæculares Fratrum causas pro consilio, vel auxilio quoquo modo detulerint, reuelationis secretorum ordinis pœnas incurrisse Statuta declarant.

Reis processus copia ex integro, & gratis assignanda est, nisi aliqua breuitatis causa derelinquerentur, quæ ad defensionem non facerent.

Nomina verò Accusatorum, & testium nullo

lo modo reis, vel petentibus, vel non petentibus publicanda sunt, nisi vbi & quando eorum iudicio in oppositione alicuius grauis, & infamatorij criminis iustitia periclitaretur: Nam eo casu si reus petat & Accusantium, & Testium nomina sibi notificari debere, non est ei denegandum. Poterit tamen Iudex ea vti cautela, vt testium nomina à depositionibus separata assignet. *Vallisol. cap. 7. Hostien. apud Mirand. quæst. 14. art. 7. Paz. tit. 1. p. 1. num. 170. Ioseph. de S. Maria in Tribun. Relig. tract. 4. cap. 19. Bouer. p. 2. cap. 37. Blancus in pract. fol. 38.*

Melius etiam futurum credimus, si in casu, quo innocentia detrimentum pateretur ex suppressione nominum Actoris, & Testium, quod Iudex in sua aula ostendat processum Patrono, vel Procuratori rei, eumque diligenter lustrare faciat, imposito præcepto, & exacto iuramento de seruando secretum circa talium nominum publicationem; remittitur tamen pio & prudenti Iudici alterutrum reis exhibere, prout timor Dei, fraterna Charitas, & iustitiæ defensio suaserint.

Defensiones non sunt concedendæ, nisi in Decreto apponatur, quod testes examinati habeantur pro legitimè receptis, & examinatis, sine præiudicio vlterioris processus, & examinis; quod intelligi semper debet, etiamsi

ex-

expresse non apponatur; nisi reus confessus fuerit, quia confessione processum legitimauit. *Nau.consf.356. vol.2. Clar. quæst. 61. v. sed quæro.*

Articulos impertinentes, qui nec directè, nec indirectè causæ adminiculantur; item infamatorios, dummodo necessarij omnino non essent ad defensiones, Iudex prorsus recipere non debet, sed alios reijcere, alios corrigere, pro charitatis zelo, & iustitiæ complemento, correctionis causas apponendo; legitimos verò & necessarios recipere tenetur, eorum præsentationis, tituli, receptionis, reiectionis, correctionis, temporis seriem in actis adnotando.

Delictum occultum in exceptionibus publicans non est audiendus, & crimen opponens, quod probare non possit, talionis pœna mulctandus est, & Iudicem suspectum sine legitima causa allegans iniuriarum actione tenetur ipse Patronus.

Testes adducti ad defensam patiter sufferri debent, & completè audiri, & diligenter obseruari quomodo deponant; si super negatiua simplici, vel coarctata loco, & tempore testificentur, si dicti scientiæ causam afferant, si falsum, vel probabilia dicant; circa quos regulas de testibus traditas, obseruare tenentur. *Gloss. in cap. bonæ 1. de elect. Paris. in cap. quoniam*

niam contra. de prob. Gloss. in auth. de hære.& falcid.§. si verò ab sunt.

Exceptiones elici poterunt ab ætate rei, à defectu doli, à præscriptione commissi delicti, à testibus falsè, variè, vacillanter, animosè deponentibus. Ab indicijs, præsumptionibus, coniecturis, à confessione invalilida, extorta, extraiudiciali, à corpore delicti non probato, à mentis obfuscationis, à calore iracundiæ, à prouocatione, ab ebrietate, à confessione spontanea, à dignitate personæ, à non seruato iuris ordine, à multitudine committentium delictum, & ab alijs similibus locis; quæ pro rei defensione facere poterunt, adducendo, quæ adduci debent cum modestia Religiosos decente. *Clar. q.26.*

Copia processus, in quo multi inquisiti sunt, & non omnes constituti, sed aliqui ipsorum contumaces, non debent dari, nisi priùs socij in contumaciam condemnati fuerint; & tunc sociorum nomina non describantur. *Clar. q.* 44. *Boss. in pract. de sent. num.* 85. *Ambrosin. l.*3.*cap.* 11.*num.* 58.

Petentibus reis repetitionem testium annui debet, dummodo contumaces non extiterint, & delictum confessi non fuerint: in repetitione autem seruanda sunt omnia, quæ in primo examine, acsi examinati non fuissent, etiamsi opus esset replicare torturam in teste inhabili. *Clar. quæst.* 43. *&* 45. *Franciscus Bernar. annot. ad*

num.

num. 29. cap. 1. l. 3. Ambros. Quod si testis repertus petat sibi legi suam primam depositionem, legenda est per extensum, vt memoriæ lapsui consulatur; & si reus articulos producat, super quibus instet, testes, qui repetuntur, specialiter interrogari; recipi, vel non recipi, Iudicis stat arbitratui. Hæc autem repititio tum à Iudice ad se testes vocante, tum à delegato ad alium Conuentum destinato, tum per commissionales litteras ad aliquem probatum Patrem, qui testes repetat, transmissas fieri potest. *Scacc. c. 86. num. 48. 55. Clar. quæst. 23. Francis. Bernar. sup. cap. 2. initio.*

ADDITIO.

De hac materia latissime agit, *Guazzinus peculiari tractatu de defensionibus reorum, Bossius, & Clarus in suis practic. crimin.* Nos ad rem pauca.

Defensio est instantis, imminentisque periculi propulsio, quæ de iure naturæ competit, & licet tolli absolute non possit, limitari tamen potest, & modus defensionis restringi, *Farinac. quæst. 39. num. 112. & de hæres. quæst. 185. §. 14. num. 226.*

Reis etiam contra fidem delinquentibus dandæ sunt legitimæ defensiones, *Farinac. loc. cit. num. 210.*

Ante torturam dandæ sunt reo defensiones, &

& audiendus eius aduocatus, an ſit, vel non, ſit torquendus, *Farinac. d.* §. 14. *& ſeq. & d. quæſt.* 39. *num.* 80.

Defenſionum renunciatio facta etiam ab hæretico, nulla eſt, etiamſi dicat nullam ſibi competere defenſionem, niſi in crimine notorio, aut ſi reus ſit confeſſus, vel repertus in flagranti delicto, aut defenſiones à iure poſitiuo introductæ, vt per *Gomez.* 3. *var. cap.* 13. *& Farinac. d. quæſt.* 39. *a num.* 51.

Quando reo nulla competit defenſio, vt pote quia crimen notorium eſt, vel ipſe reus repertus fuit in flagranti delicto, non ſunt ei concedendæ defenſiones, *Decian. conſ.* 18. *num.* 6. *vol.* 1. *& Farinac. d. quæſt.* 39. *num.* 103. *cum ſeqq.*

Defenſiones calumnioſè denegandæ ſunt reo, *Farinac. loc. cit. num.* 105.

Defenſionis terminus dandus eſt reo antequam condemnetur, *Clar.* §. *fin. quæſt.* 49. *verſ. Eſt igitur*. An autem Princeps poſſit illum tollere in cauſis criminalibus, *ibid. verſ. Et hoc adeo*.

Poſt datas defenſiones debet reo tradi proceſſus integer, & non diminutus,

Defenſioni, quæ per interrogatoria haberi poteſt, renunciari poteſt.

Quando Iudex procedit à denegatis defenſionibus poteſt in legendo examina teſtium retine-

tinere aliquas particulares circumſtantias, & qualitates.

Reus non poteſt deliberare quam velit defenſionem facere, niſi prius conſultis Aduocato, & Procuratore ſuis.

Repulſa teſtium eſt defenſio rei.

Cum defenſiones proponit ſocius criminis pro ſeipſo, non intendit facere defenſiones pro altero ſocio.

Socius faciendo defenſiones poteſt cum illis adiuuare alterum ſocium.

Repetitio poſt factas defenſiones pro parte Fiſci citati non conceditur.

Reus cum inſtat pro repetitione, etiam poſt factas defenſiones, ei illa concedenda eſt.

Defenſio vti fauorabilis deduci poteſt in quacumque parte iudicij, ac etiam poſt concluſio in cauſa & poſt ſententiam.

Admiſſus ad nouas defenſiones habet ſententiam contra ſe, quæ facit ius.

Admiſſio ad nouas defenſiones non tollit effectum contumaciæ, ſed ſolum ſuſpendit ſententia, quouſque videatur quid in defenſionibus deducatur.

Poſt defenſiones datas non admittuntur aliæ probationes, ne detur præpoſteratio.

Sen-

Sententia.

SErmo est de sententia finali, qua vel absoluitur, vel condemnatur reus, vel declaratur incidisse, vel non incidisse in pœnas statuarias, & Canonicas: Interlocutoria enim, quia est ante finem causæ, suum locum habet informatione processus, & vocari potius poterit Decretum Iudicis in progressu causæ interpositum.

Si processus fabricatus est ad instantiam partis, ante sententiam citetur actor, & moneatur, si aliquid aliud est ab illo deducendum contra processum defensiuum, & assignetur illi terminus; quod seruandum est etiam cum reo, vt sciat se condemnandum, nisi aliud in sui defensionem adducat.

Si processus defensiuus euacuauit processum offensiuum, assignare debet Iudex terminum Accusatori, in eodem processu, ad allegandum, quarè non debet de calumnia condemnari; quod si non probauerit, pœna talionis, vt dictum est, erit puniendus. *Bart. in l. ad athletas ff. de his qui notantur infamia 2. quæst. 2. cap. 1. & 2.*

Si autem probauerit, vel plenè, vel semiplenè, vt supra determinatum est, siue per testes, siue per confessionem rei, siue per indicia, & præsumptiones, reus iuxta mensuram delicti,

& modum probationis ad pœnam ordinariam, vel extraordinariam condemnandus erit.

Nullum ſententiare poterit Iudex, ſiue Ordinarius, ſiue Delegatus, niſi priùs probè cognitis cauſæ meritis, indicijſque diſcuſſis, cum conſilio, & voto Diffinitorum Prouinciæ, vel (ſi Viſitator fuerit) peritorum, & grauium Patrum; ſi Diffinitores, ex vrgente cauſa, neceſſum fuerit excludere.

Sententia quæcunque illa ſit, omninò ex proceſſu dependeat, quæ ſi ex deductis iuſtificari non poterit, declaranda erit iniuſta; ſubijcique debet Iudex pœnis contra malos Iudices fulminatis; ac etiam qui iuris ordinem non ſeruauerint. *Gloſſ. in c. quamuis quæſt. 3. Abb. c. illa præpoſitorum de accuſ.*

Solemnitates illas, quod ſententia ſedendo, de die, eaque non feriata, præſente parte, & alias huius generis, etſi bonum ſit quantum fieri poterit, obſeruari: de eſſentia tamen iudicij non eſſe certiſſimum eſt; vnde ad libitum Iudicum remittuntur. *Couar. l. 1. variar. c. 1. num. 8. Cæſar. de Graſſ. deciſ. 147. num. 6. & 10.*

Debet autem ſententia in ſcriptis ferri, manu Iudicis, & Diffinitorum, ac Teſtium rogatorum firmata, in publico Refectorio, vel ſaltem publicè in Diffinitorio, ijſdem præſentibus, vel à Iudice, vel à Scriba legi, qui de-

pu-

publicatione in processu testimonium faciat.

Reum acceptare sententiam, non est necessarium; quinimò, si intra tempus Canonicum non appellauerit, eum acceptasse pro certo haberi debet.

Hanc praxim in sententiando obseruare debeat Iudex, atque à pœnis recensitis resilire non poterit, vt supra cautum est.

Qui perfectè indicia euacuauerunt, & suam innocentiam ostenderunt, simpliciter, & diffinitiuè absolui debent, ita vt per superuenientia postmodum indicia à Iudice amplius molestari non possint. *Clar. quæst.* 57. *Paulus Merenda consil. crimin. n.* 9. *Farinac. quæst.* 4.

Qui autem se quidem defenderunt, purgaruntque ab indicijs, non quidem vehementibus sed plusquam leuibus; vel si vehementia fuere, tortura mediante purgarunt, vnde nec in pœnam extraordinariam condemnari potuerunt, absoluendi sunt, sed cum clausula, stantibus, prout stant, & nouis non superuenientibus indicijs, quæ si superueniant, poterit iterum Iudex contra ipsos procedere. *Boss. de test. n.* 68. *Chart. l.* 4. *cap.* 1. *Clar. quæst.* 42. *Farinac. q.* 5. *Couar. variar. l.* 1. *c.* 1. *n.* 8.

In sententia tenetur Iudex delictum recensere per extensum, vt ex illa delinquentes cognosci possint, & ipsorum memoria conseruari.

Si Iudex certò, & euidenter sciuerit reum,

(etsi testibus conuictum) esse innocentem, ad illum liberandum omnes neruos intendat, nec innocentiam opprimi patiatur, etiamsi opus esset ad superiorem Iudicem causam remittere, vel se illa exonerare, monito priùs superiori Iudice de conspiratione testium: dummodo id sine maximo incommodo, & periculo facere possit, &c.

Si reus pœnæ statutariæ capax non fuerit, potest Iudex aliam illi similem imponere ex praxi Religionis, vel ex sacris Canonibus elicitam, *Bald. in l. nouerit C. intra certum tempus. Bertus tit.* 34. *cap.* 4. *num.* 24.

Declaratoriam sententiam ferre tenetur Iudex in exceptionibus, declarando aliquem esse habilem, vel inhabilem ad officia. Vel cum de accusato agitur, quod constitutionem aliquam violauerit, nec nè; quod ex testium depositionibus, confessionibus proprijs, & defensionibus factis; pendere debebit.

ADDITIO.

Iudices, præcipuè Regulares, alijque Ecclesiastici in ferenda sententia tenentur custodire veritatem, & æquitatem, iustitiam semper oleo misericordiæ mitigantes, & misericordiam cum seueritate temperantes, vt ait *D. Gregorius* relatus *in can. summopere* 11. *q.* 3.

In causis leuibus ad gratiam & clementiam pro-

proniores se ostendant. In grauibus rigorem legum adhac moderentur, & quando virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum leuitate securitas adhibenda est, vt habetur ex *Sacro Concilio Tridentino sess. 13. cap. 1. de reform.*

Quare ad punitionem & vindictam præcipuè non debent intendere, sed ad emendationem, & correctionem. Officium enim Iudicis est peccatorum & delinquentium saluti prouidere magis, quam pœnam exigere, maxima apud Regulares, & alios Ecclesiasticos. Quod etiam tradit: *Rodriq. tom. 2. quæst. 21. art. 1. Nauar. in rubr. de iudic. num. 71. & Miranda tom. 2. ord. iudic. quæst. 27. art. 1. concl. 1. & 4. præsertim art. 6.*

Prælati & Iudices Regulares in iudicando tenentur seruare sacros Canones, quibus, etiamsi sint inferiores, moderari licet pœnas ordinarias canonicas, dummodo id fiat ex legitima causa, & in ipsa sententia.

Expressio autem causæ non est præcise necessaria ad validitatem ipsius sententiæ, sed sufficit dicere, ex iustis & rationabilibus causis id fieri, *& per Clar. lib. 5. §. fin. quæst. 8. § inferius, & Rodriq. loc. cit. art. 2.* videque plura apud *Mirand. d. art. 1. & art. 5. & 6.*

Deficientibus iure Pontificio, & statutis Ordinis, ac propriè Prouinciæ, aliarumue Prouin-

ciarum, & Religionum, recurrendum est ad ius commune, & ad leges Regni, earum rationem, & mentem legi naturali conformem suis applicando causis, & secundum eam indicando.

Debent etiam dicti Prælati regulares indicare iuxta consuetudines legitimas, quæ quidem in pœnalibus vbi non est pœna decreta, sed Iudicis arbitrio relicta, etiam considerandæ, & applicandæ sunt, & vt per eumdem, *Rodriq. ibid. art. 3. & Miranda post Decium Abbatem & alios d. art. 1. concl. 4.*

Arbitrium in pœnis debet esse secundum ius, rationem naturalem, & æquitatem, pensatis circumstantijs delicti, qualitate delinquentis, personæ offensæ conditione, iniuriæ modo, damni emergentis magnitudine; loci ac temporis ratione, alijsque similibus, de quibus, *Gomez. lib. 3. var. cap. 6. num. 9. Innoc. in cap. qualiter de accus., & Mirand. dict. art. 6. concl. 8.*

In causis grauibus, in quibus Prælatis Regularium præcipitur petere consilium Seniorum, seu Patrum Prouinciæ ad puniendum Monachos, tenentur sequi ipsorum consensum. In leuibus verò minimè. Et iuxta hanc distinctionem intelligitur concessio Bonifacij Noni, facta Generali Prædicatorum, vt in correctionem Fratrum possit procedere secundum consuetudines approbatas, & instituta Ordinis, &

alia

alia concessio B. Pij V. vt possit fieri damnatio ad triremes de consilio Seniorum, de quibus, *Rodriq. ibid. art. 7. & tom. 1. quæst. 30. art. 17.*

Sententia lata à Commissario, seù delegato à P. Generali cum plenitudine potestatis contra leges & statuta Religionis continet euidentem nullitatem, cum sit notorie iniusta, *per text. in cap. inter cæteras de sent. & re iudic.* ac idem Prouincialis, immò & Guardianus potest resistere tali delegato volenti procedere ad eius executionem. Nam censetur procedere de facto, & non de iure, & sententia nulla non meretur de iure executionem, vide *Rodriq. loc. alleg. art. 8. Marant. de ordin. iudic. disp. 11. & tradita à Mirand. d. quuæst. 27. art. 1. concl. 7.*

Porrò sententia in criminalibus potest sustineri, etiamsi non sit conformis accusationi, vel libello, siue agatur de delicto connexo, siue separato, vt per *Guaz. defens. 35. cap. 1. num. 4.*

Publicatio processus offensiui in criminalibus non est adeo necessaria, vt si fuerit denegata, sententiam nullam. & maximè si testes fuerint examinati per alium Iudicem diuersum ab illo, qui sententiam tulit, & ipse non viderit dictas attestationes, *Guazzin. loc. cit. cap. 2. num. 3. & 4.*

Lite autem non contestata in criminalibus non potest ferri sententia diffinitiua, vt per *Scacc. de iudic. lib. 1. cap. 93. num. 3.*

Probationes verò in criminalibus sunt de substantia iudicij, & idcirco sine probationibus sententia dicitur nulla, *Gabriel. lib. 2. tit. de sent. concl. 9. num. 5. & 23.*

Pariter sententia est nulla in criminalibus quando Iudex se refert ad acta, & quando in actis nihil constat, vel acta sint nulla, *Tusch. lit. S. concl. 159. num. 8. & concl. 149. num. 26.*

Si verò esset lata sine sufficientibus probationibus valent, & transiret in iudicatum, vt per *Vant. de nullit. ex defect. proc. nu. 38. & Scacc. cap. 93. num. 23. de iud. l. 1.*

Sententia, vt ex falsis probationibus infringatur, requiritur, vt falsitas probetur aliunde quam ex testibus, vel actis iam productis; sed si esset notoria falsitas in probationibus iam factis, erit supersedendum in executione sententiæ, *Boss. tit. si ex fals. instr. vel test. num. 3. Caualc. p. 5. num. 241. in pract. de testib.*

Sententia lata, nemine instante, est nulla ipso iure, etiamsi in actis repiatur, & etiamsi partes essent præsentes, de quo *Guazzin. loc. cit. cap. 8. num. 1. & seqq.*

Sententia prius debet scribi, & postea legi, alias si prius oretenus proferatur, est ipso iure nulla, *l. 2. & 3. C. de sent. c. fin. de re iudic. in 6. Baiarb. ad Clar. q. 93. n. 7. & Guazz. ibid. c. 9.* vbi de solemnitatibus ad sententiam requisitis, quod etiam prosequitur, *cap. 10. & seqq.* omnino violandus.

FOR-

FORMA INQVISITIONIS GENERALIS PATERNÆ.

In nomine Domini. Amen.

HÆc est inquisitio, seu Visitatio generalis, quam facere intendit P.N.de N.Minister Prouincialis Romanæ Prouinciæ, in Conuentu N.die 23. Martij, Anno 1639.

Cum peruenissemus ad Conuentum N. & fuissemus benignè recepti à Patre Guardiano, & alijs Fratribus, nos contulimus ad Ecclesiam, in qua flexis genibus sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum adorauimus, breuique oratione facta discendentes ad Cellam, nobis paratam perreximus. Post aliqualem verò quietem eodem die, hora prandij, *vel cœnæ* conuocatis omnibus in Refectorio Fratribus, verbum Dei proposuimus, & visitationem intimauimus, omnes in Domino, cum sanctæ obedientiæ merito admonentes, vt dicerent, quæ de iure dicenda veniunt, nec odió, parua animi affectione; sed ex sola charitate, & reguralis obseruantiæ zelo mouerentur.

Postea visitauimus Eccelesiam, incipiendo à sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento, quod religio-

ligiosè compositum, & custoditum reperimus. Altaria deinde, Reliquias Sanctorum, Oleum Infirmorum, Capellas, Confessionales sedes, Sepulturas, Sacristiam cum sacra supellectile, vniuersamque Ecclesiam. Postmodum Cellas Fratrum, Officinas Conuentus, quæ omnia diuino cultui accommodata, & nostræ professioni respondentia inuenimus. *Si tamen ita sit.*

Tandem vocatis Fratribus ab vltimis, & iunioribus incipientes, eorum singulos interrogauimus super sequentibus Articulis.

1 An in diuino cultu Christiana pietas vel maximè eluceat. *Vallisol.c.*8.

2 An sacri ritus, & cœremoniæ ex præscripto Ecclesiæ seruentur.

3 An ad diuina officia die noctuque ad Missas item canendas vel celebrandas omnes conueniant, cum ea corporis, & animi compositione, quæ de iure, & consuetudine seruari debet.

4 An in Ecclesia indeuotè, vel sæculariter aliquis gradiatur, moretur, conuersetur.

5 An communis victus in Refectorio obseruetur, omnesque ad benedictionem conueniant, & religiosè compositi lectioni sacræ non minùs, quam refectioni vacent,

6 An sint qui paupertatis, obedientiæ vel castitatis vota transgrediantur:

An

7 An quæſtus pecuniarij, & aliàs à regula non præmiſſi fiant.

8 An fratrum aliquis ſcandalo ſit ſæcularibus.

9 An reperiatur aliquis proprietarius.

10 An Guardianus in obeundo ſuo munere, prudenter fideliter, & diligenter ſe præbeat.

11 An Apoſtolicæ Conſtitutiones, Ordiniſque Statuta ſuis temporibus legantur, & cuſtodiantur.

Si Viſitatio fiat à Commiſſario ad vniuerſitatem cauſarum deſtinato.

12 An Prouincialis Miniſter ſuo muneri ſatisfecerit: an exemplares ſocios habuerit: an aliquem iniuſtè vexauerit: an regulæ obſeruationi vacauerit: An vitia publica punierit: an Prouinciam ſuis temporibus viſitauerit.

13 An Viſitator, qui immediatè Prouinciam viſitauit, iuſtitiam, & æquitatem cum integritate miniſtrauerit; Conſtitutiones ſeruauerit; aliquem iniuſtè offenderit; partibus adhæſerit; communitati vel particularibus grauis fuerit; ſiue ipſe, ſiue ſui Secretarius, & Socius.

14 An in tota Prouincia ſint abuſus Regulæ, & Conſtitutionum tranſgreſſores: vel reperiantur in illa Perturbatores, Seductores, Diſcordiarum ſeminatores, Morum corruptores, Fautoreſque malorum.

Voca-

Vocatus igitur primò Frater N. Laicus, ætatis annorum 26. Religionis 3. socius Coquinarij monitus, & irrogatus.

Super primo respondit, &c.

Super secundo respondit, &c. *Et sic deinceps.*

Quibus receptis iussus fuit suæ depositioni se subscribere, videlicet.

Io Fr. N. confermo come di sopra, mano propria.

Si autem scribere nesciat, describat sua manu signum Crucis, videlicet.

Et quia nescit scribere sua manu apposuit signum Crucis, vt sequitur.

Io Fra N. hò detto quanto di sopra, e perche non sò scriuere, fò il segno della Croce †

Posteà vocatus fuit Frater N. Clericus, &c. vel Sacerdos, &c. *& eodem modo interrogentur.*

Tandem vocatus fuit P. N. Guardianus, &c. *qui & ipse interrogetur, vt supra & in fine subiungatur.*

Visitatis igitur omnibus Fratribus, & Patribus Conuentus, eosdem iterum In Capitulo, *vel Refectorio* vocauimus, de votorum obseruantia, regularis disciplinæ custodia admonuimus; aliquos publicos, *vel particulares* defectus paternè correximus; nonnulla ad prædictorum tutamen, vel fugam opportunè in scriptis ordinauimus, videlicet, *Che*, &c. Et data omnibus benedictione visitationem compleuimus

mus die . . . Mensis . . . . Anni . . . .

Et totam Visitationem sui officij sigilli impressione corroboret. Et subscribat:

Ita est, Fra N. Minister Prouincialis, &c.

Si contingat fieri Inquisitionem generalem, non solum paternalem, sed & iudicialem, erit, vt sequitur.

FORMA
INQVISITIONIS GENERALIS
IVDICIALIS EX OFFICIO

In Dei nomine. Amen.

ANno Domini 1686. die verò 23. Mensis Martij, Pontificatus Sanctiss. D. N. D. Innocentij XI. Ann. 10. sacrorum Canonum, nostrarumque Constitutionum vestigijs inhærendo Reuerendus admodum P. N. Romanæ Prouinciæ Minister, volens suo muneri satisfacere, accito me Fratre N. suo Secretario, quem Notarium creauit, & à quo fidelitatis iuramentum exegit. *Et hoc semper apponi debet, vbi de deputatione Scribæ, vel Actuarij, vel Notarij incidit sermo;* accessit ad Conuentum N. eundem in capite, & in membris visitaturus, & postquam fuit benigne receptus, ad sonum tintinnabuli conuocatis Fratribus in Capitulo, *vel*

Refe.

Refectorio ipsis visitationem intimauit; exhortatione præmissa, nè quæ taceri debent, sine discretione dicerent: sed ea tantum reuelarent, quæ de iure Superioribus dici mererentur; eisdem sanctæ obedientiæ præcepto iniungens, ne odio, aut inordinata affectione aduersus suos Fratres mouerentur, neuè aliquid contra iustitiæ, & charitatis regulas effutirent. Visitatis deinde sanctissimo Sacramento, totaque Ecclesia cum suis partibus; Sacristia cum sacris vasis, & suppellectile, Conuentu cum Cellis Fratrum, & Officinis, in Cella Prælatorum receptus, vocari ad se fecit Fratres, vt infra.

Primò vocatus fuit Frater N. Laicus Canaparius, ætatis, &c. *& seruetur modus visitandi supra recensitus, nihil penitùs immutando.*

Si ex visitatione Generali emergant indicia contra aliquem Patrem, tunc descendendum est ad Inquisitionem specialem.

FORMA
INQVISITIONIS SPECIALIS
EX GENERALI EMERGENTIS.

IN quocumque processu semper apponi debet titulus continens causam, videlicet.

Causæ descriptio, seu processus de furto commisso per Fratrem N.

Infor-

Informatio contra N. de tentato homicidio.

Processus exceptiuus contra P. N. nè eligi possit in Prælatum.

Informatio de subornatione votorum, contra Patrem N. *& postea incipitur*.

In nomine Domini, Amen.

HÆc est specialis Inquisitio, quam facere intendit Reuerendus admodum Pater N. Minister. Prouincialis, &c. contra Fratrem N. in Inquisitione generali habita in Conuentu N. indicatum, quòd Apostasiam commiserit, vt in actis visitationis apparet: quapropter, nè delicta impunita remaneant, decreuit super hoc informationes sumere, testes examinare, & alia præstare, quæ sunt de iure præstanda. Acta sunt hæc in Concentu N. *vel in eodem Conuentu* Anno . . . die . . Martij, & per me Fratrem N. dicti Patris admodum Reuerendi Scribam, vel *Secretarium*; vel per me *à dicto Reuerendo A. P. pro Notario deputatum* excepta.

FORMA
EXAMINANDI TESTES
PRO INQVISITIONE SPECIALI.

ANno igitur, die, loco, quibus supra, coram eodem Reuerendo admodum

P. N.

P.N. Ministro Prouinciali vocatus fuit Frater N.de N. testis ex officio assumptus, monitus, & iuratus, prout tactis sacris litteris iurauit: qui opportunè interrogatus, vt infra respondit.

Et primò interrogatus, an sciat causam suæ vocationis? Respondit: Non la sò, se non me la dite.

Interrogatus, ex quo tempore in hoc Conuentu de familia commoratus? Respondit: Dalla Congregatione in quà.

Interrogatus, qui sunt Fratres, qui secum in hoc Conuentu commorantur? Respondit: Frater NN.&c.

Interrogatus, an ex quo hic manet de familia, scit aliquem Fratrem vota transgressum esse? Respondit: Tutti sono buoni à mio giuditio, se non che Frà N. li giorni passati se ne fuggì dal Conuento.

Interrogatus de causa scientiæ. Respondit: Lo sò, perche lo veddi io vscire di notte solo, per la porta della Chiesa:

Iterrogatus, in quo loco erat ipse testis, quando ilium exeuntem vidit? Respondit: Io stauo al fenestrone, che risponde su la porta della Chiesa.

Et Pater Minister: Come potesti tu vederlo di notte? Respondit: Perche luceua la luna come di giorno: & io lo conobbi benissimo,

oltre

oltre che esso me lo haueua detto prima, persuadendomi, che andassi con lui.

Interrogatus, an sciat causam talis fugæ, & quò iuerit? Respondit: Perche il Guardiano lo voleua mortificare per hauerli disubedito in Refettorio, & egli, &c. Et credo, che sia ito in casa del Procuratore.

Interrogatus de complicibus, & consultoribus. Respondit: Non ne sò niente.

Interrogatus de contestibus. Respondit: Possono essere li Frati, i quali l'han cercato per casa, & non l'han trouato, specialmente F.N. NN. & è voce publica, e fama, che sia fuggito, già che non si vede comparire.

Interrogatus si ipse testis est amicus, vel inimicus talis Fratris, & si ex odio talia deposuerit. Respondit: Io li son più presto amico, che altro, & hò detto questo per verità, & perche la P.V. me l'hà chiesto con giuramento.

Tunc Pater acceptatis, &c. testem dimisit iussum prius suæ depositioni subscribere, prout infra.

Io F.N. de N. hò deposto come di sopra; Et si scribere nesciat. E per non saper scriuere hò fatto il segno della Croce †

Fra N. Minister Prouincialis.

Fra N. Scriba.

Et in hanc Formam cæteri testes examinentur.

FORMA
EXAMINANDI TESTES
EX OFFICIO, ET INQVISITIONE SPECIALI QVOAD FAMAM.

SI in generali Inquisitione reperiatur aliquis grauiter infamatus de aliquo delicto, & descendendum sit ad specialem Inquisitionem ex infamiæ indicio, procedatur in hunc, qui sequitur modum.

CVm in generali Inquisitione, facta in Conuentu N. per Admodum Reu. P. Ministrum, &c. repertus fuerit Frater N. de N. grauiter infamatus de dilapidatione Conuentus, nec talis infamia ortum habuerit à maleuolis, & vilibus, sed ab honestis probisque personis, & fide dignis, nè delicta impunita remaneant, idem, qui supra decreuit talem infamiam speciali Inquisitione perquirere, & vlteriùs progredi, prout de iure. Actum in conuentu N. die, &c. ac per me Fratrem N. in Sribam deputatum fideliter, vt iacet, exceptum.

Et primò vocari fecit P, N. Sacerdotem, Confessarium. ætatis ...., Religionis ....: testem ex officio assumptum, cui præstitit iuramentum, prout tacto pectore more Sacerdota-

dotali iurauit, & monito, ſequentes interrogationes fecit.

Et primò interrogatus, ſi ſuæ vocationis cauſam norit. Reſpondit, &c.

Quantum temporis in hoc Conuentu moratur.

Si Fratres ibidem commorantes exemplares ſint, & compoſiti.

Si Conuentus bona fideliter adminiſtrentur.

Si aliquem dilapidaſſe bona Monaſterij ſciat. Reſpondit: Si dice, che, &c. Quomodo ſciat. Reſpondit: Si dice publicamente per caſa, che, &c. A quibus audiuit hoc. Reſpondit: Comunemente tutti lo dico. Recenſeat aliquem, à quo audierit. Reſpondit. L'hò ſentito dire ſpecialmente dal P. N. Lettore di Teologia, dal P. N. Maeſtro de'Nouitij, dal P.N. Confeſſore delle Monache, e da altre perſone.

An ſciat, quid ſit fama publica. Reſpondit: Mi pare, che ſia quello, che communemente ſi dice d'alcuno ò in bene, ò in male.

An aliquam offenſionem cum Fratre N. aliquando contraxerit. Reſpondit....

An odio vel amore depoſuerit. Reſp....

An ſuo examini addere vel minuere velit. Reſpondit....

Tunc Pater, &c.

Et ſubſcribant, vt ſupra.

FORMA
EXAMINANDI DE FAMA
DELATA EXTRA VISITATIONEM.

ALiquando accidit deferri ad aures Superioris delictum aliquod per clamorosam insinuationem, siue oretenùs siue per litteras, & eo casu paululùm immutandum est exordium examinis, videlicet.

HÆc est Inquisitio generalis, quam facere intendit P.&c. contra, & aduersus P.N. malè audientem de suspecto consortio, &c. Fama publica præcedente, & clamorosa insinuatione non tantum semel ad aures suas, sed sæpè sæpiùs deferente, orta non à maleuolis, sed à Religiosis probis, & fide dignis, &c. Ideò &c.

FORMA
PROCEDENDI CONTRA
INFAMATVM.

POstquam per duos saltem testes constiterit aliquem esse infamatum, & Iudex habuerit dictum

dicium sufficiens ad procedendum contra illum, poterit iniri processus in hunc modum.

VIdens P. N. Fratrem N. esse sufficienter infamatum de suspecto consortio, quòdque iuridicè contra ipsum procedere possit, decreuit capiendas esse aduersùs illum opportunas informationes, & de iure vlteriùs procedendum. Actum in Conuentu N. die ...... &c.

Quapropter vocari primùm fecit Fratrem N. . . . testem ex officio assumptum, cui præmissa exhortatione de veritate dicenda, iuramentum exhibuit, prout tactis sacris litteris iurauit, qui ad opportunas Patris interrogationes, vt infra, respondit.

Interrogatus, si sciat, aut imaginetur suæ vocationis causam. Respondit . . : .

Si omnes Fratres hic commorantes cognoscat. Respondit.

Si nouerit particulariter Fratrem N. Respondit: Padre sì.

De causa scientiæ respondit: Perche hò praticato seco, e pratico tutto il giorno, come fanno li Frati.

Si specialem conuersationem cum illo habuerit. Respondit: Perche siamo Cercatori del pane, e dell'altre cose, pratichiamo insieme più familiarmente.

Ex quo tempore illum cognouit, & vbi. Respondit: Da più di 10. Anni, in diuersi Conuenti NN. ne'quali siamo stati di famiglia. Vltimamente stiamo insieme quì da vn anno in circa.

Quem conceptum habet de illo, & qua existimatione apud ipsum laborat. Respondit: l'hò in concetto di Frate allegro, e di buon tempo, e che non sia molto spirituale.

Vnde hoc eliciat. Respondit: Perche ride con tutti, parla parole secolari, & non lo veggo frequentare molto la Chiesa, & li Sacramenti.

Si sciat ipsum dixisse verba inhonesta, & scandalosa. Respondit: Padre sì, spesso dice cose che non stan bene, e molte volte alla presenza de'secolari.

An in particulari recordetur alicuius vel Fratris, vel sæcularis, qui de conuersatione, verbis, vel actibus huius Fratris fuerit scandalizatus. Respondit: Li Frati quasi tutti restano ammirati di questo suo procedere, e si scandalizano di vna mala prattica, quale hà in casa di certe donne, quali habitano, &c. & si chiamano, &c. & tutto il vicinato ne mormora.

Quomodo id sciat. Respondit: Perche hò parlato con diuerse persone, specialmente col Signor N. nostro Syndico; con la Signora N. nostra deuota, e con altre, le quali mi dissero:

Che

Che và à fare così spesso Frà N. nella casa di N. e che grandemente s'ammirauano.

Si viderit ipse eundem frequentasse talem domum. Respondit: Padre sì, con occasione della cerca l'hò visto entrar più volte in quella casa, e l'hò anco ripreso, mà egli non stima, &c.

De contestibus respondit. Lo possono dire li secolari predetti: e de' Frati Frà N. Frà N. &c. quali son stati suoi compagni, & hanno mormorato meco di questa prattica.

An odio, vel passione deposuerit: Respondit.....

An addere, vel minuere voluerit. Respondit.....

Tunc Pater. &c.

FORMA.
DESCRIBENDI CORPVS
DELICTI MANIFESTI.

In nomine Domini. Amen, &c.

CVm fama deferente, *vel per accusationem, denunciationem, &c. factam à Fratre N.* innotuerit vulneratum fuisse P. N. in Conuentu N. à filijs perditionis. Pater Admodum Reuerendus Minister ad reprimendam personarum audaciam, decreuit de iure procedere, &

primum de corpore delicti inuestigare. Vnde postquam personaliter accessit ad Conuentum N. & se contulit ad Cellam infirmariæ, vidit, & reperit P.N. iacentem in lecto, vulneratum pluribus vulneribus, quorum vnum erat in capite ex parte occipitis, longitudinis trium digitorum, & latitudinis medij digiti, factum, vt videbatur, gladio; alterum erat in brachio supra cubitum, latum, & profundum, pugione, vt conijci potuit inflictum, magnitudinis quatuor digitorum, quæ omnia discooperta proprijs oculis vidit, præsentibus PP. NN. testibus vocatis, & rogatis. Acta loco, & die, quibus supra, & per me Fratrem N. Notarium descripta.

Frater N. Frater N. testis.

Frater N-Actuarius, vel Scriba.

Vel potest in hunc modum concipi.

Visum, & repertum fuit per me N. Ministrum Prouincialem, &c. ostium Sacristiæ Conuentus N. fractum, & securis ictibus in frusta disiectum; in eaque armarium, in quo calices & vasa sacra reseruantur, vi apertum, detractis seris, & foribus suo loco dimotis. Acta sunt hæc coram PP. NN. testibus die .... Mensis .... Anno .... & per me Actuarium excepta.

Subscribant testes.

Frater N. Notarius, &c.

Vel

Vel si alteri committatur, & in hanc formam.

De mandato Admodum Reuerendi Patris Ministri, &c. fuit per me N. Scribam, visitatus in Conuentu N. & propriè in Cella infirmorum P. N. iacens in lecto, vulneratus in capite propè tempora, erat autem vulnus factum vel ictu ligni, vel lapidis, vt videbatur ad magnitudinem oui. Item in crure sinistro, quod ligatum erat, & medicamentis inuolutum, dixitque vulneratus & infirmarius esse confractum. Acta, &c. coram, &c. die, &c.

Frater N. testis.

Frater N. testis. *Frater N. Scriba.*

Vel si de occiso agatur, sic erit describendum.

Visum, & repertum per me Fratrem N. Prouincialem, *vel Scribam*, præsentibus R. A. P. Ministro, &c. & P. N. & P. N. testibus de eiusdem P. Ministri mandato, cadauer cuiusdam Fratris, nostri Ordinis, mediocris staturæ, barbæ nigræ, Annorum circiter 40. indutum habitu nostro, videlicet con vn habito cordellato, col capuccio in testa, con la tonica, colle mutande, cordone di canapa, à cui era attaccata la corona di lagrime di Giob, con li zoccoli fuori, mà vicino à'piedi, nelle maniche haueua la regola del Padre S. Francesco, con vn coltello piegatoio da tauola. Iacebat autem humi in sua Cella, *vel in sylua* tribus vulneribus confossum. Primo in gutture cæsim facto

vt

(vt apparebat) gladio; altero in pectore punctim, ense, vel pugione; tertio in ventre subtus vmbiculum, profundè demerso ense, vel pugione. Erant autem duo hæc longitudinis quatuor digitorum; primum verò totum guttur secuerat. Et totum ferè corpus, ac etiam humus erat sanguine profusa. Hæc omnia à me visa, & adnotata sunt præsentibus quibus supra, loco; & die supradictis.

Frater N. testis adfui.

Frater N. testis adfui.

Frater N. Actuarius,

§. PRIMVS.

Si delictum fuerit dubium.

SI dubitetur de delicto, puta si quis in Cella mortuus, vel in puteo demersus reperiatur, fiat priùs inquisitio de corpore delicti, & postea de causa mortis, hoc modo.

VIsum, & repertum fuit per me Fratrem N. Actuarium, *vel Guardianum* ex commissione Patris Admod. R. Ministri in Conuentu N. in Cella, sita in dormitorio, quæ inhabitabatur à Fratre N. cadauer ipsius Fratris, in lecto stratum & extinctum, liuidum circa labia, & vngues manuum & pedum cum spuma liuida, quæ de ore cadebat, cum quibusdam

ma-

maculis nigris è regione cordis & pectoris. Erat autem habitu, caputio, chorda, femoralibus indutum; in manicis habebat regulam; disciplinam, & parum reliquiarum, ac semicoopertum culcitra iacebat. *Si autem talia signa non adsint, non apponantur: sunt enim signa veneni. Si autem esset aqua vel laqueo præfocatum, dicatur.* Visum, & repertum, &c. in piscina sita in horto Conuentus N. cadauer cuiusdam Fratris nostri, staturæ, &c. *vel si cognoscatur*, cadauer Fratris N. natans super aquam mortuum, & extinctum, quod extractum repertum fuit semitumens, & totum liuidum, indutum, &c. *Si de laqueo*, Cadauer Fratris N. in suamet Cella laqueo è trabe quodam pendente suspensum, & extinctum iam, & frigidum, manibus solutum, habitu, tunica, chorda, femoralibus indutum, nigrum in facie, ore & oculis toruum, ac distortum, &c. *vel* Cadauer Fratris N. iaceus super suum lectum, cum laqueo circa collum apprimè compresso, cuius manus circa laqueum erant applicatæ, lingua autem ex ore prominebat, &c. quæ omnia vidi, & adnotaui. Præsentibus, &c. Acta, &c.

Frater N. Frater N. testes.

Frater N. Scriba &c.

§. S E-

§. SECVNDVS.

FORMA.

ADHIBENDI PERITOS.

PRO CORPORE DELICTI.

CVm de veneno, defloratione, vel dubio mortis genere agitur, in quibus delictum constare non potest, cum peritorum iudicio, in hunc modum instruenda est informatio.

§. *PRIMVS.*

Venenum.

In nomine Domini. Amen.

ANno ...... die, &c. Cum de morte P. N. pateat, quippe repertus est mortuus in Cella, &c. de causa autem mortis non constet, an scilicet per veneni assumptionem, an verò naturaliter acciderit. Reuerendus admodum Pater Minister, nè in tam graui negotio iustitiæ, suoque officio desit, decreuit vocandum, & examinandum esse Peritum. Quare habita facultate à D. Gubernatore Ciuitatis, vocari ad se fecit D. N. Medicum Physicum ordinarium, & rogauit eum; vt diligenter Cadauer cum suis signis inspiceret. Quo facto eidem iura-

iuramentum exhibuit, prout & iurauit, & coram me Actuario in hunc modum interrogauit.

Si ipse nouerit P. N. iam defunctum, dum in viuis ageret. Respondit.......

Si eius complexionem probè tenuerit, vel eundem aliquando curauerit: Respondit........

Si cognoscat ex his maculis, spuma, liuore, &c. mortis causam. Respondit........

Si iudicat extinctum fuisse ex veneno extrinsecùs assumpto, vel ingenito. Respondit........

Reddat causam scientiæ sui iudicij. Respondit.....

Monitus agi de grauissimo scelere, & pœna, &c. respondit.........

Tunc P. lectam sibi suam depositionem ei mandauit subscribere, vt infra.

Io, &c. Medico, affermo come di sopra.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. SECVNDVS.

Defloratio.

IN *hunc ferè modum assumi debet iudicium peritæ de deflorata.*

Vocata N. obstetrix, & cum iuramento, ac licentia sui Superioris interrogata, si ipsa nouit N. puellam. Respondit.....

Si

Si vidit illam, & in pudendis inſpexit. Reſpondit......

Si virginitatis ſignaculum in illa integrum, vel fractum inuenit. Reſpondit......

Si ipſa alias idem iudicium ſuper aliꝫs puellis tulit. Reſpondit._

Si à ſemet, vel ab alio defloratam iudicat. Reſpondit........

Quibus acceptis fuit dimiſſa, iuſſa prius ſuæ depoſitioni ſe ſubſcribere, *vel Crucis ſignum apponere*.

Io N. Mammana hò detto, &c.

Frater N. Miniſter.

Frater N. Actuarius.

FORMA
INQVIRENDI AVTHOREM. OCCVLTVM DELICTI MANIFESTI.

§. *PRIMVS*.

In nomine Domini. Amen.

ANno.... die.... in Conuentu N. & propriè in Cella Officij. Vocatus coram Reuerendo admodum Patre Miniſtro, Pater N. Sacerdos, Confeſſarius, ætatis....... Religionis..... teſtis ex officio aſſumptus, delato ei iuramento, prout tacto pectore, more Sa-

Sacerdotali iurauit, monitus de veritate dicenda, interrogatus, prout infra respondit, &c.

Primò, an cognoscat P. N. in hoc Conuentu vulneratum, siue occisum.

An sciat eum cum aliquo Fratre inimicitias habuisse.

An cum aliquo rixatum esse.

Cum, quo, & quando, & vbi.

Qua de causa.

An talis inimicitia alijs innotuerit, & quibus.

An aliquando in amicitiam redierint.

An inter seipsos familiariter conuersarentur post reconciliationem.

An aliquis fuerit præsens, dum inter se altercarentur conuicijs.

An Superior hoc sciuerit, & quid fecerit.

An nouerit aliquem arma quæsijsse, vel in Conuentum introduxisse.

Quomodo id sciat.

Vbi reposita, vnde habita talia arma:

Qui fuerunt complices, vel fautores, vel consocij.

§. Se-

§. SECVNDVS.

Si de veneno agatur.]

AN nouerit mortuum bonæ, vel infirmæ valetudinis fuisse.

De causæ scientiæ:

Cuius complexionis esset, hilaris, tristis, mœrens, &c.

Quomodo id sciat.

An sciat aliquem cum defuncto inimicitias habuisse, altercatum fuisse, iniurias, minas, contumelias inter ipsos intercessisse.

Afferat causam scientiæ sui dicti.

An cognoscat aliquem, qui de herbarum virtute, de medicamentis in Conuentu sit peritus, vel locutus fuerit.

An etiam de venenis.

An aliquem simplicia, vel mineralia nouerit conquisisse, & quomodo hoc sciat.

Si aliquem de genere mortis P. N. loquentem audiuit.

Si veneni suspicio vehemens sit in Conuentu & apud quos.

Si de aliquo audierit, quod tale venenum propinarit, & à quibus.

Si ipse testis suspicionem habet de aliquo, & de quo, quod venenum dederit.

Afferat causam suspicionis.

§. TER-

§. TERTIVS.

Si de veneno non constet clarè.

AN sciat N. mortuum, antequam in morbum incideret, cibum aliquem noxium comedisse.

Quis tales cibos attulit, dedit, accommodauit.

Quis infirmi curam gessit.

Quæ morbi simptomata apparebant.

Si vomitiones, tormina, sitis vehemens, liuores, &c.

Quot horas post sumptionem cibi vel decubuit, vel vomere incæpit.

Si ab aliquo audiuit P. N. veneno necatum fuisse, & à quo,

Si audiuit vomitiones, & maculas in corpore apparentes, fuisse veneni indicia.

Si audiuit, cuius coloris fuissent vomitiones, & à quibus.

An sciat hæc purgamenta & eiectiones Medico ostensa fuisse, cui, & quid iudicauerit Medicus.

An sciat, vel audierit, quo mortis genere defunctus fuerit.

Quid ipse credat, vel suspicetur.

Quæ causa scientiæ.

§. QVARTVS.

Si fuerit aliud delictum dubium.

An nouerit, defunctum cum aliquo inimicitias habuisse.

Quæ causa inimicitiæ.

Quandiu durauerit,

Si alijs innotuerit,

Si reconciliatione desierit inimicitia.

Reddat causam scientiæ sui dicti.

Si mortuus, dum viueret, morbo comitiali laborabat, vel alijs grauioribus.

Si eum aliquando conquestum fuisse nouerit, quod cordis doloribus opprimeretur, capitis vertiginibus agitaretur, dæmonum illusionibus, vel timoribus exerceretur;

Si Spiritu tristitiæ, vel desperationis eum aliquando nouerit agitatum.

Si ebrietate nimia, vel crapula,

Si secum conquestus fuerit, quod ei mors ab aliquo comminata fuisset, vel hoc ab alijs audierit.

Si scit mortuum inuitum in eo Conuentu mansisse.

Si aliquando actus, aut verba dementiæ, stoliditatis, vel desperationis eundem fecisse, vel dixisse audiuit.

Quæ tandem signa, & verba fuerunt ista.

Co-

Coram quibus ea acciderunt.

An ſciat, quo violento mortis genere defunctus obierit.

An ab alijs audierit.

Quid ipſe teſtis iudicet, & qua de cauſa.

Quis habetur author huius mortis, quis P. N. laqueo ſuffogauit, *vel* in puteum demerſit.

Vnde mouetur ipſe, vel alij ad hoc dicendum, vel iudicandum.

Quomodo ſciat alios hoc credere, vel ſuſpicari.

Qui ſunt conteſtes.

FORMA
EXAMINIS VVLNERATI.
§. *PRIMVS.*

Primùm ipſe vulneratus examindndus eſt ad informandum Curiam, hoc modo.

In Dei nomine. Amen. Die, &c.
In Conuentu, &c.

ACceſſit Pater Admodum Reuerendus Miniſter ad Cellam, in qua vulneratus iacebat P. N. & exhibito ei iuramento, prout tacto pectore, more, &c. iurauit, eum, vt infra, interrogauit.

Quomodo reperiatur vulneratus, & à quo tempore.

Quis illum vulnerauit, & ob quam causam.

Quo instrumento, quo loco, quibus auxilijs, qua corporis parte.

Qui aderant, vel audire potuerunt, tanquam proximiores.

§. SECVNDVS.

Si ignoret Authorem:

AN cum aliquo inimicitiam habeat, & quã ob causam.

An verbis iniuriosis aliquem offenderit, vel minis.

An sibi aliquis minatus fuerit vulnera, mortem.

Si inimicitia alijs nota sit, & quomodo id sciuerint.

Si aliqui, dum rixarentur inter se, adfuerint.

§. TERTIVS.

Si nolit prodere vulnerantem ex timore, vel nè illi noceat.

MOnitus, vt veritatem fateatur, quia aliàs peccat mortaliter, & est periurij reus, nec sibi malum creare debet in anima, nè alijs no-

noceat. Respondit ....

Cui Pater: Auerti, che se non lo riueli spontaneamente, sarai costretto à dirlo à forza, per via di carcere, e di tormenti,&c. Respondit.

Interrogatus, Se gli vuol fare querela di questa offesa, &c. Respondit: Padre nò, io li perdono per amor di Dio, &c.

FORMA
EXAMINANDI TESTES.
SVPER INDICIA.

CVm quodlibet indicium duobus saltem testibus probari debeat, depositiones hoc modo excipiantur.

§. *PRIMVS.*

De inimicitia.

In nomine Domini. Amen.

DIe, &c. Vocatus fuit coram A. R. P. M. P. &c. Pater Frater. N. Sacerdos, ætatis .... Religionis .... testis ex officio assumptus, monitus, & iuratus, (tacto enim pectore more Sacerdotali iurauit) ad deponendum super indicijs emergentibus ex morte Patris N. qui ad opportunas interrogationes respondit.

Primò enim interrogatus, an sciat causam

suæ vocationis. Respondit.....

An cognoscat, & ex quo tempore P.N.

An sciat inter Patrem N. & N. aliquando inimicitiam exarsisse.

An sciat talis inimicitiæ causam.

Quomodo id sciuerit.

Quæ signa inimicitiæ viderit, vel audierit intercessisse inter ipsos.

An sciat aliquando, & ex quo tempore fuisse reconciliatos.

An post reconciliationem viderit, vel audierit talis inimicitiæ signa inter eosdem pullulasse.

An credat P. N. ob talem inimicitiam potuisse Patri N. propinare venenum.

De causa scientiæ talis credulitatis.

Interrogatus de contestibus.

Quibus acceptis P. Minister examen terminauit, imposito testi silentio, & reseruata sibi facultate eum iterum examinandi, ac electa sibi sua depositione eam sua manu subscribere iussit, prout subscripsit.

Io Fra N. hò deposto.

Frater N. Minister Prouincialis.

Frater N. Actuarius.

§. SE-

§. SECVNDVS.

De confessione extraiudiciali.

AN cognoscat P. N. & ex quo tempore.
An cum illo aliquando collocutus fuerit.
An secum de morte P. N. sermonem habuerit, & vbi.
An ex liuore de mortuo eum loquentem audiuit.
An audierit, eum dixisse, quod in morte P. N. manus habuerit.
Coram quibus hoc dixit.
Qua occasione in tam grauem iactationem lapsus fuerit.
An credat eum verum dixisse, & in necem prædicti Patris verè consensisse.
De causa scientiæ.
De contestibus.
Tunc Pater, &c.

FORMA GENERALIS EXAMINANDI TESTES.

§. PRIMVS.

In nomine Domini. Amen.

DIe... Anno... in Conuentu N. coram P. N. Ministro vocatus Frater N. Diaco-

nus ætatis annorum 24. Religionis 5. vt dixit, testis ex officio assumptus, *vel si ad instantiam partis procedatur, productus*, super primo, *vel secundo* articulo, monitus de veritate dicenda, & præstito illi iuramento interrogatus, prout tactis sacris litteris iurauit, ad opportunas interrogationes deposuit, vt infra, videlicet.

Interrogatus, an sciat causam suæ vocationis. Respondit, &c.

Interrogatus, an cognoscat P.N. Respondit. :

Interrogatus, quomodo illum cognoscat, Respondit, &c.

Interrogatus ex quanto tempore illum cognoscit. Respondit, &c.

Interrogatus, cuius famæ sit. Respondit, &c.

Interrogatus, cuius opinionis sit apud ipsum, Respondit, &c.

Interrogatus, quomodo sciat ipsum esse iracundum, vel conuiciatorem. Respondit, &c.

Interrogatus de loco, & tempore. Respondit, &c.

Interrogatus de contestibus. Respondit. &c.

Interrogatus de causa scientiæ. Respondit, &c.

Tunc Pater Minister acceptatis illius depositionibus, si & in quantum, &c. mandauit ipsi testi, vt suo examini sibi prius lecto se subscriberet, prout infra subscripsit, præcipiens illi in virtute sanctæ obedientiæ, nè cui

de

de his omninò loqueretur, illumque dimisit, saluo iure illum reexaminandi toties, quoties opus fuerit.

Io Frà N. hò deposto.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. SECVNDVS.

Si testis irreuerens, vel pertinax fuerit.

INterrogatus, &c. Noluit respondere: sed cum risu, & contemptu impertinentia effutire cœpit. Quem Pater Prouincialis paternè priùs admonuit, & quia ex benignitate peior efficiebatur, seuerè, & grauiùs increpauit: persistente autem ipso in sua pertinacia iuris remedijs vtendum censuit, ideò vt infra decreuit.

Quoniam P.N. vocatus in testem ab A. R. P. Ministro Prouinciali, ac legitimè in causa P.N. interrogatus, respondere noluit, *vel*, *&c.* & monitus semel atque iterum, ac correptus à sua pertinacia discedere noluit; ideò præsenti decreto decernit, vt dictus Pater N. quotidie in pane & aqua ieiunet, *vel* tandiu à diuinis sit suspensus, quousque resipiscat, & suis mandatis pareat. Datum, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. TER-

§. TERTIVS.

Si ad cor redeat à pertinacia.

CVm Pater N. testis, &c. ad cor reuersus fuerit, & veniam petierit, admissus ad examen fuit denuò.

Interrogatus, an, &c.

§. QVARTVS.

Si testis mendacium dicat.

TVnc Pater ipsum admonuit, vt veritatem de plano fateatur, quia in sua depositione mendacium dixisse deprehensus est.

Quare interrogatus, an viderit ipsum vulnerantem. Respondit: Quello, che hò detto, è la verità.

Iterum monitus à mendacijs discedere, quia contra ipsum, tanquam contra falsum testem, per iuris, & facti remedia procedetur. Respondit, &c.

Quod cernens Pater Minister, volensque ipsum de mendacio conuincere, vocari fecit P.N.& P.N. testes, eosque coram ipso Fratre N. cum iuramento iterum examinauit, & primò interrogauit Fratrem N. si verè Frater N. erat cum ipsis, quando, &c. qui respondit? Padre si. Postea interrogauit Fratrem N. testem,

an verè Frater N. adfuerit cum ipsis, quando Frater N. vulnerauit Patrem N. dixit: Padre, sì. Tunc subiunxit Pater Minister: Che dici hora, non sei vn testimonio falso, e bugiardo. Quo tacente, vel in pertinacia permanente, aduersatus Minister mendacij acerbitatem, ei assignauit vnius diei spatium ad se defendendum, quare non debeat puniri tanquam testis falsus; & interim carceribus ad custodiam mancipari mandauit, prout præsenti decreto mandat, & præcipit. Acta in Conuentu N. die N.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. *QVINTVS.*

Executio decreti carcerationis.

FIdem facio ego infrascriptus, qualiter Frater N. carceratus fuit virtute dicti decreti hac die . . . Mensis . . . . . Anni . . . in Conuentu N.

Frater N. Actuarius.

§. *SEXTVS.*

Si testis fuerit infamis, erit torquendus sic,

DIe. : . . Cum Pater N. Minister sedens, &c. & visis, &c. stante qualitate Fratris N. testis

stis examinati in causa N. & considerata infamiæ nota, qua affectus reperitur, propter decretum pœnale, latum contra ipsum in causa criminali, actitata per Patrem N. tunc temporis Prouinciæ Visitatorem; *vel* considerata inhabilitatis nota, quia nimirum est socius criminis, &c. vilis persona, &c. ad tollendam dictæ infamiæ notam, & vt eius dictum magis afficiat nominatum, & ad omnem alium meliorem finem, & effectum, mandauit ipsum duci ad locum torturæ, ibique spoliari, & funi applicari, prout præsenti decreto funi applicari mandat. Datum ..... *Si agatur de alio genere tormentorum, explicetur illud.*

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. SEPTIMVS.

Si testis fuerit varius, & vacillans, & propterea torquendus.

DIe, &c. Pater N. Minister, &c. sedens pro tribunali, visis videndis, & consideratis considerandis, ac ponderata vacillatione ipsius Fratris N. testis dicentis in examine facto die .... *describatur suum dictum*, & in præsenti examine negantis, ac dicentis .... Ad tollendam ergo omnem periurij maculam (si quam ines-

inesset) ab eiusdem testis persona, & ad sciendum, in quo dicto persistat; & ad omnem alium meliorem finem & effectum mandauit eundem N. duci ad locum torturæ, ibique, &c. *vel* mandauit ipsum arctari, *vel* ad taxillorum tormentum applicari, &c. *vel* consideratis circumstantijs ipsam depositionem comitantibus, quæ verificatæ fuerunt, prout in actis; *dummodo ita sit*, & quæ sunt adeò verisimiles, vt arbitrio prudentis viri credendum sit; ipsum testem in prima depositione verum dixisse, & in secunda mentitum fuisse; præsertim cum ea, quæ in prima sua depositione dixerit, spontè deposuerit, & de plano, & in secunda nullam sufficientem, aut verisimilem causam suæ huiusmodi variationis alleget. Quapropter valde verisimile est & credibile, ipsum testem ad reuocandam suam depositionem subornatum fuisse. Ad effectum ergo idipsum ab eodem teste clariùs audiendi, à quo vel à quibus ad suam primam depositionem reuocandam subortatus fuerit, & ad omnem alium meliorem, &c. citra tamen iurium quorumcumque Curiæ acquisitorum, vel spectantium præiudicium ipsum puniendi ob præfatam variationem, quibus per præsentem torturam præiudicare non intendit, & non aliàs nec aliter, nec alio modo, de quo expresè protestatus fuit, & protestatur. Ipsum N. testem in suis deposi-

tio-

tionibus variantem mandauit duci ad locum tormentorum, ibique, &c.

§. OCTAVVS.

Si testis aliud dicit cum iuramento, aliud sine.

DIe, &c. Pater N. lectis, & consideratis, vna depositione facta à Fratre N. cum iuramento in iudicio coram nobis, & altera sine iuramento coram NN. *vel extraiudicialiter: Aut apud N. Iudicem incompetentem*. Et perspectis verbis præcisis ab ipso prolatis, prout in actis; &c. ex quo apertissimè patet ipsum esse informatum de veritate, & notitia delinquentium: ad tollendam omnem maculam periurij, (si qua inesset in eius persona) *vel* ad purgandum omnem variationis defectum, & ad sciendum, in quo dicto ipse N. persistat, & ad omnem alium meliorem, &c. mandauit ipsum N. testem duci, &c.

§. NONVS.

Si scire neget, cùm alias constet eum scire.

DIe, &c. P. N. sedens, &c. auditis, & perlectis depositionibus testium deponentium N. in testem vocatum, scire commissi homicidij, furti, stupri, &c. seriem; factisque ipsi

ipsi testi pluribus monitionibus, vt veritatem fateatur; consideratoque, quòd constet in iudicio aliquo pacto ipsum fuisse præsentem in loco commissi criminis tempore, quo fuerat perpetratum, vnde verisimile est ipsum vidisse, quomodo dictum factum se habuerit, & qui fuerint delinquentes, cuius ætatis, & quibus vestibus induti, quibus armis accincti, quo colore, qua effigie, &c. & licèt ipse negare non erubescat delinquentes vidisse; & consideratis alijs indicijs ex actibus ipsius resultantibus, & contra dictum testem facientibus quapropter Pater Minister ad effectum habendi ab ipso teste examinato plenam, & integram veritatem super præmissis, de quibus, vt dictum est, verisimiliter informatus apparet, & ad omnem alium meliorem, &c. mandauit, &c.

§. *DECIMVS*.

Si ab aliquo loco testis vocandus sit.

CVm nobis N. Ministro, vel Commissario, &c. visum fuerit pro expediendo negotio mortis N. cuius authorem inquirimus, *vel nobis commisso* necessariam esse nobis personam Patris N. ac eiusdem in iudicio depositionem; idcirco virtute iurisdictionis nobis factæ, *si est Commissarius*, *vel* authoritate nostri officij; *si est ordinarius*, præcipimus ipsi in virtute præsenti

ſenti decreti, vt ſtatim eo recepto diſcedens à Conuentu, in quo modo moratur, ſe conferat ad Conuentum N. in quo tribunal noſtrum ereximus ſub pœna . . . . Datum, &c.

Frater. N. Miniſter, vel Commiſſarius, &c.

§. *VNDECIMVS.*

Si decretum hoc mittendum eſſet per litteras.

QVod decretum R. P. N. per litteras incluſum direxit P. N. Guardiano, à quo talem reſponſionem accepit, *& inferat ipſas litteras in proceſſu.*

§. *DVODECIMVS.*

Si examen teſtis vna vice expediri non potuit.

QVoniam ob vrgentia negotia, vel ob horæ tarditatem examen, compleri non potuit, Pater Miniſter iuſſit pro nunc terminari examen, animo tamen, continuandi illud; cum primùm commoditas acceſſerit; priùs verò lectum examen ipſi teſti, fecit ab illo ſubſcribi, &c, acceptatis, &c. *Et pro continuatione deinde.*

Die,

Die, &c. cum Pater Minister expeditus esset à supradicto negotio, regrediens ad perficiendum examen Fratris N. testis, ipsum in ius vocauit, & coram ipso adstanti iuramentum præstitit, prout iurauit, & vt infra interrogauit.

Quæ forma seruanda erit etiam in examine rei, quando interrumpi contingat.

FORMA CONSTITVENDI VEL EXAMINANDI REVM

§. *PRIMVS.*

DIe... Mensis.... Anni... in Conuentu N. constitutus personaliter coram Admodum Reuerendo Patre Ministro, &c. & me Actuario P. Frater N. Sacerdos ætatis... Religionis... principalis quoad se, & testis quoad alios, delato ei iuramento prout tacto, &c. iurauit, de mera, & integra veritate dicenda, & quidquid inde sciuerit, & præmissa admonitione, quod ad confessionem proprij criminis tenetur in conscientia, sub pœna peccati mortalis, stantibus tot indicijs contra ipsum in actis, fuit interrogatus &c.

Primò, an sciat suæ vocationis causam.

An sciat causam suæ carcerationis, *si fuerit carceratus.*

A quo tempore fuit carceratus.
Quo ordinante.
Si inimicos habet in illo vel alio Conuentu, & quos.
Quare N. est illi inimicus, Respondit: Perche mi minacciò.
Qui aderant, quando minatus illi fuit.
Si redierunt in amicitiam, & fecerunt postea pacem.
Ex quo tempore.
Quis est conscius talis inimicitiæ.
Si credit N. propterea illi esse infensum.
Si habet illum pro homine probo.
Quare censet illum esse malignum.
Si potest hoc probare.
Cognoscit ne N.
Ex quo tempore.
Vbi cœpit illum cognoscere, qua occasione.
Coram quibus est vltimò illum allocutus: vbi, & de qua re.
Si pacifici discesserunt.
Quæ verba iracundiæ acciderunt inter ipsos.
Quid tenebat in manu tunc temporis.
Quis dederat illi facultatem tenendi arma.
Quantum temporis illa tenuit.
Quis dederit illi arma.
Vbi asconderat illa.
Vbi sunt nunc.

Quę verba dixit, antequam discederet ab illo.

Quæ vulnera dedit illi. Respondit: Non hò ferito altrimente.

Et cum P.N.audisset constituti negationem, taliter est illum allocutus: Fratello non è tempo di negare, perche e per testimonij, e per inditij sei quasi conuinto; perciò deui dire la verità: propterea.

Interrogatus, si vulnerauit N. Respondit: Mai tal cosa.

Quod audiens Pater præcepit afferri arma, nimirum gladium longitudinis duorum palmorum, & latitudinis duorum digitorum, acutum, & affilatum cum suo capulo osseo, & & pugionem vnius palmi, cum cuspide acuta; quibus ostensis reo, iterum dixit: Come potete negarlo? date gloria à Dio con dir la verità, e non siate figlio del diauolo, padre della bugia. Non son queste l'armi tue ritrouate vicino al Padre N.ferito, ritrouate insanguinate nella stanza vostra? perche dunque negate hauer ferito, vcciso, &c. Respondit: Non ne sò niente.

Interrogatus, se si confida molto su le braccia, perche tanto l'hà da confessare sù la corda à tutti i modi. Respondit: Io non son huomo da fare questi delitti. *si affirmat.*

Interrogatus, quis fuit complex, & socius,

vel consocius delicti; quid illi dixit talis N. socius.

Qui aderant.

Qui sunt testes.

Quoniam verò horæ tarditate examen expediri non potuit, Pater N. acceptatis, &c. examen dimisit, voluntate illud continuandi. Interim lectam sibi depositionem iussus fuit subscribere, prout infra, &c.

Io N. hò deposto.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. *SECVNDVS:*

In secundo Constito.

DIe . . . loco, quibus supra: Interrogatus, si ipse constitutus est dispositus iam, veritatem fateri, quod non fecit in alio examine.

Si vult aliud addere examini hesterno, vel nouum adducere.

Si vere altercatur est cum N.

Si ab illo iniurijs affectus fuit, vel è contra.

Si illum manu vel armis percussit.

Si vulnerauit. Respondit: Padre nò.

Cui Pater: Come nò, se sei stato visto da testimonij, non solo fuggir con il coltello in mano insanginato, mà ferirlo ancora? Respon-

pondit: Ogn'vno può dire quello, che vuole.

Et Pater: Credi tu, che vogliano dir la bugia in tuo prægiudicio ſenza cauſa? Reſpondit: Ci ſono delli maligni e bugiardi nel mondo.

Et ad opportunam interrogationem; Reſpondit: Io non direi tali bugie, mà non sò la coſcienza de gli altri.

Videns autem P. N. conſtituti pertinaciam, illum denuo paternè monuit: Vedi fratello, tu ſtimi il corpo, ma non l'anima, temi la pena del mondo, non quella dell'inferno. L'hauer peccato è fragilità, il negarlo alla preſenza di Dio, di cui io tengo il luogo indegnamente, è peccato di Caino, e perciò tammoniſco, che laſci queſta tua pertinacia, e dichi, ſe veramente hai ferito, ò vcciſo N. Reſpondit: Hò detto, e torno à dire, che non sò niente di queſto.

Tunc Pater negotio vrgente impeditus examen pro nunc dimiſit, illud alio tempore continuaturus: Iuſſit tamen priùs legi ipſi reo depoſitionem, & ab ipſo ſubſcribi; quem carceribus mancipari mandauit, vt melius interim de ſua ſalute concipiat, & cogitet de veritate dicenda.

Subſcriptiones.

§. TERTIVS.

Si reus reperiatur esse excommunicatus; absoluatur sic.

CVm Pater N. comperisset N. reum incidisse in excommunicationem maiorem, ob . . . . eum absoluit ad effectum solum adstandi, & se tuendi in iudicio, omni meliori, &c. cùm ipse non posset probare se esse absolutum. Datum, &c.

Frater N. Minister, &c.

§. QVARTVS.

In tertio Constituto.

DIe, &c. Postquam Pater N. Fratrem N. reum in sua præsentia adductum paternè pariter, & grauiter monuit, vt deposita pertinacia, saltem nunc Deo dare gloriam satageret, & confusus à tot mendacijs facti seriem de plano deponeret, ac narraret, come passò il fatto dell'homicidio del P. N. chi lo ferì, chi l'vccise? perche li testimonij tutti dicono, che sete stato voi, perche dunque non lo confessate? Respondit negatiuè.

Interrogatus: Come potete negare questo, hauendo contro tanti testimonij? Et præcepit legi depositiones testium. Senti, che dice

que-

questo. Senti quest'altro, &c. e se ciò non fosse vero, questi non lo direbbono; disponti dunque à dire la verità. Respondit: sono bugiardi.

Interrogatus, & monitus, quod manifestè apparet de pertinacia ipsius, quia non solùm negat delictum à se commissum, sed etiam audet viros probos appellare mendaces. Quomodo tales falsarios vocas, si tibi confrontatos de facie ad faciem sustinere non potuisti, & vix aspicere ausus es pallore & tremore correptus? Ideò fuit benignè monitus, vt à pertinacia discedens veritatem dicat per ordinem facti seriem recensendo, come passò questo fatto? Respondit, &c. non mi ricordo, potrebbe essere, mi rimetto à quello, che hò detto di sopra.

Interrogatus, & monitus, vt præcisè respondeat sine dubio, sine hæsitatione, nec se referat ad iam dicta. Respondit: Quel che hò detto, hò detto.

Interrogatus, & monitus sub pœna confessi criminis, periurij, & torturæ, vt veritatem de plano dicat. Respondit: Non sò altro.

Tunc Pater: È possibile, che sei così ostinato, e senza honore, che ci vuoi dare à credere buggie così grandi? Nel primo Constituto non hai detto tu, che, &c. nel secondo non dicesti, &c. come hora neghi? come ti contradici? non

vedi, che sei confuso, e conuinto? non è meglio, che per la gloria di Dio confessi la verità? Respondit, &c.

Interrogatus, & iterum monitus, vt veritatem fateatur; alias deuenietur aduersus illum ad iuris, & facti remedia, declarando illum incurrisse pœnas comminatas. Respondit: Non hò da dire altro.

Tunc Pater aduertens obstinationem, & irreuerentiam Fratris N. rei pœnarumque comminatarum contemptum, reseruato sibi iure semper, & quandocumque decernendi ipsum N. incurrisse &c. & mandatum desuper necessarium, & opportunum relaxandi, pro nunc ad vlteriora procedens.

Interrogauit, an adhuc persisteret in sua pertinacia. Respondit: Non mi ricordo.

Interrogatus, & monitus à tergiuersatione, & obstinatione discedere, & præcisè respondere. Respondit: non mi ricordo, non mi souuiene.

Quibus auditis Pater N. dixit Fratri N. reo, quod in his casibus deuenitur ad torturam, non pro extorquenda veritate, sed solum responsione affirmatiua, vel negatiua, & idcircò nullæ dantur defensiones, cum pateat, quòd nulla poterit afferri legitima, & euidens excusatio. Respondeat ergo præcisè, vt possit vitare huiusmodi torturam; & abijciat ista

fatua ſubterfugia ſciens, quod de illis nulla ratio habebitur. Reſpondit, non hò altro, che dire.

Et licet pluries Pater N. ipſum efficaciter, e charitatiuè monuerit, ſemper ipſe reus eandem reſponſionem dedit: quæ omnia ego Frater N. Actuarius adnotaui.

Tunc Pater N. ſedens pro tribunali, &c. viſa pertinacia Fratris N. nolentis reſpondere præcisè ad interrogationem, cum aliter ab eo dictum reſponſum haberi non poſſet, mandauit adduci ad locum torturæ, qui N. ſic ad locum torturæ adductus, dum ſpoliaretur, & ligaretur fuit à Patre N. benignè monitus, vt ſaltem modo diſponeretur ad dandam reſponſionem præciſam, &c. aliàs ſciat pro certo ſtatim in altum eleuandum, & torquendum pro dicta reſponſione. Reſpondit &c.

Et videns Pater N. Fratem N. in ſua obſtinatione perſiſtere mandauit ipſum eleuari in altum, ad effectum ſolummodo extorquendi reſponſionem præciſam affirmatiuam, vel negatiuam.

§. QVINTVS.

Confrontatio rei cum Teſtibus.

Die, &c. vocatus fuit Frater N. reus, monitus. & iuratus præſentibus &c. fuit in hunc

hunc modum à Patre N. exceptus. Come puoi negare non esser stato in tal giorno, nel tal luogo, mentre li testimonij dicono, che vi sei stato? che cosa respondi à questo. Respondit, *Scribantur, quæ dicit, & facit, puta fixos tenens oculos ia terram immobiles, dixit suspirans &c.* O Dio, che assassinio è questo? ogn'vno può dire quello, che vuole.

Cum Pater N. vidisset illius pertinaciam in negando, quæ testes veridici deposuerunt, iussit eos singillatim vocari. Prima enim vocauit Fratrem N. testem coram dicto reo, & præstito eidem iuramento, de dicenda veritate ipsum inrerrogauit. An cognoscat Fratrem N. præsentem. Respondit, Padre sì, si chiama Fra N.

Quo peracto interrogauit N. constitutum, se conosce Fra N. quì presente, e come si chiama. Respondit, Padre sì; chiamasi Fra N.

Postquam reus, & testis se ad inuicem cognouisset Frater N. testis cum eodem iuramento fuit interrogatus. Si hic est ille, de quo deposuit die . . . . . Respondir, Padre sì.

Et Pater, satage, inquit illum, probè cognoscere, nè erres: Respondit, Io conosco benissimo.

Tunc Pater; iussit legi depositionem testis clara, & intelligibili voce, in faciem N. rei, quibus lectis fuit.

Inter-

Interrogatus, si recordatur de hac depositione. Respondit; Padre si, e conosco la mia sottoscrittione, ò †

Interrogatus, se ciò sia verò. Resondit, così è.

Et cum Pater N. aduertisset Fratrem N. testem ratificasse suam depontionem in faciem N. rei, vt saltem confusus verum dicat, ipsum reum coram ipso teste interrogauit præuio iuramento, vt sequitur. Horsù fratello hai inteso; come Frà N. te l'ha confirmato sù'l viso, che cosa vuoi tu dire? Respondit, hò inteso, mà non dice la verità.

Et replicante N. teste, hò detto la verità, & reo illud negante; cum vnusquisque in suo dicto persisteret, Pater N. mandauit dictum testem remoueri à loco examinis, & vocari Fratrem N. alium testem, qui cum & ipse coram Patre N. & Fratre N. reo fuit costitutus, vterq; eorum fuit cum iuramento interrogatus, &c. *Et dic. vt supra, &c.*

Hęc confrontatio excusat repetitionem testium, licèt non sit necessaria, (quia timidus vereretur stare contra faciem potentis.) Nisi quandò testes è directo pugnant inter se, vel cum depositione rei, aut de facie non nouerunt eum contra quem deponunt, & in hoc casu debet reus poni inter alios, nè adsit subornatio. [*Chart. in pract. l.*3. c.1.*n*.84.]

§. SEX-

§. SEXTUS.

Recognitio Rei à Testibus.

DIe, &c. cum N. reus negauerit se esse illum, contra quem N. N. testes deposuerunt, vt veritas appareat, Pater N. decreuit vocare eosdem testes, & recognoscere supradictum reum. Quare primo vocauit Fratrem N. reum, cui præstitit iuramentum, & hanc interrogationem subiunxit. Che diresti, se testimonij degni di fede ti cognoscessero per quello, il quale ferì N. il tal giorno? &c. Respondit, &c.

His auditis ad conuincendum ipsum reum de mendacio, & eundem disponendum ad fatendam veritatem, & ad omnem, &c. mandauit vocari Fratres alios, qui reo facie, & statura similes essent, & cum eodem reo in ordine collocari, nimirum N N N. quibus comparentibus, & in ordine collocatis, ipsoque reo secundum locum tenente, mandauit ad eorum faciem statui Fratrem N. testem contra Fratrem N. reum, & delato sibi iuramento fuit.

Interrogatus, Riguardate bene, se tra questi Frati vi fosse quello contra il quale hauete deposto, che a dì . . . . . . ferì Fra N. in Dormitorio. Respondit, Padre sì che ci è, & è il secondo.

Et Pater mostratelo à deto. Respondit,

mo-

mouendo se de suo loco, manibusque proprijs tangendo Fratrem N. reum, qui secundus erat in ordines, & dixit, Padre, questo, che hò toccato è quell'istesso.

Tunc Pater, præuio iuramento, interrogauit Fratrem N. reum. Hai sentito fratello, come il testimonio te l'hà detto in faccia, come puoi negarlo. Respondit, &c.

His auditis P. N. mandauit mihi Actuario legere integram depositionem Fratris N. testis in faciem rei, qua lecta, interrogauit eum, che respondi à questo? Respondit, &c.

§. *SEPTIMVS.*

Reus coram Iudice delinquens.

In nomine Domini. Amen.

CORAM P. N. pro tribunali sedente; & ipsum N. reum examinante, ipse reus Dei timore postposito, Deum blasphemauit, vel alapam N. vni assistentium impegit, &c. Super quibus idem Prouincialis, volens de iustitia prouidere, ipsum N. vocauit, eumque interrogauit, cur sic, &c.

Si reus confitetur, statim ipsum condemnet, si negat, examinentur duo testes, qui de facto deponant, & statim ipsum condemnet, in ipsa figura iudicij, Et stante sic tribunali, &c.

FOR-

FORMA TORQVENDI REVM.

§. PRIMVS.

Decretum defensionum ante torturam.

In nomine Domini. Amen, &c.

CVm ex actitatis hucusque contra Fratrem N. reum de ...... grauia emergant indicia, & probationes vrgentes, quibus verisimiliter eum commisisset tale homicidium credi possit; ipse autem interrogatus negauerit, P. N. iuris ordinem seruare volens, eundem in rigoroso examine constituere decreuit; quia tamen tortura infligi non debet, nisi priùs concessis defensionibus; ideo hoc suo præsenti Decreto mandat indulgeri Fratri N. reo terminum trium dierum ad producendum quæcumque monumenta, & probationes, quibus se innocentem ostendere possit, in delato crimine contra ipsum, & ad elidenda indicia contra ipsum allata, & copiam actorum sibi dari sine nominibus, & cognominibus testium, habitis tamen ab ipso testibus curiæ pro ritè, & rectè receptis, & legitimè examinatis, saluis exceptionibus, & repetitione, &c. & sine præiudicio vlterioris processus, & examinis, hoc, & omni meliori modo, &c. prout suo hoc Decreto indul-

indulget terminum, & copiam. Vel si mauult, à suo Procuratore lustrari processum originalem in aula nostræ cameræ, quod etiam concedit. Datum N. die, &c.

Frater N. Minister Prouincialis.

Frater N. Actuarius.

§. *SECVNDVS.*

Intimationis dicti Decreti relatio.

ET cum per me Actuarium fuisset prædictum Decretum intimatum Fratri N. reo acceptauit terminum, & defensiones, &c. & in fidem, &c. die . . . . . . &c.

Ego Frater N. acceptaui, &c.

Frater N. Actuarius.

Si renunciat. Et cum per me Actuarium, &c. gratias agens dixit se renunciare omnibus sibi spectantibus, & competentibus defensionibus, & se remittere pietati Patris Ministri, & in fidem se subscripsit die . . . . . . &c.

Ego N. renunciaui, &c.

§. *TERTIVS.*

Assignatio Aduocati, & Procuratoris.

PAter N. Minister volens de iure procedere in causa tam graui, & rei N. indemnitati consulere, prouidit cum copia actorum conceden-

dendum esse eidem D. N. V. I. Doctorem, nostræ Religionis deuotum, & zelatorem, & Patrem N. Sacræ Theologiæ Lectorem in Procuratorem, prout præsenti Decreto assignat, & concedit, Datum, &c.

Frater N. Minister, &c.
Frater N. Actuarius, &c.

§. *QVARTVS.*

Prorogatio termini.

COram Reuerendo Admodum Patre N. comparet Frater N. Procurator Fratris N. rei prætensi, & precatur, vt terminum trium dierum suo principali indultum prorogare dignetur, cum etiam concessus fuerit breuis. Insuper petit sibi cum effectu dari copiam actorum, vel facultatem lustrandi processum in aula suæ audientiæ coram ipso, vt inde elicere valeat, quæ ad defensionem sui principalis facere possunt: nec non se accingere ad formandos articulos probatorios, ad elidenda indicia exorta, &c. vt inde innocentia elucescat, quod in gratiam singularem recipiet, & sic instat, omni meliori modo, &c.

Qua recepta Actuarius sciebat, vel in principio, vel in fine huius, & omnium aliarum comparitionum.

Præ-

Præsentata fuit per ipsum P. N. Procuratorem die :.....&c.

§. QVINTVS.

Decretum prorogationis termini.

PErpensa rationabili petitione Patris N. Procuratoris Fratris N. rei prætensi, ipsam admittens P. N. Minister, si & in quantum, præcepit prorogari terminum ad...... dies, ad producenda, quæ in defensione supradicti rei prætensi facere possunt. Necnon dari facultatem lustrandi processum in aula, &c. prout vtrumque præsenti Decreto concedit, vt petitur. Datum, &c. die,......

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. SEXTVS.

Præsentatio articulorum.

PRæsentati fuerunt præsentes articuli per Patrem N. Procuratorem Fratris N. rei prætensi.

Cum Pater N. Procurator Fratris N. prætensi rei, & Dominus eiusdem Aduocatus, *si aderit* comparuissent coram Patre N. Ministro precantes ipsos articulos probatorios admitti,

& super illos examinari testes ibidem nominatos, pro defensione sui, vel eorum Principalis; visum fuit ipsi P. N. eos admittere, si & inquantum, &c. prout præsenti Decreto admittit. Datum . . . . . . die . . . . . . &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

Si aliqui articulorum essent impertinentes, vel inamatorij: Pater Minister debet illos vel corrigere, vel delere; adnotando in margine illorum causam in hunc modum. Hic articulus deletus est, quia est infamatorius, quia impertinens, &c.

§. *SEPTIMVS.*

Examinatio testium ad defensam.

Examinantur sicut ad offensam, mutato solum nomine officij, &c. videlicet.

DIe . . . . vocatus fuit coram Patre Ministro, Frater N. testis adductus, & nominatus ad defensam Fratris N. rei prætensi, super primo, *vel secundo, vel tertio, vel omnibus articulis, vel tota causa*, qui præstito sibi iuramento, prout tactis, &c. iurauit, monitus de veritate dicenda, fuit primo interrogatus super . . . . . . articulo, qui Respondit, &c. *& sic de alijs.*

§. *OCTA-*

§. OCTAVVS.

Decretum ostendendi processum defensiuum parti.

POstquam Pater N. vidit completum processum, pro defensione N. rei prætensi, studuit de eo certiores facere D. N. Aduocatum, & P. N. Procuratorem dicti Frarris N. & ipsum reum, prout præsenti Decreto certiores fieri mandat, per me Actuarium. Datum, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

Cum per me certiores facti fuissent N N N. de examine iam perfecto ad ipsorum petitionem, gratias egerunt, & in fidem, &c. die ... &c.

Frater N. Actuarius.

§. NONVS.

Petitur copia Processus defensiui.

COram Reuerendo Admodum Patre N. Ministro Prouinciali, comparent N. Aduocatus, & Frater N. Procurator Fratris N. rei prætensi, & intellecto quod fuerint examinati testes nominati in articulis assignatis, ad defensionem supradicti Fratris N. petunt ab ipso Patre N. velit eis dare copiam dictorum te-

ſtium examinatorum cum termino dierum octo ...... vt ipſi conſulere poſſint, an aliud ſit agendum, pro completa defenſione dicti Fratris N. alias proteſtantur, &c.

Actuarius faciat præſentatam.
Præſentata, &c. *vt ſupra.*

§. *DECIMVS.*

Decretum pro tradenda copia defenſiua.

AVdita iuſta, & rationabili petitione N N. Aduocati, & Procuratoris Fratris N. &c P. Miniſter mandauit ſibi aſſignari reperta depoſitionum dictorum teſtium, & terminum petitum, prout præſenti Decreto, aſſignat, & concedit. Datum, &c.

Frater N. &c.

§: *VNDECIMVS.*

Conſignatio Copiæ.

CVm per me fuiſſet aſſignata copia, *vel reperta* depoſitionum ſupradictarum, NN. gratias agendo illam, *vel illa* receperunt, & in fidem, &c.

Ego Frater N. Actuarius.

§. *DVO-*

§. DVODECIMVS.

Decretum pro ostendendo toto processu offensiuo, & defensiuo Domino Consultori.

CVm elapsus fuisset terminus dierum ..... assignatus NN. Aduocato, & Procuratori, &c. ad consulendum an vellent in iudicio aliud proferre in fauorem sui principalis, & aduertisset Pater N. Minister nil aliud fuisse productum pro parte N. rei; volens legitimè ad vlteriora procedere in causa, decreuit exhibere totum processum hucusque formatum in causa Domino N. I. V. Doctori, electo pro Consultore oretenùs, & nunc in scriptis, eumque rogans, vt dignetur totum processum perpendere, & suum votum, & consilium in scriptis tradere; quod Dominus prædictus coram me promisit. Quapropter cum effectu fuit per me totus processus traditus supradicto Domino N. die .... & in fidem, &c.

Ego Frater N. Actuarius subscribo.

§. DECIMVSTERTIVS.

Restitutio processus cum voto.

DIe .... Dominus N. Consultor electus accessit ad Patrem N. & restituit processum sibi consignatum, cum voto ipsius manu

descripto, & subscripto, & habitis multis colloquijs cum Patre N. super causæ totius meritis; tandem mihi Actuario iussit præfatus P. N. dictum votum in actis registrare, manuque præfati Domini Consultoris signari, me præsente, & vidente, & in fidem, &c.

Ego Frater N. Actuarius.

§. DECIMVS QVARTVS.

Votum Consultoris.

Describatur in pagina summarium processus, & subdatur.

QVibus supradictis ita se habentibus, & superinde hanita matura deliberatione, nec non colloquio cum P. N. tandem mihi infrascripto visum fuit, ipsum Fratrem N. non leuiter suspectum esse de homicidio commisso in personam Patris N. &c. ac propterea torquendum esse spatio . . . . . cum . . . . ictibus, seu quassis funis, factis ei interrogationibus respicientibus substantialia processus, & ea quæ magis vrgent, nimirum . . . . & vbi nihil emergat, dimittatur pro nunc: quod si confitebitur ad triremem per decennium mittatur, &c. & ita vt supra proximè scriptum est, censui, &c.

Ego N. V. I. D. Consultor, &c.

§. DE-

§. DECIMVSQVINTVS.

Decretum Iudicis adhærendi dicto voto.

ET sic ego Frater N. Minister Prouincialis, inhærens supradicto voto, cum mei Diffinitorij consilio & assensu decreui præfatum Fratrem N. torquendum esse modo, & forma ac ordine quibus supra in voto, prout in præsenti decerno. Datum, &c.

Frater N. Minister Prouincialis, &c.

Frater N. Actuarius.

§. DECIMVSSEXTVS.

Praxis inferendæ torturæ.

DVci faciat reum ad locum torturæ, ibique interrogatum decernat; & funi applicet, ne appellet. In executione enim Decreti non admittitur appellatio. Forma igitur erit hæc.

DIe . : . . . constitutus coram Patre N. Frater N. extractus de carceribus, propriè in loco ante carceres, vbi extabant omnia ad torquendum parata, præstito ei priùs iuramento, qui tactis, &c. iurauit: cui ante omnia Reuerendus Admodum Pater Minister charitatiuè dixit: Con tutto che noi per l'inditij, e per detti di testimonij siamo chiari, & certi,

che voi hauete commesso . . . . . . tuttauia siamo venuti in resolutione di saperlo dalla bocca vostra, perciò vi dimando, come passa il fatto, &c. & auuertite à dirlo spontaneamente, perche altrimente sarete costretto à dirlo sù la corda qui præparata. Respondit. Io hò detto la verità. *Describantur omnia, quæ dicit, facit singulta, lachrimas, voces, eiulatus, &c.*

Cui dictum fuit, già che restate nella vostra ostinatione, acciò non habbiate à lamentare di noi, vi si replica di nuouo, che dichiate come passa, &c. Respondit non sò niente.

Tunc fuit dictum: quantunque neghiate, vi dimando qual fù la causa, che vi mosse à tutti questi particolari? di pigliar l'armi dal tal luogo, d'assaltar di notte Fra N. di ferirlo in testa, d'vcciderlo finalmente? Respondit; non sò cosa alcuna. *Sic debent fieri interrogationes super omnia indicia.*

Videns autem Constituti obstinationem P. Admodum R. Minister iussit illum expoliari, funi applicari, & ligari; quod dum fieret, fuit ei dictum: Auuertite che questo tormento non vi si dà per quello, che hauete confessato; perperche per quello vi si darà la pena ordinata, mà acciò confessiate, chì vi mosse ad . . . . &c. qui nihil respondit, *vel* respondit, io sopportarò anco questo per i miei peccati.

Tunc denique iussum fuit ipsum N. expoliatum,

tum, & funi alligatum eleuari in altum: & sic eleuatus fuit interrogatus, qual fù la causa che ti mosse, &c. Respondit: ò Dio, ohimè, son morto, &c. *vel* tacuit nihil respondens. *Scribantur adamussim omnia, quæ dicit, vel facit tortus in tormento.*

Si opus sit quassare funem: Videns Pater N. torti silentium iussit semel quassari funem: quo per N. facto, eiulauit ipse tortus alta voce dicens, ò Dio, ò Vergine santissima aiutami, ò Padre S. Francesco, & tacuit. *Sic etiam si iterum quassandus sit.*

In fine autem torturæ. Postquam per spatium....... Frater N. stetit in tortura, fuit iussum per Patrem N. Consultorem ipsum, reum leuiter deponi de tortura, & sic fuit supersessum in tortura, *hoc addatur si fuerit necessarium.* Cum animo iterum & pluries ipsum N. reum torquendi, quatenus opus fuerit, & Patri N. ac Domino Consultori videbitur: & accomodatis sibi brachijs, fuit remissus in carcerem. Acta sunt hæc, vbi supra.

Frater N. Minister. N. Consultor.

Frater N. Actuarius.

§. *DE*

§. DECIMVS SEPTIMVS.

Secundæ torturæ Decretum.

VIso per nos P. N. ac D. N. Consultorem, rigoroso examine, habito in tormentis hesterna die, à Fratre N. eoque maturè considerando, nec non perlectis præcedentibus examinibus dicti N. decreuimus ipsum denuò conduci ad locum torturæ, rursumque admoneri ad fatendum veritatem, facta sibi comminatione de iterum subijciendo illum torturæ, prout præsenti Decreto, prædicta de causa, adduci ipsum Fratrem N. in dictum locum mandamus, die ....

§. DECIMVS OCTAVVS.

Secundæ torturæ illatio.

ET cum à Patre N. iussum fuisset adduci Fratrem N. ad dictum locum tormentorum, & ipse N. constitutus esset coram P. N. Ministro, D. N. Consultore, & me Actuario, Pater N. his verbis illum allocutus est. (præstito prius eidem iuramento de veritate dicenda, prout iurauit,) Perche non restiamo sodisfatti di voi da quello, che hieri dicesti, che, &c. e vegghiamo, che cercate occultare la verità, con-

contra tanti indicij, & proue; perciò habbiamo concluso di tormentarui di nuouo, e questi tormenti saranno più accerbi, &c. Onde vi conseglio, & ammonisco, che, &c. Respondit.

Tunc P. N. dixit: Poiche state sù la negatiua, e contra di voi vi è, che, &c. *dicantur inditia per extensum*. Però risolueteui di, &c. altrimenti, &c. qui respondit.

Et cum nihil vltra haberi posset, iussit illum expoliari, &c. qui sic ligatus dixit, &c.

Cui ligato, dum inciperetur in altum extolli, dixit Pater N. Volete dir la verità? Respondit: Già l'hò detta.

Tunc iussum fuit altiùs eleuari, & interrogatus opportunis interrogationibus, ipse N. semper clamabat; Ohimè......

Et cum videret P. N. eum multum pati, & perseuerare in sua negatiua hesterna, iussit illum à tortura de iure, & leuiter deponi, ac paulatim, ipso N. semper dicente...... & ad carcerem reduci, &c.

§. *DECIMVSNONVS*.

Reo in tormentis deficiente, vel incantationibus munito.

PEndente autem à fune N. & sudores emittente, ac dicente, ohimè mi moro, iussit P. N. eum deponi, & super scamnum aptari,

ac

ac aceto eius nares frigari, & sulphure suffumigari, quia videbatur pati deliquium, Quod quia vlterius protenebatur, vocari fecit D. N. Medicum, quem rogauit videre, an verè Frater N. pateretur deliquium, & suum iudicium interponeret, qui diligenter pulsum, & pectus tangens ipsius N. dixit eum verè defecisse, & indigere restauratione. Quo audito portari fecit in carcerem iniuncto infirmarijs, vt necessaria applicarent remedia. *Si autem fuerit fictio, dicatur*, dixit eum non pati deliquium, sed dissimulare, & propterea posse torqueri. Quo audito Pater N. iussit iterum in altum tolli. &c.

Si dormiat in tormentis, si illa despiciat, si dolorem non sentire demonstret. Videns autem P. N. ipsum constitutum in tortura dormire, vel tormenta spernere, & veluti non sentire, dubitans de aliqua operatione dæmoniaca, iussit Fratrem N. de tortura deponi, & eum nudum spoliari, ac sub brachijs, in ore, intra capillos, & alijs partibus corporis diligenter inquiri, an aliquid ibidem occultaretur, quod tales effectus faceret. Item pilos ipsos totius corporis radi, & postea sic expoliatum, & rasum, femoralibus alijs indutum iterum ligari, & fune in altum eleuari, &c. qui sic ligatus, & in altum sublatus clamare cœpit: Oh Dio, oh Dio, &c.

§. VI-

§. VIGESIMVS.

Ratificatio post torturam.

DIe . . . constitutus coram Admodum R.P. Ministro Frater N. reus prætensus, eductus de carceribus, vinculis solutus, & extra locum tormentorum positus, vocatus ad ratificandum quæ hæsterna die in tortura deposuerat, & præstito ei iuramento de veritate dicenda, prout iurauit, fuit illi lecta confessio sua alta & intelligibili voce: qua lecta, dixit illi Pater N. Hauete voi inteso bene quello, che hieri confessasti di propria bocca d'hauer vcciso &c. Respondit Padre sì, l'hò intesa, e quella e questa medesima.

Interrogatus, volete voi approuare, & ratificare quanto hauete detto, s'è veramente così, che voi hauete vcciso, &c. Respondit: Io lo ratifico, & è così la verità, ch'io, &c.

Interrogatus, & monitus, Auuertite di non dire la bugia, ne vi fate mouere da timore de' tormenti, Respondit; Hò detto la verità. Tunc Pater: Dunque lo ratificate? Respondit: Padre sì.

Quo accepto fuit iussus subscribere vt infra.

Io Frater N. hò deposto, & ratifico, &c.

Frater N. Minister:

Frater N. Actuarius.

Tunc-

Tunc Pater M. acceptatis, &c. pro tribunali ſedens, examen dimiſit, & reum ad carceres reduci mandauitit, præcipiendo dari copiam confeſſionis, vel facultatem luſtrandi confeſſionem prædictam Domino N. Aduocato, & Patri N. Procuratori, ac ipſemet reo, ſi illam voluerint, intra ſpatium......... dierum, ad faciendas ſuas defenſiones. Omni meliori modo, &c. prout præſenti decreto dari mandat, &c. Datum, &c.

Frater N. Miniſter Prouincialis.

Frater N. Actuarius.

Et cum per me fuiſſet intimatum prædictum decretum NN. gratias egerunt, & in fidem, &c. die.......

Frater N. Actuarius.

Die verò.....per me infraſcriptum fuerunt exhibita acta confeſſionis in tortura, & poſt illam, N. N. N. Aduocato, Procuratori, reo, *vel* datus proceſſus ad luſtrandum illum, prout fecerunt, gratias agendo, & in fidem, &c. manu propria me ſubſcripſi.

Frater N. Actuarius.

§. *VIGESIMVS PRIMVS.*

Tortura Rei pro Complicibus.

PAter N. viſis, & ponderatis actis contra N. reum confeſſum, & depoſitionibus teſtium dicen-

dicentium . . . . . . considerata qualitate criminis patrati, quod sine complicibus committi non potuit, & veritas haberi non possit, nisi à reo: & cum ipse inuerisimiliter neget, iussit eundem adduci ad locum torturæ, spoliari, &c. & hoc sine præiudicio quorumcumque iurium Curiæ, quomoducumque, & qualitercumque competentium, de quibus ipse N. esset conuictus, & confessus, super quibus nullo modo ipse Pater N. intendit ipsum torquere; quinnimo protestatur illum super his non torquere, & huiusmodi protestationem in quolibet actu repetitam fore, & esse intendit, (& quod pro repetita semper habeatur; sed ipsum F. N. torqueri intendit pro vlteriori veritate, super alijs criminibus ab ipso commissis, & contra ipsum in indicijs deductis & super complicibus, & fautoribus, &c. non alias, nec alio modo, &c. de quo solemniter protestatus est, & protestatur ipse P. N. prout præsenti Decreto ipsum N. adduci mandat, &c. Datum . . . . . . &c.

Frater N. Minister *Frater N. Actuarius.*

SENTENTIA

§. *PRIMVS.*

Citatio ad sententiam.

POnderatis deductis pro parte N. rei in sui defensionem, & omnibus alijs in processu

com-

compilato productis, ac probatis, visum fuit Patri N. mandare, vt citentur D.N. Aduocatus & Pater N. Procurator dicti Fratris N. eorum principalis, ad audiendam sententiam promulgandam in Conuentu N. die ... prout præsenti Decreto citantur, &c. Datum ... Die ... &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

Et cum per me supradictum Decretum citationis fuisset intimatum NN. gratias egerunt, &c. in fidem me subscripsi die ....

Frater N. Actuarius, &c.

§. *SECVNDVS.*

Tenor sententiæ.

IN causa agitata contra N. super prætenso homicidio in personam N. Domini N. Iesu Christi nomine inuocato, Deum præ oculis habentes. Nos Frater N. Minister Prouincialis N. ac Iudex ordinarius, per hanc nostram definitiuam sententiam, quam de Iurisperiti, & Consultoris nostri consilio, & diffinitorum nostrorum assensu, ac voto ferimus in his scriptis, & pro tribunali sedentes. Visis actitatis in causa, & causis coram nobis vertentibus, vt Iudice ordinario in prima, vt vlteriori instantia contra Fratrem. N. *ex denunciatione*, *ex Inquisitione* prout in actis, & ex indicijs productis

ductis de prætenso homicidio perpetrato Anno .... die ... in personam P. N. lite igitur contestata coram nobis per ipsos, receptisque ex vtraque parte probationibus oblatis, ac in iudicio deductis. His ergo omnibus accuratissimè perpensis, & ad plenum cognitis causæ meritis, & æqua iustitiæ lance discussis, & deliberatione insuper habita, parte, *vel partibus* igitur citatis ad audiendam sententiam pro hac die, præsente Fratre N. *vel absente* dicimus, pronunciamus, decernimus, & declaramus, N. absoluendum fore ab obiecto sibi delicto homicidij, tanquam innocentem, & ab instantia iudicij, & quoad hoc restituendum fore pristino eiusdem statui, donec alia contra ipsum indicia insurrexerint. In pœnam vero comminationis, vel percussionis factæ cum baculo, &c. sic carceribus mancipatus preseruet, & bis in hebdomada sibi disciplinæ flagella infligat, donec aliter Reuerendissimo Patri Generali visum fuerit.

Et ita dicimus, sententiamus, decernimus, & declaramus, absoluimus, & condemnamus, singula singulis congruè referendo, præmisso omni meliori modo, via, iure, causa, quibus validiùs, & efficaciùs fieri potest.

Pronunciauimus, condemnauimus, & absoluimus, vt supra, &c. lecta, lata publicata in Conuentu N. die ...

Ita pronunciauimus, absoluimus, condemnauimus nos.

Frater N. Minister, &c.

Loco † sigilli.

Frater N. Actuarius.

Eodem die Reuerendus Adm. Pater Minister supradictus pronunciauit, prout in schedula tenoris suprascripti, & post vocalem eiusdem pronunciationem dedit mihi in mandatis, vt ea redigerem in actis, & vnum, vel plura, iuxta occasiones, conficerem instrumenta, præsentibus P.P.N.N. ad præmissa specialiter adhibitis, & rogatis, & in fidem me propria manu subscripsi.

Ita est qui supra.

Frater N. Actuarius.

Frater N. adfui.

Frater N. &c.

§. TERTIVS.

Absolutoria.

CHristi nomine inuocato. Nos &c. visis &c. habitoque Patrum N.N. N diffinitorum consilio, & assensu, Deum &c. Christi nomine repetito, dicimus, &c. dictum N. non fuisse repertum culpabilem, sed prorsus immunem à crimine stupri, de quo fuit per N. accusatus, ideò veluti de tali crimine innocentem absoluimus,

uimus, & liberamus, absolutumque, & liberatum esse volumus, & declaramus.

Fratrem verò N. accusatorem in pœnam calumniatorum condemnamus, reseruantes Reuerendissimo Patri Generali relaxationem, vel diminuationem talis pœnæ, &c. *Ita pronunciaui &c.*

§. *QVARTVS.*

Condemnatoria.

CHristi nomine, &c. Visis &c. dicimus &c. Fratrem N. fuisse repertum culpabilem, ac de iure punibilem de propinatione veneni, facta ab ipso in personam Patris N. qui propter hanc causam mortuus est, ac propterea condemnamus ipsum ad pœnam triremium ipsius vita durante, *vel ad perpetuos carceres*, incipiendo ab hoc die, ita vt in ijs clausus detineatur. Reseruantes Reuerendissimo Patri Generali ex certa scientia, & expresse, quatenus, si rationabiliter iudicauerit, illam minuere possit. *Hæc reseruatio non fiat in pœnis Statutorum.*

§. *QVINTVS.*

Interlocutoria.

CVm Frater N. exceperit Fratrem N. velut illegitimum, & ab eius accusatione fore

mari non possit. Hoc, & omni meliori modo, &c. Datum, &c. Lecta, lata, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

CONTVMACIS CONDEMNATIO.

§. PRIMVS.

Priùs debet citari per monitorium:

Existentibus indicijs, citetur in hunc modum, & fiat monitorium.

FRater N. Minister, &c. tibi Frati N. ex aduerso principali, authoritate officij nostri, tenore præsentium precipimus, & expresse mandamus, quatenus intra dies tres proximè futuros, ab executione præsentium numerandos, quorum dies primus pro primo, secundus pro secundo, tertius pro tertio, & vltimo peremptorio termino tibi assignatur, sub pęna confessatorum criminum, & delictorum, de quibus imputaris, *& insuper suspensionis, degradationis, &c.* debeas corã nobis personaliter teipsum pręsentare, ad te ipsum excusandum, exculpandum, & defendendum ab infrascriptis criminibus, & excessibus per te commissis, & perpetratis, & signanter super eo, quod cum aliàs de anno .... die .... *insere delicta.* His peractis in fugam te dedisti, pœnas propterea in sacris legibus, & Canonibus taxatas, temere contemnen-

mnendo, & incurrendo, rebusque alijs, &c. alioquin, &c. Volumus autem præsens nostrum monitorium tibi personaliter (si persona tua commodè haberi potuerit) sin autem cellæ tuæ solitæ habitationis, & valuis Refectorij dimissis ibidem, affixisque copijs præsentari, & intimari. Illudque monitorium sic executum ita te arctare, & afficere, ac si personaliter, & magis legitimè executum foret; certificantes nihilominus te, quod si in dicto termino non comparueris, Nos seruatis quatuor terminis, in similibus seruari solitis, iuxta stylum Curiæ nostræ, ad declarationem, quod dictas pœnas incurreris, illarumque legitimam executionem, contra te procedemus; in quorum fidem; &c. Datum, &c.

Sigil † lum

Frater N. Actuarius:

Frater N. Minister.

§. SECVNDVS.

Relatio citationis, & executionis.

FIdem facio ego Frater N. Actuarius, *vel Minister Curiæ de mandato*, publicasse supradictum monitorium in Conuentu N. & affixisse illius copiam valuis cellæ Fratris N. ac Refectorij Conuentus, die....

Ita est, Frater N. Actuarius.

Elapso

Elapſo deinde termino, ſic citatur. Imperante Admodum Reuerendo Padre N. &c. citetur Frater N. ex aduerſo principalis ad dicendum ſe paruiſſe monitorio pœnali contra eundem, formato, executo, & in actis legitimè reproducto, & ad dicendum contra primum, pro prima dilatione, ad primum diem.

Frater N. Actuarius.

Et cùm per me facta fuiſſet ſupradicta citatio die ... me ſubſcripſi.

Frater N. Actuarius.

Die ... citetur; &c. pro ſecunda vice.
Die ... &c. citetur, &c. pro tertia vice.
Die ... &c. citetur, &c. pro ſuperabundanti dilatione pro quarta vice, &c. *& fiant relationes vt ſupra.*

Iſtæ tamen citationes ſunt ſolemnitatis iuris, & fiunt inſtante fiſco, ac proinde relinqui poſſunt.

§. TERTIVS.

Citatio ad ſententiam.

DIe ... citetur Frater N. ex aduerſo principalis ad videndum concludi in cauſa, per definitiuam ſententiam, *& loco definitiuæ ſententiæ*, ad videndum declarari ſe incidiſſe in pœnas in monitorio contra eum in actis regiſtrato, & fulminato contentas; & ad rela-

xandum propter horum executionem opportunum mandatum, &c.

Frater N. Actuarius.

Fiat relatio citationis, vt supra.

§. QVARTVS.

Sententia contra Contumacem.

CHristi nomine repetito, de consilio, & consensu nostri Diffinitorij, pro tribunali sedentes, dicimus, declaramus, & sententiamus Fratrem N. contumacem, ob homicidium, de quo in actis indiciatus est per contumaciam confessus, incidisse in pœnas suspensionis perpetuæ à diuinis, & in pœnam triremium per decennium; prout in monitorio contra ipsum relaxato, cui parere contempsit, latiùs continetur; quas pœnas eum incurrisse declaramus post lapsum trium dierum, à publicatione, præsentis sententiæ numerandorum, nisi intra ipsos comparuerit. Ita dicimus, &c. omni meliori modo, &c. Datum &c.

Lecta, lata, & publicata, &c. die...

Frater N. &c.

FOR-

FORMA PROCEDENDI PER ACCVSATIONEM.

§. PRIMVS.

Libellus Accusatorius.

COram vobis Reuerendæ Admodum Pater Minster, &c. personaliter comparet Frater N. eique per modum accusationis exponit, qualiter Frater N. ligno priùs nodoso, postea gladio aggressus est ipsum comparentem, cui duo vulnera, alterum in capite, alterum in brachio inflixit, coram PP. NN. prope Refectorium Conuentus N. Qua propter non motus odio, aut vindicta, sed tantùm iustitia, nè scelera impunita remaneant, instat, vt dictus Frater N. puniatur, omni meliori modo, &c.

Ego Frater N. Actuarius,

§. SECVNDVS.

Acceptatio Libelli.

In nomine Domini. Amen. &c.

ANno, &c. die, &c. in Conuentu N. cùm comparuisset coram R. A. P. N. &c. Frater

ter N. & porrexisset cedulam accusatoriam, contra N. cuius initium est, Coram vobis; finis verò, Ego Frater N. accusator, & institerit procedi contra ipsum, testes prout in cedula examinando; Præfatus Pater N. eidem N. protestatus est, illum teneri ad pœnam talionis ad probandum exposita, ac propterea iussit illum, vt infra, subscribere, cui etiam præstitit iuramentum, quod non animo calumniandi deposuerit, prout iurauit, &c. & cum hac duplici cautione, accusationem acceptauit & ad procedendum in causa, prout de iure decreuit, &c.

Ego Frater N. subscribo me pœnæ talionis, si in probatione defecero.

Acta sunt hæc in Conuentu, &c. die . . . &c. præsentibus PP. NN.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. TERTIVS.

Alia accusationis forma.

Coram, &c. comparuit Pater N. & dixit: Io, Padre molto Reuerendo mosso dal zelo dell'honor di Dio, e non per mala volunta, ò per vendetta accuso il Padre N. di vna prattica scandalosa, &c. de furto, &c. di bestemmia, &c. acciò essendo castigato s'emendi, e gl'al-

e gl'altri habbino timore, e dò per testimonij li PP.NNN. li quali si sono trouati presenti in Refettorio, &c. in Conuento, in piazza, &c. e così accuso, e fò instanza, in ogni miglior maniera, &c.

Quem cum monuisset, & iurare fecisset de calumnia, ac obligari ad probandum exposita sub pœna talionis, subscribere fecit, vt infra, præsentibus NN.

Io N. hò accusato, e mi obligo, &c.

§. *QVARTVS.*

Causæ descriptio.

CApitula, super quibus infrascripti testes examinare debent, videlicet.

Primò, quod N. frequenter bibit.

Secundò, quod multoties inebriatus est.

Tertiò, quod ebrius aliquando publice vomit.

Testes examinandi.

Pater N. super primo.

Pater N. Pater N. super secundo.

Pater N. Pater N. super omnibus.

§. *QVIN-*

§. *QVINTVS.*

Continuatio Processus.

ACceptata igitur accusatione, volens Pater N. iustitiæ & suo muneri satisfacere, causæ progressum aggressus est ab examine testium, vt infra.

Die . . . coram Patre N. vocatus fuit P.N. testis ab accusatore nominatus, super primo articulo examinandus, Sacerdos, ætatis, &c. Religionis, &c. cui prestito iuramento, & adhibita monitione, &c. *Et alia fiant, vt in formula examinis testium. Sicuti examen rei, defensiones, quæ sic describi poterunt.*

§. *SEXTVS.*

Titulus defensionum.

EXceptiones, & defensiones, quæ probandæ offeruntur coram Patre N. per Fratrem N. accusatum, *vel denunciatum*, de ebrietate à Fratre N. super quibus omnibus petitur, vt moris, & iuris est, examinare infrascriptos testes, videlicet.

Pater N. super primo atticulo, quòd N. raro bibit.

Pater N. super secundo, quod nunquam inebriatus est.

Pater

Pater N. ſuper tertio, quo nunquam vomuit.

Pater N. ſuper quarto, quod ipſe parcus & continens eſt.

Teſtes autem pro defenſionibus examinentur, vt ſupra.

§. SEPTIMVS.

Monentur partes pro expeditione cauſæ.

FOrmato proceſſu offenſiuo, & defenſiuo, eoque partibus oſtenſo, Reum, & Actorem, ſegregatim adeſſe curauimus, eiſque diximus, iam nos oblatos teſtes examinaſſe, nec aliquid de iure preteṙmiſiſſe. Itaque ſi aliquid vobis ſupereſt, omni abiecta mora exponite: nam noſtrum conſilium eſt, actitatam cauſam finire. Verum cum hi nihil aliud ſe requirere, dicerent, debita vſi diligentia, ad definitiuam ſententiam deuenire iudicauimus. Acta ſunt hæc in Conuentu N. die...

Frater N. Miniſter.

Frater N. Actuarius.

Io N. Accuſatore non hò da dire altro.

Io N. Accuſato non hò altro che dire.

(Vel Procuratores ſubſcribant.)

Sententia feretur, vt ſupra.

DE-

DENVNCIATIO.

§. PRIMVS.

Denunciatio Euangelica.

REuerende Pater: Charitate impellente, tibi, vt patri denuncio quomodo Frater N. contra regularia instituta vino se se ingurgitat, in quo est luxuria, in sui perniciem, & aliorum scandalum, quare, vt suæ saluti, & aliorum offendiculo consulas, piè corripiendum censeo. Ego enim secundum Euangelium, debitam monitionem non prætermisi.

Ego Frater N. denuncio.

§. SECVNDVS.

Denunciatio iudicialis.

REuerende Admonum Pater. Iustitiæ zelo commotus, ne crimina inulta remaneant, tibi, vt Iudici denuncio, qualiter Frater N. &c. Quapropter tuum erit, delictum hoc emendare: charitatiuè enim, ni fallor, antea eum monui, & nihil profeci, & cum oleum abiecerit, vino correptionis nunc agendum arbitror.

Ego Fr. N. denuncio.

§. TERTIVS.

Processus per denunciationem.

In Dei nomine. Amen.

COram Patre N. comparuit Frater N. ac denunciauit Fratrem N. vt infra. Io Padre ho molte volte corretto Fra N. che non beuesse tanto, ne s'imbriacasse, mà perche sempre ha dispreggiata la correttione, lo denutio à V.P. acciò lo castighi, acciò s'emendi: & si possono esaminare li P.P.N.N.N.&c.Quo audito Pater fecit iurare Fratrem N.quod dictum N. charitatiuè correxerit, & non resipuerit, quod non odio, aut calumniandi animo denunciauit, prout tacto, &c. iurauit: Et præfatus Pater N.denunciationem acceptauit, si & in quantum, &c. comminata denunciatori pœna talionis, si in probatione deficiat, cui standum esse promisit. Acta sunt hæc in Conuentu N. die ... &c. anno, &c. presentibus NN.

Frater N. Actuarius.

Frà N. fui presente.

Frà N. fui presente:

§. QVAR-

§. QVARTVS.

Denunciatio facta per litteras missiuas.

In Dei nomine. Amen.

CVm Admodum Reuerendo Patri, &c. missæ fuissent duæ epistolæ à Fratre N. in quibus denunciabatur, quod Frater N. suspectum consortium haberet in Conuentu N. essentque scriptæ, & subscriptæ manu ipsius, vt credebatur, volens ipse Pater N. malis insurgentibus, quantum in se est, obuiare, accessit, ad Conuentum N. ibique tribunali erecto, de hac causa inquirere decreuit. Acta &c. die ...

Frater N. Actuarius.

§. SECVNDVS.

Examen denunciationis.

VOcari igitur primò fecit Fratrem N. Scriptorem supradictarum litterarum, quarum initium erat ... finis ... à tergo autem, Al molto R. P. &c. Et præstito ei iuramento, eum interrogauit.

Primo, si sciat suæ vocationis causam.

Si scripsit ipsi Superiori litteras, & quas.

Si fecit illas ab alio scribere.

Si recordatur materiæ contentæ in illis.

Si quæ-

Si quærebatur in illis de aliquo, & de qua re.
Quid mouit illum ad ſcribendum.
Si ſciat alios de ea re ſcripſiſſe.
Quomodo ſciat.
Oſtenſis litteris. Si eas cognoſcit, vt à ſe ſcriptas.
Si totum in illis expoſitum ſit verum.
Si ille contra quem ſcripſit eſt ſuus inimicus.
Si eum de tali crimine monuit.
Coram quibus id fecit.

ſubſcribant.

§. QVINTVS.

Decretum de aſſignandis teſtibus.

QVibus habitis P. N. præcepit ipſi N. vt intra ſpatium vnius diei, *vel horarum* aſſignaret nomina teſtium, aut ſcripturas. aut alia monumenta, quibus conſtare poteſt de corpore delicti à ſe delati, ac deinceps de veritate dictorum contra prefatum N. vt poſſit contra ipſum de iure procedi, ſecundum Canonicas ſanctiones: aliàs, ſi in probatione defecerit, ſe puniendum non ambigat, prout præſenti Decreto dictum terminum aſſignat. Datum . . . . die . . . .

Frater N. Miniſter.

Frater N. Actuarius.

 Eodem

Eodem die ego Frater N. acceptaui dictum terminum, & in fidem me subscripsi manu propria.

Ego Frater N. manu propia.

§. SEXTVS.

Si is litteras, vt à se scriptas, non acceptet.

VIdens Pater N. Fratrem N. non acceptasse litteras, vt à se scriptas, generalem inquisitionem instituere decreuit de talium litterarum scriptore: quare die ...., &c. vocatus fuit Pater N. Sacerdos, ætatis, &c. Et cum iuramento &c.

Interrogatus (*Ostensis litteris, quarum initium est &c. & finis, &c.*

Si scit, quis eas scripserit.

Si potest imaginari earundem scriptorem:

Vnde ad talem imaginationem mouetur.

Quis aderat, quando dixit se vindicaturum.

Si alias eum talia fecisse sciat.

Si alios nouit, qui sciant, vel putent N. ipsas litteras scripsisse.

§. SE-

§. SEPTIMVS.

Vindicatio ab infamia, quod aliquis eas litteras non scripserit.

DIe..... Cum per diligentem inquisitionem nos Pater N. Minister, &c. reperissemus vanè, & sine fundamento Fratrem N. infamia resperſum de dictarum litterarum scriptura, vt in actis apparet. Idcirco ipsum innocentem iudicamus de obiectis, prout præsenti decreto iudicamus, & absoluimus ab instantia iudicij, donec alia insurgant contra ipsum indicia. Datum, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius:

§. OCTAVVS:

Denunciatio iussu alterius.

DIe.....&c. Cum Pater N. audisset, Fratres NN. non sua sponte, sed iussu Patris N. Guardiani denunciasse per litteras, ac proinde se non teneri ad probandum exposita, idcircò Patri N. Visum fuit de tali iussu inquirere, & alijs infrascriptis. Quare cum Pater N. Guardianus, vocatus adesset coram P. N. fuit interrogatus cum Iuramento, prout tacto, &c.

Si ſcit aliquem denunciaſſe.
Quomodo ſciat.
Si ipſe præcepit ſcribere litteras; & quarè.
(*Oſtenſis litteris.*) Si illas cognoſcat pro ſcriptis ſuo iuſſu.
Si ſcriptæ fuerunt manu denunciatorum.
Si contentum in illis verum ſit.
Quarè ipſe, vt Superior non prouidit.
De cauſa ſcientiæ.

§. *NONVS.*

Teſtes, & articuli aſſignantur.

COram Patre N. comparet Frater N. & dicit, quod cum die ..... fuerit ſibi iuſſum, vt infra terminum horarum .... deberet adducere teſtes, & probationes pro ſua denunciatione iuridica facta contra N. ſuper crimine ..... quapropter modo comparens præſentat articulos, nomina, & cognomina teſtium, qui erunt examinandi tam ſuper corpore delicti, quam ſuper perſona delinquentis: ſunt autem ſequentia, ſuper quibus petit cum omni reuerentia, & meliori modo ſibi miniſtrari iuſtitiam contra denunciatum, procedendo ad ipſius punitionem, alias de omni iuſtitia (cum reuerentia) proteſtatur; & ita petit ſibi, & bono religionis prouideri, iſto, & omni alio meliori modo, &c.

No-

Nomina testium sunt. P. N. P. N. P. N. &c.

Articuli autem.

Primus, quod &c.

Secundus, quod &c.

Et testes examinandi sunt: primus super primo: secundus, super secundo, &c.

Præsentata fuit præsens comparitio per manum Patris N. & à Patre Ministro fuit admissa, si & in quantum. Die:...

Frater N. Actuarius.

§. *DECIMVS.*

Denunciatio ad vtilitatem denunciantis.

COram Pater N. comparet Frater N. eidemque per modum denunciationis exponit qualiter Frater N. quadam die cella ipsius comparentis furto surripuit duo Quadragesimalia, cuius rei testes sunt N. N. illaque retinet contra voluntatem ipsius comparentis, & denunciantis, & licet sæpius requisitus, non vult restituere, *vel* N. non cessat ipsis famam denigrare, cuius rei testes sunt N. N. & cum sæpè illum admonuerit, vt ab huiusmodi calumnijs abstineret, haud tamen destitit; sed in deteriùs prolapsus est, &c. Quapropter eundem denunciat Admodum R. P. V. non odio, sed zelo,

vt & ipsius Fratris saluti consulatur, & sibi sua Quadragesimalia, *vel* fama restituatur. Datum......

Ego N. sic denuncio.

Si Superior vocato denunciato (quod prius debet facere) restitutionem, &c. obtinet, vlterius non procedat, iam enim ciuiliter prouisum est: si ille restituere non vult, tunc criminiliter instituat informationem, vt supra, nisi vellet ex denunciatione, sibi viam ad iudicium aperiente, procedere ex officio, apponendo hoc Decretum.

§. *VNDECIMVS.*

Decretum de procedendo ob denunciationem:

QVoniam ex denunciatione facta coram nobis à Fratre N. contra Fratrem N. de...... innotuit crimen furti, iniuriarum, &c. contra dictum N. idcirco, nè delicta impunita remaneant, contra illum decreuimus ex officio procedere, reproducendo omnia, quæ aduersum illum producta, ac probata sunt in priori iudicio denunciationis. Datum, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. DVO-

§. DVODECIVS.

Denunciatio exceptiua.

COram, &c. comparet, &c. & excipit contra, &c. denuncians illum esse hominem scandalosum, ebriosum, & signanter quandam mulierem ad peccatum sollicitasse; cuius rei testes sunt N. N. propterea dicit non esse admittendum ad Prouincialatum, & si esset admissus, electionem de ipso factam omnino esse irritandam: idque non odio, &c. sed publico Religionis bono consulens, denunciat. Datum, &c.

Ego Frater N. ita denuncio.

§. DECIMVSTERTIVS.

Acceptatio denunciationis.

CVm comparuisset coram P. N. Frater N. & denunciasset excipiendo contra Fratrem N. vt infra; *inseratur denunciatio*; Visa tali denunciatione, dictus P. N. acceptauit, si & in quantum, omni meliori, &c. Actum in Conuentu N. die . . . . &c.

Frater N. Actuarius.

Cùm igitur hæc in notitiam Curiæ peruenerint, nos Frater N. Minister, iudicauimus in causa procedere, dictum denunciatorem, &

alios testes productos examinare, & prædictum N. reum constituere, si & in quantum iuris fuerit: eligentes in Actuarium huius causæ Fratrem N. cum potestate eundem mutandi prout visum fuerit. Acta in Conueutu N. die, &c.

Frater N. Minister.

Frater N. Actuarius.

§. DECIMVS QVARTVS.

Examen denunciantis.

Coram, &c. Vocatus, &c. & delato, &c. super denunciationes, &c. ad opportunas interrogationes, respondit, vt infra.

Vnde scit ea, quæ denunciauit, & an ea viderit? à quibus?

Quo tempore?

Quo loco?

Quibus præsentibus?

Quid viderit ad suspectum consortium spectans.

Quoties viderit?

Quonam loco essent ipse, & suspectus cum muliere?

An ille sit solitus delinquere?

An fuerit alias inquisitus de hac re? accusatus? condemnatus? an ipse denuncians cognoscat denunciatum esse hominem tali vitio deditum, qui nisi cohibeatur à Superioribus relabetur?

Vn-

Vnde orta sit hæc fama? à quibus, &c.

Exceptio,

Modus procedendi per exceptionem, patet in §. 10. denunciationis, & infra. Ideo nihil additur.

Iudex delegatus.

Ostendat prius litteras patentes suæ Commissionis, & publicè eas legere faciat in Conuentu, ad quem est destinatus, vel (si ad vniuersitatem causarum) in vno saltem Conuentu Prouinciæ; quia non publicata facultate, quam habet, ei non esset obediendum. Nisi notorium esset, eum esse Commissarium, aut Visitatorem, cuiusmodi esset, si se diceret Commissarium, existente Generali, vel Prouinciali in eodem Conuentu, & vt accidit in reliquis Conuentibus Prouinciæ, post publicatam suam Commissionem in vno Conuentu: tunc enim notorium præsumeretur, & nolentes eo casu obedire, pœna rebellium puniendi essent. [Moder. Rom. q. 9. ampliat. 2. Vallisol. c. 8. c. nobilissimus d. 47. c. cum iure peritus extr. de off. delegat. Argum. in l. 2. C. de leg. Decian. in tract. de crim. lib. 4. c. 22.]

Publicata, ac notificata sua Commissione tam superiori ordinario, quam communitati, iuxta formam Statutorum generalium expedire debet litteras per omnes Conuentus suæ iurisdictionis,

siue

siue vulgari, siue latino idiomate exaratas, quibus suum aduentum notificet, Visitationem indicat, orationes speciales, & suffragia iniungat, exitum Fratribus, tam extra Prouinciam, quam extra sui Conuentus limites interdicat, obedientias omnes Prouincialis suspendat, aliaque mandet, quæ ex præscripto nostrarum legum, & probatæ consuetudinis fieri debent. [Vallisol. c. 8]

In progressu autem Visitationis, vel causæ sibi commissæ expeditione, omnia adamussim obseruet, quæ in formulis pro Iudice ordinario superiùs adnotata sunt, mutato solum nomine Ministri in Commissarium, vel Visitatorem, aut delegatum, inserendo in principio, ac exordio processus tenorem integrum suæ commissionis, & declarando Scribæ, vel Actuarij, siue Secretarij in illa causa destinationem, vt infra.

§. *PRIMVS.*

Inquisitio generalis à delegato.

In Dei nomine. Amen, &c.

HÆc est visitatio Conuentus N. quam facere intendit Pater N. Commissarius delegatus ad vniuersitatem causarum à Reuerendissimo Patre Generali, *vel Commissarius Visitator Prouinciæ*, prout patet ex patentibus literis ipsius publicè lectis in Refectorio Conuentus

N. per

N. per me Fratrem N. ab ipso Patre Commissario in Scribam electum, de mandato eiusdem, cuius tenor talis est, Frater N. Minister Generalis, &c. quibus lectis, & publicatis, cum peruenisset idem Pater Commissarius ad Conuentum, &c. Acta sunt, &c.

§. *SECVNDVS.*

Inquisitio specialis per delegatum.

In Dei nomine. Amen, Anno, &c.

SAcrorum Canonum; & sacri Concilij Tridentini vestigijs inhærendo. Reuerendus Admodum Pater Commissarius delegatus a Reuerendissimo, &c. Ascito me pro Secretario, post Generalem Inquisitionem factam in Conuentu N. ad specialem descendere voluit, prout infra.

Quia in Visitatione generali, &c. Fuit repertus, &c. nè delicta impunita remaneant, ad specialem Inquisitionem deuenire decreuimus, testes examinando, & alia de iure faciendo: prout præsenti Decreto decernimus. Acta sunt, &c.

§. *TER-*

§. TERTIVS.

Processus in causa speciali delegata:

In nomine Domini. Amen.

CAusæ descriptio, seu processus de ijs, quæ à Fratre N. contra Fratem N. fuerunt in iudicio deducta.

Cum Iudicibus à Deo iudicandi potestas collata sit ad laudem bonorum, malefactorum verò vindictam; vt muneri Iudicis, cuius nunc partes sustinemus, quantum possumus, satisfaciamus, super delata crimina disquisitionem iuridicam instituere decreuimus.

Die igitur ...... coram nobis Iudice delegato per Reuerendissimum Patrem Generalem, per suas patentes litteras, quarum tenor est, qui sequitur .... comparuit Pater N. in Cella officij nostri, atque quærelam detulit, Accusatorio nomine, contra Fratrem N. his verbis: Io .....

Capitula, super quibus subscriptos testes examinari volumus, & instamus.

Primò FraterN .... Secundo, &c. N. super primo N. &c.

At nos iustitiæ complementum administrare volentes, electo in Actuarium Patre N. ad causæ Inquisitionem descendere decreuimus, prout

præ-

præsenti Decreto decernimus. Actum in Conuentu N. die, quo supra, &c.

Frater N. Commissarius delegatus.

Frater N. Actuarius.

§. QVARTVS.

Processus per delegatum ex fama.

In Dei nomine. Amen.

CVm de Monasterij N. expilatione facta exorta esset fama, & prerebuisset: atque mihi N. Iudici delegato id manifestum iuris notitia non esset. Idcirco ad eius probationem secundum Canones, duobus adhibitis senioribus, & probatæ vitæ testibus, procedendum curauimus. Acta, &c.

Examinatis testibus subiungatur Decretum hoc.

§. QVINTVS.

Decretum in suspectum de fama.

In Dei nomine. Amen.

NOs N. delegatus, vt in nostra authoritate habetur, quæ talis est . . . . . cum Fratrem N. fama percrebuisset, esse suspectum de dilapidatione Conuentus, examinatis duobus testi-

testibus reipsa comperimus, eius de hac re esse vehementer vulneratam famam, ac commaculatam apud graues, & probos viros, idque non vna vice tantum, sed sæpius, vt in actis; quamobrem dicimus, & decernimus, ac declaramus ipsum N. esse suspectum, & infamatum apud graues, &c. Et hæc facimus omni meliori modo, &c. Lecta, lata, in Conuentu N. die, &c.

Frater N. Commissarius.

Frater N. Actuarius.

Patentium, & Commissionalium litterarum formule.

§. *PRIMVS.*

Delegatio ob accusationem, vel clamorosam insinuationem.

NOs Frater N. Minister Generalis, *vel Prouincialis* N. N. Dilecto nobis in Christo Patri, Fratri N. Sacræ Theologiæ Lectori, ac Prouinciæ nostræ N. Patri bene merito, salutem, &c.

CVm ad nostrum Tribunal fuissent die.... porrecti libelli, seù litteræ scriptæ à Patre N. de N. in quibus accusabantur Frater N. & N. prout latiùs in ipsis continetur. *Vel* Moti è clamorosis insinuationibus, ad nos à fide dignia

dignia sæpiùs delatis, quod Frater N.... commiserit; & cum grauioribus negotijs essemus impediti, ita vt per nos non possemus, vt tenebamur) procedere contra huiusmodi criminosos; nè talia delicta impunita remaneant, neuè in nostra Religione inulta scelera in perniciem transeant aliorum, confisi de tuis bonitate, scientia, experientia, ac in rebus gerendis dexteritate, tibi præfato Patri N. per præsentes committimus, quatenus his receptis, cum socio, ac Scriba tibi bene visis, ad Conuentum nostrum N. te conferas, ibique iuxta Canonicarum sanctionum ac nostrorum Statutorum seriem in huiusmodi delicta inquiras, recipiendo indicia, examinando testes, constituendo reos, etiam in rigoroso examine, si opus fuerit, prout ratio, & causæ merita tibi suggesserint. Quapropter in hac causa te nostrum Commissarium instituimus, & declaramus, institutum, ac declaratum esse volumus, dantes tibi iurisdictionem, & facultatem desuper opportunas & necessarias: præcipiendo omnibus, ad quos spectat, ad meritum salutaris obedientiæ, & sub alijs pœnis nostro arbitrio reseruatis, vel in iure in rebelles latis, vt te in nostrum Commissarium recipiant, ac in omnibus ad causam spectantibus tibi obediant, faueant, pariter & assistant: Vale nostri in tuis orationibus ac sacrificijs memor. Datum in

Con-

Conuentu N. in Cella solitæ nostræ residentiæ, die ....

Frater N. Minister.

§. SECVNDVS.

Delegatio ad vniuersalitatem causarum:

Nos Frater N. &c. Tibi, &c.

REligiosorum nostrorum regimini, quanto ex alto nobis conceditur, ex generalatus specula prospicientes, in illa præcipuè officij nostri aciem dirigimus, quæ morum correptionem, disciplinæ regularis obseruantiam, & Prælatorum electionem concernunt. Quapropter, cum instet celebratio Capituli Prouinciæ nostræ N. quam eiusdem Prouinciæ visitatio præcedere debet, satagamus aliquem ad hoc munus destinare, qui nostri officij grauioribus curis impediti, partes suscipiat. De tuis moribus, probitate, litteris, ac in rebus gerendis dexteritate plurimum in Domino confidentes, te Præfatum Patrem N. Commissarium, ac Visitatorem nostrum in dicta Prouincia N. cum plenitudine potestatis, tam in capite, quàm in membris instituimus, & deputamus, dantes tibi omnem necessariam, & opportunam authoritatem, qua de iure, & consuetudine ex Apostolicis, & Seraphicis sanctio-

nibus

nibus huiusmodi Commissarij potiri, & gaudere solent, ac debent. Mandantes sub præcepto Sanctæ odedientiæ, & in subsidium excommunicationis latæ sententiæ, alijsque pœnis nostro arbitrio reseruatis, ac specialiter contra rebellantes latis, tam P. Ministro, quam cæteris Superioribus Patribus, & Fratribus eiusdem Prouinciæ, vt te in legitimum Commissarium Visitatorem pacificè recipiant, & in omnibus, quæ non fuerint Regulæ nostræ, ac animæ contraria tibi obediant, faueant, & assistant Monemus autem te, vt munus iniunctum cum omni integritate exequaris, vitia conuellas, virtutes fundes, pacem foueas, & zelo seraphico ardens corda filiorum ad Patres conuertens lucrum ex visitatione intentum in gazophilacium Domini comportes, benedictionem à Deo, ac Seraphico Patre nostro, ac nobis reportaturus, cui concedimus, vt socium, & Secretarium tuo arbitrato eligere possis. Vale, &c.

§. *TERTIVS*.

Delegatio ad aliquam causam.

Nos, &c. Tibi, &c.

NEgotiorum nobis commissorum à Reuerendissimo P. N. multitudine, & grauitate

tate distracti, non valentes per nosmetipsos omnibus personaliter adesse; nè tamen zizania importuna fruges Seraphicas, vel suffogent, vel conuellant (tibi Pater N. de cuius personæ industria plurimum confidimus) vt ad Conuentum nostrum N. accedas, ibique de vulneribus inflictis in personam Patris N. quæque ad nos *accusatio*, vel *denunciatio*, vel *clamorosa insinuatio* à probis, &c. sæpiùs prolata est, inquiras; contra sontes, & indiciatos processum instituas, omniaque alia facias, quæ de iure facienda sunt, licentiam concedimus, facultatem opportunam, & necessariam impertimur, imò sub merito sanctæ obedientiæ iniungimus: ad cuius rei firmitatem, & executionem, percipimus sub præcepto sanctæ obedientiæ, excommunicationis, &c. alijs &c. Patribus, & Fratribus, &c. vt te in nostrum Commissarium in hac parte delegatum recipiant, & in spectantibus ad tuam Commissionem tibi promptè faueant, & obediant. Vale.

Præ-

Præceptum in carceres detrudendi.

§. QVARTVS.

Nos &c. Patri N. Prouinciæ nostræ, &c. N. Ministro, vel Conuentus nostri N. Guardiano salutem.

CVm Apostolo teste, Iudex gladium portet, in laudem bonorum, atque ad vindictam delinquentium, acciderit que diebus præteritis, vt Frater N. Dei timore postposito, de P. N. pessimè oblocutus fuerit, cum scandalo etiam sæcularium, quod iuridicis probationibus nobis constat, *vel* cùm Frater N. ter de mandato nostro monitus fuerit, vt libros ab ipso ablatos de cella Patris N. restitueret, sub pœna excommunicationis, & post trinam monitionem iuridicè factam obedire contempserit: ea propter, nè iustitiæ locus desit, vtque eius punitio cæteris transeat in exemplum, tibi per præsentes committimus, & mandamus, vt his receptis dictum Fratrem N. in obedientem, & contumacem; *vel* de suo proximo, cum Religionis dedecore pessimè obloquentem in carceribus tui Conuentus, iussu, & mandato nostris detrudas, nec illum inde extrahas, nisi à nobis scriptam licentiam obtinueris: In quorum fidem, &c.

Apostolos concedendi modus.

§. QVINTVS.

Sanctissimo in Christo Patri, & D.D.N. vniuersalis Ecclesiæ Pastori. Frater N. Minister, &c. fidelis, & obediens, post deuotá pedum oscula.

NOuerit sanctitas vestra, quod cum in causa homicidij secuti in personam Patris N. de quo est infamatus, &c. Frater N. & causa coram me agitabatur, ac super illa sententiam definitiuam tulissem: idem Frater N. ab huiusmodi sententia ad sanctitatem vestram, Sedemque Apostolicam appellauit, ideo ipsum N. e meo iudicio dimitto, & ad S. V. his litteris comitatum iudicandem remitto: In quorum, &c.

§. SEXTVS.

Apostoli reuerentiales.

Frater N. Minister. Tibi &c.

QVamuis appellatio tua nobis friuola visa fuerit, ob nostram tamen in Apostolicam Sedem, ad quam appellasti, reuerenciam, illi duximus deferendum, vt re ipsa detulimus, hos tibi prohinde reuerentiales Apostolos concedentes. In quorum, &c.

§. SE-

§. SEPTIMVS.

Apoſtoli teſtimoniales.

Frater N. Theologus, &c.

TEnore præſentium, omnibus, & ſingulis has litteras inſpecturis, pariter & lecturis fidem facimus, & teſtamur, qualiter die... Pater N. Sacerdos, coram nobis alijſque teſtibus infraſcriptis, tempore, locoque congruo, intra terminum á iure ſtatutum, non ſemel tantum, ſed iterum, ac tertio à Patre N. Miniſtro inſtanter petijſſet, vt Apoſtoli ſibi, ad ſuam appellationem proſequendam, concederentur, qui tamen ab eodem Patre N. eidem petenti fuere denegati. In quorum fidem has ei teſtimoniales litteras cum teſtibus infraſcriptis impertiui. In quorum, &c.

Vel, qui tamen, procraſtinante, & differente eodem Patre N. eidem dati non fuere, quę procraſtinatio, cum malitioſa mihi viſa fuerit, nè iuſtitia iniquè impediatur hos idem teſtimoniales, &c. *vel* cum Pater N. de appellatione grauatum ſe oſtenderet, & minacibus verbis illum exciperet, timens ſibi periculum carcerum, idem Frater coram nobis de hac iniuſtitia conqueſtus fuit, & á nobis infraſcriptis bis; terue petijt, vt tales

tales concederemus Apostolos. Quod conside-rantes rationi congruum, maximè cum solitis sit idem Pater N. comminationes exequi, pro-ximi idemnitati consulentes, hos testimonia-les Apostolos libenter concessimus: In quo-rum &c.

LAVS DEO.

IN-

INDEX

Q 4 *Ap-*

Appellatio, & Recursus.

Arbi-

nam

defen-

 In-

Si

For-

Poteſt

Iudi-

Pœna Punitiones.

pote-

Scripturæ.

Sententia.

Testes.

beri

FINIS.

ROMÆ, Apud Ioannem Baptistam Bussottum. 1686.

Superiorum permissu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

